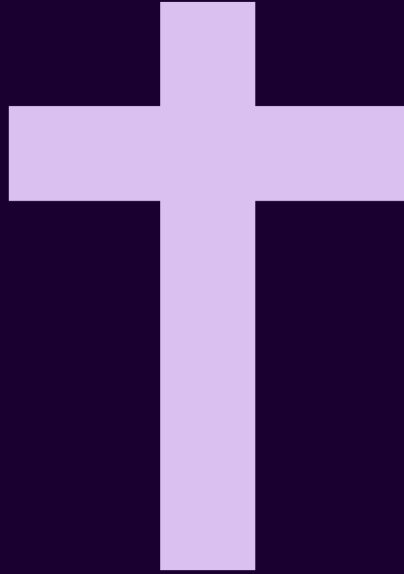

Akabuu Titõï Idei
Ilaao

Monkole New Testament

Akabuu Tit̄i Idei Ilaa
Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Tit̄i Idei Ilaa

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

Contents

Matie	1
Maaku	37
Luku	59
Zãa	96
Woo Bε Nα	123
Romu	158
Kørenti I	173
Kørenti II	188
Galati	198
Efεzu	204
Filipi	209
Kolosee	213
Tεsalonika 1	217
Tεsalonika 2	220
Timotee I	222
Timotee II	227
Titee	230
Filemω	232
Ebεε	233
Zaaki	245
Piεε 1	249
Piεε 2	253
Zãa 1	256
Zãa 2	260
Zãa 3	261
Zudu	262
Kuyei Zãa	264

Laabaau jiiɗa iyi Matie í kɔ

*Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ɗa
(Cɔ Luku 3:23-28)*

¹ Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ɗa wee. Jesu Kirisii í je tɔkui Davidi, nɔ Davidi mɔ wa je tɔkui Aburahamu.

² Aburahamui í bɪ Izaaki, Izaaki mɔi í bɪ Zakɔbu. Zakɔbu mɔi í bɪ Zuda do igbãe do ifɛe ɗa. ³ Zuda do Tamaa aboe aɗa mɔi à bɪ Faresi do Zara. Faresi mɔi í bɪ Esiromu. Esiromu mɔi í bɪ Aramu. ⁴ Aramu mɔi í bɪ Aminadabu. Aminadabu mɔi í bɪ Nasɔɔ. Nasɔɔ mɔi í bɪ Salamɔɔ. ⁵ Salamɔɔ do Rahabu aboei à bɪ Boazi. Boazi mɔ do Rutu aboei à bɪ Obedi. Obedi mɔi í bɪ Izai. ⁶ Izai mɔi í bɪ Davidi iyi í na í je ilaaluu.

Davidiu mɔi í bɪ Salomɔɔ. Iyei Salomɔɔui í je aboi Urii iyi Davidi í sou.

⁷ Salomɔɔ mɔi í bɪ Roboamu. Roboamu mɔi í bɪ Abia. Abia mɔi í bɪ Azafu.

⁸ Azafu mɔi í bɪ Zozafati. Zozafati mɔi í bɪ Zoramu. Zoramu mɔi í bɪ Oziasi.

⁹ Oziasi mɔi í bɪ Zoatamu. Zoatamu mɔi í bɪ Akazi. Akazi mɔi í bɪ Ezekia.

¹⁰ Ezekia mɔi í bɪ Manasee. Manasee mɔi í bɪ Amɔɔ. Amɔɔ mɔi í bɪ Zoziasi.

¹¹ Zoziasi mɔi í bɪ Zekonia do ifɛe ɗa si waati iyi ilaalui Babilɔni, ilu nlau, í je inei Izireli ɗa igũ í neɔ ɗa si ilɛɛ.

¹² Si anyii iyi à neɔ ɗa ikpa Babilɔni ɗai Zekonia í bɪ Salateli, nɔ Salateli mɔi í bɪ Zorobabeli. ¹³ Nɔ Zorobabeli mɔi í bɪ Abiudu. Abiudu mɔi í bɪ Eliakimu. Eliakimu mɔi í bɪ Azɔɔ. ¹⁴ Azɔɔ mɔi í bɪ Sadɔku. Sadɔku mɔi í bɪ Akimu. Akimu mɔi í bɪ Eliudu. ¹⁵ Eliudu mɔi í bɪ Eleazaa. Eleazaa mɔi í bɪ Matani. Matani mɔi í bɪ Zakɔbu. ¹⁶ Nɔ Zakɔbu mɔi í bɪ Zozefu mɔkɔi Maari, nɔ Maari mɔi í je iyei Jesu iyi à ya kpe Kirisi.

¹⁷ Bɛɛɛɛi si dimi ɗa hai waatii Aburahamu wa hee ku naa si waatii Davidi, tɔku ikã ikã maatɛɛi í weɛ. Hai bi Davidi má ku naa si waati iyi à bɔɔ ɗa Babilɔni tɔku ikã ikã maatɛɛi í weɛ. Si anyie, hai waati iyi à bɔɔ ɗa Babilɔniu ku naa si waati iyi à bɪ Jesu iyi à ya kpe Kirisi tɔku ikã ikã maatɛɛi í weɛ má.

*Kubí Jesu Kirisi
(Cɔ Luku 2:1-7)*

¹⁸ Yaase bei à biò Jesu Kirisi wee. Hai waati iyi Maari í weɛ mudɛɛi à mua Zozefu. Amma hee a maa tɔtɔɔ sɛɛ Maari í ne así do gbugbái Hundei Ilaaɔ. ¹⁹ Zozefu mɔkɔɛu wee inɛ dee deei. Kù bi nɗu ku dasi Maari anyɔ si bantumaa. Na ɗai í ce í dasi idɔ nɗu ku kɔsiɛ si asii. ²⁰ Si bei wa lasabu bɛɛɛɛ ɗai amalekai Aɔ Lafɛɛ í naa í sɔɔ si ala í ni, Zozefu, awo tɔkui Davidi ilaaluu, maà ce nɗoi í so Maari, mudɛɛ iyi à muɛu. Dasie kpasɛ. Así iyi í neɛu be, do gbugbái Hundei Ilaaɔi. ²¹ Á bɪ ama inemɔkɔ nɔ í sɔɔ Jesu. Nɗui á faaba inɛɛ ɗa hai si dulum du ɗa.

²² Mii ɗau ihɛ fei í cei ku ba ide iyi Aɔ Lafɛɛ í tako í sɔ walii Ezai ku sisia inɛ ɗau ku kɔ, ²³ iyi í ni, Mudɛɛ gɔ iyi kù mà mɔkɔ á na ku ne así.

Á bɪ ama inemɔkɔ,

Nɔ a kpoo Emanuɛli.

Yaasei iriui í je Ilaaɔ í weɛ do awa.

²⁴ Iyi Zozefu í jɪ ɗai í ce bei amalekau í sɔɔ, í dasi Maari kpasɛɛ. ²⁵ Amma aɗaɔ a kù tɔtɔɔ sɛɛ hee í koo í biò ama inemɔkɔɛ. Nɔ Zozefu í sɔɔ Jesu.

2

*Woo mà ɗa à naa Jesu ku cɔ hai nunui
daakɔ*

¹ Á bɪ Jesui Betelehemu si ilei Zudee si waatii amanlu Herodu. Si anyii kubie woo mà yaasei andaiya gɔ ɗa à naa Zeruzalemu hai nunui daakɔ, ² nɔ à bee à ni, iwoi ilaalui Zuifu ɗa iyi à bɪ nseiu í wa. Hai nunui daakɔi à ye andaiyaɛ í fita, ɗai à naa ku tɔɔɛ.

³ Iyi amanlu Herodu í gbɔ ideu, ɗai inɛɛ í fɔ, bɛɛɛɛ mɔi inei Zeruzalemu ɗau fei inɔ nɗa í fɔ. ⁴ Nɗi í tɔtɔɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɗa do woo kɔ inɛ ɗa si wooda ɗa fei nɔ í bee ɗa tengi bii à ni aa bɪ Inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁵ Nɗi à jɛaa à ni, Betelehemui si ilei Zudee domi bɛɛɛɛi walii Misee í tako í kɔɔ wo, ⁶ í ni,

Ilaaɔ í ni,

Inɛ inei Betelehemu ɗa, si ilei Zudee,

Ntɔ ntɔ, ilu nɗe kù kere si ilu nlai
Zudee ɗa fei,

Si na iyi í jò hai si ilu n̄ei ilaaluu á fita Ine iyi á gbã in̄ei Izireli, inem ña.

⁷ N̄oi Herodu í jò à kpe woo mà ñau do asii, í bee ña si waati iyi andaiyau í fita dee dee. N̄o à s̄o. ⁸ Iyi í gb̄o b̄eεbe n̄o í s̄o ña í ni a b̄o Betelehemu a koo a bee yaasei amau wa s̄a s̄a. Bii à ȳo n̄o a nyi wa a naa a s̄o n̄ju ku ba n̄ju m̄o n̄ju koo gulea.

⁹ Iyi à gb̄o ideεu à tã, ñoi à dasi kp̄aa. N̄o andaiya iyi à tako à ye hai nunui daak̄ou í nyi í cua n̄ja má hee tengi bii amau í wa, í bei í leek̄i lele be cau. ¹⁰ Iyi à ye andaiyau í leek̄i b̄eεbe, ñoi id̄o n̄ja í d̄o hee í caa. ¹¹ N̄o à l̄o ile be ñoi à ye amau do Maari iyee. N̄o à gule à t̄oε. N̄o à f̄u b̄oḡoi amani n̄ja à nya wura à muaa, do tulare iyi à ya jo do ikpo ku d̄o inunu iyi à ya kpe miru.

¹² Si anyie Ilaađ í s̄o ña si ala í ni a maà nyi bi amanlu Herodu má. N̄o à too kp̄aa mmu à neò ilei ide n̄ja.

Zozefu ña à sa à ne ilei Ezibiti

¹³ Iyi woo mà ñau à to anyi à ne, n̄o amalekai Ađ Laf̄εe í naa bi Zozefu si ala í ni, dede i so amau do iyee i sa i neò ña ilei Ezibiti, domi Herodu á de amau ku kpa. I koo i buba be tit̄a hee aj̄o iyi an na n̄ ni i nyi wa má ña.

¹⁴ Na ñoi í jò Zozefu í dede id̄u í so amau do iyee í neò ña Ezibiti. ¹⁵ Bei à buba hee Herodu í koo í ku. Iyi be í cei ku ba ide iyi Ađ Laf̄εe í s̄o waliie ku sisia ine ñau ku k̄o, si bei í ni, hai Ezibitii n̄ kpe amam wa.

À kpa ama keeke ña

¹⁶ N̄oi amanlu Herodu í ye iyi woo mà andaiya ñau à l̄eε n̄ju, ñoi id̄o í k̄o jiida jiida. N̄oi í ce dooi waati iyi woo mà ñau à ye andaiyau í fita, ñoi í jò à koo à kpa ama inem̄ok̄o kp̄ot̄o ña hee ku koo si do amai ad̄o minji ña fei si ilui Betelehemu do il̄εk̄oε ña fei. ¹⁷ B̄eεbei ide iyi walii Zeremi í f̄ou í ce. Í ni,

¹⁸ À gb̄o anu ku d̄o si ilui Rama.

À gb̄o ine ña à kpata,

À waa cã buubuu.

Asee, Raselii wa kpata na irii amae ña.

N̄o à b̄o ku leleε,

Amma í k̄o ku gb̄o kuleleu

Si na iyi í jò amae ña a k̄u w̄eε má.

Zozefu ña à baa hai ilei Ezibiti

¹⁹ Si anyie Herodu í naa í ku, ñoi amalekai Ađ Laf̄εe í naa bi Zozefu si ala ilei Ezibiti be, ²⁰ í ni, dede i so amau do iyee i nyiò ña ilei Izireli. Ine ña iyi à waa de amau ku kpa à ku.

²¹ N̄o Zozefu í dede í so amau do iyee à nyi ilei Izireli má. ²² Amma í gb̄o iyi Aakelausii í je bommai baε Herodu si ilei Zudee, ñoi wa ce n̄joi ku b̄o ku buba be. N̄o Ilaađ í s̄o si ala má í ni ku b̄o ilei Galilee. N̄oi í tek̄i í b̄o Galilee si bei Ilaađ í s̄o. ²³ N̄o í koo í buba Nazareti. B̄eεbei idei walii ñau í k̄o, si bei à ni aa kpoo in̄ei Nazareti.

3

Waazoi Zãa woo dasi inyi

(C̄o Maaku 1:1-8; Luku 3:1-18; Zãa 1:19-28)

¹ Waati b̄eεbei, Zãa woo dasi inyi í naa wa ce waazo si gbabuai Zudee. ² Í ni, i kpaasi id̄o n̄je ña domi waati í maai iyi Ilaađ á na ku je bommaε. ³ Idei Zãaui walii Ezai í f̄o wo, si waati iyi í ni, À gb̄o imui ine ḡo wa d̄o anu si gbabua wa ni,

I teese kp̄aaí Laf̄εe ku te ña.

⁴ Zãa wa dasi ib̄oi ntoi kpookpo, n̄o wa d̄i santikii bata. Ketengbo do nyik̄oi sakoi í je ij̄eε. ⁵ N̄o ine ña à naa bi tee hai Zeruzalem̄u do hai ilei Zudee fei do hai ilu ña iyi à wa cingai idoi Zuud̄εεu fei. ⁶ À ce tuubai dulum du ña n̄o à jò Zãa í dasi ña inyi si idoi Zuud̄εεu.

⁷ Farisi do Sadusi ña m̄o à waa naa bi tee aña nkp̄o nkp̄o ku ba ku dasi ña inyi. Iyi Zãa í ye ña ñoi í s̄o ña í ni, ine ine buu ña bei n̄jo wukuku, yooi í s̄o ñe í ni i saa id̄ok̄oi Ilaađ iyi í maai wa. ⁸ Na n̄ju, i ce kookoosu jiida i nyisiò iyi í kpaasi id̄o ña. ⁹ I maà tamaa mà aa ba faaba ña si na iyi í jò ì ya maa ni ì je t̄okui Aburhamu ña. An s̄o ñe, Ilaađ á ȳok̄o ku so kuta ñau ih̄ε ku ce ña t̄okui Aburhamu ña. ¹⁰ Wee dagba wa k̄asi t̄a m̄m a daò icui j̄ii. Na n̄ju, j̄ii iyi k̄u waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina. ¹¹ Amu inyii n̄ wa n̄ dasi ñe ku ba ku je

sɛɛdai idɔ ku kpaasi nɛ, amma ine gɔ á na ku naa si anyim. Í rem do gbugbã ntɔ ntɔ, n kù to baa ñ bɔ baataɛ. Nɛui á da nɛ si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹² Wa mu mii ku fɛ bileeɛ si awɔ, nɔ ku kpã bileeu bii à kpokpɔɛ, nɔ ku ko yɔyɔɔu ku dasi aka, sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Maaku 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Waati bɛɛbɛ Jesu í naa hai ilei Galilee nɔ í bɔ idoi Zuudɛɛ ku ba Zãa ku dasiɛ inyi. ¹⁴ Iyi í to wa í ni Zãa ku dasi nɛ inyi, nɔi Zãa wa bi ku kɔ, í ni, awɔi ñ nɛ kpãa í dasim inyi, nɔ beirei í ce ñ waa naa bi tom. ¹⁵ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, jò ku ce bɛɛbɛ titã, domi bɛɛbɛi à nɛ ka ce ka ceò mii iyi Ilaaɔ í bi fei. Nɔ Zãa í jɛ. ¹⁶ Iyi í dasi Jesu inyi í tã, bɛ gbakã Jesu í fita wa hai si inɔ inyi. Nɔi lelei Aɔ í cɔ nɔ Zãa í yɛ Hundei Ilaaɔ wa de siɛ wa bei ankasiidi. ¹⁷ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, ine ihɛi í jɛ Amam. Ñ buu jiida jiida, siɛi inɔ didɔm fei í ya wa.

4

Seetam í lɛɛ Jesu

(Cɔ Maaku 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Si anyii nɛ, nɔi Hundei Ilaaɔ í bɔɔ Jesu si gɔɔbaa ku ba Seetam ku lɛɛɛ. ² Nɔi Jesu í ce anu ku ði dasã ciiji do idũ ciiji, si anyiɛ nɔ ari wa kpa. ³ Nɔi Seetam woo lɛɛu, í naa siɛ í ni, bii awɔu Amai Ilaaɔi do ntɔ, jò kuta nɔ ihɛ a kpɔɔ pɛɛ. ⁴ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ í ni, amanɛ ci ya wɛɛ na ije nɛ akã, amma á maa wɛɛi na ide iyi Ilaaɔ wa fɔ fei.

⁵ Nɔ Seetam í bɔɔɛ Zeruzalɛmu, ilu kumá, nɔ í gũɔɛ hee si antai ile lelei kpaɛi Ilaaɔu. ⁶ Nɔi í ni má, bii awɔu Amai Ilaaɔi, fo i dingaa ilɛ, domi kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Ilaaɔ á na amalekaɛ nɔ wooda na iriɛ a maa degbɛɛ,

Nɔ a maa muɛ si awɔ
Ku ba i maà ti i koosɛ si kuta.

⁷ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, amma kukɔi idei Ilaaɔ í ni má, maà ti i sii Aɔ Lafɛɛɛ.

⁸ Si anyii nɛ, Seetam í bɔɔ Jesu hee antai iri kuta nla gɔ má nɔ í nyisiɛ

bomma andunya fei do amboe nɔ. ⁹ Nɔ í ni, bii ñ gulɛ ñ tɔɔm, mii nɔ ihɛ fei an muɛɛ.

¹⁰ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, sɛkɛɛ bɛ Seetam. Kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Aɔ Lafɛɛɛi aa tɔɔ, nɔ i wɛɛ na irii nɛ akã.

¹¹ Nɔi Seetam í bei í sɛkɛɛ hai bi tɛɛ, nɔ amaleka nɔ à naa à sobiɛ.

Jesu í sinti icɛɛ Galilee

(Cɔ Maaku 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Nɔi Jesu í gbɔ à ni à mu Zãa à dasiɛ piisɔɔ. Nɔ í sinda í nyi ilei Galilee.

¹³ Amma iyi í to Nazareti, kù buba bɛ, Kaperanumui í koo í buba, ilu iyi í wa kɔkɔi tenku iyi à ya kpe Galilee, si ilei Zabulɔ do Nɛfitali. ¹⁴ Iyi bɛ í ceɛ ku ba ide iyi walii Ezai í tako í fɔu ku kɔ waati iyi í ni,

¹⁵ Inei Zabulɔ do inei Nɛfitali nɔ,
Anɔ iyi à wa kɔkɔi kpãa iyi wa bɔ
Tenku,

Anɔ iyi à wa ikpa icei idoi Zuudɛɛu,
Anɔ iyi à wa ilei Galilee bii dimi mmu
nɔ à wa,

¹⁶ Anɔ iyi à wa si ilu kuku wo,

Anɔi à yɛ inya kumá nla nla.

Anɔ iyi à wa si ile bii iku do ilu kuku í
wa,

Anɔi inya kumá í naa si.

¹⁷ Hai waati bɛɛbɛi Jesu í sinti ku waaɔ, í ni, i kpaasi idɔ nɛ si na iyi í jò waati í maa wa iyi Ilaaɔ á jɛ bommaɛ.

Jesu í kpe sɔkɔ mɛɛ gɔ nɔ

(Cɔ Maaku 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Ajɔ nɛ gɔ Jesu wa nɛ si ifi tenku iyi à ya kpe Galilee, nɔi í yɛ sɔkɔ minji gɔ nɔ, Simɔɔ iyi à ya kpe Piɛɛ do ifɔɛ Anderee, à waa le taaɔ si inɔ tenkuu.

¹⁹ Nɔ í sɔ nɔ í ni, i toom wa nɔ, nɔ an ce nɛ woo dɛdɛ ine nɔ iyi aa jɛ ti Ilaaɔ.

²⁰ Bɛ gbakã à jò taaɔ nɔ nɔ à tooɛ.

²¹ Iyi í to waju nɔ í yɛ ine minji gɔ nɔ má, Zaaki do Zãa ifɔɛ, amai Zebedeɛ nɔ. Inɛ nɔ à wa si akɔi inyi gɔ do baa nɔ, à waa teese taaɔ nɔ nɔ. Nɔ Jesu í kpe nɔ. ²² Bɛ gbakã anɔ mɔ à jò akɔu do baa nɔ à waa tooɛ.

²³ Nɔ Jesu í dabii si ilei Galilee fei wa kɔ ine nɔ si cio ile bii Zuifu nɔ à ya ce kutɔtɔɔ nɔ nɔ, wa sisi nɔ laabaau jiida si bei Ilaaɔ wa ce sɔɔlu ku na ku

je bommae, nɔ́ í jò inɛ ɲa à waa ba iri si bɔ́o dimi ikā ikā ɲɲa ɲa fei. ²⁴ Nɔ́ baauɛ í fangaa bii fei si ilei Siri fei, hee inɛ ɲa à wasi ku naaò bɔ́o ɲɲa ɲa wa bi tɛɛ. Inɛ ɲa iyi à nɛ dimii bɔ́o ikā ikā fei do inɛ ɲa iyi à nɛ wahalai ara kuro nkpɔ́ do inɛ ɲa iyi inɛi inɔ̀ko ɲa à mu, do inɛ ɲa iyi à waa ce bɔ́oi cukuuna do wɛɛge ɲa, à naaò aɲa fei wa bi tɛɛ, nɔ́ í jò aɲa fei à ba iri. ²⁵ Nɔ́ zamaa nkpɔ́ gɔ́ í too fitie wa hai ilei Galilee do hai ilui Zeruzalemu do ilei Zudee hee do icei idoi Zuudɛɛu bii Ilu Mɛɛwa ɲau à wa fei.

5

Inɔ́ didɔ́ ntɔ́ ntɔ́ (Cɔ́ Luku 6:20-23)

¹ Iyi Jesu í ye zamaau ɲɔ́i í koo í gũ iri kuta gɔ́ í buba. Nɔ́ mɔ́cɔɛ ɲa à naa à tɔ́tɔ́ siɛ. ² Nɔ́ í lɔ́si cio ku kɔ́ ɲa si.

Si cioɛu í ni,

³ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa tɔ́o Ilaaɔ́ do ara kukaye,

Domi aɲai à jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa.

⁴ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa kpata, Domi Ilaaɔ́i á tũ idɔ́ ɲɲa.

⁵ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi daa ɲɲa í dɔ́, Domi aɲai aa nɛ ilɛu fei.

⁶ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa gbɔ́ ari do agbei mii iyi Ilaaɔ́ wa bee,

Domi Ilaaɔ́ á jò à yo.

⁷ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à ya nɛ araarei inɛ ɲa,

Domi Ilaaɔ́ mɔ́ á nɛ araare ɲɲa.

⁸ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi idɔ́ ɲɲa í má, Domi aa ye Ilaaɔ́.

⁹ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa ce icei laakai ku sũ,

Domi Ilaaɔ́ á kpe ɲa amaɛ ɲa.

¹⁰ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à kpã ɲa iju si na iyi í jò à waa ce mii iyi Ilaaɔ́ í bee ɲa,

Domi aɲai à jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa.

¹¹ Inɛ ilu inɔ́ didɔ́ ɲai, bii à waa bu ɲɛ nɔ́ à waa kpã ɲɛ iju nɔ́ à waa má ɲɛ laalo baa yooma fei na irim. ¹² I jò i nyaanyi i wɛɛò inɔ́ didɔ́ nla nla ɲa si na iyi í jò riba iyi à jile ɲɲɛ leleaɔ́ í la. Ntɔ́ ntɔ́ bɛɛbei à kpã walii ɲa iyi à cua ɲɲɛ ɲau mɔ́ iju.

Mɔ́ndai imu do ti inya kumá (Cɔ́ Maaku 9:50; Luku 14:34-35)

¹³ ɲɔ́i Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, inɛi ì jɛ imu si inɔ́ inɛi andunya ɲa. Bii didɔ́i imu í ku, mii aa dasi ku jò ku dɔ́ má. Í gbe de a nikãɛ, nɔ́ inɛ ɲa a tɛɛɛɛ.

¹⁴ Nɔ́ inɛi ì jɛ inya kumá andunya. Ilu iyi à ma si iri kuta kaa manji. ¹⁵ A ci ya má fitila a biiɛ do caka. Amma à ya kɔ́aɛi tengi bii á má inya, inɛi kpasɛ fei ku yeò ilu. ¹⁶ Bɛɛbe mɔ́i i jò inya kumá ɲɲɛ ku má si wajui inɛ ɲa ku ba a ye kookoosu jüida ɲɲɛ ɲa nɔ́ irii Ilaaɔ́ Baa ɲɲɛ iyi í wa lele ku nɛ amboe.

Idei wooda

¹⁷ Jesu í ni má, i maà tamaa bei ñ naa woodai Moizi do cioi walii ɲau ku kpai. Aawo, ñ naa ku kɔ́oi. ¹⁸ Ntɔ́ ntɔ́, hee lele do ile koo tãò, baa wasalii wooda keeke akã kaa gaizia, í gbe fei ndɛɛ ku kɔ́i. ¹⁹ Na ɲɲu, inɛ iyi í kua wooda, baa bii í jɛ icu akã keeke gɔ́i, nɔ́ í sɔ́ inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ í ni a ce bɛɛbe, aa kpe lafɛɛ inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ́. Amma inɛ iyi wa jirimɛ nɔ́ wa kɔ́ inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ si, aa kpe lafɛɛ inɛ nla si bommai Ilaaɔ́. ²⁰ Ñ wa n sɔ́ ɲɛi, i kaa jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa bii kù jɛ ì ce mii iyi Ilaaɔ́ í bee ɲɛ ɲa í re woo kɔ́ inɛ ɲa si wooda ɲa do Farisi ɲau.

Idei idɔ́kɔ́

²¹ Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, ì gbɔ́ ɲa iyi Moizi í sɔ́ bala ɲɲɛ ɲa í ni, i maà kpa inɛ, nɔ́ inɛ iyi í kpa inɛ fei aa bɔ́òɛ si wajui woo kiiti ɲa a nyisie bɔ́nɛ.

²² Amma amu, an sɔ́ ɲɛ, inɛ iyi wa ce idɔ́kɔ́ do kpaasie aa bɔ́òɛ si wajui woo kiiti ɲa a kpãa iju, nɔ́ inɛ iyi wa cɔ́ kpaasie nfe aa kiitie si wajui inɛ ngbo ɲau, inɛ mɔ́ iyi wa cɔ́ kpaasie nnyei á lɔ́ si ina iyi ci ya kuu. ²³ Na ɲɲu, bii ì naaò amuai Ilaaɔ́ wa bi kuwee nɔ́ bei ì ye gígí iyi kpaasie gɔ́ wa mu taaleɛ, ²⁴ jò amuaɛu bi kuweeu bɛ titã, i koo i teese ideu gbakã, awɔ́ do kpaasie. Si anyie, i bei i nyi wa i cea Ilaaɔ́ amuaɛ.

²⁵ Bii í jɛ inɛ gɔ́ wa bɔ́òɛ ile kiiti na ide i gbese gɔ́, ce kookaai hai kpãa awɔ́ do lafɛɛ i gbɔ́si ɲɛ ku ba ku maà dasie awɔ́i woo kiiti. Bii kù jɛ bɛɛbe, woo kiitiu á dasie si awɔ́i zandaamu, nɔ́

zandaamu mə ku dasiε ile piis̄ō. ²⁶ Ntō ntō n̄ wa n s̄ōi, bii à dasiε piis̄ō, bii i kù s̄ā gbeseu fei i kaa fita. Nk̄āma kaa gaizia si.

Idei sakara

²⁷ Jesu í ni má, ì gb̄o ña iyi Moizi í ni, i maà ce sakara. ²⁸ Amma amu, an s̄ō ñe, aw̄o inem̄k̄o iyi í c̄o inaabo hee binεε í dede, ì ce sakara mbε tā si idε. ²⁹ Na ññu, bii iju n̄j̄ei wa dasiε dulum, nyaa i nȳo ku j̄iie. Á tiaε i nȳo ik̄ō ak̄āi araε ḡo do iyi aa s̄ōsi araε fei si ina iyi ci ya ku. ³⁰ Bii í j̄e aw̄o n̄j̄ei wa dasiε dulum, buu i nȳo ku j̄iie. Á tiaε i nȳo ik̄ō ak̄āi araε ḡo do iyi aa s̄ōsi araε fei si ina iyi ci ya ku.

Idei abo ku k̄asi
(C̄o Matie 19:9; Maaku 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ N̄o Jesu í s̄ō ña má í ni, Moizi í ni, inε iyi wa k̄asi aboε á n̄aa tia i n̄j̄e kuk̄asi. ³² Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñe, inε iyi í k̄asi aboε n̄o kù j̄e na sakara, m̄ak̄ou í dasiε sakarai. N̄o m̄ak̄o mə iyi í so abo iyi à k̄asiu, í ce sakarai.

I maà ya gbasi do nḡoḡo

³³ Jesu í s̄ō ña má í ni, ì n̄o ì gb̄o iyi Moizi í s̄ō bala ññe ñau í ni, ide iyi ì gbasi si wajui Ās Laf̄ε ì ni aa ce, j̄ò i coo. ³⁴ Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñei, i maà ya ce kugbasi ña pai. I maà ya gbasi do lele ña domi batai bommai Ilaāi. ³⁵ N̄o i maà ya gbasi do ile ña, domi bi ku lesi is̄ei. N̄o i maà ya gbasi do Zeruzalemu ña domi ilui Ilaāi amanlu nlau. ³⁶ N̄o i maà ya gbasi do iri ññe ña si na iyi í j̄ò ì kaa ȳk̄o ì f̄ūta baa nto i iri ak̄ā ññe hee ma j̄e ì j̄ò ku d̄ū ña. ³⁷ Ì j̄ò ide ku f̄o ññe ku j̄e nt̄o. Bii ì ni ooi ku j̄e oo do nt̄o, bii aawo m̄oi, ku j̄e aawo. Iyi aa lesi antaε bebei fei ña, hai bi Seetam inε laal̄ui wa naa.

Idei laal̄ ku s̄ā (C̄o Luku 6:29-30)

³⁸ Jesu í s̄ō ña má í ni, ì gb̄o ña iyi Moizi í f̄o wo í ni, inε iyi í nya iju inε ḡo, aa nya ti ññu m̄o. Inε m̄o iyi í ce inyii inε ḡo, aa ce ti ññu m̄oi. ³⁹ Amma amu,

n̄ wa n s̄ō ñei, i maà ya s̄ā inε laal̄o iyi í ce ññe. Bii inε í sambalae si ññe, toa cangau má. ⁴⁰ Bii inε ḡo í b̄òde kiiti ku ba ku gba danzigie, naa kumbooε m̄o má. ⁴¹ Bii inε ḡo í tilasie i soa ññu aso i neò zakai kilo ak̄ā, so i neaa ku to kilo minji gbak̄ā. * ⁴² Bii inε ḡo í t̄òε mii ḡo, muaa. Bii inε ḡo í n̄aa mii ḡo ku k̄āye bi t̄εε, maà k̄o.

Idei mbεε ña ku bi

(C̄o Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Jesu í ni má, ì gb̄o ña iyi Moizi í f̄o wo í ni, bi kpaasiε, n̄o ì cé mbεεε. ⁴⁴ Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñei, i ya bi mbεε ññe ña, n̄o ì ya cea inε ña iyi à waa kp̄ā ññe iju kut̄o ña. ⁴⁵ Bii ì waa ce beεbe ña ì waa nyisi inε ña iyi ì j̄e amai Ilaāi Baa ññe iyi í wa lelei, domi Ilaāi í j̄ò inunue wa má inya si inε j̄iida do si inε laal̄o ña. N̄o ì j̄ò ì j̄i wa r̄oa inε ña iyi à waa ce id̄oabiε hee do bi inε ña iyi a kù waa coo fei. ⁴⁶ Bii inε ña iyi à bi ññe aña ak̄āi ññe m̄o ì bi ña, to, riba yoomai aa ba ña. Baa woo gba fia i lempoo ña m̄o à ya ce dimie. ⁴⁷ Bii kpaasi ññe ña aña ak̄āi ì ya ce f̄o ña, to, ññe m̄o yooi ì tia ña. Baa hai dasi Ilaāi naane ña m̄o à ya ce beεbe. ⁴⁸ Na ññu, ì j̄ò j̄iida ññe ku k̄ò bei ti Ilaāi Baa ññe iyi í wa lele í k̄o.

6

Idei amua ku cea ilu are ña

¹ Jesu í f̄o má í ni, bii ì waa ce mii iyi Ilaāi í j̄ile ññe, i ya ce laakai ña ì maà coo si bantuma. Bii ì waa coo si bantuma ku ba inε ña a ȳo, ì kaa ba riba k̄āma hai bi Baa ññe iyi í wa lele.

² Na ññu, bii ì waa mua ilu are ña nḡoḡo ña, ì maà ti ì c̄ā kesεεde bei ilu muafiti ña à ya ce. À ya ce amua ññe ñai si ile bii à ya ce kut̄o ña do si kp̄ā ña ku ba inε ña a saabu ña. Nt̄o nt̄o, inε ññu ña à ba riba ññe fei tā. ³ Amma ññe, waati iyi ì waa mua ilu are ña nḡoḡo ña, ì maà j̄ò aw̄o canga ññe ku m̄a mii iyi aw̄o ññeu wa ce, ⁴ ku ba amua iyi ì waa ce ña ì coo si afei ññe minji. N̄o Ilaāi Baa ññe iyi wa ye mii fei á s̄ā ññe ribaε.

* **5:41** Bii inε ḡo í tilasie i soa ññu aso Waati beεbe, inei Romu ñai à waa j̄e inε ngboi ileu. N̄o akawe ññe ña do sooge ññe ña à ne kp̄ā a tilasiò inε ḡo ku so ññe aso.

Idei kutəə
(Cə Luku 11:2-4)

⁵ Jesu í ni, bii ì waa ce kutəə ña i maà ya ce bei ilu muafiti ña à ya ce. À ya bi aña a leeki a ce kutəə ile bii à ya ce kutəə ña do bi tafa ña ku ba inε fei ku ye ña. Ntə ntə, inε nñu ña à ba riba nña fei tã. ⁶ Amma inε, bii ì waa ce kutəə ña, i lə hee ilaawa i cĩmbo ña, i təə Ilaađ Baa nñe be tengi bii inε gə kù waa ye nε, nə Baa nñe iyi wa ye mii iyi wa manji fei á sã nñe.

⁷ Bii ì waa ce kutəə ña i maà ya fə ide akã i maa sisi ña béi hai mà Ilaađ ña à ya ce. À waa tamaa na ide nkpə ku fəi aña Ilaađ á gbəò kutəəi aña. ⁸ I maà ya jə ña ña, domi hee i maà təə ña, Baa nñe í mà bukaatai mii iyi ì nε tã ña. ⁹ Bei í sĩa i ya ce kutəə ña wee.

Ilaađ Baa nwa iyi í wa lele,
Jə inε fei ku mà iyi awəi ì jε inε kumá.

¹⁰ Naa jε bommaε.

Jə inε fei ku ce idəəbiε si ilεu ihε bei à waa ce lele.

¹¹ Mu nwa ijei ajə fei nwa.

¹² Kpa idei dulum du wa bei awa mə à ya ka kpa idei kurara iyi inε ña à ce nwa.

¹³ Maà ti ì jə ka dasi kulεle,
Amma nya wa hai si awəi Seetam.

[Domi awəi ì nε bomma do gbugbā do amboe hee do ajə fei. Ami.]

¹⁴ Nə í nyi í ni má, bii ì ya kpa idei kurara iyi inε ña à ce nñe, Ilaađ Baa nñe mə á kpa idei kurara nñe. ¹⁵ Amma bii inε mə i ci ya kpa idei kurara iyi inε ña à ce nñe, Baa nñe mə kaa kpa idei kurara nñe.

Idei anu ku dī

¹⁶ Jesu í ni má, bii ì waa ce anu ku dī ña, i maà ya jə waju nñe ku nyisi wahala nñe béi ilu muafiti ña à ya ce. À ya kpaasi waju nña ku ba inε fei ku yəə iyi à waa dī anu. Ntə ntə n wa n sō ñei, inε nñu ña à ba riba nña fei tã.

¹⁷ Amma inε, bii ì waa dī anu, i wεeju sãa sãa ña nə i jəsi waju nñe ikpo ¹⁸ ku ba inε ña a maà mà iyi ì waa dī anu ña, í gbe Ilaađ Baa nñe iyi í wa bii a kù waa yəə. Nə Baa nñe iyi wa ye mii iyi wa manji fei, á sã nñe.

Amanii lele ku dε
(Cə Luku 12:33-34)

¹⁹ Í sō ña má í ni, i maà ti i dεde amani si andunyau ihε, bii tūtū ña aa jəə, do bii á mu ate, do bii ile ña aa lə do gbugbā a koo a ce ileε. ²⁰ Amma i dεde amanii lele bii kaa mu ate nə tūtū ña a kaa yəkə a bejεε, nə ile ña mə a kaa yəkə a lə a ce ileε. ²¹ Ntə ntə, í sĩa i dεde amanii lele ña domi bii amanii inε í wa, be məi laakε í ya wa.

Inya kumái ara
(Cə Luku 11:34-36)

²² Í ni má, ijui í jε fitilai ara. Bii ijue wa nε baani, araε fei ì wa si inya kumái. ²³ Amma bii ijue kù waa nε baani, araε mə fei í wa si ilu kukui. Na nñu, mii iyi í nε ku ceε inya kumá, bii ilu kukui í ce, ilu kukuu á la ku caa.

Ilaađ ku dasi naane
(Cə Luku 16:13; 12:22-31)

²⁴ Jesu í sō ña má í ni, inε gə kaa yəkə ku cea lafεε minji ice ajə. Ntə ntə, á cé inε akã nə ku bi inε akã, walakə á jirima inε akã nə ku donda inε akã. I kaa yəkə i too Ilaađ do fia ajə ña.

²⁵ Na nñu n wa n sō ñei, i maà ya maa weewea do mii iyi aa jε i maa wεεð ña, walakə do jñε iyi aa dasi ña. Kuwεei amanε í re ije, ara mə í re jñε. ²⁶ I cə yei ña iyi à waa fo lele. A kù waa gbε hee a da ngəgə a dasi suu. Do nñu fei, Baa nñe iyi í wa lele wa wo ña. I kù mà ña iyi beεre nñe í re ti yei ñau be? ²⁷ Yooi si inə nñe na kuweeweaε á yəkə ku kəəsi kusəi adəε baa keeke.

²⁸ To, na mii í ce ì ya maa weewea do ide i jñε ña. I cə bei wua ña à ya da koko si inə sako mεε. A kù waa ce ice a ci ya nə a wə acə. ²⁹ Amma n wa n sō ñei, baa Saloməə ilaalu nlaui, do amboe nla nlaε fei kù nε jñε iyi boodaε í to kokoi jñi ñau be baa akã. ³⁰ Fəfə í wεei nnyi do kusiaε amma ala aa dasiε inai. To, bii Ilaađ í mua fəfə ña iyi aa na a dasi ina booda ku sĩa beεbe, kaa yəkə ku mu nñe nyau ku re fəfə ñau be de. I kù ye naane nñei kù la? ³¹ Na nñu, i maà ya weewea i ni ña, mii aa ka jε, mii aa ka mə, walakə mii aa ka biið ara nwa. ³² Hai mà ide i Ilaađ ñai à ya maa kpataa mii ñau be fei, amma Baa nñe iyi í wa

lele í mà iyi ì ne bukaatai mii ηau be fei ηa. ³³ Na ηηu, i hanya titā ηa i ce idəbii Ilaađ do bei aa ce i jə bommae ku bə waju. Iyi í gbe bei fei Ilaađi á kđo ηηe si. ³⁴ Ajo fei wahalae í ya tooi. Na ηηu, i maà kpatađ ala ηa, domi ala m̄ai á mà tee.

7

Idei kiiti

(Cə Luku 6:37-38, 41-42)

¹ Jesu wa fə má í ni, i maà ya kiiti inε ηa ku ba Ilaađ m̄o ku maà kiiti ηηe. ² Ntə ntə, n̄ wa n s̄o ηei, do yaase bei ì ya maa kiiti inε ηa, beεbe m̄oi Ilaađ m̄o á naa ku kiiti ηηe. Nə si gūa bii ì wāađ inε ηa, si be m̄oi aa wāa inε m̄o. ³ Na mii í ce ì waa ye fəfə keeke iyi í wa si ijui kpaasie n̄o i kù ye j̄ii ite iyi í wa si titεe. ⁴ Beirei aa ce i s̄o kpaasie i ni, j̄o n nyae fəfə si ijue, awə iyi j̄ii ite í wa si tee. ⁵ Awə ilu muafitii, j̄o ì tako i nya j̄ii ite iyi í wa si ijue titā ku ba i ye ilu s̄aa s̄aa, i bei i nya fəfə iyi í wa si ijui kpaasie. ⁶ I maà nyə lege j̄iida ηηe ηa si wajui kuusəo ηa ku ba a maà teeεeε. Nə i maà ti i na aja ηa mii kumá ηa ku ba a maà na a sinda a ηə ηe*.

Idei kutəo

(Cə Luku 11:9-13)

⁷ Jesu í ni má, i ya təo ηa, aa mu ηηe. I ya dεde ηa, aa ba ηa. I ya cā gambo ηa, aa cī ηηe. ⁸ Ntə ntə, inε iyi í ya təo fei, aa mua. Inε m̄o iyi wa dεde fei, á ba. Inε m̄o iyi wa cā gambo fei, aa cīa lafēe. ⁹ Yooi í wa si inə ηηe ihē iyi bii amaε í təoε p̄εe á so kuta ku naa. ¹⁰ Beεbe m̄oi inε k̄ama kù wεe iyi bii amaε í təoε c̄εe á so njo ku naa. ¹¹ Debei, bii inε iyi ì ya ce laalə ηa ì mà mii j̄iida ku na ama ηηe ηa, ì waa tamaa mà Baa ηηe iyi í wa lele kaa yəkə ku mua inε ηa iyi à waa təoε mii j̄iida ku re beεbe ηa?

¹² Na ηηu, mii iyi ì bi inε ηa a ya ce ηηe fei, inε m̄o i ce ηηa beεbe ηa, domi iyi bei í je icui idei kukəsii walii ηau do ti woodai Moizi.

Ande iyi kù cī

(Cə Luku 13:24)

¹³ Í s̄o ηa má í ni, koofa nla do kpāa ku cī gə í wεε, do minjisia ku mongolo gə iyi wa bə ala nwa. Í lə do koofa ku mongolou ηa, domi koofa nlau do kpāa ku cīu, bi ikui wa bə, n̄o inε nkp̄oi wa too do be. ¹⁴ Amma kpāa iyi wa bə bi kuwεε hai t̄a í mante, andεε kù cī. Nə inε ηa iyi à ye kpāau à waa tooε a kù kp̄o.

Idei j̄ii do isoε

(Cə Luku 6:43-44)

¹⁵ Jesu í ni má, i ya ce laakai ηa do walii ilu ibo ηa. À ya naa bi tu ηei do daa didə bei angudā ηa, amma idə n̄na í yei bei idəi mbo ηa. ¹⁶ Aa yəkə i mà ηa ηai si kookoosu ηηa ηa bei à ya mà j̄ii hai si isoε. A ci ya ka isoε rezēε si agū. Nə a ci ya ka figi si agū fūfū. ¹⁷ J̄ii j̄iida fei iso j̄iida í ya so, n̄o j̄ii laalə m̄o ku so iso laalə. ¹⁸ J̄ii j̄iida kaa yəkə ku so iso laalə, beεbe m̄oi j̄ii laalə kaa yəkə ku so iso j̄iida. ¹⁹ Nə j̄ii iyi kù waa so iso j̄iida fei à ya daai a dasi ina. ²⁰ Si bei à ya mà j̄ii hai si isoε, beεbe m̄oi aa mà walii ilu ibo ηa hai si kookoosu ηa.

N kù mà ηe ajo k̄ama

(Cə Luku 13:25-27)

²¹ Jesu í ni má, kù je inε iyi wa kpem Lafēε Lafēε feii á na ku lə si bommai Ilaađ, bii kù je inε ηa iyi à waa ce idəbii Baam iyi í wa lele. ²² Ajo ηηu be, inε nkp̄oi á maa ni, Lafēε Lafēε, a kù ce walii do iriε? A kù lele inei inəko ηa do iriε? A kù ce maamaake nkp̄o do iriε? ²³ Amma an s̄o ηa si wajui inε fei n ni, n kù mà ηe ajo k̄ama. I sekeε hai bi tom, inε iyi i kù ce idəbim ηa.

Idei woo ma ile minji gə ηa

(Cə Luku 6:47-48)

²⁴ Jesu í kpa ηηa m̄onda má í ni, na ηηu, inε iyi í gbə ide iyi n̄ wa n fəu ihē fei n̄o wa jirimae, á yei bei m̄əkə ilu bisi iyi í ma ileε si kuta. ²⁵ Ij̄i í rə, ido í k̄o í nikā, n̄o fufu nla nla í dede si ileu, amma kù cuku, domi si kutai à maa.

* **7:6** Yaasei ideui í je, kuwεε j̄iida ηηe iyi ì ne hai bi Ilaađ, i maà ti i fə ideε bi inε ηa iyi à ye bei kuusəo ηa iyi a kù bi beεrei ideu ku mà, ku ba a maà teeεeε. Nə i maà ti i fə ideε bi inε ηa m̄o iyi à ye bei aja ηa iyi aa naa a sinda a ηə ηe.

26 Amma awɔ̄ iyi ì gbɔ̄ ide iyi ñ wa n fɔu ihē fei nɔ̄ i kù saaluɛ, aa yei bei mɔkɔ̄ nnyei iyi í koo í ma ileɛ si sãai ido. 27 Iji í rɔ̄, ido í kɔ̄ í nikā, nɔ̄ fufu nla nla í dede si ileu, nɔ̄ í cuku í lege fei.

28 Iyi Jesu í fɔ̄ beɛbe í tã, ñɔ̄i zamaau í bitii do si bei wa kɔ̄ ña si cio. 29 À bitii si na iyi í jò do yiikoi wa kɔ̄ ña si, kù je bei woo kɔ̄ ine ña si wooda ña ña.

8

Jesu í jò dinte gɔ̄ í ba iri

(Cɔ̄ Maaku 1:40-45; Luku 5:12-16)

1 Jesu í sɔ̄ ña ide ñau ihē feii í bei wa kita wa hai si antai kutau. Waati iyi í kita wa ñɔ̄i zamaa nla gɔ̄ wa tooɛ. 2 Nɔ̄ dinte gɔ̄ í naa í seɛbata si wajue í ni, Lafēɛ, bii ì bi, aa yɔkɔ̄ i jò n ba iri n je ine iyi í má. 3 Ñɔ̄i Jesu í yɔ̄ awɔ̄ɛ í luu nɔ̄ í ni, ñ bi. Ba iri nɔ̄ i je ine kumá. Be gbakā í ba iri hai si bɔ̄ɔ̄ɛu. 4 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ñ ni, gbɔ̄, maà sɔ̄ ine gɔ̄ ideu ihē, amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔ̄u, nɔ̄ i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ña iyi ì je ine iyi í má bebei.

Jesu í jò amaacei ine ngboi sooge gɔ̄ ña í ba iri

(Cɔ̄ Luku 7:1-10; Zãa 4:43-54)

5 Ñɔ̄i Jesu í bɔ̄ Kaperanumu. Waati iyi í lɔ̄ inɔ̄ iluu ñɔ̄i ine ngboi sooge cɔ̄ gɔ̄ í koo í tɔ̄ɛ ku faaba ñɔ̄u, 6 í ni, Lafēɛ, amaacem wa ce bɔ̄ɔ̄ kpasē, ci ya yɔkɔ̄ ku wu baa awɔ̄, wa kpãa iju ntɔ̄ ntɔ̄. 7 Ñɔ̄i Jesu í ni, í sɔ̄a, an koo n faabaɛ. 8 Amma ine ngboi sooge ñau í jɛaa í ni, Lafēɛ, n kù to i lɔ̄ kpasēm. Baa hai ihē fɔ̄ ide, amaacem nɔ̄u á ba iri. 9 Amu takam, ñ ne ine ngbo ña iyi ñ wa n jirima, nɔ̄ ñ ne sooge gɔ̄ ña mɔ̄ iyi ñ wa n gbã. Ine akā ña iyi ñ be á kooi, ine iyi ñ kpe mɔ̄ á naai, nɔ̄ ice iyi ñ ni amaacem ku ce ñɔ̄i í ya ce.

10 Iyi Jesu í gbɔ̄ ideu í bitii nɔ̄ í sɔ̄ ine ña iyi à waa tooɛu í ni, ntɔ̄ ntɔ̄, baa si inɔ̄i inei Izireli ña fei n kù ye ine iyi í yɔkɔ̄ í dasim naane nla bei inɛu ihē. 11 An sɔ̄ ñe, hai je Zuifu nkpɔ̄ á na ku naa hai do bii fei a buba si bommai Ilaaɔ̄. Anai aa je do Aburahamu do Izaaki do Zakabu bala ñɛ ña ajɔ̄. 12 Amma inɛ, tɔku ña ña

iyi í jò inɛò ña i wa be aa nyɔ̄ ñe angule si ilu kuku. Tengii bei aa lesi awɔ̄ si iri i maa kpataò ña. 13 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ine ngboi sooge ñau í ni, bɔ̄ kpasēɛ. Fei ndɛɛ á ce si bei ì dasi naaneu. Be gbakā amaaceu í ba iri.

Jesu í jò bɔ̄ɔ̄ nkpɔ̄ í ba iri

(Cɔ̄ Maaku 1:29-34; Luku 4:38-41)

14 Si anyie, Jesu í bɔ̄ kpasēi Pieɛ, í koo í ba iyee aboi Pieɛ kù waa ne baani, wa sũò ara gbãa. 15 Ñɔ̄i Jesu í lu awɔ̄ɛ nɔ̄ ara gbãau í nya. Nɔ̄ abou í dede í yaaɛ.

16 Iyi ale í le, à naa Jesu ine ña iyi à ne inei inɔ̄ko ña wa nkpɔ̄ nkpɔ̄. Nɔ̄ í lele inei inɔ̄ko ñau do ide ku fɔ̄, nɔ̄ ine ña iyi à waa ce bɔ̄ɔ̄ fei í jò à ba iri. 17 Í ce ñɔ̄u ñau bei ku ba ide iyi walii Ezai í fɔu ku kɔ̄ iyi í ni, ñɔ̄u takaa í so gbugbã hai ne nwa nɔ̄ í nya bɔ̄ɔ̄ nwa ña.

Ine ña iyi à bi Jesu ku too

(Cɔ̄ Luku 9:57-62)

18 Ajɔ̄ ñɔ̄u gɔ̄, zamaa nkpɔ̄ gɔ̄ í kaako Jesu. Iyi Jesu í ye ña ñɔ̄i í sɔ̄ mɔcɔ̄e ñau í ni a bɔ̄ icei tenkuu do ikpa ihɔ̄. 19 Hee a maa ne ñɔ̄i woo kɔ̄ ine ña si wooda gɔ̄ í naa bi tɛɛ nɔ̄ í ni, Mɛɛtu, an tooɛ bii ì waa bɔ̄ fei. 20 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ñ ni, inɔ̄ ña à ne kolo ña nɔ̄ baa yei ña mɔ̄ à ne bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù ne bii an koo n sũ n sími. 21 Nɔ̄ ine akāi mɔcɔ̄i Jesu gɔ̄ mɔ̄ í ni, Lafēɛ, jò n koo n si baam wa titã. 22 Amma Jesu í jɛaa í ni, awɔ̄ de toom wa, nɔ̄ i jò iku ña a si iku ña ña.

Jesu í leeki fufu si tenku

(Cɔ̄ Maaku 4:35-41; Luku 8:22-25)

23 Si anyii ñɔ̄u, Jesu í lɔ̄ akɔ̄i inyi nɔ̄ mɔcɔ̄e ña mɔ̄ à lɔ̄ à tooɛ. 24 Iyi à waa ne ñɔ̄i fufu nla gɔ̄ í dede si tenkuu hee kutāngām ndii inyi wa bii akɔ̄u. Amma Jesu wa sɔ̄ njoo. 25 Ñɔ̄i mɔcɔ̄ ñau à koo à jũu à ni, Lafēɛ, faaba wa, à waa bɔ̄ nfe ku ce.

26 Ñɔ̄i Jesu í sɔ̄ ña í ni, naane ku dasi ñɛ kù la. Na mii í ce ì jò njo wa mu ñe ña.

Iyi í fɔ̄ beɛbe í tã, ñɔ̄i í dede í la si inyi do fufuu nɔ̄ à coko sɔ̄m sɔ̄m. 27 Nɔ̄ mɔcɔ̄ ñau fei à bitii à waa ni, ine dimi yoomai ihē. Baa inyi do fufu ña fei à waa jirima ideɛ.

Jesu í lele inei inooko ña hai si in minji gō ña

(Cō Maaku 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸Iyi Jesu í to icei tenkuu do ikpa ihō si ilei Gadara, ñoi amanē minji gō ña à fita wa hai bi ku si iku ña à kōo wa. Ine ñau à ne inei inooko ku gaabu ntō ntō hee í jò ine gō ci ya je ku too kpāau. ²⁹Nō à dō anu à ni, mii í wa si gāmei awae ña, awō Amai Ilaaō. Ì naa ku kpā wa iju hai waatiu kù toi? ³⁰Nō à hōnne kuusōo gaa gō ña waju à waa je. ³¹Nō inei inooko ñau à tōo Jesu à ni, bii ì waa lele wai, jò kaa mu kuusōo gaa ñau ihō. ³²Ñoi Jesu í sō ña í ni a koo. Nō à fita hai si ine ñau à koo à mu kuusōo ñau. Nō kuusōo gaa ñau fei à sei wa hai antai iri kutau à na à dasi tenkuu, inyi í je ña.

³³Woo degbe kuusōo ñau à sa à ne ino ilu à koo à sisia ine ña ideu fei do bei à cea ine minji ñau. ³⁴Nō inei ino ilu ñau fei à fita à bō Jesu ku cō. Iyi à koo à yōo ñoi à tōoe ku fita hai ilei ide ña.

9

Jesu í jò wēege gō í ba iri

(Cō Maaku 2:1-12; Luku 5:17-26)

¹Iyi ine ñau à tōoe ku fita hai ilei ide ña ñoi Jesu í lō akōi inyi í kua icei tenkuu má. Í ne ilui nñu takae *. ²Ñoi ine gō ña à naa wēege gō wa, wa sū si makēe. Iyi Jesu í ye naanē ku dasi ñau, nō í sō wēegeu í ni, baakōom, maà mōngō temua, ñ kpa idei dulum dēe. ³Wee woo kō ine ña si wooda gō ña à wa bē. Iyi à gbō wa fō bēbe ñoi à waa lasabu si idō ña à waa ni, inēu ihē wa bu Ilaaōi. ⁴Jesu í bei í mà ide iyi à waa lasabu ñoi í ni, na mii í ce ì waa ce lasabu laalō bēbe ña. ⁵Si ide minji ñau ihē, yoomai kufōe í faala í re, ine ku sō ine gō ku ni ñ kpa idei dulum dēe, walakō ku ni ku dede ku ne. ⁶Amma ñ bi i mà ña iyi amu Amai Amanē ñ ne gbugbā ñ kpa idei dulum dii ine ña si andunya.

Iyi í fō bēbe í tā ñoi í sō wēegeu í ni, dede i so makēee i bō kpasē.

* **9:1** ilui nñu takae kù je Betelehemu bii à buu. Kù nō kù je Nazareti bii à biie. Amma Kaperanumui wa fāa, ilu bii í buba wa ceò icēe.

⁷Ñoi wēegeu í dede í ne idee. ⁸Wee ine nkpō nkpōi í wa bē. Iyi à yōo bēbe ñoi ñjo í mu ña à waa saabu Ilaaō do iyi í na amanē dimii yiikou bē.

Jesu í kpe Matie

(Cō Maaku 2:13-17; Luku 5:27-32)

⁹Ñoi Jesu í dede hai bē í bō ino iluu. Iyi wa ne ñoi í ye mākō gō iyi à ya kpe Matie wa buba ile bi ku gba fi ai lēmpoo. Ñoi í sōo í ni, toom wa. Nō Matie í dede í tooe.

¹⁰Si anyie Jesu wa je kpasēi mākōu, ñoi woo gba fi ai lēmpoo do ine nkpō gō ña má iyi kuwēe ña kù sīa à naa à buba bi Jesu do mōcōe ñau. ¹¹Wee Farisi gō ña à ye ña, nō à bee mōcōe ñau à ni, na mii í ce Mēetu ñe wa je do woo gba fi ai lēmpoo do ine laalō ña. ¹²Iyi Jesu í gbō ide ñau ñoi í ni, ilu baani ña a kù ne bukaatai ilu iwō bii kù je bōo ña. ¹³Ñ wa n sō ñei, ñ kù naa ku kpe ine dee dee ña, amma dulum ñai ñ naa ku kpe. I koo i bee yaasei kukōu iyi í ni, Ilaaō í ni, ñ bi i ce araarei ñe ña ku re i ceem kuwee.

Idei anu ku dī

(Cō Luku 5:33-39; Maaku 2:18-22)

¹⁴Wee Zāa woo dasi inyi mō í ne mōcō ña. Mōcōe ñau à naa bi Jesu nō à beee à ni, na mii í ce awa do Farisi ñau à ya ka dī anu amma awō, mōcōe ña a ci ya dī anu. ¹⁵Nō Jesu í je ña í ni, kpaasii mākō titō ña aa ne ino kufō gō waati iyi mākō titōu í wa ino ñai? Aawo, amma ajō gō wa naa iyi aa nya mākō titōu hai si ino ña. Waati bēbe aa dī anu.

¹⁶Ñoi í kpa ña mōnda í ni, ine gō kaa sō jaae ngbo do titōe ku tōtōe. Bii í ce bēbe, titōu á ga jaae ngbou ku kōosi. ¹⁷Bēbe mōi a ci ya dasi vēe titō iyi wa gba si bōgō bata ngbo ña. Bii ì ce bēbe, bōgō bata ngbo ñau aa gai, nō vēe ku nikā, bōgō ñau mō á ce nfe. À ya dasi vēe titōi si bōgō titō ña. Baa bii wa gba, bōgōu kaa ga.

Idei ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibōi Jesu

(Cō Maaku 5:21-43; Luku 8:40-56)

18 Si waati iyi Jesu wa sɔ̄ ɲa ideu ihē ɲɔi inɛ ngbo gɔ́ í naa í sɛɛbata si wajue í ni, ama inaabom wee í ku nsei nsei, amma naa le sie awɔ́ ku jì má. 19 Nɔ́ Jesu í dede do mɔ́cɔɛ ɲa à too mɔ́kɔu.

20 Waati iyi à dasi kpāa à waa nɛ, inaabo gɔ́ wa too ɲa. Abou wa ce bɔ̄ɔi awɔ́ ku mu hai adɔ́ maateeki wa. ɲɔi í bɔ́ do anyii Jesu í koo í lu itfi ibɔ̄ɛ. 21 Í ce bɛɛbei si na iyi í jò í fɔ́ si idɔ̄ɛ í ni, baa bii jaai n̄ ba n̄ lu an ba iri. 22 ɲɔi Jesu í sinda í cɔ̄ɔ nɔ́ í ni, abooyi, maà mɔ́ngɔ́ temua, naanɛi í faabaɛ. Bɛ gbakā abou í ba iri.

23 ɲɔi Jesu í mɔ́si isɛɛnɛɛ í to kpasɛ́i inɛ ngbou í ye woo fā gaasiai iku ɲa do zamaa nla nla gɔ́ wa dɔ́ anu. 24 Nɔ́ í ni, i fita hai ihē. Ama inaabou kù ku, wa sɪ njooi, nɔ́ à waa yaakoɛ. 25 ɲɔi Jesu í jò inɛ ɲau à fita nɔ́ í lɔ́ í mu awɔ́i mudɛ̄u nɔ́ í dede. 26 Nɔ́ laabaau ideu í fangaa si ilɛu fei.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ́ ɲa à ye ilu

27 Nɔ́ Jesu í nɛ hai bɛ. Si isɛɛnɛɛu fɛɛju minji gɔ́ ɲa à tooɛ à waa dɔ́ sie anu, à waa ni, tɔ́kui ilaalu Davidi, ce araare nwa i jò ka ye ilu. 28 ɲɔi Jesu í nɛ hee í to kpasɛ́. Nɔ́ fɛɛju ɲau à naa bi tɛɛ nɔ́ í bee ɲa í ni, i dasi naanɛ ɲa iyi an yɔ́kɔ n coo? Nɔ́ aɲa mɔ́ à ni, oo, Lafɛ̄ɛ. 29 Nɔ́ Jesu í lu iju ɲɲau í ni, ku ce nɲɛ si bei ì dasi naanɛu ɲa. 30 Nɔ́ à ye ilu. Nɔ́ Jesu í sɔ̄ ɲa í kɔ́nkɔ́n du ɲa í ni, i gbɔ́ ɲa, i maà sɔ̄ inɛ gɔ́ ideu ihē. 31 Amma iyi à sɛkɛɛ gbakā à lɔ́si laabaau Jesuu ku sisi si ilɛu fei.

Jesu í jò dekl̄ gɔ́ í gbɔ́ ide

32 Nɔ́ Jesu do mɔ́cɔɛ ɲa à nɛ hai bɛ, ɲɔi à naa Jesu inɛ gɔ́ wa. Inɛɛu inɛi inɔ́ko dekl̄ gɔ́ í muu. 33 Nɔ́ Jesu í lele inɛi inɔ́kou. Iyi í leleɛ gbakā nɔ́ mɔ́kɔu í lɔ́si ide ku fɔ́. Inɛ ɲa à biti à wasi ku ni, a kù ye dimie si ilei Izireli ajɔ́ kāmá. 34 Amma Farisi ɲau à ni, Seetam ilaalui inɛi inɔ́ko ɲau í muaa gbugbā ku leleò ɲa.

Jesu í ce araarei inɛ ɲa

35 Jesu wa dabii dabii si ilu nla ɲa do si ilɛko ɲa, wa kɔ́ inɛ ɲa si cio ile

bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ́tɔ́ ɲɲa ɲa, nɔ́ wa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ́ nɔ́ í jò bɔ̄ɔ ɲa do kɔ̄ɔ ɲa fei à ba iri. 36 Iyi í ye zamaau, araare fei í muu, domi à wɛɛ do biti, inɔ́ ɲɲa fei í fɔ́, à wɛɛ ɲɲa bei angudā ɲa iyi a kù nɛ woo degbe. 37 ɲɔi í sɔ̄ mɔ́cɔɛ ɲa í ni, amaaje iyi í jìla í to ku da í kpɔ́, amma woo da ɲau a kù kpɔ́. 38 Na ɲɲu, i tɔ́ ilu ikou ku bɛ woo da ɲa wa má.

10

Irii mɔ́cɔ́ maateeki ɲau

(Cɔ́ Maaku 3:13-19; Luku 6:12-16)

1 Si anyii ɲɲu, Jesu í kpe mɔ́cɔ́ maateeki ɲau í tɔ́tɔ́ ɲa bi tɛɛ. Nɔ́ í mu ɲɲa yiiko a leleò inɛi inɔ́ko ɲa nɔ́ a jò kɔ̄ɔ ɲa a ba iri do inɛ ɲa iyi à waa ce bɔ̄ɔ dimi ikā ikā fei. 2 Irii woo bɛ maateeki ɲau wee. Sinte, Simɔ́ iyi à ya kpe Piɛɛu do ifɔ̄ɛ Anderee, do ama minjii Zebedee ɲa Zaaki do ifɔ̄ɛ Zāa, 3 do Filipu do Baatelemi, do Tomaa, do Matie iyi í tako í je woo gba fiai lempoo, do Zaaki amai Alifee do Tadee, 4 do Simɔ́ inɛi igbei Zelɔ́tu *, do Zudasi Isikariɔ́ti, inɛ iyi á na ku zambaɛu.

Jesu í bɛ mɔ́cɔ́ maateeki ɲau

(Cɔ́ Maaku 6:7-13; Luku 9:1-6)

5 Jesu í bɛ amanɛ maateeki ɲau nɔ́ í sɔ̄ ɲa bei ɲɲu í bi a ce. Í ni, i maà bɔ́ bi dimi mmu ɲa, nɔ́ i maà lɔ́ si ilui inɛi Samari kāmá ɲa. 6 Amma i bɔ́ bi inɛi Izireli ɲa, aɲa iyi à nyɔ́ bei ama angudā ɲa. 7 I koo i waazo ɲa i ni, Ilaaɔ́ í maai ku je bommaɛ. 8 Nɔ́ i jò bɔ̄ɔ ɲa a ba iri nɔ́ i jì iku ɲa, i jò dinte ɲa a ba iri a je inɛ kumá, nɔ́ i lele inɛi inɔ́ko ɲa iyi à wa si inɛ ɲa. Si bei ì ba hai nɛ kusā ɲa, inɛ mɔ́ i na hai nɛ kusā. 9 I maà ti i so fia ɲa. 10 I maà ti i so bɔ́gɔ́, i maà ti i so ibɔ́ minjisia, wala baata, wala golo. I maà so mii ɲau bɛ kāmá ɲa si na iyi í jò woo ce ice í nɛ kpāai a náa bukaatai mii iyi í nɛ ku maa wɛɛð.

11 Bii ì to ilu nla walakɔ́ si ilɛko gɔ́, i dɛdɛ inɛ iyi í jesi ku gba ɲɛ, nɔ́ i buba kpasɛ̄ɛ bɛ ɲa hee ku to ajɔ́ iyi ì waa nɛ hai si iluu. 12 Bii ì lɔ́ kpasɛ̄ gɔ́ i ya ce inɛ

* 10:4 igbei Zelɔ́tu inɛi igbei Zelɔ́tu ɲai à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a nɛ ara ɲɲa hai si awɔ́i inɛi Romu ɲa.

ηαυ fɔɔ i ni ηα, laakai ku sū ku wεε do iηε. ¹³ Bii à gba ηε, laakai ku sūu á wεε do anjai, amma bii a kù gba ηε, á baa si ηεi. ¹⁴ Si ilu gɔ wala si kpasε̄ gɔ, bii inε ηαυ à kɔ ku gba ηε, hee má je a gbɔ ide nηε, i ne hai be nɔ i gbugbã nηa irurui baata nηε ηα ku ba ku je nηa sεeda iyi kiitii Ilaađ á naa si ηα. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, an sɔ ηε, si ajɔi kiituu, Ilaađ á ce araarei inei Sodomu do Gɔmɔɔ † ηα ku re inei ilu dimi beεbe ηαυ be

Ijuukpã iyi á naa

(Cɔ Maaku 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Jesu í sɔ ηα má í ni, wee ñ wa n be ηε nɔ aa ye ηai bei angudã ηα si inɔi mbo ηα. Na nηu, i jò i ne bisi bei njo ηα, ‡, nɔ i je hai ce laalɔ bei ankasiidi ηα. ¹⁷ Nɔ i ce laakai ηα si na iyi í jò inε gɔ ηα aa na a mu ηε a bɔɔ ηε bi ku ce kiiti, aa nɔ a cã ηε ile bi ku ce kutɔtɔɔ nηa ηα. ¹⁸ Aa bɔɔ ηε si wajui ilu ile ηα do bi amanlu ηα na irim, ku ba i je sεedam si waju nηa ηα do bi dimi mmu ηα. ¹⁹ Amma bii à bɔɔ ηε bi ku kiiti, i maà ti i bitu do ide iyi aa fɔ ηα wala do yaase bei aa fɔɔɔ ηα. Bii waatiu í to, Ilaađ á mu nηε ide iyi aa fɔ ηα. ²⁰ Nɔ ide iyi aa fɔ ηα kaa je ide nηε, á naai hai bi Hundei Ilaađ Baa nηε iyi í wa si ηε.

²¹ Inε gɔ ηα aa zamba ifɔ nηa ηα walakɔ igbã nηa ηα ku ba a kpa ηα. Beεbe mɔi baa ηα aa maa cea ama nηa ηα. Amu ηα mɔ aa dede si baa nηa ηα ku ba a kpa ηα. ²² Inε fei á cé ηεi na irim, amma inε iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba. ²³ Bii à waa kpã ηε iju si ilu gɔ i sa i bɔ ilu mmu. Ntɔ ntɔ, an sɔ ηε, i kaa dabii si ilei Izireliu i kpa irie ηα amu Amai Amanε n to wa.

²⁴ Ama cio ci ya re woo kɔsie, amaace mɔ ci ya re lafεε. ²⁵ Na nηu, í sɔa ama cio ku jesi a cea nηu bei à cea woo kɔsie. Beεbe mɔi, í sɔa amaace mɔ ku jesi a cea nηu bei à cea lafεε. Bii à waa kpe amu ilu kpasε̄u Seetam, aa sɔ iηε inei kpasε̄ε ηαυ iri laalɔ iyi í re beεbe.

Njoi inε iyi í jò i ce ηα

(Cɔ Luku 12:2-7)

²⁶ Nɔ Jesu í ni má, do nηu fei i maà ce njo nηa ηα, domi ngɔgɔ kù wεε iyi wa manji iyi kaa fita gbugbãa, nɔ asii kãma kù wεε iyi a kãa na a mà. ²⁷ Iyi ñ wa n sɔ ηε si ilu kuku, i fɔɔ si inya kumá ηα. Iyi ñ gbɔ si asii ηα i cã kesεεδεε. ²⁸ I maà ce njoi inε ηα iyi aa kpa ara nηu akã, nɔ a kaa yɔkɔ a kpa hunde. Amma i ce njoi inε iyi á yɔkɔ ku kpa ara do hunde ajɔ si ina iyi ci ya ku. ²⁹ A ci ya ta ama yei minji súu akã ba. Do nηu fei, Ilaađ wa mà baani nηa. Baa akã nηa ci ya nɔ ku ku iyi kù je do kumàsie. ³⁰ Inε mɔ, hee do nto i iri nηε ηα fei Ilaađ í mà jɔa nηa. ³¹ Na nηu, i maà ce njo ηα, beεε nηε í re yei ηα hee bii í jɔ.

³² Na nηu, inε iyi í fɔ si wajui amane ηα í ni nηu í gban, amu mɔ an gbaa si wajui Baam iyi í wa lele. ³³ Amma inε iyi í kɔsim si wajui amane ηα, amu mɔ an kɔsie si wajui Baam iyi í wa lele.

Kù je laakai ku sū, ijai

(Cɔ Luku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Í sɔ ηα má í ni, i maà tamaa mà laakai ku sūi ñ naa nηε wa si andunya. Aawo, ijai ñ naaɔ wa. ³⁵ Ñ naa ku kosi ama inεmɔkɔ do baaei, ama inaabo mɔ do iyeε, aso mɔkɔ mɔ do iyei mɔkɔε. ³⁶ Inei kpasε̄ nηε ηai aa je mbeε nηε ηα.

³⁷ Inε iyi í bi baaε walakɔ iyeε í rem, lafεε kù to ku je inεm. Beεbe mɔi inε iyi í bi ama inεmɔkɔε walakɔ ama inaaboε í rem, lafεε kù to ku je inεm. ³⁸ Inε iyi kù jesi nηu ku so jɔi ku gaauε ku toom do wa, kù to ku je inεm. ³⁹ Inε iyi í bi ku je kuwεε do idɔɔbie á na ku kuεε. Amma inε iyi í kɔsi kuwεεε na irim, lafεε á na ku báa ntɔ ntɔ.

Idei riba

(Cɔ Maaku 9:41)

⁴⁰ Jesu í ni má, inε iyi í gba ηε í gban nii, nɔ inε iyi í gban í gba inε iyi í bεm wai. ⁴¹ Inε iyi í gba walii si na iyi í jò Ilaađ í bɔɔ wa, Ilaađ á na nηu mɔ ribai walii, nɔ inε iyi í gba amane iyi wa ce idɔɔbii Ilaađ si na iyi í jò í je dee dee, Ilaađ á na nηu mɔ ribai inε dee dee.

† **10:15** Sodomu do Gɔmɔɔ Ilu minji ηαυ, Ilaađ í tako í lege ηα à kpaɔ bomma si na iyi í jò dulum dii inε nηa ηα í caa. ‡ **10:16** i jò i ne bisi bei njo ηα I cɔ K.A. 3:1. Í ni njo í ne bisi í re injai sako iyi Ilaađ í taka fei.

42 Ine mɔ iyi í mua taaka gɔ baa inyi tūtū si na iyi í jò í je mɔcɔm, n̄ wa n s̄ɔ ɲei, lafɛɛ kaa kua ribae pai.

11

Woo bei Zāa ɲa (Cɔ Luku 7:18-35)

1 Waati iyi Jesu í s̄ɔ mɔcɔ maateejie ɲau ide ɲau fei í tā, ɲɔi í ne hai be í koo í dabii si ilui Galilee ɲau í kɔ inɛ ɲa si cio nɔ í ce ɲɲa waazo. 2 Wee waati beɛbe Zāa woo dasi inyi í wa piis̄ɔ. Nɔ hai ile piis̄ɔ be í gbɔ baau ícei Jesu iyi à ya kpe Kirisi. ɲɔi í be sie mɔcɔe gɔ ɲa 3 a koo a beɛ a ni, awɔi ì je inɛ iyi Ilaaɔ á na ku be wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ. 4 Nɔ Jesu í je ɲɲa í ni, i koo i sisia Zāa mii iyi ì ye do iyi ì gbɔ ɲa. 5 Fɛɛju ɲa à waa ye ilu, woo sukute ɲa à waa ne dee dee, dintɛ ɲa à ba iri à je inɛ kumá, deki ɲa à waa gbɔ ide, iku ɲa à j̄i, nɔ a waa sisia ilu are ɲa laabaau jiida. 6 Ilu inɔ did̄ɔi inɛ iyi kaa nyiò anyi si naane ku dasie na irim.

7 Iyi mɔcɔi Zāa ɲau à gbɔ bei Jesu í fɔ, ɲɔi à sinda à ne. Waati iyi à waa ne, ɲɔi Jesu í lɔsi ku sisia zamaau idei Zāa í ni, mii ì bɔ ku cɔ si gɔbabuau ɲa. Fɔfɔ iyi fufu wa yaya? Aawo. 8 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi ibɔ ku síau. Aawo, inɛ ɲa iyi à waa dasi ibɔi fia nkpɔ, aɲai à ya wa kabai ilaalu ɲa. 9 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà waliii ì bɔ ku cɔ ɲa. Oo, ntɔ ntɔ an s̄ɔ ɲe, inɛɛu be í re baa walii. 10 Zāai kukɔi idei Ilaaɔ wa fāa tengi bii í ni, Ilaaɔ í ni, wee ñ be woo sisi idem wa si wajue iyi á teeseɛ kpāae. 11 Ntɔ ntɔ an s̄ɔ ɲe, si inɔi inɛ ɲa iyi inaabo ɲa à bí fei, kāma ɲɲa kù weɛ iyi í re Zāa woo dasi inyi. Amma do ɲɲu fei, baa inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ í roo. 12 Hai waati iyi Zāa í sinti ku waazo hee do nsei fei bommai Ilaaɔ wa bɔ wajui do gɔgbā, nɔ ilu gɔgbā ɲai à ya baa *. 13 Moizi í fɔ idei bommau si woodae. Nɔ walii ɲau mɔ, aɲa fei à fɔ idee hee í koo í to wa si waatii Zāa woo dasi inyi. 14 Ì

gbɔ ɲa iyi à ni Elii á na ku naa. Bii ì jesi í gbɔ idem ɲa, Zāai í je Eliiu. 15 Inɛ iyi í ne it̄i iyi á gbɔò ide, ku gbɔ.

16 Yooi an wāò inɛi nsei ɲau ih̄ɛ. À yei bei amu ɲa iyi à waa buba bantuma à s̄ɔ ɲje à waa ni, 17 à fā ɲɲe yee nɔ i kù jojo ɲa, nɔ à k̄ɔ ɲɲe irii iku ɲa nɔ i kù kpata ɲa. 18 Ñ ni beɛbei si na iyi í jò waati iyi Zāa woo dasi inyi í naa í ya d̄i anu nɔ ci ya mɔ v̄ɛɛ, nɔ à ni í ne inɛi inɔkoi. 19 Nɔ iyi amu Amaí Amanɛ ñ naa, ñ ya n je nɔ n maa n mɔ, nɔ inɛ ɲa à ni ñ bi ije nɔ ñ je woo mɔ at̄ɛ, nɔ ñ je kpaasii woo gba fiaí lɛmpoo ɲa do ilu dulum ɲa. Do ɲɲu fei, à ye iyi bisii Ilaaɔ í je dee dee na ice ɲa iyi wa ce.

Ilu ɲa bii inɛ ɲa à kɔ ku dasi Jesu naane (Cɔ Luku 10:13-15)

20 Nɔ Jesu í lɔsi ku gɔgbɔ si inɛi ilu ɲa bii í ce maamaake nkpɔ nkpɔ ɲau si na iyi í jò a kù kpaasi idɔ. 21 Í ni, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ɲe, inɛ inɛi Kɔrazɛɛ ɲa. Inɛ mɔ inɛi Besaida ɲa, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ɲe. Maamaake ɲa iyi à ce si ilu ɲɲe ɲau ih̄ɛ, bii í je Tii do Sid̄ɔi †. à coo wo, inɛi ilu ɲau aa d̄i saaki a kpataò na irii dulum du ɲa nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpe. 22 Na ɲɔi í jò ñ wa n s̄ɔ ɲe iyi si aɲai kiituu ijuukpāi inɛi Tii do Sid̄ɔ ɲa á tia tu ɲe. 23 Inɛ mɔ, inɛi Kaperanumu ɲa, ì waa tamaa ɲa aa so ɲe hee lelei? Aawo, aa keke ɲei hee bi ku wai iku ɲa. Ntɔ ntɔ, maamaake nkpɔ nkpɔ iyi ñ ce si ilu ɲɲe, bii í je Sodomui ñ coo wo, iluu á weɛ baa nnyi. 24 Na ɲɔi í jò ñ wa n s̄ɔ ɲe iyi si aɲai kiituu ijuukpāi inɛi Sodomu ɲa á tia tu ɲe.

I naa wa bi tom i naa i gba kustmi (Cɔ Luku 10:21-22)

25 Waati beɛbe ɲɔi Jesu í ni, Baaba, awɔ iyi ì je Lafɛɛi lele do ile, ñ wa n saabuɛ do iyi ì singaa ilu bisi do woo mà ɲa mii ɲau ih̄ɛ nɔ ì nyisi amu ɲa. 26 Í sía Baaba, si na iyi í jò beɛbei ì bi.

* **11:12** bommai Ilaaɔ...à ya baa Do yaase mmu gɔ iyi inɛ á yɔkɔ ku gbɔò má wee, inɛ ɲa à wasi ku ce kookaai a ba a je inɛi bommai Ilaaɔ. Nɔ inɛ ɲa iyi à waa jabu ntɔ ntɔ, aɲai aa lɔ si. † **11:21** Tii do Sid̄ɔ Ilaaɔ í kpa inɛi ilu ɲau si na iyi í jò kuce ɲɲa ɲa kù sía.

²⁷ Nɔ́ í s̄ɔ́ inɛ ɲa í ni, Baam nii í daam mii fei si aɔ́. Inɛ k̄ama kù mà amu Amau bii kù jɛ Baau. Nɔ́ inɛ k̄ama kù mà Baau bii kù jɛ amu Amau do inɛ ɲa iyi ò bi n nyisi ɲa.

²⁸ Inɛ iyi ò gbɛɛji nɔ́ aso wa wɔ́ ɲɛ fei i naa wa bi tom an mu ɲɛ kusimi. ²⁹ I jesi n lesi ɲɛ zuugum nɔ́ i gba ideci om ɲa, si na iyi í jò amuu amanɛ kurɔ́ do woo kaye arai. Bii ò waa ce beɛbe ɲa, aa ba kusimii hunde ɲɛ ɲa. ³⁰ Ntɔ́ ntɔ́, zuugum nɔ́ kù gaabu nɔ́ aso iyi an k̄a ɲɛ kù wo.

12

Jesu do ajɔi kusimi

(Cɔ́ Maaku 2:23-28; Luku 6:1-5)

¹ Si anyii ajɔ́ minji, ajɔ́i kusimi gɔ́, Jesu do mɔ́cɛ ɲa à waa too kɔ́i ilɛ gɔ́. Nɔ́ wee ari wa kpa mɔ́cɛ ɲau ɲɔ́i à wɔ́ amaaje iyi à gbɛ́ si ilɛu à nunu ijuɛ si aɔ́ à waa ɲɔ́. ² Wee Farisi gɔ́ ɲa à wa bɛ. Iyi à yɔ́ ɲɔ́i à s̄ɔ́ Jesu à ni, cɔ́, mɔ́cɛ ɲa à waa ce mii iyi a kù nɛ kp̄ai ku ce si ajɔ́i kusimi. ³ Amma Jesu í jɛ ɲa í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce si waati iyi ari wa kpa ɲɲu do inɛ ɲa? ⁴ Í lɔ́ kpasɛ́i Ilaaɔ́ nɔ́ í so p̄ɛɛ iyi à jilea Ilaaɔ́ í jɛ, ɲɲu do inɛ ɲa. Nɔ́ wee a kù nɛ kp̄ai p̄ɛɛu ku jɛ, í gbe woo weei Ilaaɔ́ ɲa aɲa ak̄a. ⁵ Mà i kù cioɛ si tiai woodai Moizi ɲa iyi si ajɔ́i kusimi woo wee ɲa iyi à ya nɛ icɛ si kpasɛ́i Ilaaɔ́ a kù waa jirima ajɔ́i kusimi? Do ɲɲu fei, a kù jɛ ilu taale ɲa. ⁶ Amma an s̄ɔ́ ɲɛ iyi inɛ gɔ́ í wa ih̄ɛ iyi í nɛ beɛɛɛ í re kpasɛ́i Ilaaɔ́. ⁷ Kukɔ́i ideci Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, ò bi í ce araarei ɲɛ ɲa ku re í ceem kuwee. Bii í jɛ ò mà yaasei ideu bɛ ɲa wo í kaa maa yɛ taalei hai nɛ taale ɲa. ⁸ Nɔ́ aa mà ɲa iyi amu Amaí Amanɛi ò jɛ inɛ ngboi ajɔ́i kusimi.

Inɛ iyi aɔ́ ak̄aɛ í ku

(Cɔ́ Maaku 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Nɔ́ Jesu í nɛ hai bɛ í koo í lɔ́ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ́tɔ́u. ¹⁰ Wee mɔ́kɔ́ gɔ́ í wa bɛ, aɔ́ ak̄aɛ í ku í gbɛ. Nɔ́ inɛ ɲa iyi à wa bɛu à bee Jesu à ni, wooda í na inɛ kp̄aa ku jò inɛ ku ba iri si ajɔ́i

kusimi? À waa fɔ́ beɛbeɛi ku ba a yɛ taaleɛ. ¹¹ Nɔ́ Jesu í jɛ ɲa í ni, bii inɛ gɔ́ ɲɛ í nɛ angud̄a ak̄a nɔ́ í koo í dasi inɔ́ isa baa bii ajɔ́i kusimii, lafɛɛ kaa nyaa? ¹² Amanɛ í bei í re angud̄a hee bii í j̄i. Na ɲɲu, inɛ í nɛ kp̄aa ku ce mii jiida si ajɔ́i kusimi. ¹³ Nɔ́ Jesu í s̄ɔ́ mɔ́kɔ́u í ni, tɛ aɔ́ɔ́. Iyi í tɔ́ nɔ́ í baa dee dee bei aɔ́ ak̄au má. ¹⁴ Nɔ́i Farisi ɲau à fita à koo à waa busi ɲɛ bei aa ce a kp̄aɔ́ Jesu. ¹⁵ Amma Jesu í mà si ɲa nɔ́ í nɛ hai bɛ.

Jesu í jɛ woo ce icɛ iyi Ilaaɔ́ í cica

Waati iyi Jesu wa nɛ, zamaa nla nla gɔ́ í tooɛ. Nɔ́ í jò inɛ ɲa iyi à jɛ b̄ɔ́ ɲa fei à ba iri. ¹⁶ Amma í s̄ɔ́ ɲa í kɔ́nkɔ́n du ɲa í ni a mà s̄ɔ́ inɛ gɔ́ inɛ iyi ɲɲu í jɛ. ¹⁷ Í jò à ba iri ku ba ide iyi walii Ezai í fɔ́u ku k̄ɔ́, iyi í ni,

¹⁸ Ilaaɔ́ í ni,

Woo ce icɛm iyi ò cica wee.

ɲɲui ò bi jiida, siei inɔ́ did̄ɔ́m fei í ya wa.

An daa si Hundem,

Nɔ́ ku sisia dimi fei dee dee ku jɛm.

¹⁹ Kaa ce kakɔ́ do inɛ gɔ́ hee ku la sie. Beɛbe m̄ai kaa kosi inɛ ɲa ija si inɔ́ ilu pai.

²⁰ Kaa tambɔ́ ama j̄i iyi í kɔ́mba wa bi ku cɛ,

Nɔ́ kaa kpa fitila iyi inya kumáɛ kù la *, Hee waati koo to si bii á jò dee dee ku jɛm ku k̄amia inɛ fei,

²¹ nɔ́ kp̄aa ku cɔ́i dimi fei kú wa sie.

Jesu wa k̄aɔ́ araɛ

(Cɔ́ Maaku 3:22-30; Luku 11:14-23)

²² Si anyii ɲɲu, à naa Jesu mɔ́kɔ́ gɔ́ wa iyi inɛi inɔ́kɔ́ í jò í fɛɛju nɔ́ í deki. Nɔ́ Jesu í faaba inɛɛu, í jò wa yɛ ilu nɔ́ wa fɔ́ ide. ²³ Nɔ́ zamaau fei í biti à waa ni, debɛi, á jɛ tɔ́kui Davidiu mbe. ²⁴ Amma iyi Farisi ɲau à gbɔ́ ideu, ɲɔ́i à ni, mɔ́kɔ́u ih̄ɛ wa lele inɛi inɔ́kɔ́ ɲai do gbugb̄ai Beelizebuu †. ilaalu ɲa. ²⁵ Si bei Jesu í mà lasabu ɲa, ɲɔ́i í s̄ɔ́ ɲa í ni, bomma iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔ́ á na ku gbɛ ngbɛ. Beɛbe m̄ai ilu walakɔ́ kpasɛ́ gɔ́ iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔ́ kaa na ku kpɛ. ²⁶ Na ɲɲu, bii

* **12:20** ama j̄i... fitila iyi inya kumáɛ kù la ama j̄i do fitilau inɛ ɲa iyi gbugb̄a ɲa kù lai wa f̄aa. † **12:24** Beelizebuu iri iyi à s̄ɔ́ Seetam nii.

Seetam wa lele arae, wa ce igũ do araei, bommae kaa kpe. ²⁷ Bii í je do gbugbã Bēelizebuui ñ wa n leleò inēi inòoko ña, to, do gbugbã yooi m̀c̀o ññe ña m̀ à waa leleò ña. Debei aña taka ñña aa ye taale ññe. ²⁸ Amma bii do gbugbã Hundei Ilaađi ñ wa n leleò inēi inòoko ñau, ññu be wa nyisi iyi Ilaađ í sinti ku je bommae si anini ññe.

²⁹ Beirei inē á ce ku l̀o kpasēi inē iyi í nē gbugbã ku coo ile bii k̀u je í tako í d̄i ilu gbugbãu. Amma bii í d̄u á ỳk̀o ku coo ile.

³⁰ Inē iyi k̀u je tom, m̀beem nii. Inē iyi k̀u waa bam ku t̀t̀o, wa fangaaei. ³¹ Na ñai í ce ñ wa n s̄o ñe, Ilaađ á ỳk̀o ku kpa ideidulum do arabu fei. Amma inē iyi wa bu Hundei Ilaađ, kaa ba a kpa ideidulum d̄eē pai. ³² Bii amanē wa f̀o laalbi Amai Amanē Ilaađ á ỳk̀o ku kpa ideidulum d̄eē. Amma inē iyi wa f̀o taalei Hundei Ilaađ kaa ba a kpa ideidulum nd̄eē hai nnyi hee do ala fei.

J̄i do isoē

(C̄o Luku 6:43-45)

³³ Jesu í s̄o ña má í ni, à ya mà j̄i hai si isoē. J̄i j̄ida iso j̄idai í ya so, amma j̄i laal̀o, iso laalbi í ya so. ³⁴ Inē inē buu ñai bei njo wukuku. Inē inē laal̀o ña, beirei aa ce i f̀o ide j̄ida ña. Mii iyi wa k̄o si id̄e ññui geleē í ya f̀o. ³⁵ Inē j̄ida ide j̄idai í ya f̀o. Ǹo ide j̄idau í ya naai hai si ide j̄ida iyi wa singa si id̄e. Bēebe moi inē laal̀o ide laalbi í ya f̀o. Ǹo ide laal̀u m̀o í ya naai hai si ide laal̀o iyi wa singa si id̄e. ³⁶ An s̄o ñe, ide nfe iyi inē ña à waa f̀o fei, Ilaađ á na ku bee ña si aj̄oi kiitiu, ³⁷ domi hai si ideei Ilaađ á kiitiē, ǹo ku kpeē hai ne taale walak̀o ilu taale.

Inē ña à ni Jesu ku ce maamaake

(C̄o Maaku 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ N̄oi woo k̀o inē ña si wooda do Farisi g̀o ña à s̄o Jesu à ni, M̄eetu, à bi í ce maamaake g̀o iyi á nyisi wa iyi Ilaađi í b̄eē wa. ³⁹ Amma Jesu í je ñña í ni, inē laalbi nsei ña iyi a k̀u waa leek̄i do Ilaađ ññu ak̄a, maamaakei à ya maa bi, amma maamaake g̀o k̀u w̄eē iyi aa nyisi ña má bii k̀u je ti walii Zonasi, ⁴⁰ domi si bei Zonasi í ce das̄a m̄eeta do id̄u

m̄eeta si inoi c̄eē nlau, b̄eēbe moi Amai Amanē á ce das̄a m̄eeta do id̄u m̄eeta si bale. ⁴¹ Si aj̄oi kiitiu, inēi Ninivu ña aa dede si inēi nnyi ña a ye taale ñña, si na iyi í j̀ò à kpaasi id̄o ñña na waazoi Zonasi. Wee nsei inē iyi wa s̄o ñe ideu ih̄ē í re Zonasi. ⁴² Si aj̄oi kiitiu, ilaalu inaabo iyi í naa hai aẁo cangai kp̄ai inunu á dede si inēi nnyi ña ku ye taale ñña, si na iyi í j̀ò hai j̄ij̄i í dede í naa ku gb̀o ideidulum Salom̀o, ilaalu nlau. Ǹo wee nsei inē iyi wa s̄o ñe ideu ih̄ē í re Salom̀o.

Kunyii inēi inòoko wa ma

(C̄o Luku 11:24-26)

⁴³ N̄oi Jesu í kpa ñña m̀ndau ih̄ē í ni, bii inēi inòoko í fita si inē, í ya maa dabii si gbaa ñai ku maa d̄e bi ku sími. Bii í kua, ⁴⁴ ñai í ya ni, an nyi inya nwom hai bii ñ fita wai. Waati iyi í nyi wa ǹo í ba in̄eēu í ye bei ile ngbe iyi à kp̄a à teeseē s̄a s̄a, ⁴⁵ á koo ku d̄eē kpaasi laal̀o ña iyi à roo wa má bei aña m̄eēje, a na a l̀o si in̄eēu a maa wa b̄e. Waati b̄eēbe kuw̄eēi takoi in̄eēu á tia baa ti ank̄anyie má. Mii iyi á ba inē laalbi nsei ña m̄be.

Idei iyēi Jesu do if̄e ña

(C̄o Maaku 3:31-35; Luku 8:19-21)

⁴⁶ Waati iyi Jesu wa ba zamaau ide ku f̀o, ñai iyēe do if̄e ña à naa à leek̄i waduude, à waa bi a baa ide ku f̀o. ⁴⁷ Ǹo inē g̀o í naa í s̄o Jesu í ni, iyēe do if̄e ña wee, à wa waduude à waa bi a b̄e ide ku f̀o. ⁴⁸ Amma Jesu í jea in̄eēu í ni, yooi í je iyem, ǹo yoo ñai à je if̄om ña. ⁴⁹ Ǹo í tosi m̀c̀eē ñau aẁo í ni, in̄ei ì je iyem do if̄om ña. ⁵⁰ Nt̀o nt̀o inē iyi wa ce id̄obii Baam iyi í wa lele, laf̄ēi í je if̄om wala wec̄im wala iyem.

13

M̀ndai woo gb̄ē

(C̄o Maaku 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Si aj̄o ak̄u be má, Jesu í fita hai kpasē í koo í buba it̄i tenku. ² Ǹo zamaa nla nla g̀o í t̀t̀o siē. N̄oi í l̀o ak̄oi inyi g̀o í buba ku ba ku k̀o ña si cio. Ǹo zamaau fei wa leek̄i it̄i tenkuu b̄e.

³ Ǹo í s̄o ña mii nkp̀o do m̀nda. Í ni, m̀k̀o g̀o í fita wa f̄a dimi. ⁴ Si bei wa f̄a

dimiu, n̄ai ḡoḡo n̄a à cuku si kp̄aa n̄o yei n̄a à naa à j̄o. ⁵ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ile iyi í n̄e kuta, tengi bii s̄aa kù kp̄o. N̄o í fita be ḡbak̄a si na iyi í j̄ò s̄aa kù la be. ⁶ Amma iyi inunu wa ce, n̄ai í joo n̄o í ḡbe, domi ic̄ae kù mi lele. ⁷ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si in̄o aḡũ n̄a. N̄ai aḡũ n̄au à dede sie à biie à kp̄aa. ⁸ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ile jiida n̄o à bí. Ḡoḡo n̄a à n̄e iju c̄o, ḡoḡo n̄a m̄o kita, ḡoḡo n̄a m̄o kuntaa. ⁹ Iyi Jesu í kpa m̄ondau í t̄a n̄ai í ni, in̄e iyi í n̄e it̄i iyi á gb̄oò ide, ku gb̄o.

*Na mii í j̄ò Jesu í ya maa kpa m̄onda
(C̄o Maaku 4:10-12; Luku 8:9-10)*

¹⁰ N̄ai m̄oc̄ae n̄a à naa à beee à ni, na mii í ce ì ya maa s̄o in̄e n̄a ide do m̄onda. ¹¹ N̄o í s̄o n̄a í ni, in̄e Ilaāó í j̄ò ì m̄a asiii bommae n̄a. Amma kù j̄ò in̄e n̄a iyi à ḡbe n̄au a m̄a. ¹² In̄e iyi í n̄e, n̄hui à ya k̄ōa si, n̄o kuneu ku la. Amma in̄e iyi kù n̄e, baa keeke iyi í n̄eu à ya ḡbaai má. ¹³ In̄e n̄au, à ya maa c̄o ilu amma a kù waa ye, n̄o à waa s̄o n̄a ide amma a kù waa gb̄o yaasee. Na n̄ai í j̄ò ñ ya n̄ maa n̄ s̄o n̄a ide do m̄onda. ¹⁴ Mii iyi í ba n̄au be Ezai í tako í ce waliie í ni, Aa ya desi ide it̄i amma ì kaa gb̄o yaasee n̄a, N̄o aa maa c̄o ilu amma ì kaa ye nḡoḡo n̄a.

¹⁵ Id̄o n̄n̄a í baa í le.

À d̄i it̄i n̄n̄a ku ba a maà gb̄o ide ḡo, N̄o à bii iju n̄n̄a ku ba a maà ye nḡoḡo, N̄o id̄o n̄n̄a m̄o ku maà m̄a nḡoḡo. Bii kù je beebe aa naa a sinda wa bi Ilaāó n̄o ku j̄ò a ba iri.

¹⁶ Amma Jesu í s̄o m̄oc̄ae n̄au í ni, in̄e ilu in̄o did̄o n̄ai, si na iyi í j̄ò iju n̄n̄e wa ye ilu, n̄o it̄i n̄n̄e wa gb̄o ide má. ¹⁷ Nt̄o nt̄o ñ wa n̄ s̄o n̄ei, walii do in̄e nkp̄o iyi wa jirima ideí Ilaāó, à bi n̄n̄a à ye mii iyi ì waa yeu ih̄e n̄a, amma a kù ȳo. N̄o à bi n̄n̄a a gb̄o mii iyi ì waa gb̄o ih̄e n̄a, a kù n̄o a kù gb̄o.

Yaasei m̄ondai woo gb̄eu

(C̄o Maaku 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Jesu í s̄o n̄a má í ni, i de it̄i i gb̄o yaasei m̄ondai woo gb̄eu n̄a. ¹⁹ In̄e iyi

wa gb̄o ideí bommai Ilaāó n̄o kù gb̄o yaasee, í yei bei kp̄aa bii dimiu í cuku. Seetam in̄e laal̄ui, i ya naa ku nya ide iyi à gb̄e si id̄o. ²⁰ In̄e m̄o iyi í ye bei ile kuta bii dimiu í cukuu, bii wa gb̄o ideu ḡbak̄a í ya ḡbaai do in̄o did̄o. ²¹ Amma ci ya j̄ò ideu ku ce ic̄a jiida si id̄o, n̄o kaa ȳk̄o ku leek̄i ku kpe. Bii wahala ḡo í dede, walak̄o ijuukp̄a ḡo na irii ideu, í ya f̄asi aw̄ai ḡbak̄a. ²² In̄e m̄o iyi í ḡba ideu bei si ile ku n̄e aḡũ n̄au, wa gb̄o ideu amma lasabu bututui mii n̄a iyi wa bitandie do fia ku bi iyi wa d̄i iju, n̄ai à waa ganji ideu ku ce ic̄e si in̄e. ²³ In̄e m̄o iyi í ḡba ideu bei si ile jiida, n̄hui í je in̄e iyi wa gb̄o ideu n̄o í gb̄oò do yaasee, n̄o í so iso. Bi in̄e ḡo n̄a, dimiu í so iso c̄o, in̄e ḡo n̄a kita, in̄e ḡo n̄a m̄o kuntaa.

M̄ondai f̄of̄o laal̄o

²⁴ N̄o Jesu í kpa n̄n̄a m̄onda má í ni, faaji iyi wa f̄o ideí bommai Ilaāó wee. M̄ak̄o ḡoi í koo í gb̄e dimi jiida si ile. ²⁵ Amma id̄u si waati iyi in̄e fei wa s̄i njoo, n̄ai mb̄eei m̄ak̄o í naa í gb̄e f̄of̄o laal̄o * si in̄o ilee n̄o í n̄e. ²⁶ N̄o dimi jiidau í fita, wa la, n̄o í bí. F̄of̄o laal̄o m̄o í fita, n̄o n̄n̄a fei à la aj̄o. ²⁷ N̄ai amaacee n̄au à naa à s̄o à ni, laf̄e, í j̄o dimi jiidai ì gb̄e si ilee ya. To, n̄o hai iwoi f̄of̄o laal̄o ih̄e í fita wa má. ²⁸ N̄oi í s̄o n̄a í ni, mb̄eei ḡoi í coo. N̄o amaacee n̄au à beee à ni, ì bi kaa logoo f̄of̄o laal̄o? ²⁹ N̄o í ni, aawo. Bii ì waa bi i logoo f̄of̄o laal̄o bii i kù laakai n̄a aa na í t̄at̄o i logooò dimi jiidau n̄a. ³⁰ I j̄ò n̄n̄a fei a dede n̄n̄a hee bii kumue í to. Waati beebe an s̄o woo mu n̄au a kpa f̄of̄o laal̄o tit̄a a d̄uu a dasi ina, a bei a t̄at̄o dimi jiidau a dasi suum.

M̄ondai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(C̄o Maaku 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ N̄o Jesu í kpa n̄n̄a m̄onda ḡo má í ni, bommai Ilaāó í yei bei nḡoi mutaadi iyi in̄e ḡo í so í gb̄e si ile. ³² Nḡbou í kere í re nḡo n̄a iyi à ḡbe fei, amma bii à gb̄o, n̄hui í ya fita ku lá

* **13:25** f̄of̄o laal̄o F̄of̄o í j̄o dimi jiidai mam mam. Amma a ci ya je ijui f̄of̄o, domi bii in̄e í j̄o, á b̄ia b̄o.

ku re ama j̄i fei, hee yei ŋa à ya maa ce ante si amaa w̄e ŋa.

Məndai lefee

(Cə Luku 13:20-21)

³³ Nə Jesu í kpa ŋa mənda gə má í ni, bommai Ilaađ í yei bei lefee iyi abo gə í so í dasi iyaf̄i p̄e ḡa m̄eta, nə fei í dede í kpante.

Idei mənda ŋau

(Cə Maaku 4:33-34)

³⁴ Ide ŋau be fei s̄a s̄a do məndai Jesu í s̄o zamaau, ci ya f̄o ide iyi k̄u je do mənda. ³⁵ B̄ebei ide in̄e ak̄i walii ŋau í ce iyi í ni,

Ilaađ í ni,

Do məndai an ya n s̄o ŋa ide,

Nə si bantumai an f̄o mii iyi wa manji hai waati iyi n̄ taka andunya.

Jesu í sisi yaasei məndai f̄o laaləu

³⁶ Jesu í j̄o zamaau nə í koo í lə kpas̄e. Nə m̄c̄e ŋau à b̄o bi t̄e à ni, sisi nwa yaasei məndai f̄o laaləu. ³⁷ Nə í je ŋa í ni, in̄e iyi í gb̄e dimi j̄idau amu Am̄ai Aman̄e. ³⁸ Il̄eui í je andunya. Dimi j̄idau m̄o, ŋh̄ui í je in̄e bommai Ilaađ ŋa. F̄o laaləu ŋh̄ui í je in̄e Seetam ŋa. ³⁹ Mb̄e iyi í gb̄o ŋh̄ui í je Seetam. Aj̄o kumuu m̄o í je aj̄o iyi andunya á kpa iri, nə woo mu ŋau m̄o aŋai à je amaleka ŋau. ⁴⁰ Nə si bei à ya kpa f̄o laaləu a dasi in̄e, b̄ebei m̄o á je si aj̄o iyi andunya á kpa iri. ⁴¹ Amu Am̄ai Aman̄e, an be amalekam ŋa wa a na a nya in̄e ŋa iyi à waa dasi in̄e ŋa kurara do woo ce laaləu ŋau a tek̄i ŋa hai tengi bii an na n je bommam, ⁴² nə a dasi ŋa in̄e iyi ci ya ku. Tenḡi bei aa lesi aw̄o si iri a kpatađ. ⁴³ Nə waati b̄ebei in̄e ŋa iyi à waa de id̄obii Ilaađ ku ce aa maa má in̄e bei inunu si bommai Ilaađ Baa ŋa. In̄e iyi í ne it̄i iyi á gb̄o ide, ku gb̄o.

Məndai amani iyi wa singa

⁴⁴ Nə Jesu í ni má, mənda gə iyi wa f̄o idei bommai Ilaađ wee. Aj̄o ŋh̄u gə in̄e gə í koo í k̄asi amani iyi wa singa si in̄e il̄e. Iyi í ȳo nə í teese í singae ma. Nə í ne do in̄e did̄i í koo í ta mii iyi í ne fei, nə í naa í ra ikou.

Məndai leḡe

⁴⁵ Jesu í ni, bommai Ilaađ í yei má bei leḡe j̄ida ŋa iyi woo nya s̄a gə wa de.

⁴⁶ Iyi í ye ak̄i iyi í je j̄ida ti fia nkp̄o gə, nə í koo í ta mii iyi í ne fei í naa í raa.

Məndai taao

⁴⁷ Jesu í ni má, bommai Ilaađ í yei má bei taao iyi à s̄osi in̄e in̄e ku mu c̄e dimi ik̄a ik̄a fei. ⁴⁸ Bii í mu c̄e ŋau í t̄a, s̄o k̄o ŋau à ya faa wa icei. Nə a buba a cica c̄e j̄ida ŋau a dasi k̄o, c̄e ŋa iyi a k̄u ce n̄c̄e m̄o nə a nik̄a ŋa. ⁴⁹ Nə b̄ebei m̄o á ye si iri ku kpa andunya. Amaleka ŋa aa na a nya in̄e ŋa iyi à waa ce laaləu hai si in̄e in̄e ŋa iyi à waa ce id̄obii Ilaađ, ⁵⁰ a dasi ŋa in̄e iyi ci ya ku. Bei aa lesi aw̄o si iri a kpata.

Amani tit̄o do nwo

⁵¹ Jesu í be ŋa í ni, ì gb̄o yaasei ideu fei ŋa? Nə à je à ni, oo. ⁵² Nə í s̄o ŋa í ni, b̄ebei m̄o, woo k̄o in̄e ŋa si wooda baa yooma fei iyi í baa í je in̄e iyi í mà idei bommai Ilaađ, í yei bei ilu kpas̄e gə iyi wa nya mii tit̄o ŋa do mii nwo ŋa hai si amanīe.

In̄e Nazareti ŋa a k̄u dasi Jesu naane

(Cə Maaku 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Iyi Jesu í kpa ŋa mənda ŋau be í t̄a, nə í ne hai be. ⁵⁴ Í b̄o ilu bii í je ama. Iyi í to be í l̄osi ku k̄o in̄e ŋa si cio il̄e bii à ya maa ce kut̄o hee in̄e ŋa iyi à waa gb̄o ide ŋau à na à biti. Nə à waa ni, hai iwoi in̄e ih̄e í ba dimii bisiu ih̄e wa. Beirei í ce wa ceđ maamaake ŋau ih̄e. ⁵⁵ Í j̄o amai woo gbe j̄i n̄u mbe ya. K̄u je iyei à ya kpe Maariu? Zaaki do Zozefu do Sim̄o do Zudu ŋa si à je if̄e ŋa? ⁵⁶ Awađ wec̄e ŋa fei si à wa ih̄e ba. Bii b̄ebei nə hai iwoi í ba gbugb̄u ih̄e fei wa. ⁵⁷ To, lasabu ŋh̄u ŋau bei í ganji ŋa a dasi naane. Nə Jesu í s̄o ŋa í ni, k̄u ne bii walii ci ya ne b̄ebei bii k̄u je si il̄e ide do si kpas̄e. ⁵⁸ K̄u nə k̄u ce maamaake nkp̄o be si na iyi í j̄o a k̄u dasi naane.

14

Idei ikui Z̄a woo dasi in̄e

(Cə Maaku 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Si waati b̄ebei Herodu, ilaalu Galileeu í gb̄o laabaau Jesu. ² Nə í s̄o amaa ce ŋa í ni, in̄e be Z̄a woo dasi

inyiui í jì wa hai si bale. Na n̄oi í jò í ne gbugbā wa ceò maamaake n̄au be.

³⁻⁴ Mii iyi í jò Herodu í fò beebe wee. Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔe. N̄oi Zāa í s̄o í ni, kù s̄la í gba aboi ifɔe í dasi kpas̄e. Ide iyi Zāa í fò na irii Herodiasiu í jò Herodu í ni a muu a dūu a dasi piis̄o. ⁵ N̄o Herodu wa bi ku kpa, amma wa ce n̄oi ine n̄a si na iyi í jò a n̄a fei à ni Zāa wali.ii.

⁶ N̄oi ajò í naa í to bii Herodu wa ce jingau ku yeò gigii ajò kubie. N̄o ama inaaboi Herodiasí wa jojo si wajui ine n̄a iyi à kpe ku j̄eu. N̄oi í d̄ā Herodu si jiida jiida ⁷ hee í ceaa kuwā n̄o í gbasi í ni n̄ju á muua mii iyi í bi fei. ⁸ N̄oi ama inaabou í koo í bee iyee, n̄o í nyi wa í naa í s̄o í ni, ñ bi í muum irii Zāa woo dasi inyiui wa si perenti. ⁹ N̄oi in̄oi ilaalu í fò. Do n̄ju fei í jesi n̄o í ni a koo a bu irii Zāau wa a naa a náa. Í jesi si na iyi í jò í gbasi tā do mii fei si wajui ine njooe n̄au. ¹⁰ N̄o í be ine n̄a ile piis̄o be a koo a bu irii Zāa wa. ¹¹ N̄oi ine n̄au à koo à buu n̄o à lesi perenti wa à naa à na ama inaabou n̄o n̄ju m̄o í koo í na iyee. ¹² N̄oi m̄oc̄e Zāa n̄au à gb̄o ideu. N̄o à naa à so ikuu à koo à suu. N̄o à koo à s̄o Jesu.

Jesu í wò aman̄e dubu miu (5.000)

(C̄o Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

¹³ Iyi Jesu í gb̄o ideu n̄oi í ne hai be. Í l̄o ak̄oi inyi do m̄oc̄e n̄a n̄o à b̄o ghabua ḡo. Iyi ine n̄a à gb̄o, n̄oi à fita hai in̄o ilu n̄a n̄a à da h̄am̄e n̄a wa do ise. ¹⁴ Iyi à fita hai si ak̄oi inyiui n̄oi Jesu í ye zamaau. N̄o í ce araare n̄a n̄o í jò b̄o n̄a n̄a à ba iri.

¹⁵ Iyi a l̄e wa l̄e n̄oi m̄oc̄e n̄au à naa bi t̄e à ni, si gba buai à wa ih̄e n̄o wee idū wa dū. Na n̄ju, j̄o ine n̄au a ne il̄eko n̄a a koo a ra mii iyi aa j̄e. ¹⁶ Amma Jesu í s̄o n̄a í ni, a kù ne bukaatai a ne. In̄e taka n̄je, i na n̄a ije a j̄e. ¹⁷ N̄oi à ni, p̄e iyi à ne ih̄e kù re ara miu do c̄e minji. ¹⁸ N̄o Jesu í ni, i naam wa ih̄e. ¹⁹ N̄o í ni zamaau ku buba si f̄f̄o, n̄o í so p̄e ara miu do c̄e minji, í wu iju lele í saabu Ilaā. N̄o í bububu p̄e n̄au í na m̄oc̄e n̄au n̄o a n̄a m̄o à kp̄e zamaau.

²⁰ N̄o a n̄a fei à j̄e à yo hee mb̄e í gbe. N̄oi m̄oc̄e n̄au à ko iyi í gbeu hee k̄l̄o maateeji í k̄. ²¹ In̄em̄ok̄o n̄a iyi à j̄eu à w̄eí zakai aman̄e dubu miu (5.000), baai inaabo do amu n̄a baasi.

Jesu wa ne si antai tenku

(C̄o Maaku 6:45-52; Zāa 6:15-21)

²² Iyi à tā n̄oi Jesu í ni m̄oc̄o n̄au à l̄o ak̄oi inyiui ku ba a tak̄o a kua ice ih̄. Iyi à waa ne n̄o í ni zamaau ku ne. ²³ Waati iyi í jò à ne n̄o í koo í gū iri kuta ḡo ku ba ku ce kut̄o. N̄o idū í dū í b̄ā be n̄ju ak̄e. ²⁴ Wee waati beebe ak̄oi inyiui í wa si aninii tenkuu tā. N̄o kut̄anḡam̄ dii inyiui í wasi ku tale si na iyi í jò fufu wa ko n̄a ikp̄o. ²⁵ Zakai am̄ejuma n̄oi Jesu wa ne si antai inyiui, wa b̄o bi m̄oc̄e n̄a. ²⁶ Waati iyi à ȳo wa ne si antai tenkuu wa n̄oi zigi n̄a í da, n̄jo wa mu n̄a, à waa ni, z̄ii. N̄o njou í jò à wasi ku d̄o anu. ²⁷ Be gbak̄a Jesu í ba n̄a ide ku f̄o í s̄o n̄a í ni, i sū laakai n̄je n̄a. Amui Jesu, i maà ce n̄jo n̄a. ²⁸ N̄oi Pīe í s̄o í ni, Laf̄e, bii aw̄oi, j̄o amu m̄o n̄e n̄a naa bi t̄e si antai inyiui. ²⁹ N̄o Jesu í j̄eaa í ni, naa wa.

N̄o Pīe í kita hai si ak̄oi inyiui n̄o í ne si antai inyiui wa b̄o bi Jesu. ³⁰ Amma iyi laakaé í b̄o si fufu iyi wa ce do gbugb̄u, n̄oi n̄jo í muu. N̄o í sinti ku mile. N̄oi í d̄o anu í ni, Laf̄e, faabam. ³¹ N̄o gbak̄a Jesu í ȳo aw̄o í muu n̄o í ni, na mii í ce ì waa sika sika má. Naane kù la.

³² N̄oi a n̄a minji fei à gū ak̄oi inyiui n̄o fufuu í leek̄i. ³³ N̄o ine n̄a iyi à wa si in̄oi ak̄o à gule si wajui Jesu à ni, nt̄o nt̄o, aw̄o Am̄ai Ilaāi.

Jesu í jò b̄o n̄a à ba iri si ilei Genesareti

(C̄o Maaku 6:53-56)

³⁴ Iyi à kua, n̄o à to ilei Genesareti. ³⁵ Si bei in̄e be n̄au à mà Jesu, n̄oi à f̄o laabaue bii fei à ni í to wa. N̄o à naa b̄o fei wa. ³⁶ N̄o à t̄o à ni ku j̄o a n̄a a lu baa it̄i kumboe, n̄o ine iyi í luu fei í ya ba irii.

15

Dedembai bala n̄a
(C̄o Maaku 7:1-13)

1 Nɔi Farisi gɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ ɲa à naa hai Zeruzalemu à bɔ bi Jesu à beɛɛ à ni, 2 na mii í ce mɔcɔɛ ɲa a kù waa too dedemba bala nwa ɲa. Na mii í ce a ci ya wɔɔ a bei a jɛ. 3 Nɔ Jesu í jɛ ɲɲa do ide ku bee í ni, na mii í ce inɛ mɔ dedemba ɲɲɛ ɲa ku too í jò í kù waa jirima woodai Ilaaɔ ɲa. 4 Í mà sãa sãa ɲa iyi Ilaaɔ í ni, i gbɔa iyeò baa ɲɲɛ ɲa i jirima ɲa ɲa. Nɔ í ni má, inɛ iyi wa fɔ laalɔi iyeò baaɛ ɲa a kpa lafɛɛ. 5 Amma inɛ ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni inɛ á yɔkɔ ku sɔ iyeò baaɛ ku ni, fia iyi an yɔkɔ n sobiɛ do, ñ jileaa Ilaaɔ. 6 Nɔ inɛ iyi í fɔ beɛbe kaa sobi iyeò baaɛ má hee ku jirima ɲa. Beɛbei ì waa kpa ideí Ilaaɔ ɲa ku ba í too dedemba iyi à jò ɲɲɛ. 7 Inɛu ilu muafiti ɲai. Hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri ɲɲɛ waati iyi í kɔ si tiaɛ í ni, Ilaaɔ í ni,

8 Inɛ ɲau ihɛ à waa jirimam nii

Do gɛɛ ɲɲu akã.

Amma idɔ ɲɲa í j̄im.

9 À waa tɔɔm nii si ngbɛ.

Woodai amanɛ ɲai à waa kɔ inɛ ɲa si

Nɔ à waa ni woodam nii.

Mii iyi í ya dasi inɛ riisi

(Cɔ Maaku 7:14-23)

10 Nɔi Jesu í kpe zamaau nɔ í ni, i de it̄i í gbɔ yaasei ideu. 11 Kù jɛ mii iyi wa lɔ hai do gɛɛi amanɛi í ya dasiɛ riisi. Amma mii iyi í ya fita hai si gɛɛi amanɛi á dasiɛ riisi.

12 Nɔ mɔcɔɛ ɲau à na à sɔɔ à ni, i kù mà ide iyi ì fɔu be í jɛa Farisi ɲau taale?

13 Nɔ Jesu í jɛ ɲɲa í ni, j̄i baa yooma iyi Baam iyi í wa lele kù lɔ fei, aa tuui.

14 I jò ɲa be. Woo mu golo fɛɛju ɲai. Nɔ bii fɛɛju wa mua fɛɛju golo aɲa minji fei à ya koo a dasi gooi. 15 Nɔi Piɛɛ í ni, sisi nwa yaasei mɔndau be. 16 Nɔ Jesu í ni, inɛ mɔ, i kù nɛ bisɛ ɲai? 17 I kù mà ɲa, mii iyi wa lɔ hai do gɛɛi amanɛ fei, si inɔɛi wa bɔ? Si anyiɛ nɔ ku fita hai si ara. 18 Amma ide iyi í ya fita hai si gɛɛ, hai si idɔi wa naa. Nɲu bei wa dasi amanɛ riisi, 19 domi hai si idɔi amanɛi lasabu laalɔ wa naa. Inɛ ku kpa, do sakara, do sɛɛ ku tɔtɔ do mudɛɛ hai ce abɔdɔ, do ile, do ibo, do inɛ ku bejɛ, mii

ɲau be fei hai si idɔi wa naa, 20 nɔ ɲɲu ɲau bei í ya dasi amanɛ riisi. Amma kù jɛ kujɛ hai wɔɔi á dasi inɛ riisi.

Abo dimi mmu gɔ í dasi Jesu naanɛ

(Cɔ Maaku 7:24-30)

21 Si anyii ɲɲu, Jesu í nɛ hai be í bɔ ikpa Tii do Sidɔɔ. 22 Inaaboɛi ilei Kanaã gɔ iyi í wa be í naa bi tɛɛ nɔ í dɔ anu í ni, Lafɛɛ, tɔkui Davidi amanlu nlaɔ, ce araarem. Ama inaabom í nɛ inɛi inɔɔko, nɔ wa kpãa iju ntɔ ntɔ.

23 Amma Jesu kù jɛaa ide kãma. Nɔ mɔcɔɛ ɲa à naa à tɔɔɛ à ni, abou ihɛ wa dɔ anu wa too anyi nwa. I kaa lelee?

24 Nɔ í jɛ í ni, bi inɛi Izireli ɲa aɲa akãi à bɛm wa, inɛ ɲa iyi à yɛ bei angudã ɲa iyi à nyɔ.

25 Amma abou í naa í gule si wajue í ni, Lafɛɛ, sobiim. 26 Nɔ Jesu í ni, kù s̄ia a gba ijei amu ɲa a na aja keeke ɲa. 27 Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ.

Amma do ɲɲu fei, aja keeke ɲau à ya wa abei taabu a maa jɛ buubuui ije iyi wa cuku wa hai si taabui lafɛɛ ɲɲa ɲa.

28 Nɔ Jesu í jɛaa í ni, abooyi, naanɛ ku dasiɛ í la. Bɛí ì bi fei á ce. Nɔ gbakã ama inaaboɛu í ba iri.

Jesu í jò bɔɔ nkɔɔ í ba iri

29 Nɔ Jesu í nɛ hai be í too it̄i tenkui Galilee, í koo í gũ antai kuta gɔ í buba.

30 Nɔ zamaa nla gɔ í naa bi tɛɛ. À naaò ilu kute akã ɲa wa, do fɛɛju ɲa, do wɛɛge ɲa, do deki ɲa, do bɔɔ nkɔɔ má nɔ à jile ɲa si wajui Jesu, nɔ í jò à ba iri.

31 Nɔi inɛ ɲau à bit̄i iyi à yɛ deki ɲau à waa fɔ ide, wɛɛge ɲau à ba iri, ilu kute akã ɲau à waa nɛ, fɛɛju ɲa à waa yɛ ilu, nɔ à waa saabu Ilaaɔ Lafɛɛi inɛi Izireli ɲa.

Jesu í wò amanɛ dubu mɛɛ (4.000)

(Cɔ Maaku 8:1-10)

32 Jesu í kpe mɔcɔɛ ɲa í ni, araareɛi inɛ ɲau ihɛ wa mum, domi ajɔ mɛɛta ɲɲai ihɛ iyi à wa bi tom, nɔ sɔnda kãma kù gbe ɲɲa má. Nɔ n kù bi n jò a nɛò ariu ku ba a maà na a koo a cuku kpãa.

33 Nɔ mɔcɔɛ ɲau mɔ à beɛɛ à ni, to, iwoi aa ka ba ije si gɛɛbuau ihɛ iyi á yo zamaa nla nlaɔ ihɛ. 34 Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, pɛɛ feloi ì nɛ ɲa. Nɔi à ni, pɛɛ ara mɛɛjei do cɛɛ wɛwɛɛ gɔ ɲa. 35 Nɔ

Jesu í ni inε ηau a buba ilε. ³⁶ Nɔ́ í so p̄εε ara mεεjeu do c̄εε ηau, í saabu Ilaaḏ titā í bei í bububue í na m̄ɔc̄εε ηa a kp̄ε n̄ηa. N̄ɔ́i à kp̄εa inε ηau. ³⁷ Nɔ́ aηa fei à jε à yo hee p̄εεu í gbe. N̄ɔ́i à ko p̄εε iyi í gbeu nɔ́ í ce k̄ɔlɔ mεεje. ³⁸ Inε ηa iyi à jεu à w̄εei zakai amanε dubu mεε (4.000), baai inaabo do ama keeke ηa baasi. ³⁹ N̄ɔ́i Jesu í j̄ɔ́ inε ηau à ne í bei í lɔ ak̄ɔi inyi í ne ikpa ilei Magadāa.

16

Farisi do Sadusi ηa à bi Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Maaku 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ Si anyii n̄ηu, Farisi do Sadusi ηa à naa bi Jesu a cɔ laakae. À t̄ɔε ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugb̄ae hai bi Ilaaḏi wa naa. ² N̄ɔ́i Jesu í jε n̄ηa í ni, bii inunu wa bɔ ku lɔ nɔ́ lele í kp̄ā ì ya ni ηa, iju iyi á má ala á d̄s̄. ³ Bii daak̄ɔi í ya ni ηa, ij̄i á rɔ́ domi ij̄i í d̄ū í we mango. Ì waa mà yaasei lele ηa amma i k̄u waa mà yaasei waati iyi à wa si nsei ηa. ⁴ Inε laalɔi nsei ηa iyi a k̄u leek̄iò Ilaaḏ n̄ηu ak̄ā, nyindai à ya maa bi ku ye. Amma nyinda gɔ́ k̄u w̄εε iyi aa nyisi ηa má bii k̄u jε ide iyi í ba walii Zonasiu.

Iyi Jesu í fɔ́ b̄εεbe í t̄ā n̄ɔ́i í j̄ɔ́ ηa í ne.

Lefeei Farisi do Sadusi ηa

(Cɔ Maaku 8:14-21)

⁵ Si anyii n̄ηu, Jesu do m̄ɔc̄εε ηau à koo à lɔ ak̄ɔi inyi à waa bɔ ikpa icei tenkuu ikpa ih̄ɔ́. Nɔ́ wee m̄ɔc̄εε ηau à gbeje ku so p̄εε kos̄iá. ⁶ N̄ɔ́i Jesu í s̄ɔ́ ηa í ni, to, i ce laakai do lefee Farisi do Sadusi ηau. ⁷ N̄ɔ́i m̄ɔc̄ɔ́ ηau à waa lasabu si id̄ɔ́ n̄ηa à waa ni, na iyi í j̄ɔ́ a k̄u so p̄εε kos̄iá í j̄ɔ́ wa fɔ́ b̄εεbe. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu n̄ηa iyi à waa ce nɔ́ í bee ηa í ni, na mii í ce ì waa ni ηa, na iyi í j̄ɔ́ inε i k̄u so p̄εε kos̄iá í j̄ɔ́ ñ wa n fɔ́ b̄εεbe. Naane n̄ηe k̄u la. ⁹ I k̄u gbɔ́ yaaseε hee nsei ηa? I k̄u waa ye gigii p̄εε ara miu iyi ñ bu ñ kp̄εa amanε dubu miu do jiai p̄εε k̄ɔlɔ iyi í gbe má ηa? ¹⁰ Mà i k̄u waa ye gigii p̄εε ara mεεje iyi ñ bububu ñ na amanε dubu

mεε ηau do jiai p̄εε k̄ɔlɔ iyi í gbe má ηa? ¹¹ Na mii í ce i k̄u mà ηa iyi p̄εε si ñ wa n f̄āa. I ce laakai do lefee Farisi ηa do Sadusi ηau.

¹² B̄εbe m̄ɔc̄ɔ́ ηau à mà iyi k̄u jε lefee iyi í ya j̄ɔ́ p̄εε ku wui wa f̄āa, amma à mà iyi cioi Farisi do ti Sadusi ηau wa f̄āa.

Piεε í ni Jesu í jε inε iyi Ilaaḏ í cica

(Cɔ Maaku 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Nɔ́ Jesu í to Sezaree si ilei Filipee. Nɔ́ í bee m̄ɔc̄εε ηa í ni, yooi inε ηa à ya ni amu Amai Amanε ñ jε. ¹⁴ N̄ɔ́i à j̄εaa à ni, inε gɔ́ ηa à ya ni aw̄ɔu Zāa woo dasi inyiui. Inε gɔ́ ηa m̄ɔ́ à ya ni aw̄ɔu Elii walii nlai takoui. Inε gɔ́ ηa m̄ɔ́ à ya ni aw̄ɔu Zeremiii, walakɔ walii mmu gɔ́ má. ¹⁵ Nɔ́ Jesu í bee ηa í ni, inε m̄ɔ́ ni, yooi ì ni ñ jε ηa. ¹⁶ Nɔ́ Sim̄ɔ́ Piεε í j̄εaa í ni, aw̄ɔu Amai Ilaaḏ n̄ηu iyi í jε irii kuw̄εεui. Aw̄ɔi ì jε inε iyi í cicau. ¹⁷ N̄ɔ́i Jesu í ni, Sim̄ɔ́, amai Zāa, aw̄ɔu ilu in̄ɔ́ did̄ḏi. K̄u jε amanεi í s̄s̄ε, bii ku jε Baam iyi í wa lele. ¹⁸ Amui ñ wa n s̄s̄ε iyi aw̄ɔu Piεei, waatɔ́ kuta. Si antai kutaui an jile igbem, nɔ́ baa iku takae kaa ȳɔkɔ́ ku ganji igbeu *. ¹⁹ Aw̄ɔi an na yiiko si kp̄āai bommai Ilaaḏ. Mii iyi ì k̄ɔsi si andunya, lele m̄ɔ́ à k̄ɔsii. Nɔ́ mii iyi ì jesi si andunya, lele m̄ɔ́ á jesi.

²⁰ N̄ɔ́i Jesu í s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηau do kugaabu í ni a maà na a s̄ɔ́ inε gɔ́ iyi n̄ηu í jε inε iyi Ilaaḏ í cicau.

Jesu wa fɔ́ ide ikuε do kuj̄te

(Cɔ Maaku 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Hai waati b̄εbe Jesu í sinti ku s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηa í ni tilasii n̄ηu ku bɔ Zeruzalemu. Tengi bei inε ngbo ηa do inε ngboi woo weei Ilaaḏ ηa do woo k̄ɔ́ inε ηa si wooda ηa aa kp̄ā n̄ηu iju. Aa kpa n̄ηu, amma si aj̄ɔ́ m̄εetasia n̄ηu á j̄i má hai si bale. ²² N̄ɔ́i Piεε í gb̄āa í b̄ɔḏe k̄ɔk̄ɔle í s̄ɔ́ í ni, Ilaaḏ ku waasu ideu, Laf̄εε. Ide dimi b̄εεbe kaa baε pai. ²³ Amma Jesu í sinda í s̄ɔ́ Piεε í ni, s̄εk̄εε hai bi tom Seetam. Ì waa bi i j̄εem bi ku koosε, domi i k̄u waa ce lasabui Ilaaḏ, í gbe ti amanε ηa. ²⁴ Si anyii n̄ηu Jesu í s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηa í ni, inε iyi wa bi ku toom,

* **16:18** baa iku takae kaa ȳɔkɔ́ ku ganji igbeu Yaasei is̄εεdeu ih̄ε k̄u má s̄āa s̄āa. Yaase bei inε gɔ́ ηa à gb̄ɔ́ wee. Nk̄āma kaa ȳɔkɔ́ ku ceaa nḡɔ́gɔ́, baa gbugb̄ai iku takae.

ku jò idəəbiε nə ku so jli ku gaauε ku toom wa. ²⁵ Nə inε iyi wa bi ku ba kuwεε do idəəbiε, kaa baa. Amma inε iyi í nyə kuwεεε na irim, lafēε á baa do ntə. ²⁶ Aranfāani yoomai amanε í nε bii í ba amanii andunya fei nə í kua kuwεεε. Mà mii í wεε iyi amanε á kpaasiò kuwεεε. ²⁷ Amu Amai Amanε an nyi wa má dei kam kam do amboei Baam do amalekam ηa ajə. Si waati bεεbei an sāa inε fei si yaase bei í jεò kuwεεε. ²⁸ Ntə ntə n̄ wa n sō ηei, inε ηa iyi à wa ihē, gəgə nηa ηa aa yε amu Amai Amanε n na n je bommam hee aηa fei a maa ku.

17

Arai Jesu í daana

(Cə Maaku 9:2-13; Luku 9:28-36)

¹ Si anyii ajə mεεfa Jesu í kpe Piεε do Zaaki do Zāa ifəε í nya ηa ikā nə à koo à gū iri kuta nla gə aηa nηa. ² Nəi à ba wee araε í kpaasi. Wajue wa daana jiida jiida, nə jaεe ηa í fūuta pai pai bei inya kumá. ³ Si anyie ηəi Moizi do Elii à faata wa anu akā à waa baa ide ku fə. ⁴ Nəi Piεε í sō Jesu í ni, Lafēε, í sīa ka maa wa ihē. Bii ì bi, jə ka ce ilei acə mεeta, akā titεε, akā mə ti Moizi, akā mə ti Elii. ⁵ Wa fə ideu kù tā məm nə inya kumá gə í naa si ηa bei bukəə. Nə à gbə ide ku fə gə hai si inəε í ni, inε ihēi í je amam. N̄ buu jiida jiida, siei inə didəm fei í ya wa. I ya gbə ideε ηa. ⁶ Iyi məcə ηau à gbə ide ku fəu ηəi njo í mu ηa hee à sεεbata ilε. ⁷ Amma Jesu í naa bi tu ηa í lu ηa í ni, i dede ηa i maà jə njo ku mu ηε. ⁸ Nə à wu iju lele, amma a kù yε inε gə bii kù je Jesu nηu akā.

⁹ Nəi à waa kita wa hai antai iri kutau nə Jesu í sō ηa í ni, i maà sō inε gə mii iyi í yeu be ηa hee amu Amai Amanε n koo n ku nə n jli hai si balε má. ¹⁰ Nəi məcə ηau à bee Jesu à ni, nə na mii í ce woo kə inε ηa si wooda ηau à ya ni Eliii á tako inε iyi Ilaađ í cicau ku naa. ¹¹ Nə í je nηa í ni, ntəi Eliii á tako ku naa nə ku teese mii fei sāa sāa. ¹² Amma an sō ηε iyi Elii í naa tā, inε ηa a kù maa, nə à ceaa bei à bi. Bεεbe məi amu Amai Amanε an ba ijuukpā si awə nηa.

¹³ Nəi məcə ηau à mà bεbei iyi Zāa woo dasi inyii wa fāa.

Jesu í faaba ama gə iyi í nε inεi inəəko *(Cə Maaku 9:14-29; Luku 9:37-43a)*

¹⁴ Iyi à to wa bii zamaa í wau, ηəi məkə gə í naa í gule si wajui Jesu ¹⁵ í ni, Lafēε, ce araarei ama inεməkəm nəu ihē. Inei inəəko gə í səsie bəəi cukuuna, wa wahalae məi jiida jiida. Ajə gə ηa í ya dasie inə ina walakə inə inyi. ¹⁶ N̄ soo n̄ naae wa bi məcə ηau ihē amma à məngə ku faabaε. ¹⁷ Jesu í ni, inε inε laalə hai dasi naane ηa, hee waati yoomai an maa n̄ wa inə nηε. Mà hee waati yoomai an maa n temuaə ηε. I naam amau wa ihē ηa. ¹⁸ Nə à naa Jesu amau wa, ηəi í la si inei inəəkou nə í fita sie nə amau í ba iri tenqi beu be.

¹⁹ Nəi məcəi Jesu ηau à bə bi tεε aηa duusəə à beε à ni, na mii í ce awa a kù yəkə a kù lele inei inəəkou. ²⁰ Nə Jesu í je nηa í ni, si na iyi í jə naane nηε kù lai. Ntə ntə n̄ wa n sō ηei, bii naane nηε í la í to baa dimii mii ku gbē iyi í kere í re, aa yəkə i sō iri kutau ihē ηa í ni ku dede hai be ku bə ihə, nə bεεbe məi á dede. Nkāma kù wεε iyi aa məngə ku ce ηa. [²¹ Amma dimii inei inəəko bεεbe ci ya fita bii kù je do kutəə do anu ku dī.]

Jesu í nyi wa fə idei ikue do kujle má *(Cə Maaku 9:30-32; Luku 9:43b-45)*

²² Ajə nηu gə si bei məcə ηau à tətəə Galilee be ηəi Jesu í sō ηa í ni, aa mu amu Amai Amanε a daa inε ηa si awə. ²³ Aa kpaam, amma si ajə mεetasia an jli hai si balε má.

Nəi inəi məcə ηau í fə ntə ntə.

Fia iyi à nε ku sā na icεi kpasēi Ilaađ

²⁴ Si anyii nηu Jesu do məcə ηa à bə Kaperanumu, ηəi woo gba fia iyi à nε ku sā na icεi kpasēi Ilaađ ηau à naa bi Piεε à beε à ni, Mεetu nηε ci ya sā fiai kpasēi Ilaađ? ²⁵ Nə Piεε í ni, áá, í ya sā. Nəi Piεε í nε kpasē. Iyi í lə ile nə Jesu í tako í beε í ni, Siməə, beirei ì waa lasabu. Ilaalui andunya ηau ihē, hai bi yooi à ya gba fiai lempoo. Hai bi amaalu ηa de, mà hai bi inε njoo ηa. ²⁶ Nə Piεε í je í ni, hai bi inε njoo ηai. Nəi Jesu í ni, na nηu, amaalu ηa a kaa

sã *. ²⁷ Amma do n̄ju fei, kù s̄ia ka je n̄ja bi ku koose. Na n̄ju, b̄o tenku be i koo i le kootia, c̄eε iyi í tako í muu, la ḡeεε. Aa ye k̄pekele be iyi á to fia ku s̄ai awae fei. Nyaa i koo i s̄a n̄ja.

18

Yooi í je inε ngbo

(C̄o Maaku 9;33-37, 42-48; Luku 9:46-48; 17:1-2)

¹ Waati n̄ju, m̄oc̄oi Jesu n̄au à naa bi t̄εε à beεε à ni, si bommai Ilaās̄ yooi í je inε ngbo. ² N̄oi Jesu í k̄pe ama keeke ḡo í leek̄iε si anini n̄ja. ³ N̄o í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o ñei, bii i kù k̄paasi id̄o n̄je n̄o i kù ye bei ama keeke ña, i kaa l̄o tengi bii Ilaās̄ í je bommaε. ⁴ Inε iyi á je inε ngbo si bommai Ilaās̄ n̄jui í je inε iyi í k̄aye araε í baa í ye bei amau ih̄ε. ⁵ Inε iyi í n̄o í ḡba ama keeke bei inε ih̄ε na irim, amui í ḡba.

⁶ Inε iyi í dasi inε ak̄ai ama keeke ña iyi à dasim naaneu ih̄ε dulum, á tia a d̄ia laf̄εεu al̄o si k̄õõ a tale sie in̄o tenku inyi ku j̄õõ. ⁷ Ijuukp̄a n̄la n̄lai inei andunya ña aa ye si na iyi í j̄õ à ya maa dasi k̄paasi n̄ja ña dulum. Kù n̄o kù n̄e bei á ce iyi inε ḡo ña a kù dasi k̄paasi n̄ja ña dulum, amma inε iyi í ce beεbe á ye ijuukp̄a nt̄o nt̄o.

⁸ Bii í je aw̄oε walak̄o isεε wa dasie dulum, buu i nȳõõ ku j̄id̄e. Á tiaε i l̄o si kuw̄εε iyi ci ya t̄a do aw̄o ak̄a walak̄o kute ak̄a do iyi aa n̄e aw̄o minji do kute minjiu fei n̄o a dasie ina iyi ci ya ku. ⁹ Bii í n̄o í je ijuεi wa dasie dulum, nyaa i nȳõõ ku j̄id̄e. Á tiaε i l̄o si kuw̄εε iyi ci ya t̄a do iju ak̄a do iyi aa n̄e iju minji fei n̄o a dasieò ina iyi ci ya ku.

M̄ondai angud̄a iyi í nȳõ à tasieu

(C̄o Luku 15:3-7)

¹⁰ Jesu í s̄õ ña má í ni, i ce laakai i maà donda baa inε ak̄ai amu n̄au ña. Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, amaleka woo degbe n̄ja ña à ya maa leek̄i aj̄o fei si wajui Baam iyi í wa lele. [¹¹ Amu Amaí Amanε ñ naa ku faaba inε ña iyi à nȳoi.]

* **17:26** na n̄ju, amaalu ña a kaa s̄a Si fee ñja à ni, amai ñja taka ñja ña a kù n̄e ku s̄a. N̄o do yaase beεbe inε ña aa mà iyi Jesu n̄ju iyi í je Amaí Ilaās̄ kù n̄e ku s̄a. * **18:24** dubu ciwa n̄kp̄o n̄kp̄o Si fee ñja à ni tal̄a dubu m̄εεwa. Tal̄a ak̄a fei fia i ce ad̄o maat̄u iyi à ya s̄aa inε ak̄a.

¹² Beirei ñ waa lasabu ña. Bii inε ḡo í n̄e angud̄a c̄iõ n̄o ak̄aε í nȳõ, kaa j̄õ c̄iõ fak̄a kù wa siu tit̄a si geete bii à wau koo d̄ede ak̄a iyi í nȳõu wa? ¹³ Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, bii í ȳõõ, á n̄e in̄o did̄õ n̄la n̄la na irie ku re baa c̄iõ fak̄a kù wa si iyi kù nȳõu. ¹⁴ Beεbe m̄oi, Baa n̄je iyi í wa lele kù bi baa inε ak̄ai ama keeke ñau ku nȳõ.

Bei aa ce bii woo dasi naane ḡo í rara

¹⁵ Jesu í ni má, bii k̄paasi woo dasi naane ḡo í ce dulum, b̄o bi t̄εε aw̄o ak̄a n̄o í j̄õ ku mà yaasei dulum n̄õu. Bii í ḡb̄o idee, ñ baaε wa má si k̄p̄aa j̄iidai. ¹⁶ Amma bii í k̄o ku ḡb̄o idee, d̄ede inε ak̄a wala minji si bei kuk̄oi idei Ilaās̄ wa f̄o. I b̄o bi t̄εε ña, n̄o inε ñau aa je s̄εεdai ideu fei. ¹⁷ Bii í k̄o ku ḡb̄o ide n̄ja, s̄õ inei iḡbe ñau. Bii í n̄o í k̄o ku ḡb̄o baa ide inei iḡbe ñau, i dooε bei hai dasi naane walak̄o bei woo ḡba fia lempoo.

¹⁸ Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, mii iyi ñ k̄osi si andunya fei ña, lele m̄o á k̄osi. N̄o mii iyi ñ j̄esi si andunya fei ña lele m̄o á j̄esi.

¹⁹ Ñ wa n s̄õ ñe má iyi bii amane minji í ce anu ak̄a si andunya ih̄ε a t̄õ nḡõḡõ, Baam iyi í wa lele á mu n̄ja, ²⁰ domi tengi bii amane minji wala m̄εεta í t̄õt̄õ à waa ce kut̄õ do irim, ñ wa si anini n̄ja.

Amaace iyi í k̄o ku cea k̄paasie suuru

²¹ N̄oi Piεε í b̄o bi Jesu í beεε í ni, Laf̄εε, bii k̄paasim í ceem kurara isε feloi an ceaa suuru. Hee isε ḡb̄eje? ²² N̄oi Jesu í j̄εaa í ni, aawo. Ñ kaa n s̄õε iyi andi isε ḡb̄ejei, amma aa ceaa suuru isε kitaò f̄εεwa tuuba m̄εεje. ²³ Sot̄i i ḡb̄o faaji ḡo iyi wa nyisi bei bommai Ilaās̄ í ye. Ilaalu ḡo wa bi ku ce dooi gbeseε iyi amaaceε ña à waa mu. ²⁴ Iyi í sinti ku ce dooi gbeseu, ñoi à naaò inε ḡo wa be, iyi wa mu gbeseε í to baa f̄õõt̄õ ciwa n̄kp̄o n̄kp̄o *. ²⁵ Si bei inεεu kù n̄e mii iyi á s̄ãõ gbeseu, ñoi laf̄εεε í ni a taa bei aru, n̄ju do aboε do

amae ɲa do mii iyi í ne fei a sãò gbeseu. ²⁶ Ɗɔi amaaceu í gule si wajui lafɛɛu wa tɔɔe suuru í ni, yɔkɔm suuru an sãe mbe fei. ²⁷ Ɗɔ lafɛɛu í ce araaree í kpa gbeseu nɔ í jɔe í ne.

²⁸ Iyi amaaceu í fita hai be gbakã, nɔ í ko amaace kraasie gɔ iyi wa mu gbesee zakai kpekɛle cɔ. Ɗɔi í batae í te kɔɔe í ni, sãam gbesem iyi ì waa muu. ²⁹ Ɗɔi kraasiɛu í gule si wajue í tɔɔe suuru í ni, yɔkɔm suuru an sãe gbesee. ³⁰ Amma kù je, nɔ í jò à dasi kraasiɛu piisɔò hee koo sãò gbeseu fei ku tã. ³¹ Ɗɔi amaace iyi à gbe ɲau à ye bei í ce nɔ inɔ ɲa fei í fɔ, ɲɔi à koo à sisia lafɛe ɲa yaasei ideu fei. ³² Ɗɔi lafɛu í kpoo í ni, awɔ amaace laalɔ, í jò iyi ì tɔm suuru n kpa gbeseu feii mɛe. ³³ Awɔ mɔ ì ne í ce araarei amaace kraasiɛi wo si bei ì ce. ³⁴ Nɔ idɔi lafɛu í kã, ɲɔi í jò à dasie piisɔò si awɔi woo kpã ine ɲa iju hee koo sãò gbeseu fei ku tãu.

³⁵ Ɗɔi Jesu í ni, beɛbe mɔi Baam iyi í wa lele á ce ɲɛ, ine iyi í ci ya cea kraasi ɲɛ ɲa suuru do inɔ akã.

19

Jesu wa fɔ ideu nje ku kai abo do mɔkɔ
(Cɔ Maaku 10:1-12)

¹ Iyi Jesu í fɔ ideu í tã nɔ í ne hai ilɛi Galilee í bɔ ikpa ilɛi Zudee iyi í wa icei idoi Zuudɛɛu. ² Ɗɔi zamaa nla gɔ wa tooe nɔ í jò bɔɔ ɲa à ba iri.

³ Ɗɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi tee ku ba a cɔ laakae. Nɔ à beee à ni, amanɛ í ne kpãa ku kɔsi aboe si ide baa yooma fei? ⁴ Nɔ í je ɲa í ni, i kù cio iyi kukɔi ideu Ilaaɔ wa fɔ ɲa? Í ni, hai sinte, Woo taka í ce ɲai inɛmɔkɔ do inaabo. ⁵ Nɔ í ni má, na ɲɲu, mɔkɔ á jò iyeò baee nɔ ɲɲu do aboe a maa wee nɔ aɲa minji fei a baa a je ara akã. ⁶ Si beɛbe a kù je aɲa minji má, ara akã dei à je. Na ɲɲu, amanɛ kù ne ku fɛɛfe mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ. ⁷ Nɔ Farisi ɲau à beee à ni, bii beɛbei, na mii í ce Moizi í na wooda í ni ine iyi wa bi ku kɔsi aboe ku ceaa tiaɛi nje ku kɔ ku bei ku kɔsie. ⁸ Nɔ Jesu í je ɲa í ni, Moizi í jò ì waa lele abo ɲɛ ɲai na idɔ kulele ɲɛ. Amma waati iyi

Ilaaɔ í taka amanɛ kù je beɛbe. ⁹ An sɔ ɲɛ, ine iyi í kɔsi aboe nɔ kù je na sakara, nɔ í so mmue, ɲɲu takae í ce sakarai.

¹⁰ Ɗɔi mɔcɔe ɲau à sɔò à ni, bii beɛbei si gãmei aboò mɔkɔ í tia a maà ya so nje.

¹¹ Nɔ Jesu í ni, ide iyi ì wa n fɔ nsei, kù je ine feii á yɔkɔ ku gbɔ yaasee, bii kù je ine ɲa iyi Ilaaɔ í mu ɲa gbugbãe.

¹² Mii ikã ikã iyi wa ganji ine ɲa nje ku so í kpɔ. Ine gɔ ɲa beɛbei à bí ɲa do, a kaa yɔkɔ dei. Ine gɔ ɲa mɔ amanɛ ɲai à ce ɲa beɛbe. Ine gɔ ɲa mɔ a kù bi abo ku so ku ba a ce icei bommai Ilaaɔ jiida jiida. Ine iyi á yɔkɔ ku gba ideu ku gbaa.

Jesu í weea ama keeke ɲa
(Cɔ Maaku 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Si anyii ɲɲu, ine ɲa à gbã ama keeke ɲa à naa Jesu wa ku le si ɲa awɔ nɔ ku ce ɲa kutɔ. Amma mɔcɔe ɲa à waa gbagba si ɲa. ¹⁴ Ɗɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, í jò amu ɲau a naa bi tom, í maà ganji ɲa, domi bommai Ilaaɔ í je ti ine ɲa iyi à jò ɲa. ¹⁵ Ɗɔi í le ɲa awɔ si iri nɔ í ce ɲa kutɔ í bei í ne hai be.

Idei awaasũ ilu fia gɔ
(Cɔ Maaku 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Ajɔ ɲɲu gɔ mɔkɔ gɔ í naa bi Jesu nɔ í beee í ni, Mɛetu, mii jiida yoomai an ce n baò kuwee hai tã. ¹⁷ Nɔ Jesu í beee í ni, na mii í ce ì waa beem ideu jiida ku ce. Ilaaɔ ɲɲu akã í je jiida. Bii ì bi í ba kuwee iyi ci ya tã, jirima woodai Ilaaɔ ɲau. ¹⁸ Nɔ í bee Jesu í ni, wooda yooma ɲai. Nɔ í sɔò í ni, maà kpa ine, maà ce sakara, maà ce ile, nɔ í maà jea ine gɔ seeda ibo. ¹⁹ Jirima iyeò baee, nɔ í bi kraasie bei ì bi arae. ²⁰ Nɔ awaasũu í ni, ì wa n jirima iyi be fei tã, mii í gbe n ce má. ²¹ Ɗɔi Jesu í sɔò í ni, bii ì bi í kɔ dee dee, koo ta mii iyi ì ne fei, nɔ í kpɛa ilu are ɲa fia. Bii ì ce beɛbe aa ba amani jiida lelei Aɔ. Si anyie nɔ í naa í toom. ²² Iyi awaasũu í gbɔ beɛbe ɲɔi í sinda í ne do inɔ kufɔ domi ilu amani nla nla.

²³ Ɗɔi Jesu í sɔ mɔcɔe ɲa í ni, ntɔ ntɔ ì wa n sɔ ɲɛi, á gaabua ilu fia ku lɔ tengi bii Ilaaɔ í je bommae. ²⁴ Nɔ an sɔ ɲɛ má

iyi á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á lɔ̀d tengi bii Ilaaɔ́ í je bommaɛ. ²⁵ Iyi mɔ̀cɔ́ ηau à gbɔ́ ideu ηɔ́i à bitɔ́ kaa kaa, nɔ́ à ni, bii bɛɛbɛi, to, yooi á ba faaba. ²⁶ Nɔ́i Jesu í cɔ́ ηa nɔ́ í ni, bi amanɛ ηai kaa ce, amma Ilaaɔ́ á yɔ̀kɔ́ ku ce fei ndɛɛ.

²⁷ Nɔ́i Piɛɛ í sɔ́ɔ́ í ni, wee à j̀d mii fei tã à waa tooɛ. To, yoomai á na ku je tu wa. ²⁸ Nɔ́ Jesu í sɔ́ ηa í ni, ntɔ́ ntɔ́ n̄ wa n sɔ́ ηei, waati iyi Ilaaɔ́ á ce mii fei titɔ́ nɔ́ amu Amai Amanɛ n maa n buba si batai bomma ilu amboem, inɛ amanɛ maateeji iyi ì waa toom ηau ih̄ɛ, inɛ mɔ́ aa buba si batai bommau i kiitiò dimi maateeji inei Izireli ηau. ²⁹ Nɔ́ inɛ baa yooma iyi í j̀d kpas̄ɛ wa, walakɔ́ igbã do ifɔ́e ηa, walakɔ́ wec̄iɛ ηa, walakɔ́ baaɛ, walakɔ́ iyee, walakɔ́ amaɛ ηa, walakɔ́ ikoe ηa na irim, á ba ribaɛ ikɔ́ c̄iɔ́, nɔ́ ku ba kuwɛɛ hai tã má. ³⁰ Amma inɛ ηa iyi à je inei waju ηa si nsei, nkpɔ́ n̄ηa á na ku je inei anyi, nɔ́ inei anyi ηa mɔ́, nkpɔ́ n̄ηa á na ku je inei waju.

20

Mɔ̀ndai ilu kpas̄ɛ do gaanɔ́ɔ́maɛ ηa

¹ Jesu í kpa n̄ηa mɔ̀ndau ih̄ɛ í ni, ideɔ́ bommai Ilaaɔ́ í j̀d ideɔ́ ilu kpas̄ɛ gɔ́ iyi í fita daadaakɔ́ wa dɛdɛ amaace ku bɔ̀d ηa ikoe. ² Waati iyi í ba amaace ηau aɲaɔ́d ηa à fɔ́ à gbɔ́a nje ku sã n̄ηa si bei à ya sãa woo ce icɛ si ajɔ́ akã, nɔ́ í ni a bɔ́ ikoi n̄ηu a koo a ce icɛ. Nɔ́ à koo. ³ Nɔ́ zakai isɔ́ mɛɛsã́ í fita má í koo í ba inɛ gɔ́ ηa à waa buba si tafa a kù waa ce nkãma. ⁴ Nɔ́ í sɔ́ ηa í ni, inɛ mɔ́, i bɔ́ ikom i koo i ce icɛ ηa. An sã n̄ηe si bei í j̀d. ⁵ Nɔ́i à koo. Nɔ́i ilu kpas̄ɛu í fita má zakai dasã, do aɛ zakai inunu ku sinda ma, nɔ́ ide dimi akãui í ya fɔ́. ⁶ Aɛ zakai isɔ́ miu ηɔ́i í fita nɔ́ í ye inɛ gɔ́ ηa má à waa buba. Nɔ́i í bee ηa í ni, na mii í ce ì waa buba ih̄ɛ ngbɛ ngbɛ hai daakɔ́ ηa. ⁷ Nɔ́i à jɛaa à ni, si na iyi í j̀d inɛ kãma kù dasi wa icɛi. Nɔ́i í ni, to, inɛ mɔ́ i bɔ́ ikom i koo i ce icɛ ηa. ⁸ Iyi í to aɛ zakai kulɔ́i inunu ηɔ́i ilu kpas̄ɛu í kpe inɛ ngboi amaace ηau í sɔ́ɔ́ í ni, kpe gaanɔ́ɔ́ma ηau wa, sã n̄ηa fia n̄ηa, sinti hai bi inei ankãanyiu ηau

hee ku koo si inɛ sinte ηau. ⁹ Inɛ ηa iyi à sinti icɛ aɛ zakai isɔ́ miu ηau à naa à gba fiaɔ́ icɛi ajɔ́ akã. ¹⁰ Amma iyi à to si inɛ sinte ηau à tamaa bei ti aɲa á re bɛɛbɛi. Amma fiaɔ́ icɛi ajɔ́ akãi à sãa aɲa mɔ́. ¹¹ Iyi à ye fiaɔ́ bɛɛbɛ ηɔ́i à wasi ku gbagba si ilu kpas̄ɛu. ¹² À waa ni, inɛ ηa iyi à naa ankãanyiu isɔ́ akãi à ce icɛ nɔ́ ì sã n̄ηa bei awa iyi à ce icɛ si inya gbãa hai daakɔ́ hee à gbɛɛji. ¹³ Nɔ́i ilu kpas̄ɛu í sɔ́ inɛ akã n̄ηa í ni, kpaasim, n kù takie, domi ì jɛsi i gba fiaɔ́ icɛi ajɔ́ akã, mà kù je bɛɛbɛ. ¹⁴ To, gba fiaɛ i nɛ. N̄ bi n sãa inei ankãanyiu ih̄ɛ bei awɔ́ mɔ́. ¹⁵ Kù je bei ñ bii an ceò fiam? Mà ì waa ce igu si na iyi í j̀d ñ ce jiidai.

¹⁶ Nɔ́i Jesu í ni, bɛɛbɛ mɔ́i inei anyi ηa aa na á je inei waju, nɔ́ inei waju ηa mɔ́ a na á je inei anyi ηa.

Jesu wa fɔ́ ideɔ́ ikue do kuj̄ɛ isɛ gbɛɛtasia

(Cɔ́ Maaku 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ Nɔ́i Jesu í dasi kpãa wa bɔ́ Zeruzalɛmu. Nɔ́ í nya mɔ̀cɔ́ maateeji ηau ikã, ηɔ́i í sɔ́ ηa si kpãa í ni, ¹⁸ wee à waa bɔ́ Zeruzalɛmu. Bei aa mu amu Amai Amanɛ a dasim awɔ́i inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ηa do woo kɔ́ inɛ ηa si wooda ηa. Aa ye taalem a ni a kpam. ¹⁹ Si anyie nɔ́ a dasim si awɔ́i dimi mmu ηa, aa yaakom, nɔ́ a tɛɛm kpɔ́tɔ́, nɔ́ a kpakpam si j̄i ku gaau. Nɔ́ si ajɔ́ mɛɛtasia an j̄i má hai si bale.

Mii iyi iyei Zaaki do Zãa í tɔ́ Jesu

(Cɔ́ Maaku 10:35-45)

²⁰ Si anyii n̄ηu ηɔ́i iyei amai Zebedee ηa í naa bi Jesu do amaɛ ηa nɔ́ í gule si wajue ku tɔ́ɛ ngɔ́gɔ́. ²¹ Nɔ́ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi. Nɔ́i í ni, si waati iyi aa naa i je bomma, j̀d ama minjim ηau ih̄ɛ, inɛ akã ku buba awɔ́ n̄jɛɛ, inɛ akã mɔ́ awɔ́ cangae. ²² Nɔ́i Jesu í sɔ́ mɔ̀cɔ́ minji ηau í ni, i kù mà mii iyi ì waa tɔ́m ηa mɔ́m. Aa yɔ̀kɔ́ i temuaɔ́ ijuukpã iyi an ye ηa? Nɔ́ à ni aɲa aa yɔ̀kɔ́. ²³ Nɔ́ í sɔ́ ηa má í ni, ntɔ́i, aa ye ijuukpã iyi an ye ηa. Amma kù je amui an cica inɛ ηa iyi aa buba si canga do n̄jɛm. Bi ku bubau bɛ, inɛ ηa iyi Ilaaɔ́ Baam í cea sɔ́ɔ́lue ηai aa buba si.

24 Nɔi mɔcɔ mɛɛwa iyi à gbe ɲau à gbɔ ideu nɔ idɔ ɲɲa í kɔ̀d minji ɲau. 25 Nɔi Jesu í kpe aɲa fei í sɔ ɲa í ni, inɛ mɔ̀ ì mà ɲa si andunyau ihɛ ilaalu ɲau à ya maa taa inɛ ɲɲa ɲa gbugbãi. Nɔ inɛ ngbo ɲɲa ɲa mɔ̀ a maa nyisi yiiko ɲɲa. 26 Amma bi tu ɲɛ kaa ce beɛbe. Inɛ ɲɲe iyi wa bi ɲɲu ku je inɛ ngbo, ɲɲui á je woo ce ɲɲe ice. 27 Beɛbe mɔ̀i inɛ iyi wa bi ɲɲu ku je woo cua ɲɲe, á je aru ɲɲe. 28 Beɛbe mɔ̀i amu Amai Amanɛ n kù naa inɛ ɲa a ceem ice, amma amui an ce ɲɲa ice, nɔ n na kuwɛem n yaɔ inɛ nkɔ̀ hai si dulum.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ ɲa à ye ilu
(Cɔ Maaku 10:46-52; Luku 18:35-43)

29 Si isɛnɛu Jesu do mɔ̀cɔɛ ɲa à to Zeriko nɔ à waa fita hai be. Waati iyi a waa fitau, zamaa nla gɔ wa too ɲa. 30 Wee fɛɛju minji gɔ ɲa à waa buba ití kpãa be, nɔ à gbɔ iyi Jesu wa lɔ. Nɔi à dɔ̀ anu à maa ni, Lafɛɛ, tɔkui ilaalu Davidi, ce araare nwa. 31 Nɔ zamaa u wa la si ɲa wa ni a coko. Amma béi à waa ni a cokou, beɛbe mɔ̀i à ya dɔ̀ anu hee lele à maa ni, Lafɛɛ, tɔkui Davidi, ce araare nwa. 32 Nɔi Jesu í leekí í kpe ɲa í bee ɲa í ni, mii ì bi n ce ɲɲe. 33 Nɔi à jɛaa à ni, Lafɛɛ, à bi ka ye ilui. 34 Nɔ Jesu í ce araare ɲɲa í lu iju ɲɲau. Nɔ gɔ̀bakã inɛ ɲau à ye ilu nɔ à waa tooɛ.

21

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalem
(Cɔ Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40; Zãa 12:12-19)

1 Nɔi Jesu do mɔ̀cɔɛ ɲa à mɔ̀si isɛnɛ ɲɲa nɔ à maai Zeruzalem wa. À to Betifaje si geete iyi à ya kpe Olivie. Nɔ Jesu í be mɔ̀cɔ minji gɔ ɲa 2 í ni, i bɔ̀ ilu iyi í wa waju ɲɲeu be, aa ye bii gbankɛɛ gɔ wa so do amaɛ. I fũ ɲa í naam wa ɲa. 3 Bii inɛ gɔ wa bee ɲɛ ide gɔ, i jɛaa í ni, Lafɛɛi í ne bukaata ɲɲa. Inɛu á jò ì naaɔ ɲa wa ɲa.

4 Nɲu ɲau be í cei ku ba idei waliuu ku kɔ̀ iyi í ni,

5 I sɔ̀ inɛi Siɔ̀ ɲa, i ni,
I cɔ̀ ilaalu ɲɲe wa naa bi tu ɲɛ.

* 21:9 à waa saabuɛ Do feei gereki hozanai à ya ni.

Amanɛ kurɔ̀i.
Si gbankɛɛlui í gũ,
Si amaɛ.
Mɛɛmu ku so asoi.

6 Nɔ mɔ̀cɔ ɲau à koo à ce bei í sɔ ɲau. 7 À naaɔ gbankɛɛu do amaɛ wa, à te aɔ̀ ɲɲa si antaɛ nɔ Jesu í gũu. 8 Nɔ si zamaa inɛ nkɔ̀ í te ibɔ̀ɛ si kpãau. Inɛ gɔ ɲa mɔ̀ à da amaawɔ̀i jii ɲa à tɔ̀ si kpãau. 9 Inɛ ɲa iyi à waa cua Jesu do inɛ ɲa iyi à waa tooɛ fei à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔkui Davidi, à waa saabuɛ. Aɔ̀ Lafɛɛ ku weɛɛ, awɔ̀ iyi ì waa naa do iriɛ. Ka saabu Ilaaɔ̀ hee lele *.

10 Iyi Jesu í lɔ inɔ ilu Zeruzalem, inɛi iluu fei í biti. Nɔ à wasi ku ni, yooi ihɛ. 11 Nɔi zamaa u í je í ni, Jesu waliuu, inɛi Nazareti si ilei Galilee.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀
(Cɔ Maaku 11:15-19; Luku 19:45-48; Zãa 2:13-22)

12 Nɔi Jesu í bɔ̀ bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀. Iyi í to be í lele woo ta iwò ɲa do woo ra ɲa iyi à wa be. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa, do kitãi woo ta ankasiidi ɲa. 13 Nɔ í sɔ ɲa í ni, à kɔ̀ à ni, Ilaaɔ̀ í ni ilei ɲɲu ile bi ku tɔ̀i á je. Amma inɛ weɛ ì coo bi ku tɔ̀i ile ɲa.

14 Nɔi fɛɛju do ilu kute akã gɔ ɲa à naa bi Jesu kpasɛi Ilaaɔ̀ be nɔ í jò à ba iri. 15 Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do woo kɔ̀ inɛ ɲa si wooda ɲau, idɔ ɲɲa í kɔ̀ iyi à ye maamaake ɲa iyi í ce, nɔ à gbɔ amu ɲa à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔkui ilaalu Davidi, à waa saabuɛ. 16 Nɔ à bee Jesu à ni, ì bei ì gbɔ iyi à waa fɔ̀ mbɛ? Nɔ í je ɲɲa í ni, oo. Mii iyi wa ceu ihɛ, i kù cio ideɛ ɲa tengi bii à ni, Ilaaɔ̀ í jò à gbɔ saabuɛ hai si gelei amu ɲa do si gelei ama kpɔ̀tɔ̀ ɲa. 17 Si anyii ɲɲu, í jò ɲa í ne hai ilu be í koo í sũ Betani.

Jesu í ceekpe jii ndii figi
(Cɔ Maaku 11:12-14, 20-24)

18 Iju kumãɛ daadaako Jesu í ne hai Betani wa nyi Zeruzalem, nɔ ari wa kpaa. 19 Nɔi í ye jii ndii figi gɔ ití kpãa be, nɔ í yaa siɛ. Amma iyi í to kɔ̀kɔ̀ɛ í ba weɛ wua ɲai í ne. Nɔi í sɔ̀ jii nɔu í ni, awɔ̀ i kaa so má ajɔ̀ kãma. Nɔ gɔ̀bakã jii nɔu í gbɛ. 20 Iyi mɔ̀cɔ ɲau à yɔ̀, ɲɔi à

biti. À bee Jesu à ni, beirei í ce j̄i ndii figiu ihē í gb̄e anu akā beεbe. ²¹ N̄oi Jesu í je n̄ja í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o η̄ei, bii ì dasi naane n̄o í kù waa sika η̄a, aa ȳok̄o í ce bei ñ cea j̄i n̄ou ihē η̄a. N̄o kaa je baa iyi be n̄ju akā, aa ȳok̄o í s̄o iri kutau ihē η̄a í ni ku dede hai be koo dásí tenku, á n̄o ku koo. ²² Bii ì dasi naane η̄a, mii iyi ì t̄ōo Ilaād fei, aa ba η̄a.

Hai iwoi yiiko Jesu wa naa

(C̄o Maaku 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ N̄oi Jesu í to Zeruzalem̄u n̄o í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaād má wa k̄o ine η̄a si cio. N̄oi ine ngboi woo weei Ilaād η̄a do ine ngbo η̄a à naa bi t̄eε, à beεe à ni, mii η̄a iyi ì waa ceu ihē, yooi í nae kp̄aa iyi ì waa cooò. Do yiikoi yooi ì waa cooò. ²⁴ N̄oi Jesu í je n̄ja í ni, amu m̄o an bee η̄e ide ḡo. Bii ì ȳok̄o ì j̄eεm η̄a, amu m̄o an s̄o η̄e ine iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii η̄au ihē. ²⁵ Hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò ine η̄a inyi. Hai bi Ilaād de, mà hai bi aman̄e η̄a. N̄oi à busi n̄je à waa ni, beirei aa ka j̄eaa. Nsei n̄o, bii à j̄eaa à ni Ilaādi, á bee wa na mii í ce a kù dasi Z̄aa naane. ²⁶ N̄o wee n̄jo kaa j̄ò ka ni hai bi aman̄e η̄ai. Bii à ni hai bi aman̄e η̄ai, zamaau á ye taale nwa si na iyi í j̄ò ine fei í j̄esi iyi Z̄aa waliiii kam kam. ²⁷ N̄oi à j̄eε Jesu à ni, a kù mà. N̄o Jesu m̄o í s̄o η̄a í ni, debei, amu m̄o n kaa n s̄o η̄e yiikoi ine iyi ñ wa n ceò mii η̄au ihē.

M̄ondai ama minji

²⁸ Jesu í kpa n̄ja m̄ondau ihē í ni, beirei ì waa lasabu η̄a. M̄ok̄o ḡo í ne ama in̄em̄ok̄o minji. N̄o í s̄o ine sinteu í ni, amaayi, b̄o ikom i koo i ce ice nnyi. ²⁹ N̄o í ni, n kaa n koo. Amma do ank̄anyi í ce lasabu mmu n̄o í koo. ³⁰ N̄o m̄ok̄o í koo í s̄o ama minjisiaeu m̄o beεbe, n̄o amau í j̄eaa í ni, to, an koo, baaba. Amma kù koo. ³¹ Si ama minji η̄au yoo n̄jai í ce id̄ōbii baεe. N̄oi à ni, ine sinteui. N̄oi Jesu í s̄o η̄a í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o η̄ei, woo gba fiái lempoo do inaabo woo ta icu η̄a aa tako η̄e a l̄o si tengi bii Ilaād í je bomma. ³² Ñ wa n f̄o beεbei si na iyi í j̄ò Z̄aa í naa ku nyisi η̄e kp̄aa jiida, n̄o í kù dasiε naane η̄a.

Woo gba fiái lempoo do woo ta icu η̄ai à dasiε naane. Amma in̄e, do iyi ì ye id̄ō ku kpaasi n̄ja η̄a fei í kù kpaasi id̄ō n̄je í dasiε naane η̄a.

M̄ondai gaan̄oma laalo η̄a

(C̄o Maaku 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ N̄oi Jesu í s̄o η̄a má í ni, i gb̄o m̄onda ḡo má η̄a. Ilu kpas̄e ḡo í ce ikoe, n̄o í l̄o si j̄i ndii rez̄eε η̄a n̄o í ce kaa í kaakooeò. N̄o í ce bi ku f̄ō inyii isoe. N̄o í c̄a tafa bii ku degbe ikou. N̄oi í so gaan̄oma η̄a í dasi η̄a si ikou a maa logooe, í bei í b̄ō ilu koo kp̄e be. ³⁴ Waati iyi isoi j̄i n̄ou í j̄ia í to ku ka, η̄oi í be amaace η̄a wa bi woo logoo η̄au a koo a gba iyi í je ti n̄ju wa. ³⁵ Amma gaan̄oma η̄au à dede à wo si η̄a, à c̄a ine akā, n̄o à kpa ine akā má, n̄o à ta ine m̄eetasiau m̄o kuta à kpa. ³⁶ N̄o ilu ileu í be si η̄a amaace ḡo η̄a wa má. Ine n̄ju η̄a à kp̄o à re baa in̄ei tako η̄au. Do n̄ju fei, à ce n̄ja bei à cea in̄ei tako η̄au. ³⁷ Si anyii āηa fei í be si η̄a ama ab̄iε wa, í ni, aa jirima amam. ³⁸ Amma iyi gaan̄oma η̄au à ye amau à f̄ō āηa duus̄ō à waa ni, i c̄o ine iyi á na ku je tubuu. I naa wa ka kpa n̄o ileu ku baa ku je tu wa. ³⁹ N̄oi à muu à fitae hai in̄o kaa à koo à kpa.

⁴⁰ To, waati iyi ilu ileu á naa, beirei á cea gaan̄oma η̄au. ⁴¹ N̄oi à j̄eaa à ni, á kpa ine laalo η̄au kaa ce araare n̄ja n̄o ku de gaan̄oma mmu η̄a ku dasi η̄a si ileu, ine η̄a iyi bii isoi j̄i n̄ou í j̄ia aa ya náa iyi í je t̄eε. ⁴² N̄oi Jesu í bee η̄a í ni, i kù cio iyi ihē si kuk̄oi idei Ilaād η̄a ba. Í ni,

Kuta iyi woo ma η̄a à k̄osiu

N̄ju í baa í je kuta sintei icui ileu.

Ās̄ Laf̄ēi í coo, n̄o í mu wa biti.

⁴³ N̄o Jesu í ni má, ñ wa n s̄o η̄ei, Ilaād á gba bommaε hai bi tu η̄e ku na dimi mmu η̄a iyi à waa ce id̄ōb̄iε. [⁴⁴ Ine iyi í cuku si kutau ihē, kutau á leḡeεi. Ine iyi í n̄o í bata m̄o á l̄ōo laf̄ēi nek̄o nek̄o.]

⁴⁵ Iyi ine ngboi woo weei Ilaād η̄au do Farisi η̄au à gb̄o m̄ondai Jesu η̄au, à mà iyi āηai wa f̄aa. ⁴⁶ N̄oi à waa de kp̄aa bei aa ce a muu. Amma à waa ce n̄joi zamaau si na iyi í j̄ò à dasi naane iyi waliiii nt̄o nt̄o.

22

Məndai ijei abəḏḏ

(Cə Luku 14:15-25)

¹ Nəi Jesu í sḥ ɲa ide do mənda ɲa má í ni, ² i gbə faaji gə iyi wa nyisi ɲe bei bommai Ilaaḏ í ye. Ilaalu gə wa cea amaə abəḏḏ, ³ nə í be amaacee ɲa í ni a koo a kpe ine ɲa iyi à kpe abəḏḏu wa. Amma ine ɲau a kù waa bi ku naa. ⁴ Nə í be amaace mmu gə ɲa má í ni, i koo i sḥ ine ɲa iyi n̄ kpe ɲau i ni n̄ tā səolu. Keṭe kombo ɲa do məemu ku ne ikpo gə ɲai n̄ kpa nə à ce icei fei ndee à tā, a naa wa bi ku ce abəḏḏu. ⁵ Amma ine ɲa iyi à kpe ɲau a kù saaluə məm, ine fei í ne wūaə. Ine gə ɲa à ne iko ɲa, ine gə ɲa mə à ne sīa ɲa. ⁶ Gəgə ɲa à mu amaace ɲau à cā ɲa à kpa ɲa. ⁷ Nəi idəi ilaalu í kḥ nə í be soogəe ɲa à koo à kpa woo kpa ine ɲau nə à dasi ilu ɲau ina. ⁸ Nəi í sḥ amaacee ɲau má í ni, to, ijei abəḏḏu í jīa, amma ine ɲa iyi n̄ tako n̄ kpe ɲau a kù jəḏ ijeu be má. ⁹ Na ɲɲu, i bə si tafa ɲa i kpe ine ɲa iyi à wa be fei wa ɲa. ¹⁰ Nə amaace ɲau à bə si tafa ɲau à tətəw ine ɲa iyi à wa be fei wa, hai ine jīida do ine laalə ɲa, nə abəḏḏu í kḥ do amanə.

¹¹ Iyi ilaalu í lə ile bi ku ce abəḏḏu, í cə ine ɲa iyi à naa ku jəu, nə i ba wee, ine akā kù waa dasi jīnei abəḏḏ iyi í na ɲa. ¹² Nəi í beee í ni, kpaasi, beirei í ce ì lə wa ihē i kù waa dasi jīnei abəḏḏ. Nə ineeu kù ni ide kāmā. ¹³ Nəi ilaalu í sḥ amaacee ɲa í ni, i dī awəe do isee ɲa nə i soo i nyəw angule si ilu kuku, tengi bii ine ɲa aa lesi awə si iri a kpata. ¹⁴ Nə Jesu í ni má, do iyi Ilaaḏ í kpe ine nkpə fei, ine iyi í cica kù kpə.

Fiai ləmpoo ku sā

(Cə Maaku 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Waati beəbe Farisi ɲa à koo à tətəw à waa busi nje a ba a lea Jesu taai ide. ¹⁶ Nəi à be məcə ɲa gə ɲa do inəi Herodu gə ɲa bi tē. Iyi à to ɲəi à ni, Məetu, à mə iyi ì ya fə ntə, nə ì waa kə ine ɲa si idei Ilaaḏ do ntə. Beəbe məi i kù waa ce njoi ine gə, domi i ci ya cə ijui amanə ɲa. ¹⁷ Na ɲɲu, sḥ wa bei ì ye. Í sīa ka sā ilaalu Sezaa fiai ləmpoo?

Ma ka maà sāa. ¹⁸ Wee Jesu í mə lasabu ɲa iyi à waa ce tā, ɲəi í sḥ ɲa í ni, inə ilu muafiti ɲa, na mii í ce ì waa leem taai ide ɲa. ¹⁹ I nyisim kpekele iyi ì ya sḥḥ ləmpoo wa ɲa. Nə à nyisie kpekele gə. ²⁰ Nə Jesu í beee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihē nə irii yooi à kə si. ²¹ Nə à ni, ti Sezaai. Nəi Jesu í sḥ ɲa í ni, to, debei i sā Sezaa iyi í je tē ɲa, nə ì sā Ilaaḏ mə iyi í je tē ɲa.

²² Iyi à gbə ideu beəbe, ɲəi à biti à jəḏ à ne.

Idei kujīi iku ɲa

(Cə Maaku 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Si ajə akāu Sadusi gə ɲa mə à naa bi Jesu má. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jī. Iyi à to wa bi Jesu ɲəi à beee à ni, ²⁴ Məetu, Moizi í ni bii ine gə í ku í jə aboe nə kù biḏ ama, ifəe ku so jaaḏu ku ba ku bīa igbāe ama. ²⁵ Wee si inə nwa ine məeje gə ɲa à wee iyi à je amai baa akā. Igbā ɲa í so abo nə kù biḏ ama nə í ku í jə ifəe jaaḏu. ²⁶ Beəbei ine minjisiau mə í ce, do məetasiau, hee í koo í kāsīḏ amanə məejesiau. ²⁷ Si anyii aɲa fei nə abou mə í na í ku. ²⁸ To, ajə iyi iku ɲa aa na a jī, aboi yoo ɲai á je, si bei aɲa fei à soo aboi.

²⁹ Amma Jesu í je ɲa í ni, ì waa rara ɲai si na iyi í jə ì kù mə gbugbāi Ilaaḏ ɲa hee má je mii iyi kukəi idee wa fə. ³⁰ Ntə ntə, si waati iyi iku ɲa aa naa a jī, waati beəbe ineməkə ɲa do inaabo ɲa a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka ɲa. ³¹⁻³² Iyi í je ti idei kujīi iku ɲa, à kəw wo à ni, Ilaaḏ í ni ɲɲu Ilaaḏ, Lafēi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakəbu. I kù cio ideu be ɲa iyi Ilaaḏ í sḥ ɲəi? Ilaaḏ kù je Lafēi iku ɲa, Lafēi ine ɲa iyi à wee.

³³ Nə zamaa iyi í wa be fei í gbə cioi idee nə ideu í tosi ɲa.

Wooda iyi í re

(Cə Maaku 12:28-34; Luku 10:25-28)

³⁴ Nəi Farisi ɲau à gbə iyi Jesu í kāmīa Sadusi ɲau si ideu nə à tətəw má. ³⁵ Ine akā ɲa iyi wa je woo kə ine ɲa si woodau wa bi ku cə laakai Jesu nə í beee í ni, ³⁶ Məetu, si wooda ɲau fei,

yoomai í re. ³⁷ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, bi Aɔ Lafɛɛɛ do idɔɛ fei do lasabuɛ fei. ³⁸ Nɔu bei í jɛ wooda sinte, nɔui í nɔ í re ɔa. ³⁹ Minjisia iyi í too wee. Bi inɛ mmu ɔa bei ì bi araɛ. ⁴⁰ Wooda minji ɔau bei à jɛ icui idei woodai Moizi do ti idei walii ɔa fei.

*Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ í cica
(Cɔ Maaku 12:35-39; Luku 20:41-44)*

⁴¹ Si bei Farisi ɔau à tɔtɔɔ, ɔai Jesu í bee ɔa ideu ihɛ ⁴² í ni, beirei ì waa lasabu si idei inɛ iyi Ilaaɔ í cica ɔa. Tɔkui yooi í jɛ. Nɔi à jɛaa à ni, tɔkui ilaalu Davidii. ⁴³ Nɔ Jesu í bee ɔa í ni, bii bɛɛbei, beirei í ce Davidi wa kpoo Lafɛɛ waati iyi í fɔ do gbugbɔi Hundei Ilaaɔ í ni,

⁴⁴ Aɔ Lafɛɛ í sɔ Lafɛɛm í ni,
Buba si awɔ nɔm ihɛ
Hee n ce mbɛɛɛ ɔa bi ku lesi isɛɛ.

⁴⁵ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi wa kpoo Lafɛɛɛ, beirei á ce ku jɛ tɔkuɛ má.

⁴⁶ Nɔ baa inɛ akã nɔa kù yɔkɔ ku jɛaa ide kãma. Nɔ hai waati bɛɛbɛu inɛ gɔ kù beɛ ide gɔ má.

23

Muafitii Farisi do woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa

(Cɔ Maaku 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46)

¹ Nɔi Jesu í sɔ zamaa do mɔcɔɛ ɔau, ² í ni, woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔau do Farisi ɔau, aɔai à sãsi agbei Moizi à waa sisi woodaɛ. ³ Na nɔu, i ya gbɔ ide nɔa nɔ i ce mii iyi à waa sɔ ɔe fei. Amma i maà ya ce kookoosu bei à waa ce, domi ide iyi à ya fɔ a ci ya ceð icɛ. ⁴ À ya dɔ aso ku wo a maa kãa inɛ ɔa, amma aɔa taka nɔa a ci ya jɛsi a luu baa do amaawɔ akã. ⁵ Kookoosu nɔa iyi à waa ce fei à waa cooi ku ba a ye ɔaɔ. Bɛɛbei à ya dɔ ama tia iyi í la í re ti kpaasi ɔa nɔ a dasi jaba nɔa ikũ sisɔ iyi í re ti kpaasi ɔa si itɔ do ilɛ *. ⁶ Nɔ a ci ya bi kaa inya sinte bi ku jɛ jingau ɔa do kitã inɛ ngbo ɔa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɔa. ⁷ À ya bi inɛ ɔa a maa ce aɔa

fɔɔ si bantuma do bɛɛɛ nɔ a maa kpe ɔa lafɛɛ. ⁸ Amma inɛ, i maà ya jɔ a kpe ɔe lafɛɛ, domi inɛ fei saa ɔai, nɔ Lafɛɛ akã lege legei ì nɛ ɔa. ⁹ Nɔ i maà kpe inɛ kãma Baaba si ilɛ ihɛ ɔa, domi inɛ akã í jɛ Baa nɔɛ. Nɔui í wa lele. ¹⁰ Nɔ i maà ya jɔ a kpe ɔe ilaalu ɔa domi ilaalu akã lege legei ì nɛ ɔa, nɔui í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ í cica. ¹¹ Inɛ iyi í jɛ inɛ ngbo nɔɛ nɔui í nɛ ku jɛ woo ce icɛ nɔɛ. ¹² Inɛ iyi í so araɛ lele, aa kayɛɛi, inɛ mɔ iyi í kayɛ araɛ aa soo lelei.

Jesu í ye taalei Farisi ɔa do woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa na muafiti ɔa

(Cɔ Maaku 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Jesu í ni, inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì waa cɔmboa inɛ ɔa kpãai bommai Ilaaɔ ɔa. Inɛ taka nɔɛ, i kù jɛsi i lɔ ɔa, nɔ inɛ ɔa iyi à bi ku lɔ, ì waa ganji ɔa ɔa. [¹⁴ Inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì ya maa ce kutɔɔ sisɔ ɔa ku ba inɛ ɔa a ni inɛu inɛ jiida ɔai. Nɔ wee mii iyi jaaɔ ɔa à nɛ fei ì ya gbaa ɔai. Na ɔai í jɔ ijuukpã nɔɛ á la ku re.]

¹⁵ Inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì waa dabii bii fei ɔa, ì waa nɛ si tenku do si ilɛ fei ì waa dɛdɛ baa inɛ ɔa iyi aa ba i kpaasi idɔ nɔa ɔa. Nɔ bii ì ba ɔa ì ya sinda lafɛɛ ɔai ku jɛ inɛ iyi à nɛ a dasiɛ ina iyi ci ya ku ku re baa inɛ taka nɔɛ isɛ gbɛɛji.

¹⁶ Inɛ fɛɛju ɔai iyi ì waa mu golo fɛɛju ɔa, aa ye ijuukpã ɔa. Ì ya maa ni ɔa, bii inɛ í ceekpe do kpasɛi Ilaaɔ kù jɛ taale baa bii kù kɔɔ. Amma bii í ceekpe do wurai kpasɛu, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁷ Inɛ fɛɛju nnyɛi ɔai. Yoomai í la í re. Wurau? Mà kpasɛ iyi í jɔ wurau í jɛ ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔ ì waa ni má ɔa, bii inɛ í ceekpe do bi kuwee kù jɛ taale baa bii kù kɔɔ, amma bii í ceekpe do inɔai kuweeu, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁹ Inɛ fɛɛju ɔai. Yoomai í la í re. Inɔai kuweeu? Mà bi kuwee iyi í jɔ inɔai kuweeu í jɛ

* **23:5** ama tia ama tia iyi à ya dɔu isɛɛde ɔa iyi à wa si tiai idei Ilaaɔi à ya kɔ si, nɔ a dɔu si ikpo nɔa walakɔ si awɔ.

ti Ilaaḍ. ²⁰ Na nḡu, ine iyi í ceekpe do bi kuwee, hee do mii iyi wa lesi feii í ceekpeḍ. ²¹ Ine mḡ iyi í ceekpe do kpasēi Ilaaḍ, hee do Ilaaḍ iyi í wa be feii í ceekpeḍ. ²² Ine mḡ iyi í nḡ í ceekpe do lele, hee do batai bommai Ilaaḍ do Ilaaḍ takae iyi wa buba bei í ceekpeḍ.

²³ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḍ ì waa na Ilaaḍ hee do zakaai nyau aiye ḡa, amma ì waa gbeje mii iyi í la í re si wooda ḡa. Mii ḡau í je idḡbii Ilaaḍ ku ce do araare ku nyisi do ilu naane ku je. Nḡu ḡau bei í jḍ ì ce ḡa, nḡ ì maḍ gbeje iyi í gbe ḡau. ²⁴ Ine fēju ḡai iyi ì waa mu goloi fēju ḡa. Ì waa coo inyi nḡe na kokoo ḡa nḡ ì bei ì waa miḍ kpoockpo ḡa.

²⁵ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa si na iyi í jḍ anyii kḡofu do ti jee ḡai ì ya wie ḡa, amma hai si bine laalḍ do ilei ì baḍ mii ndii inḡe ḡa. ²⁶ Awḡ Farisi fēju, wie inḡi jee titā, anyiu mḡ ku bei ku má.

²⁷ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḍ ì ye ḡai bei bale iyi à jḡsi mii fūfū ku ba anyie ku sia, amma inḡe kūkūi amanḡe do konkombi wa kḡ si. ²⁸ Beebe mḡi inḡe taka nḡe, bii ine ḡa à waa ye nḡe, ine ine jiiida ḡai, amma si idḡ nḡe muafiti do laalḡi wa kḡ.

²⁹ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḍ ì waa teese balei walii ḡau, nḡ ì waa ce booda si ti ine dee dee ḡau mḡ má ḡa. ³⁰ Nḡ ì waa ni ḡa, bii í je si waatii bala nwa ḡai à dede wo a kaa ka dasi baa nwa si walii ḡau ku kpa. ³¹ Ine taka nḡe ì waa nyisi iyi inḡe tḡkui ine ḡa iyi à kpa walii ḡau. ³² To, i hanya i tambḡ laalḡ iyi bala nḡe ḡa à sintiu. ³³ Ine ine buu ḡa bei nḡo wukuku. I kḡ ne bei aa ce i saa ina iyi ci ya kuu ḡa. ³⁴ Na nḡu, i de ití i gbḡ, an be nḡe walii ḡa wa do ilu bisi ḡa do woo mà tia ḡa. Si inḡ nḡa aa kpa gḡgḡ ḡa, nḡ ì kpakpa gḡgḡ ḡa mḡ si jii ku gaau, gḡgḡ ḡa mḡ ì te nḡa kpḡtḡo ile bii i

ya ce kutḡtḡo nḡe ḡa, nḡ ì lele ḡa si ilu ḡa fei. ³⁵ Na nḡu, ijuukpāi woo kpa ine dee dee ḡau fei á je si iri nḡei. Abelií í je ine dee dee sinte iyi ì kpa ḡa. Zakari amai Baraki iyi ì kpa si afei kpasēi Ilaaḍ do bi kuwee ḡa, nḡui í je ine ankāanyi iyi ì kpa ḡa. Ikui ine dee dee ḡau be fei, hai Abeli hee ku koo si Zakari, inḡei aa ye ijuukpāe ḡa. ³⁶ Nḡo nḡo, ì wa n sḡ nḡei, ijuukpāi mii ḡau be fei si inḡi nnyi ḡau ihēi á baa ku je si.

Jesu do Zeruzalemu (Cḡ Luku 13:34-35)

³⁷ Jesu í ni, ine inḡi Zeruzalemu ḡa, inḡe iyi ì ya kpa walii ḡa nḡ ì ta ama abei Ilaaḍ ḡa mḡ kuta i kpa ḡa ḡa. Ise feloi ì ya n bi n tḡtḡo nḡe si abem bei ajee í ya tḡtḡo amaḡe ḡa si ikpae, amma i kḡ je ḡa. ³⁸ Wee nsei Ilaaḍ á fū nḡe kpasē nḡe si awḡ. ³⁹ Nḡo nḡo ì wa n sḡ nḡei, hai nsei i kaa yem má ḡa í gbe hee ajḡ iyi aa ni ḡa, Ilaaḍ ku weea ine iyi wa naa do irii Lafēe.

24

Jesu wa fḡ idei kpasēi Ilaaḍ ku lege (Cḡ Maaku 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Nḡi Jesu í fita hai kpasēi Ilaaḍ. Iyi wa ne nḡi mḡcḡe ḡa à koo à baa à nyisie bei à ma kpasēi Ilaaḍu do ilee ḡa sāa sāa. ² Nḡi í sḡ ḡa í ni, ì waa ye mii ḡau be fei ḡa ya. Nḡo nḡo ì wa n sḡ nḡei, kuta baa akā kaa naa ku maa lesi nḡe be má, aa kekēe mbe fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi (Cḡ Maaku 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Jesu í koo í buba iri kutai Olivie. Nḡi mḡcḡe ḡa à bḡ bi tee aḡa duusḡḡ à beee à ni, sḡ wa waati iyi mii nḡu be á ce. Nyinda yoomai á nyisi kunyie wa do waatii ankāanyi.

⁴ Nḡo Jesu í je nḡa í ni, i ce laakai ḡa ine gḡ ku maḍ naa ku dī iju nḡe, ⁵ domi ine ḡa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aḡai à je ine iyi Ilaaḍ í cicau aa kpḡ. Aa dī ijui ine nkpḡ. ⁶ Nḡo aa maa gbḡ ibai igū amee amee do jiiḡi ḡa. I maḍ jḍ ku da zigi nḡe, domi í gbe mii ḡau be fei ku ce. Amma kḡ je waatii ankāanyiu be titā. ⁷ Dimi gḡ ḡa aa ya na a maa ja do dimi mmu ḡa. Ilaalu gḡ ḡa mḡ aa

maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. ⁸ Ine nɲu be fei á yei bei ara kuro sintei b̄aas̄i ku bei ku bí.

⁹ Si waati nɲu, aa dasi ɲe si awɔi ine ɲa a kp̄a ɲe iju, aa kpa ɲe m̄m. Dimi fei á cé ɲei na irim. ¹⁰ Waati beɛbe, ine nkp̄ɔ á nyið anyi, aa maa zamba ɲje nɔ a cé ɲje. ¹¹ Walii ibo nkp̄ɔ ɲai aa na a naa a maa wa inyii it̄i ine nkp̄ɔ. ¹² Laalɔ ku ce á k̄ɔsi hee ku j̄ɔ ine nkp̄ɔ kaa nɛ kubii kpaasi ɲa má. ¹³ Amma ine iyi í temua hee k̄ɔɛ á ba faaba. ¹⁴ Aa waazo laabaau jiidai bommai Ilaaɔu si andunya fei ku ba dimi fei ku gb̄ɔ, andunya ku bei ku kpa iri.

Faajii mii laalɔ iyi wa riisi kpas̄ei Ilaaɔ
(Cɔ Maaku 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Jesu í ni, walii Danieli í fɔ ideii mii laalɔ gɔ wo iyi á riisi kpas̄ei Ilaaɔ. Nɲui aa ye ɲa í wa si inya iyi í je ti Ilaaɔ. Ine iyi wa cio ideii mii laalɔ, ku ce laakai ku gb̄ɔ s̄aa s̄aa. ¹⁶ Waati beɛbe ine ɲa iyi á wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲa. ¹⁷ Nɔ ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔgɔ ku so inɔ ileɛ. ¹⁸ Nɔ ine mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpas̄e koo so kumboɔe má. ¹⁹ Waati beɛbe wahalai b̄aas̄i ɲa do ayawo ɲa á caa m̄m. ²⁰ I ce kutɔɔ ɲa ku ba waatii kusau ku maà na ku je sukui t̄t̄t̄ walakɔ aj̄ɔi kus̄imi *. ²¹ Ntɔ ntɔ, waati beɛbe wahala nla nlaí á naa iyi a k̄u ye dimie hai sintei andunya hee do nnyi, nɔ a kaa ka ye dimie má hee do aj̄ɔ fei. ²² Bii Ilaaɔ k̄u jile si nɲu ku kaye kukp̄ɔi aj̄ɔu wo ine gɔ kaa wɛɛ. Amma í kayeɛi na irii ine ɲa iyi í cicau.

²³ Waati beɛbe, bii ine gɔ í s̄ɔ ɲe í ni, i cɔ ine iyi Ilaaɔ í cicau í wa ih̄ɛ, walakɔ ine mmu gɔ ku ni, í wa ih̄ɔ, i maà dasi laf̄ɛɛ naane ɲa. ²⁴ Ine gɔ ɲa aa na a naa ak̄a ak̄a a maa ni aɲai á je ine iyi Ilaaɔ í cicau walakɔ a ni aɲai á je walii ɲa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ɲa ku ba a d̄i hee do ijuu ine ɲa iyi Ilaaɔ í cicau bii aa yɔkɔ. ²⁵ Na ɲɔi í j̄ɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲe fei ndɛɛ do nɲuma.

²⁶ Na nɲu, bii á na á s̄ɔ ɲe á ni, ine iyi Ilaaɔ í cicau í wa gbabua, i maà koo. Walakɔ bii á s̄ɔ ɲe á ni, wa manji ilaawa, i maà dasi naane. ²⁷ Si bei kunɔi iji í ya má inya hai nunui daakɔ hee ku bɔ nunui aɛ anu ak̄a, beɛbe m̄ɔi kunaai amu Amai Amanɛ á je. ²⁸ Tengii bii iku í wa, bei yembeeku ɲa á ya tɔtɔɔ.

Kunaai Amai Amanɛ
(Cɔ Maaku 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Jesu í ni, si anyii wahalau gbak̄a, nunu á kuku inyai, nɔ cukpa m̄ɔ kaa má inya má, andaiya ɲa aa cuku wa hai lele nɔ gbugb̄ai lele ɲa a yaya. ³⁰ Waati beɛbe nyindai Amai Amanɛ á fita lelei Aɔ. Nɔ dimii andunya ɲa fei aa le awɔ si iri a maa kpata. Aa ye amu Amai Amanɛ n̄ wa n naa si kud̄ui iji do gbugb̄a nla nla do amboe. ³¹ K̄ak̄ak̄i nla nla á d̄ɔ anu nɔ n be amalekam ɲa wa si andunya gonta m̄ɛɛu. Aɲai aa tɔtɔɔ ine ɲa iyi n̄ cica si andunyau fei.

Mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ wa si
(Cɔ Maaku 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ ɲe si ɲa. Bii ì na ì ye amaawɔɛ ɲa á sinti ku wu wua kp̄ɔtɔɔ, ì ya mà iyi ate í maai wa mbe. ³³ Beɛbe m̄ɔi, bii ì ye mii ɲau be fei wa ce, i mà ɲa iyi kubaai amu Amai Amanɛ kaa kpe má, aj̄ɔu í maai wa m̄m. ³⁴ Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲei, k̄u je inei nsei ɲa feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³⁵ Lele do ile fei á na ku t̄a, amma idem ɲa a kaa t̄a pai.

Ilaaɔ nɲu ak̄ai í mà aj̄ɔu
(Cɔ Maaku 13:32-37; Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, ine k̄ama k̄u mà waatiu hee má je aj̄ɔ iyi mii ɲau á ce, baa amaleka ɲa iyi á wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba nɲu ak̄a. ³⁷ Si bei í ce si waatii Noweeu, beɛbe m̄ɔi á ce si waatii iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa. ³⁸ Hee kuk̄oi inyi nla ku maa naa, ine ɲa á waa je, á waa m̄ɔ, á waa ce ab̄ɔd̄ɔ ɲa, á waa mua ama ɲa ɲa m̄kɔ hee í koo í to si aj̄ɔ iyi Nowee í koo í lɔð ak̄ai inyi. ³⁹ A k̄u waa lasabu

* 24:20 sukui t̄t̄t̄ sukui t̄t̄t̄ ɲa sukui ate, nɔ bii gɔ ku bɔ í ya gaabu.

do wahala dimi beɛbe hee í to kukɔ́i inyi nlaui í je ɲa fei. Beɛbe mɔ́i á je si waati iyi amu Amaí Amane an nyi wa. ⁴⁰ Si waati nɲu, amane minji á wa iko nɔ́ aa so ine akā a jò ine akā. ⁴¹ Inaabo minji á maa lɔ́lɔ́, aa so ine akā a jò ine akā. ⁴² Na nɲu, i weɛð sɔ́lu ɲa, domi i kù mà ajoy iyi Lafɛe nɲe á nyi wa. ⁴³ I gbɔ́ iyi ihɛ́ má ɲa. Bii ilu kpasɛ́ í mà idū zaka iyi ile á naa, á wɔ́ nɲoo nɔ́ ku ganjije ku lɔ́ kpasɛ́. ⁴⁴ Na nɲu, iɲe mɔ́, i weɛð sɔ́lu ɲa, domi amu Amaí Amane an nyi wa si waati iyi i kù waa tamaa ɲa.

Amaace jiiida do amaace laab
(Cɔ́ Luku 12:41-48)

⁴⁵ Í sɔ́ ɲa má í ni, yooi í je amaace ilu naane iyi í ne laakai. Lafɛ́ei í je ine iyi ilu kpasɛ́ gɔ́ í kpe í so amaace kpaasie ɲa í daa si awɔ́ ku maa cɔ́ ɲa ku na ɲa ije si bei í jɔ́. ⁴⁶ Inɔ́ didɔ́i á je ti amaaceu bii lafɛ́ee í bàa í naa í báa wa ce beɛbe. ⁴⁷ Ntɔ́ ntɔ́, lafɛ́eu á daa amaaceu mii ndee fei si awɔ́. ⁴⁸ Amma bii í je amaace laabi, á lasabui ku ni, lafɛ́em kaa baa ɲya má, ⁴⁹ nɔ́ ku dede ku maa cā amaace kpaasie ɲa nɔ́ ku maa je ku maa mɔ́ do woo mɔ́ atɛ́ ɲa ajoy. ⁵⁰ Beɛbei, lafɛ́eu á na ku baa si ajoy iyi kù waa cɔ́ kpāae, do si waati iyi kù waa tamaa, ⁵¹ nɔ́ á kpāa iju jiiida jiiida, nɔ́ nɲu do ilu muafiti ɲau fei wahala ɲa á je inya akā. Tengí bei á le awɔ́ si iri ku maa kpatað.

25

Mɔ́ndai mudɛ́e gɔ́ ɲa

¹ Jesu í ni, ajoy iyi an naa n je bommam á yei bei faajii mudɛ́e mɛ́ewa gɔ́ ɲa iyi à so fitila ɲa ɲa à bɔ́ mɔ́kɔ́ titɔ́ ku ko. ² Si inɔ́ ɲa amane miu í je ilu laakai, amane miu mɔ́ kù ne laakai. ³ Mudɛ́e miu hai ne laakai ɲau à so fitila ɲa ɲa nɔ́ a kù so ikpo kosía. ⁴ Amma ilu laakai ɲau à so fitila ɲa ɲa do ikpo kosía. ⁵ Wee mɔ́kɔ́ titɔ́u kù to wa ɲya. Si bei wa kpe, ɲoi mudɛ́e mɛ́ewa ɲau à siiko à waa sí nɲoo.

⁶ Hee zakai laja ɲoi à gbɔ́ anu ku dɔ́i ine ɲa. À waa ni, mɔ́kɔ́ titɔ́u wee wa to wa, i dede ka kòo. ⁷ ɲoi mudɛ́e mɛ́ewa

ɲau à jí à waa teese fitila ɲa ɲa. ⁸ Hai ne laakai ɲau à tɔ́o ine ihɔ́ ɲau à ni, i mu nwa ikpo domi fitila nwa ɲa à waa ku. ⁹ ɲoi ilu laakai ɲau à ni, aawo, kaa to awa fei. I koo i ra tu ɲe gbakā. ¹⁰ Iyi à bɔ́ ikpou ku ra ɲoi mɔ́kɔ́ titɔ́u í to wa. Ine ngu ɲa iyi à ce sɔ́lu jiiida ɲau à tooe à lɔ́ bi ku ce abɔ́dɔ́u nɔ́ à címbɔ́ gambou. ¹¹ Si anyie ɲoi woo bɔ́ ikpo ku ra ɲau mɔ́ à to wa, à wasi ku dɔ́ anu à waa ni, lafɛ́e, lafɛ́e, cí nwa gambo. ¹² Amma mɔ́kɔ́ titɔ́u í ni, ntɔ́ ntɔ́, n kù mà ɲe.

¹³ ɲoi Jesu í ni má, to, na nɲu, i maa cɔ́ kpāa ɲa domi i kù mà ajoy iyi an nyi wa ɲa hee má je waatiu.

Mɔ́ndai amaace mɛ́eta gɔ́ ɲa
(Cɔ́ Luku 19:11-27)

¹⁴ Jesu í sɔ́ ɲa má, í ni, bommai Ilaaɔ́ í yei má bei faajii mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi wa bi ku bɔ́ ilu koo kpe be. Nɔ́ í kpe amaace ɲa í so amanie fei í da ɲa si awɔ́. ¹⁵ Í na ine akā fiafi wura kpekele nla miu, ine akā mɔ́ minji, ine mɛ́etasiu mɔ́ akā, í na aɲa feii si bei gbugbāi ine fei í to, í bei í nee. ¹⁶ ɲoi gbakā amaace iyi à na fia kpekele miuu í so fiafi wa ceð sía, nɔ́ í ba riba miu má. ¹⁷ Beɛbe mɔ́i ine iyi à na minjiu mɔ́, í ba riba minji má. ¹⁸ Amma ine iyi à na akāu í koo í tu isai í singa fiafi lafɛ́eu.

¹⁹ Si beɛbe ajoy í koo wa baa ɲoi lafɛ́ei ine ɲau í baa nɔ́ í kpe ɲa a na a sisia nɲu bei à cea fiafi. ²⁰ Amaace iyi í na fia kpekele miuu í naað miu mmue wa má, nɔ́ í sɔ́o í ni, lafɛ́e, fia kpekele miu iyi í nam nɔ́u n ceð sía hee n̄ ba riba miu má. ²¹ ɲoi lafɛ́ee í sɔ́o í ni, í sía, awɔ́u amaace jiiida ilu naane. Si mii keekeu ihɛ́ n̄ ye iyi í je ilu naane, na nɲu, an daae mii nla si awɔ́. Naa wa ka je jingau. ²² Ine iyi í na kpekele minjiu mɔ́ í naa í ni, lafɛ́e, fia kpekele minji iyi í nam nɔ́u, n̄ ba riba minji ma. ²³ Nɔ́ lafɛ́ee í ni, í sía, awɔ́u amaace jiiida ilu naane. Si mii keekeu ihɛ́ n̄ ye iyi í je ilu naane, na nɲu, an daae mii nla si awɔ́. Naa wa ka je jingau. ²⁴ Si anyii nɲu ɲoi amaace iyi í na kpekele akāu mɔ́ í naa í ni, lafɛ́e, n̄ mà iyi awɔ́u ine ku gaabui. Bii i kù gbɛ́ bei í ya da, nɔ́ tengi bii i kù

fã dimi, bei ì ya mu. ²⁵ Njoi n̄u dei í mum be, n̄ ñ koo ñ si fiaeu ile. To, fiae wee. ²⁶ N̄oi lafẽẽeu í s̄o í ni, aw̄ou amaace yaam̄o ilu ikai, aw̄oi ì mà iyi ñ ya n da baa bii n kù gbẽ, n̄ bei n kù fã dimi ñ ya n mui. ²⁷ To, iyi ì mà beebe wo, aa na ine ḡo fiam n̄ui, n̄ i daa si inyi. Bii ì ce beebe wo an ye ndom do ribae fei waati iyi ñ baa. ²⁸ Si anyie n̄oi í s̄o amaace kpaasi n̄au í ni, i gba fia kpekele ak̄au í na ine iyi í ne m̄ewau, ²⁹ domi ine iyi í ne, n̄ui à ya k̄oã si ku ba iyi í neu ku k̄oãsi má. Amma ine iyi kù ne, baa keeke iyi í neu má à ya gbaai. ³⁰ Amaace nfeu m̄o, i soo i nȳo angule si ilu kuku tengi bii ine n̄a aa lesi aw̄o si iri a kpata.

Kiitii ank̄aanyi

³¹ N̄oi Jesu í ni má, si waati iyi amu Am̄ai Amane an naa do amboem do amaleka n̄au fei, an buba si batai bomma ilu amboem. ³² Dimii andunya fei á t̄oã si wajum, n̄o an f̄efe ine n̄a bei woo degbe í ya f̄efe angudã do iwo n̄a. ³³ An jile ine dee dee n̄au ikpa aw̄o njem, ine laal̄o n̄au m̄o ikpa aw̄o cangam. ³⁴ Waati beebe amu ilaalu an s̄o ine n̄a iyi à wa aw̄o njem n ni, i naa wa n̄a, in̄e iyi í ba kuweei Baam. I naa i buba si bomma iyi à ce n̄e s̄oluẽ hai waatii kusintii andunya. ³⁵ Bommau tu n̄ei si na iyi í j̄o si waati iyi ari wa kpam, ì muum ije ñ je n̄a. N̄o si waati iyi agbe wa kpam má, ì muum inyi ñ m̄o n̄a. N̄o si waati iyi ñ je ine njoo ì gbam si kpasẽ n̄e n̄a. ³⁶ N̄o si waati iyi ñ weẽ basí ì bii anyim n̄a. N̄o iyi ñ wa n ce b̄o ì gb̄om n̄a. N̄o si waati iyi ñ wa ile piis̄o ì ya naa ku c̄m n̄a. ³⁷ Waati n̄u, ine dee dee n̄au aa j̄em a ni, Lafẽẽ, waati yoomai à ye ari wa kpaẽ n̄o à nae ije ì je wala agbe wa kpaẽ à nae inyi ì m̄o. ³⁸ Waati yoomai à ye ì je ine njoo à gbae si kp̄ase nwa, walak̄o à yeẽ basí n̄o à bii anyie. ³⁹ Mà waati yoomai à ye ì waa ce b̄o walak̄o ì wa ile piis̄o n̄o à naa ku c̄e. ⁴⁰ Amu ilaalu an je n̄n̄a n ni, nt̄o nt̄o, bii ì cea ine ak̄ai inem n̄a iyi à kere à re n̄au ih̄e beebe n̄a, amui ì cea n̄a.

⁴¹ Si anyii n̄u, n bei n s̄o inei aw̄o cangam n̄au m̄o n ni, i fa ara n̄e hai kak̄am, in̄e iyi Ilaaã í ceekpe. I b̄o si ina iyi ci ya ku, iyi à koa Seetam do amalekae n̄a. ⁴² Aa l̄o si ina n̄ai si na iyi í j̄o waati iyi ari wa kpam wo ì kù muum ije n je n̄a. N̄o waati iyi agbe wa kpam ì kù muum inyi n m̄o n̄a. ⁴³ Waati iyi ñ je ine njoo ì kù gbam si kpasẽ n̄e n̄a. N̄o si waati iyi ñ weẽ basí ì kù bii anyim n̄a. Iyi ñ wa n ce b̄o n̄o ñ wa ile piis̄o, i ci ya naa ku c̄m n̄a m̄m. ⁴⁴ An̄a m̄o aa j̄em a ni, Lafẽẽ, waati yoomai à ye ari wa kpaẽ, walak̄o agbe, walak̄o í je ine njoo, walak̄o basí, walak̄o si b̄o, walak̄o ile piis̄o n̄o a kù sobie. ⁴⁵ An je n̄n̄a n ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o n̄ei, si bei ì kù cea ine ak̄ai ine n̄a iyi à kere à re n̄au ih̄e beebe, amui ì kù cea n̄a. ⁴⁶ Na n̄u, aa ye ijuukp̄a n̄ai si ina iyi ci ya ku. Amma ine dee dee n̄au aa l̄o si kuweẽ iyi ci ya tã.

26

Ine ngbo n̄au à waa busi n̄je a kpa Jesu (C̄o Maaku 14:1-2; Luku 22:1-2; Z̄aa 11:45-53)

¹ Iyi Jesu í f̄o ide n̄au fei í tã, n̄oi í s̄o m̄oc̄e n̄a í ni, ² ì mà n̄a iyi āj̄o minjii í gbe ka j̄eò jingau Iku ku kua. N̄o waati beeb̄ei aa d̄asi amu Am̄ai Amane si aw̄oi ine n̄a a kpam si j̄ii ku gaau.

³ Waati iyi Jesu wa s̄o m̄oc̄e n̄a ideu, ine ngboi woo weei Ilaaã n̄au do ine ngbo n̄au à t̄oã kabai Kaifu woo wee nlau. ⁴ Bei à waa busi n̄je b̄ei aa ce a ba a mu Jesu do bisi a kpaã. ⁵ Amma à waa ni, kù s̄ia ku je si āj̄oi jingauu ku ba hoyã hoyã ku maà dede si zamaau.

Abo ḡo í f̄asi irii Jesu tulare (C̄o Maaku 14:3-9; Z̄aa 12:1-8)

⁶ Jesu í wa Betani kpas̄ei Sim̄o iyi í tako í ce b̄oã d̄int̄eu, ⁷ n̄oi abo ḡo í naa bi t̄e waati iyi à waa j̄e. Wa mu ama caka ku s̄ia ḡo iyi í ne tulare ku ne fia ḡo, n̄o í f̄asi tulareu si irii Jesu. ⁸ Iyi m̄oc̄o n̄au à ȳo, n̄oi id̄o n̄n̄a í k̄o à ni, na mii í ce abou í koo í ce as̄oã tulareu ih̄e. ⁹ Aa ka taai wo fia nkp̄o nkp̄o ka kp̄ea ilu are n̄a fia. ¹⁰ Iyi Jesu í gb̄o à waa f̄o beebe n̄oi í bee n̄a í ni, na mii í

ce ì waa ye taalei abou ña. Mii jiidai í ceem be. ¹¹ Ntò ntò, ilu are ña aa maa wεε do ñε waati kãma fei, amma amu n kaa n maa n wεε do ñε hee do ajò fei. ¹² Abou í fãsi aram tulare do njuma ku ceò sòlui kusim. ¹³ Ntò ntò, tengi bii ñε ña aa koo a maa waazo laabaau jiidau si andunyau fei, aa sisi ide iyi abou ihē í ce a maa yeò gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cò Maaku 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Njoi Zudasi Isikarioti, ñε akã ñε mǎcǎ maateeji ñau, í bǎ bi ñε ngboi woo weei Ilaaǎ ñau, ¹⁵ í bee ña í ni, mii aa muum ña bii ñ da ñε Jesu si awǎ. Nǎ à ka fia isǎ fũfũ ara kuntaa à naa. ¹⁶ Hai waati beebi, Zudasi wa de kpǎa bēi á ce ku zambaò Jesu ku na ñε ñau.

Jesu wa je ijei jingau Iku ku kua do mǎcǎ ña

(Cò Maaku 14:12-21; Luku 22:7-14, 21-23; Zǎa 13:21-30)

¹⁷ Si ajò sintei jingau Pēε hai ñε lefeeu mǎcǎi Jesu ñau à naa à beεε à ni, iwoi ì bi kaa ceεε sòlui jingau Iku ku kuau. ¹⁸ Njoi í je ñña í ni, i bǎ ñno ilu bi wǎanε kasa í sǎo í ni, amu Mεetu ñ ni, waatim í to. Bi tēi an je jingau Iku ku kua do mǎcǎm ña. ¹⁹ Nǎ mǎcǎ ñau à ce bei Jesu í sǎ ña, à ce sòlui jingau.

²⁰ Iyi ale í le Jesu do mǎcǎ maateeji ñau à waa je. ²¹ Waati iyi à waa je ñoi Jesu í ni, ntò ntò, ñε akã ñε á zambam. ²² Njoi ñno mǎcǎ ñau í fǎ ntò ntò, à wasi ku beεε akã akã à waa ni, isa kù je amu ya Lafēε. ²³ Njoi Jesu í je ñña í ni, ñε iyi í gũsi pēε si ñno jεε awaò ajò, lafēεi á zambam. ²⁴ Amu Amai Amanε an ku si bei kukǎi idei Ilaaǎ wa fǎ. Amma ñε iyi á zambam á ye ijuukpǎ nla nla. Á tiaa ñεεu bii í je a kù buu mǎm wo. ²⁵ Zudasi iyi á zambaεu mǎ í so ide í ni, isa kù nǎ kù je amu ya Mεetu. Nǎ Jesu í jεaa í ni, oo, awǎi aa coo.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu

(Cò Maaku 14:22-26; Luku 22:14-20; Kǎr 1, 11:23-35)

²⁶ Waati iyi à waa je, ñoi Jesu í so pēε nǎ í saabu Ilaaǎ titǎ í bei í bububuε í na mǎcǎε ñau, í ni, iyi ihēi í je aram, i gba

i je ña. ²⁷⁻²⁸ Si anyii ññu, nǎ í so kǎofu si bii à dasi vēε í saabu Ilaaǎ nǎ í na ña í ni, iyi ihēi í je ñjem. Njui í je nyindai akabuu iyi Ilaaǎ í ði do amanε ña. An ñikǎε na irii ñε ñkpǎ ku ba n kpa idei dulum du ña. ñε fei, i mǎ ña. ²⁹ An sǎ ñε, hai ñnyi n kaa n mǎ atē vēε má í gbe hee ajò iyi awaε ña fei aa ka mǎ vēε titǎ si bommai Baam. ³⁰ Si anyie à kǎ iri ña nǎ à fita à bǎ iri kutai Olivieu.

Pieε á jǎ ku ni ññu ku mà Jesu

(Cò Maaku 14:27-31; Luku 22:31-34; Zǎa 13:36-38)

³¹ Njoi Jesu í sǎ mǎcǎε ña í ni, idũuyi mǎm, ñε fei aa nyiò anyi na irim. Bēi Ilaaǎ í fǎ si kukǎi ideε, beεbei á ce. I ni, á kpa woo degbeu nǎ angudǎ ñau a fangaa bii fei. ³² Amma an jǐ hai si bale nǎ n cua ñε n bǎ ilēi Galilee. ³³ Njoi Pieε í sǎo í ni, baa bii ñε fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁴ Njoi Jesu í sǎo í ni, ntò ntò, idũuyi mǎm, hee ajεε ku maa kǎ, aa jǎ ise gbeeta i ni i kù màm. ³⁵ Amma Pieε í jεaa í ni, n kaa n kǎsie pai, baa bii í je an ku do awǎ ajǎi. Nǎ mǎcǎ ñau mǎ fei à fǎ beεbe.

Jesu wa ce kutǎo Gesemaneε

(Cò Maaku 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Njoi Jesu do mǎcǎε ña à bǎ ñnya gǎ iyi à ya kpe Gesemaneε. Iyi à to be nǎ í sǎ ña í ni, i buba ihē titǎ ña n koo n ce kutǎo wa. ³⁷ Njoi í gbǎ Pieε do ama minjii Zebedee ñau à bǎ waju. Nǎ ñno kufǎ í naa sie hee araε fei í rǎ. ³⁸ Njoi í sǎ ña í ni, ñno kufǎ í naa sim nla nla hee wa bi ku kpam. I wa ihē, i bam njoo ku wǎ ña. ³⁹ Iyi í fǎ beεbe í tǎ, ñoi í bǎ waju keeke í koo í seεbata ilε wa ce kutǎo í ni, Baam, bii á ce, jǎ wahalau ihē ku jǐim. Amma do ññu fei, ku maà ti ku je ti idǎbim, jǎ idǎbie ku ce.

⁴⁰ Si anyie ñoi í nyi wa bi mǎcǎ mεeta ñau í ba ña à waa sí njoo. Njoi í bee Pieε í ni, debei, i kù yǎkǎ i kù bam njoo ku wǎ baa lεεu akã ña? ⁴¹ I wǎ njoo nǎ i maa ce kutǎo ña ku ba i maà dasi kulelei ñε ña. Idǎi amanε í bi, amma araε í kua gbugbǎε.

42 Nɔ́ í jìò ña ísɛ gbɛɛjisia má í koo í ce kutɔ́ í ni, Baam, bii ì jɛ wahalau ihě kaa jlim, bii í jɛ kù nɛ bɛi á ce iyi n kù yɔ́i, jò idɔ́bɛ ku ce. 43 Iyi í ce kutɔ́ í tã ñoi í nyi wa bi tu ña má nɔ́ í ba ña à waa sí njoo má, domi njoo wa kpa ña. 44 Jesu í jò ña má, í koo í ce kutɔ́ ísɛ gbɛɛtasiaɛ si ide akãu. 45 Nɔ́ í nyi wa bi tu ña má í sɔ́ ña í ni, ì sũ ì waa sími ñai hee nsei? I cɔ́, waati í gbe keeke iyi aa mu amu Amai Amanɛ a daa ilu dulum ña si awɔ́. 46 Inɛ iyi á zambam wa to wa. I dede kaa kòo ña.

À mu Jesu

(Cɔ́ Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

47 Iyi Jesu wa fɔ́ bɛɛbɛ gbakã, ñoi Zudasi, inɛ akãi mɔ́cɔ́ maateeji ñau í to wa. Zamaa nla gɔ́ wa tooɛ wa à waa mu taakuba ña do golo ña. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ña do inɛ ngbo ñau à bɛ ña wa. 48 Waati iyi Zudasi í dasi idɔ́ ñu ku zamba Jesuu, í sɔ́ inɛ ñau nyinda gɔ́ iyi ñu á ce. Í ni, inɛ iyi an koo n ya n baabaɛ, Lafɛɛ mbɛ, i muu. 49 Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekɛi si Jesu í ni, irei ì caale, Mɛɛtu. Nɔ́ í baabaɛ. 50 Nɔ́i Jesu í sɔ́ í ni, kpaasim, iyi ì naa ku ceu, coo.

Nɔ́ inɛ ñau à to Jesu awɔ́ gbakã à muu. 51 Nɔ́i inɛ akãi mɔ́cɔ́i Jesu ñau í yɔ́ taakubaɛ í café ifi amaacei woo wee nla Ilaaɔ́u í buu. 52 Amma Jesu í sɔ́ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔ́ɔɛ. Inɛ iyi wa kpa inɛ do taakuba fei, taakubai á na ku kpa lafɛɛ mɔ́. 53 I kù mà iyi bii ñ bi an yɔ́kɔ́ n tɔ́ Baam, nɔ́ gbakã ku sambaam amaleka dubu nkɔ́ nkɔ́ wa a naa a sobim? 54 Amma bii ñ ce bɛɛbɛ, kukɔ́i idei Ilaaɔ́ iyi í ni mii ñau ihě fei á bam nii kaa kɔ́.

55 Nɔ́i Jesu í bee zamaau í ni, amui ì naa ku mu bɛ ña do taakuba do golo ña bɛi woo ce ile? Ñ ya n wa si inɔ́ ñɛ ajo fei n maa n kɔ́ inɛ ña si cio kpasɛi Ilaaɔ́, nɔ́ i kù mum ña. 56 Amma ñu ñau bɛ fei í cei ku ba ide iyi walii ñau à fɔ́ si tiai idei Ilaaɔ́ ku kɔ́.

Ñoi mɔ́cɔ́ ñau fei à jò à sa.

Jesu í wa wajui igbɛi woo kiiti ña
(Cɔ́ Maaku 14:53-65; Luku 22:54-55, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

57 Inɛ ña iyi à mu Jesuu à bɔ́ɔɛ bi Kaifu woo wee nla Ilaaɔ́. Tengi bɛi woo kɔ́ inɛ ña si wooda ñau do inɛ ngbo ñau à tɔ́tɔ́. 58 Nɔ́ Piɛɛ í wa hee jliji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ́ inɔ́ bantumai kpasɛi woo wee nla. Nɔ́i í buba bɛ do woo degbe andɛ koofa ñau na ku yɛ̀ò bɛi ideu á kpàò iri.

59 Waati ñu inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ña do igbɛi woo kiiti ñau fei à waa de a má Jesu ide iyi aa yɛ̀ò taaleɛ ku ba a kpaá. 60 Amma a kù ba ide iyi aa yɛ̀ò taaleɛ baa do iyi ilu sɛɛda ibo nkɔ́ í naa í máa ide fei. Si anyii ñu, amanɛ minji gɔ́ ña à naa. 61 À ni, mɔ́kɔ́u ihě í ni ñu á yɔ́kɔ́ ku lɛgɛ kpasɛi Ilaaɔ́ nɔ́ si afei ajo mɛɛta ñu ku ma mmuɛ má.

62 Nɔ́i woo wee nla Ilaaɔ́u í dede í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ́? Ide mii inɛ ñau ihě à waa yɛ̀ò taaleɛ. 63 Amma Jesu wa cokɔɛ. Nɔ́i woo wee nla í sɔ́ í ni, do irii Ilaaɔ́, fɔ́ bii awɔ́u Amai Ilaaɔ́ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicauí*. 64 Nɔ́i Jesu í jɛaa í ni, oo, amui, si bɛi ì fɔ́. Nɔ́ ñ wa n sɔ́ ñɛi, aa ye amu Amai Amanɛ ñ wa n buba awɔ́ ñɛi Ilaaɔ́ ilu gbugbã fei. Bɛɛbɛ mɔ́i aa na í yem ña ajo akã n naa si kudũi iji má. 65 Nɔ́i woo wee nla í ga ibɔɛ ku nyisiò idɔ́kɔ́ɛ. Nɔ́i í ni, wa bu Ilaaɔ́. A kù waa de ilu sɛɛda kãma má. I gbɔ́ bɛi wa bu Ilaaɔ́ ña. 66 Bɛirei ì ye a cea mɔ́kɔ́u ña. Nɔ́i aña fei à ye taaleɛ à ni í to a kpaá.

67 Nɔ́i à wasi ku tu si wajui Jesu anto nɔ́ à waa daa kutu, inɛ gɔ́ ña mɔ́ à waa sambalɛ. 68 Nɔ́ à ni, awɔ́ iyi ì waa kpe araɛ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau, sɔ́ wa inɛ iyi í cãɛ.

Piɛɛ í jã í ni ñu kù mà Jesu
(Cɔ́ Maaku 14:66-72; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

69 Waati bɛɛbɛ Piɛɛ wa buba bantumai kpasɛu. Nɔ́i mudɛɛ woo ce icɛ gɔ́ í sekɛɛ siɛ wa í ni, awɔ́ mɔ́ ì tako ì wɛɛ do Jesu inɛi Galileeu. 70 Amma í jã si wajui aña fei í ni, n kù mà iyi ì waa fɔ́. 71 Si anyiɛ, nɔ́ í dede í bɔ́

* 26:63 do irii Ilaaɔ́ Do Gereki à ni, do irii Ilaaɔ́ iyi í wɛɛ.

ikpa ande kabau. Nɔi mudɛɛ amaace mmu gɔ í yɔɔ má, nɔ í sɔ́ ine ɲa iyi à wa beu í ni, ineɛu ihɛ́ í tako í weɛ do Jesu inei Nazaretiu. ⁷² Nɔi Piɛɛ í jã má nɔ́ í ceekpe í ni, n kù mà ineɛu be. ⁷³ Iyi í kɔ́ɔsi má, ɲɔi ine ɲa iyi à wa beu à sekeɛ si Piɛɛ à ni, ntɔ́ ntɔ́ awɔ́u ine akã ɲɲai. Ide ku fɔ́ɛ wa nyisi iyi awɔ́u inei Galileei. ⁷⁴ Nɔi í teese í ceekpe í ni, n kù mà mɔ́kɔ́u. Be gɲakã ajɛɛ wa kɔ́. ⁷⁵ Nɔ́ Piɛɛ í ye gigii ide iyi Jesu í sɔ́ɔu wo í ni, hee ajɛɛ ku maa kɔ́ aa jã ise gɲɛeta i ni i kù mà m. Nɔi í fita í koo wa kpata ntɔ́ ntɔ́.

27

À bɔ̀ò Jesu wajui Pilati

(Cɔ́ Maaku 15:1; Luku 23:1-2; Zãa 18:28-32)

¹ Nɔi daadaakɔ́ ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲa fei à jilɔ́ si aɲa a kpa Jesu. ² Nɔ́ à dũu à koo à daa Pilati ilu ilɛu si awɔ́.

Ikui Zudasi

(Cɔ́ IWB 1:18-19)

³ Zudasi, ɲɲu iyi í zamba Jesuu, í ye bei à ye taaleɛ a kpa, ɲɔi inɔ́ɛ í fɔ́. Nɔ́ í nyiò fiaí isɔ́ fãfã kuntaau bi ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau. ⁴ Í sɔ́ ɲa í ni, n ce dulum si bei n zamba ine dee deeu ihɛ́ a kpa. Amma à jɛaa à ni, yoomai í ye wa. Í jɛ ideí iriɛ. ⁵ Nɔi Zudasi í nyɔ́ fiaú si kpasɛ́i Ilaaɔ́ be í neɛ. Nɔ́ í koo í dasi kɔ́ɔɛ ikũ lele í kpa araɛ.

⁶ Ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau à tasi fiaú à ni, beirei aa ka ceò fiaú ihɛ́. A kù ne kpãa ka dasi kpakoi kpasɛ́i Ilaaɔ́ si na iyi í jò fiaú iyi à sã na a nikãò njei ine gɔ́i. ⁷ Iyi à busi nje à tã, nɔ́ à so fiaú à raò ikoi woo ma caka gɔ́, à ce bi ku si ine njoo ɲa. ⁸ Na ɲɔi í jò à ya kpe ikou ikoi nje baa nnyi. ⁹ Beɛbei ideí Zeremii waliu í ce si bei í ni, à so fiaú isɔ́ fãfã kuntaau, fiaú iyi inei Izireli ɲa à jesi aɲa a sã na iriɛu, ¹⁰ nɔ́ à raò ikoi woo ma cakau, si bei Aɔ́ Lafɛɛ í dasim.

Pilati wa bee Jesu ide ɲa

(Cɔ́ Maaku 15:2-5; Luku 23:3-5; Zãa 18:33-38)

¹¹ Nɔi à koo à leekɪ Jesu si wajui Pilati ilu ilɛu, nɔ́ í beɛɛ í ni, awɔ́i ì jɛ

ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ́ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ́. ¹² Si anyii ɲɲu, ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau à waa máa ide, nɔ́ kù ni ɲa ide kãma. ¹³ Nɔi Pilati í beɛɛ í ni, i kù waa gbɔ́ ide ɲa iyi ine ɲa à fɔ́ à waa yeò taaleɛ ba. ¹⁴ Amma Jesu kù jɛaa baa gɲakã hee biti í muu.

À ye taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ́ Maaku 15:6-15; Luku 23:13-25; Zãa 18:39-19:16)

¹⁵ Wee si jingauí Iku ku kua fei ilu ilɛu í ya jò inei piisɔ́ akã iyi zamaa í bii. ¹⁶ Wee, waati beɛbe ine gɔ́ í wa ile piisɔ́ be, à ya kpoo Barabaa, nɔ́ ine fei í màa. ¹⁷ Nɔi í jò iyi zamaau í tɔ́tɔ́, Pilati í bee ɲa í ni, yooi ì bi n jò ɲɲɛ, Barabaa de, mà Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. ¹⁸ Í fɔ́ beɛbei si na iyi í jò wa mà sã sã iyi na igui í jò à daa ɲɲu Jesu si awɔ́.

¹⁹ Waati iyi Pilati wa buba bi ku ce kiitiu, ɲɔi aboɛ í be siɛ ine gɔ́ wa í ni, màa dasi ideí ine dee deeu be baa, domi idũ, iyi n wa n sũ, n ye wahala jiida jiida si ala na iriɛ.

²⁰ Amma ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau à wasi ku mante zamaau à waa ni à sɔ́ Pilati ku nyaa aɲa Barabaa nɔ́ ku jò a kpa Jesu. ²¹ Nɔ́ Pilati í bee ɲa í ni, si amanɛ minji ɲau be, yoo ɲɲai ì bi n jò ɲɲɛ. Nɔ́ à ni, Barabaa. ²² Nɔ́ Pilati í ni, to, beirei an cea Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. Nɔi aɲa fei à ni, kpakpae si jii ku gaau. ²³ Nɔi Pilati í bee ɲa í ni, laalɔ́ yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fɔ́ fei, beɛbe mɔ́i ine ɲau à ya dɔ́ anu hee lele a ni, kpakpae si jii ku gaau. ²⁴ Iyi Pilati í ye mii iyi ɲɲu wa ce fei ngbei, wakatau wa kɔ́ɔsi mɔ́m nii, ɲɔi í bu inyi í wɔ́ si wajui zamaau í nyisi iyi baai ɲɲu kù wa si ideu, í ni, njei mɔ́kɔ́ dee deeu ihɛ́ ku nikãɛ kù yem, í jɛ ideí irii ɲɲɛ. ²⁵ Nɔi ine ɲau fei à jɛ à ni, kunikãi njeɛu ku jɛ ideí irii awa do ama nwa ɲa. ²⁶ Nɔi Pilati í jò ɲɲa Barabaa, nɔ́ í jò à tea Jesu kpɔ́tɔ́. Si anyii ɲɲu, nɔ́ í da ɲɲa si awɔ́ a koo a kpakpae si jii.

Sooge ɲa à waa yaako Jesu

(Cɔ́ Maaku 15:16-20; Zãa 19:2-3)

²⁷ Si anyii ɲɲu ɲɔi sooge ɲa à gbã Jesu à lɔ́ɔɛ kabai ilu ilɛu, nɔ́ à tɔ́tɔ́

soogee ɲa iyi à gbe ɲau fei be. ²⁸ À bɔ ɲyauɛ ɲa nɔ à daa si ibɔ nkpa sisɔ gɔ. ²⁹ Nɔ à ba fulai agũ à lea si iri, nɔ à naa kpokpoo si awɔ njɛɛ, à bei à gule si wajuɛ à waa yaakoɛ à waa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ɲa. ³⁰ Nɔi à tu sie antɔ nɔ à gba kpokpoo à cãa si iriɛ. ³¹ Iyi à yaakoɛ à tã, ɲɔi à bɔaa ibɔ nkpa à bei à daa si ibɔɛ à gbãa à waa bɔ ku kpakpɛ si jii ku gaau.

À kpakpa Jesu si jii ku gaau
(Cɔ Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43; Zãa 19:17-27)

³² Waati iyi à waa fita hai inɔ iluu ɲɔi à ko inɛi Sireni gɔ à ya kpoo Simɔɔ. Nɔi sooge ɲau à tilasie à kãa jii ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ³³ Nɔ à waa bɔ inya gɔ iyi à ya kpe Gɔgɔta, waatɔ inya iyi í jɔ kokoi iri. Waati iyi à to be, ³⁴ à na Jesu atɛ vɛɛ iyi à yɔgɛɛ do alolo. Amma iyi í tieɛ kù bi nɲu ku mɔɔ.

³⁵ Nɔi à kpakpɛ si jii ku gaau nɔ à ta kpasasi jineɛ ɲau à ce ikpɛɛ. ³⁶ Nɔ à buba à waa degbeɛ. ³⁷ Si antai irie do lele, à kɔ ide iyi wa fɔ taale iyi í ce à ni, inɛ ihɛi í je Jesu, Ilaalui Zuifu ɲa. ³⁸ Nɔi à kpakpa ile minji gɔ ɲa be má, inɛ akã ikpa awɔ njɛɛ, inɛ akã mɔ ikpa awɔ cangɛ.

³⁹ Inɛ ɲa iyi à waa too do be à ya gbugbã irii a maa buu, ⁴⁰ a maa ni, kù je awɔi ì ni aa legɛ kpasɛi Ilaaɔ nɔ i maa má si afei ajɔ mɛeta? To, bii awɔu Amai Ilaaɔi, faaba arɛ be, kita wa hai si antai jii ku gaau. ⁴¹ Bɛɛbei inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa do inɛ ngbo ɲau à ya maa yaakoɛ a maa ni, ⁴² í faaba inɛ gɔ ɲa amma í mɔngɔ ku faaba arɛ. Kù je í ni nɲu ilaalui inɛi Izireli ɲai? To, ku kita wa hai si antai jii nɔu ku ba ka dasie naanɛ. ⁴³ Í dasi Ilaaɔ naanɛ nɔ í ni nɲu Amai Ilaaɔi. Debei, bii Ilaaɔ í nɛ kubie ntɔ ntɔi ku faabaɛ. ⁴⁴ Bɛɛbe mɔi ile ɲa iyi à kpakpa do Jesu ajɔu à ya maa yaakoɛ.

Waati iyi Jesu í ku
(Cɔ Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49; Zãa 19:28-30)

⁴⁵ Nɔi dasã nkpaɔ ilu í kuku si ile fei hee í koo í to isɔ mɛetai alɛ. ⁴⁶ Nɔ si isɔ mɛetau Jesu í dɔ anu hee lele í ni, Eli, Eli, lama sabatani, waatɔ Ilaaɔ, Ilaaɔ, na mii í ce ì fũsim awɔ. ⁴⁷ Nɔi inɛ gɔ ɲa iyi à wa beu à gbɔ ideu. Nɔ à ni, wa kpe Elii. ⁴⁸ Nɔi gbakã inɛ akã ɲa í sei í koo í dɔ kanya si golo gɔ í sɔsi inyiikã í bei í naa í toa Jesu ku cɔɔcɔɔɛ. ⁴⁹ Amma inɛ ɲa iyi à gbe ɲau à ni, jɔɔ titã, ka cɔ bii Elii á na ku faabaɛ. ⁵⁰ Nɔ Jesu í dɔ anu má hee lele í bei í ku.

⁵¹ Asee, waati bɛɛbe si ilui Zeruzalɛmu, ridoo iyi í wa kpasɛi Ilaaɔu í ga í kpɛ minji hai lele hee ku bɔ ile, nɔ ile í yaya hee kuta ɲa à la. ⁵²⁻⁵³ Balɛ ɲa à cɔ, nɔ woo dasi Ilaaɔ naanɛ nkpa ɲa iyi à tako à ku wo à jii má, à fita hai inɔ balɛ. Si anyii kujji Jesu nɔ à bɔ Zeruzalɛmu ilu kumáú à tuse ara ɲa bi inɛ nkpa.

⁵⁴ Nɔi inɛ ngboi sooge ɲa do inɛ ɲa iyi à wa bi tee à waa degbe Jesuu à ye kuyayai ileu do mii ɲa iyi í ce fei ɲɔi njo nla nla í mu ɲa à waa ni, ntɔ ntɔ, inɛɛu ihɛ Amai Ilaaɔi. ⁵⁵ Inaabo nkpa gɔ ɲa à wa be, à waa cɔ Jesu wa hai jii. À too Jesu wai hai Galilee a naa a gbɔa. ⁵⁶ Si inɔ ɲa Maari inɛi Madalau do Maari iyei Zaaki do Zozɛfu, do iyei amai Zebedee ɲa, aɲa fei à wa be.

À dasi ikui Jesu bale
(Cɔ Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56; Zãa 19:38-42)

⁵⁷ Iyi alɛ í le, ɲɔi mɔkɔ ilu fia gɔ í naa be. À ya kpoo Zozɛfu, inɛi Arimatee. Wee nɲu mɔ mɔcɔi Jesu wa je. ⁵⁸ Nɔi í bɔ bi Pilati í tɔɔɛ ikui Jesu. Nɔ Pilati í yɔɔdaa í ni a naa. ⁵⁹ Zozɛfu í so ikuu í woo do acɔ fũfũ titɔ gɔ. ⁶⁰ Nɔ í koo í suu si isai kuta gɔ iyi í jɔ à gbea nɲu takɛ wo, amma a kù dasi inɛ gɔ titã. Si anyie nɔ í bimbili kuta nla gɔ í dɔ andɛi baleu í bei í nɛ. ⁶¹ Maari inɛi Madalau do Maari iyi ihɔu à wa be à waa buba kɔkɔi baleu.

Balɛ ku degbe

⁶² Iyi ajɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri, ɲɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do

* **27:62** iyi ajɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri Bi Zuifu ɲa ajɔ mmu í ya sintii hai isɔ mɛɛfaɛ alɛ.

Farisi nau à bɔ bi Pilati ajɔ *. 63 À ni, lafɛɛ, à ye gigii ide iyi ilu ibou í fɔ si waati iyi í wɛɛ si andunya í ni si ajɔ mɛɛtasia nɲu á jɪ hai si bale má. 64 Na nɲu, jɔ a maa degbe baleu hee ku to zakai ajɔ mɛɛta, ku ba mɔcɔɛ na a maà na a nya ikuu, a bei a koo a sɔ inɛ na a ni, í jɪ hai si bale. Waati bɛɛbe iboi ankãanyiu ihɛ á na ku re baa ti takou má. 65 Nɔi Pilati í sɔ na í ni, i gbã sooge nau a koo a degbeɛ bei ì bi na. 66 Nɔ anɲò na fei à bɔ bi baleu. À ce nyindai amanlu si kutau ku ba inɛ gɔ ku maà cūu. Nɔ à jilɛ sooge na bɛ à waa degbeɛ.

28

Kujti Jesu hai si bale

(Cɔ Maaku 16:1-10; Luku 24:1-12; Zãa 20:1-10)

¹ Iyi ajɔi kusɪmiu í lɔ, ajɔ amaazuma daadaakɔ Maari inɛi Madalau do Maari iyi ihɔ à bɔ baleu ku cɔ. ² Nɔi gbakã ilɛ kuyaya nla gɔ í dede nɔ amalekai Aɔ Lafɛɛ gɔ í kita wa hai lele í naa í tale kutau wa buba si. ³ Wajue wa daana bei kuɲɔi ijɪ nɔ nyaue na mɔ wa fūuta bei iwu tafa. ⁴ Nɔi njo í mu woo degbe nau hee à waa yaya nɔ à cuku ilɛ bei iku na. ⁵ Nɔi amalekau í sɔ inaabo nau í ni, inɛ, i maà jɔ njo ku mu nɛ. N̄ maà iyi Jesu inɛ iyi à kpakpa si jɪi ku gaauu ì waa de na. ⁶ Kù wa ihɛ má, í jɪ hai si bale si bei í tako í fɔu. I naa i cɔ bii í tako wa sū wo, ⁷ nɔ i koo n̄ya n̄ya i koo i sɔ mɔcɔɛ na i ni, í jɪ hai si bale. Á cua nɲɛ ikpa Galilee. Bei aa yɔɔ na. Iyi ñ nɛ an sɔ nɛ mbɛ.

⁸ Nɔi à sinda n̄ya n̄ya hai bi baleu do njo. Nɔ baa do iyi à waa ce njo fei à nɛ inɔ didɔ nla nla má. Nɔi à sei à koo à sɔ mɔcɔɛ na laabaauu. ⁹ Nɔi Jesu í kò na í ni, i fɔɔ. Nɔi à sekɛɛ siɛ wa à naa à mu kutɛɛ à sɛɛbata si wajue. ¹⁰ Nɔ Jesu í sɔ na í ni, i maà jɔ njo ku mu nɛ. I koo i sɔ kpaasim na a bɔ Galilee, bei aa yɛm.

Idei woo degbe na

¹¹ Waati iyi à wa si kpãa à waa neu, inɛ gɔ na si woo degbe nau à bɔ inɔ ilu à koo à sisia inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ

na mii iyi í ceu fei. ¹² Nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nau à ce kutɔtɔ do inɛ ngbo nau à busi nɲɛ nɔ à mua sooge nau fia nkprɔ gɔ, ¹³ à sɔ na à ni, i sɔ inɛ na i ni mɔcɔɛ na à naa idū laja à naa à ce ilei ikuu waati iyi ì waa sɪ njoo na. ¹⁴ Bii ilu ileu í gbɔ ideu, à mà bei aa ka ce ku ba ku maà kpã nɛ iju. ¹⁵ Sooge nau à gba fia nɔ à ce bei à tɔɔ nau. Nɔi í jɔ ideu í fangaa si inɔi Zuifu na hee do nnyi fei.

Ice iyi Jesu í jɔa mɔcɔɛ na

(Cɔ Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁶ Jesu í bɔ Galilee. Si anyii nɲu nɔ mɔcɔ maatakã nau à koo à baa bɛ si iri kuta bii í tako í sɔ na wou. ¹⁷ Iyi à yɔɔ, nɔi à waa guleaa. Amma gɔgɔ na à waa sika sika. ¹⁸ Nɔi Jesu í sekɛɛ si na wa í ni, yiikoi lele do ti ilɛ fei à nam nii. ¹⁹ Na nɲu, i koo si dimi fei, i ce na mɔcɔm na. Nɔ i dasi na inyi do irii Baaba do ti Ama do ti Hundei Ilaaɔ. ²⁰ Nɔ ide na iyi ñ sɔ nɛ fei, i kɔ na si ide nau ku jirima na. Nɔ an maa n wɛɛ do inɛ ajɔ fei hee kɔi andunya

Laabaau jiiida iyi Maaku í kɔ si tiaɛ

Waazoi Zāa woo dasi inyi
(Cɔ Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amai Ilaaɔ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kɔ si tiaɛ í ni, Ilaaɔ í ni, cɔ, an be woo sisi idem wa si wajuɛ, iyi á teeseɛ kpāɛ.

³ Nɛui á dɔ anu si ghabuau ku ni, I teese kpāai Lafɛɛ ku tɛ ɲa.

⁴ Beɛbei Zāa í naa si ghabua wa dasi inɛ ɲa iyi à koo bi tɛɛ inyi. Wa waazoa inɛ ɲa wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaɔ ku kpa ideí kurara nɲɛ nɔ a dasi ɲɛ inyi. ⁵ Nɔ inɛ ɲa à naa bi tɛɛ hai Zeruzalem do hai ilei Zudee fei. À ce tuubai dulum du ɲa nɔ à jò Zāa í dasi ɲa inyi idoi Zuudɛɛu.

⁶ Zāa wa dasi ibɔi ntoí kpookpo, nɔ wa dɪ santikii bata. Ketengbo do nyikɔi sakoi í je ijɛɛ. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, inɛ gɔ á naa si anyim iyi í nɛ gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baataɛ si kutɛɛ. ⁸ Amu n dasi ɲɛ inyi, amma nɲɛ Hundei Ilaaɔi á da nɲɛ si.

À dasi Jesu inyi nɔ Seetam í leleɛ
(Cɔ Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Waati beɛbe Jesu í dede wa hai Nazareti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nɔ Zāa í dasi inyi si idoi Zuudɛɛ. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyi gbakā ɲɔi í ba lelei Aɔ í cɪ. Nɔ Hundei Ilaaɔ í de sie wa bei ankasiidi. ¹¹ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, n biɛ jiiida jiiida. Siei inɔ didɔm fei í ya wa.

¹² Nɔi gbakā, Hundeu í tale sie ghabua. ¹³ Bei í ce ajɔ ciiji nɔ Seetam wa leleɛ ku ce laalɔ. Í wa be do inɲai sako ɲa nɔ amaleka ɲa à sobiɛ.

Jesu í kpe sɔɔkɔ mɛɛ gɔ ɲa a tooɛ
(Cɔ Matie 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Si anyie ɲɔi à dasi Zāa piisɔɔ. Nɔ waati beɛbe Jesu í bɔ ilei Galilee wa

waazo laabaau jiiida iyi wa naa hai bi Ilaaɔ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaɔ á na ku je bommaɛ. I kpaasi idɔ nɲɛ nɔ i dasi laabaau jiidau naanɛ ɲa.

¹⁶ Ajɔ nɲu gɔ Jesu wa too tenku sisɔi Galileeu. Nɔi í ye Simɔɔ do ifɔɛ Anderee, sɔɔkɔ ɲa, à waa le tao si inɔ tenkuu. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i toom wa ɲa nɔ n ce ɲɛ woo dede inɛ ɲa iyi aa je ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔi gbakā à jò tao ɲa ɲa à waa tooɛ.

¹⁹ Nɔi Jesu í nɛ í jɪ keeke nɔ í ye Zaaki do ifɔɛ Zāa, amai Zebedee ɲa. Anɲa mɔ à wa si inɔ akɔi inyi ɲa, à waa teese tao ɲa ɲa. ²⁰ Nɔi gbakā í kpe ɲa. Nɔ à jò Zebedee baa ɲa si inɔi akɔi inyi be do woo ce icɛɛ ɲa, nɔ à waa tooɛ.

Jesu í lele inɛi inɔɔko hai si inɛ gɔ
(Cɔ Luku 4:31-37)

²¹ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à bɔ Kapɛranumu. Nɔ ajɔi kusimi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu, wa kɔ inɛ ɲa si cioi ideí Ilaaɔ. ²² Wa kɔ ɲa si cio do yiiko. Kù waa kɔ ɲa si bei woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa. Nɛui í jò à biti.

²³ Wee inɛ gɔ í wa ile be, í nɛ inɛi inɔɔko. Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, ²⁴ mii í wa si gāmei awae ɲa, Jesu, awɔ inɛi Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ì m̀à inɛ iyi ì je. Awɔi ì je Inɛ kumá iyi Ilaaɔ í be wa. ²⁵ Nɔi Jesu í la sie í ni, coko, fita hai si inɛɛu be. ²⁶ Nɔi inɛi inɔɔkou í dɔ anu nla nla, í yayae do gbugbā nɔ í fita sie. ²⁷ Nɔ anɲa fei à biti ntɔ ntɔ hee à waa bee nɲɛ ide à waa ni, dimii mii iyi ihɛ. Inɛɛu wa kɔ wa si cio titɔ do yiiko. Wa jileɛ hee do inɛi inɔɔko ɲa fei ide nɔ à waa jirimae. ²⁸ Nɔi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

Jesu í jò bɔɔ nkɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Nɔi Jesu í fita hai ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu, nɲu do Zaaki do Zāa nɔ à bɔ kpasɛi Simɔɔ do Anderee. ³⁰ Wee iyei aboi Simɔɔ wa sū domi wa ce ara gbāa. Iyi à to wa gbakā ɲɔi à koo à sɔ Jesu à ni abou kù waa nɛ baani. ³¹ Nɔi í sekeɛ sie wa í mu awɔɛ í dedeɛ. Be gbakā ara gbāau í nya nɔ abou í yaɛ ɲa.

³² Alɛ ajɔ nɲu iyi inunu í lɔ ɲɔi inɛ ɲa à naaa Jesu bɔɔ ɲa wa do inɛ ɲa iyi à nɛ inɛi inɔɔko ɲa fei. ³³ Nɔ inɛi ilu ɲau fei à naa à tɔtɔ si andɛ koofau. ³⁴ Í jò inɛ nkpɔ í ba iri si bɔɔ ikã ikã ɲa, nɔ í lele inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔ. Amma ci ya jɛ inɛi inɔɔko ɲau a fɔ ide domi à maa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakɔu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasɛu í bɔ si ghabua gɔ, í koo í ce kutɔɔ bɛ. ³⁶ Nɔi Simɔɔ do kpaasie ɲa à wasi ku dɛdɛɛ. ³⁷ Iyi à na à yɔɔ, ɲɔi à sɔɔ à ni, inɛ fei wa dɛdɛɛ. ³⁸ Nɔi í jɛ ɲɲa í ni, ka bɔ waju si ilu mmu ɲa ku ba n waazo ideɛɛ Ilaaɔ bɛ, domi na ɲɔi í jò n naa. ³⁹ Nɔ à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waazo ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ ɲau, nɔ í ya maa lele inɛi inɔɔko ɲa.

Jesu í jò dinte gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Nɔi dinte gɔ í naa bi Jesu í naa í gule si wajue, wa tɔɔɛ wa ni, bii ì bi, aa yɔkɔ í jò n ba iri nɔ n jɛ inɛ iyi í má. ⁴¹ Nɔi Jesu í ce araareɛ. Í yɔ awɔɛ í luu nɔ í ni, n bi. Ba iri nɔ i jɛ inɛ kumá. ⁴² Bɛ gbakã bɔɔi dinteɛu í nya sie nɔ í jɛ inɛ iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Nɔi Jesu í sɔɔ ide do gbugbã í ni, gbɔ. Maà sɔ inɛ gɔ ideu ihɛ, amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔu. Nɔ i ce kuwee iyi Moizi í jilɛu. Kuweeu bɛi á nyisi ɲa iyi ì jɛ inɛ iyi í má bɛbɛi. Iyi í sɔɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í ni ku nɛ. ⁴⁵ Do nɲu fei inɛɛu, iyi í nɛ, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, nɲui í jò Jesu kù yɔkɔ ku lɔ si inɔ ilu do gaaze má. I ya maa mu araɛi angule si ghabua ɲa. Nɔ inɛ ɲa a ya maa koo bi tɛɛ bɛ hai bii fei.

2

Jesu í jò wɛɛgɛ gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajɔ minji má Jesu í nyi wa Kapɛranumu. Nɔi inɛ ɲa à gbɔ iyi í wa kpasɛ gɔ bɛ. ² Nɔ à tɔtɔɔ bɛ bututu hee andɛi ileu kaa yɔkɔ ku gba ɲa. Nɔi wa sɔ ɲa ideɛɛ Ilaaɔ. ³ Nɔ inɛ mɛɛ gɔ ɲa mɔ à naa bi tɛɛ à waa sɔ wɛɛgɛ gɔ wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau.

Nɔi à gũ antai ileu à lu antai sikifai tengi bii Jesu í wau. Nɔi à to wɛɛgɛu do makɛɛ si bii wa sũ siu hai do ikpa andɛ bii à luò sikifau. ⁵ Iyi Jesu í yɛ naanɛi inɛ ɲau ɲɔi í sɔ wɛɛgɛu í ni, baakɔm, n kpa ideɛi dulum dɛɛ. ⁶ Wee woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ ɲa à waa buba bɛ à waa lasabu si idɔ ɲɲa à waa ni, ⁷ beirei inɛɛu í ce wa fɔ bɛɛbɛ. Wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa ideɛi dulum dii inɛ gɔ bii kù jɛ Ilaaɔ nɲu akã. ⁸ Jesu í mà gbakã si idɔɛ mii iyi à waa lasabu, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu bɛ si idɔ nɲɛ ɲa. ⁹ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ wɛɛgɛ ku ni n kpa ideɛi dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku so makɛɛɛ ku nɛ. ¹⁰ Amma n bi i mà ɲa iyi amu Amai Amanɛ n nɛ gbugbã n kpa ideɛi dulum dii inɛ ɲa si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í sɔ wɛɛgɛu í ni, ¹¹ dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛɛ.

¹² Nɔi gbakã wɛɛgɛu í dede í so makɛɛɛ í nɛ wa fita hai inɔ kpasɛu. Fei ndɛɛ í cei si wajui inɛ ɲa hee í mu aɲa fei biti. Nɔ à saabu Ilaaɔ à waa ni aɲa a kù yɛ dimie ajɔ kãma.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Nɔi Jesu í nyi itii tenkuu má. Nɔi zamaa fei í naa bi tɛɛ. Wa cio ɲɲa ideɛi Ilaaɔ. ¹⁴ Nɔi í gbe wa lɔ kɔkɔi ile bi ku gba fiaɛ lɛmpoo nɔ í yɛ Levi, amai Alifɛɛ wa buba bɛ. Nɔi í sɔɔ í ni, toom wa. Nɔ Levi í dede í tooɛ.

¹⁵ Si anyiɛ Jesu wa jɛ kpasɛi Levi. Nɔ wee, woo gba fiaɛ lɛmpoo do inɛ laalɔ nkpɔ wa jɛ do nɲu do mɔcɔɛ ɲa ajɔ, si na iyi í jò aɲa nkpɔ nkpɔi à waa tooɛ. ¹⁶ To, wee Farisi gɔ ɲa à wa bɛ iyi à jɛ woo kɔ inɛ ɲa si wooda. Iyi à yɔɔ wa jɛ do woo gba fiaɛ lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau nɔ à bee mɔcɔɛ ɲau à ni, beirei í ce wa jɛ nɔ wa mɔ do woo gba fiaɛ lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, ilu baani ɲa a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ bɔɔ ɲa. Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ɲa, amma ilu dulum ɲai n naa ku kpe.

Jesu wa fɔ ideɛi anu ku dɔ

(Cɔ Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

18 Ajo nnyu go macai Zaa na do ti Farisi na a waa di anu nni ine go nna na a naa a bee Jesu a ni, beirei i ce macai Zaa do ti Farisi na a ya di anu, no wee macae na a ci ya di anu. 19 Nni Jesu i je nna i ni, kpaasii makotitso na aa yako a di anu waati iyi makotitso i wa ino nna? Nto nto, waati iyi makotitso i wa ino nna fei, a kaa yako a di anu. 20 Amma ajo wa naa iyi aa nya makotitso hai si ino nna. Waati beebi aa di anu.

21 Nto nto, ine go kaa so jaae ngbo do titsoe ku totsoe. Bii i ce beebi, titso a ga jaae ngbou ku kosii. 22 Beebi mai a ci ya dasi vee titso iyi wa gba si bogu bata ngbo na. Bii i ce beebi, bogu bata ngbo nau aa gai, no veeu ku nika. No bogu nau do veeu fei ku ce nfe. Amma a ya dasi vee titso si bogu titso na.

Jesu wa fo idei ajoi kusimi
(Co Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

23 Si ajoi kusimi go Jesu do macae na a waa too kooi ile go. Si isene nna nni macae nau a wo amaaje iyi a gbese si ileu a nunu iju si awo a waa na. 24 Nni Farisi nau a bee Jesu a ni, i ku waa yoi? Na mii i ce a waa ce mii iyi a ku ne kpaii ku ce si ajoi kusimi. 25 No i je nna i ni, i ku cio ajo kama na mii iyi Davidi i ce si waati iyi i wa si wahala no ari wa kpa nnyu do ine na? 26 I lo kpaesi Ilaad no i je psee iyi a jilea Ilaad iyi a ganji ine fei ku je bii ku je woo weei Ilaad na ana aka. Amma Davidi i so psee no i na do ine na fei a je. Waati beebi Abiatai wa je woo wee nlau. 27 No Jesu i so na ma i ni, Ilaad i jile ajoi kusimii na aranfaanii amanee na. Ku je amanee nai aa na a je arui ajoi kusimiu. 28 Na nnyu, i ma na iyi amu Amai Amanee nje ine ngboi ajoi kusimi.

3

Idei ine iyi awo akae i ku
(Co Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

1 Si anyii nnyu nni Jesu i bo ile bii Zuifu na a ya ce kutatsoo ma. Wee ine go i wa be, awo akae i ku i gbe. 2 No ine na iyi a wa be a kasi Jesu iju, a waa co

ma a jo ineu ku ba iri si ajoi kusimi. A waa coo domi a waa bi a ye taalei. 3 Nni Jesu i so ine iyi awae i kuu i ni, dede i leeki si anini nna be. 4 No i bee ine nau i ni, si ajoi kusimi, i sia amanee ku ce jiida de ma laalo, ku faaba ine de, ma ku kpa. Nni ana fei a coko. 5 Nni Jesu wa co ana fei do idokso, no inoe i fo nto nto domi i ye ido nna i le. Nni i so ineu i ni, te awae. Iyi i too no awou i baa dee dee. 6 Na nnyu, Farisi nau a fita hai ileu be. No a totso do inei Herodu na. A waa busi nje bei aa ce a kpa Jesu.

Zamaa nla go wa naa bi Jesu

7 Nni Jesu do macae na a fa ara nna a bo ikpa tenkui Galilee, no zamaa nla go wa tooe wa hai ilei Galilee. 8 No inei Zeruzalemu na do inei ilu mmu go na iyi a wa si ilei Zudee ma, do inei ilei Idumee na, do inei icei idoi Zuudese na, do inei ilekoi Tii do Sidso na a gbo mii iyi wa ce no a naa bi tee ana nkpo nkpo. 9 Nni i ni maco nau a jilea nnyu akoi inyi na bii zamaa i na wa mantee wa. 10 Ntoi, si bei i jo ine nkpo i ba iri, nnyi i jo bos na fei a ya maa naa bi tee a maa tale nje a ba a luu ku ba a ba iri. 11 No bii ine na iyi a ne inei inoko na a yoo a ya na a gule si wajuwei a do anu a maa ni, awoi i je Amai Ilaad. 12 Amma Jesu i ya so inei inoko nau ide do kugaabu ku ba a ma so ine na ine iyi nnyu i je.

Jesu i cica woo be maateji na
(Co Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)

13 Si anyii nnyu, Jesu i gu iri kuta go, nni i kpe ine na iyi i bi. No a naa bi tee. 14 Nni i cica amanee maateji ku ba a ya maa wa bi tee, no ku be na a koo a waazo ine na. No i so na woo be na. 15 No i mu nna gbugba a lele inei inoko na. 16 Amanee maateji na iyi i cicau wee. Sinte titso i cica Simoo no i soo Pisee, waato kuta. 17 Si anyii nnyu, nni i cica Zaaki, do Zaa ifoe, amai Zebedee na, no i so na Boanezee, waato ine na iyi a jo ibai iji. 18 Si anyii nnyu i bei i cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Aliffee,

* 3:18 igbei Zelotu inei igbei Zelotu nai a waa jabu ku ba Zuifu na a ne ara nna hai si awoi inei Romu na.

do Tadee, do Siməə inei igbei Zelətu *,
19 do Zudasi Isikariəti, inε iyi á na ku
zambaεu.

Nyaanzei Jesu ηa à waa bi a nεòε

20 Nəi Jesu do məcə ηa à bə kpasε.
Nə zamaa í tətə be hee a kù ba baa
fayai ku je. 21 Nəi nyaanzei Jesu ηa à
gbə mii iyi wa ce, nə à waa naa ku muu,
domi à ni kù wεε dee dee mai.

Jesu í jεa inε ηa iyi à máa ide

*(Cə Matie 12:22-32; Luku 11:14-23;
12:10)*

22 Wee, woo kə inε ηa si wooda gə ηa
à wa be iyi à naa hai Zeruzalemu. À
ni, Beelizebu, waatə Seetam inε ngboi
inei inəko ηai í wa siε. Nηui í mua
gbugbā wa leleð inei inəko ηa. 23 Nəi
Jesu í kpe ηa í bee ηa ide do mənda
í ni, beirei Seetam á ce ku lele araε.
24 Bii inei bomma akā ηa à waa jað
nje, bommau be kaa yəkə ku bə waju
má. 25 Bii inei kpasε akā ηa à waa jað
nje, kpasεu be kaa yəkə ku bə waju má.
26 Beεbe məi bii Seetam wa ja do araε,
bommaε á kpεi nə kaa bə waju má, á
tāi.

27 Inε gə kaa yəkə ku lə kpasεi inε iyi
í ne gbugbā ku coo ile, bii kù je í tako í
dī lafεε. Amma bii í dūu á yəkə ku coo
ile.

28 Ntə ntə an sō ηε, alabu do dulum
ηa iyi amanε í ce fei, Ilaađ á yəkə ku
cea suuru ku kpa ideu. 29 Amma inε
iyi á bu Hundei Ilaađ, Ilaađ kaa kpa idei
dulum dii lafεε ajə kāma. Dulum dεeu
á maa wεεai hee do ajə fei. 30 Jesu í sō
ηa beεbei si na iyi í jə inε ηa à waa ni í
ne inei inəko.

Idei iyei Jesu do ifəε ηa

(Cə Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

31 Nəi iyei Jesu do ifəε ηa à to wa
à waa leekī waduude. Nə à be inε gə
koo kpoo wa. 32 Wee zamaa í buba í
kaakoε. Nəi à sōə à ni, cə, iyee do ifəε
ηa à wa waduude, à waa kpeε. 33 Nəi
Jesu í je nηa í ni, yooi í je iyem, nə yoo
ηai à je ifəm ηa. 34 Nə í cə inε ηa iyi à
buba à kaakoεu nə í ni, inεi í je iyem
do ifəm ηa. 35 Nə í ni má, inε iyi wa
ce idəbii Ilaađ fei, lafεei í je ifəm, wala
wecīm wala iyem.

4

Məndai woo gbε

(Cə Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

1 Nəi Jesu í ləsi ku cioa inε ηa idei
Ilaađ má kəkai tenkuu. Nə zamaa nla
gə í naa í tətə siε í kaakoε ηai í jə í
gū akai inyiu í buba. Akai inyiu í wa
si tenkuu nə zamaau fei wa leekī itfi
tenkuu. 2 Wa kə ηa si mii nkpə do
mənda. Si bei wa kə ηa si ciou í sō ηa
í ni, 3 i sotī i gbə mənda gə ηa. Məkə gə í
fita wa fā dimi. 4 Si bei wa fā dimiu, ηai
gəgə ηa à cuku si kpāa, nə yei ηa à naa à
jə. 5 Nə gəgə ηa mə à cuku si ile iyi í ne
kuta, tengi bii sāa kù kpə. Nə í fita be
gbakā, amma si bei sāa kù la be, ηai í jə
icāε kù ba ku mi lele. 6 Iyi inunu wa ce,
ηai í joo nə í gbε, domi icāε kù mi lele.
7 Gəgə ηa mə à cuku si inə agū ηa. Nəi
agū ηau à dede siε à biie, nə à ganjiε ku
bí. 8 Nə gəgə ηa mə à cuku si ile jiida.
Nəi à fita à la, à bí jiida. Dimi gə ηa à so
kuntaa, gəgə ηa mə kita, gəgə ηa mə cīə.
9 Iyi Jesu í kpa məndau í tā ηai í ni, inε
iyi í ne itfi iyi á gbəð ide, ku gbə.

Mii iyi í jə Jesu í ya maa kpa mənda

(Cə Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)

10 Waati iyi Jesu í kpa zamaau
mənda nkpə í tā ηai í jə inε ηau à ne.
Nə inε ηa iyi à gbe bi tεε do məcə
maateεji ηau à waa beεε yaasei mənda
ηau. 11 Nəi í je nηa í ni, inεi Ilaađ í jə
ì mà asiii bommaε ηa. Amma inε ηa
iyi à gbe fei à waa gbə ideu do mənda.
12 Nə ya n fə nηa ide do məndai ku ba
“Baa bii à cə ilu a maà ye.
Nə baa bii à gbə ide a kaa mà yaaseε.
Bii kù je beεbe aa na a sinda wa bi Ilaađ,
nə Ilaađ ku kpa idei dulum du
ηa.”

Yaasei məndai woo gbε

(Cə Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)

13 Nəi Jesu í bee ηa má í ni, debei í
kù gbə yaasei məndau be ηa? Nə beirei
aa ce i gbə yaasei mənda ηa iyi à gbe
fei. 14 Yaaseε wee. Məkəu, idei Ilaađi
wa fā. 15 Inε gə ηa à yei bei inya ηa bii
ideu i cuku si kpāau. Iyi à gbə ideu
gbakā Seetam í naa í nyaa hai si idə
nηa. 16 Beεbe məi inε gə ηa à yei bei
inya ηa bii ideu í cuku si ile iyi í ne

kuta. Iyi à gbò ideu gbakā à gbaai do inò didō. ¹⁷ Amma a kù jò kù ce icā si idò n̄a. Ine dimi b̄ēb̄e n̄a a ci ya leeki ku k̄p̄e. Waati iyi ijuukpā do wahala gò í naa si n̄a na irii ideí Ilaaḍ gbakā, à ya fūsi aw̄oi. ¹⁸ Ine gò n̄a m̄o à yei bei dimi n̄a iyi à cuku si inò agū n̄a. An̄ai à j̄e ine n̄a iyi à gbò ideí Ilaaḍ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii n̄a wa bitandi n̄a. Fia ku bi wa dī iju n̄a n̄o à n̄e k̄ōd̄ēi mii nkp̄o. Mii n̄au bei wa ganji ideu ku ce ic̄e si n̄a. ²⁰ Ine gò n̄a m̄o à yei bei dimi n̄a iyi à cuku si il̄e n̄c̄ēe. Iyi à gbò ideí Ilaaḍ à gbaa n̄o wa so. Si inò n̄na ine gò n̄a à so kuntaa, ine gò n̄a m̄o kita, ine gò n̄a m̄o c̄īo.

M̄andai fitila

(C̄o Luku 8:16-18)

²¹ N̄oi Jesu í s̄o n̄a m̄a í ni, a ci ya m̄a fitila a biie do c̄aka walak̄o a dasi ab̄e daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. M̄a kù j̄e b̄ēb̄e. ²² Mii iyi wa manji fei á fita gbugb̄a n̄o asiii ide gò m̄o kù w̄ēe iyi a k̄āa f̄ō. ²³ Ine iyi í n̄e it̄i iyi á gb̄ōo ide, ku gb̄o.

²⁴ N̄oi í s̄o n̄a m̄a í ni, i ce laakai n̄a do ide iyi ì gb̄o n̄a. Si gūa iyi ì w̄āōo kpaasi n̄ne n̄a, si bei Ilaaḍ á w̄āōo in̄e m̄o n̄o ku k̄ōsi m̄a ku re b̄ēb̄e. ²⁵ N̄ wa n̄ s̄o n̄ei, ine iyi í n̄e, n̄n̄ui à ya na m̄a, amma ine iyi kù n̄e, baa andi iyi í n̄e m̄a à ya gbaai.

M̄andai kugb̄e iyi wa fita do arae

²⁶ N̄oi Jesu í f̄o m̄a í ni, ide iyi aa ka w̄āo bommai Ilaaḍ wee. Ine gò í f̄a dimi si ikōe. ²⁷ Si anyīe, baa bii wa sū walak̄o wa c̄o ilu, al̄ēo daak̄o, waati k̄ama fei dimiu i fita wa la. Kù m̄a baa bei wa ce. ²⁸ Il̄e í ya j̄ò amaaj̄e ku fitai do arae. Í ya ce wuai tit̄a, ku bei ku ce as̄i n̄o ku bí. ²⁹ Bii amaaj̄eu í j̄īa n̄o a muu do k̄ōma, domi waatii kumui í to.

M̄andai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(C̄o Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)

³⁰ N̄oi Jesu í f̄o m̄a í ni, mii aa ka w̄āo bommai Ilaaḍ. Do m̄anda yoomai aa ka sisiò yaasēe. ³¹ Í yei bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gb̄ōo, n̄n̄ui í kere í

re ngboi mii ku gb̄e fei si il̄e. ³² Amma waati iyi à gb̄ōo à t̄a, n̄n̄ui í ya dede ku la ku re ama j̄īi fei. N̄o í ya ce amaaw̄o nla nla hee yei n̄a a maa ce ant̄e si amaaw̄e n̄a, n̄o a wa si j̄īj̄īe.

³³ Do m̄anda nkp̄o b̄ēb̄e bei Jesu í k̄o ine n̄a si cio, zaka bei à ȳak̄o à gb̄ōo. ³⁴ Ci ya s̄o n̄a ide hai n̄e m̄anda, amma bii í gbe n̄n̄u do m̄oc̄e n̄a í ya tuse n̄nai fei.

Jesu í leeki fufu si tenku

(C̄o Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)

³⁵ Ale aj̄o n̄n̄u, Jesu í s̄o m̄oc̄e n̄a í ni, ka b̄o ice ih̄o. ³⁶ Iyi à j̄ò zamaau í n̄e n̄oi à l̄o ak̄oi inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice aj̄o. N̄o ak̄o mmu gò n̄a m̄o à waa too n̄a m̄a. ³⁷ N̄oi fufu nla gò í dede, í j̄ò inyi wa l̄o inò ak̄ou hee í maai ku k̄o.

³⁸ Amma Jesu wa s̄i njoo si anyii ak̄ou, í lesi irīe si l̄ef̄eu gò. N̄oi à j̄ūu à bēēe à ni, M̄ētu, kù j̄ēe ide k̄ama bii à waa bi ka ce nfe? ³⁹ Iyi Jesu í j̄i, n̄oi í la si fufuu, n̄o í s̄o tenkuu í ni, í to b̄ēb̄e, i coko. N̄o fufuu í leeki n̄o inyau í coko cau. ⁴⁰ N̄oi Jesu í bee m̄oc̄e n̄a í ni, na mii í ce ì j̄ò njo wa mu n̄e n̄a. Mii í ce ì kù dasim naan̄e n̄a. ⁴¹ N̄oi njo nla nla wa mu n̄a n̄o à s̄o n̄je à waa ni, ine dimi yoomai ih̄e, iyi fufu do inyi fei wa jirimae.

5

Jesu í j̄ò ine gò iyi í n̄e in̄e in̄ōko í ba iri

(C̄o Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)

¹ N̄oi à to icei tenkuu do ikpa ih̄o si ilei ilui Zerazee. ² N̄o Jesu í kita wa hai si antai ak̄oi inyi. N̄o gbakā ine gò iyi í n̄e in̄e in̄ōko í fita wa hai ikpa bi ku si iku n̄a wa koo wa *. ³ Bi ku si iku n̄ai í j̄e idēe. N̄o wee í n̄e gbugb̄a hee í j̄ò ine gò kaa ȳak̄o ku d̄ūu, baa do sesēe.

⁴ À ya daa si kp̄emkp̄em, n̄o a dī is̄ēe do sesēe amma í ya da sesēeui n̄o ku ce kp̄emkp̄em n̄ou. Wee, ine gò kù n̄e gbugb̄a iyi á ȳak̄o ku n̄o. ⁵ Waati k̄ama fei, das̄a do id̄ū, si aninii iri kuta n̄a do bi ku si iku n̄ai í ya wa ku maa d̄s̄o anu, n̄o ku maa m̄ēe arae do kuta n̄a. ⁶ Iyi í ȳe Jesu wa hai j̄īj̄ī n̄oi í sei, í koo í gule si wajue. ⁷ N̄oi í d̄s̄o anu hee lele í ni, mii

* 5:2 bi ku si iku n̄a si waati n̄na, si isai kuta n̄ai à ya si iku n̄a.

í wa aninii awae, Jesu, awo Amai Ilaađ. Ilaađ í re fei, nɔ̀ n̄ wa n̄ tɔ̀e do irie, mađ wahalam. ⁸ Í fɔ̀ beɛbe si na iyi í j̄ Jesu í ni inei inɔ̀kou kú fita sie. ⁹ Nɔ̀ Jesu í beɛ í ni, irei irie. N̄i í jeaa í ni, irim nii Zamaa, domi à kpɔ̀. ¹⁰ N̄i í tɔ̀ Jesu suuru ku mađ nyɔ̀ aɲa ikpa angule.

¹¹ Wee à ye kusɔ̀ gaa ɲa à waa je ikpa iri kutau be. ¹² N̄i inei inɔ̀ko ɲau à tɔ̀ Jesu à ni, j̄ kaa mu kusɔ̀ ɲau ih̄, ku ba ka maa wa be. ¹³ Nɔ̀ Jesu í yɔ̀da n̄a. N̄i à fita hai si inɛu à koo à mu kusɔ̀ ɲau à tale si ɲa hai antai iri kutau à dasi inyi nɔ̀ inyiú í je ɲa. Kukpɔ̀ n̄a í to dubu minji (2.000).

¹⁴ Woo degbe kusɔ̀ ɲau à sa à koo à waa sisi laabaau ideu si ilu n̄lau do si ilɛko ɲa. Nɔ̀ inɛ ɲa à fita à bɔ̀ ku cɔ̀ mii iyi í ceu. ¹⁵ Iyi à naa bi Jesu, à ye inɛ iyi í tako í nɛ inei inɔ̀ko bututuu í baa si laakaɛ í dasi j̄nɛ ɲa wa buba. N̄i à biti, n̄jɔ̀ í mu ɲa jiida. ¹⁶ Inɛ ɲa iyi ideu í ce iju n̄a à waa sisia inɛ ɲa. ¹⁷ Nɔ̀ inɛ ɲau à tɔ̀ Jesu ku fita hai ilei ilu n̄a.

¹⁸ Waati iyi Jesu wa lɔ̀ akai inyiú, ɲai inɛ iyi í tako í nɛ inei inɔ̀ko ɲau waa tɔ̀e í ni ku j̄ n̄ju ku tooɛ. ¹⁹ Amma Jesu í kɔ̀. Nɔ̀ í s̄ɔ̀ í ni, bɔ̀ kpas̄ɛ bi inɛ ɲa koo s̄ɔ̀ ɲa mii iyi Laf̄ɛ í ceɛ, do yaase bei í ce araare. ²⁰ N̄i inɛu í nɛ, í wasi ku sisia inei ile iyi à ya kpe Ilu Mɛɛwa ɲau mii iyi Jesu í cea n̄ju fei. N̄i aɲa fei à biti jiida jiida. Nɔ̀ Jesu mɔ̀ í dede wa hai be.

Idei ama inaabo Zairusi do inaabo iyi í lu ib̄i Jesu

(Cɔ̀ Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)

²¹ Jesu í baa hai ice ikpa ih̄ do akai inyiú. Í wa it̄i tenkuu be nɔ̀ zamaa n̄la gɔ̀ í naa í tɔ̀tɔ̀ bi tɛɛ. ²² N̄i inɛ gɔ̀ í naa bi tɛɛ. À ya kpoo Zairusi. Inɛ ngboi ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ̀tɔ̀i. Iyi í ye Jesu, ɲai í s̄ɛbata si wajuɛ. ²³ N̄i í tɔ̀e ku sobi n̄ju í ni, ama inaabom wa bi ku ku. N̄ wa n̄ tɔ̀e, i naa i lesie awɔ̀, nɔ̀ ku ba iri ku maa wɛɛ baani. ²⁴ N̄i aɲađ Jesu à waa nɛ. Nɔ̀ zamaa n̄la gɔ̀ wa tooɛ hee à waa manteɛ.

²⁵ Wee si inɔ̀ inɛ ɲau inaabo gɔ̀ í wa be iyi wa ce b̄ɔ̀i awɔ̀ ku mu hai ad̄ maateeji wa. ²⁶ Í wahala jiida si awɔ̀

lokotoro nkpɔ̀ hee andi fia iyi í nɛ fei í j̄ɔ̀, kù nɔ̀ kù ce baa daama, amma b̄ɔ̀ɛu í teese wa k̄ɔ̀sii. ²⁷ Abou í gbɔ̀ laabaau Jesu wo, ɲai í j̄ í naa do anyie si inɔ̀ zamaau í lu jaaɛ. ²⁸ Í ce beɛbei domi í fɔ̀ si idɔ̀e í ni, baa bii jaaɛi n̄ lu an ba iri. ²⁹ N̄i gbak̄a b̄ɔ̀i awɔ̀ ku muɛu í leeki. N̄i í gbɔ̀ fufui baani si araɛ. ³⁰ N̄i Jesu í mà gbak̄a iyi gbugb̄a gɔ̀ í fita hai si arai n̄ju nɔ̀ í sinda wa cɔ̀ zamaau nɔ̀ í ni, yooi í lu jaaɛm. ³¹ N̄i mɔ̀cɔ̀e ɲa à s̄ɔ̀ à ni, debɛi i kù waa ye zamaa iyi wa manteɛi, nɔ̀ i waa ni yooi í lue?

³² N̄i Jesu í sinda í cɔ̀ inɛ ɲau ku ba ku ye inɛ iyi í ce beɛbeu. ³³ N̄i abou wa yaya do n̄jɔ̀, domi í mà mii iyi n̄ju í ce. N̄i í naa í gule si wajuɛ í s̄ɔ̀ ntɔ̀ si mii iyi í ba n̄ju fei. ³⁴ Nɔ̀ Jesu í s̄ɔ̀ í ni, abooyi, naanɛɛi í faabaɛ. Koo wɛɛ si laakaɛ, i ba iri si b̄ɔ̀ɛu mbe.

³⁵ Si bei Jesu wa fɔ̀ ideu, inɛ gɔ̀ ɲa à naa hai kpas̄ɛi Zairusi inɛ ngbou, à s̄ɔ̀ à ni, ama inaaboɛu í ku. Mađ wahala Mɛɛtu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide n̄ju. Nɔ̀ í s̄ Zairusi í ni, mađ j̄ zigie ku da, awɔ̀ de dasi naanɛ. ³⁷ N̄i í ni inɛ gɔ̀ ku mađ si n̄ju kpas̄ɛi Zairusi wa bii kù je Piɛɛ do Zaaki, do Z̄aa if̄i Zaaki. ³⁸ Iyi à to nɔ̀ Jesu í ye zamaa n̄la gɔ̀ be à waa c̄a kpokpoo, à waa kpata à waa d̄ɔ̀ anu n̄la n̄la. ³⁹ N̄i í lɔ̀ kpas̄ɛu í bee ɲa í ni, na mii í ce i waa d̄ɔ̀ anu beɛbe ɲa. Na mii í j̄ i waa kpata ɲa. Amau kù ku mɛɛ, wa s̄i n̄jooi. ⁴⁰ Nɔ̀ à waa yaakoɛ. N̄i Jesu í j̄ aɲa fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mɔ̀cɔ̀ mɛeta ɲa iyi à suu wau, ɲai à lɔ̀ bii amau í wa. ⁴¹ N̄i Jesu í mu awɔ̀ amau í fɔ̀ do feeɛ í ni, talita kumi, waatɔ̀ ama inaabo, dede. Amui, n̄ s̄ɔ̀. ⁴² N̄i gbak̄a ama inaabou í dede nɔ̀ wa nɛ. Í nɛ zakai ad̄ maateeji. Iyi inɛ ɲau à yɔ̀ ɲai à biti ntɔ̀ ntɔ̀. ⁴³ N̄i Jesu í s̄ɔ̀ ɲa í ni a náa ije ku je. Nɔ̀ í s̄ɔ̀ ɲa má do kugaabu í ni a mađ j̄ inɛ gɔ̀ ku gbɔ̀ ideu.

6

*Inei Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naanɛ
(Cɔ̀ Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)*

¹ Nɔi Jesu í ne hai kpasɛi Zairusi be í bɔ ilu bii í je ama. Nɔ mɔcɛe ɲa à suu. ² Iyi ajɔi kusɛmi í naa ɲɔi í lɔsi ku sisia ine ɲa ide ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu. Nɔi ine nkpɔ nkpɔ í gbɔ ideu nɔ à bitɔ à waa ni, hai iwoi nɲu í ba dimii lasabu jiidau be. Dimii bisi yoomai à mua nɲu. Beirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihɛ. ³ Kù je woo gbe jii nɔu mbe ya, amai Maariu mee. Mà kù je igbãi Zaaki do Zozee, do Zudu do Simɔɔ mbe ba. Nɔ weciɛ ɲa a kù wa inɔ nwa ihɛ? To, lasabu nɲu ɲau bei wa ganji ɲa a dasiɛdɔ naane. ⁴ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, kù ne bii walii ci ya ne beere bii kù je si ilei ideɛ do si inɔi ineɛ ɲa do kpasɛe. ⁵⁻⁶ Nɔi Jesu í bitɔ domi a kù dasiɛ naane. Beɛbei kù yɔkɔ kù ce maamaake be, bii kù je bɔɔ gɔ ɲa iyi í lesi awɔ nɔ à ba iri.

Jesu í be mɔcɔ maateeji ɲau minji minji

(Cɔ Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)

Si anyie, Jesu í ya maa dabii dabii si ileɛko ɲau ku maa sisia ine ɲa idei Ilaaɔ. ⁷ Nɔi í kpe woo be maateeje ɲau nɔ í be ɲa minji minji, í mu nɲa gbugbã a leleɔ inɛi inɔɔko ɲa. ⁸ Í sɔ ɲa í ni, i maà so nkãma si isɛene nɲeu. I maà so ije hee má je bɔgɔ, hee má je fia, í gbe golo. ⁹ I dasi baata nɲe amma i maà kpele ibɔ minji. ¹⁰ Nɔi í sɔ ɲa má í ni, bii í to ilu bii í waa bɔ ɲa, í wa kpasɛ bii à dasi ɲe hee i koo i neɔ hai ilu be ɲa. ¹¹ Bii í je bii gɔ ɲa ine ɲa a kù gba ɲe hee má je a gbɔ ide nɲe, i fita hai be ɲa, nɔ i gbugbã nɲa irurui baata nɲe ɲa ku ba ku je nɲa seɛda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ɲa. ¹² Nɔ mɔcɔ ɲau à ne nɔ à waa waaZɔa ine ɲa à waa ni a kpaasi idɔ. ¹³ Nɔ à lele inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔ, nɔ à ya tontooa bɔɔ nkpɔ nkpɔ ikpo si iri. Nɔ à ba iri.

Idei ikui Zãa woo dasi inyi

(Cɔ Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)

¹⁴ Ilaalu Herodu í gbɔ baauí Jesu, si na iyi í jɔ irie í fangaa bii fei. Nɔ ine gɔ ɲa à nia Jesu, Zãa woo dasi inyiui í jii hai si bale. Na ɲɔi í jɔ í ne gbugbã wa ceɔ maamaake. ¹⁵ Ine gɔ ɲa mɔ à waa nia Jesu, Elii walii nlaí takoui. Nɔ ine

gɔ ɲa mɔ à waa niaa, nɲu mɔ waliíi bei ti tako ɲauí.

¹⁶ Amma iyi Herodu í gbɔ ideu ɲɔi í ni, Zãa woo dasi inyiui. N jɔ à bu irie wo. Debei nɲui í jii hai si bale. ¹⁷ Mii iyi í jɔ Herodu wa fɔ beɛbe wee. Hai tako Herodu takae í ni a mu Zãa a dũu a dasiɛ piisɔɔ na ku tũdɔ idɔi Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔe. ¹⁸ Nɔi Zãa í sɔɔ í ni, kù sɛa í gba aboi ifɔe i dasi kpasɛe. ¹⁹ Na ɲɔi í jɔ Herodiasí wa mu Zãa do idɔɔkɔ. Wa bi ku kpaá amma kù ba kpãa ²⁰ si na iyi í jɔ Herodu í mà beereí Zãa. Bii wa gbɔ ideɛ idɔe í ya dedei, amma do nɲu fei í ya bi nɲu ku gbɔɔ. Í mà iyi amanɛ dee deei nɔ kuwɛɛɛ kù ne taale kãma. Na ɲɔi í jɔ í bii anyie.

²¹ Do nɲu fei, ajɔ nɲu gɔ Herodiasí í ba kpãae. Ajɔ nɲu Herodu í nya jingau nla nla ku yeɔ gigii ajɔi kubie. Nɔi í kpe akawe nlaɛ ɲa do ine ngboi soogee ɲa, do ine ngboi ilei Galilee ɲa fei. ²² Nɔi ama inaaboi Herodiasí í lɔ ileu wa jojo, ɲɔi í dɔa Herodu si do ineɛ ɲa iyi í kpe wa ɲau fei. Nɔi Herodu í sɔ mudɛɛu í ni, tɔm mii iyi í bi fei, an muue. ²³ Nɔ í gbasi do mii fei í ni, mii iyi í tɔm fei, an muue, baa bii í je bubui bommam nii. ²⁴ Nɔi ama inaabou í koo í bee iyee í ni, mii í jɔ n tɔɔe. Nɔi iyee í je í ni, tɔɔe irii Zãa woo dasi inyiui. ²⁵ Nɔi gbakã ama inaabou í naa bi ilaalu í sɔɔ í ni, n bi i muum irii Zãa woo dasi inyiui nsei nsei si perenti. ²⁶ Baa do iyi inɔi ilaalu í fɔ ntɔ ntɔ fei kù bi ku kɔɔ, si na iyi í jɔ í gbasi do mii fei si wajui ine njooe ɲau. ²⁷ Nɔi gbakã í be sooge gɔ koo bù irii Zãa woo dasi inyiui wa. Nɔi soogeu í koo í bu irii Zãa wa hai ile piisɔɔ. ²⁸ Nɔ í naaɔ wa si perentiui í naa í na ama inaabou. Nɔ ama inaabou mɔ í koo í na iyee. ²⁹ Iyi mɔcɔi Zãa ɲa à gbɔ iyi í ku, ɲɔi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wɔ amanɛ dubu miu (5.000)

(Cɔ Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zãa 6:1-14)

³⁰ Nɔ woo be maateeji ɲa iyi Jesu í tako í be ɲau à baa bi tee à waa sisiaa mii ɲa iyi aɲa à ce fei do cio iyi à kɔ ine ɲa si fei. ³¹ Nɔ ine ɲa à wasi ku naa ku ne hee Jesu do mɔcɛe ɲa a kù ba fayai

ku je. Na n̄ɔi í j̄ò í s̄ò n̄a í ni, i j̄ò ka nya ara nwa ka b̄ò ikpa ḡbabua ku ba i s̄imi keeke n̄a. ³² N̄ɔi à j̄ò in̄e n̄au b̄e, n̄ò à koo à l̄ò ak̄oi inyiu à b̄ò ikpa ḡbabuau.

³³ Amma in̄e n̄kp̄ò í ȳe n̄a waati iyi à waa n̄e, n̄ò à mà n̄a. N̄ɔi à mà tengi bii à waa b̄òu. N̄ò in̄e n̄a à sei wa do ise hai ilu n̄a fei à cua n̄n̄a tengi bii à waa b̄òu.

³⁴ Iyi Jesu í to wa n̄ɔi í fita hai in̄ò ak̄ou. N̄ò í ȳe zamaa n̄kp̄òu. N̄ɔi í ce araare n̄n̄a, domi à ȳei bei angud̄a n̄a iyi a kù n̄e woo degbe. N̄ɔi í l̄osi ku k̄ò n̄n̄a si cio n̄kp̄ò. ³⁵ Si bei al̄e wa l̄e, n̄ɔi m̄òc̄e n̄a à naa bi t̄e à ni, inyau wee ḡbabuai, n̄ò id̄ũ wa d̄ũ. ³⁶ Na n̄n̄u, da in̄e n̄au a b̄ò il̄eko n̄a do in̄ò ilu n̄a iyi à wa am̄e, ku ba a koo a ra mii iyi aa je.

³⁷ Amma í s̄ò n̄a í ni, in̄e taka n̄n̄e í na n̄a ije a je. N̄ɔi à j̄eaa à ni, i kù mà baa bii à so fiaí ic̄ei cukpa m̄eje, kaa to ka ra n̄n̄a p̄e ka na n̄a a je. ³⁸ N̄ɔi Jesu í bee n̄a í ni, p̄e feloi ì n̄e n̄a. I koo i c̄ò wa. Iyi à koo à c̄ò, n̄ɔi à ni, p̄e miui à n̄e do c̄e minji.

³⁹ N̄ò Jesu í s̄ò m̄òc̄e n̄au í ni a j̄ò in̄e n̄au a buba si f̄òf̄ò t̄ũt̄ũ b̄e ik̄ã ik̄ã. ⁴⁰ N̄ɔi à buba ik̄ã ik̄ã, tuuba ḡò n̄a aman̄e c̄ò, tuuba ḡò n̄a m̄ò aman̄e ciitaa. ⁴¹ N̄ɔi Jesu í so p̄e miuu do c̄e minjiu, n̄ò í wu iju lele í saabu Ilaā. N̄ɔi í bububu p̄e n̄ò í na m̄òc̄ò n̄au a kp̄e zamaau. N̄ò í kp̄e n̄n̄a c̄e minjiu m̄ò in̄e fei í ba. ⁴² An̄a fei à je à yo. ⁴³ N̄ɔi à ko p̄e do c̄e bubu iyi í ḡbeu k̄òl̄ò maateji í k̄ò. ⁴⁴ In̄em̄òk̄ò n̄a iyi à je p̄e do w̄eí aman̄e dubu miu (5.000) b̄àk̄à inaabo do amu n̄a baasi.

Jesu wa n̄e si antai tenku

(C̄ò Matie 14:22-33; Z̄aa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à t̄a ḡbak̄a n̄ɔi Jesu í j̄ò m̄òc̄e n̄au à l̄ò ak̄oi inyiu ku ba a tak̄oe a kua ice ih̄ò, ikpa Besaida. Iyi à waa n̄e n̄ò í ni zamaau ku n̄e. ⁴⁶ Waati iyi í j̄ò à n̄e n̄ɔi í koo í ḡũ iri kuta ḡò ku ba ku ce kut̄ò. ⁴⁷ N̄ò í wa b̄e hee id̄ũ í koo í d̄ũ, n̄ò ak̄oi inyiu í wa si aninii tenkuu do m̄òc̄ò n̄au n̄ò Jesu m̄ò í wa il̄e n̄n̄u ak̄ã. ⁴⁸ Í ȳe m̄òc̄e n̄au à wa si wahalai ku wai ak̄oi inyiu, domi fufuu wa k̄ò n̄a. Zakai am̄ejumá n̄ɔi í maai si n̄a, wa n̄e si antai inyiu wa bi ku cua n̄n̄a.

⁴⁹ Amma waati iyi à ȳò wa n̄e si antai tenkuu n̄ɔi à t̄amaa bei z̄i, n̄ɔi à waa d̄ò anu. ⁵⁰ An̄a fei à ȳò n̄ɔi n̄jo wa mu n̄a. N̄ɔi ḡbak̄a Jesu í ba n̄a ide ku f̄ò í s̄ò n̄a í ni, i s̄ũ laakai n̄n̄e n̄a. Amui Jesu, i maà ce n̄jo n̄a.

⁵¹ N̄ɔi í l̄ò in̄ò ak̄ou í ba n̄a b̄e, n̄ò fufuu í leek̄i. N̄ɔi zigi n̄n̄a fei í da à biti hee, ⁵² domi a kù ḡb̄ò yaasei maamaakei p̄e si na iyi í j̄ò id̄ò n̄n̄a í le.

Jesu í j̄ò b̄ò n̄a à ba iri si ilei Genesareti

(C̄ò Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à t̄a n̄ɔi à to ilei Genesareti à koo à d̄i ak̄ò n̄n̄a bi ku leek̄i. ⁵⁴ Wee in̄e ḡò n̄a à wa b̄e. Iyi Jesu do m̄òc̄e n̄a à fita hai si ak̄ou ḡbak̄a n̄ɔi in̄e n̄au à mà Jesu. ⁵⁵ N̄ɔi an̄a fei à sei à waa naaò b̄ò n̄a wa hai in̄ò ilu n̄a. À ya so n̄a wai si s̄e n̄a a naaò n̄a wa tengi bii à ḡb̄ò í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai il̄eko n̄a do ilu n̄a do iko bii in̄e n̄a à waa s̄ũ fei, à ya maa naaò b̄ò n̄a wai si bantuma bii í wau. N̄ɔi à ya t̄òe ku j̄ò an̄a a lu baa it̄i kumboo. N̄ò in̄e n̄a iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala n̄a

(C̄ò Matie 15:1-9)

¹ N̄ɔi Farisi n̄a do woo k̄ò in̄e n̄a si wooda ḡòḡò n̄a à naa hai Zeruzalemu n̄ò à t̄òt̄ò k̄òk̄oi Jesu. ² N̄ɔi à ȳe m̄òc̄e ḡò n̄a à waa je do aw̄ò riisi, waat̄ò a kù w̄ò si bei à ya ce si dedemba n̄n̄a.

³ Wee Farisi n̄a do Zuifu n̄a iyi à ḡbe fei, à waa too dedembai bala n̄n̄a n̄a. Bii kù je à w̄ò s̄aa s̄aa a ci ya je nḡòḡò. ⁴ B̄e b̄e m̄oi, bii à baa hai aja n̄ò a kù w̄ò a ci ya je. Mii n̄kp̄ò n̄kp̄oi à ya ce má iyi í je dedemba n̄n̄a. Mii n̄au ḡòḡò n̄a wee, k̄òfu ku wie do boonyi do cakai is̄ò n̄kp̄a n̄a.

⁵ To, si bei Farisi n̄a do woo k̄ò in̄e n̄a si wooda n̄au à ȳe m̄òc̄ò n̄au à waa j̄eò aw̄ò riisi n̄ɔi í j̄ò à bee Jesu à ni, na mii í ce m̄òc̄e n̄a a kù waa too dedembai bala nwa n̄a. Na mii í j̄ò à ya je do aw̄ò riisi. ⁶ N̄ò Jesu í je n̄n̄a í ni, in̄e ilu muafiti n̄a, hai tako Ezai í ce waliiei

dee dee na iri nne waati iyi í kò si tiaé í ni,

“Ilaaḍ í ni,

Ine nḗu ihē à waa ceem beerei do gele nḗu akā.

Amma idò nḗa í jlim.

⁷ Kutòo iyi à waa ceem ngbei,

Domi woodai amané nḗaí à waa kò ine nḗa si nò à waa ni woodam nii.”

⁸ Nḗi Jesu í sḗ nḗa má í ni, ì waa jò woodai Ilaaḍ nḗa nò ì waa too dedembai amané nḗa.

⁹ Do ntò í waa kpa woodai Ilaaḍ nḗaí ku ba í sási dedemba nḗe nḗa. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeò baa nḗe nḗa”. Nò í ni má, “ine iyi wa fò laalò iyeò baae nḗa, a kpa lafēe.” ¹¹ Amma inḗe, ì waa fò ide mmu. Ì waa ni ine á yòkò ku sḗ iyeò baae ku ni fia iyi nḗu á sobi nḗa do, ti Ilaaḍi. Fiaui ì waa kpe kòobāa nḗa. ¹² Nò bii ine í dḗ beebe, í kaa náa kpāa ku sobiò iyeò baae má nḗa. ¹³ Beebe, ì waa kpa idei Ilaaḍ nḗa nò ì waa too dedemba iyi à jò nḗe nḗa. Nò ì waa ce mii laalò nkprò má iyi í jò dimi beebe nḗa.

Mii iyi í ya dasi ine riisi

(Cò Matie 15:10-20)

¹⁴ Nḗi Jesu í kpe zamaau má bi tēe nḗaí sḗ nḗa í ni, inḗe fei í sotí í gbò yaasei idem nḗa. ¹⁵ Nkāma kù wēe iyi á lò do geleí amané ku dasiē riisi. Amma iyi á fita hai si idòí amané, nḗui á dasiē riisi. [¹⁶ Ine iyi í ne ití iyi á gbòò ide, ku gbò.]

¹⁷ Nḗi Jesu í nya arae hai bi zamaau í koo í lò kpasē. Waati iyi í lò kpasēu nḗi mḗcḗe nḗu à beee yaasei mḗndau. ¹⁸ Nḗi í bee nḗa í ni, í kù ne bisi nḗaí? Í kù mà nḗa mii iyi á lò inòí amané hai waduude kaa dasiē riisi? ¹⁹ Kaa dasiē riisi, domi ije kaa lò si idòí ine bii kù je si inḗe, nò ku yó ku bei ku fita. Jesu í fò beebēi ku ba ku sḗ nḗa iyi ije kāma kù je ìwò. ²⁰ Nò í ni má, mii iyi wa fita hai si idòí amanéí í ya dasiē riisi, ²¹ domi hai si idòí amanéí lasabu laalò do icu ku kò, do ile ku ce, do ine ku kpa, ²² do sakara, do kòdēe, do inò ku kā, do takii, do daa iyi í lò zaka, do igu, do funei ine ku nya, do faao, do idò ku le í ya fita. ²³ Mii laalò nḗu be fei hai si idòí amanéí wa fita nò aḗaí à ya dasi ine riisi.

Abo dimi mmu gò í dasi Jesu naane

(Cò Matie 15:21-28)

²⁴ Iyi Jesu í fò beebe í tḗ nḗaí í dasi kpāa í bò ilēkoi Tii, nḗaí í lò kpasē gò. Wee kù waa bi ine gò ku mà, amma kaa yòkò ku manji. ²⁵ Abo gò í wa be, ama inaaboé í ne inei inòòko. Iyi í gbò Jesu í to wa be gbakā, nḗaí í naa í gulé si wajuē. ²⁶ Abou í bei í je dimi mmu. À buui Fenisi si ilei Siri. Nḗi wa tḗo Jesu ku lelea nḗu inei inòòkou hai si amaēu. ²⁷ Amma Jesu í sḗo í ni, jò amu nḗa a je a yo titā, domi kù sḗa a gba ijei amu nḗa a na aja keeke nḗa. ²⁸ Nḗi abou í ni, ntḗi Lafēe. Amma baa do nḗu fei, aja keeke nḗu à ya wa abei taabu a maa je buubuui ijei amu nḗa iyi wa cuku wa. ²⁹ Nḗi Jesu í sḗo í ni, na ide iyi ì fḗu be, ne. Inei inòòkou í fita siē mbe. ³⁰ Iyi í nyi kpasēe nḗaí í koo í ba amau wa sū si daayi, inei inò ikou í fita siē tḗ.

Jesu í jò deki gò í ba iri

³¹ Nḗi Jesu í dede hai ilēkoi Tii í too do Sidḗo, í bei í bò tenkui Galilee si ile iyi à ya kpe Ilu Mēewa nḗu. ³² Iyi í to, nḗi ine gò nḗa à naaò deki gò wa, iyi ci ya yòkò ku fò ide sḗa sḗa, nḗaí à tḗo Jesu ku lesiē awò. ³³ Nḗi Jesu í bḗòe hee bii í jò zamaau. Nḗi í dasi amaawḗe si itíi dekiu, nò í tu antò, í jḗa si amēe. ³⁴ Nò í wu iju lele í jile idò í fò do fee nḗa í ni, efata, waatò, cí. ³⁵ Nḗi gbakā itíi mḗkḗu í cí nò amēe í tē, nò í sinti ku fò ide dee dee. ³⁶ Jesu í sḗ nḗa í ni a maà sḗ ine gò, amma si bei wa sḗ nḗu, beebe mḗi aḗa mḗ à wasi ku sḗ ine nḗa. ³⁷ Nḗi ine nḗu à biti hee í caa à waa ni, mii iyi wa ce fei í sḗai. Í jò baa deki nḗa à waa gbò ide, ine nḗa iyi a ci ya yòkò a fò ide wo à waa fò bebei.

8

Jesu í wò amané dubu mēe (4.000)

(Cò Matie 15:32-39)

¹ Iyi í ce aḗo minji nḗi zamaa nla gò í tḗtḗo bi tēe má. Nò wee a kù ne mii iyi aa je. Nḗi Jesu í kpe mḗcḗe nḗu í sḗ nḗa í ni, ² araarei zamaau ihē wa mum domi aḗo mēeta nḗaí ihē iyi à wa bi tom, nò sḗnda kāma kù gbe nḗa má. ³ Bii ò jò à nēò ari aa koo a cuku kpāa, si bei idei

ine gɔ ɲa í j̄i. ⁴ Ɖɔi mɔcɔe ɲau à beee à ni, iwoi aa ka ba p̄ee si gbabuau ih̄e iyi aa je a yoð. ⁵ Ɖɔi Jesu í bee ɲa í ni, p̄ee feloi ì ne ɲa. Ɖɔi à ni, ara meejei.

⁶ Ɖɔi Jesu í ni zamaau fei ku buba ile. Nɔ́ í so p̄ee ara meejeu í bei í saabu Ilaaḏ, nɔ́ í bububue í na mɔcɔe ɲau a kp̄e ɲa. Ɖɔi à kp̄ea zamaau. ⁷ Wee à ne c̄ee keeke gɔ ɲa be má. Ɖɔi Jesu í saabu Ilaaḏ má, í bei í ni a kp̄e ɲa, nɔ́ à kp̄e ɲa c̄ee ɲau má. ⁸ Nɔ́ aɲa fei à je à yo. Ɖɔi à naa à ko bubui p̄ee ɲa iyi í gbeu kɔlɔ meeje. ⁹ Jiai ine ɲau í to zakai aɲa dubu mee (4.000). Ɖɔi Jesu í bei í j̄ò ine ɲau à ne. ¹⁰ Ɖɔi gbakā í koo í lɔ akai inyiu do mɔcɔe ɲa à bɔ ikpa Daamanuta.

*Farisi ɲa à bi Jesu ku ce maamaake
(Cɔ Matie 16:1-4)*

¹¹ Ɖɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi Jesu à wasi ku baa kakɔ ku ce. À cɔ laakaɛ, à tɔɔe ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbāe hai bi Ilaaḏi wa naa. ¹² Ɖɔi Jesu í jile idɔe í ni, na mii í ce inei nsei ɲau ih̄e à waa tɔm n ce maamaake. Ntɔ ntɔ, n kaa n nyisi ɲe maamaake k̄ama gɔ. ¹³ Ɖɔi í j̄ò ɲa í koo í lɔ akɔ do mɔcɔe ɲa a kua do ice ih̄.

*Lefeei Farisi ɲa do ti inei Herodu ɲa
(Cɔ Matie 16:5-12)*

¹⁴ Wee mɔcɔe ɲau à gbɛje ije ku so, p̄ee akāi à ne si akɔu be. ¹⁵ Ɖɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, i ce laakai i nya ara ɲɲe hai bi lefeei Farisi ɲa do ti inei Herodu ɲa. ¹⁶ Ɖɔi mɔcɔ ɲau à waa s̄ɔ ɲe ide à waa ni, si na iyi í j̄ò a kù ne ijei í j̄ò wa d̄ɔ beɛbe. ¹⁷ Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ ɲɔi í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni ɲa, si na iyi í j̄ò a kù ne p̄ei. Ine mɔ ì kù mà ɲa hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu ɲai? I kù ne bisi ɲai? Idɔ ɲɲe mɔ́ í lei? ¹⁸ Í j̄ò ì ne iju ɲa mee, i ci ya ye ilu ɲai? I kù ne it̄i ɲa ba. I ci ya gbɔ ide ɲai? I ci ya ye gigi ɲai? ¹⁹ Waati iyi ñ kp̄ea amanɛ dubu miu p̄ee ara miuu, p̄ee kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Ɖɔi à j̄eaa à ni, kɔlɔ maateejii. ²⁰ Ɖɔi Jesu í bee ɲa má í ni, si waati iyi ñ bu p̄ee ara meejeu ñ na amanɛ dubu mee ɲau, p̄ee bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi ì koo ɲa. Ɖɔi à j̄eaa à ni,

kɔlɔ meejei. ²¹ Ɖɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, i kù gbɔ hee nsei ɲa?

Jesu í j̄ò f̄eeju gɔ í ba iri Besaida

²² Ɖɔi à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ́ ine gɔ ɲa à náaa Jesu f̄eeju gɔ wa, à tɔɔe ku luu. ²³ Ɖɔi í mu awɔi f̄eejuu í bɔðe alalai iluu. Ɖɔi í daa antɔ si ijue í lesie awɔ́ í ni, ì waa ye ngɔgɔ? ²⁴ Ɖɔi f̄eejuu í cɔ ilu í ni, ñ wa n ye amanɛ ɲa à waa ne, amma à yei bei j̄i ɲa. ²⁵ Ɖɔi Jesu í lea awɔ́ si iju má. Iyi ineeu í cɔ ilu má nɔ́ í ba wee ɲɲu í ba iri, wa ye ilu wau wau. ²⁶ Ɖɔi Jesu í ni ku ne kpas̄e, amma ku maà too do inɔ́ ilu má.

*Piɛe í ni Jesu í je ine iyi Ilaaḏ í cica
(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)*

²⁷ Ɖɔi Jesu do mɔcɔe ɲa à ne ikpa ilu ɲa iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilei Filipi. Ɖɔi si kp̄aau í bee mɔcɔe ɲa í ni, yooi ine ɲa à ya ni ñ je. ²⁸ Nɔ́ à j̄eaa à ni, ine gɔ ɲa à ya ni awɔ́u Z̄aa woo dasi inyii. Ine gɔ ɲa mɔ́ à ya ni awɔ́u Elii walii nlai takoui. Ine gɔ ɲa mɔ́ à ya ni awɔ́u ine akāi walii ɲai. ²⁹ Ɖɔi Jesu í bee ɲa í ni, ine mɔ́ ni, yooi ì ni ñ je ɲa. Ɖɔi Piɛe í j̄eaa í ni, awɔ́u Kirisii, ine iyi Ilaaḏ í cica. ³⁰ Ɖɔi Jesu í s̄ɔ ɲa do kugaabu í ni a maà s̄ɔ ine gɔ.

*Jesu wa fɔ ide ikuɛ do kuj̄e
(Cɔ Matie 16:21-28; Luku 9:22-27)*

³¹ Ɖɔi Jesu í sinti ku s̄ɔ mɔcɔe ɲau í ni ɲɲu Amaí Amanɛ, í gbe ɲɲu ku ce wahala j̄iida. Ine ngbo ɲa do ine ngboi woo weei Ilaaḏ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa aa kɔsi ɲɲu a kpa ɲɲu, amma ɲɲu á j̄i hai si bale si ajɔ meetasia. ³² Í fɔ ideui s̄aa s̄aa, kù singae. Ɖɔi Piɛe í gb̄aa í bɔðe kɔkɔle nɔ́ í ni ku maà fɔ beɛbe. ³³ Amma Jesu í sinda í cɔ mɔcɔe ɲa, nɔ́ í la si Piɛe í ni, sekee hai bi tom, Seetam, domi i kù waa ce lasabui Ilaaḏ, í gbe ti amanɛ ɲa.

³⁴ Si anyie, í kpe zamaau do mɔcɔe ɲa, í s̄ɔ ɲa í ni, ine iyi wa bi ku toom, ku j̄ò idɔb̄ie nɔ́ ku so j̄i ku gaauɛ ku toom wa. ³⁵ Nɔ́ ine iyi wa bi ku ba kuweɛ do idɔb̄ie, kaa baa. Amma ine iyi í nyɔ kuweɛ na irim do na laabaau j̄iida, laf̄eɛ á baa do ntɔ. ³⁶ Aranf̄aani yoomai amanɛ í ne bii í ba amanii andunya fei nɔ́ í kua kuweɛ. ³⁷ Mà mii í weɛ iyi

amanε á kpaasiò kuwεεε. ³⁸ Nò Jesu í ni má, inei nsei ηa ilu dulum ηai iyi a kù leekíò Ilaaḡ nηu akā. Na nηu, inε iyi wa ce anyòi amu Amai Amanε, walakò wa ce anyòi idem si waju nηa, amu mò an ce anyòi lafēε waati iyi an nyi wa. Nò waati iyi an nyi wa an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa ajò.

9

¹ Nò Jesu í sḡ ηa má í ni, ntò ntò, inε ηa iyi à wa ihē si nsei, gḡgḡ nηa ηa aa ye bommai Ilaaḡ wa naa do gbugbā a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cò Matie 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Si anyii ajò mεεfa Jesu í kpe Piεε do Zaaki do Zāa í nya ηa ikā nò à koo à gū iri kuta nla gḡ aηa duusḡḡ. Si bei à waa cḡḡ ηòì à ba araε í kpaasi. ³ Nòì jaεε ηa wa daana jiiida í fūuta pai pai hee inε gḡ kù wεε si andunya ihē iyi á yòkò ku fḡ acḡε ku fūuta beεbe má. ⁴ Si anyiε ηòì Elii do Moizi à faata wa à waa baa ide ku fḡ. ⁵ Nò Piεε í sḡ Jesu í ni, Mεεtu, á sīa ka maa wa ihē. Jḡ ka ce ilei acḡ mεεta, akā titeε, akā mḡ ti Moizi, akā mḡ ti Elii. ⁶ Wa fḡ beεbei si na iyi í jḡ njo í mu ηa hee í jḡ kù mà baa bei á ni. ⁷ Nòì bukḡḡ gḡ í naa í bii ηa, nò hai si bukḡḡu à gbḡ ide ku fḡ gḡ í ni, inε ihēi í je amam, n̄ buu jiiida jiiida. I ya gbḡ ideε ηa. ⁸ Nòì gbakā mḡcḡε ηau à cḡ bii fei, nò a kù ye inε gḡ bii kù je Jesu nηu akā do aηa taka nηa.

⁹ Nòì à waa kita wa hai iri kutau nò Jesu í sḡ ηa í ni a maà sḡ inε gḡ mii iyi à ye hee nηu Amai Amanε koo ku nò ku jī hai si bale má. ¹⁰ Nò à jirima ide iyi í sḡ ηau amma à waa bee nje ide à waa ni, yoomai í je inε ku ku nò ku jī má. ¹¹ Nò à bee Jesu à ni, na mii í ce woo kḡ inε ηa si wooda ηau à ni Elii á tako Kirisi ku naa. ¹² Nòì í je nηa í ni, ntòì Eliii á tako ku naa ku teese mii fei sāa sāa. Amma kukòì idei Ilaaḡ í ni má, inε ηa aa kpā Amai Amanε iju jiiida nò a dondaε, mà iboi. ¹³ Amma n̄ wa n sḡ ηe iyi Elii í naa tā, nò inε ηa à wahalae bei à bi, si bei kukòì idei Ilaaḡ wa fḡ.

Jesu í faaba ama gḡ iyi í ne inei inḡḡko
(Cò Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)

¹⁴ Waati iyi Jesu do mḡcḡ mεεta ηau à waa to wa kḡkḡi mḡcḡ bubu ηau, ηòì à ye zamaa nla nla gḡ í kaako ηa, do woo kḡ inε ηa si wooda gḡ ηa iyi à waa ba ηa kakḡḡ ku ce. ¹⁵ Iyi inε ηau à ye Jesu gbakā à biti nò à sei à koo à coo fḡḡ. ¹⁶ Nòì Jesu í bee mḡcḡε ηa í ni, kakḡḡi mii ì waa ce inεḡ ηa. ¹⁷ Nòì si inḡì zamaau inε akā í jeaa í ni, Mεεtu, n̄ naaε ama inεmḡkḡm wa si na iyi í jḡ í ne inei inḡḡko iyi í jḡ ci ya fḡ ide. ¹⁸ Waati iyi í dede sie fei í ya kekεε ilei nò gelee ku ce antḡ foko ku maa ηḡ inyi nò ku kasām. Wee n̄ tḡḡ mḡcḡε ηa a leleaa, amma a kù yḡkḡ. ¹⁹ Nòì Jesu í sḡ ηa í ni, inε hai dasi naane ηa, hee waati yoomai an maa n wa inḡ nηε. Ma hee waati yoomai an maa n temuaḡ ηε. I naam amau wa ihē ηa. ²⁰ Nò à naaε wa. Iyi amau í ye Jesu gbakā, ηòì inei inḡḡkou í yayae do gbugbā, nò amau í cuku ile wa bimbili í ce antḡ foko si gelee. ²¹ Nò Jesu í bee baaε í ni, hai waati yoomai inei inḡḡkou ihē í muu. Nòì baau í jeaa í ni, hai waati iyi í weε keekei. ²² Nò inei inḡḡkou í ne dḡḡnεei ku dasiε inḡ inai walakḡ inḡ inyi ku ba ku kpaε. Amma, bii aa yḡkḡ i ce ngḡgḡ, ce araare nwa, i sobi wa. ²³ Nòì Jesu í sḡḡ í ni, ì ni bii an yḡkḡ wó. Inε iyi í dasi naane á yḡkḡ ku ce fei ndεε. ²⁴ Nòì gbakā baai amau í dḡ anu nla gḡ í ni, n̄ dasi naane. Sobim ku ba n maà n sika si naane ku dasim.

²⁵ Iyi Jesu í ye akpḡi inε ηau wa kḡḡsi à sei à waa naa bi ti nηu ηòì í lasi inei inḡḡkou í ni, awḡ iyi ì ya dasi inε deki ku mḡngḡ ide ku fḡ, amui n̄ ni, fita si amau nò i maà nyi wa sie má. ²⁶ Nòì inei inḡḡkou í dḡ anu nò í yaya amau do gbugbā í bei í fita. Nòì amau í kasām hee inε nkḡḡ í ni í kui. ²⁷ Amma Jesu í mu awḡε í dedeε nò amau í leeki.

²⁸ Si anyiε Jesu í lḡ kpasē gḡ, nηu do mḡcḡε ηa aηa duusḡḡ. Nòì mḡcḡε ηau à beεε à ni, na mii í ce awa a kù yḡkḡ a kù lele inei inḡḡkou. ²⁹ Nòì Jesu í je nηa í ni, do kutḡḡ nηu akāi aa yḡkḡ i nyaḡ dimii inei inḡḡkou be ηa.

Jesu í nyi wa fḡ idei ikue do kujīε má
(Cò Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyie, Jesu do mɔcɔe ɲa à ne hai be nɔ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi ine ɲa a mà bii nɲu í wa, ³¹ domi wa kɔ mɔcɔe ɲau si cio nɔ í sɔ ɲa í ni, aa mu amu Amai Amane a daa ine ɲa si awɔ. Aa kpam, amma si ajɔ mɛɛtasia an jɪ hai si bale má. ³² Amma mɔcɔe ɲau a kù gbɔ yaasei ideu, nɔ à waa ce nɲoi ku beee.

Yooi í je ine ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Nɲoi à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasɛ ɲoi Jesu í bee mɔcɔe ɲa í ni, kakɔi mii í waa ce wa si kpãau be ɲa. ³⁴ Nɲoi à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔ wai aɲa duusɔɔ a ba a mà ine iyi í je ine ngbo. ³⁵ Nɲoi Jesu í buba, nɔ í kpe amanɛ maateeji ɲau í sɔ ɲa í ni, ine iyi wa bi nɲu ku je ine sinte, lafɛi á je inei ankãanyii ine fei nɔ ku je woo ce icei ine fei. ³⁶ Nɲoi í so ama keeke gɔ í leeki si anini ɲa, nɔ í so amau si ikpae, í bei í sɔ ɲa í ni, ³⁷ ine iyi í gba ama keeke bei ine ihɛ na irim, amui í gba. Ine mɔ iyi í gbam, kù je amu akãi í gba, ine iyi í bɛm wai í gba.

Ine iyi kù je mbɛɛ nwa ine nwai

(Cɔ Luku 9:49-50)

³⁸ Nɲoi Zãa í sɔɔ í ni, Mɛɛtu, à ye ine gɔ iyi í ya maa lele inei inɔɔko ɲa do irie, nɔ à kɔa domi kù waa tooe kù je ine nwa. ³⁹ Amma Jesu í jeaa í ni, i mà kɔa ɲa. Ine gɔ kaa yɔkɔ ku ce maamaake do irim nɔ bii í tekɛɛ gbakã ku fɔ laalɔm má. ⁴⁰ Do ntɔ, ine iyi kù je mbɛɛ nwa ine nwai. ⁴¹ Ntɔ ntɔ, ine iyi í mu nɲe inyi ku mɔ na irim, si na iyi í jɔ ì je titom ɲa, lafɛi kaa kua ribae pai.

Idei dulum

(Cɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² Nɲoi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ine iyi í dasi ine akãi ama keeke ɲa iyi à dasim naaneu ihɛ kurara, í tia a dɪa lafɛi alɔ gɔ si kɔɔe, nɔ a sɔsie si tenku. ⁴³ Bii í je awɔ akãei wa dasie kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do awɔ akã do iyi aa ne awɔ minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í je kute akãei wa dasie

kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do kute akã do iyi aa ne kute minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. [⁴⁶ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁷ Nɔ bii í je iju akãei wa dasie kurara, nya. Á tia i lɔ si bommai Ilaaɔ do iju akã do iyi aa ne iju minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. ⁴⁸ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.

⁴⁹ Ntɔ ntɔ si bei à ya fãsi ɲa fei imu, beɛbe mɔi ine fei à ye ijuukpã iyi í ye bei ina ku cɔ laakae.

⁵⁰ Imu mii nɛɛi, amma bii didɔi imu í ku, mii aa dasi i jɔ ku dɔ má ɲa. ⁵¹ Ine fei í sɪa i ye bei imu ɲa, i maa gbɔ si nɲe ɲa.

10

Jesu wa fɔ ide i nɲe ku kɔi abo do mɔkɔ

(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Nɲoi Jesu í ne hai be í bɔ ilei Zudee. Si anyie nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Nɲoi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔe má, ɲoi í lɔsi ku kɔ ɲa si cioi ide i Ilaaɔ si bei í ne dɔɔnɛi ku ce.

² Nɲoi Farisi gɔ ɲa à naa bi tee ku ba a cɔ laakae, nɔ à beee bii í je amanɛ í ne kpãa ku kɔsi aboe. ³ Nɲoi Jesu í je ɲa í ni, si ideu be, wooda yoomai Moizi í kɔ nɲe wo. ⁴ Nɲoi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboe aa ceaa tiai nɲe ku kɔ i bei i kɔsie. ⁵ Nɲoi Jesu í sɔ ɲa í ni, na idɔ ku le nɲei í jɔ Moizi í kɔ nɲe beɛbe.

⁶ Amma hai sinte, waati iyi Ilaaɔ í taka andunya, í ce inɛmɔkɔi do inaabo. ⁷ Na nɲu, mɔkɔ á jɔ iyeɔ baase nɔ nɲu do aboe a maa wee ⁸ nɔ aɲa minji fei a baa a je ara akã. Si beɛbe a kù je aɲa minji má, ara akã dei à je. ⁹ Na nɲu, amanɛ ku ne ku fɛɛfe mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ.

¹⁰ Iyi í fɔ beɛbe í tã ɲoi à bɔ kpasɛ nɔ mɔcɔe ɲau à waa beee ide si ide akãu má. ¹¹ Nɲoi Jesu í sɔ ɲa í ni, ine iyi í kɔsi aboe nɔ í so mmue dulum nii í ce bi abo sinteu si na iyi í jɔ í ce sakara. ¹² Beɛbe mɔi bii inaabo í kɔ mɔkɔe nɔ í so mɔkɔ titɔ í ce sakarai.

Jesu í weea ama keeke ɲa

(Cɔ Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Nɲoi ine ɲa à gbã ama keeke ɲa à naaa Jesu wa ku lu ɲa. Amma mɔcɔe

ηαυ à waa lasi ine ηα iyi à naaò ηα wa.
 14 Iyi Jesu í ye mii iyi à waa ceu, ηαì idæ í kã, í sã ηα í ni, i jò amu ηαυ a naa bi tom, i maà ganji ηα. Domi Ilaaã í je ilaalui ine ηα iyi à jò ηα. 15 Ntò ntò, ine iyi kù waa sūa Ilaaã iri ile bei ama keeke, Ilaaã kaa je ilaalui lafëe pai.
 16 Nηi í so amu ηαυ si ikpae í lesi aηa fei awò, nò í wee ηα.

Idei ilu fia gò

(Cò Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

17 Nηi Jesu í dasi kpãa. Iyi wa ne, ηαì ine gò í sei wa í naa í gule si wajue í ni, Mæetu, awò ine nceε, mii an ce n baò kuwεε hai tā. 18 Nηi Jesu í beεε í ni, na mii í ce ì waa kpem ine nceε. Ine gò kù weε iyi í je nceε bii kù je Ilaaã ηηu akã.
 19 Ì mà sãa sãa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà kpa ine, maà ce sakara, maà ce ile, maà jea ine gò sεεda ibo, maà takii ine gò, jirima iyeò baaε. 20 Nò ineεu í ni, Mæetu, ñ wa n jirima iyi be fei tā hai keekem. 21 Nηi Jesu í cò ineεu do kubi nò í ni, í gbee mii akã. Koo i ta mii iyi ì ne fei nò í kpëa ilu are ηα fiaυ. Bii ì ce beεbe aa ba amani jiiida lelei Að. Si anyie nò i naa i toom.
 22 Ide iyi Jesu í fòu kù dõa ineεu si. Nò si bei í je ilu amani nla nla ηαì í sinda wa ne do inò ku fò.

23 Nηi Jesu í cò ine ηα iyi à kaakoεu nò í sã mɔcɔe ηα í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaã ku je ilaalue. 24 Nηi mɔcɔ ηαυ à biti do ide iyi Jesu í fòu. Nò Jesu í ni má, kpaasim ηα, á gaabu hee ku caa ine ku jesi Ilaaã ku je ilaalue. 25 Í faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abεε do iyi ilu amani á jesi Ilaaã ku je ilaalue. 26 Nηi mɔcɔe ηαυ à biti hee í caa nò à bee nje à waa ni, bii beεbei nò yooi á ba faaba.
 27 Nηi Jesu í cò ηα tii, nò í ni, bi amane ηai kaa ce, amma bi Ilaaã á ce, domi Ilaaã ci ya mɔngò ngògò.

28 Nηi Piεε í sãò í ni, wee, à jò mii fei tā à waa tooε. 29 Nηi Jesu í ni, ntò ntò, ine iyi í jò kpasëε wa, walakò igbãε ηα walakò ifòε ηα walakò wecìε ηα, walakò iyeò baaε, walakò amae ηα, walakò ikoe ηα na irim do na laabaau jiidau, 30 baa hai si andunyau ihë á ba mii ηαυ be fei ikò cìò. Á ba kpasë ηα, do igbã do ifòε ηα

do wecì ηα, do iye ηα, do amu ηα, do iko ηα, nò si antae á ba wahala mò má. Nò ala á ba kuwεε iyi ci ya tā. 31 Amma ine ηα iyi à je inei waju ηα si nsei, nkpò nηa á na ku je inei anyi ηα nò inei anyi ηα mò aa na a je inei waju ηα.

Jesu wa fò idei ikue do kujìε ise gbεetasia

(Cò Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

32 Nò Jesu do mɔcɔe ηα à dasi kpãa má, ηηu takae wa cua ηηa. Á waa bò Zeruzalemu. Nηi njo í mu mɔcɔe ηαυ nò ine mmu ηα iyi à waa too anyi ηηau, zigi ηηa í da. Nηi Jesu í nya mɔcɔ maateεji ηαυ ikã í lɔsi ku sã ηα mii iyi á na ku ba ηηu. 33 Í ni, wee à waa bò Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanε a dasim awòì ine ngboi woo weei Ilaaã ηα do woo kò ine ηα si wooda ηα. Aa ye taalem a ni a kpam. Si anyie nò a dasim si awòì dimi mmu ηα, 34 aa yaakom nò a tusim antò, aa tεεm kpòtò, nò a kpam. Nò si ajò mεetasia an jì má hai si bale.

Kutòì Zaaki do Zãa
(Cò Matie 20:20-28)

35 Nηi Zaaki do Zãa, amai Zebedee ηα, à bò bi Jesu à sãò à ni, Mæetu, à waa bi í ce nwa mii iyi à waa tɔε. 36 Nò í bee ηα í ni, mii ì bi n ce nηε ηα. 37 Nηi à jεaa à ni, waati iyi aa na i je bomma do amboe, jò ka buba ine akã awò njeε, ine akã mò awò cangae. 38 Nò Jesu í ni, i kù mà mii iyi ì waa tɔm ηα mɔm. Aa yòkò i temuad ijuukpã iyi an ye ηα? Zaka bei ine ηα aa kpãm iju á caa. Aa jesi aa ce nηε dimie ηα? 39 Nò à ni aηa aa yòkò. Nò í sã ηα má í ni, ntòì, aa ye ijuukpã iyi an ye ηα. Zaka bei ine ηα aa kpãm iju, beεbei aa cea inε mò. 40 Amma kù je amui an cica ine ηα iyi aa buba canga do njem. Bi ku bubau be, ine ηα iyi à cea sòlue, aηai aa buba si.

41 Nηi mɔcɔ mεewa ηαυ à gbò ideu nò idò ηηa í kòò Zaaki do Zãa. 42 Nηi Jesu í kpe ηα í ni, inε mò ì mà ηα si andunyau ihë ilaalu ηα à ya maa taa ine ηηa ηα gbugbãì. Nò ine ngbo ηα mò a maa nyisi yiiko ηηa. 43 Amma bi tu ηε kaa ce beεbe. Ine nηε iyi wa bi ηηu ku je ine ngbo, ηηui á je woo ce nηε ice.

⁴⁴ Bεεβε mɔi inε iyi wa bi nηu ku je woo cua nηe, nηui á je arui inε fei. ⁴⁵ Bεεβε mɔi baa amu Amai Amanε n kù naa inε ηa a ceem ice, amma amui an ce nηa ice, nɔ n na kuwεem n yaò inε nkpɔ hai si dulum.

Jesu í jò fεεju gɔ iyi à ya kpe Baatimee í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Luku 18:35-43)

⁴⁶ Si isεnεu Jesu do mɔcɔe ηa à to Zeriko nɔ à waa fita hai bε. Waati iyi à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ηa. Wee fεεju woo bara gɔ iyi à ya kpe Baatimee, amai Timee, wa buba ití kpāa wa bara. ⁴⁷ Iyi í gbɔ à ni Jesu inεi Nazaretiui wa lɔ, ηɔi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁸ Nɔ inε nkpɔ wa la siε à waa ni ku cokou, bεεβε mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁹ Nɔi Jesu í leekí í ni a kpoo wa. Nɔ à kpe fεεjuu wa à sɔɔ à ni, maà jò inε ku fɔ, dede wa. Jesu wa kpeε. ⁵⁰ Nɔi fεεjuu í nyɔ kumbooε í dede gbakā í koo bi Jesu. ⁵¹ Nɔ Jesu í beε í ni, mii ì bi n ceεε. Nɔi fεεjuu í jεaa í ni, Mεetu, ñ bi n ye ilui. ⁵² Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, koo. Naanεε í faabaε.

Nɔi gbakā í yɔkɔ í ye ilu, nɔ í too Jesu si isεnεεu.

11

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Luku 19:28-40; Zāa 12:12-19)

¹ Jesu do mɔcɔe ηa à maai Zeruzalemu wa. À wa tengii Bεtifaze do Betani, nɔ à to Geetei Olivie ηau. Nɔi Jesu í bε mɔcɔ minjie gɔ ηa, ² í sɔ ηa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nηeu bε. Bii ì lɔ iluu gbakā ηa aa ye ama gbankεle gɔ wa so bε iyi inε gɔ kù gūu titā. I fūu nɔ i naam wa ihē ηa. ³ Bii inε gɔ í bee ηe í ni, na mii í ce ì waa fūu ηa, i ni Lafēei í nε bukaataε nɔ á sindo wa ihē nsei.

⁴ Iyi Jesu í fɔ bεεβε í tã ηɔi inε ηau à koo. Nɔ à ba ama gbankεleu wa so si andei ile gɔ ití kpāa, ηɔi à fūu wa. ⁵ Nɔ si inɔi inε ηa iyi à wa bεu inε gɔ ηa à bee ηa à ni, mii ì waa ce bε ηa. Beirei í

ce ì waa fū ama gbankεleu ηa. ⁶ Nɔi à je nηa si bei Jesu í fɔu wo. Nɔ inε ηau à jò à nεò. ⁷ Nɔi à naaa Jesu ama gbankεleu wa. Nɔ à té si ibɔ nηa ηa Jesu í bei í gū antaε í buba si. ⁸ Nɔi inε nkpɔ gɔ ηa à te jaaε nηa ηa si kpāa, inε gɔ ηa mɔ à da wua ηa wa hai iko ηa à waa tɔɔ si kpāau. ⁹ Inε ηa iyi à waa cua Jesu do inε ηa iyi à waa tooε fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, à waa saabuε. Aɔ Lafēε ku weε, awɔ iyi ì waa naa do irie *. ¹⁰ Ilaaɔ ku weea bomma iyi wa naa. Ku weea bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu Ilaaɔ hee lele.

¹¹ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu, í koo í lɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ. Nɔi í cɔ mii fei í kaakoε. Iyi í ye idū wa dū ηɔi í bɔ Betani do mɔcɔ maateeji ηau.

Jesu í ceekpe j̄i ndii figi

(Cɔ Matie 21:18-19)

¹² Iju kumáε Jesu do mɔcɔe ηa à waa nε hai Betani ku ba a bɔ Zeruzalemu má. Nɔi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nɔ í hñnne j̄i ndii figi gɔ do wuaε ηa. Nɔi wa bɔ ku cɔ mà á ba siε iso. Amma iyi í to kɔkɔε í ba wee wua ηai fei domi kù je waatii kusoi figi. ¹⁴ Nɔi í sɔ j̄i nɔu í ni, inε gɔ kaa je isoε má ajɔ kāma.

Nɔ mɔcɔe ηau à gbɔ ideu.

Jesu í wa bantumai kpasēi Ilaaɔ

(Cɔ Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Zāa 2:13-22)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ. Nɔ í lɔsi ku lele woo ta iwɔ ηa do woo ra iwo ηa iyi à wa bε. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ηa do kitāi woo ta ankasiidi ηa. ¹⁶ Kù je inε kāma ku so aso gɔ si inɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ bε. ¹⁷ Nɔi í sinti ku kɔ inε ηau si cio í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni ilei nηu ile bi ku tɔɔi inε feii á je. Amma inε wee ì coo bi ku tɔɔi ile ηa.

¹⁸ Iyi inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηa do woo kɔ inε ηa si wooda ηau à gbɔ ideu bε, ηɔi à waa dε kpāa iyi aa kpaò Jesu, domi à waa ce njoε si na iyi í jò zamaau fei í biti do saabui cioε.

¹⁹ Iyi ale í lε ηɔi Jesu do mɔcɔe ηa à fita hai inɔ iluu.

* **11:9** à waa saabuε do feei gereki hozanai à ya ni.

*Idei Jesu do jii ngbe
(Cɔ Matie 21:20-22)*

²⁰ Nɔi à waa lɔ daakɔ, nɔ à ye jii ndii figiu í gbɛ hee do icãɛ ɲa fei. ²¹ Wee Piɛɛ wa ye gigii mii ɲa iyi í tako í ceu, ɲɔi í sɔ Jesu í ni, Mɛɛtu, cɔ jii iyi ì ceekpeu í gbɛ. ²² Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, í dasi Ilaaɔ naane ɲa. ²³ Ntɔ ntɔ, bii inɛ gɔ í sɔ iri kutau ihɛ í ni, dede hai bɛ i koo í dasi tenku nɔ kù waa sika sika si idɔɛ, bii í dasi naane, bɛɛbɛ mɔi á ce. ²⁴ Na iyi ihɛi n wa n sɔ ɲɛ, mii iyi ì waa tɔɔ si kutɔɔ ɲɛ fei, í dasi naane iyi ì baa tã ɲa nɔ bɛɛbɛ mɔi á ce ɲɛ. ²⁵ Waati iyi ì dede ì leeki ì waa bi i ce kutɔɔ ɲa, bii ì nɛ ide gɔ do inɛ gɔ ɲa i kpa idei kurara iyi í wa si gãmei inɛɔ ɲa titã ku ba Baa ɲɛ mɔ iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ɲɛ. [²⁶ Amma bii inɛ taka ɲɛ i kù waa kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce ɲɛ, Baa ɲɛ mɔ iyi í wa lele kaa kpe idei kurara ɲɛ.]

*Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa
(Cɔ Matie 21:23-27; Luku 20:1-8)*

²⁷ Nɔi à nyi à bɔ Zeruzalemu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpasɛi Ilaaɔ ɲɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau do inɛ ngbo ɲau à naa bi tɛɛ, ²⁸ à beɛɛ à ni, mii ɲa iyi ì waa ceu ihɛ, yooi í naɛ kpãa iyi ì waa cooɔ. Do yiikoi yooi ì waa cooɔ. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛ ɲɲa í ni, amu mɔ an bee ɲɛ ide gɔ. Bii ì yɔkɔ ì jɛem ɲa, an sɔ ɲɛ inɛ iyi í nam yiiko n wa n ceɔ mii ɲau ihɛ. ³⁰ Hai iwoi Zãa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ɲa inyi. Hai bi Ilaaɔ de, ma hai bi amanɛ ɲa. I jɛem ɲa. ³¹ Nɔ à busi nɲɛ à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nsei nɔɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaɔi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zãa naane. ³² Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ɲai, to. Wee à fɔ bɛɛbei si na iyi í jɔ à waa ce nɲoi zamaau, domi zamaau fei í jɛsi iyi Zãa waliii kam kam. ³³ Nɔi í jɔ à jɛa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ í sɔ ɲa í ni, to, debɛi amu mɔ, n kaa n sɔ ɲɛ yiikoi inɛ iyi ì wa n ceɔ mii ɲau ihɛ.

12

*Mɔndai gaanɔɔma laalɔ ɲa
(Cɔ Matie 21:33-46; Luku 20:9-19)*

¹ Si anyii nɲu, Jesu í lɔsi ku sɔ ɲa ide do mɔnda. Í ni, inɛ gɔ í ce ikoɛ, í lɔ si jii ndii rezɛɛ ɲa nɔ í ce kaa í kaakoɛɔ. Nɔ í ce bi ku fɔ inyii isoɛ. Nɔ í cã tafa bii ku degbe ikou. Nɔi í so gaanɔɔma ɲa í dasi ɲa si ikou a maa logoɔɛ, í bei í bɔ ilu koo kpe bɛ. ² Waati iyi jii nɔu í so í to ku ka ɲɔi í bɛ woo ce icɛ gɔ bi gaanɔɔma ɲau koo gba iyi í jɛ ti nɲu wa. ³ Nɔi à muu à cãa nɔ à lelee í nɛ awɔ ngbɛ. ⁴ Nɔ ilu ikou í bɛ woo ce icɛ mmu má bi tu ɲa. Nɔi à bu nɲu mɔ nɔ à cãa si iriɛ. ⁵ Nɔ í bɛ amanɛ mɛɛtasia nɔ à cãa à kpaa. Bɛɛbei à cea inɛ nkpɔ má. À cã inɛ gɔ ɲa nɔ à kpa inɛ gɔ ɲa mɔ. ⁶ Nsei í gbɛ ama abii ilu ileu iyi í bi jiida jiida. Nɲui í bɛ do ankãanyi í ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amaɛu wa to, woo ce icɛ ɲau à fɔ aɲa duusɔɔ à waa ni, i cɔ inɛ iyi á na ku jɛ tubuu. Ka kpaa nɔ tubuu ku baa ku jɛ tu wa. ⁸ Nɔi à muu à kpaa nɔ à soo à koo à nyɔɔ do alalai kaa.

⁹ Nɔi Jesu í ni, to, bebei beirei ilu ikou takɛ á ce ɲɲa. Á koo ku kpa ɲai nɔ ku de inɛ mmu ɲa ku dasi ɲa ikou. ¹⁰ To, i kù cio kukɔi idei Ilaaɔu ɲa tengi bii í ni, Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu Nɲui í baa í jɛ kuta sintei icui ileu. ¹¹ Aɔ Lafɛi í coo, nɔ í mu wa biti. ¹² Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à waa de Jesu ku mu, domi à mà na irii aɲai í kpa mɔnda. Amma si bei à waa ce nɲoi zamaau, ɲɔi í jɔ à jɔɔ à nɛ.

*Fiai lempoo ku sã
(Cɔ Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)*

¹³ Nɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à bɛ Farisi gɔ ɲa do inɛi Herodu gɔ ɲa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tɛɛ nɔ à sɔɔ à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ì ya fɔ ntɔ. Bɛɛbɛ mɔi i kù waa ce nɲoi inɛ gɔ, domi i ci ya cɔ ijui amanɛ ɲa, amma ì waa kɔ inɛ ɲa si idei Ilaaɔ do ntɔ. Í sɛa ka sãa ilaalu Sezãa fiai lempoo? Mà ka mà sãa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti ɲɲa, nɔ í ni, beirei í ce ì waa leem taai ide ɲa. I naam kpekele akã wa n cɔ ɲa. ¹⁶ Nɔi à naa akã wa. Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihɛ nɔ irii yooi à

kɔ si. Nɔi à jɛaa à ni, ti Sezaai. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í je tɛɛ ɲa. Nɔ i sãa Ilaaɔ̄ mɔ iyi í je tɛɛ ɲa. Nɔi inɛ ɲa à bitɪ ntɔ ntɔ do yaase bei í fɔ̀ɔ̄ ide.

Idei kujɪ iku ɲa

(Cɔ Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ Nɔi Sadusi gɔ ɲa à naa bi Jesu. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jɪ. Iyi à to wa bi Jesu ɲɔi à beɛɛ à ni, ¹⁹ Mɛɛtu, tako wo Moizi í kɔ̄ nwa í ni, bii inɛ gɔ í ku í jɔ̀ aboɛ, nɔ ɲɲu do aboɛu a kù nɛ ama, ifɔ̄ɛ ku so jaaɔ̄u ku ba ku bɪa igbãɛ ama. ²⁰ Wee, inɛ mɛɛje gɔ ɲa à wɛɛ iyi à je amai baa akã. Igbã ɲɲa í so abo nɔ í ku, ɲɲu do aboɛ a kù nɛ ama. ²¹ Nɔi inɛ minjisiau í so jaaɔ̄u nɔ ɲɲu mɔ í ku, kù ba ama. Nɔi inɛ mɛɛtasiau mɔ í ce beɛbe má. ²² Nɔ aɲa mɛɛje iyi à so abou fei à kù, baa inɛ akã ɲɲa kù ba ama. Si anyi ɲɲa, ɲɔi abou mɔ í na í ku. ²³ To, aɲɔ iyi iku ɲa aa na a jɪ, aboi yoo ɲɲai á je, si bei aɲa mɛɛjeu fei à soo aboi. ²⁴ Nɔi Jesu í je ɲɲa í ni, ì waa rara ɲai si na iyi í jɔ̀ ì kù mà gbugbãi Ilaaɔ̄ ɲa hee ma je mii iyi kukɔi ideɛ wa fɔ̀. ²⁵ Ntɔ ntɔ, si waati iyi iku ɲa aa na a jɪ, waati beɛbe inɛmɔkɔ do inaabo ɲa a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka ɲa. ²⁶ Iyi í je ti ideɪ kujɪ iku ɲa, Moizi í kɔ̄ si tiaɛ tengi bii wa fɔ̀ ideɪ ama jɪi nɔu. Tengi bei Ilaaɔ̄ í sɔ̄ɔ̄ ide gɔ. Í ni ɲɲu Aɔ̄ Lafɛ̄ɛi Aburhamui, do ti Izaaki, do ti Zakɔbu. I kù cio ideu be ɲa? ²⁷ Bii Ilaaɔ̄ í ni ɲɲu í je Lafɛ̄ɛi inɛ gɔ ɲa iyi à kù, iyi be wa nyisi iyi inɛ ɲau à wɛɛ baa bii à ku. Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ̄ kù je Lafɛ̄ɛi iku ɲa, Lafɛ̄ɛi inɛ ɲa iyi à wɛɛi. Debei ì kù ye iyi ì wa si kurara nla nla ɲa?

Wooda iyi í re

(Cɔ Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Nɔi inɛ akã woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau í gbɔ̀ à waa ce kakɔ̄u. Í ye iyi Jesu í jɛa Sadusi ɲau í ce nɛɛ. Nɔi í bɔ̀ bi Jesu í beɛɛ í ni, si wooda ɲau fei yoomai í re. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, wooda iyi í reu wee. I de itɪ ì gbɔ̀, inɛ inɛi Izireli ɲa. Ilaaɔ̄ Lafɛ̄ɛ nwa, ɲɲu akã ì je Lafɛ̄ɛ. ³⁰ Bi Aɔ̄ Lafɛ̄ɛɛ do idɔ̄ɛ fei, do lasabuɛ fei, do gbugbãɛ fei.

³¹ Minjisiau wee. Bi inɛ mmu ɲa bei ì bi araɛ. Wooda gɔ kù wɛɛ iyi í re beɛbe má. ³² Nɔi woo kɔ inɛ ɲa si woodau í sɔ̄ Jesu í ni, í sɪa Mɛɛtu. Ide iyi ì fɔ̀u ntɔi. Ilaaɔ̄ akã ì wɛɛ, nɔ Lafɛ̄ɛ gɔ kù wɛɛ má bii kù je ɲɲu akãu. ³³ Amanɛ ku bi Ilaaɔ̄ do idɔ̄ɛ fei, do lasabuɛ fei, do gbugbãɛ fei, nɔ ku bi inɛ ɲa bei ì bi araɛ, inɛ ɲɲu bei ì sɪa í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sãa sãa do kuwee ɲa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jɪida, ɲɔi í sɔ̄ɔ̄ í ni, ì gbe keeke ì jɛsi Ilaaɔ̄ ku je ilaalue.

Si anyii ɲɲu, inɛ kãma kù je ku bee Jesu ide gɔ má.

Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ̄ í cica

(Cɔ Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii ɲɲu, Jesu í wasi ku kɔa inɛ ɲa si cio inɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ̄ nɔ ì bee ɲa í ni, beirei ì ce woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à ni inɛ iyi Ilaaɔ̄ í cicau tɔkui ilaalue Davidii. ³⁶ Davidi takɛ ì fɔ̀ do gbugbãi Hundei Ilaaɔ̄ í ni,

Aɔ̄ Lafɛ̄ɛ í sɔ̄ Lafɛ̄ɛm í ni,

Buba si awɔ̀ njɛm,

Hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ.

³⁷ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi takɛ wa kpoo Lafɛ̄ɛ, beirei á ce ku je tɔkue má.

I mu ara ɲɲe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)

Nɔ zamaa nkɔ̄ gɔ wa gbɔ̀ ideɪ Jesu do inɔ didɔ̀. ³⁸ Wa sɔ̄ ɲa si cioɛu wa ni, ì mu ara ɲɲe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ɲau nɔ à bi inɛ ɲa a ya ce aɲa fɔ̀ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitãi inɛ ngbo ɲa ile bi ku ce kutɔtɔɔ, do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁰ À ya takii jaaɔ̄ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔtɔ sisɔ̀ ku ba a ye ɲa ɲɲu akã. Na ɲɔi í jɔ̀ ijuukpã ɲa á la ku caa.

Idei fia iyi abo jaaɔ̄ gɔ í dasi

(Cɔ Luku 21:1-4)

⁴¹ Nɔi Jesu í koo í buba kɔkɔi kpakoi kɔletiu wa cɔ bei inɛ ɲa à waa dasi fia. Ilu fia gɔ ɲa à dasi fia nkɔ̄. ⁴² Nɔi jaaɔ̄ ilu are gɔ mɔ í naa, ɲɔi í dasi kɔkɔle keeke minji gɔ ɲa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nɔi Jesu í kɔ̄ mɔcɔɛ ɲau í sɔ̄ ɲa í ni,

ntɔ ntɔ, jaaɗ ilu areu í dasi fia si kpakoi kɔletiu ihē í re inε fei, ⁴⁴ domi aɲa fei, iyi í lesi antai fia nɲa nɲai à dasi, amma abou baa do iyi í je ilu are, í dasii andi iyi í nε fei, nkāma kù gbea iyi á maa wεεò má.

13

*Jesu wa fɔ ideí kpasēi Ilaaɗ ku lege
(Cɔ Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Nɔi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasēi Ilaaɗ nɔ mɔcɔ akāε gɔ í ni, Mεetu, cɔ bei kpasēi Ilaaɗu ihē í la nɔ à maa do kuta kusia ɲa. ² Nɔi Jesu í ni, ì waa ye ile nla ɲau ihē? Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje be má, aa kεkεε mbe fei.

*Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)*

³ Nɔi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cɔ ikpa kpasēi Ilaaɗ. Nɔi Piεε do Zaaki do Zāa do Anderee à wa bi Jesu aɲa nɲa. Nɔi à beεε à ni, ⁴ sɔ wa waatii iyi mii nɔu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatiu í to.

⁵ Nɔi Jesu í je nɲa í ni, i ce laakai ɲa inε gɔ ku maà na ku dī iju nɲε, ⁶ domi inε ɲa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aɲai à je inε iyi Ilaaɗ í cicau aa kpɔ. Aa dī iju inε nkpɔ. ⁷ Bii ì gbɔ ibai igū amεε amεε ɲa do baau i gū ɲa hee jiji ì maà jò idɔ nɲε ku dede, domi í gbe mii ɲau be fei ku cei. Amma kù nɔ kù je waatii ankāanyiu be titā. ⁸ Dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa, nɔ ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. Nɲu be á yei bei ara kuro sintei bāasī ku bei ku bí.

⁹ Amma inε taka nɲε i ce laakai. Aa na a mu ɲε a koo a na woo kiiti ɲa, nɔ a te nɲε kpɔtɔɔ ile bi kutɔtɔɔ ɲa. Nɔ aa bɔð ɲε bi ilaalu ɲa do bi ilu ile ɲa na irim ku ba i je nɲa sεeda ɲa. ¹⁰ Amma í gbe a waazɔa inε ɲa laabaau jiidai Ilaaɗ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waatii iyi à mu ɲε à waa bɔ ku na woo ce kiiti ɲau, i maà ti i bitu do ide iyi aa fɔ ɲa, amma bii awaatiu í to i fɔ ide iyi í naa nɲε si idɔ. Nɔ ide ɲa iyi aa fɔ ɲa kaa je ide nɲε, Hundei Ilaaɗi á fɔɔ. ¹² Inε gɔ ɲa aa zamba ifɔ nɲa ɲa walakɔ

igbā nɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. Beεbe mɔi baa ɲa aa maa cea ama nɲa ɲa. Amu ɲa mɔ aa dede si baa nɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. ¹³ Inε fei á cé ɲei na irim. Amma inε iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba.

*Faajii ide laalɔ iyi í ya beje mii ɲa
(Cɔ Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)*

¹⁴ Nɔ Jesu í ni má, aa ye mii laalɔ iyi wa beje mii ɲa tengi bii kù jɔ ku wa ɲa. Inε iyi wa cio ideí mii laalɔu ku ce laakai ku gbɔɔ sāa sāa. Waatii beεbe inε ɲa iyi à wa ilɔi Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲau. ¹⁵ Nɔ inε iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔgɔ ku so inɔ ileε. ¹⁶ Nɔ inε mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpasē koo so kumboε má. ¹⁷ Waatii beεbe wahalai bāasī ɲa do ayawo ɲa á caa mɔm. ¹⁸ I ce kutɔɔ ɲa ku ba ide sāmiiu be ku maà je si sukui tūtū. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, ajɔ nɲu wahala nla nlaí á naa iyi a kù ye dimie hai sinte waatii iyi Ilaaɗ í taka andunya hee ku baa nsei. Nɔ a kaa ka ye dimie má hee do ajɔ fei. ²⁰ Nɔ bii Aɗ Lafēε kù jile si nɲu ku kaye kukpɔi ajɔu wo inε gɔ kaa wεε má. Amma í kayeε na irii inε ɲa iyi í cicau.

²¹ Waatii beεbe bii inε gɔ í sɔ ɲε í ni, i cɔ, inε iyi Ilaaɗ í cicau í wa ihē, walakɔ inε mmu gɔ ku ni í wa ihɔ, i maà dasi lafēε naane. ²² Inε gɔ ɲa aa na a naa akā akā a maa ni aɲai à je inε iyi Ilaaɗ í cicau walakɔ a ni aɲai à je walii ɲa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ɲa ku ba a dī hee do iju inε ɲa iyi Ilaaɗ í cicau bii aa yɔkɔ. ²³ To, inε, i máa ce laakai ɲa. Na ɲai í ce ñ wa n sɔ ɲε fei ndεε do njuma.

*Kunaai Amai Amanε
(Cɔ Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)*

²⁴ Amma si ajɔ nɲu si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa mɔ kaa má inya má, ²⁵ andaiya ɲa aa cuku wa hai lele, nɔ gbugbāi lele ɲa a yaya. ²⁶ Waatii beεbe inε ɲa aa ye amu Amai Amanε, ñ wa n naa si kudūi ijī do gbugbā nla gɔ do amboe. ²⁷ Si anyii nɲu, an be amaleka ɲa wa si andunya gonta mεεu. Aɲai aa bɔ bii fei a tɔtɔ inε ɲa iyi ñ cicau. Aa tɔtɔ ɲa si andunyau fei.

*Yaase iyi j̄i ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)*

²⁸ Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ n̄e si n̄a. Bii ì na ì ye amaawɔe n̄a à sinti ku wu wua kpɔtɔɔ ì ya mà iyi at̄e í maai wa mbe. ²⁹ B̄eɛbe m̄oi, bii ì ye mii n̄au be fei wa ce, i mà n̄a iyi kubaaí amu Amaí Aman̄e kaa kpe má, aj̄ou í maai wa m̄om. ³⁰ Ntɔ ntɔ, ñ wa n s̄o n̄ei, kù j̄e in̄ei n̄sei n̄a feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do il̄e fei á na ku t̄a, amma idem n̄a kaa t̄a pai.

*Ilaaɔ n̄nu ak̄ai í mà aj̄o iyi mii n̄au á ce
(Cɔ Matie 24:36-44)*

³² Jesu í s̄o n̄a má í ni, in̄e k̄ama kù mà waatiu hee ma j̄e aj̄o iyi mii n̄au á ce, baa amaleka n̄a iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba n̄nu ak̄a. ³³ I ce laakai n̄a, i ya maa cɔ kp̄aa n̄o i ya ce kutɔɔ n̄a si na iyi í j̄ò i kù mà waati iyi aj̄ou á to wa n̄a. ³⁴ Á yei bei in̄e iyi wa b̄o ilu n̄o í j̄ò wo ce ic̄eɛ n̄a kpas̄eɛ í na in̄e fei ic̄eɛ, n̄o í s̄o woo degbe and̄e koofau ku maa cɔ kpas̄eɛ. ³⁵ Si na iyi í j̄ò i kù mà n̄a ma alei ilu kpas̄eɛ á na ku to wa walak̄o id̄u laja, walak̄o waatii kuk̄oi j̄e, walak̄o daadaak̄o, na n̄nu, i máa cɔ kp̄aa n̄a, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba n̄e ì waa sí njoo n̄a, n̄o ku maà naa ku boe n̄e. ³⁷ Ide iyi ñ wa n s̄o n̄eu ih̄e, n̄nu m̄oi ñ wa n s̄o in̄e fei. I máa cɔ kp̄aa n̄a.

14

*In̄e ngbo n̄a à waa busi n̄je a kpa Jesu
(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Z̄aa 11:45-53)*

¹ Si afei aj̄o minji jingauí Iku ku kua do ti P̄eɛ hai n̄e lefee á to wa. N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a do woo kɔ in̄e n̄a si wooda n̄au à waa de kp̄aa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kp̄aa. ² Amma à waa ni, kù s̄ia ku j̄e si aj̄oi jingauu ku ba hoya hoya ku maà dede si zamaau.

*Abo gɔ í f̄asi irii Jesu tulare
(Cɔ Matie 26:6-13; Z̄aa 12:1-8)*

³ Jesu í wa Betani kpas̄ei Simɔɔ iyi í tako í ce b̄oi dint̄eu, n̄oi abo gɔ í lɔ wa bi t̄eɛ waati iyi à waa j̄e. Wa mu ama caka ku s̄ia gɔ iyi à ce do abatii, iyi í n̄e tulare ku n̄e fia iyi à ce do ikpoi naadi.

Tulareu í bei í caada. N̄oi í l̄ege ama cakau n̄o í f̄asi tulareu si irii Jesu. ⁴ N̄o in̄e gɔ n̄a à wa be. À s̄o n̄je do id̄oɔk̄ò à waa ni, na mii í ce abou ih̄e í koo í ce as̄oi tulareu ih̄e. ⁵ Aa ka taai wo zakai fiaí ic̄ei ad̄o ak̄a n̄o ka mua ilu are n̄a. N̄oi à waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i j̄ò abou. Na mii í ce ì waa ye taalee n̄a. Mii j̄idai í ceem be. ⁷ Ntɔ ntɔ, ilu are n̄a aa maa wee do in̄e waati k̄ama fei, n̄o waati iyi ì bi fei aa ȳok̄o i ce n̄na j̄ida n̄a, amma amu n̄ kaa n̄ na n̄ wee do in̄e hee do aj̄o fei. ⁸ Abou í ce andi gbugb̄aɛ iyi á ȳok̄o mbe, í f̄asi aram tulare do njuuma b̄ei à ya f̄asi arai iku n̄a a bei a si n̄a. ⁹ Ntɔ ntɔ, tengi bii in̄e n̄a aa koo a maa waazo laabaau j̄idau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ih̄e í ce a maa yeò gigie.

*Zudasi á fita anyii Jesu
(Cɔ Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)*

¹⁰ N̄oi Zudasi Isikarioti, in̄e ak̄ai m̄ocɔ maateeji n̄au, í b̄o bi in̄e ngboi woo weei Ilaaɔ n̄au í ni n̄nu á da n̄na Jesu si aw̄o. ¹¹ Iyi à gb̄o ideu, n̄oi in̄o n̄na í d̄o n̄o à ni āna aa muua fia. N̄oi Zudasi wa de kp̄aa b̄ei á ce ku zambaò Jesu ku na in̄e n̄au.

*Jesu wa j̄e jingauí Iku ku kua do
m̄oc̄eɛ n̄a
(Cɔ Matie 26:17-25; Luku 22:7-14,
21-23; Z̄aa 13:21-30)*

¹² Si aj̄o sintei jingauí P̄eɛ hai n̄e lefee, si waati iyi in̄e n̄a à ya saka angud̄ai jingauí Iku ku kua a ceò kuwee, n̄oi m̄oc̄oi Jesu n̄au à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee ijei jingauu. ¹³ N̄oi í be aman̄e minji si in̄oi m̄oc̄eɛ n̄au í s̄o n̄a í ni, i b̄o in̄o ilu, aa ye m̄ok̄o gɔ wa so inyi j̄olɔ. I tooe. ¹⁴ M̄ok̄ou á koo ku lɔ kpas̄e gɔ. Kpas̄e bii á l̄ou, i koo i s̄o ilu kpas̄e i ni n̄a, M̄eetu í ni ka beee ile bii n̄nu á j̄e jingauí Iku ku kua do m̄oc̄oi n̄nu n̄a. ¹⁵ M̄ok̄ou á b̄ò n̄e si antai ile ku kpeke gɔ n̄o á nyisi n̄e ilaawa nla gɔ iyi à ce s̄oolui fei nd̄eɛ t̄a. Bei aa ce nwa s̄oolui jingauu n̄a. ¹⁶ N̄oi m̄oc̄o n̄au à dasi kp̄aa à n̄e. Iyi à to in̄o iluu n̄o à ye ideu í ce bei Jesu í s̄o n̄au, n̄oi à ce ijei jingauu be. ¹⁷ Iyi ale í l̄e, n̄oi Jesu í to wa do m̄oc̄o maateeji n̄au. ¹⁸ Waati iyi à waa j̄e n̄oi

Jesu í ni, ntò ntò, iné akã nñe iyi awòò à waa je, nñui á zambam. ¹⁹ Njoi inói aña fei í fò, nò à wasi ku beee akã akã à waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ Njoi Jesu í je nña í ni, si inói inñe maateejii, iné akã nñe á gũsi pñe si inò jee awòò ajò. Lafñei á zambam. ²¹ Do ntò amu Amai Amane an ku si bei kukoi idei Ilaađ wa fò. Amma iné iyi á zambam á ye ijuukpã nla nla. Á tiaa ineeu bii í je a kù búu mòm wo.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu
(Cò Matie 26:26-30; Luku 22:14-20;
Kor. 1, 11:23-25)

²² Waati iyi à waa je, njoi Jesu í so pñe í saabu Ilaađ titã í bei í bububue í na məcəe ñau í ni, i gba ña. Iyi ihñi í je aram. ²³ Njoi í so kòofu má si bii à dasi vñe í saabu Ilaađ nò í na ña aña fei à mò. ²⁴ Njoi í sò ña í ni, iyi ihñi í je njem. Nñui í je nyindai akabuu iyi Ilaađ í ði do amané ña. An nikãe na irii dulum dii iné nkpò. ²⁵ Ntò ntò, n kaa n mò atñ vñe má í gbe hee ajò iyi an mò vñe titò si andunya titò Ilaađ. ²⁶ Si anyie à kò iri ña nò à fita à bò iri kutai Olivie ña.

Jesu wafò iyi Piéé á jã ku ni kù mà nñu
(Cò Matie 26:31-35; Luku 22:31-34;
Zãa 13:36-38)

²⁷ Njoi Jesu í sò məcəe ña í ni, inñe fei aa nyiò anyi na irim. Bèi Ilaađ í fò si kukoi idee, beebèi á ce. Í ni nñu á kpa woo degbeu nò angudã ñau a fangaa bii fei. ²⁸ Amma an jì hai si bale nò n cua nñe n bò ilei Galilee. ²⁹ Njoi Piéé í sòò í ni, baa bii iné fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁰ Njoi Jesu í sòò í ni, ntò ntò, nnyi, idũuyi mòm, hee ajee ku maa kò ise gbeeji, aa jã ise gbeeta i ni i kù mà. ³¹ Amma bèi Jesu wa fò, beebèe mòi Piéé í ya fò hee lele ku ni, n kaa n kòsie pai, baa bii í je an ku do awò ajò. Njoi aña fei à fò beebèe.

Jesu wa ce kutòò Gesemanee
(Cò Matie 26:36-46; Luku 22:39-46)

³² Njoi Jesu do məcəe ña à bò inya gò iyi à ya kpe Gesemanee. Iyi à to be nò í sò ña í ni, i buba ihñ titã ña n koo n ce kutòò wa. ³³ Njoi í gbã Piéé do Zaaki do Zãa à bò waju. Nò njo í muu hee arae fei í rò. ³⁴ Njoi í sò ña í ni, inò ku fò í

naa sim nla nla hee wa bi ku kpm. I wa ihñ, i wò njoo ña. ³⁵ Iyi í fò beebèe í tã ñoi í bò waju keeke í koo í seebata ile wa ce kutòò, bii á ce, wahalau ku jìò nñu. ³⁶ Wa ni, Baam, aa yòkò i ce mii fei. Jò wahalau ihñ ku jìim. Amma do nñu fei, ku maà ti ku je ti idòòbim, jò idòòbie ku ce.

³⁷ Si anyie ñoi í nyi wa bi məcə mēeta ñau í ba ña à waa sñ njoo. Njoi í bee Piéé í ni, Simòò, ì waa sñ njooi? Debei, i kù yòkò i kù wò njoo baa leeu akã? ³⁸ I wò njoo nò i maa ce kutòò ña ku ba i maà dasi kulelei iné ña. Idòì amané í bi, amma arae í kua gbugbãe. ³⁹ Njoi í nyi má í koo í ce kutòò si ide akãu. ⁴⁰ Iyi í nyi wa bi tu ña má, nò í ba ña à waa sñ njoo má, domi njoo wa kpa ña. Iyi í jì ña nò a kù mà bei aa sòò má.

⁴¹ Njoi í nyi í koo í ce kutòò má nò í baa bi tu ña ise gbeetasiaie í bee ña í ni, ì sũ ì waa sñmi ñai hee nsei? Í to beebèe. Wee, awaatiu í to tã, iyi aa mu amu Amai Amane, á daa ilu dulum ña si awò. ⁴² Wee, iné iyi á zambam wa to wa. I dede ka kòò ña.

À mu Jesu
(Cò Matie 26:47-56; Luku 22:47-53;
Zãa 18:3-12)

⁴³ Iyi Jesu wa fò beebèe, gbakã ñoi Zudasi, iné akãì məcə maateejii ñau, í to wa. Zamaa nla gò wa tooe wa à waa mu taakuba ña do golo ña. Iné ngboi woo weei Ilaađ ñau do woo kò iné ña si wooda ña do iné ngbo ñau à be ña wa. ⁴⁴ Waati iyi Zudasi í dasi idò nñu ku zamba Jesuu, í sò iné ñau nyinda gò iyi nñu á ce. Í ni, iné iyi an koo n ya n baabaè, lafñe mbe. I muu dim dim inee ña. ⁴⁵ Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekee si Jesu í ni, Mēetu. Njoi í baabaè. ⁴⁶ Njoi iné ñau à to Jesu awò à muu. ⁴⁷ Njoi iné akãì məcə ñau í yò taakubaè í cafe itii amaacei woo wee nlai Ilaađu í buu. ⁴⁸ Njoi Jesu í bee ña í ni, amui ì naa ku mu ña do taakuba do golo ña bei woo ce ile? ⁴⁹ N ya n wa si inò nñe ajò fei n maa n kò iné ña si cio kpasèi Ilaađ, nò i kù mum ña. Amma nñu ñau be fei í ce ku ba kukoi idei Ilaađ ku kò. ⁵⁰ Njoi məcə ñau fei à jòò à sa.

⁵¹ Nɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka acɔ. Nɔi inɛ gɔ wa dɛ ku muu, ⁵² amma í sa basí í jò acɔu.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa
(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

⁵³ Nɔi à bɔ̀ Jesu bi woo wee nɔi Ilaaɔ̀u. Tengí bei inɛ ngboi woo wee ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔ̀tɔ̀. ⁵⁴ Nɔ Piɛɛ í wa hee jiiji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nɔi. Nɔi í buba bɛ do woo degbe andɛ koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

⁵⁵ Waati nɲu inɛ ngboi woo wee ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa dɛ ide gɔ iyi aa yɛ̀d taalei Jesu a ba a kpaa. Amma a kù ba. ⁵⁶ Inɛ nkɔ̀ í wasi ku máa ide, amma ide ɲa kù waa so nje. ⁵⁷ Nɔi inɛ gɔ ɲa à dede à máa ide à ni, ⁵⁸ à gbɔ̀ iyi í ni nɲu á legɛ kpasɛi Ilaaɔ̀u nɔ si afei ajɔ̀ mɛɛta nɲu á be ku ma mmue iyi kaa jɛ do awɔ̀i amanɛ. ⁵⁹ Amma baa si bɛ, ide ɲa kù so nje. ⁶⁰ Nɔi woo wee nɔi í dede í leeki si wajui aɲa fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii inɛ ɲau ihɛ̀ à waa yɛ̀d taaleɛ. ⁶¹ Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ̀ ide gɔ. Nɔi woo wee nɔi í beɛ má í ni, awɔ̀i ì jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̀ í cica, Amai Ilaaɔ̀? ⁶² Nɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui. Nɔ aa yɛ ɲa amu Amai Amanɛ ñ wa n buba si awɔ̀ ɲɛi Ilaaɔ̀ ilu gbugbã fei. Nɔ ajɔ̀ akã aa na i yem ɲa ñ wa n naa si kudũi iji má. ⁶³ Nɔi woo wee nɔi í ga ibɔɛ ku nyisiò idɔ̀kɔ̀ɛ. Nɔ í ni, a kù waa dɛ siɛ ilu sɛɛda kãma má. ⁶⁴ Ì gbɔ̀ bei wa bu Ilaaɔ̀ ɲa. Beirei ì yɛ a cea mɔkɔ̀u ɲa. Nɔi aɲa fei à yɛ taaleɛ à ni a kpaa.

⁶⁵ Nɔi inɛ gɔ ɲa à wasi ku tusi Jesu antɔ̀ gbakã nɔ à bii ijuɛ à bei à waa daa kutu à beɛ à waa ni, awɔ̀ walii, sɔ̀ wa inɛ iyi í cãɛ. Nɔi sooge ɲau à mu Jesu à wasi ku sambalɛ.

Piɛɛ í jã í ni nɲu kù mà Jesu
(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Waati iyi Piɛɛ í wa bantumai kpasɛu, ɲɔi inɛ akãi ama inaabo woo ce icei woo wee nɔi Ilaaɔ̀u í naa bɛ. ⁶⁷ Iyi í yɛ Piɛɛ wa nyia, ɲɔi í cɔ̀ sɛɛ í

ni, awɔ̀ mɔ, ì tako ì wɛɛ do Jesu inɛi Nazaretu. ⁶⁸ Amma í jã í ni, n kù màa fɔ̀, n kù gbɔ̀ ide iyi ì waa fɔ̀. Nɔi í fita í bɔ ikpa andɛ kabau. Waati bɛɛbei jɛɛ wa kɔ. ⁶⁹ Nɔi ama inaabo woo ce iceu í yɔ̀ bɛ má, ɲɔi í wasi ku sɔ̀ inɛ ɲa iyi à wa beu wa ni, inɛɛu ihɛ̀ inɛ akã ɲɔi. ⁷⁰ Nɔi Piɛɛ í jã má. Iyi í kpɛ keeke, ɲɔi inɛ ɲa iyi à wa beu à sɔ̀ Piɛɛ à ni, ntɔ̀ ntɔ̀, awɔ̀u inɛ akã ɲɔi, domi awɔ̀ mɔ inɛi Galilei. ⁷¹ Nɔi Piɛɛ í ceekpe í ni, n kù mà mɔkɔ̀ iyi ì waa fãau bɛ ɲa. ⁷² Bɛ gbakã ajɛɛ í kɔ isɛ gbeejisiaɛ. Nɔi Piɛɛ í yɛ gigii ide iyi Jesu í sɔ̀u wo í ni, hee ajɛɛ ku maa kɔ isɛ gbeeji aa jã isɛ gbɛɛta í ni i kù màm. Nɔi Piɛɛ í lɔ̀si ku kpata.

15

À bɔ̀ Jesu si wajui Pilati
(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Zãa 18:28-38)

¹ Nɔi daadaakɔ̀ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe si igbei woo kiiti ɲau fei à tɔ̀tɔ̀ à wũa ideu ajɔ̀. Nɔ à dɛ Jesu à koo à daa Pilati si awɔ̀. ² Nɔi Pilati í beɛ í ni, awɔ̀i ì jɛ ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ̀. ³ Nɔi inɛ ngboi woo wee ɲau à má Jesu ide ikã ikã fei. ⁴ Nɔi Pilati í beɛ má í ni, i kù waa fɔ̀ ide gɔ? I kù gbɔ̀ bei à waa niɛ? ⁵ Amma Jesu kù jɛ ide kãma má hee biti í mu Pilati.

À yɛ taalei Jesu a ba a kpaa
(Cɔ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Zãa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingau iku ku kua fei Pilati í ya jò inɛi piisɔ̀ akã iyi zamaa í bii. ⁷ Wee inɛ gɔ í wa ile piisɔ̀ bɛ do kpaasie ɲa si na iyi í jò à kpa inɛ gɔ si waatii ide ku kɔ ɲa. Iriɛi Barabasi. ⁸ Nɔi zamaau í bɔ̀ bi Pilati à waa tɔ̀ɛ ku cea aɲa bei í ya ce ɲa adɔ̀ fei si jingauu. ⁹ Nɔi Pilati í bee ɲa í ni, ì bi n jò ɲɛ ilaalui Zuifu ɲau ɲa? ¹⁰ Í fɔ̀ bɛɛbei si na iyi í jò wa mà sãa sãa iyi na igui í jò inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲau à daa nɲu Jesu si awɔ̀. ¹¹ Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲau à wasi ku mante zamaau à ni a sɔ̀ Pilati ku nya ɲa Barabasi. ¹² Nɔ Pilati í bee ɲa má í

ni, to, beirei ì bi n cea ine iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ηau. ¹³ N̄oi à d̄o anu à ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁴ N̄o Pilati í bee ηa í ni, laal̄o yoomai í bei í ce. Amma b̄ei Pilati wa f̄o fei, beebe m̄oi ine ηau à ya d̄o anu hee lele a ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í j̄o Pilati í bi ku ce iyi á d̄o zamaau si, n̄hui í j̄o í nya n̄ha Barabasi n̄o í mu Jesu í j̄o à teaa kp̄ot̄o. Si anyie, n̄o í daa sooge ηa si aw̄o a koo a kpakpae si j̄i ku gaau.

Sooge ηa à waa yaako Jesu

(C̄o Matie 27:27-31; Z̄aa 19:2-3)

¹⁶ N̄oi sooge ηau à gb̄a Jesu à b̄oðe kabai ilaalu, n̄o à t̄ot̄o sooge ηa iyi à gbe ηau fei be. ¹⁷ N̄oi à daa Jesu si ib̄o nkpa sis̄o ḡo, n̄o à ba fulai aḡu à daa si irie. ¹⁸ N̄oi à yaakoε à waa ni, f̄o ilaalui Zuifu ηa. ¹⁹ N̄oi à ya maa c̄aa kpokpoo si irie, a maa tusie ant̄o, n̄o à waa gulea à waa seebata si wajue. ²⁰ Iyi à yaakoε à tā, η̄oi à nyaa ib̄o nkpa à bei à daa si ib̄oε, n̄o à b̄oðe waduude à koo à kpakpae si j̄i ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau

(C̄o Matie 27:32-44; Luku 23:26-43; Z̄aa 19:17-27)

²¹ Wee inei Sireni ḡo iyi à ya kpe Sim̄o wa baa hai iko, n̄o í to wa be. Baai Alesandu do Rufusui. Iyi í to wa n̄o sooge ηau à muu do gbugb̄a à k̄aa j̄i ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ²² N̄oi à b̄oð n̄hu do Jesu si inya ḡo iyi à ya kpe Ḡooḡata, waat̄o inya iyi í j̄o kokoi iri. ²³ N̄o à ná Jesu at̄e v̄eε iyi à ȳoḡee do iw̄o iyi à ya kpe miru, amma í k̄o ku m̄o. ²⁴ N̄oi à kpakpae si j̄i n̄o. Si anyie sooge ηau à ta kpasa si j̄ineε ηa a ba a ye iyi ine fei á ba. Bebebe à ce ikp̄ei jaaεe ηau. ²⁵ Daak̄o zakai bei is̄o mees̄ai à kpakpae si j̄i n̄o. ²⁶ N̄oi à k̄o kuraraε si j̄i ḡo à masi j̄i bii à kpakpaeu, à ni ilaalui Zuifu ηa. ²⁷ N̄oi à kpakpa ile minji ḡo ηa be má, ine ak̄a ikpa aw̄o n̄jeε, ine ak̄a m̄o ikpa aw̄o cangae. [²⁸ Bebebe kuk̄oi idei Ilaađ í k̄o iyi í ni, à dooae si ine laal̄o ηa.]

²⁹ Woo l̄o ηa à ya maa gugb̄a iri a buu a maa ni, ah̄a, k̄u je aw̄oi ì ni aa lege kpas̄ei Ilaađu n̄o i maa ma si afei aj̄o m̄eeta? ³⁰ To, faaba araε be, kita hai

si antai j̄i ku gaau. ³¹ Bebebe m̄oi ine ngboi woo weei Ilaađ ηau do woo k̄o ine ηa si wooda ηau à waa yaakoε. À s̄o n̄je à waa ni, í faaba ine ḡo ηa amma kaa ȳok̄o ku faaba araε. ³² Bebebe, n̄hu Kirisi ilaalui Izireliu ku kita wa hai si j̄i n̄o ku ba ka ȳo, n̄o ka dasie naane. Bebebe m̄oi, ine ηa iyi à kpakpa do Jesu aj̄o à ya maa yaakoε.

Waati iyi Jesu í ku

(C̄o Matie 27:45-56; Luku 23:44-49; Z̄aa 19:28-30)

³³ N̄oi das̄a nkpa ilu í kuku si ile fei hee í koo í to is̄o m̄eetai ale. ³⁴ N̄oi si is̄o m̄eetau Jesu í d̄o anu hee lele í ni, Eloi, Eloi, lama sabatani, waat̄o Ilaađ, Ilaađ, na mii í ce ì f̄usim aw̄o. ³⁵ N̄oi ine ḡo ηa iyi à wa beu à gb̄o ideu. N̄o à ni, í gb̄o, wa kpe Elii. ³⁶ N̄oi ine ak̄a n̄ha í sei í koo í d̄i kanya si golo ḡo í s̄osi inyiik̄a í bei í naa í toa Jesu ku c̄ooc̄oε, n̄o í ni, ka leek̄i, ka c̄o ma Elii á naa ku kitae hai si j̄i ku gaau. ³⁷ N̄oi Jesu í d̄o anu hee lele í bei í ku.

³⁸ Asee, waati beebe si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpas̄ei Ilaađu í ga í kp̄e minji hai lele hee ku b̄o ile. ³⁹ Ine ngboi sooge ηa iyi í wa wajui Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku, n̄o í ni, nt̄o nt̄o, ineεu ih̄e Amai Ilaađi.

⁴⁰ N̄oi inaabo ḡo ηa m̄o à wa be à waa c̄o ilu wa hai j̄ij̄i. Si in̄o n̄ha Maari inei Madalau í wa be do Salomee do Maari, iyei Zozee do Zaaki iyi í je ama awaas̄u. ⁴¹ Wee hai tako, waati iyi Jesu í wa ilei Galilee, an̄ai à tooε à ya maa cea ice. N̄o inaabo nkpa ḡo ηa m̄o à wa be, iyi an̄aò ηa à s̄i Jesu wa iyi wa naa Zeruzalemu.

À dasi ikui Jesu bale

(C̄o Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Z̄aa 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í le, η̄oi Zozefu inei Arimateu í naa be. Í bei í je ilu beere si in̄oi Zuifu woo kiiti ηau, n̄o wa c̄o kp̄aa iyi Ilaađ á na ku je bomma. Wee aj̄oi s̄oolui jingau. Iju kum̄ae aj̄oi kus̄imii á je. Na η̄oi í j̄o Zozefu í b̄o bi Pilati do w̄ok̄o ku t̄oε ikui Jesu. ⁴⁴ N̄oi Pilati í biti do iyi í gb̄o à ni í k̄u tā. N̄oi í kpe ine ngboi sooge ηau í beε ma Jesu í

kú í kpɛ. ⁴⁵ Iyi inɛ ngboi sooge ηau í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηai í jesi Zozefu koo so ikuu. ⁴⁶ Nɔi Zozefu í koo í ra aco fufu, nɔ í nya ikui Jesu wa hai si jli ku gaauu, í woo do aco. Nɔ í suu si isai kuta go iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla go í diò andei baleu. ⁴⁷ Nɔi Maari inɛi Madalau do Maari iyei Zozee à ye bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kujti Jesu hai si bale

(Cɔ Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Zaa 20:1-10)

¹ Iyi ajɔi kusimi í lo, ηai Maari inɛi Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tulare iyi aa koo a fasi ikui Jesu. ² Nɔi ajɔ amaazuma daadaakɔu abo ηau à bɔ bi baleu, ³ ηai à waa bee nje si kpaa à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei baleu ya. ⁴ À waa fo bebei si na iyi í jò kutau í la í caa. Amma iyi à cɔ waju à ye kutau í bimbili. ⁵ Nɔi à lo inɔ baleu nɔ à ye awaasɔ go wa buba do awɔ nje be, wa dasi jaba fufu, nɔ njo í mu ηa jiiida. ⁶ Nɔi í sɔ ηa í ni, i maà jò njo ku mu ηe. N ma iyi Jesu, inɛi Nazaretiui ì waa dede ηa, iyi à kpakpa si jli ku gaauu. Í jli hai si bale, kù wa ihɛ má. I cɔ tengi bii à dasieu wo. ⁷ Amma i koo bebei í koo i sɔ mɔcɔe ηau do Piere takae i ni, á cua nne ku bɔ ilei Galilee. Bei aa koo i yoo ηa si bei í sɔ ηe wo.

⁸ Nɔi à fita wa à sa hai bi baleu do kuyaya domi njo í mu ηa ntɔ ntɔ. A kù nɔ a kù sɔ inɛ go ideu na irii njo iyi í mu ηau.

Jesu í tusea Maari inɛi Madalau arae (Cɔ Matie 28:9-10; Zaa 20:11-18)

[⁹ Iyi Jesu í jli hai si bale ajɔ amaazuma daadaakɔu, bi Maari inɛi Madalau í tako í nyisi arae. Maariui Jesu í tako í lelea inɛi inɔko meeje wo. ¹⁰ Nɔi abou í koo í sɔ kpaasie ηa laabaauu. Anai à waa too Jesu wo nɔ à weɛò inɔ kufɔ à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í jli má, nnu í yoo, a kù dasie naane.

Jesu í tusea mɔcɔ minji go ηa arae (Cɔ Luku 24:13-35)

¹² Si anyii nnu, ηai Jesu í tuse arae bi mɔcɔ minjie go ηa iyi à waa ne si kpaa, à waa bɔ ilɛko. Amma í kpaasi arae si kuye nna. ¹³ Nɔi inɛ ηau à baa inɔ ilu nɔ à koo à sɔ inɛ bubu ηau, amma kpaasi ηau a kù dasi anja mɔ naane má.

Jesu í tusea mɔcɔ maatakã ηau arae (Cɔ Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Zaa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁴ Si anyie Jesu í koo í tuse arae bi mɔcɔ maatakã ηau bii à waa je. Nɔi í gbagba si ηa na naane hai dasi nna do idɔ kule nna, si na iyi í jò a kù jesi ideu inɛ ηa iyi à yoo í jli hai si baleu. ¹⁵ Nɔi í sɔ ηa í ni, i bɔ si andunya fei, nɔ i waazoa inɛ baa yooma fei laabaau jiidau ηa. ¹⁶ Inɛ iyi í dasi naane nɔ í jò à dasie inyi á ba faaba, amma inɛ iyi kù dasi naane, Ilaaɔ á ye taale ku kpaa iju. ¹⁷ I cɔ maamaake go ηa iyi woo dasim naane ηa aa ce. Aa lele inɛi inɔko ηa do irim, nɔ aa fo ide do fee ηa iyi i kù waa gbɔ ηa. ¹⁸ Aa mu njo ηa do awɔ, nɔ baa bii à mɔ kɔtɛ go kaa ce nna ide kama. Aa lesi bɔo ηa awɔ nɔ a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaaɔ má (Cɔ Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

¹⁹ Iyi Lafɛe Jesu í sɔ ηa ideu í tã, ηai à soo lele í koo í buba si awɔ njei Ilaaɔ. ²⁰ Nɔi mɔcɔ ηau à koo à waa waazoa inɛ ηa bii fei. Nɔ Lafɛe wa sobi ηa si icɛu, í jò à ya maa ce maamaake ηa ku ba inɛ ηa a mà iyi ide nna í je ntɔ.]

Laabaau jiiida iyi Luku í kɔ

Ide Sinte

¹⁻⁴ Baakɔm Teofilu, ilu beere nla, n wa n ce fɔɔ.

Í sɔam si n kɔe tiaɔ ihɛ wa n sɔe dee dee mii iyi í ce si anini nwa. Ine ɔa iyi à yɔɔ hai sinte, nɔ à baa à je woo ce icei ideu, aɔai à sɔ wa. Iyi ine ɔa à gbɔɔ, ine nkpɔ nkpɔi í ce kookaai ku ba a kɔɔ dee dee. Nɔ í sɔam si amu mɔ n kɔe wa ku ba i mà kam kam iyi ide ɔa iyi à kɔe siu ntɔi, domi n wɔa ideu fei hai sinte.

Amaleka gɔ wa fɔ ideí kubí Zãa woo dasi inyi

⁵ Si waati iyi Herodu í je ilaalui Zudee, woo weei Ilaaɔ gɔ í wa be à ya kpoo Zakari. Si wuai woo weei Ilaaɔ ɔa iyi í je ti Abiai í wa. Aboei à ya kpe Elizabeti. Si dimii Arɔɔ iyi í je woo wee nla sintei Ilaaɔui í wa. ⁶ Aɔa minji fei à je dee dee si wajui Ilaaɔ nɔ à waa jirima woodai Lafɛe do idee fei mam mam. ⁷ Amma a kù ne ama domi Elizabeti gbendai, nɔ aɔa minji fei à gbo tã.

⁸ Ajɔ nɔu gɔ, Zakari wa ce icei kuwee si wajui Ilaaɔ domi si wuaeí kuwee í to si. ⁹ Wee, à ya ta kpasai ku ba a mà ine iyi á lɔ si kpaséi Ilaaɔ koo jo tulare. Nɔi ajɔ nɔu be, kpasau í so Zakari, ɔai í jɔ í lɔ inɔ ileu koo jo tulareu. ¹⁰ Nɔ zamaau fei wa ce kutɔɔ waduude si waati iyi wa jo tulareu. ¹¹ Nɔi amalekai Ilaaɔ gɔ í naa sie, wa leekí si awɔ njei bi ku jo tulareu. ¹² Iyi Zakari í yɔɔ ɔai zigie í da, nɔ njo í muu hee í caa. ¹³ Amma amalekau í sɔɔ í ni, mà jɔ njo ku muɛ, Zakari. Ilaaɔ í gbɔ kutɔɔe. Elizabeti aboe á bíe ama inemɔkɔ nɔ i sɔɔ Zãa. ¹⁴ Aa ne inɔ didɔ nla nla nɔ ine nkpɔ á wee do inɔ didɔ na kubie, ¹⁵ si na iyi í jɔ ine nlaí á je si wajui Aɔ Lafɛe. Kaa mɔ vɛe, hee má je atɛ kulele mmu gɔ. Nɔ á kɔɔ Hundei Ilaaɔ hai inɔi iyee. ¹⁶ Á jɔ inei Izireli nkpɔ ku kpaasi idɔ nɔ a nyi wa bi Aɔ

Lafɛe nɔa. ¹⁷ Nɔui á cuaa Ilaaɔ nɔ ku ye bei Elii walii nlaí takou. Gbugbãe mɔ á yei bei ti Elii. Á jɔ baa do ama nɔa ɔa a gbɔsi nje, nɔ á jɔ hai gbɔ ide ɔa mɔ a ce lasabu bei ine dee dee ɔa.

¹⁸ Amma Zakari í sɔ amalekau í ni, amu wee n gbo tã nɔ abom mɔ í ce ine ngbo. To, beirei an ce n mà iyi ideu á ce. ¹⁹ Nɔi amalekau í jeaa í ni, amui Gabieli. Amui n ya n wa bi Ilaaɔ n maa n ceaa ice. Nɔui í bem wa n na n bae ide ku fɔ nɔ n sisie laabaau jiidau ihɛ. ²⁰ Amma i kù dasi idem nɔu naane baa do iyi á na ku ce bii waatie í to. Na nɔu, aa deki, i kaa yɔkɔ i fɔ ide má í gbe ajɔ iyi ideu í ceí.

²¹ Wee ine ɔa à waa degbe Zakari, nɔ à biti do iyi wa kpe inɔ kpaséi Ilaaɔ be. ²² Iyi í fita wa, kù yɔkɔ ku ba ɔa ide ku fɔ má, ɔai à mà iyi í ce kuye ɔai si inɔ ileu be. Wa ba ɔa ide ku fɔ do awɔ ku nyisi iyi ntɔi, amma kù yɔkɔ ku fɔ ide do gele.

²³ Si anyii kuyeu, Zakari í mɔsi icee má hee í koo í to ajɔ iyi icee í kpa iri inɔ kpasé be. Nɔi í nyi idee. ²⁴ Si anyie, Elizabeti aboe í ba así, nɔ wa singa arae zakai cukpa miu, í ni *, ²⁵ cɔ mii iyi Ilaaɔ í ceem. Í cɔm do iju jiiida nɔ í nyaam anyɔ si wajui amanɛ ɔa.

Amaleka wa fɔ ideí kubí Jesu

²⁶ Iyi así Elizabeti í ba cukpa meefa, ɔai Ilaaɔ í be amaleka Gabieli Nazareti si ilei Galilee. ²⁷ Í bɔɔi bi mudɛe gɔ iyi kù mà mɔkɔ, amma à mua awaasɔ gɔ iyi à ya kpe Zozefu, si dimii ilaalu Davidi. Irii mudɛeui í je Maari. ²⁸ Amalekau í lɔ bi tee í sɔɔ í ni, n wa n ceɛ fɔɔ, awɔ iyi Ilaaɔ í cea didɔ. Aɔ Lafɛe í wee do awɔ.

²⁹ Nɔi Maari í biti do ideu nɔ wa bee arae ide wa ni, yoomai í je yaasei fɔɔu ihɛ. ³⁰ Nɔi amalekau í sɔɔ í ni, mà jɔ njo ku muɛ Maari. Ilaaɔ í ceɛ didɔ. ³¹ Aa ba así i bí ama inemɔkɔ nɔ i sɔɔ Jesu. ³² Á na ku je ine nla. Amai Ilaaɔi aa ya kpoo, nɔu iyi kù ne saa. Aɔ Lafɛe á coo ilaalu, á náa bommai Davidi balae.

* **1:24** wa singa arae Ara ku singaeu kù je na anyɔ. Á yɔkɔ ku je wa bi ku maa wee nɔu aká ku ba ku saabu Ilaaɔ. † **1:33** Zakɔbu Zakɔbui à ya kpe Izireli má. Bii à ni á je bomma si dimii Zakɔbu, si dimii inei Izireli ɔa feii à waa fáa.

³³ Nηui á je bomma si dimii Zakabu do ajɔ fei. Bommaε kaa ne kɔɔ †. ³⁴ Nηi Maari í bee amalekau í ni, beirei á ce ku ce, si bei n kù mà məkə.

³⁵ Nηi amalekau í jeaa í ni, Hundi Ilaađi á naa siε, nɔ gbugbãε ku biiε bei jiji. Nηui í jò aa kpe ama kumá iyi aa na i biu Amai Ilaađ. ³⁶ Elizabeti nyaanzeεu mɔ iyi à ya maa kpe gbendau, do si agboεu fei, í ne asli ama ineməkə. Í wεε si cukpa mεefasiaε nsei. ³⁷ Maari, jò i mà iyi nkāma kù wεε iyi Ilaađ í mɔngɔ.

³⁸ Nηi Maari í ni, amu woo ce icei Ađ Lafēi. Fei ndεε ku ceem bei ì sɔm nɔu. Nηi amalekau í ne.

Maari í bɔ Elizabeti ku cɔ

³⁹ Si anyii nηu, ηi Maari í dede do saasa í dasi kpāa wa ne ikpa geete ηa, í bɔ ilu gɔ si ilei Zudee. ⁴⁰ Iyi í to be ηi í lɔ kpasēi Zakari nɔ í ce Elizabeti fɔɔ. ⁴¹ Waati iyi Elizabeti í gbɔ fɔɔi Maariu, ηi amau í yaga si inɔε, nɔ Elizabeti í kɔɔ Hundi Ilaađ. ⁴² Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, Ilaađ í weεε í re inaabo fei, nɔ kuweeu á sɔ si ama iyi aa na i bíu. ⁴³ Yooi ñ je hee iyei Lafēm í naa bi tom. ⁴⁴ Waati iyi ñ gbɔ fɔɔεu be, ama iyi í wa inɔm í yaga do inɔ didɔ. ⁴⁵ Ilu inɔ didɔi awɔ iyi ì dasi naane iyi mii iyi Ilaađ í sɔε á na ku ce.

Iri ku kɔi Maari

⁴⁶ Nɔ Maari í ni, Idɔm wa saabu Ađ Lafēi. ⁴⁷ Nɔ ñ wεεɔ inɔ didɔ na irii Ilaađ Woo faabam, ⁴⁸ Si na iyi í jò í kāsīm iju jiidεε, amu woo ce iceε iyi n kù je ngɔgɔ. Nɔ hai nsei inei andunya ηa fei aa maa ni amuu ilu inɔ didɔi, ⁴⁹ Domi Ilaađ, ilu gbugbã fei í ceem mii nla nla. Iriε í má. ⁵⁰ Í ya ce araarei inε ηa iyi à waa jirimεε hee do ajɔ fei. ⁵¹ Í ce iceε gbugbã ηa do gbugbãi awɔε Nɔ í fangaa inε ηa iyi lasabui idɔ nηa í ne faao. ⁵² Í keke ilaaluu ηa si batai bomma nηa ηa, Nɔ í so ilu are ηa lele.

⁵³ Í jò inε ηa iyi ari wa kpa à je mii jiiida ηa à yo,

Amma í lele ilu fia ηa awɔ ngbε.

⁵⁴⁻⁵⁵ Í sobi inei Izireli woo ce iceε ηa,

Í ce araare nηa hee do ajɔ fei

Bei í tako í sɔ Aburhamu do tɔkue ηa Anηa iyi à je bala nwa ηa.

⁵⁶ Iri iyi Maari í kɔu mbε. Si anyiε nɔ í buba bi Elizabeti be zakai cukpa mεeta, í bei í nyi ideε.

Kubí Zāa woo dasi inyi

⁵⁷ Awaati í to bii Elizabeti á bí amaε, nɔ í bí ama ineməkə. ⁵⁸ Kpaasie ηa do nyaanzeε ηa à gbɔ iyi Ađ Lafēi í ce araareε ntɔ ntɔ, nɔ anɔd ηa à wεεɔ inɔ didɔ ajɔ. ⁵⁹ Si ajɔ mεejɔsia à naa ku dasi amau bango, nɔ à waa bi à kpoo Zakari, irii baεu. ⁶⁰ Amma iyεε í so ide í ni, aawo, Zāai aa kpoo. ⁶¹ Nηi à sɔɔ à ni, si nyaanzeε inε kāma kù ne dimii iriu be.

⁶² Nɔ à bee baεε do awɔ ku ba a mà bei í bi a kpe amau. ⁶³ Nηi Zakari í tɔɔ mii gɔ si bii á kɔ si, nɔ í kɔ í ni, Zāai í je iriε. Nɔ anηa fei à biti. ⁶⁴ Nηi gbakā Zakari í yɔkɔ í fɔ ide do geleε, nɔ í lɔsi ide ku fɔ wa saabuɔ Ilaađ. ⁶⁵ Nηi njo í mu hee do inε ηa iyi à wa amεε amεε fei. Nɔ si ilεkoi geetei Zudee ηa fei inε ηa à wasi ku ce faajii ideu. ⁶⁶ Inε ηa iyi à gbɔ ideu fei à ya maa muui si idɔ nηa nɔ a maa ni, debi, beirei amau ihē á na ku je.

Mii ηa iyi í ceu ihē fei wa nyisi iyi gbugbãi Ilaađ í wεε do nηu.

Iri ku kɔi Zakari

⁶⁷ Nηi Zakari baai amau í kɔɔ Hundi Ilaađ, nɔ í ce walii í ni,

⁶⁸ Saabui í je ti Ilaađ Lafēi inei Izireli ηa

Si na iyi í jò í naa bi inε ηa í na í ya ηa.

⁶⁹ Nɔ í naa nwa Woo faaba ilu gbugbã wa si nyaanzei ilaaluu Davidi amaacεεu,

⁷⁰ Si bei í jò walii kumáε ηau à fɔ wo hai ku kpe.

⁷¹ Nηui á faaba wa hai si awɔi mbεε nwa ηa,

Do hai bi inε ηa iyi à cé wa fei.

⁷² Beεbei í nyisi bala nwa ηa araareε, Nɔ wa yeɔ gigii akabuu kumáε.

73 Akabuuui í je kuwā iyi í cea
Aburahamu bala nwa,
74 Í ni n̄ju á nya wa hai si aw̄oi mb̄ee
nwa ŋa,
N̄o n̄ju ku j̄o ka cea n̄ju ice do w̄ōk̄o.
75 N̄o ice iyi aa ka ceau ku je do id̄o
kumá n̄o ka je dee dee si wajue
do aj̄o fei si kuw̄ee nwa.
76 N̄o aw̄o amam, aa kpee waliiii Ilaā,
n̄ju iyi k̄u ne saa,
Domi aa cuaa Laf̄ee i maa teesea kp̄aa,
77 N̄o aa j̄o in̄ee ŋa a mà iyi aŋa aa
ba faaba waati iyi Ilaā á nya
dulum du ŋa.
78 Nt̄o nt̄o, araarei Ilaā Laf̄ee nwa í lá si
wa.
Na saabui araareui í j̄o inya kumá
í naa si wa hai lele bei nunui
daak̄o,
79 Ku ba ku má inya si in̄e ŋa iyi à waa
buba si ilu kuku do si j̄īji iku
Ku maa nēo awa fei si kp̄ai laakai ak̄a.
80 Iri iyi Zakari í k̄ōu mb̄e. Si anyii
n̄ju amau wa la, n̄o bisie wa k̄ōsi n̄o í
koo í wa ghabua hee í koo í t̄ōd̄ aj̄o iyi í
nyisi arāe bantuma si wajui in̄e Izireli
ŋa.

2

Kubí Jesu

(C̄o Matie 1:18-25)

1 Waati b̄eeb̄e, ilaalu n̄lai Romu iyi à
ya kpe Ogusitu í na wooda í ni a ce in̄e
ŋa kuka si il̄ee fei. 2 Kuka sinteu ih̄e à
cooi si waati iyi Kiriniusi wa je ilu ile
si il̄ei Siri. 3 N̄o in̄e fei í ne si ilue koo na
ir̄ie a k̄ō si tia.

4 N̄o Zozefu m̄o í ne hai Nazareti si
il̄ei Galilee, í b̄o il̄ei Zudee si ilui Davidi
iyi à ya kpe Betelehemu, domi n̄ju m̄o
nyaanzei Davidii wa je. 5 Í b̄o ku na
ir̄ie, n̄ju do Maari aboe iyi í ne as̄i*.
6 Si waati iyi à wa b̄e, aj̄o í na í to bii
á bí amāe. 7 N̄o í bí ama sintēe, ama
in̄em̄ok̄o. Í biīe do ac̄o n̄o í t̄ō si bi ku
jei angud̄a ŋa, si na iyi í j̄o inya k̄u w̄ee
bii in̄e njoo ŋa aa s̄o.

Amaleka ḡo ŋa à naa bi woo degbe ŋa

8 Woo degbe ḡo ŋa à wa in̄o sako
b̄e, à waa degbe angud̄a ŋa id̄u. 9 N̄o

* 2:5 Maari aboe à ni Maari í je aboe si na iyi í j̄o aŋād̄i à w̄ee, amma aŋād̄o a k̄u t̄ōt̄ō s̄ee hee í koo í bīo
Jesu.

amalekai Āo Laf̄ee ḡo í faata si ŋa wa,
n̄o inya kumá n̄la ḡo í kaako ŋa. Inya
kumá̄u amboei Laf̄eeui. N̄o n̄jo í mu
ŋa j̄iida. 10 Amma amalekau í s̄o ŋa í ni,
i māa j̄o n̄jo ku mu ŋe. Laabaau j̄iida
n̄ naa ku sisi n̄je, iyi á jea in̄e fei in̄o
did̄o n̄la n̄la. 11 Laabaau wee. Nnyii,
si ilui Davidi, à bí n̄je Woo faaba. N̄ju
í je Laf̄ee, in̄e iyi Ilaā í cicau. 12 Yaase
bei aa mà̄au ŋa wee. Aa ye ama kp̄ōt̄ō
ḡo b̄e à biīe do ac̄o, wa s̄u si bi ku jei
angud̄a ŋa.

13 Iyi í f̄o b̄eeb̄e í t̄a n̄o ḡbak̄a amaleka
mmu ḡo ŋa à naa bi t̄ee aŋa nkp̄o nkp̄o
n̄o à saabu Ilaā à waa ni, 14 ka j̄o ir̄ii
Ilaā ku ne amboe hee lele. N̄o laakai
ku s̄u ku wa si il̄e si in̄e ŋa iyi Ilaā í bi.

Woo degbe ŋau à b̄o Betelehemu

15 N̄o amaleka ŋau à j̄o ŋa à nyi lele.
Si anyii n̄ju, woo degbe ŋau à sabuu
n̄je à waa ni, deb̄ei, ka b̄o Betelehemu,
kaa c̄o mii iyi í ce, iyi Āo Laf̄ee í j̄o à mà.

16 N̄o à ce saasa à sei à koo. N̄o à to n̄o
à ye Maari do Zozefu, do ama kp̄ōt̄ōu
bii wa s̄u si bi ku jei angud̄a ŋa. 17 Iyi à
ȳō, à waa sisi mii iyi amalekau í s̄o ŋa
si ḡam̄ei amau. 18 N̄o in̄e ŋa iyi à ḡb̄o
idei woo degbe ŋau fei ideu í ya mu
ŋa bitii. 19 Amma Maari n̄je wa mu fei
nd̄ee si id̄e, n̄o wa lasabu si do laakai.
20 N̄o woo degbe ŋau à sinda à waa
ne. N̄o à waa nyisi amboei Ilaā, à waa
saabue na ir̄ii mii iyi à ḡb̄o do iyi à ye
fei, domi fei nd̄ee í cei si bei amalekau
í sisi ŋa.

À b̄o Jesu kpas̄ei Ilaā

21 Si aj̄o m̄eej̄osia n̄o à s̄o Jesu, iri
iyi amalekau í ni a kpoo hai waati iyi
iyee k̄u ne as̄i. Aj̄o n̄ju b̄e m̄oi aa dasie
banḡo.

22-23 Mii iyi Moizi í k̄o si woodae
wee. Í ni, ama in̄em̄ok̄o iyi à bí sinte
fei aa nyaa ik̄ai ku je ti Āo Laf̄ee. Na
n̄o í j̄o iyi waati í to si bii aa ce kuwee
Maari ku bei ku má si ayawo iyi í
ceu Zozefu do Maari à so amau à b̄o
Zeruzalem̄u ku ba a nyisi Āo Laf̄ee 24 n̄o
a ce kuwee. Kuweeu do kufe minji

wala do ankasiidi minjii à ya cooò si bei à kɔ̀ si woodai Aã Lafẽe.

²⁵ Wee makɔ̀ gɔ̀ í wa Zeruzalẽmu be à ya kpoo Simeõ. Makɔ̀u í je inẽ dee dee nɔ̀ í mà bẽereí Ilaaã. Wa degbe inẽ iyi á na ku tũ idai inei Izireli na nɔ̀ Hundei Ilaaã í wẽe do nɔ̀. ²⁶ Hundei Ilaaãu í sã wo í ni á ye inẽ iyi Aã Lafẽe í cicau ku bei ku ku. ²⁷ Nɔ̀i Hundeu í tale sie kpasẽi Ilaaã ku bɔ̀. Iyi iyeò baai Jesu na à lɔ̀de be ku ba a cea bei wooda í fɔ̀, ²⁸ nɔ̀i Simeõ í gbaa í muu si awɔ̀e í saabu Ilaaã wa ni,

²⁹ Lafẽe, nsei jò amu woo ce icẽe n jò andunya do laakai ku sũ si bei ì sɔ̀m wo,

³⁰ Domi ijum í ye faabaẽ,

³¹ Iyi ì ce sɔ̀lue si wajui dimi fei.

³² Nɔ̀ui í je inya kumá iyi á nyisi dimi mmu na kpãe.

Nɔ̀ nɔ̀ui í je amboei inẽe na, inei Izireli na.

Walii iyi Simeõ í ce

³³ Ide iyi Simeõ wa fɔ̀ si gãmei amau í mu iyeò baabẽ fei biti. ³⁴ Simeõ í wee nna nɔ̀ í sã Maari iyei Jesuu í ni, Ilaaã í cica amau ihẽi ku keke inẽ nkpɔ̀ nɔ̀ ku dede inẽ nkpɔ̀ mɔ̀ si inɔ̀i inei Izireli na. Nɔ̀ui Ilaaã í be wa ku je bei nyinda, amma inẽ na aa kɔ̀ sie. ³⁵ Nɔ̀ lasabui idai inẽ nkpɔ̀ kú fita gbugbãa. Awɔ̀ takaẽ, inɔ̀ ku fɔ̀ á gũe ajɔ̀ akã si idɔ̀e bei taakuba.

Ana walii inaabo

³⁶ Inaabo walii gɔ̀ mɔ̀ í wa be à ya kpoo Ana, amai Fanueli si dimii Azẽe na. Abou í gbo ntɔ̀ ntɔ̀. Í ce muau zakai adɔ̀ meeje makɔ̀e kù bei kù na kù wẽe, ³⁷ nɔ̀ í buba jaaã adɔ̀ nkpɔ̀ nkpɔ̀. Nsei abou í ne adɔ̀ cine do mee, nɔ̀ ci ya fita hai bantumai kpasẽi Ilaaã. Dasã do idũ fei, í ya maa cea Ilaaã icei do anu kudĩ do kutɔ̀. ³⁸ Waati bẽebe nɔ̀u mɔ̀ í sekẽe si na wa, wa saabu Ilaaã, nɔ̀ í lɔ̀si ideí amau ku sisia inẽ na iyi à waa degbe inẽ iyi á na ku faaba inei Zeruzalẽmu na fei.

³⁹ Waati iyi iyeò baai Jesu na à tã mii na iyi woodai Aã Lafẽe í ni a ceu fei, nɔ̀i à nyi Nazareti ilu nna si ilei Galilee.

⁴⁰ Nɔ̀ amau wa la, gbugbãe wa kɔ̀asi nɔ̀ í kɔ̀o bisi. Nɔ̀ didɔ̀i Ilaaã í wẽe.

Jesu í bɔ̀ kpasẽi Ilaaã si waati iyi í ne adɔ̀ maateejii

⁴¹ Adɔ̀ fei iyeò baai Jesu na à ya bɔ̀ jingauí Iku ku kuai Zeruzalẽmu. ⁴² Si waati iyi Jesu í ne adɔ̀ maateejii nɔ̀i à bɔ̀ jingauu si bei à ne dɔ̀nẽe. ⁴³ Iyi jingauu í tã à waa ne, nɔ̀i Jesu í gbe Zeruzalẽmu be, amma baabẽ na a kù mà. ⁴⁴ A waa tamaa bei í wa si inɔ̀ nɔ̀ai. Wee à nei zakai ajɔ̀ akã, nɔ̀i à dedeẽ si inɔ̀i nyaanze nna na do kpaasi nna na. ⁴⁵ Amma a kù yɔ̀, nɔ̀ à sinda à nyi ikpa Zeruzalẽmu à waa dedeẽ. ⁴⁶ Si ajɔ̀ meetasia nɔ̀i à yɔ̀ bantumai kpasẽi Ilaaã. Wa buba si aninii woo kɔ̀ inẽ na si wooda na, wa gbɔ̀ ide nna nɔ̀ wa bee na ide. ⁴⁷ Inẽ na iyi à waa gbɔ̀ idee fei à bitiò bisie do si bei wa je nna ide. ⁴⁸ Iyi baabẽ nau à yɔ̀ be, nɔ̀i ana mɔ̀ à biti, nɔ̀ iyeẽ í ni, amam, na mii í ce ì ce nwa bẽbe. Amu do baabẽ wee, à wasi ku dedeẽ do inɔ̀ ku fɔ̀ nla nla. ⁴⁹ Nɔ̀i í bee na í ni, na mii í ce ì waa dedeem na. I kù mà na iyi wũai Baam nii ñ ne n ce? ⁵⁰ Amma ide iyi wa sã nau a kù gbɔ̀ yaasee.

⁵¹ Nɔ̀i í too na à ne Nazareti nɔ̀ wa gbɔ̀ ide nna. Wee iyeu wa mu ide nau ihẽ fei si idɔ̀e. ⁵² Jesu í lá wa koo nɔ̀ bisie mɔ̀ wa kɔ̀asi nɔ̀ wa dɔ̀a Ilaaã si hee do amanẽ na fei.

3

Waazoi Zãa woo dasi inyi (Cɔ̀ Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Zãa 1:19-28)

¹ Iyi ilaalu nlaí Romu iyi à ya kpe Tibẽe í ce adɔ̀ maatũ si bommae, waati bẽebe Pɔ̀nsu Pilatii wa je ilu ilei Zudee, nɔ̀ Herodu mɔ̀ wa je inẽ ngbo si ilei Galilee, nɔ̀ Filipu ifɔ̀eu mɔ̀ wa je inẽ ngbo si ilei Iture do Takoniti, nɔ̀ Lisania mɔ̀ wa je inẽ ngbo si ilei Abileni. ² Ani do Kaifu na mɔ̀ à waa je woo wee nlaí Ilaaã. Waati bẽbei Ilaaã í sã Zãa amai Zakari ide si gɔ̀bua. ³ Nɔ̀ Zãa í bɔ̀ si ilu na iyi à wa kɔ̀kɔ̀i idoi Zuudẽe fei wa waazo nna wa ni, i kpaasi idɔ̀ ku ba Ilaaã ku kpa ideí

dulum du ηε nɔ a dasi ηε inyi. ⁴ Bεεbei ide iyi walii Ezai í kɔ si tiaεu í ce. Í ni, Imui inε gɔ wa dɔ anu si gɔɔɔ wa ni, I teese kp̄ai Laf̄εε ku tε ηa.

⁵ Nɔ aa d̄i lɔma ηau fei.

Nɔ geete do iri kuta fei á munga anu, Nɔ kp̄aa ku ka ηa fei aa tε, Kp̄aa iyi í s̄ami fei á s̄la.

⁶ Inε fei á yε b̄ei Ilaaɔ wa faaba wa.

⁷ Zamaa nkp̄ɔ nkp̄ɔi wa koo bi Z̄aa ku dasi ηa inyi. Nɔ í s̄ɔ ηa í ni, inε inε buu ηa bei njo wukuku, yooi í s̄ɔ ηe í ni i saa idɔk̄ɔi kiitii Ilaaɔ iyi á na ku naau.

⁸ Na n̄ηu, i ce kookoosu jiida i nyisiò iyi ì kpaasi idɔ ηa, nɔ i maà tamaa mà aa ba faaba ηa si na iyi í j̄ò ì ya maa ni inε ì je dimii Aburhamu ηa. N̄ wa n s̄ɔ ηe, Ilaaɔ á yɔkɔ ku so kuta ηau ih̄ε ku ce ηa dimii Aburhamu ηa. ⁹ Wee dagba wa k̄a si j̄i t̄a m̄m a daò icuε. Na n̄ηu, j̄i iyi kù waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina.

¹⁰ N̄ɔi zamaau í beεε wa ni, deb̄ei, beirei aa ka ce. ¹¹ Nɔ í je n̄ηa í ni, inε iyi í ne ib̄ɔ minji ku so ak̄a ku mua kpaasie iyi kù ne, nɔ inε m̄ɔ iyi í ne ije ku kp̄ɔ do kpaasie. ¹² Woo gba fīai l̄empoo gɔ ηa m̄ɔ à naa a dasi aηa m̄ɔ inyi, η̄ɔi à beεε à ni, M̄εtu, beirei aa ka ce. ¹³ N̄ɔi í s̄ɔ ηa í ni, i maà gba ku lɔ zaka bei à da n̄ηe. ¹⁴ N̄ɔi sooge gɔ ηa m̄ɔ à beεε à ni, awa m̄ɔ ni, beirei aa ka ce. Nɔ í s̄ɔ ηa í ni, i maà ya gba fīai inε gɔ do gbugb̄a ηa, nɔ i maà ya má inε gɔ ide, nɔ i maà ya donda iyi à waa s̄a n̄ηe.

¹⁵ Inε ηau à waa c̄ɔ kp̄ai inε iyi Ilaaɔ í cicau nɔ à waa lasabu si idɔ n̄ηa mà Z̄aa í je inεεu. ¹⁶ Nɔ Z̄aa í s̄ɔ aηa fei í ni, inyii amu n̄ wa n dasi ηe, amma inε gɔ wa naa iyi í rem do gbugb̄a. N kù to n f̄u baa ik̄ui baataε. N̄ηui á da n̄ηe si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹⁷ Wa mu kaale ku fε bileεε si awɔ, nɔ ku kp̄a bileeu bii à kpokpɔε, nɔ ku ko yɔyɔu ku dasi aka, sakou m̄ɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

¹⁸ Do faaji nkp̄ɔ gɔ ηa m̄ɔi Z̄aa wa ceaò inε ηa wazoi laabaau jiidau.

¹⁹ Amma hai tako ilaalu Herodu í so Heriodiasi, aboi if̄ɔε, í je aboε, η̄ɔi Z̄aa

í gɔɔɔ siε na ideu do na daa laalɔ ηa iyi í ce fei wo. ²⁰ Si antai laalɔ ηa iyi Herodu wa ce, do ank̄anyi í na í j̄ò à mu Z̄aa à dasie piis̄ɔ má.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Matie 3:13-17; Maaku 1:9-11)

²¹ Z̄aa í wasi inε nkp̄ɔ nkp̄ɔ ku dasi inyi si waati iyi a kù dasie piis̄ɔ, η̄ɔi Jesu m̄ɔ í naa bi tεε, nɔ í dasi Jesu m̄ɔ inyi. N̄ɔi Jesu wa ce kutɔɔ nɔ lelei Āɔ í c̄i, ²² nɔ Hundei Ilaaɔ í de siε wa hai lele do ara gɔ bei ankasiidi. Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, n̄ bie jiida jiida. Siεi inɔ did̄m fei í ya wa.

Balai Jesu ηa

(Cɔ Matie 1:1-17)

²³ Jesu í to ad̄ɔ kuntaa í bei í sinti icεε. Inε ηa à ya maa c̄ɔi bei amai Zozefu *. Balai Zozefu † ηa wee ²⁴ Heli do Matati do Levi do Meliki do Zanai Zozefu, ²⁵ do Matatia do Am̄asu do Naumu do Esili do Nagai, ²⁶ do Maatu do Matatia do Sem̄eni do Zozeki do Zoda, ²⁷ do Zoanani do Reza do Zorobabeli do Salateli do Neri, ²⁸ do Meliki do Adi do Kosamu do Elimadamu do εε, ²⁹ do Zozue do Eliezεε do Zorimu do Matati do Levi, ³⁰ do Simēs̄ do Zuda do Zozefu do Zonamui do Eliakimu, ³¹ do Melea do Mena do Matata do Nat̄aa do Davidi, ³² do Izai do Ob̄edi do Boazi do Salum̄ɔ do Nas̄ɔ, ³³ do Aminadabu do Adimi do Aani do Esiromu do Per̄ezi do Zuda, ³⁴ do Zak̄abu do Izaaki do Aburhamu do Tera do Nak̄ɔ, ³⁵ do Seruku do Ragau do Faleki do Eb̄εε do Sala, ³⁶ do Kainamu do Aafasadi do Sem̄u do Nowee do Lam̄eki, ³⁷ do Matusala do En̄oku do Zeredi do Maleleli do Kainamu, ³⁸ do En̄asi do Seti do Adamu do Ilaaɔ.

4

Seetam í l̄εε Jesu

(Cɔ Matie 4:1-11; Maaku 1:12-13)

¹ Jesu í k̄ɔ Hundei Ilaaɔ nɔ í baa hai idoi Zuud̄εε. Nɔ Hundeu í b̄ɔɔε si gɔɔɔ. ² Nɔ Seetam í l̄εεε be zakai aj̄ɔ ciiji. Nɔ si aj̄ɔu be fei kù je nk̄ama. Iyi baai n̄ηu í lɔ, η̄ɔi ari wa kpa. ³ Nɔ

* **3:23** à ya maa c̄ɔi bei amai Zozefu N̄ɔ n̄ɔ Zozefu kù tot̄ɔ s̄εε do Maari à bei à bí Jesu. Ilaaɔi í je baaε.

† **3:23** balai Zozefu Tengi ih̄ε idei balai Maarii à waa fɔ. Bii à ni balai Zozefu, na iyi aηaò Maari à so n̄jei.

Seetam í sḡo í ni, bii awḡou Amai Ilaaḡi do ntḡ, jḡ kutau ihē ku kpḡḡ pē. ⁴ Nḡ Jesu í jēaa í ni, kukḡi idei Ilaaḡ í ni, amanē ci ya wēē na ije nḡu akā.

⁵ Nḡ Seetam í bḡḡe hee antai iri kuta gḡ, í nyisiē bommai andunya fei si iju kāmē. ⁶ Nḡ í sḡo í ni, amboei bomma ḡau fei an muue nḡ an jḡ i ne yiiko si ḡa. Ine iyi nḡ bi, lafēei an mua, si na iyi í jḡ à nam nii. ⁷ Na nḡu, bii ì naa ì gule si wajum, fei ndēē á je tē. ⁸ Nḡ Jesu í jēaa í ni, kukḡi idei Ilaaḡ í ni, Aḡ Lafēēi aa gulea, nḡ nḡu akāi aa tḡ.

⁹ Nḡ Seetam í gbāa í bḡḡe Zeruzalemu nḡ í gḡḡe hee si antai ile lelei kpasēi Ilaaḡ nḡ í sḡo í ni, bii awḡou amai Ilaaḡi, fo i dinga ile, ¹⁰ domi kukḡi idei Ilaaḡ í ni, Ilaaḡ á na amalekae ḡa wooda na iriē a maa degbeē, ¹¹ nḡ a maa muē si awḡ ku ba i maà ti i koosē si kuta. ¹² Nḡi Jesu í jēaa í ni, kukḡi idei Ilaaḡ í ni, maà ti i sii Aḡ Lafēē. ¹³ Iyi Seetam í lelē si bisie ḡau be fei í tā, ḡḡi í jḡḡ titā í ne hee waati mmu gḡ má.

Jesu í sinti icēē Galilee

(Cḡ Matie 4:12-17; Maaku 1:14-15)

¹⁴ Nḡ Jesu í nyi ikpa ilei Galilee do gbugbāi Hundei Ilaaḡ, nḡ iriē í fangaa si ilēu fei. ¹⁵ Wa kḡ ḡa si cioi idei Ilaaḡ ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutḡḡḡ nḡa ḡa, nḡ inē fei wa saabue.

À kḡsi Jesu Nazareti be

(Cḡ Matie 13:53-68; Maaku 6:1-6)

¹⁶ Nḡ Jesu í bḡ Nazareti ilu bii í je amau. Nḡi si ajḡi kusimi í bḡ ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutḡḡḡ si bei í ne dḡḡnē. Nḡi í dede ku cio tia. ¹⁷ Nḡi à náa tia iyi Ezai waliu í kḡ. Si bei wa fūu ḡḡi í kḡ si kukḡ gḡ iyi wa ni,

¹⁸ Hundei Aḡ Lafēē í wa sim. Í cicaam n sisiaḡ ilu are ḡa laabaau jiidau.

Í bēm n koo n sḡ inēi piisḡḡ ḡa n ni aa jḡ ḡa a nē

Nḡ n sḡ fēēju ḡa n ni aa ye ilu má,

Nḡ n jḡ inē ḡa iyi inē ḡa à waa taa gbugbā a nē ara nḡa.

¹⁹ Nḡ n sisia inē ḡa n ni awaatii didḡi Lafēē í to wa.

²⁰ Nḡi Jesu í ka tiau má í sindoa woo ce icēu nḡ í buba. Nḡi inē ḡa iyi à tḡḡḡ be fei à kāsie iju. ²¹ Nḡi í sinti ideē ku sḡ ḡa í ni, nnyii kukḡi idei Ilaaḡ iyi ì gbḡ nseiu ḡa í kḡ.

²² Nḡi aḡa fei à waa jēaa sēeda jiidu, nḡ biti í mu ḡa do ide didḡ iyi wa fita hai si geleeu. À ni, kḡ je amai Zozefuu mbe ya. ²³ Nḡ Jesu í sḡ ḡa í ni, kḡ ne sika aa kpaam mḡḡḡ ihē í ni ḡa, awḡ lokotoro, faaba arae. Ce ilue ihē mii ḡa iyi à gbḡ ì ce Kapēranumu fei.

²⁴ Amma an sḡ ḡe, walii kāmā kḡ wēē iyi í ya ne beere si ilui nḡu takae. ²⁵ Ì mà sāa sāa ḡa iyi ari nla gḡ í ce si ilēu fei si waatii Elii walii nla. Ìjḡi kḡ rḡ si afei adḡ mēeta do cukpa mēefa, ma irei. Waati beēbe inaabo jaaḡ nkpḡi í wa si ilei Izireli. ²⁶ Do nḡu fei, Ilaaḡ kḡ be Elii walii nla bi kāmā nḡa bii kḡ je bi jāaḡ gḡ í wa Sareputa si ilei Sidḡḡ*. ²⁷ Nḡ dinte nkpḡ mḡi í wēē wo si ilei Izireli si waatii Elizee waliu. Do nḡu fei, kḡ jḡ gḡḡ nḡa gḡ ku ba iri, bii kḡ je Naama inēi ilei Siriu.

²⁸ Iyi Jesu í fḡ beēbe í tā ḡḡi idḡi inē ḡa iyi à wa ile bii à ya ce kutḡḡḡ be fei í kḡ. ²⁹ Nḡi à dede à lelē hai inḡ iluu à bḡḡe hee si antai iri kuta si bii à ma ilu nḡa ku ba a taleē wa ile. ³⁰ Amma í lḡ anini nḡa be í nē.

Jesu í lele inēi inḡḡkoi inē gḡ

(Cḡ Maaku 1:21-18)

³¹ Nḡ Jesu í bḡ Kapēranumu, ilui Galilee gḡ nḡ wa kḡ inē ḡa si cioi idei Ilaaḡ si ajḡi kusimi. ³² Wa kḡ ḡa si cio do yiiko. Nḡui í jḡ ideu í tosi ḡa. ³³ Wee mḡkḡ gḡ í wa ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutḡḡḡ be í ne inēi inḡḡkḡ, ḡḡi í dḡ anu hee lele í ni, ³⁴ mii í wa si gāmēi awae ḡa awḡ Jesu inēi Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ì mà inē iyi ì je. Awḡi ì je inē kumá iyi Ilaaḡ í be wa. ³⁵ Nḡi Jesu í la sie í ni, coko, fita hai si mḡkḡ. Nḡi inēi inḡḡkḡ í ta mḡkḡ ile si anini nḡa, nḡ í fita sie, kḡ mē. ³⁶ Nḡi aḡa fei à biti, à bee nje aḡa duusḡḡ à waa ni, ide dimi yoomai ihē. Mḡkḡu wee

* **4:26** Sareputa si ilei Sidḡḡ Sareputa do Sidḡḡ fei irii ilu ḡai, amma bii à waa fḡ ideu ilu ḡa iyi à wa kḡkḡi Sidḡḡ, si ilei Sidḡḡi à ya ni à wa.

wa sō inei inəoko ɲa ide do yiiko do gbugbā nō à waa fita. ³⁷ Nɔi iriē í fangaa si iləkoi iluu fei.

Jesu í jò bɔ̀ nkɔ̀ í ba iri

(Cɔ Matie 8:14-17; Maaku 1:29-34)

³⁸ Nɔi Jesu í fita hai ile bii à ya ce kutətəu, nɔ í bɔ̀ kpasēi Simə. Wee iyei aboi Siməu wa ce bɔ̀i ara gbāa ntə ntə. Nɔi à təe ku jò ku ba iri. ³⁹ Nɔi í kamba si abou í la si ara gbāau nɔ í nya. Nɔ abou í dede gbakā í yaae ɲa.

⁴⁰ Alei ajə nɲu iyi inunu í lə, ɲəi inɛ ɲa iyi inɛ ɲa ɲa à waa ce bɔ̀i dimi ikā ikā fei à wasi ku naaə ɲa wa bi tɛɛ. Nɔ í lesi aɲa fei awə í jò à ba iri. ⁴¹ Inei inəoko ɲa mə à fita hai si inɛ nkɔ̀, à dɔ̀dɔ̀ anu à waa ni, awəi í je Amai Ilaaɔ̀. Amma Jesu í la si ɲa nɔ wa ganji ɲa ide ku fə domi à m̀ iyi nɲuu inɛ iyi Ilaaɔ̀ í cicai.

Jesu wa waazo ilei Zudee

(Cɔ Maaku 1:35-39)

⁴² Iyi iju í má ɲəi Jesu í fita hai inə ilu í bɔ̀ gɲabua. Nɔi zamaa nkɔ̀ nkɔ̀ gə wa dɛdɛɛ. Iyi à to bi tɛɛ ɲəi à təe suuru ku maà nɛ ku jò aɲa. ⁴³ Amma í sɔ̀ ɲa í ni, kù nɛ bei an ce iyi n kù waazo laabaau jiidai bommai Ilaaɔ̀ si ilu mmu ɲa má, domi na nɲui à bɛm wa. ⁴⁴ Iyi í fə bɛɛbɛ í tã nɔ í koo í dabii wa ce waazo ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutətəu ɲa ilei Zudee.

5

Jesu wa kpe mɔ̀cɔ̀ sintɛɛ ɲa

(Cɔ Matie 4:18-22; Maaku 1:16-20)

¹ Ajə nɲu gə Jesu wa leekí kəkəi tenku iyi à ya kpe Genesareti, nɔ zamaa nla gə wa mantɛɛ ku ba a gbə idei Ilaaɔ̀. ² Nɔ í yɛ akəi inyi minji itii tenkuu bɛ. Amma sɔ̀kə ɲau à fita à waa wiɛ taaɔ̀ ɲa ɲa. ³ Nɔ Jesu í lə inə akəi inyi akā. Akəi inyi iyi í lə siu inɛ nɲu ti Siməi. Nɔ í kpe Simə í təe í ni ku na ku sɛkɛɛð akəu hai itii inyi keeke. Nɔi í buba si inəi akəu, wa kə zamaau si cio.

⁴ Iyi í fə ideɛ í tã nɔ í sɔ̀ Simə í ni, bɔ̀d akəu si bua, nɔ i le taaɔ̀ ɲɛ ɲa si inyi i mu cɛɛ ɲa. ⁵ Nɔi Simə í sɔ̀ í ni, Mɛɛtu, à ce icɛ do idū fei a kù mu

ngəgə. Amma si bei awəi í fə, an dasi taaɔ̀ ɲau inə inyi.

⁶ Nɔi à dasi taaɔ̀ ɲa ɲau inə inyi. Iyi à dasi ɲəi à mu cɛɛ bututu hee taaɔ̀ ɲa ɲau à waa bi a ga. ⁷ Nɔ à kpe kpaasi ɲa ɲa iyi à wa si akə minjisiau do awə a naa a sobi ɲa. Iyi aɲa mə à naa nɔ akə minjiu fei í kə do cɛɛ hee wa bi ku mi. ⁸ Iyi Simə Piɛɛ í yɛ mii nəu í ce bɛɛbɛ ɲəi í koo í gule si wajui Jesu í ni, Lafɛɛ, tɛkɛɛ hai bi tom, domi amuu ilu duluum nii. ⁹ Í fə bɛɛbei si na iyi í jò njo í muu, nɲu do kpaasie ɲau fei na cɛɛ nkɔ̀ nkɔ̀ iyi à muu. ¹⁰ Bɛɛbɛ məi njo í mu kpaasi minjie ɲa, Zaaki do Zāa amai Zebedee ɲau. Amma Jesu í sɔ̀ Simə í ni, maà jò njo ku muɛ. Bɛbei inɛ ɲa iyi aa toom ɲai aa ya maa dɛdɛ. ¹¹ Nɔi à bɔ̀d akəi inyi ice nɔ à jò fei ndɛɛ à waa too Jesu.

Jesu í jò dintɛ gə í ba iri

(Cɔ Matie 8:1-4; Maaku 1:40-45)

¹² Si anyii nɲu Jesu í wa si ilu gə bɛ, nɔ məkə gə í naa bi tɛɛ. Məkəu wa ce bɔ̀i dintɛ jiidai. Iyi í yɛ Jesu ɲəi í naa í sɛɛbata si wajue í təe suuru í ni, Lafɛɛ, bii í bi, aa yəkə í jò n ba iri n je inɛ iyi í má. ¹³ Nɔi Jesu í yə awəɛ í luu nɔ í ni, n bi. Ba iri nɔ i je inɛ kumá. Bɛ gbakā bɔ̀i dintɛu í nya. ¹⁴ Nɔi Jesu í sɔ̀ í ni ku maà sɔ̀ inɛ kāmá ideu bɛ, amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔ̀. Nɔ í ni ku ce kuwee iyi Moizi í jilɛu. Kuweeu bei á nyisi inɛ ɲa iyi í je inɛ iyi í má bɛbei. ¹⁵ Do nɲu fei, iriē í fangaa wa kɔ̀si, nɔ zamaa nkɔ̀ nkɔ̀ í ya maa tətəu bi tɛɛ ku ba a gbə ideɛ nɔ ku ba a ba iri si bɔ̀ ɲa ɲa. ¹⁶ Amma Jesu í ya bə gɲabuai nɲu akā koo ce kutəu.

Jesu í jò wɛɛgɛ gə í ba iri

(Cɔ Matie 9:1-8; Maaku 2:1-12)

¹⁷ Ajə nɲu gə Jesu wa kə inɛ ɲa si cio. Wee Farisi do woo kə inɛ ɲa si wooda gə ɲa à waa buba bɛ. À naai hai Zeruzalɛmu do hai ilu ɲa iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee fei. Nɔ inɛ ɲa à waa yɛ gbugbāi Lafɛɛ Jesu waati iyi í jò bɔ̀ ɲa à waa ba iriu. ¹⁸ Nɔi inɛ gə ɲa mə à naa bɛ à waa so wɛɛgɛ gə wa si makeɛ. Nɔ à waa dɛdɛ bei aa ce a ləðɛ ile a koo a jiləu si wajui Jesu. ¹⁹ Amma a kù ba do

bii aa lɔðe na irii zamaau, nɔi à koo à gũ antai ileu, à luu nɔ à kitaae do makeeu si aninii zamaau si wajui Jesu. ²⁰ Iyi Jesu í ye naane nɔa nɔi í sɔ weegɛu í ni, mɔkɔɔyi, n̄ kpa ideɪ dulum deɛ. ²¹ Woo kɔ inɛ nɔa si wooda do Farisi nɔa à wasi ku bee ara nɔa ide à waa ni, yooi inɛu ih̄e í je iyi wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa ideɪ dulum dii inɛ gɔ bii kù je Ilaaɔ nɔu akã. ²² Amma Jesu í mà lasabui idɔ nɔa, nɔi í bee nɔa í ni, na mii í jò ì waa ce dimii lasabu beɛbe si idɔ nɔe nɔa. ²³ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ inɛ gɔ ku ni n̄ kpa ideɪ dulum deɛ, walakɔ ku ni ku dede ku nɛ. ²⁴ Amma n̄ bi í mà nɔa iyi amu Amai Amanɛ n̄ nɛ gbugbã n̄ kpa ideɪ dulum dii inɛ nɔa si andunya.

Iyi í fɔ beɛbe í tã nɔi í sɔ weegɛu í ni, dede i so makeee i bɔ kpasɛ. ²⁵ Nɔi gbakã weegɛu í dede si waju nɔa, í so makee iyi wa sũ siu, nɔa wa nɛ kpasɛ wa saabu Ilaaɔ. ²⁶ Nɔi aɔa fei à bitɪ à waa saabu Ilaaɔ. Njo í bei wa mu nɔa à waa ni, à ye mii maamaake nnyi.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Maaku 2:13-17)

²⁷ Si anyii nɔu, Jesu í fita wa nɛ si inɔ ilu. Nɔa í ye woo gba fiɪ lɛmpoo gɔ à ya kpoo Levi, wa buba ile bi ku ce icɛɛ, nɔa Jesu í sɔɔ í ni, toom wa. ²⁸ Nɔi Levi í dede, í jò mii ndɛɛ fei í tooɛ.

²⁹ Si anyiɛ, í cea Jesu jingau nla gɔ si kpasɛɛ. Woo gba fiɪ lɛmpoo bututu do inɛ gɔ nɔa mɔ à waa ba nɔa ku je. ³⁰ Wee Farisi gɔ nɔa à wa be do Farisi mmu gɔ nɔa iyi à je woo kɔ inɛ nɔa si wooda nɔa. Anɔi à waa gbagba si mɔcɔi Jesu nɔa à waa ni, na mii í ce ì je ì waa mɔ nɔa do woo gba fiɪ lɛmpoo do inɛ laalɔ nɔa. ³¹ Iyi Jesu í gbɔ beɛbe nɔi í je nɔa í ni, ilu baani nɔa a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù je bɔɔ nɔa. ³² Beɛbe mɔi n̄ kù naa ku kpe inɛ dee dee nɔa, amma ilu dulum nɔi n̄ naa ku kpe a kpaasi idɔ nɔa.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku d̄i

(Cɔ Matie 9:14-17; Maaku 2:18-22)

³³ Nɔi inɛ nɔa à bee Jesu má à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa woo dasi inyiu do ti Farisi nɔa à ya d̄i anu a maa ceɔ kutɔɔ, nɔa wee mɔcɔɛ nɔa a ci ya d̄i anu. À ya

maa jei nɔ a maa mɔ. ³⁴ Nɔi Jesu í bee nɔa í ni, aa yɔkɔ i jò kpaasii mɔkɔ titɔ nɔa à d̄i anu si waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɔa? ³⁵ Amma ajɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ nɔa. Waati beɛbei aa d̄i anu. ³⁶ Nɔi í kpa nɔa mɔnda gɔ í ni, a ci ya ga ibɔ titɔ a sɔð ibɔ ngbo. Bii ì ce beɛbe, ì beje ibɔ titɔu mbe nɔa jaaɛ titɔu á weɛi ikã kaa ce si ibɔ ngbou. ³⁷ Inɛ gɔ ci ya nɔ kù dasi v̄ɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo nɔa. Bii í ce beɛbe, v̄ɛɛu á jò bɔgɔ nɔa ku ga, v̄ɛɛu ku nikã nɔa bɔgɔ nɔa ku beje. ³⁸ Amma à ya dasi v̄ɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ nɔa. ³⁹ Nɔa inɛ gɔ kù weɛ iyi á mɔ v̄ɛɛ nwo nɔa ku bi v̄ɛɛ titɔ má, domi á ni nwou í cea nɔu.

6

Jesu wa fɔ ideɪ ajɔi kus̄imi

(Cɔ Matie 12:1-8; Maaku 2:23-28)

¹ Si ajɔi kus̄imi gɔ Jesu wa too kɔɔi ile gɔ, nɔi mɔcɔɛ nɔa à wɔ amaaje iyi à gb̄ɛ si ileu à nunu ijue si awɔ à waa nɔ. ² Nɔi Farisi gɔ nɔa à bee nɔa à ni, na mii í jò ì waa ce mii iyi a kù nɛ kp̄aaɪ ku ce si ajɔi kus̄imi. ³ Nɔi Jesu í bee nɔa í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce, nɔu do inɛ nɔa, si waati iyi ari wa kpa nɔa? ⁴ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔa í so p̄ɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ í je, nɔu do inɛ nɔa. Wee à ganji inɛ fei ku je p̄ɛɛu be bii kù je woo weɛi Ilaaɔ nɔa aɔa akã. ⁵ Nɔa Jesu í sɔ nɔa má í ni, amu Amai Amanɛ, amui n̄ je inɛ ngboi ajɔi kus̄imi.

Inɛ iyi awɔ akãɛ í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Maaku 3:1-6)

⁶ Si ajɔi kus̄imi mmu gɔ, Jesu í lɔ ile bii Zuifu nɔa à ya ce kutɔtɔɔu nɔa í wasi ku cea inɛ nɔa cioi ideɪ Ilaaɔ. Wee mɔkɔ gɔ í wa be, awɔ njɛɛ í ku í gbe. ⁷ Woo kɔ inɛ nɔa si wooda do Farisi nɔa à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mà á jò inɛu ku ba iri si ajɔi kus̄imi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taaleɪ. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu nɔa, nɔi í sɔ mɔkɔ iyi awɔɛ í kuu í ni, dede i leek̄i si anini nɔa be. Nɔa í dede í leek̄i. ⁹ Nɔa Jesu í ni, n̄ wa n bee nɔi, si ajɔi kus̄imi, í s̄la amanɛ ku ce jiida de mà laalɔ, ku faaba amanɛ de, mà ku kpaa. ¹⁰ Nɔi í cɔ aɔa fei í kaako nɔa, nɔa í sɔ mɔkɔu í ni, te awɔɛ. Iyi í te awɔu nɔi

í baa dee dee. ¹¹ Nɔi idɔ nɔa í kɔ, nɔ à waa busi nɔe bei aa cea Jesu.

Jesu í cica woo be maateji nau
(Cɔ Matie 10:1-4; Maaku 3:13-19)

¹² Waati beɛbe Jesu í koo í gũ iri kuta gɔ ku ce kutɔ. Nɔ idũ fei í wasi ku ce kutɔ. ¹³ Iyi iju í má í tɔtɔ mɔcɔe na nɔ í cica amanɛ maateji si inɔ nɔa, í sɔ na woo be na. ¹⁴ Iri nɔa wee, Simɔɔ iyi í sɔ Piɛɛ, do Anderee ifɔɛ, do Zaaki do Zãa do Filipu do Baatelemi ¹⁵ do Matie do Tomaa do Zaaki amai Alifee, do Simɔɔ inɛi igbei Zelɔtu *, ¹⁶ do Zudasi amai Zaaki, do Zudasi Isikariɔti iyi á na ku zambaɛu.

Didɔ do ijuukpã
(Cɔ Matie 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Waati iyi Jesu í cica woo be maateji nau í tã nɔi aɔaɔ na à kita wa à waa leeki si ile ku munga anu gɔ. Tengɔ bei mɔcɔ nkpɔe nau à wa do zamaa nla gɔ. Inɛ nau à naai hai ilei Zudee fei do Zeruzalemu ilu nlaɛ, do hai Tii do Sidɔ, ilu na iyi à wa ikpa bi inyi dũdũ. ¹⁸ À naa bi tɛi ku ba a gbɔ ideɛ nɔ a ba iri si bɔɔ nɔa. Inɛ na iyi inɛi inɔko na à sinda iri nɔa à ba iri. ¹⁹ Nɔi inɛ nau fei à waa de ku luu, domi gbugbã nla nla í ya fita sie nɔ ku jɔ aɔa fei a ba iri.

²⁰ Nɔi Jesu í cɔ mɔcɔe nau í ni, Ilu inɔ didɔ nɔi inɛ ilu are na, domi inɛi ò jɛ inɛi bommai Ilaaɔ na.

²¹ Ilu inɔ didɔ nɔi inɛ iyi ari wa kpa si nsei domi Ilaaɔ á jò i yo na.

Ilu inɔ didɔ nɔi inɛ iyi ò waa kpata si nsei, domi aa na i nyaanyi na.

²² Inɛ ilu inɔ didɔ nɔi bii inɛ na à cé nɛ, nɔ à lele nɛ hai inɔ nɔa, nɔ à waa bu nɛ, nɔ à waa sɔ nɛ iri laalɔ na irii amu Amai Amanɛ. ²³ Ajɔ nɔu, i jò inɔ nɛ ku dɔ, i fo i dingaa do inɔ didɔ, domi riba iyi à jile nɛ lelei Aɔ í la. Inɛ nau be, beɛbei mɔi bala nɔa na à cea walii nau wo.

²⁴ Amma inɔ kufɔi á jɛ ti inɛ ilu fia na, domi ò ba inɔ nɛ í tũ tã na.

²⁵ Inɔ kufɔi á jɛ ti inɛ iyi ò wa si ayo si nsei, domi ari á na ku kpa nɛ.

Inɔ kufɔi á jɛ ti inɛ iyi ò waa nyaanyi si nsei, domi aa na i kpata i maa cã kpokpo na.

²⁶ Inɛ ilu inɔ kufɔi nɔi bii inɛ fei wa saabu nɛ domi beɛbei bala nɛ na à cea walii ilu ibo nau wo.

I bi mbɛɛ nɛ nɛ
(Cɔ Matie 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Amma inɛ iyi ò sotɔ ò waa gbɔ idem na, ò wa n sɔ nɛi, i ya bi mbɛɛ nɛ nɛ na, nɔ inɛ na iyi à cé nɛ i ya ce nɔa jiida na. ²⁸ I weea inɛ na iyi à waa ce ikpe nɛ, nɔ i ya cea inɛ na iyi à waa ce nɛ laalɔ kutɔ na. ²⁹ Bii inɛ gɔ í sambalɛ, toa kekele akãɛ má. Inɛ iyi í gba ibɔ kumbooɛ, maà ti i kɔ ku so danzigie má. ³⁰ Bii inɛ gɔ í tɔɔe mii gɔ, muua. Bii inɛ gɔ í so mii ndɛɛ gɔi, maà ti i beɛ má. ³¹ Dimi iyi ò bi inɛ na a ce nɛ, inɛ mɔ i ce nɔa dimi nɔu.

³² Bii inɛ na iyi à bi nɛ aɔa akãi inɛ mɔ ò bi na, saabu yoomai ò nɛ na. Baa woo ce laalɔ na taka nɔa à ya bi kpaasi nɔa na. ³³ Bii inɛ na iyi à waa ce nɛ jiida, aɔa inɛ mɔ ò waa sãa gbese, saabu yoomai ò nɛ na. Baa woo ce laalɔ na taka nɔa à ya ce beɛbe. ³⁴ Bii ò waa wɛa inɛ na ngɔgɔ na iyi í jò ò waa tamaa aa na a sã nɛ, to, saabu yoomai ò nɛ na. Baa woo ce laalɔ na taka nɔa à ya wɛa nɛ nɔ a sã. ³⁵ Amma i bi mbɛɛ nɛ nɛ na, i ce nɔa jiida na, i ya wɛ nɔa i maà cɔ kpãai ku sã na. Bii ò waa ce beɛbe nɛ, riba nɛ á la nɔ aa jɛ amai Ilaaɔ na, nɔu iyi kù nɛ saa, domi nɔu takɛ wa nyisi amanɛ gudulu na do amanɛ laalɔ na didɔɛ. ³⁶ I jò ò nɛ araarei inɛ na bei Baa nɛ mɔ í nɛ.

Maà kiiti kpaasie
(Cɔ Matie 7:1-5)

³⁷ Jesu í sɔ na má í ni, i maà ya kiiti inɛ na, nɔ Ilaaɔ mɔ kaa kiiti nɛ. I maà ya ye taalei inɛ na nɔ Ilaaɔ mɔ kaa ye taale nɛ. I ya kpa ideɛi kurarai nɛ na nɔ Ilaaɔ mɔ á kpa ideɛi kurarai inɛ mɔ. ³⁸ I ya mua nɛ na nɔ Ilaaɔ mɔ á mu nɛ. Si gũa nla nlaí á ce nɛ amua. Á yagɛ ku kitigbaɛ ku kɔ hee andɛɛ, nɔ ku cuu nɛ si bɔgɔ. Ntɔ ntɔ gũa iyi ò

* **6:15** igbei Zelɔtu inɛi igbei Zelɔtu nɔi à waa jabu ku ba Zuifu na a nɛ ara nɔa hai si awɔi inɛi Romu na.

wāaò kpaasi ña, ññui Ìlaaã mǎ á wā ññe do.

³⁹ Nǎ í kpa ñña mǎnda gǎ í ñi, fǎeju á yǎkǎ ku mua fǎeju akpa? Bii fǎeju ña à waa mua ññe akpa aña minji fei a kaa dasi isa? ⁴⁰ Woo kǎkǎ ice ci ya re ine ngboe. Amma ine fei, waati iyi í mà mii iyi ine ngboe í nyisie, ññu mǎ í ya yei bei ine ngbou.

⁴¹ Na mii í ce ì waa ye fǎfǎ keeke iyi í wa si ijui kpaasie nǎ i kù ye jñi ite iyi í wa si titee. ⁴² Beirei aa ce i ñi, kpaasi, jǎ n nyae fǎfǎ si ijuε, nǎ awǎ i kù waa ye jñi ite iyi í wa si titee. Awǎ ilu muafitii, jǎ i tako i nya jñi ite iyi í wa si ijuεu titǎ ku ba i ye ilu sǎa sǎa, i bei i nya fǎfǎ iyi í wa si ijui kpaasie.

*À ya mà jñi hai si isoe
(Cǎ Matie 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Nǎi Jesu í sǎ ña má í ñi, jñi jiida kaa so iso laalǎ. Beεbe mǎi jñi laalǎ kaa so iso jiida. ⁴⁴ Ntǎ ntǎ jñi fei hai si isoei à ya màa. A ci ya ka figi si agǔ, beεbe mǎi a ci ya ka rezǎε si agǔ fǔfǔ, mà irei. ⁴⁵ Amanε jiida í ya nya jiida wai hai si mii jiida iyi wa singa si idǎε. Amanε laalǎ mǎ í ya nya laalǎ wai hai si mii laalǎ iyi wa singa si idǎε, domi mii iyi wa kǎ si idǎi amanε, ññui gelee í ya fǎ.

*Woo ma ile minji gǎ ña
(Cǎ Matie 7:24-27)*

⁴⁶ Nǎ Jesu í sǎ ña má í ñi, na mii í ce ì ya maa kpem Lafǎε, Lafǎε, nǎ i ci ya ceò ide iyi ñ sǎ ñε ice ña. ⁴⁷ Inε iyi í naa bi tom fei nǎ wa gbǎ idem nǎ wa jirimae, an nyisi ñε ine iyi lafǎε í jǎ. ⁴⁸ Í jǎ mǎkǎ gǎ iyi wa ma ile. Mǎkǎu í tu isa titǎ í jñi hee í koo í kǎsi kuta í bei í nyǎ icui ileu. Si anyie ññi í ña í rǎ nǎ ido í kǎ wa nikǎ, wa cǎ ileu, amma kù yǎkǎ ku kekeε domi kumae í sǎa. ⁴⁹ Amma ine iyi í gbǎ idem nǎ kù waa jirimae, í yei bei mǎkǎ gǎ iyi í ma ile nǎ kù nyǎ icue do kuta. Nǎi ido í na í kǎ í nikǎ wa cǎ ileu nǎ gbakǎ í cuku í lege fei.

7

*Jesu í jǎ amaacei sooge ine ngbo gǎ í ba iri
(Cǎ Matie 8:5-13)*

¹ Iyi Jesu í sǎ ña ideu fei í tǎ, ññi í bǎ Kaperanumu. ² Wee ine ngboi sooge gǎ í wa be. Soogeu í ne amaaceε, nǎ í buui jiida jiida. Amaaceui wa ce bǎo hee wa bi ku ku. ³ Nǎi soogeu í gbǎ baauu Jesu, nǎ í be ine ngboi Zuifu gǎ ña bi tee a koo a tǎε ku na ku faaba amaacei ññu. ⁴ Nǎi ine ñau à koo. Iyi à to bi Jesu, ññi à tǎε suuru ntǎ ntǎ à ñi mǎkǎu í to i sobie ⁵ domi í bi dimi nwa. Ññui í nǎ í ma nwa ile bii à ya ka ce kutǎtǎu be.

⁶ Nǎ añaò Jesu ña à dasi kpǎa à waa ne. Iyi à maai kpasǎu ññi soogeu í be kpaasie gǎ ña a koo a sǎo a ñi, Lafǎε, soogeu ññe í ñi i màa taabi araε, domi ññu kù to i lǎ wa kpasǎi ññu. ⁷ Na ññui í ce mǎm í yǎo iyi ññu kù to ññu ku naa bi tee do araε. Amma í ñi i fǎ ide ññu akǎ wa, amaacei ññu á ba iri. ⁸ Nǎ í ñi baa ññu takai ññu, idei ine ngboi ññu ñai ññu wa gbǎ, nǎ ññu mǎ í ne sooge ña iyi wa gbǎ. Bii ññu í sǎ ine akǎ ññu í ñi ku bǎ ihǎ, í ya kooi. Bii ññu í nǎ í kpe ine gǎ ñña í ya naai. Nǎ bii ññu í sǎ amaacei ññu gǎ ññu í ñi ku ce iyi ihǎ í ya cooi.

⁹ Iyi Jesu í gbǎ ideu í biti, nǎ í sinda í sǎ zamaa iyi wa tooεu í ñi, ñ wa n sǎ ñε, baa si inǎi inei Izireli ña fei n kù ye ine iyi í yǎkǎ í dasim naane nla nla bei ineεu ihǎ. ¹⁰ Iyi Jesu í fǎ beεbe í tǎ ññi ama abe ñau à nyi kpasǎ, nǎ à ba amaaceu í ba baani.

Jesu í jñi amai jaaǎ gǎ iyi í ku

¹¹ Si anyie ññi Jesu í bǎ ilu gǎ iyi à ya kpe Nayini. Mǎcǎε ña do zamaa nla gǎ wa tooε. ¹² Waati iyi í maai si gamboi bindii iluu, í ye à so ikui ama awaasǔ gǎ à waa bǎ ku suu. Ama awaasǔu ññu akǎi iyeε í bí nǎ iyeu jaaǎi. Inei inǎ ilu nkpǎ nkpǎi wa too fitii abou. ¹³ Iyi Lafǎε í ye abou ññi araare í muu, nǎ í sǎo í ñi, màa kpata. ¹⁴ Nǎi í sekeε si ña í lu kpakoi ikuu nǎ ine ña iyi à waa soou à leeki. Nǎ Jesu í ñi, awǎ awaasǔ, ñ wa n sǎε, dede. ¹⁵ Nǎ awaasǔ iyi í kúu í dede í buba wa fǎ ide. Nǎ Jesu í sindoa iyeε. ¹⁶ Nǎi njo í mu aña fei, nǎ à saabu Ìlaaã à waa ñi, walii ilu gbugbǎi í naa

si wa. Nɔ à wa ni má, Ilaaǎ́ í naa bi inɛɛ ɲa ku ba ku sobi ɲa.

17 Nɔi ideu í fangaa si ilei Zudee do si ilɛkɔɛ ɲa fei.

*Inɛ ɲa iyi Zǎa woo dasi inyi í bɛ
(Cɔ Matie 11:2-19)*

18 Nɔi mɔcɔi Zǎa ɲa à koo à baa ile piisɔɔ bɛ à sisiaa mii ɲau bɛ fei. Nɔ í kpe amanɛ minji si inɔ ɲɲa, 19 í bɛ ɲa bi Lafɛɛ a beɛɛ a ni, a wɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaǎ́ á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ. 20 Iyi à to wa bi Jesu, ɲɔi à sɔɔ à ni, Zǎa woo dasi inyiui í bɛ wa ka naa ka beɛɛ ka ni, a wɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaǎ́ á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ.

21 Wee si waati ɲɲu bei, Jesu í jɔ bɔɔ nkpɔ do kɔɔ ɲa à waa ba iri, nɔ wa lele inɛi inɔkɔ ɲa hai si inɛ gɔ ɲa, nɔ í jɔ fɛɛju nkpɔ í yɛ ilu má. 22 Nɔ í jɛa ama abɛ ɲau í ni, i koo i sisia Zǎa mii iyi ì yɛ do iyi ì gbɔ ɲa. Fɛɛju ɲa à waa yɛ ilu, woo sukute ɲa à waa nɛ dee dee, dinte ɲa à ba iri à jɛ inɛ kumá, deki ɲa à waa gbɔ ide, iku ɲa à jɪ, nɔ à waa waazoa ilu are ɲa laabaau jiidau. 23 Ilu inɔ didɔi inɛ iyi kaa nyidɔ anyi si naanɛ ku dasiɛ na irim.

24 Iyi ama abɛi Zǎa ɲau à gbɔ bei Jesu í fɔ, ɲɔi à sinda à nɛ. Waati iyi à waa nɛ, ɲɔi Jesu í lɔsi ku sisia zamaau idei Zǎa í ni, mii ì bɔ ku cɔ gbabuau ɲa. Fɔfɔ iyi fufu wa yaya? Aawo. 25 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi jaɛ jiidau? Aawo, inɛ ɲa iyi à waa dasi jaɛi fia nkpɔ nɔ à wa si inɔi amani nla nla, aɲai à ya wa kabai ilaalu ɲa. 26 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà waliii ì bɔ ku cɔ ɲa. Oo, ntɔ ntɔ an sɔ ɲɛ, inɛɛu bɛ í re baa walii. 27 Zǎai kukɔi idei Ilaaǎ́ wa fǎa tengi bii í ni, Ilaaǎ́ í ni, Wee, ñ bɛ woo sisi idem wa si wajue iyi á teeseɛ kpǎaɛ.

28 An sɔ ɲɛ, si inɔi inɛ ɲa iyi inaabo ɲa à bí fei, kǎma ɲɲa kù wɛɛ iyi í re Zǎa. Amma do ɲɲu fei, baa inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaǎ́ í roo.

29 Nɔ Jesu í ni má, inɛ ɲa iyi à gbɔ idei Zǎa fei hee do woo gba fiailɛmpoo ɲa fei à jɔ Zǎa í dasi ɲa inyi nɔ ɲɲu bɛ wa nyisi iyi à mà iyi Ilaaǎ́ í jɛ dee dee.

30 Amma Farisi ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si

wooda ɲa a kù jɛ Zǎa ku dasi ɲa inyi. Bɛɛbɛ mɔi à kɔsi mii iyi Ilaaǎ́ í dasi idɔ ku ce ɲɲa.

31 Nɔi Jesu í ni, yooi an wǎɔ inɛi nɛsi ɲau ihɛ. Yooi à jɔ. 32 À jɔ amu ɲa iyi à waa buba bantumaa, à sɔ ɲɛ à waa ni, à fǎ ɲɲɛ yee nɔ i kù jojo ɲa, nɔ à kɔ ɲɲɛ irii iku ɲa nɔ i kù kpata ɲa. 33 Ñ ni bɛɛbɛi si na iyi í jɔ waati iyi Zǎa woo dasi inyi í naa, í ya dǐ anu, ci ya mɔ vɛɛ, nɔ ì ni í nɛ inɛi inɔkɔ ɲa. 34 Nɔ iyi amu Amai Amanɛ ñ naa, ñ ya n jɛ nɔ n maa n mɔ, nɔ í ni ɲa ñ bi ije nɔ ñ jɛ woo mɔ atɛ nɔ ñ jɛ kpaasii woo gba fiailɛmpoo ɲa do ilu dulum ɲa. 35 Do ɲɲu fei, à yɛ iyi bisii Ilaaǎ́ í jɛ dee dee na icɛ ɲa iyi wa ce.

Jesu wa jɛ kpasɛi Farisi gɔ

36 Farisi gɔ í kpe Jesu ku jɛ bi tɛɛ aɲo ɲɲu gɔ. Nɔ Jesu í lɔ ileɛ í buba wa jɛ. 37 Wee, abo à ta icu gɔ í wa si iluu bɛ. Iyi í gbɔ à ni Jesu wa jɛ kpasɛi Farisiu, ɲɔi í naaɔ tulare wa si ama caka ku sǎa gɔ iyi à ce do abatii. 38 Abou í naa í wai do anyii Jesu bi isɛɛ ɲa. Wa kpata nɔ cikǎajue ɲa wa tontoo si isɛɛ hee í cɔɔ, nɔ wa gbǎa do ntoii iriɛ ɲa, wa cɔɔcɔɔɛ, í fǎ siɛ tulareu. 39 Farisi iyi í kpe Jesu ku jɛu, iyi í yɔɔ, ɲɔi í fɔ si idɔɛ í ni, mɔkɔu ihɛ, bii waliii, á mà dimii inaabo iyi wa luu ihɛ domi woo ta icui. 40 Nɔ Jesu í ni, Simɔɔ, ñ nɛ ide gɔ iyi an sɔɛ. Nɔ í ni, fɔ, Mɛɛtu.

41 Nɔi Jesu í ni, mɔkɔ gɔ í wɛɛ iyi amanɛ minji wa mu gbeseɛ. Inɛ akǎ wa mu kpekɛɛ cǐɔ miu, inɛ akǎ mɔ ciitaa. 42 Nɔ wee a kù nɛ mii iyi aa sǎaɔ, nɔ í cea aɲa minji fei suuru. To, si aɲa minjiu, yoo ɲɲai á bi mɔkɔu ku re. 43 Nɔ Simɔɔ í jɛaa í ni, ñ tamaa inɛ iyi gbeseɛ í reui. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ntɔi ì fɔ.

44 Iyi í ni bɛɛbɛ í tǎ, ɲɔi í sinda si inaabou nɔ í sɔ Simɔɔ í ni, ì yɛ abou ihɛ? Iyi ñ lɔ wa kpasɛɛ i kù muum inyi n wɛɛ kutɛm, amma abou ihɛ í cɔ kutɛm do cikǎajue ɲa, nɔ í gbǎa do ntoii iriɛ ɲa. 45 I kù cem fɔɔ do kucɔɔcɔɔ amma abou ihɛ, hai waati iyi ñ lɔ wa, kù jɔ kutɛm ku cɔɔcɔɔ. 46 Nɔ i kù jɔsi irim ikpo, amma abou ihɛ, í fǎsi isɛm

tulare. ⁴⁷ Na n̄ai í j̄ò ñ wa n s̄e kubi n̄lai abou ih̄e wa nyisi iyi Ilaaḍ í kpa ideí dulum d̄eε, baa do iyi í kp̄o fei. Amma in̄e iyi à cea suuru keeke, kubie m̄o keekei. ⁴⁸ N̄ai í s̄o abou í ni, à kpa ideí dulum d̄eε. ⁴⁹ In̄e n̄a iyi à waa je aḅaḅ n̄au, à bee n̄je ide à waa ni, dimii aman̄e yoomai ih̄e iyi á ȳok̄o ku kpa ideí dulum dii aman̄e n̄a. ⁵⁰ N̄o Jesu í s̄o abou í ni, naan̄eεi í faabaε. Koo n̄e do laakai ku s̄u.

8

Inaabo n̄a iyi à waa too Jesu

¹ Si anyii n̄ju, Jesu í dabii dabii si wangaa n̄a do si il̄eεko n̄a, wa waazo wa sisi laabaau j̄idai bommai Ilaaḍ. N̄o m̄oε maateej̄i n̄au à suu ² do inaabo n̄kp̄o ḡo n̄a. Si in̄ai inaabo n̄au, ḡoḡo n̄a à waa ce b̄ḅo wo, ḡoḡo n̄a m̄o à n̄e in̄ei in̄oεko n̄a wo, n̄o Jesu í j̄ò aḅa fei à ba iri. Inaabo n̄au wee. Maari iyi à ya kpe in̄ei Madala, n̄jui Jesu í lelea in̄ei in̄oεko m̄eεje n̄au, ³ do Zoana aboi Cuza, woo mu amanii ilaalu Herodu, do Suzani do inaabo n̄kp̄o ḡo n̄a ma. Abo n̄au à waa sobi n̄a do aman̄i n̄a.

M̄andai woo gb̄e

(C̄o Matie 13:1-9; Maaku 4:1-9)

⁴ Hai ilu fei in̄e n̄a à wasi ku naa bi Jesu. Si bei zamaa í t̄oḅo n̄ai í kpa n̄n̄a m̄anda.

⁵ Si m̄andau í ni, m̄ok̄o ḡo í fita wa f̄a dimi. Si bei wa f̄a dimiu, n̄ai ḡoḡo n̄a à cuku si kp̄āa, n̄o in̄e n̄a à n̄e si n̄o yei n̄a à j̄o. ⁶ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si il̄e iyi í n̄e kuta. Iyi í fita gbak̄ā, í gb̄ei, domi mandi k̄u wa si. ⁷ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si in̄o aḡu n̄a. N̄ai aḡu n̄au do dimi j̄idau à fita aj̄o, n̄ai aḡu n̄au à dede à la à bii dimi j̄idau. ⁸ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si il̄e j̄ida, n̄o à fita à la à so iso c̄iḅ c̄iḅ.

Iyi Jesu í f̄o b̄eεb̄e í t̄ā, n̄o í la hee lele í ni, in̄e iyi í n̄e it̄i iyi á gb̄oḅo ide, ku gb̄o.

Mii í j̄ò Jesu í ya maa kpa m̄anda

(C̄o Matie 13:10-17; Maaku 4:10-12)

⁹ N̄o m̄oε n̄a à beε yaasei m̄andau. ¹⁰ N̄ai í je n̄n̄a í ni, in̄ei Ilaaḍ í j̄ò ñ m̄a asiii bommaε, amma in̄e n̄a iyi à gbe à waa s̄o n̄ai do m̄anda n̄a ku ba Baa bii à waa c̄o a maà ȳo.

N̄o bii à waa gb̄o a kaa mà yaaseε.

Yaasei m̄andai woo gb̄e

(C̄o Matie 13:18-23; Maaku 4:13-20)

¹¹ Yaasei m̄andau wee. Dimiu, ideí Ilaaḍi. ¹² In̄e ḡo n̄a à yei bei kp̄āa tengi bii dimiu í cuku. Aḅai à gb̄o ideu, amma Seetam í naa í nyaa hai si id̄o n̄n̄a ku ba a maà dasi naan̄e a ba faaba. ¹³ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei il̄e kuta. Aḅai à gb̄o ideu n̄o à gb̄aa do in̄o did̄o. Amma a k̄u j̄ò k̄u ce ic̄ā si id̄o n̄n̄a. Naan̄e ku dasi n̄n̄a í kpe keeke amma iyi wahala í naa, à nyiḅo anyi. ¹⁴ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei in̄ya iyi í n̄e aḡu n̄au. Aḅai à gb̄o ideu, amma si bei à waa n̄e, in̄o ku f̄o do aman̄i do did̄ai andunya n̄ai à bii ideu à kp̄aa, n̄o iso n̄n̄a n̄a k̄u j̄ā. ¹⁵ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei il̄e j̄idau. Aḅai à gb̄o ideu n̄o à j̄il̄o si id̄o j̄ida hai n̄e muafiti, n̄o à waa temua hee wa so iso.

M̄andai fitila

(C̄o Maaku 4:21-25)

¹⁶ N̄ai Jesu í s̄o n̄a ma í ni, in̄e ḡo ci ya ma fitila ku biiε do caka, walak̄o ku dasi abe daai. Amma à ya k̄oεi lele ku ba in̄e n̄a iyi à waa l̄o wa fei a ye in̄ya kumá. ¹⁷ Si b̄eεb̄e mii iyi wa manji fei á boli, n̄o mii iyi à ce si asii fei á na ku fita gbugb̄āa.

¹⁸ Na n̄ju, i ce laakai n̄a do yaase bei ñ waa gb̄oḅo ide n̄a, domi in̄e iyi í n̄e, n̄jui à ya k̄ḅo si. In̄e m̄o iyi k̄u n̄e, andi iyi wa tamaa siu má à ya gb̄aa.

Iyei Jesu do if̄oε n̄a

(C̄o Matie 12:46-50; Maaku 3:31-35)

¹⁹ Iyei Jesu do if̄oε n̄a à naa bi t̄eε, amma a k̄u ba a k̄u to sie na zamaau. ²⁰ N̄o in̄e n̄a à s̄o à ni, iyeε do if̄oε n̄a à waa leek̄i waduude à waa bi ku yeε. ²¹ Amma í je n̄n̄a í ni, in̄e n̄a iyi à waa gb̄o ideí Ilaaḍ n̄o à waa jirimae, aḅai à je iyem walak̄o if̄oε n̄a.

Jesu í leek̄i fufu si tenku

(C̄o Matie 8:23-27; Maaku 4:35-41)

²² Aj̄o n̄ju ḡo Jesu í l̄o ak̄ai inȳi n̄ju do m̄oε n̄a, n̄o í s̄o n̄a í ni, ka kua tenkuu ka b̄o ice ikpa ih̄o. N̄o à n̄e. ²³ Si bei à waa n̄eu, Jesu í s̄i njoo. N̄ai fufu n̄la ḡo í dede si tenkuu, n̄o inȳi wa k̄ḅo ak̄o. À wa si mbirisi. ²⁴ N̄ai à s̄eεε si Jesu à

jũu à ni, Mæetu, Mæetu, à waa bə nfe ku ce.

Nɔi Jesu í jĩ nɔ í la si fufuu do kucāi inyiu. Nɔ à dè à coko sōm sōm. ²⁵ Nɔ í bee mɔcɔe ɲa í ni, hee iwoi naane iyi ì dasim í wa.

Nɔ njo í mu ɲa à bitì, à bee nje à waa ni, dimii amanɛ yoomai ihē, iyi wa ba fufu do inyi ide ku fə nɔ à waa gbə idee.

Jesu í jò inɛ gə iyi í nɛ inɛi inɔko í ba iri

(Cə Matie 8:28-34; Maaku 5:1-20)

²⁶ Nɔ Jesu do mɔcɔe ɲau à to ice ikpa ihō, si ilei inɛi Zerazee ɲa iyi í wa do wajui ilei Galilee. ²⁷⁻²⁹ Nɔi à fita hai inɔi akāi inyiu. Iyi à kita ilɛ ɲai Jesu í yɛ məkə gə wa naa ku kòo. Məkəu inɛi ilu bei. Wee í bei í nɛ inɛi inɔko ɲa. Waati kāmā fei à ya maa dede siei. Nɔi inɛ ɲa à ya dūu do sesee nɔ à dī isɛɛu do isə ku ba a nɔ. Amma í ya da kudī ɲau fei nɔ inɛi inɔkoɛ ɲau à bəðe hee si ghabua ɲa. Hai kukpɛ basīi í ya maa wɛɛ, ci ya buba kpasɛ. Bi ku si iku ɲai í ya wa.

Iyi məkəu í yɛ Jesu ɲai í koo í cuku si wajue í dō anu hee lele wa ni, mii í wa aninii awaɛ, Jesu awə Amai Ilaađ. Ilaađ í re fei nɔ ñ wa n tɔɔei, maà wahalam. Wa dō bɛɛbei si na iyi í jò Jesu í ni inɛi inɔko ɲau a fita sie. ³⁰ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, irei iriɛ. Nɔ í jɛaa í ni, Zamaa. Í ni bɛɛbei si na iyi í jò inɛi inɔko nkpə nkpəi í nɛ. ³¹ Nɔ inɛi inɔkoɛ ɲau à waa tɔɔ Jesu suuru ntə ntə ku maà dasi aɲa si isa nla hai nɛ kəu.

³² Wee, kuusə gaa nla gə ɲa à wa bɛ à waa jɛ si iri kuta gə. Nɔ inɛi inɔko ɲau à tɔɔ Jesu ku jò aɲa a koo a mu kuusə ɲau ku ba aɲa a maa wa bɛ. Nɔ í yəɔda ɲa. ³³ Nɔ inɛi inɔko ɲau à fita hai si məkəu, à koo à mu kuusə ɲau. Nɔ kuusə gaa ɲau à sei hai antai iri kutau à dasi tenku nɔ inyiu í jɛ ɲa.

³⁴ Nɔi woo degbe kuusə ɲau à yɛ mii iyi í ce, nɔ à sa à koo à waa sisi laabaauɛ ideu si ilu nlau do si ilɛko ɲa.

³⁵ Nɔ inɛ ɲa à fita à bə ku cə mii iyi í ceu. Iyi à to bi Jesu, ɲai à yɛ məkə iyi inɛi inɔko ɲa à fita sieu. Məkəu í baa si laakaɛ má, nɔ wa buba kəkoi Jesu í dasi jĩnɛ ɲa. Nɔi njo í mu ɲa. ³⁶ Inɛ

ɲa iyi ideu í ce iju ɲa à waa sisia inɛ ɲa bei inɛɛu í ce í ba iri. ³⁷ Nɔi inɛi ilei Zerazee ɲa fei à tɔɔ Jesu suuru à ni ku nɛ hai bɛ, domi njo í mu ɲa ntə ntə. Nɔ Jesu í lə akāi inyiu wa bi ku nɛ. ³⁸ Nɔi məkə iyi inɛi inɔko ɲa à fita sieu wa tɔɔ Jesu ku jò ɲɲu ku tooɛ. Amma Jesu í ni ku sinda ku ³⁹ nyi ideɛ, koo sisi mii iyi Ilaađ í cea fei. Nɔ inɛɛu í nɛ í koo í wasi ku sisi mii iyi Jesu í cea ɲɲu fei si iluu fei.

Ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibəi Jesu

(Cə Matie 9:18-26; Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Iyi Jesu í baa hai ilei Zerazee nɔ zamaa í wasi ku coo fə, domi aɲa fei à waa degbɛi. ⁴¹ Nɔi inɛ gə í naa bi tɛɛ. Lafɛi à ya kpe Zairusi. Inɛ ngboi ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutətəi. Iyi í yɛ Jesu, ɲai í sɛɛbata si wajue nɔ í tɔɔ ku naa kpasɛi ɲɲu. ⁴² Wa tɔɔ Jesu ku naa kpasɛi si na iyi í jò ama inaabo akā lege legeɛ iyi í nɛ adə maateɛji, wa bi ku ku. Nɔi Jesu wa koo.

Iyi wa koo, nɔ zamaa nla nla wa mantedɛ. ⁴³ Wee abo gə mə í wa bɛ iyi wa ce bəi awə ku mu hai adə maateɛji. Nɔ í jɛ fiaɛ fei bi lokotoro ɲa, nɔ kāmā ɲa kù yəkə kù faabaɛ. ⁴⁴ Nɔi í sɛkɛɛ si Jesu do anyi í koo í lu itfi ibəɛ. Bɛ gbakā bəu í tā. ⁴⁵ Nɔ Jesu í bee í ni, yooi í lum. Nɔi aɲa fei à waa jā, ɲai Piɛɛ í ni, Mæetu, zamaauɛ í kaakoɛ wa mantedɛ. ⁴⁶ Amma Jesu í ni, ñ mà iyi inɛ gə í lum kam kam si na iyi í jò gbugbām í ce icɛ. ⁴⁷ Iyi abou í yɛ iyi Jesu í mà iyi inɛ gə í luu, ɲai í koo í gule si wajue do kuyaya. Nɔ í fə si wajui zamaau mii iyi í ce í jò ɲɲu í lu Jesu, do bei ɲɲu í ba iri anu akā. ⁴⁸ Nɔ Jesu í səɔ í ni, abooyi, naanɛi í faabaɛ, koo nɛ do laakai ku sū.

⁴⁹ Si bei Jesu wa fə ideu ɲai inɛ gə í naa hai kpasɛi Zairusi inɛ ngbou í səɔ í ni, ama inaaboɛu kù wɛɛ, maà bitandi Mæetu má. ⁵⁰ Iyi Jesu í gbə ideu nɔ í sə Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awə de dasi naane, á ba iri. ⁵¹⁻⁵³ Nɔi à dasi kpāa má à waa koo. Iyi í to kpasɛ bɛ, í ba wee, inɛ fei í wasi ku kpata à waa cā kpokpo na irii amau. Nɔ Jesu í ni, i

maà kpata ña, kù ku, wa sɪ njooi. Nɔi à waa yaakoε domi à mà iyi í kui. Nɔi Jesu kù jε inε gɔ ku lɔ kpasεu do nɔu ajɔ bii kù jε Piεε do Zāa do Zaaki do iyeò baai amau. ⁵⁴ Iyi í to bi ama inaabou ñai í mu awɔε nɔ í fɔ ide hee lele í ni, ama mudεε, dede. ⁵⁵ Nɔ hundeε í baa má, nɔ í dede tengi be gbakā. Nɔ Jesu í sɔ ña í ni a na amau ije. ⁵⁶ Nɔ nyaanzeε ñau à bitɪ ntɔ ntɔ, amma Jesu í sɔ ña í ni a maà sɔ inε gɔ mii iyi í ce.

9

Jesu í be mɔcɔ maateeji ñau (Cɔ Matie 10:5-15; Maaku 6:7-13)

¹ Jesu í kpe mɔcɔ maateejiε ñau í tɔtɔ ña í mu ñña gbugbā do yiiko a leleò inε inɔko ña fei nɔ a jò bɔɔ ña a ba iri. ² Nɔi í be ña a koo a waazo ideɪ bommai Ilaaɔ nɔ a jò bɔɔ ña a ba iri. ³ Nɔ í sɔ ña í ni, i maà so nkāma si isεne nɔu, baa golo hee má je bɔgɔ, wala ije, wala fia, nɔ i maà so baa ibɔ minjisia. ⁴ Kpasε bii ì sɔ ña, i ya wa be hee i koo i fita hai ilu be ña. ⁵ Ilu bii à kɔ ku gba ñe, i fita hai ilu be ña nɔ i gbugbā ñña irurui baata ñne ña ku jε ñña sεeda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ña. ⁶ Mɔcɔ ñau à dede à dabii si ilεko ñau, à waa sisiò laabaau jiidau nɔ à wasi ku jò bɔɔ ña à waa ba iri bii fei.

Laakai Herodu í dede (Cɔ Matie 14:1-12; Maaku 6:14-29)

⁷ Wee Herodu ilu ilεu, í gbɔ mii iyi Jesu wa ce fei, nɔ laakaiε í dede. Kù mà baa bei á lasabu má si na iyi í jò inε gɔ ña à waa ni Zāai í jɪ hai si bale, ⁸ inε gɔ ña mɔ à ni Elii walii nlaui í naa má, nɔ inε gɔ ña mɔ à ni inε akāi waliii tako ñau í jɪ hai si bale má. ⁹ Nɔ Herodu í ni, ñ jò à bu irii Zāa. Debei, inε ihε iyi ñ ya maa n gbɔ baauε iyi wa ce dimii mii ñau be, yooi. Nɔi wa de ku yɔɔ.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000) (Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Zāa 6:1-14)

¹⁰ Nɔ mɔcɔ maateeji ña iyi Jesu í tako í be ñau à baa bi tεε à waa sisiaa mii ña iyi aña à ce fei. Nɔ Jesu í gbā ña ikā í bɔò ña ikpa kəkai ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida. ¹¹ Nɔi inε ña à gbɔ ikpa bii à

wa nɔ zamaa nkpɔ gɔ í hāmεε ña be. Nɔ Jesu í gba ña wa sɔ ña ideɪ bommai Ilaaɔ, nɔ í jò inε ña iyi a kù waa ne baani à ba iri.

¹² Iyi inunu wa lɔ ñai woo be maateeji ñau à sekeε siε à sɔɔ à ni, jò inε ñau à ne inɔ ilu walakɔ ilεko ña à de bii aa sū do mii iyi aa je, domi si gbabuai à wa ihε. ¹³ Nɔi Jesu í sɔ ña í ni, inε taka ñne i na ña ije a je mεε. Amma à ni, pεε iyi à ne kù re ara miu do cεε minji. Mà ì bi awa taka nwa kaa ra ije iyi inε fei á jei. ¹⁴ Wee si inɔi inε ñau inεmɔkɔ ña à to zakai amanε dubu miu (5.000). Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔε ñau í ni, i jò a buba wua ikā ikā amanε ciitaa ciitaa. ¹⁵ Nɔ à ce beεbe à jò aña fei à buba. ¹⁶ Nɔi Jesu í so pεε miu do cεε minjiu nɔ í wu iju lele í saabu Ilaaɔ nɔ í bububue í na mɔcɔε ñau a kpεa zamaau. ¹⁷ Nɔ aña fei à je à yo. Nɔ à ko iyi à je í gbeu, nɔ í kɔ kolɔ maateeji.

Piεε í ni Jesu í je inε iyi Ilaaɔ í cica (Cɔ Matie 16:13-19; Maaku 8:27-29)

¹⁸ Ajɔ ñnu gɔ Jesu do mɔcɔε ña à nya ara ñña ikā nɔ wa ce kutɔɔ. Nɔ í bee ña í ni, yooi inε ña à ya ni ñ je. ¹⁹ Nɔ à jεaa à ni, inε gɔ ña à ya ni awɔu Zāa woo dasi inyii. Inε gɔ ña mɔ à ya ni awɔu Elii walii nlaui tako. Inε gɔ ña mɔ à ya ni awɔu inε akāi waliii tako ñau í jɪ wa hai si bale. ²⁰ Nɔi í bee ña í ni, inε mɔ ni, yooi ì ni ñ je ña. Nɔi Piεε í ni, awɔi ì je inε iyi Ilaaɔ í cicau.

Jesu wa fɔ ideɪ ikue do kujte (Cɔ Matie 16:20-28; Maaku 8:30-9:1)

²¹ Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔ ñau do kugaabu í ni a maà na a sɔ inε gɔ. ²² Í sɔ ña má í ni, amu Amai Amanε, kù ne bei á ce iyi n kù ye ijuukpā ntɔ ntɔ. Inε ngbo ña do inε ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inε ña si wooda ña aa kɔsim a kpam, amma an jɪ hai si bale si ajɔ mεetasia. ²³ Nɔ í sɔ aña fei í ni, inε iyi wa bi ku toom, ku jò idɔɔbie nɔ ku so jɪi ku gaue ku toom wa. ²⁴ Nɔ inε iyi wa bi ku ba kuwεεε do idɔɔbie kaa baa. Amma inε iyi í nyɔ kuwεεε na irim, lafεei á baa do ntɔ. ²⁵ Aranfāani yoomai amanε í ne bii í ba amanii andunya fei, nɔ í kua

kuwεεε. ²⁶ Nɔ́ í ní mǎ, inε iyi wa ce anyɔi amu Amai Amanε, walakɔ wa ce anyɔi idem, amu mɔ an ce anyɔi lafεε waati iyi an nyi wa. Nɔ́ waati iyi an nyi wa, an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa ajɔ. ²⁷ Ntɔ ntɔ, inε ηa iyi à wa ihε si nsei, gɔgɔ nηa ηa aa ye bommai Ilaaɔ wa naa a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cɔ Matie 17:1-8; Maaku 9:2-8)

²⁸ Iyi Jesu í fɔ ideu í tǎ, iyi í ce zakai ajɔ mεεjɔ ηɔi í kpe Piεε do Zǎa do Zaaki à koo à gũ antai iri kuta nla gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. ²⁹ Iyi wa ce kutɔɔ ηɔi wajue í kpaasi dimi ikǎ, nɔ́ jaεε í fũuta pai pai. ³⁰⁻³¹ Nɔ́i gbakǎ Moizi do Elii à faata wa do amboe à waa baa ide ku fɔ. À waa fɔ ideu ikue iyi á kú Zeruzalemu ku jɔ̀d andunya ihε. ³² Wee Piεε do kpaasie ηa à waa siiko ntɔ ntɔ, amma iyi iju nηa í mǎ à ye amboei Jesu nɔ́ à ye amanε minji ηa iyi à waa leeki bi tεεu. ³³ Waati iyi inε ηau à waa jɔ̀ Jesu, Piεε í sɔ̀d í ni, Mεεtu, á sǎa ka maa wa ihε. Jɔ̀ ka ce ilei acɔ mεεta, akǎ titeε, akǎ mɔ ti Moizi, akǎ mɔ ti Elii. Í ni beεbei si na iyi í jɔ̀ kú mà mii iyi wa fɔ.

³⁴ Si bei wa fɔ ideu, bukɔ̀d í naa í bii ηa. Iyi mɔcɔ ηau à ye bukɔ̀du wa bii ηa ηɔi njo í mu ηa. ³⁵ Nɔ́ à gbɔ ide ku fɔ gɔ hai si bukɔ̀du í ni, inε ihεi í je Amam. Nηui n̄ cica. I ya gbɔ ideε ηa. ³⁶ Si anyii ide ku fɔu, Jesu nηu akǎi à ye be. Nɔ́i si waatiu be mɔcɔ ηau a coko a kú sɔ̀ inε kǎma mii iyi à ye.

Jesu í faaba ama gɔ iyi í ne inei inɔ̀ko

(Cɔ Matie 17:14-18; Maaku 9:14-27)

³⁷ Iju kumáε iyi à kita wa hai antai iri kutau, zamaa nla gɔ í naa í ko Jesu. ³⁸ Nɔ́i si inɔ̀i zamaa mɔkɔ gɔ í dɔ́ anu hee lele í ni, Mεεtu, cɔ ama inemɔkɔ akǎu ihεi n̄ nε. N̄ wa n̄ tɔ̀ε i faabaε ³⁹ domi inei inɔ̀ko gɔ í ya dede sisi. Nɔ́ waati iyi í dede fei, anu akǎ amau í ya dɔ́ anui. Nɔ́ inei inɔ̀kou í ya gbugbǎε jiida, nɔ́ amau í ya maa ce antɔ́ foko ku maa mεε araε, nɔ́ kufitaε í ya gaabu. ⁴⁰ N̄ tɔ̀ mɔcɔε ηa a lelea, amma à mɔngɔ. ⁴¹ Nɔ́i Jesu í ni, inε inε laabɔ hai dasi naanε ηa, hee waati yoomai an wa inɔ̀ nηε. Mà hee waati yoomai

an maa temuad̄ ηε. Nɔ́i í sɔ̀ mɔkɔu í ni, naad̄ amaεu wa ihε. ⁴² Nɔ́ wa naaε wa. Iyi í toε wa kɔkɔi Jesu ηɔi inei inɔ̀kou í kekeε ile í gbugbǎε jiida. Amma Jesu í fɔ si inei inɔ̀kou ide do gbugbǎ ηɔi í fita nɔ́ amau í ba iri. Nɔ́ Jesu í sindoa baaε. ⁴³ Inε ηa iyi à wa be fei à biti do bei gbugbǎi Ilaaɔ í la í to.

Jesu í nyi wa fɔ ideu ikue do kujɛ mǎ

(Cɔ Matie 17:22-23; Maaku 9:30-32)

Si bei ηa fei à wεεd̄ bitiu beεbe do mii iyi Jesu wa ce fei, ηɔi Jesu í sɔ̀ mɔcɔε ηa í ni, ⁴⁴ inε, i de it̄i i gbɔ ide iyi n̄ wa n̄ sɔ̀ ηeu ihε sǎa sǎa ηa. Aa mu amu Amai Amanε a daa inε ηa si awɔ. ⁴⁵ Amma mɔcɔε ηau a kú gbɔ yaasei ideu, domi ideu kú mǎ nηa titǎ, nηui í jɔ̀ a kú gbɔ yaaseε. Nɔ́ wee à waa ce njo i yaasei ideu ku bee Jesu mǎ.

Yooi í je inε ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Ajɔ nηu gɔ mɔcɔ ηau à waa ce kakɔ̀d ku ba a mà inε iyi í re si inɔ̀ nηa. ⁴⁷ Wee Jesu í mà lasabui idɔ́ nηa, ηɔi í so ama keeke gɔ í leekiε kɔkɔε, ⁴⁸ nɔ́ í sɔ̀ ηa í ni, inε iyi í gba amau ihε na irim, amu takam nii í gba. Inε mɔ iyi í nɔ́ í gbam, inε iyi í bem wai í gba. Inε iyi í kere í re si inɔ̀ nηε, nηui í re inε fei.

Inε iyi kú je mbεε nηε inε nηei

(Cɔ Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Nɔ́i Zǎa í ni, Mεεtu, à ye inε gɔ í ya maa lele inei inɔ̀ko ηa do iriε, nɔ́ à ganjiε, domi kú wa inɔ̀ nwa, kú waa tooε. ⁵⁰ Nɔ́i Jesu í sɔ̀d í ni, i maà ganjia ηa, domi inε iyi kú je mbεε nηε, inε nηei.

Inε ηa à kɔ ku gba Jesu si ilui Samari gɔ

⁵¹ Wee waati í maai wa si bii Jesu á jɔ̀ andunya ku nyi lele mǎ, ηɔi í dasi idɔ́ mam mam nηu ku bɔ Zeruzalemu. ⁵² Nɔ́ í be inε gɔ ηa a cuaa ku ba a koo a ceaa sɔ̀lui bi ku sũ. Nɔ́i inε ηa iyi í be ηau à to ilui Samari gɔ, ⁵³ amma inei ilu be ηa a kú je ku gbaa si na iyi í jɔ̀ Zeruzalemuui wa bɔ. ⁵⁴ Iyi Zaaki do Zǎa à gbɔ beεbe, ηɔi à beεε à ni, Lafεε, ì bi ka jɔ̀ ina ku kita si ηa wa hai lele ku kpa ηa? ⁵⁵ Amma Jesu í sinda í la si

na do gbugbã. [Í ni, i kù mà iyi ì waa fɔ̀ na mòm. ⁵⁶ Amu Amai Amanɛ n kù naa ku kpa amanɛ na, bii kù jɛ n faaba na.]

Nɔ̀ à bɔ̀ ilu mmu gɔ̀ má.

Inɛ na iyi à bi Jesu ku too
(Cɔ̀ Matie 8:19-22)

⁵⁷ Si bei à waa nɛ nɔ̀i inɛ gɔ̀ í naa í sɔ̀ Jesu í ni, an tooɛ bii ì waa bɔ̀ fei. ⁵⁸ Nɔ̀i Jesu í sɔ̀ í ni, inɛ na à nɛ kolo na, nɔ̀ baa yei na mɔ̀ à nɛ bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù nɛ bii an koo n sũ n sɔ̀mɛ. ⁵⁹ Nɔ̀ í sɔ̀ inɛ mmu gɔ̀ í ni, toom wa. Amma inɛɛu í ni, jɔ̀ n koo n si baam wa titã. ⁶⁰ Nɔ̀i Jesu í sɔ̀ í ni, jɔ̀ iku na a si iku nna na, amma awɔ̀, koo sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ̀ bii fei. ⁶¹ Nɔ̀ inɛ gɔ̀ í sɔ̀ má í ni, an tooɛ Lafɛɛ, amma jɔ̀ n koo n tɔ̀ inɛm na sukudɔ̀ titã. ⁶² Nɔ̀ Jesu í sɔ̀ í ni, inɛ iyi í lesi awɔ̀ɛ si kaakoi ketɛ nɔ̀ í sinda í cɔ̀ anyi, kù jɔ̀ɔ̀ bommai Ilaaɔ̀.

10

Jesu í bɛ amanɛ kitaɔ̀ fɛɛwa

¹ Si anyii nɔ̀, Lafɛɛ í cica amanɛ kitaɔ̀ fɛɛwa mmu má, í bɛ na minji minji a cuaa si ilu na fei do bii nɔ̀ takaa á nɛ ku bɔ̀ fei. ² Nɔ̀ í sɔ̀ na í ni, amaaɛ iyi í to ku da í kpɔ̀, amma woo da nau a kù kpɔ̀. Na nɔ̀, i tɔ̀ ilu ikou ku bɛ inɛ na iyi aa ce iceu wa. ³ I dasi kpãa na, n wa n bɛ nɛi bei ama angudã na si inɔ̀ mɛɛmu kugaabu na. ⁴ I maà so taalili hee má jɛ bɔ̀gɔ̀, walakɔ̀ baata, nɔ̀ i maà ya leeki kpãa i maà ce inɛ gɔ̀ fɔ̀ na. ⁵ Kpasɛ bii ì lɔ̀ na i tako i sɔ̀ na na i ni, Ilaaɔ̀ ku mu nɛ laakai ku sũ. ⁶ Bii ilu laakai ku sũ gɔ̀ í wa bɛ, laakai ku sũ nɛ á to siɛ. Bii kù wɛɛ mɔ̀ á nyi wa si nɛi. ⁷ Kpasɛ bii à gba nɛu, kpasɛ bei aa maa wa na, sɔ̀nda do inyi iyi à na nɛ fei i ya gba i jɛ na, domi inɛ kaa máa ce ice iyi kù waa jɛ. I maà ya lɔ̀ kpasɛ do kpasɛ na. ⁸ Ilu iyi ì lɔ̀ fei na bii à gba nɛ, i jɛ iyi à na nɛ i ya jɛ na. ⁹ I sɔ̀ inɛ ilu nau i ni, bommai Ilaaɔ̀ í maai si nɛ. Nɔ̀ bɔ̀ na iyi à wa bɛ i jɔ̀ a ba iri na. ¹⁰ Amma ilu bii ì lɔ̀ nɔ̀ a kù gba nɛ, i bɔ̀ bantumai iluu nɔ̀ i ni, ¹¹ wee à waa gbugbã nɛ hee do irùrui ilu nɛ iyi í

wa si kute nwa. Do nɔ̀ fei, i mà na iyi bommai Ilaaɔ̀ í maai wa. ¹² Nɔ̀ Jesu í ni má, an sɔ̀ nɛ iyi si aɔ̀i kiitiu, ijuukpãi inɛi Sodomu na ilu nlaɛ takou, á tia do ti inɛi ilu nau.

Inɛ ilu na iyi à kɔ̀ ku dasi Jesu naanɛ
(Cɔ̀ Matie 11:20-24)

¹³ Nɔ̀ Jesu í ni má, inɔ̀ kufɔ̀ nla nlaɛ á jɛ tu nɛ, inɛ inɛi Kɔ̀razɛɛ na. Inɛ mɔ̀ inɛi Besaida na inɔ̀ kufɔ̀ nla nlaɛ á jɛ tu nɛ. Maamaake na iyi à ce si ilu nɛ nau ihɛ, bii í jɛ si ilu Tii do Sidɔ̀i à coo wo, bii í wa inɛi ilu nau aa dɛ saaki a kpataɔ̀ na irii dulum du na nɔ̀ a kpaasi idɔ̀ hai ku kpɛ. ¹⁴ Na nɔ̀i í jɔ̀ n wa n sɔ̀ nɛ iyi si aɔ̀i kiitiu ijuukpãi inɛi Tii do Sidɔ̀ na á tia tu nɛ. ¹⁵ Inɛ mɔ̀, inɛi Kapɛranumu na, ì waa tamaa na aa so nɛ hee lelei? Aawo, aa keke nɛi hee bi ku wai iku na.

¹⁶ Nɔ̀ í sɔ̀ mɔ̀cɔ̀ɛ na í ni, inɛ iyi í gbɔ̀ ide nɛ, idem nii í gbɔ̀. Inɛ mɔ̀ iyi í kɔ̀si nɛ, amui í kɔ̀si. Inɛ mɔ̀ iyi í nɔ̀ í kɔ̀sim, inɛ iyi í bɛm wai í kɔ̀si.

Kubaai mɔ̀cɔ̀ kitaɔ̀ fɛɛwa nau

¹⁷ Mɔ̀cɔ̀ kitaɔ̀ fɛɛwa na iyi Jesu í bɛ nau à baa do inɔ̀ didɔ̀ nɔ̀ à ni, Lafɛɛ, hee do inɛi inɔ̀ko na fei à ya jirima wa na iriɛu. ¹⁸ Nɔ̀ Jesu í sɔ̀ na í ni, n ye Seetam wa cuku wa hai lele bei kunɔ̀i iji. ¹⁹ Ntɔ̀ ntɔ̀ n mu nɛ ye yiiko i tɛɛsɔ̀ njo na do cencee na hee do gbugbã iyi Seetam mbɛɛu í nɛ fei, nɔ̀ nkãma kaa yɔ̀kɔ̀ ku mɛɛ nɛ. ²⁰ Do nɔ̀ fei, i maà jɔ̀ inɔ̀ nɛ ku dɔ̀ na iyi í jɔ̀ inɛi inɔ̀ko nau à waa jirima nɛ, amma i jɔ̀ inɔ̀ nɛ ku dɔ̀ si na iyi í jɔ̀ à kɔ̀ iri nɛ lelei Aɔ̀.

Inɔ̀ Jesu í dɔ̀

(Cɔ̀ Matie 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Si waati akãu, inɔ̀ Jesu í dɔ̀ jiidai jiidai do gbugbãi Hundi Ilaaɔ̀ nɔ̀ í ni, Baaba, awɔ̀ iyi ì jɛ Lafɛɛi lele do ilɛ, n wa n saabuɛ do iyi ì singaa ilu bisi do woo mà na mii nau ihɛ nɔ̀ ì nyisi amu na. Í sɛa Baaba, si na iyi í jɔ̀ bɛɛbei ì bi.

²² Baam nii í daam mii fei si awɔ̀. Inɛ kãma kù mà amu Amau bii kù jɛ Baau. Nɔ̀ inɛ kãma kù mà Baau bii kù jɛ amu Amau do inɛ na iyi ì bi n nyisi na.

²³ Nɔ̀i Jesu í sinda si mɔ̀cɔ̀ɛ nau í sɔ̀ na í ni, ilu inɔ̀ didɔ̀i inɛ iyi ijuɛ wa ye

mii iyi ì waa ye ña. ²⁴ Ntò ntò an sǒ ñe, waliì do amanlu nkpò à bi aña a ye mii ña iyi ì waa ye ña, a kù nò a kù yòò. À bi aña a gbò iyi ì waa gbò ña, a kù nò a kù gbòò.

Mòndai inè jiidai Samari gò

²⁵ Ajò ññu gò woo kò inè ña si wooda gò í dede ku cǎ idòì Jesu nò í ni, Mèetu, bèirei an ce n baò kuwèè hai tǎ. ²⁶ Njòì Jesu í beèè í ni, mii à kò si woodau. Ide mii ì ya cio si. ²⁷ Njòì í je í ni, bi Aǎ Lafèèè do idòè fei, do gbugbǎè fei, do lasabue fei, nò i bi inè mmu ña bei ì bi araè. ²⁸ Njòì Jesu í ni, ide iyi ì je í sía. Ce bèèbè, aa ba kuwèè.

²⁹ Amma mǎkòu wa bi ku na araè ntò, nò í beèè í ni, yooi í je inè mmu. ³⁰ Nò Jesu í sǒò í ni, mǎkò gò í kita wa hai Zeruzalemu wa bò Zeriko, ñjòì koo í dasi awòì ile ña. Ile ñau à coo ile à cǎa, nò à ne à jòò bè wa kasǎm. ³¹ Wee, woo weei Ilaaǎ gò wa too kpǎau wa. Iyi í ye mǎkòu, ñjòì í gbe í lò. ³² Bèèbè mǎi inè gò si dimii Levi í to inyau. Iyi í yòò nò í gbe í lò. ³³ Amma inèi Samari gò mǎ wa bò ilu. Iyi í to bè ñjòì í ye mǎkòu nò araare í muu. ³⁴ Nò í sèkèè siè í jòaa ikpo do atè vèè si agbèi kumèè ñau nò í dǔu. Si anyiè nò í lesiè si gbankèlèi ññu takàè í bòòè bi ku sǎi inè njoo ña nò í gbòaa. ³⁵ Iju kumáè, nò í so fiai icèi ajò minji, í na inè ngboi bi ku sǎi inè njoo ñau, nò í ni, gbòaa inèèu ihè. Iyi ì je í lesi na iriè, an sǎaè waati iyi an baa. ³⁶ Njòì Jesu í ni, si amanè mèeta ñau bè, yoo ñjai ì tamaa í je kpaasii inè iyi í dasi awòì ile ñau. ³⁷ Njòì inèèu í ni, inè iyi í ce araareèu. Njòì Jesu í ni, debèi, awò mǎ, koo ce bèèbè.

Jesu í bò bi Maata do Maari

³⁸ Ajò ññu gò Jesu do mǎcǎè ñau à waa ne nò à to ilu gò. Wee inaabo gò í wa ilu bè, à ya kpoo Maata. Nñui í gba ña si kpasèè. ³⁹ Abou í ne ifòè gò iyi à ya kpe Maari. Ifòu wa bubai kǎkǎi Lafèèè wa gbò ideè. ⁴⁰ Amma Maata ññu í wasi ku mante araè do caka ku teke. Njòì í naa í ni, Lafèèè, kù jèè si ide kǎma iyi ifòm í jòòm icèu amu akǎ? I kaa jò ku naa ku sobim? ⁴¹ Njòì Lafèèè í jèaa í ni, Maata, Maata, ì waa mante araè ì

waa weewea na mii nkpò. ⁴² Amma bukaatai mii akǎi amanè í ne. Nñui Maari ñjè í cica bè, nò inè kǎma kaa gbaa siè má.

11

Idei kutòò

(Cò Matie 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ajò ññu gò Jesu wa ce kutòò bii gò. Iyi í tǎ ñjòì mǎcǎ akǎè í ni, Lafèèè, kò wa si bei aa ka ya ce kutòò, bei Zǎa í kò mǎcǎè ña si. ² Njòì Jesu í sǒ ña í ni, bii ì waa ce kutòò ña í ya ni,

Baaba, jò inè fei ku mà iyi awòì ì je inè kumá.

Naa je bommaè.

³ Mu nwa ijei ajò fei nwa.

⁴ Kpa ideì dulum du wa, domi awa mǎ à ya ka kpa ideì kurara iyi inè ña à ce nwa.

Maà ti ì jò ka dasi kulelè.

⁵ Nò í sǒ ña má í ni, á yǎkò ku je nsei inè gò ññe í ba inè njoo idù laja. Bii kù ne ije iyi á naa, á bò bi kpaasiei ku ni, wèèm pèè mèeta wa, ⁶ domi kpaasim gò í naa bi tom hai ilu gò. Nò wee, n kù ne ngògò iyi an naa. ⁷ Kpaasieu á yǎkò ku jèaa hai inò ile ku ni, maà mantem, amu ñ sǎkò tǎ, amu do amam ña fei à waa sǔ. N kaa n yǎkò n dede n nae pèè. ⁸ N wa n sǒ ñe, baa bii kù bi ku dede ku náa si na iyi í jò ì je kpaasie, á yǎkò ku dede ku naa bukaatai mii iyi í bi fei si na iyi í jò wa mantèè. ⁹ Na ññu, ñ wa n sǒ ñe, ì ya tǎò ña, aa mu ññe. I ya dede ña aa ba ña. I ya cǎ gambo ña, aa cǐ ññe. ¹⁰ Ntò ntò, inè iyi wa tǎò fei, Ilaaǎ á muaa. Inè mǎ iyi wa dede, Ilaaǎ á jò ku ba. Inè mǎ iyi í nò wa cǎ gambo, Ilaaǎ á cǐaa. ¹¹ Yooi í wa si inò ññe ihè iyi [bii amaè í tǎòè pèè á so kuta ku naa. Walakò] bii í tǎòè cèè ku so njo ku naa. ¹² Walakò bii í tǎòè ñjèi ajèè á naa cencee? Aawo, kaa ce. ¹³ Inè iyi ì ya ce laalò ña ì mà mii jiidai ku na ama ññe ña, mà irei. To, Ilaaǎ Baa ññe iyi í wa lele kaa ce ku re zaka bèèbè? Kaa so Hundèè ku na inè ña iyi à waa tǎòè?

Jesu í jèa inè ña iyi à máa ide

(Cò Matie 12:22-30; Maaku 3:22-27)

14 Si anyii n̄ɲu, à naa Jesu m̄akɔ ɔɔ wa. M̄akɔu í n̄e in̄ei in̄ɔkɔ ɔɔ iyi í j̄ò í deki. Nɔ Jesu í lele in̄ei in̄ɔkɔu. Iyi í fita ɲɔi m̄akɔu í l̄osi ide ku fɔ, nɔ zamaa fei í biti. 15 Amma in̄e ɔɔ ɲa à ni, in̄e ngboi in̄ei in̄ɔkɔ ɲa iyi à ya kpe B̄elizebui í mua Jesu gbugb̄a wa leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa. 16 Nɔ in̄e ɔɔ ɲa m̄ɔ à waa bi a c̄a id̄e a c̄ɔ. Nɔ à s̄ɔ à ni ku ce maamaake ku nyisi iyi yiikɔe wa naai hai lele. 17 Si bei Jesu í m̄à lasabu ɲɲa ɲɔi í ni, bomma iyi in̄e ɲa à waa ja aɲa duus̄ɔ, bommau á na ku kraò bomma nɔ kpas̄e ɲa ku cuku. 18 B̄eɛbe m̄ɔi bii Seetam wa ja do araɛ, beirei bommae á ce ku bɔ waju. N̄ ni b̄eɛbe si na iyi í j̄ò í waa ni do gbugb̄ai B̄elizebui n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa. 19 Bii do gbugb̄ai B̄elizebui n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa, to, do gbugb̄ai yooi m̄ɔcɔ ɲɲe ɲa m̄ɔ à waa leleò ɲa. Na ɲɔi í ce aɲa taka ɲɲa aa nyisi iyi í rara ɲa. 20 Amma bii do gbugb̄ai Ilaaɔi n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲau, ɲɲu b̄e wa nyisi iyi Ilaaɔi í sinti ku je bommae si anini ɲɲe.

21 Bii ilu gbugb̄a jiida ɔɔ í n̄e j̄in̄ei igũ nɔ wa degbe kpas̄e, amanie á w̄eɛi si laakai. 22 Amma bii ilu gbugb̄a ɔɔ m̄ɔ iyi í roo í naa í j̄ɔ igũ, ɲɲe á ko j̄in̄ei igũ iyi wa naan̄ui fei nɔ ku ce ikp̄ei aman̄iu m̄ɔ.

23 In̄e iyi kù je tom, m̄b̄eem nii. In̄e iyi kù waa bam ku t̄ɔt̄ɔ, wa fangaaei.

Kunyii in̄ei in̄ɔkɔ wa má
(Cɔ Matie 12:43-45)

24 ɲɔi Jesu í kpa ɲɲa m̄ɔndau ih̄e í ni, bii in̄ei in̄ɔkɔ í fita si in̄e, í ya maa dabii si gbaa ɲai ku maa de bi ku s̄imi. Bii í kua, ɲɔi í ya ni, an nyi in̄ya nwom hai bii n̄ fita wai. 25 Waati iyi í nyi nɔ í ba in̄eɛu í ye bei ile ngbe iyi à kp̄a à teeseɛ s̄aa s̄aa, 26 á koo ku dede kpaasi laalɔ ɲa iyi à roo wa má bei aɲa m̄eɛje, a na a lɔ si in̄eɛu a maa wa b̄e. Waati b̄eɛbe kuw̄eɛi takoi in̄eɛu á tia baa ti ank̄aanyīe má.

In̄o did̄ɔ n̄tɔ

27 Waati iyi Jesu wa fɔ b̄eɛbe, abo ɔɔ í d̄ɔ anu hai in̄ɔ zamaau í ni, ilu in̄ɔ did̄ɔi in̄e iyi í so as̄ie, nɔ ì m̄ɔm̄ɔ am̄e. 28 ɲɔi Jesu í j̄eaa í ni, í tia i ni ilu in̄ɔ did̄ɔ ɲai

in̄e ɲa iyi à waa gbɔ idei Ilaaɔi, nɔ à waa ceò ic̄e.

In̄e ɲa à bi maamaake
(Cɔ Matie 12:38-42)

29 Si bei zamaau wa k̄ɔɔsi ɲɔi Jesu í ni, in̄ei n̄sei ɲa in̄e laalɔ ɲai. À waa t̄ɔ maamaake, amma maamaake ɔɔ kù w̄eɛ iyi aa nyisi ɲa, bii kù je ti faajii walii Zonasi. 30 Si bei Zonasi í je nyinda bi in̄ei Ninivu ɲa, b̄eɛbe m̄ɔi amu Am̄ai Aman̄e an je nyinda bi in̄ei n̄sei ɲa. 31 Si aɲɔi kiit̄iu inaabo ilaalui ilei Seba á dede si in̄ei n̄sei ɲa ku ye taale ɲɲa, si na iyi í j̄ò hai j̄iij̄i í dede í naa ku gbɔ idei bisii Salom̄ɔ ilaalu n̄lau. Nɔ wee n̄sei, amu iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe ideu ih̄e n̄ re Salom̄ɔ. 32 Si aɲɔi kiit̄iu in̄ei Ninivu ɲa aa dede si in̄ei n̄sei ɲa a ye taale ɲɲa, si na iyi í j̄ò à kpaasi id̄ɔ ɲɲa na waazoi Zonasi. Nɔ wee n̄sei, amu iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe ideu ih̄e n̄ re Zonasi.

In̄ya kum̄ai ara
(Cɔ Matie 5:15; 6:22-23)

33 In̄e ɔɔ ci ya má fitila ku singae, [walakɔ ku biie do caka,] amma à ya j̄ilɔi bi ku lesi fitila ku ba in̄e ɲa iyi à waa lɔ wa a maa ye in̄ya kum̄a. 34 Ijūeí je fitilai araɛ. Bii ijūe wa ne baani, araɛ fei í wa si in̄ya kum̄a. Amma bii kù waa ne baani, araɛ m̄ɔ fei í wa si ilu kukui. 35 Na ɲɲu, ce laakai ku ba in̄ya kum̄a iyi í wa si araɛu ku maà ce ilu kuku. 36 Bii araɛ fei wa ne in̄ya kum̄a, nɔ baa ik̄ɔ ak̄ae ɔɔ kù wa si ilu kuku, fei nd̄e á maa mái bei waati iyi fitila í má sie in̄ya.

Jesu í ye taalei Farisi ɲa do woo kɔ in̄e ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

37 Iyi Jesu í fɔ ideu í t̄a, ɲɔi Farisi ɔɔ í kpoo ku je kpas̄e. Nɔ í koo í buba kpas̄e Farisiu, aɲaò à waa je. 38 ɲɔi Farisiu í c̄ɔ í biti do iyi kù w̄ɔ í bei wa je. 39 Amma Laf̄e í s̄ɔ í ni, in̄e Farisi ɲa, í ye ɲai bei in̄e ɲa iyi à ya w̄ie anyii k̄ɔɔfu do j̄e ɲa nɔ a j̄ò in̄e riisi. In̄o hai s̄la do takiii wa k̄ɔ ɲɲe. 40 In̄e hai ne yaase ɲa, in̄e iyi í taka anyii ara, laf̄e si í ce in̄e m̄ɔ? 41 Í s̄la i na ilu are ɲa

mii iyi í wa si ino jεε do kooƒu, no mii fei á má nηε.

⁴² Amma ijuukpāi á je tu ηε, inηe Farisi ηa, si na iyi í jò ì ya na Ilaađ hee do zakaai ayε ηa fei. Do nηu fei, i kù waa ce jüida no i kù waa nyisi kubii Ilaađ ηa. Iyi bei í jò i ya ce no i maà gbeje iyi í gbe ηa.

⁴³ Ijuukpāi á je tu ηε, inηe Farisi ηa, si na iyi í jò si ile bi ku ce kutatoo ηa kitāi ine ngbo ηai ì ya bi ηa, no ì ya bi a ce ηε foo do beere nla nla si bantuma ηa. ⁴⁴ Aa ye ijuukpā ηa domi ì yei bei bale ηa iyi ine gò kù waa ye. Si antai nηai à waa ne a kù no a kù mà *.

⁴⁵ Nò wo kò ine ηa si wooda gò í sōo í ni, Meetu, bii ì waa fò beεbe, awa mōi ì waa bu.

⁴⁶ Nò Jesu í jεaa í ni, ijuukpāi á je tu ηε, inηe woo kò ine ηa si wooda ηa mō, domi ì waa kāa ine ηa aso ku gaabu ku so ηa, no inηe taka nηe i ci ya lesi baa amaawo nηe. ⁴⁷ Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò walii ηa iyi bala nηe ηa à kpa wo, inηe ì waa teese bale nηa ηa. ⁴⁸ Ì waa nyisi ηa iyi ì jesi mü iyi bala nηe ηau à ce, si na iyi í jò anai à kpa walii ηau, no inηe ì waa teese bale nηa ηa. ⁴⁹ Nò í jò Ilaađ í fò si bisie í ni, an be walii ηa do woo be ηa si anini nηa. Aa kpa ine gò ηa no a kpā ine gò ηa mō iju. ⁵⁰ Na nηu, ijuukpāi woo kpa walii ηau fei hai sintei andunya si iri nηe í je. ⁵¹ Inηe aa ye ijuukpāi kukpai Abeli hee ku koo si do Zakari iyi à kpa si afei bi ku weeu do kpasēi Ilaađ. Ntò ntò, ñ wa n sō ηε, ijuukpāi mii ηau be fei si inei nsei ηau ihēi á baa ku je si.

⁵² Ijuukpāi á je tu ηε, inηe woo kò ine ηa si wooda ηau, domi i kù bi ntai idei Ilaađ ku mà ηa, no ine ηa iyi à bi ku màe inηe ì waa ganji ηa.

⁵³ Iyi Jesu í fò beεbe í tā nò í fita hai be. Nò idai woo kò ine ηa si wooda do Farisi ηau í kō no à wasi ku manteε do ide ku bee si gāmei ide nkpò, ⁵⁴ à waa leaò taai ide ku ba a muu si ide gò.

* **11:44** si antai nηai à waa ne a kù mà Bi Zuifu ηa, bale ku nē si taale nla nla domi bii ì ne si bale í ye bei ì so riisi mbe.

12

I ce laakai ara nηe ηa do ilu muafiti ηa

(Cò Matie 10:26-27)

¹ Waati iyi Jesu wa fò beεbe zamaa í tətò dubu nkpò nkpò hee à waa teese nηe. Nò Jesu í sō mōcōe ηa si wajui zamaau í ni, i ce laakai ara nηe ηa do lefee Farisi ηa iyi í je muafiti. ² Ngogò kù wεε iyi wa manji iyi kaa fita gbugbāa, no asii kāma kù wεε iyi a kaa na a mà. ³ Nò í ce ide iyi ì fò si ilu kuku fei ηa aa na a gbò si inya kumá, gundu iyi ì no ì nya ino ile ηa aa cā keεεεε si antai ile lele ηa.

Ine iyi í jò i ce njo

(Cò Matie 10:28-31)

⁴ Inηe iyi ì je kpaasim ηa, inηe ñ wa n sō, i maà ce njoi ine ηa iyi aa kpa ara nηe, no si anyii nηu a kaa yòkò a ce ngogò má. ⁵ An sō ηε ine iyi í jò i ya ce njoε ηa. I ce njoi ine iyi í ne yiiko ku kpa ine no ku dasie si ina iyi ci ya ku má. Ntò ntò ñ wa n sō ηε, lafēi í jò i ce njoε ηa.

⁶ A ci ya ta ama yei ara miu sùu minji ba. Do nηu fei, Ilaađ ci ya gbeje baa akā nηa. ⁷ Inηe mō, hee do ntoi iri nηe ηa fei Ilaađ í mà jia nηa. Na nηu, i maà ce njoi ngogò, domi beere nηe í re yei hee bii ijī.

Ine iyi í gba Jesu walakò í kōsie

(Cò Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ñ wa n sō ηei, ine iyi í fò si wajui amanε ηa í ni nηu í gbam, amu mō Amāi Amanε an gba lafēe si wajui amalekai Ilaađ ηa. ⁹ Amma ine iyi í kōsim si wajui amanε ηa, amu mō an kōsi lafēe si wajui amalekai Ilaađ ηa.

¹⁰ Ine iyi wa fò laaloi amu Amāi Amanε, Ilaađ á yòkò ku kpa idei dulum dεε. Amma ine iyi wa fò laaloi Hundei Ilaađ kaa ba a kpa idei dulum ndεε pai.

¹¹ Bii à bòò ηε ile bii à ya ce kutatoo ηa ku ba ine ngbo ηa do ilu yiiko ηa a kiiti ηε, i maà ti i ce njo do bei aa ce i kòò ara nηe do ide iyi aa fò ηa.

12 I maà ce njo ña domi waati beɛbe Hundei Ilaađi á s̄ ñe iyi í j̄ ñ í f̄ ña.

M̄ndai ilu fia hai ne yaase

13 Si in̄o zamaau ñai ine ḡ ñ í s̄ Jesu í ni, M̄etu, s̄ igb̄am ku j̄ ñ ka kp̄e tubu nwa. 14 Ñai Jesu í j̄eaa í ni, m̄ak̄oyi, yooi í cem woo kiiti ñne wala woo kp̄e tubu ñne. 15 N̄o í s̄ ña í ni, i ya ce laakai ña nt̄o nt̄o do k̄oɗe fei, domi amanii aman̄e si í j̄e icui kuw̄eɛe, baa bii beirei amanii í la í to.

16 N̄o í kpa ñña m̄nda ḡ ñ í ni, ikoi m̄k̄o ilu fia ḡ ñ í ce ije jiida jiida. 17 Ñai m̄k̄ou í lasabu í ni, beirei an ce. Wee n k̄u ñe bii an dasi ijeu. 18 Ñai í ni, ñ ma bei an ce. An lege akam ñau, n̄o n ma mmue ña iyi à la à re. N̄o n kosi bileem fei be do ij̄em ña iyi à gbe. 19 N̄o n f̄o si id̄om n ni, ñ ne amani nla nla iyi ñ wa n singa ti ad̄o nkp̄o nkp̄o. An s̄imii n̄o n maa n je n maa n m̄o n maa n w̄eɛd̄ in̄o did̄o. 20 Amma Ilaađ í s̄ ño í ni, aw̄ou nnyei, id̄uyi m̄m aa nya hundee. S̄oɗu mii ña iyi ñ ceu be, ti yooi á je.

21 Ñai Jesu í ni, beɛbe m̄ai á je bi ine iyi wa koa araɛ amani n̄o bi Ilaađ k̄u ñe nk̄ama.

Dasi Ilaađ naane (C̄o Matie 6:24-34)

22 İyi Jesu í f̄o beɛbe í t̄a ñai í s̄ m̄ac̄e ña í ni, na ñai í j̄ ñ wa n s̄ ñe ñ ni, i maà ya maa wewea do mii iyi aa je i maa w̄eɛd̄ ña, walak̄o do j̄ine iyi aa dasi ña. 23 Kuw̄eɛi aman̄e í re ije, ara m̄o í re j̄ine. 24 I ce laakai kungb̄a ña í c̄o. A k̄u waa gb̄e hee a da nḡoḡo, a k̄u n̄o a k̄u ñe suu. Ilaađ í n̄o wa wo ña. Beɛre ñne k̄u re yei ña hee bii í j̄i? 25 Yooi si in̄o ñne na kuweweaɛ á ȳk̄o ku k̄oɗi kus̄i ad̄e baa keeke. 26 To, bii i kaa ȳk̄o i ce mii keekeu be ña, na mii í ce ñ waa wewea do iyi í gbe ña. 27 I c̄o bei wua ña à ya da koko m̄e. A k̄u waa ce ice a ci ya n̄o a w̄o ac̄o. Do ñnu fei, ñ wa n s̄ ñei, baa Salom̄o ilaalu nla, do amboe nla nlaɛ fei k̄u ñe j̄ine iyi boodaɛ í to kokoi j̄i ñau be baa ak̄a. 28 F̄of̄o í w̄eɛi nnyi do kus̄i amma ala aa dasie ina. To, bii Ilaađ í mua f̄of̄o ña iyi aa na a dasi ina booda ku s̄ia beɛbe, kaa ȳk̄o ku mu

ñne nyau ku re f̄of̄o ñau be de. I k̄u ye naane ñne k̄u la? 29 I maà ya de mii iyi aa je ña walak̄o mii iyi aa m̄o i maà weweaɗ ña. 30 Hai ma idei Ilaađ ñai à ya maa kpataa mii ñau be fei, amma Baa ñne i ma iyi ñ ne bukaatai mii ñau be fei ña. 31 Na ñnu, i hanya i de bei aa ce i j̄ ñ bommai Ilaađ ku b̄o waju tit̄a ña. İyi í gbe bei fei Ilaađi á k̄o ñne si.

Amanii lele (C̄o Matie 6:19-21)

32 N̄o Jesu wa ba m̄ac̄e ñau ide ku f̄o má í ni, ñne gaa keekem, i maà ti i ce njo ña, domi á d̄o Baa ñne si ku j̄ ñ i je amaalu ña si andunya tit̄e. 33 I ta mii iyi ñ ne ña n̄o i mua ilu are ña fia. I cea ara ñne taalili iyi kaa gbo ikpa lele si bii aa dasi amani ñne iyi kaa t̄a. Tengi be ile kaa to si, n̄o t̄ut̄u ña m̄o a kaa bejeɛ. 34 Nt̄o nt̄o, bii amani ñne í wa, bei laakai ñne m̄o í ya wa.

Woo ce ice ña iyi à waa c̄o kp̄aa

35 I ce s̄oɗu i d̄i kpaka n̄o i j̄ ñ fitila ñne ku maa má ña. 36 I j̄ ñ i ye bei ine ña iyi à waa degbe kubaai laf̄e ñña wa hai bi ku ce ab̄oɗ̄o, ku ba bii í to wa í c̄a gambo gbak̄a a c̄iɛa. 37 Woo ce ice ilu in̄o did̄o ñai, ine ña iyi laf̄e á na ku ba à c̄o kp̄aa à waa degbe ku toɛ wa. Nt̄o nt̄o n wa n s̄ ñe, ñnu takaɛ á d̄i gbankili n̄o ku j̄ ñ a buba n̄o ku na ku kp̄e ñña ije. 38 Ilu in̄o did̄o ñai bii í baa í na í ba ña si beɛbe, baa bii í to wa lajai, wala kuk̄o sintei ajeɛ. 39 I j̄ ñ i ma s̄aa s̄aa ña iyi bii ilu kpas̄e í ma waati iyi ile á lo wa, á dede ku w̄o njoo, kaa j̄ ñ ile ku lege gamboe. 40 Ñne m̄o, i ce s̄oɗu ña domi amu Am̄ai Aman̄e, an naai si waati iyi i k̄u waa lasabu ña.

Amaace jiida do amaace laalo (C̄o Matie 24:45-51)

41 Ñai Piɛe í ni, Laf̄e, awai ñ kpa m̄ndau ih̄e? Ma ine fei. 42 Ñai Laf̄e í je í ni, yooi í je amaace ilu naane iyi í ne laakai. Laf̄e í je ine iyi ilu kpas̄e ḡ ñ kpe n̄o í so amaace kpaasie ña í daa si aw̄o ku maa c̄o ña ku na ña ije si bei í j̄o. 43 In̄o did̄o á je ti amaaceu bii laf̄eɛ í baà í na í baa wa ce beɛbe. 44 Nt̄o nt̄o, laf̄eɛu á daa amaaceu mii ndeɛ fei si aw̄o. 45 Amma bii í je amaace

laalɔi, á lasabui ku ni, lafɛɛm kaa baa rya má, nɔ ku dede ku maa cã inaabo do inemakɔ woo ce ice ɲa iyi à gbeu, nɔ ku maa je ku maa mɔ atɛ ku maa kpaá. ⁴⁶ Bɛɛbɛi lafɛɛu á na ku baa si ajo iyi kù waa cɔ kpãá, do si waati iyi kù waa tamaa, nɔ á kpãá iju jiida jiida bei à ya cea amaace laalɔ ɲa.

⁴⁷ Woo ce ice iyi í mà mii iyi lafɛɛɛ í bi, nɔ kù coo, goloɛ á la. ⁴⁸ Amma ine iyi kù mà, nɔ í ce kookoosu iyi í jo a cãa, goloɛ kaa la. Ine iyi à na mii nkpɔ, aa beee mii nkpɔ. Ine mɔ iyi à daa mii nkpɔ si awɔ, nɲui aa bee ku re.

Jesu í naaɔ nje ku fɛɛfɛ wa
(Cɔ Matie 10:34-36)

⁴⁹ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, inai n̄ naa ku fã si andunya, nɔ n̄ bei n̄ bi ku je í jo tã. ⁵⁰ Nɔ inyi ku dasi gɔ í wɛɛ kù ne bei á ce iyi n kù coo. Inyi ku dasiu nɲui í je wahala iyi an ye n bei n ku. Nɔ laakaim kaa je akã í gbe hee bii í ce. ⁵¹ Ì tamaa bei laakai ku sũi n̄ naa nɲɛ wa si andunya ɲa? Aawo, n̄ wa n sɔ ɲɛi, nje ku fɛɛfɛi n̄ naaɔ wa. ⁵² Ntɔ ntɔ, hai nsei bii amanɛ miu í wa kpasɛ akã aa kpɛ ikã ikã. Tɔɔsi akã kaa wɛɛ nɲa, amanɛ mɛɛta ɲau a kaa gbɔ si nje do ine minji ɲau. ⁵³ Baa do ama a kaa gbɔ si nje. Iye do ama inaaboɛ a kaa gbɔ si nje. Anau do abou a kaa gbɔ si nje.

Nyindai waati ku mà
(Cɔ Matie 16:2-3)

⁵⁴ Nɔi í sɔ zamaau má í ni, bii ì ye kudũi ijí wa dede hai nunui ale ɲa ì ya fɔ ɲai gbakã í ni, ijí á naa. Bɛɛbɛ mɔi í ya nɔ ku ce. ⁵⁵ Bii ì nɔ ì ye fufu wa ce wa hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu ɲa, ì ya ni, inya gbãa á ce. Nɔ bɛɛbɛ mɔi í ya nɔ ku ce *. ⁵⁶ Inɛ ilu muafiti ɲa, ì mà yaasei nyindai lele do ile ɲa. Beirei í ce ì kù mà yaasei waatiu ihɛ ɲa.

Taale ku teese
(Cɔ Matie 5:25-26)

⁵⁷ Beirei í ce ì ci ya lasabu si ara nɲɛ ì mà iyi í je dee dee ɲa. ⁵⁸ Bii ine gɔ wa bɔɔɛ bi ku ce kiiti na ideɛ gbese gɔ, ce kookai hai kpãa awɔ do lafɛɛ ì gbɔ

si nje ɲa ku ba ku maà dasie si awɔi woo kiiti. Bii kù je bɛɛbɛ, woo kiitiu á dasie si awɔi woo degbe piisɔɔ, nɔ woo degbe piisɔɔu mɔ ku dasie ile piisɔɔ. ⁵⁹ N̄ wa n sɔ ɲɛi, bii à dasie piisɔɔ, bii ì kù sã gbeseɛ fei, ì kaa fita. Baa tanga kaa gaizia si.

13

Bii ì kù kpaasi idɔ aa ku

¹ Waati bɛɛbɛ, ine gɔ ɲa iyi à wa be à waa sisia Jesu mii iyi í ba inei Galilee gɔ ɲa, ine ɲa iyi Pilati í jò à kpa nɔ nje nɲa í yɔgɛɛ do njei mɛɛmu ɲa iyi à waa ceaɔ Ilaaɔ kuwee. ² Amma Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ ì waa tamaa dulum dii inei Galilee ɲau be í re ti inei Galilee ɲa iyi à gbei? Ì waa tamaa dulum du ɲai í jò à kpa ɲa bɛɛbɛ ɲa? ³ Aawo. Bɛɛbɛ mɔi n̄ wa n sɔ ɲɛ, inɛ taka nɲɛ, bii ì kù sinda idɔ ɲa, inɛ fei aa kui bei aɲa mɔ. ⁴ Ì waa ye gigii amanɛ maatũ do mɛɛta ɲa iyi ile ku gbokai Siloe í cuku í bata í kpau ɲa? Debei, ì waa tamaa kurara ɲai í re ti inei Zeruzalemu ɲa iyi à gbe fei ɲa? ⁵ Aawo, n̄ wa n sɔ ɲɛi, inɛ taka nɲɛ, bii ì kù kpaasi idɔ ɲa, inɛ fei aa kui bei aɲa mɔ.

Mɔndai j̄i iyi ci ya so

⁶ Nɔi í kpa nɲa mɔndau ihɛ má í ni, makɔ gɔ í lɔ j̄i ndii figi si kaaɛ. Waati iyi j̄i nɔu í la ɲai makɔu í bɔ isoe ku ka, nɔ kù ba. ⁷ Nɔi í sɔ woo ce iceɛ í ni, adɔ mɛɛta wai ihɛ bebei iyi bii n̄ naa isoi j̄i nɔu ihɛ ku ka n ci ya n ba. Daa ì nyɔi. Na mii í ce á maa gba nwa inya ngbe. ⁸ Nɔi woo ce iceu í sɔɔ í ni, lafɛɛ, jòɔ adɔɔyi titã ka cɔ. An tu fitie n kaakoɛ, nɔ n daa si taasi. ⁹ Á yɔkɔ ku je adɔ gɔ á so. Bii kù so ì bei ì daa.

Jesu í jò abo gɔ í ba iri si ajɔi kus̄mi

¹⁰ Si ajɔi kus̄mi gɔ, Jesu wa kɔ ine ɲa si cioi ideɛ Ilaaɔ ile gɔ bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ. ¹¹ Wee abo gɔ mɔ í wa be iyi inei inɔɔko í jò í ce bɔɔ bei zakai adɔ maatũ do mɛɛta. Í ya maa batei, ci ya yɔkɔ ku tɛ arae baa keeke. ¹² Iyi Jesu í yɔɔ ɲai í kpoo í ni, abooyi, í ba iri mbe.

* **12:55** Si ilei Izireli, hai do ikpa nunui alei ijí í ya naa, domi do ikpa bei tenku nlau í wa. Bɛɛbɛ mɔi inya gbãa í ya naai hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu.

13 Nɔ́ í le sié awɔ́. Nɔ́i gbakã í tɛ arɛ nɔ́ í lɔ́si Ilaaɔ́ ku saabu. 14 Amma idɔ́i inɛ ngboi ile bii à ya ce kutɔ́tɔ́u í kɔ́ si na iyi í jɔ́ Jesu í jɔ́ inɛ gɔ́ í ba iri si ajɔ́i kusími, nɔ́ í sɔ́ zamaau í ni, ajɔ́ mɛɛfai í wɛɛ iyi aa yɔ́kɔ́ i ce ice ɲa. I naa wa waati bɛɛbɛ ku ba i ba iri ɲa, ku maà ti ku jɛ si ajɔ́i kusími. 15 Nɔ́i Lafɛɛ í jɛaa í ni, inɛ ilu muafiti ɲai, inɛ fei i ci ya fũ ketɛ nɲɛ ɲa do gbankɛɛ nɲɛ ɲa a koo a mɔ́ inyi si ajɔ́i kusími? 16 Abou ihɛ mɔ́ dimii Aburahamui. Nɔ́ weɛ Seetam wa dũu hai zakai adɔ́ maatũ do mɛɛta. Kù sɪa a fũu si ajɔ́i kusími? 17 Waati iyi wa fɔ́ ideu bɛ, anyɔ́ wa mu mbɛɛɛ ɲau fei, nɔ́ zamaau í wɛɛ do inɔ́ didɔ́ na maamaake ɲa iyi wa ce fei.

Mɔ́ndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ́ Matie 13:31-32; Maaku 4:31-32)

18 Nɔ́i Jesu í ni má, mii bommai Ilaaɔ́ í jɔ́. Mii an wãa do. 19 Í yɛi bɛi ngboi mutaadi iyi inɛ gɔ́ í so í gbɛ́ si ilɛɛ. Nɔ́ í fita í ce jii hee yɛi ɲa à ya maa ce ante si amaawɔ́ɛ ɲa.

Mɔ́ndai lefee

(Cɔ́ Matie 13:33)

20 Nɔ́i í ni má, mii an nyi n wãɔ́ bommai Ilaaɔ́ má. 21 Bommai Ilaaɔ́ í yɛi bɛi lefee iyi abo gɔ́ í so í dasi iyafũi pɛɛ gũa mɛɛta nɔ́ fei ndɛɛ í dede í kpante.

Andɛ iyi kù cɪ

(Cɔ́ Matie 7:13-14, 21-23)

22 Jesu wa too si ilu nla ɲa do ilɛɛko ɲa wa kɔ́ inɛ ɲa si cioi ideɪ Ilaaɔ́ wa nɛɔ́ ikpa Zeruzalɛmu. 23 Si isɛɛnɛu ɲɔ́i inɛ gɔ́ í naa bi tɛɛ nɔ́ í beɛɛ í ni, Lafɛɛ, inɛ ɲa iyi aa ba faaba a kaa kpɔ́? Nɔ́i í jɛ í ni, 24 i ce kookaai i lɔ́ do andɛ iyi kù cɪu ɲa. N̄ wa n sɔ́ ɲɛi, inɛ nkpɔ́i á maa dɛ kpãa iyi aa lɔ́ɔ́ a kaa nɔ́ a yɔ́kɔ́.

25 Waati iyi amu ilu kpasɛ́ n̄ dede n̄ cimbo koofau inɛ aa wa waduude, i maa cã gambo ɲa i maa ni, Lafɛɛ, cɪ nwa. Nɔ́ an jɛ nɲɛ n ni, n kù mà hai bii ì naa ɲa. 26 Waati bɛɛbɛi aa ni ɲa, à jɛ à mɔ́ si wajuɛ, ì nɔ́ ì kɔ́ wa si cioi ideɪ Ilaaɔ́ si bantumai ilu nwa ɲa. 27 Nɔ́ an sɔ́ ɲɛ n ni, n kù mà hai bii ì naa ɲa. I fa ara nɲɛ hai bi tom, inɛ fei woo ce laalɔ́

ɲai. 28 Ajɔ́ wa naa iyi aa yɛ Aburahamu do Izaaki do Zakɔ́bu do walii ɲau fei si andunya titɔ́i Ilaaɔ́ nɔ́ inɛ i ba wee à nyɔ́ ɲɛ waduude. Tengi bɛi aa so awɔ́ i le si iri i kpata ɲa. 29 Nɔ́ inɛ gɔ́ ɲa aa naa hai nunui daakɔ́ do hai nunui alɛ do hai nunu gaa cingaa minjiu nɔ́ aa buba a jɛ si andunya titɔ́i Ilaaɔ́. 30 Waati bɛɛbɛ inɛi anyi gɔ́ ɲa aa na a jɛ woo cua ɲa, woo cua gɔ́ ɲa mɔ́ a na a jɛ inɛi anyi ɲa.

Jesu í kpata na Zeruzalɛmu

(Cɔ́ Matie 23:37-39)

31 Waati nɲu, Farisi gɔ́ ɲa à naa à sɔ́ Jesu à ni, koo, fita hai ihɛ domi Herodu wa bi ku kpɛi. 32 Nɔ́i í jɛ ɲɲa í ni, i koo i sɔ́ Herodu, ilu bisɪ laalɔ́u bɛ i ni, wee, nnyi do ala n̄ wa n lele inɛi inɔ́ko ɲa nɔ́ n jɔ́ inɛ ɲa à waa ba iri, nɔ́ si ajɔ́ mɛɛtasia an koo n tambɔ́ icɛm. 33 Amma kù nɛ bɛi an ce iyi n kù ce isɛɛnɛm nnyi do ala do ala akã, domi a kaa kpa walii kãma bii gɔ́ bii kù jɛ Zeruzalɛmu.

34 Inɛ inɛi Zeruzalɛmu ɲa, inɛ iyi ì ya kpa walii ɲa, nɔ́ i ta ama abɛi Ilaaɔ́ ɲa mɔ́ kuta i kpa ɲa ɲa, isɛ feloi n̄ ya n bi n tɔ́tɔ́ ɲɛ si abɛm bɛi ajɛɛ í ya tɔ́tɔ́ amaɛ ɲa si ikpɛɛ, amma i kù jɛ ɲa. 35 Wee nsei Ilaaɔ́ á fũ nɲɛ kpasɛ́ nɲɛ si awɔ́. Amma an sɔ́ ɲɛ, hai nsei i kaa yɛm má ɲa í gbe hee ajɔ́ iyi aa ni ɲa, Ilaaɔ́ ku weea inɛ iyi wa naa do irii Lafɛɛ.

14

Jesu í jɔ́ bɔ́u gɔ́ í ba iri

1 Si ajɔ́i kusími gɔ́ Jesu í bɔ́ ku jɛ kpasɛ́i inɛ ngboi Farisi gɔ́ ɲa. Wee inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à wa bɛ, à waa cɔ́ do laakai. 2 Mɔ́kɔ́ gɔ́ í wa bɛ, wa leekɪ wajui Jesu. Mɔ́kɔ́u wa ce bɔ́u ara ku wu. 3 Nɔ́i Jesu í bee woo kɔ́ inɛ ɲa si wooda do Farisi ɲau í ni, wooda í wɛɛ a jɔ́ inɛ gɔ́ ku ba iri si ajɔ́i kusími? Mà kù wɛɛ. 4 Nɔ́i à coko. Nɔ́ í le si awɔ́ɛ si bɔ́u í jɔ́ inɛu í ba iri nɔ́ í ni ku nɛ. 5 Nɔ́ í bee ɲa í ni, yoo nɲɛi, bii amaɛ walakɔ́ bii ketɛɛ í dasi lɔ́gɔ́, kaa nyaa gbakã baa bii ajɔ́i kusímii. 6 Nɔ́i a kù yɔ́kɔ́ a kù jɛaa ideu.

Tengi bii í jɔ́ i buba bii à kpeɛ ku jɛ

7 Iyi Jesu í ce laakai í yɛ inɛ ɲa iyi à kpe ku jɛ ɲau à wasi ku cica kitai waju

na iyi à ne beere nau nò í sǎ na í ni, ⁸ bii à kpee bi ku ce abòdǎ, màà buba si kitāi waju ilu beere nau. Á yǎkǎ ku je à kpe ine gǎ iyi í ree do beere. ⁹ Nǎ ine iyi í kpe ije feiu á na ku ni, dede i mua mǎkǎu ihē kitāu be. Waati beebai aa dede do anyǎ i koo i buba si kitāi anyi ihǎ. ¹⁰ Amma bii à kpee ku je, koo buba si kitāi anyi ku ba bii ine iyi í kpeu í to wa ku ni, baakǎm, dede i naa wa waju. Waati beebai aa je ilu beere nla si wajui ine na iyi ijeǎ na ì waa buba nau fei. ¹¹ Ntǎ ntǎ ine iyi í so arae lele à ya kayei. Ine mǎ iyi í kaye arae à ya soo lelei.

¹² Nǎ Jesu í sǎ ine iyi í kpoo ku jeu mǎ í ni, bii ì waa kpe ine na ku je walakǎ jingau, màà ti i kpe kpaasie na, walakǎ igbǎe do ifǎe na, walakǎ nyaanzee na, walakǎ kpaasi ilu fiae na, ku ba aña mǎ a màà kpee a sǎ gbese. ¹³ Amma bii ì waa kpe ine na ku je, kpe ilu are na, do weege na, do ilu kute akǎ na do feeju na. ¹⁴ Bii ì ce beebe aa je ilu inǎ didǎ si na iyi í jǎ ine nju nau a kaa ba ngǎgǎ iyi aa sǎeǎ gbese. Ilaaǎi á sǎe gbese si waati iyi ine dee dee na aa jǎ hai si bale.

Mǎndai ije nla

(Cǎ Matie 22:1-10)

¹⁵ Iyi à gbǎ ideu, nǎi ine akǎi ine na iyi añaǎ na à waa jeu í sǎ Jesu í ni, debai ilu inǎ didǎi ine iyi á je si andunya titǎi Ilaaǎ. ¹⁶ Nǎi Jesu í kpa nna mǎnda í ni, mǎkǎ gǎ í ce ije nla nla nǎ í kpe ine nkpa. ¹⁷ Iyi awaatii kujeu í to nǎi í be woo ce icee koo sǎ ine na iyi í kpeu ku ni, i naa wa na, domi sǎnda fei í jǎ tǎ. ¹⁸ Amma aña fei à lǎsi gaafara ku tǎ. Ine sinteu í ni, ì ra iko, tilasi, í gbe n koo n cǎ. Ì wa n tǎe ku ceem suuru. ¹⁹ Ine mmu mǎ í ni, ì ra kete ku logoo nǎi kǎ miu, nǎ ì wa n bi n dǎ nna n ceǎ ice n cǎ. Ì wa n tǎe ku ceem suuru. ²⁰ Nǎ ine mmu gǎ mǎ í ni má, nsei ì so abo. Na nǎi í jǎ ì kaa n ba n naa.

²¹ Nǎi woo ce iceu í sinda í koo í sǎ lafǎee gaafara iyi ine nau fei à tǎ. Nǎi idǎi lafǎeu í kǎ, nǎ í sǎ woo ce iceu í ni, koo i bǎ si bantuma na nsei nsei do si

kpǎai inǎ iluu, kpeem ilu are na wa do weege na do feeju na do ilu kute akǎ na. ²² Nǎi woo ce iceu í koo. Iyi í baa nǎ í ni, lafǎe, iyi ì dasim nǎ ì coo tǎ. Wee inya í gbe má. ²³ Nǎi lafǎeu í sǎ má í ni, bǎ si kpǎai iloko na do kpǎai iko na, jǎ ine na a lǎ wa baa do tilasi, kpasēm de ku kǎ. ²⁴ Ntǎ ntǎ, an sǎ nje, ine na iyi ì tako ì kpeu baa ine akǎ nna kaa tie ijeu ihē má.

Mii amané á ce ku bei ku je mǎcǎi Jesu (Cǎ Matie 10:37-38)

²⁵ Ajǎ nju gǎ Jesu wa ne nǎ zamaa nla nla gǎ wa tooe. Nǎi Jesu í sinda í sǎ na í ni, ²⁶ ine iyi í naa bi tom nǎ kù cé baee do iyee do aboe do amae na do igbǎe na do ifǎe na do weeie na do kuweei nju takae kaa yǎkǎ kù je mǎcǎm *. ²⁷ Ine iyi kù jesi nju ku so jǎi ku gaau ku toom do wa kaa yǎkǎ ku je mǎcǎm.

²⁸ Bii ine gǎ nje í bi ku ma ile á buba ku ce dooa titǎ ku cǎ mà fia nju á to ku kraǎ irie. ²⁹ Bii kù je beebe, nǎ í ce icui ileu, í bei í na í mǎngǎ ku mae, ine na iyi à yǎ fei aa nyaanyie, ³⁰ a ni, mǎkǎu ihē í sinti ku ma nǎ wee í mǎngǎ kù kra irie.

³¹ Beebe mǎi ilaalu na mǎ à ya ce a bei a bǎ igǎ. Bii ilaalu gǎ í ne sooge dubu mee wa, nǎ í ye ilaalu mmu gǎ wa naa sie igǎ do sooge dubu kǎnfia, á dedei gbakǎ ku ce igǎ? Aawo, á bubai titǎ ku lasabu ku cǎ mà nju á yǎkǎ ku kǎmiae. ³² Bii í ye nju kaa nǎ, á be ine nǎi bi ilaalu iyi ihǎu hai waati iyi kù to wa titǎ ku ba añaǎ a gbǎsi nje nǎ laakai ku sǎ ku wa anini nna.

³³ Na nǎi í ce awǎ iyi i kù jǎ mii iyi ì ne fei, i kaa yǎkǎ í je mǎcǎm.

Imu iyi í ku

(Cǎ Matie 5:13; Maaku 9:50)

³⁴ Nǎ Jesu í ni má, imu mii nceei, amma bii didǎi imu í ku, mii aa dasi a jǎ ku dǎ má. ³⁵ Kaa ce bukaata kǎma má nǎ baa bii ikoi kaa ce taasi. Á ya dikǎei waduude.

Ine iyi í ne itǎ iyi á gbǎǎ ide, ku gbǎ.

* **14:26** nǎ kù cé baee Tengǎ ihē Jesu wa nyisi iyi í sǎ ku bi nju ku re ine na iyi à gbe fei nǎ ka màà jǎ ine gǎ ku ganji wa si kpǎai naane ku dasi. Kù je í ni ka cé baa nwa na ntǎ ntǎ.

15

Məndai angudā iyi í nyɔ̀ à tasieu (Cə Matie 18:12-14)

¹ Woo gba fiaɪ ləmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲa fei à naa bi Jesu ku ba a gbɔ ideɛ. ² Ɗɔi Farisi do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa à lɔsi ku gbagba à waa ni, məkəu wa gba inɛ laalɔ ɲa nɔ aɲaɔ ɲa à tətəɔ à waa jɛ.

³ Ɗɔi Jesu í kpa ɲɲa mɔnda gɔ í ni, ⁴ Bii inɛ gɔ ɲɲɛ í nɛ angudā cɔɔ iyi wa degbe si gbabua nɔ akā í nyɔ̀ siɛ, lafɛɛ á jò cineɔ̀ fɛɛwa do mɛɛsā iyi í gbeu si gbabua bei koo dɛdɛ akā iyi í nyɔ̀u wa hee koo yɔ̀, mà irei. ⁵ Hai í nɔ í yɔ̀ gbakā á muu ku le siɛ kəngɔ wai do inɔ didɔ. ⁶ Bii í baa kpasɛ́ á kpe kpaasie ɲa do inɛ ɲa iyi à waa má kəkəɛ ku sɔ ɲa ku ni, i bam inɔ didɔ ku kpɛ́, domi angudām iyi í nyɔ̀u n yɔ̀ wa. ⁷ Ɗɔi Jesu í ni, beɛbe mɔi n wa n sɔ ɲɛ, inɔ didɔi inɛi lele ɲa á la na ilu dulum akā iyi í kpaasi idɔ ku re inɛ dee dee cɔɔ fakā kù wa si iyi a kù nɛ bukaatai idɔ ku kpaasi.

Fia iyi í nyɔ̀u à yɔ̀ má

⁸ Nɔ Jesu í kpa ɲɲa mɔnda mmue má í ni, bii inaabo gɔ í nɛ kpɛkɛle mɛɛwa nɔ akāɛ í nyɔ̀, á má fitilai nɔ ku kpā ileu ku dɛdɛ do laakai hee koo yɔ̀u. ⁹ Bii í yɔ̀ á kpe kpaasie ɲa do inɛ ɲa iyi à waa má kəkəɛ nɔ ku ni, I bam inɔ didɔ ku kpɛ́, domi fiam iyi í nyɔ̀u n yɔ̀. ¹⁰ Beɛbe mɔi n wa n sɔ ɲɛ, amalekai Ilaaɔ ɲa à ya wɛɛɔ inɔ didɔ na ilu dulum akā iyi í kpaasi idɔ.

Ama iyi í nyɔ̀u à yɔ̀ má

¹¹ Jesu í ni má, məkə gɔ í nɛ ama inɛməkə minji. ¹² Ɗɔi ifəu í sɔ baau í ni, baam, kpɛ amaniu nɔ i nam iyi í jɛ titom. Nɔ baau í ce ɲɲa ikpɛ́i amaniɛu. ¹³ Iyi í ce ajɔ minji, ifəu í ta mii iyi í nɛ fei nɔ í so fiaɪ í nɛɔ hee ilɛ jiiɲi gɔ. Bei í koo í ce kuwɛɛɛ si daa laalɔ í kpaɔ irii amaniɛu fei. ¹⁴ Waati iyi í jɛ fei ndɛɛ í kpa iriɛ, ari nla gɔ í bei í naa si ileu nɔ í lɔ si are. ¹⁵ Ɗɔi í bɔ bi inɛi ilɛ be gɔ nɔ lafɛɛ í koo í dasie icei kusɔɔ ɲa ku degbe. ¹⁶ Tengɪ bei í bi ku wo arɛ do ijei kusɔɔ ɲau amma inɛ kāma kù muaa. ¹⁷ Iyi laakɛ́ í na í baa nɔ í ni,

ama icei baam ɲa fei à nɛ ije wa kɔ ɲɲai, nɔ amu wee n wa n ku do ari ihɛ. ¹⁸ An dede n nyi bi baam n sɔɔ n ni, baam, n ce dulum bi Ilaaɔ do bi tɛɛ. ¹⁹ Na ɲɲu, n kù to a kpem amaɛ má. Ceem bei amaaceɛ. ²⁰ Ɗɔi í dede wa nyi ikpa bi baasɛu.

Hai waati iyi wa jɪ, ɲɔi baɛ́ í hɔnnɛɛ nɔ araare fei í muu. Í sei í koo í yaa do inɔ didɔ nɔ í coo fɔɔ do kubi. ²¹ Ɗɔi amau í ni, baaba, n ce dulum bi Ilaaɔ do bi tɛɛ. Na ɲɲu, n ku tɔ a kpem amaɛ má. ²² Amma baasɛu í sɔ woo ce iceɛ ɲa í ni, i naaɔ ibɔ kumboo wa ɲya ɲya iyi í sɪa, i daa si ɲa. Nɔ i naa leɛawɔ do baata ku dasi. ²³ I naaɔ ketɛ kombo saasaabɔ iyi í la í reu be wa, nɔ i kpaɛ ɲa. Ka jɛ ka ce jingau do inɔ didɔ, ²⁴ domi amam iyi í yɛ bei í ku wo, í baa si andunya má. Í nyɔ̀ wo nɔ à yɔ̀ má. Ɗɔi à wa si inɔ didɔ.

²⁵ Wee waati beɛbe igbāu í wa iko. Iyi wa baa í maai kpasɛ́ wa ɲɔi wa gbɔ anui gāgā nɔ inɛ ɲa à waa jojo. ²⁶ Ɗɔi í kpe woo ce ice gɔ í beɛɛ í ni, mii í ce. ²⁷ Ɗɔi woo ce iceɛu í sɔɔ í ni, ifəɛi í baa, nɔ baa ɲɲɛ í kpa ketɛ saasaabɔ iyi í nɛ ikpo si na iyi í jò í yɔ̀ baani. ²⁸ Ɗɔi igbāu í damɔɔ í kɔ ku lɔ kpasɛ́. Ɗɔi baau í fita wa í naa ku leɛɛ. ²⁹ Amma í sɔ baau í ni, cɔ hai adɔ nkpɔ nkpɔ iyi n wa n ceɛ ice wa. Nɔ n kù donda ideɛ kāma, nɔ baa ama iwo í kù muum n ceɔ jingau do inɔ didɔ amu do kpaasim ɲa. ³⁰ Amma iyi amaɛ í baa, ɲɲu iyi í koo í jɛ amaniɛ do inaabo sakara ɲa, nɔ na iriɛi ì kpa ketɛ saasaabɔu ihɛ. ³¹ Ɗɔi baau í ni, awɔ amam nii, awaɛi à wee do ajɔ fei, nɔ mii iyi n nɛ fei í jɛ tɛɛ. ³² Amma í sɪa ka jɛ jingau do inɔ didɔ nla nla si na iyi í jò ifəɛu ihɛ í yɛ bei í kui wo nɔ í baa si andunya má. Í nyɔ̀ wo nɔ à yɔ̀ má.

16

Amaace ilu bisi

¹ Ɗɔi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, məkə ilu fia gɔi í wɛɛ. Məkəu í nɛ amaace gɔ nɔ í so amanii kpasɛ́ɛ fei í daa si awɔ. Iyi í ce ajɔ minji ɲɔi inɛ ɲa à koo à kɔɔmɔtɔ amaaceɛu bi lafɛɛ à ni, wa beje amaniɛu fei. ² Ɗɔi lafɛɛ í kpoo í beɛɛ í ni, irei n

wa n gbɔ inɛ ɲa à wasi ku sɔ iriɛ da. I kaa yɔkɔ i jɛ amaacɛm má. Koo so tiaɪ icɛɛ wa si bii ì ya ce dooai fiam, i naa i nyisim. ³ Nɔi amaacɛu wa bee arae ide wa ni, beirei an ce, si bei lafɛɛm wa nyam hai si icɛi kpasɛɛ. Wee n kù nɛ gbugbã iyi an yɔkɔ n logooò, nɔ wee anyɔ kaa jò n bara. ⁴ N̄ mà bei an ce ku ba inɛ ɲa a gbam si kpasɛ ɲa waati iyi aa nyam hai si icɛm. ⁵ Nɔi í kpe ilu gbesei lafɛɛ ɲau fei. Nɔ aɲa fei à koo bi tɛɛ akã akã. Nɔi í bee inɛ sinte iyi í to bi tɛɛu í ni, gbesei lafɛɛm feloi ì waa mu. ⁶ Nɔi í jɛ í ni, ikpo iyi á kɔ boonyi cɔ. Nɔi í sɔò í ni, so tiaɛ i buba ɲya ɲya nɔ i kɔ ciitaa. ⁷ Nɔi í bee inɛ gɔ má í ni, awɔ mɔ, feloi ì waa mu. Nɔi í sɔò í ni, iya saaki cɔ. Nɔi í sɔ ɲɲu mɔ í ni, so tiaɛ i kɔ cine. ⁸ Nɔi lafɛɛi amaacɛ hai nɛ naanɛu í gbɔ ideu nɔ í saabuɛ si na iyi í jò í yɔò iyi í nɛ bisi ntɔ ntɔ. Nɔi Jesu í ni, inɛi andunya ɲa à nɛ bisi aɲa duusɔò si kuwɛɛ ɲa à re inɛi inya kumá ɲau.

⁹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ya dɛ kpaasi ɲa do amani andunya ku ba bii í na wa gaizia ɲɛ a gba ɲɛ si andunya titɔi Ilaaɔ. ¹⁰ Inɛ iyi í nɛ naanɛ si mii keeke á nɛ naanɛ si mii nla. Inɛ iyi wa ce laalɔ si mii keeke á ce laalɔ si mii nla. ¹¹ Na ɲɲu, bii i kù nɛ naanɛ si amani andunya ɲa, yooi á da ɲɲɛ si amani ntɔ si awɔ. ¹² Bii i kù nɛ naanɛ si mii ndii inɛ gɔ, yooi á na ɲɛ iyi í jɛ tu ɲɛ.

¹³ Amaacɛ kãma kaa yɔkɔ ku cea lafɛɛ minji icɛ ajɔ. Ntɔ ntɔ á cé inɛ akã nɔ ku bi inɛ akã, walakɔ ku jirima inɛ akã nɔ ku donda inɛ akã. I kaa yɔkɔ i too Ilaaɔ do fia ajɔ ɲa.

Ide ikã ikã ɲa iyi Jesu í fɔ

(Cɔ *Matie 11:12-13; 5:32-32; Maaku 10:11-12*)

¹⁴ Wee Farisi ɲa fia ku bi ɲa í caa. Iyi à gbɔ ide ɲa iyi Jesu í fɔu fei ɲɔi à waa yaakoɛ. ¹⁵ Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ ì waa dɛ i jɛ inɛ dee dee ɲa si wajui amanɛ ɲa, amma Ilaaɔ í mà idɔ ɲɲɛ. N̄ wa n sɔ ɲɛi, mii iyi amanɛ ɲa à waa cɔ mii jiidai, bi Ilaaɔ mii sãmii.

¹⁶ Wooda do idei walii ɲau fei à wɛɛ hee do waatii Zãa. Hai waati bɛɛbɛ à waa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ

nɔ inɛ fei wa ce kookaai ku ba ku lɔ do gbugbã. ¹⁷ Wooda baa wasali í gaabu ku bejɛ í re lele do ilɛ ku kpa iri mɔm.

¹⁸ Inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmuɛ í ce sakarai. Inɛ iyi í so abo iyi mɔkɔɛ í kɔsi í ce sakarai.

Ilu fia do Lazaa

¹⁹ Nɔi Jesu í kpa ɲɲa mɔndau ihɛ í ni, mɔkɔ ilu amani gɔ í wɛɛ. Mɔkɔu í ya maa dasi ibɔ caada ilu iju ku sɪa gɔ. Kpasɛɛ ajɔ fei jingau. ²⁰ Ilu are gɔ mɔ í wɛɛ, í ya maa sũi andɛ koofai ilu fiaɪ, à ya kpoo Lazaa. Konkoli wa kɔ si arae fei. ²¹ Nɔ aja ɲa à ya naa a maa fa konkoliɛ ɲau. Mɔkɔu í bi ku wo arae baa do bubui sãndai ilu fiaɪ iyi í ya gbe, amma ci ya baa.

²² Nɔi mɔkɔu í na í ku nɔ amaleka ɲa à soo à bɔðɛ bi Aburahamu. Nɔ ilu fiaɪ mɔ í na í ku à suu. ²³ Nɔ í koo wa ye ijuukpã bi ku wai iku ɲa, nɔ í wu iju lele, ɲɔi í hãnnɛ Lazaa kɔkɔi Aburahamu. ²⁴ Nɔi í dɔ anu í ni, baaba Aburahamu, ce araarem. Bɛ Lazaa wa ku sɔsi amaawɔɛ si inyi ku na ku tũ amɛm, domi n̄ wa n ye ijuukpã nla nla si amɛi inau ihɛ. ²⁵ Nɔi Aburahamu í ni, amam, ye gigi iyi ì ba mii jiidai tã hai andunya, nɔ Lazaa mɔ í ye wahala. Wee ihɛ n̄sɛi inɔɛ í tũ nɔ awɔ mɔ ì waa ye ijuukpã. ²⁶ Nɔ si antaɪɛ, isa nla gɔi í fɛɛfɛ wa ku ba inɛ ɲa iyi à bi a kua a bɔ bi tu ɲɛ bɛ a maà yɔkɔ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku naa ihɛ hai bɛ. ²⁷ Nɔi ilu amaniu í ni, debɛi, n̄ wa n tɔɔɛi baaba, bɛ Lazaa kpasɛi baam, ²⁸ koo sɔ ifɔ miu ɲa iyi n̄ nɛ beu ku ni a ce laakai ku ba a maà na a naa si inya ku gaabuu ihɛ. ²⁹ Amma Aburahamu í ni, à nɛ tia iyi Moizi do walii ɲa à kɔ wou tã, aa yɔkɔ a gbɔ ide ɲa. ³⁰ Nɔ í ni, aawo, baaba Aburahamu. Amma bii hai bi iku ɲai inɛ gɔ í koo bi tu ɲa, aa kpaasi idɔ ɲa. ³¹ Nɔi Aburahamu í sɔò í ni, bii a kù gbɔ ti Moizi do ti walii ɲau, baa bii inɛ gɔ í jɪ hai bi iku ɲa ihɛ í koo bɛ a kaa dasi naanɛ.

17

Idei dulum

(Cɔ *Matie 18:6-7, 21-22; Maaku 9:42*)

¹ Jesu í sǒ mǎcǎe ña í ni, kù ne bei á ce iyi kulele iyi á dasi amané laaló kù waa ce, amma ijuukpǎi á je ti iné iyi í naaò wa. ² Á tia a ðia lafǎe aló si kǒò a sǒsǐe inǒ tenku do iyi á lele ama akā ku dasie dulum. ³ I ya ce laakaii nje ña.

Bii kpaasie gǒ í na í ce dulum, sǒò ide do laakai í nyisǐe taalee. Bii í kpaasi idǒ, kpa ideí kurarǎe. ⁴ Baa bii isé gbǎejǐe wa rarǎe si ajǒ akā, nǒ isé gbǎejǐe fei wa ce tuubai dulum ðe, awǒ mǒ kpa ideí dulum ðe.

Naane ku dasi

⁵ Woo be ñau à sǒ Lafǎe à ni, kǒòsi naane ku dasi nwa. ⁶ Nǒi Lafǎe í ni, baa bii naane ku dasi ñje í mungau ijui iyaku, aa yǒkǒ i sǒ jǐi nǒu ihǎ i ni ku wu hai be, koo lǒ arǎe si tenku, á nǒ ku ceò ide ñje icé.

Icǎ iyi aru í ne ku ce

⁷ Jesu í ni má, iné kǎma ñje bii í ne aru iyi wa logoo walakǒ wa degbea keté ña, bii í baa kpasǎ kaa sǒò ku ni, naa wa nsei i buba í je. ⁸ Amma á sǒò ku ni, ceem sǒòlui ijé, kpaasi jaǎe ña, i naam ijé wa hee n je n mǒ. Si anyǐe, awǒ mǒ aa je nǒ i mǒ. ⁹ Amma kaa saabu aruu si na iyi í jǒ í ce bei í sǒò. ¹⁰ Bǎe bǎe mǒi bii ñje taka ñje í ce mii iyi á dasi ñe fei í sía í ni ña, à je amaace ña iyi a kù ne saabu. Iyi á dasi wa ku ce ñju akāi à ce.

Jesu í jǒ dinté mǎewa í ba iri

¹¹ Si waati iyi Jesu wa bǒ ikpa ilui Zeruzalemu, í too si afei ilei Galilee do ilei Samari. ¹² Nǒi í maai ilu gǒ. Waati iyi wa bi ku lǒ inǒ iluu, ñǒi dinté mǎewa gǒ ña à koo à kǒò amma à leekǐ à jǐie keeke. ¹³ Nǒi à ðǒ anu hee lele à ni, Jesu, Mǎetu, ce araare nwa.

¹⁴ Iyi í ye ña ñǒi í ni, i koo i nyisi ara ñje bi woo weei Ilaaǒ ña. Nǒi à waa koo. Si bei à waa ñeu, ñǒi à ba iri. ¹⁵ Iyi iné akā ñja í ye ñju í ba iri, ñǒi í sinda wa baa wa saabuò Ilaaǒ hee lele. ¹⁶ Waati iyi í to wa bi Jesu nǒ í sǎebata si wajue wa saabu. Wee mǎkǒu inei Samarii. ¹⁷ Nǒi Jesu í ni, amané mǎewa si ñ jǒ í ba iri ba. To, iwoi amané mǎesǎ

iyi à gbe ñau à wa. ¹⁸ Ise mmuu ihǎ ñju akāi í sinda wa ku saabu Ilaaǒ?

¹⁹ Nǒi í sǒ mǎkǒu í ni, dede i ne, naane ku dasie í faabǎe.

Kunaai bommai Ilaaǒ (Cǒ Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ Nǒi Farisi ñau à bee Jesu à ni, ajǒ yoomai Ilaaǒ á na ku je bommae. Nǒi í je ñja í ni, Ilaaǒ kaa je bommae do yaase bei iné ña aa yǒò. ²¹ Iné gǒ kaa fǒ ku ni, Ilaaǒ í je bommae ikpa ihǎ, walakǒ ikpa ihǎ. Aawo, domi wee Ilaaǒ í je bommae tǎ si idǒi iné ña*.

²² Nǒ í sǒ mǎcǎ ñau í ni, awaati wa naa iyi amu Amai Amané an nyi wa do amboem. Hee ajǒu ku maa to wa awaati wa naa iyi aa bi i yem ña baa ajǒ akā, amma i kaa yem ña. ²³ Iné gǒ ña aa sǒ ñe a ni, í wa ihǎ walakǒ í wa ihǎ. I maà sei i koo ña. ²⁴ Nǒ wa n sǒ ñei, bei kunǒi ijǐ í ya daana hai lele anu akā koo kǎ iléu be, bǎe bǎe mǒi kubaaí amu Amai Amané á ye. ²⁵ Amma sinte titǎ kù ne bei an ce iyi n kù ye ijuukpǎ ntǒ ntǒ nǒ inei nsei ñau ihǎ aa kǎsim. ²⁶ Mii iyi í ce si waatii Noweeu, bǎe bǎe mǒi á ce si waati iyi amu Amai Amané an nyi wa. ²⁷ Iné ña à je à waa mǒ, à waa ce abǒðǒ ña, à ya maa mua ama ñja ña mǎkǒ hee í koo í to ajǒ iyi Nowee í lǒ akǒi inyiu. Nǒ ijǐ nlau í naa í je aña fei. ²⁸ Á nyi ku cei má bei waatii Lǒtuu. Iné ña à je à waa mǒ, à ra à waa ta, à waa gbǎ, nǒ à waa ma ile. ²⁹ Amma si ajǒ iyi Lǒtu í fita hai Sodomu, ina do fainwita wa rǒ wai hai lele nǒ aña fei à ce nfe. ³⁰ Nǒ bǎe bǎe mǒi á ye ajǒ iyi amu Amai Amané an faata wa.

³¹ Si ajǒ ñju, iné iyi í wa antai ile sikifa nǒ nyaué ña í wa inǒ ile, kaa ba ku lǒ ku soo má. Iné mǒ iyi í wa iko kaa ba ku baa ide má. ³² I ye gigii aboi Lǒtu. ³³ Iné iyi í bi ku je andunya do idǒòbie á na ku kuae. Amma iné iyi í kǎsi kuwǎe á báa ntǒ ntǒ. ³⁴ An sǒ ñe si idǒ ajǒ ñju, amané minji á maa sǐ si daayi akā, aa so iné akā a jǒ iné akā. ³⁵ Inaabo minji á maa lǒlǒ aa so iné akā a jǒ iné akā. [

* **17:21** Ilaaǒ í je bommae tǎ si idǒi iné ña Si tia nwo gǒ ña à ya nii Ilaaǒ í je bommae tǎ si anini ñje. Iyi be mǒ ntǒi, si na iyi í jǒ Jesu ilaaluu í wa anini ñja.

³⁶ Ineməkə minji á wa iko, aa so ine akā a jò ine akā.]

³⁷ Nɔi məcɔ ɲau à beɛɛ à ni, ikpa iwoi ideu be á ce ya Lafɛɛ. Nɔi í jɛ ɲɲa do mɔndau ihɛ í ni, bii iku wa sũ, tengi bei yembeeku ɲa à ya tɔtɔ.

18

Mɔndai jaaɔ do woo kiiti gɔ

¹ Jesu í kpa ɲɲa mɔndau ihɛ ku nyisi ɲa iyi í sía a maa ce kutɔɔ waati kāma fei, gbɛɛji ku maà wa si. ² Í ni, woo kiiti gɔ í wa si ilu nla gɔ, kù waa ce nɔi Ilaaɔ, kù nɔ kù waa jirima ine kāma. ³ Wee si ilu akāu jaaɔ gɔ mɔ í wa be. Í ya naa ajɔ̀ ajɔ̀ bi tɛɛ ku sɔ̀ ku ni, kiitim, amu do mbɛɛm. ⁴ Nɔi í kɔ hee í kpɛ. Amma si anyiɛ í lasabu si idɔɛ í ni, baa bii n kù wa n ce nɔi Ilaaɔ, nɔ n kù wa n jirima ine gɔ, ⁵ do ɲɲu fei, si na iyi í jò jaaɔu ihɛ í ya maa bitandim, an ceaa kiitiu ɲɲu do mbɛɛɛ, ku ba ku maà bitandim má.

⁶ Nɔi Lafɛɛ í ni, to, i gbɔ bei woo kiiti laalɔu í fɔ be ɲa de. ⁷ Ilaaɔ kaa bei ku ce ku re zaka beɛbe? Ine ɲa iyi í cica, kaa kiiti ɲa bii à waa dɔ̀ sie anu dasã do idú? Iyi í re mɔm, kaa kpɛ ku bei ku gbɔ ɲɲa. ⁸ N̄ wa n sɔ̀ ɲɛi, á ce ɲɲa kiitii gbāa gbāa. Amma waati iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa má an na n ba naanɛ ku dasi si ilɛu ihɛ?

Kutɔɔi Farisi do woo gba fiaɪ lempoo gɔ

⁹ Jesu í kpa mɔnda gɔ má na irii ine gɔ ɲa iyi à waa cɔ ara ɲɲa ine dee dee, nɔ à waa ca ine gɔ ɲa. ¹⁰ Í ni, amane minji gɔ ɲa à bɔ ku tɔ̀ kpasɛi Ilaaɔ, ine akā Farisii, ine akā mɔ woo gba fiaɪ lempooi. ¹¹ Farisiu í leekɪ wa cea araɛ kutɔɔ wa ni, Ilaaɔ, n̄ saabuɛ do iyi n kù yɛ bei ine ɲa iyi à gbe, iyi à jɛ woo taki ine ɲa, do woo ce laalɔ ɲa, do woo ce sakara ɲa, do woo gba fiaɪ lempoo ɲa bei məkɔu ihɛ. ¹² Si azuma akā fei n̄ ya n dɪ anu ajɔ̀ minji, nɔ mii iyi n̄ ba fei n̄ ya n nya zagaasɛi si bei í jɔ. ¹³ Woo gba fiaɪ lempoou mɔ í leekɪ í mu araɛ ikā, kù yəkɔ kù wu iju lele, í le awɔ̀ si iri í ni, Ilaaɔ, ce araarem amu ilu dulum. ¹⁴ Jesu í ni, n̄ wa n sɔ̀ ɲɛi, hai

be ineɛu ihɛ í baa í jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ í nyiò ideɛ. Amma Farisiu kù jɛ dee dee, domi ine iyi í so araɛ lele aa kaye lafɛɛi, ine mɔ iyi í kaye araɛ aa soo lelei.

Jesu í weea ama kpɔtɔɔ ɲa (Cɔ Matie 19:13-15; Maaku 10:13-16)

¹⁵ Si anyii ɲɲu, ine ɲa à gbā ama kpɔtɔɔ ɲa à naaa Jesu wa ku lesi ɲa awɔ. Iyi məcɔɛ ɲau à yɔ̀ beɛbe ɲɔi à wa gbagba si ɲa. ¹⁶ Amma Jesu í ni a naa ɲɲu amu ɲau wa. Nɔ í sɔ̀ məcɔɛ ɲau í ni, i jò amu ɲau a naa bi tom, i maà ganji ɲa, domi Ilaaɔ í jɛ ilaalui ine ɲa iyi à jɔ ɲa. ¹⁷ Ntɔ ntɔ, ine iyi kù waa sũa Ilaaɔ iri ilɛ bei ama keeke, Ilaaɔ kaa jɛ ilaalue pai.

Idei ilu fia gɔ (Cɔ Matie 19:16-30; Maaku 10:17-31)

¹⁸ Ine ngboi Zuifu gɔ í naa bi Jesu í beɛɛ í ni, Mɛɛtu, awɔ ine nɛɛɛ, mii an ce n baò kuwɛɛ hai tã. ¹⁹ Nɔi Jesu í beɛɛ í ni, na mii í ce ì waa kpem ine nɛɛɛ. Ine gɔ kù wɛɛ iyi í jɛ nɛɛɛ bii kù jɛ Ilaaɔ ɲɲu akā. ²⁰ Ì mà sãa sãa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà ce sakara, maà kpa ine, maà ce ile, maà jɛa ine gɔ sɛɛda ibo, jirima iyeò baasɛ. ²¹ Nɔi ineɛu í ni, n̄ wa n jirima mii ɲau be fei tã hai keekem. ²² Iyi Jesu í gbɔ beɛbe, ɲɔi í sɔ̀ í ni, í gbɛɛ mii akā. Koo i ta mii iyi ì nɛ fei nɔ i kpɛa ilu are ɲa fiaɪ. Bii ì ce beɛbe aa ba amani jiida lelei Aɔ. Si anyiɛ nɔ i naa i toom. ²³ Iyi məkɔu í gbɔ beɛbe ɲɔi inɔɛ í fɔ ntɔ ntɔ, domi ilu amani nla nla. ²⁴ Iyi Jesu í cɔ̀ ɲɔi í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jɛsi Ilaaɔ ku jɛ ilaalue. ²⁵ Á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á jɛsi Ilaaɔ ku jɛ ilaalue. ²⁶ Nɔi ine ɲa iyi à waa de sie itɪu à ni, bii beɛbei nɔ yooi á ba faaba. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ̀ ɲa í ni, mii iyi amane í mɔngɔ, Ilaaɔ kaa mɔngɔɛ.

²⁸ Nɔi Piɛɛ í ni, wee à jò mii iyi à nɛ fei tã, à waa tooɛ. ²⁹ Nɔ Jesu í ni, ntɔ ntɔ, ine iyi í jò kpasɛɛ fei, walakɔ aboɛ, wala igbā do ifɔɛ ɲa, wala iyeò baasɛ, wala amaɛ ɲa, na irii bommai Ilaaɔ, ³⁰ á ba

ku kpɔ ku re si nsei, nɔ si antaε má á ba kuwεε hai tā ala.

Jesu wa fɔ ideɪ ikue do kujɛ ise gbεetasia

(Cɔ Matie 20:17-19; Maaku 10:32-34)

³¹ Jesu í kpe mɔcɔ maateeji ηau bi tεε, nɔ í sɔ ηa í ni, wee à waa bɔ Zeruzalemu. Bei, ide iyi walii ηau a kɔ na irii amu Amaɪ Amanεu fei á ce. ³² Aa mum a daa dimi mmu ηa si awɔ a yaakoom, nɔ a kpām iju a tu sim antɔ. ³³ Aa weem kpɔtɔɔ, si anyiε nɔ aa kparam, amma si ajɔ mεetasia an jɪ hai si balε. ³⁴ Amma mɔcɔ ηau a kù mà nkāma si ideu. Ideu í manji nηa a kù gbɔ yaaseε.

Jesu í jɔ fεεju gɔ í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Maaku 10:46-52)

³⁵ Si isεεnεu Jesu í maai Zeriko. Wee fεεju gɔ wa buba itɪ kpāa wa bara. ³⁶ Iyi í gbɔ ibai zamaa iyi wa lɔ, ηɔi í bee mii í ce. ³⁷ Nɔi à sɔɔ à ni, Jesu inei Nazaretiui wa lɔ. ³⁸ Nɔi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ³⁹ Inε ηa iyi à waa cua ηau à la sie à ni ku coko. Amma bei à waa ni ku cokou, bεεbe mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁰ Nɔi Jesu í leekɪ í ni a naaε wa. Iyi fεεjuu í to wa ηɔi Jesu í beεε í ni, ⁴¹ mii ì bi n ceeε. Nɔi í ni, Lafεε, ñ bi n ye ilui. ⁴² Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ye ilu. Naanεε í faabaε. ⁴³ Nɔi gbakā í ye ilu, nɔ wa too Jesu í wasi Ilaaɔ ku saabu. Iyi zamaau í yɔɔ, ηɔi aηa fei à wasi Ilaaɔ ku saabu.

19

Jesu do Zakee

¹ Jesu í to inɔ ilu Zeriko, nɔ wa lɔ. ² Wee mɔkɔ ilu fia gɔ í wa be à ya kpoo Zakee, wa je inε ngboi woo gba fiaɪ lempoo ηa. ³ Nɔ wa de nηu ku ye Jesu, amma kù ba kù yɔɔ na zamaau, domi nηu amanε kandaai. ⁴ Nɔi í sei í bɔ waju í koo í gũ jɪ ndii sikomɔɔ gɔ ku ba ku yɔɔ, domi í mà iyi do bei á lɔɔ. ⁵ Iyi Jesu í to tengi bii í wau, ηɔi í wu iju lele í sɔɔ í ni, Zakee, kita wa rya rya, domi kpasεei an sɔ nnyi. ⁶ Nɔ Zakee í kita

wa do saasa í naa í gbaa do inɔ didɔ. ⁷ Iyi inε ηa à yɔɔ, ηɔi aηa fei à gbagba à waa ni, í koo í sɔ kpasεi ilu dulum. ⁸ Amma Zakee í dede í leekɪ si wajui Lafεε í ni, bubui amanim an na ilu are ηa. Nɔ inε ηa iyi ñ takii ηa ñ gba mii ndu ηa, an sindo nηa bεεbe má tuuba mεε. ⁹ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, nnyi inei kpasεe ηau ihε à ba faaba, domi awɔ mɔ tɔkui Aburahamui. ¹⁰ Amu Amaɪ Amanε ñ naa ku dede inε ηa iyi à nyɔi n faaba ηa.

Mɔndai iye iwo

(Cɔ Matie 25:14-30)

¹¹ Si bei inε ηa à waa de si ideu itɪ, nɔ í kpa mɔnda gɔ má. Inε ηau à waa tamaa bei bii í to Zeruzalemu á je bommai gbakā, nɔ wee waati bεεbe í maai Zeruzalemu. Na ηɔi í jɔ í kpa nηa mɔndau ihε ku ba ku nyisi iyi nηu kaa je bommau gbāa gbāa. ¹² Í ni, mɔkɔ amai amanlu gɔi í bɔ bomma ku je hee ile jɪjɪ gɔ si anyiε nɔ ku baa ideε. ¹³ Hee ku maa ne ηɔi í kpe amaaceε ηa aηa mεεwa, nɔ í na aηa fei kpεkeleɪ wura gɔ nɔ í ni, i ceɔ fiaɪ ihε sɪa hee n maa n baa. Iyi í fɔ bεεbe í tā nɔ í ne. ¹⁴ Amma inei ilεε ηa à cɔo nɔ à be inε ηa si anyiε à ni aηa a kù bi ku je bomma si ilei aηa.

¹⁵ Waati iyi í je bommau í baa si ilεε, ηɔi í kpe amaaceε ηa iyi í na fiaɪ wo bi tεε ku ba ku ye bei fiaɪ inε fei í bíaa. ¹⁶ Inε sinteu í naa í ni, Lafεε, kpεkele iyi ì nam nɔu ñ ceɔ sɪa hee ñ ba riba mεεwa. ¹⁷ Nɔi í sɔɔ í ni, í sɪa, awɔ amaaceε jiidai. Si bei ì je ilu naanε si mii keekeu ihε, an jɔ í je ilaalu si ilu mεεwa. ¹⁸ Inε minjisiau mɔ í naa í ni, Lafεε, kpεkele iyi ì nam nɔu ñ ceɔ sɪa hee ñ ba riba miu. ¹⁹ Nɔ í sɔɔ í ni, awɔ mɔ, an ceε ilaalu si ilu miu. ²⁰ Nɔ inε mmu í naa má í ni, Lafεε, fiaε wee. Ñ wooi si mango ²¹ domi ñ wa n ce njoε si na iyi í jɔ ì je inε ku gaabu. Mii iyi í kù jile nηui i ya maa de ku so, baa bii í kù gbε ì ya maa dai. ²² Nɔi ilaalu í sɔɔ í ni, awɔ amaaceε yaamɔ, an kiitiei hai si ideε iyi ì fɔ. Awɔi ì mà iyi ñ je inε ku gaabu, ñ ya n so mii iyi n kù jile, nɔ n da mii iyi n kù gbε. ²³ To, na mii í ce i kù ni i wεa inε ηa fiam nɔu i da nηa si inyi ku ba n ba ndom do riba waati iyi

n̄ baa. ²⁴ N̄oi í s̄o ine ña iyi à wa beu í ni a gba fiaw a na ilu m̄eewa. ²⁵ N̄oi à s̄o à ni, Laf̄ē, ine n̄ju í ne m̄eewa t̄a.

²⁶ N̄oi í ni, n̄ wa n s̄o ñei, ine iyi í ne, laf̄ēi aa k̄ōa si. Ine m̄o iyi k̄u ne, baa andi keeke iyi í ne m̄m aa gbaai. ²⁷ Si anyie n̄o í ni, i koo i naam mb̄eem ñau wa ih̄ē, aña iyi a k̄u bi n̄ je bommau, n̄o i kpa ña si wajum.

Jesu wa lo ino ilu Zeruzalemu

(C̄o Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Z̄aa 12:12-19)

²⁸ Iyi Jesu í f̄o bebe í t̄a, ñoi í mu kp̄aa í cuaa zamaau wa b̄o ikpa Zeruzalemu. ²⁹ Si is̄eñeñe í maai ilui Betifaze do Betani, k̄ok̄oi geetei Olivie. N̄oi í be m̄oc̄o minjie ḡo ña ³⁰ í s̄o ña í ni, i b̄o ilu iyi í wa waju n̄jeu be. Bii ì to be ña aa ye ama gbank̄ele ḡo wa so be iyi ine ḡo k̄u ḡū tit̄a. I f̄ū i naam wa ih̄ē ña.

³¹ N̄o bii ine ḡo í bee ñe í ni, na mii í ce ì waa f̄ū ña, i ni, Laf̄ēi í ne bukaatae.

³² Ine ña iyi Jesu í beu à koo à ba mii ñau fei í ce si bei í s̄o ñau. ³³ Si waati iyi à waa f̄ū, ilu gbank̄ele ñau à ni, beirei í ce ì waa f̄ū ña. ³⁴ N̄oi à ni, Laf̄ēi í ne bukaatae. ³⁵ N̄oi à naaa Jesu ama gbank̄eleu wa. N̄o à te si ib̄o ña ña Jesu í bei í ḡū antae í buba si. ³⁶ Iyi í sinti ku ne, ñoi ine ña à wasi ku te ib̄o ña ña si kp̄au. ³⁷ Iyi í maai Zeruzalemu tengi bii kp̄ai geetei Olivieu í sinti ku dasi l̄ōma, ñoi m̄oc̄e ñau fei à waa d̄o anu à l̄osi Ilaād̄ ku saabu do in̄o did̄o na irii maamaake ña iyi à yeu fei. ³⁸ A wasi ku ni, Ilaād̄ ku weea ilaalu iyi wa naa do irii Laf̄ē. Ilaād̄ ku j̄o laakai ku s̄ū ku wa lele n̄o ku nyisi amboe.

³⁹ Hai si in̄o zamaau Farisi ḡo ña à s̄o Jesu à ni, M̄eetu, s̄o m̄oc̄e ñau a koko.

⁴⁰ N̄oi Jesu í ni, n̄ wa n s̄o ñe, baa bii ine ih̄ē ña à koko, kuta ña aa d̄o anu.

Jesu í kpataa inei Zeruzalemu ña

⁴¹ Si bei Jesu í maai Zeruzalemu, ñoi í ye iluu n̄o wa kpataa ine ña í ni, ⁴² n̄ bi wo i mà ña mii iyi á mu n̄je laakai ku s̄ū, baa nnyi. Amma nsei í manji n̄je.

⁴³ Awaati wa naa si ñe iyi mb̄e n̄je ña aa bu ilu n̄je koe, aa bii si ñe a mante ñe canga do n̄je. ⁴⁴ Aa leḡe ilu n̄je do in̄e ine ña iyì wa in̄e ña. Akaa j̄o kuta

baa ak̄a ku le si n̄je a j̄o ñju. Bebe í ce si na iyi í j̄o Ilaād̄ í naa bi tu ñe n̄o i k̄u mà ña.

Jesu í wa bantumai kpas̄ei Ilaād̄

(C̄o Matie 21:12-17; Maaku 11:15-19; Z̄aa 2:13-22)

⁴⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaād̄. N̄o í l̄osi ku lele woo ta iw̄o ña. ⁴⁶ Í s̄o ña í ni, à k̄ō à ni, Ilaād̄ í ni ilei n̄ju ile bi ku t̄ōi á je. Amma ñe wee ì coo bi ku t̄ōi ile ña.

⁴⁷ Jesu í ya maa k̄ōa ine ña si cioi idei Ilaād̄ a j̄o fei kpas̄ei Ilaād̄ be. N̄oi ine ngboi woo weei Ilaād̄ ña do woo k̄ō ine ña si wooda ña do ilu irii inei Zuifu ña à waa bi a kpaa. ⁴⁸ Amma a k̄u mà beirei aa ce, domi ine feii í ya maa de si idee it̄i do laakai.

20

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(C̄o Matie 21:23-27; Maaku 11:27-33)

¹ A j̄o ñju ḡo si bei Jesu wa k̄ō zamaau si cio bantumai kpas̄ei Ilaād̄ wa sisi laabaau j̄idau, ñoi ine ngboi woo weei Ilaād̄ ña do woo k̄ō ine ña si wooda ña do ine ngbo ña à faata wa. ² N̄o à ni, s̄o wa, yiiko yoomai ì waa ceò mii ñau ih̄ē, mà yooi í nae kp̄āe. ³ N̄oi í s̄o ña í ni, amu m̄o, an bee ñe ide ḡo. I s̄m ña, ⁴ hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò ine ña inyi. Hai bi Ilaād̄ de, mà hai bi aman̄e ña. ⁵ N̄oi à waa busi n̄je à waa ni, beirei aa ka j̄eaa. Nsei n̄ō, bii à j̄eaa à ni hai bi Ilaād̄i, á bee wa beirei í ce a k̄u dasi Z̄aa naane. ⁶ Bii à n̄o à ni hai bi aman̄e ñai, ine ña aa na a ta wa kuta domi ine fei í dasi naane iyi Z̄aa wali. ⁷ N̄oi à je à ni, a k̄u mà hai iwoi í ba yiikoe. ⁸ N̄o Jesu í s̄o ña í ni, amu m̄o, n̄ kaa n̄ s̄o ñe yiikoi ine iyi n̄ wa n̄ ceò mii ñau ih̄ē.

M̄ondai gaan̄ōma laalo ña

(C̄o Matie 21:33-46; Maaku 12:1-12)

⁹ Si anyie n̄o í kpaa ine ña m̄ondau ih̄ē í ni, ine ḡo í ce ik̄oe n̄o í lo si j̄i ndii rez̄e n̄o í ce kaa í kaakōe. N̄oi í so gaan̄ōma ña í dasi ña si ik̄ou a maa loḡōe, í bei í b̄o ilu koo kp̄e be. ¹⁰ Waati iyi j̄i n̄o í so í to ku ka, ñoi í be woo ce ice ḡo

bi gaanɔɔma ηau koo gba iyi í je ti nηu wa. Nɔ gaanɔɔma ηau à cãa à lelee í ne awɔ ngbe. ¹¹ Nɔ ilu ikou í be woo ce ice mmu má. Nɔ à cã nηu mɔ, à buu yaka yaka, à sindae awɔ ngbe. ¹² Nɔ í be amanɛ meetasia wa má, nɔ à mee nηu mɔ à bei à lelee. ¹³ Nɔ ilu ikou í ni, beirei an ce. An be ama akãm iyi ñ bi jiidau. Aa yɔkɔ a jirimae. ¹⁴ Amma iyi gaanɔɔma ηau à yɔɔ, ηɔi à busi nje à waa ni, i cɔ ine iyi á na ku je tubuu. Ka kpaa ku ba ileu ku je tu wa. ¹⁵ Nɔi à muu à fitae hai inɔ karau nɔ à kpaa.

Nɔi Jesu í ni, to, nsei, beirei ilu ikou takae á ce nηa. ¹⁶ Á koo ku kpa ηai, nɔ ku de ine mmu ηa ku dasi ηa si ikou. Iyi à gbɔ ideu, ηɔi à ni, Ilaaɔ ku maà ce beɛbe. ¹⁷ Amma Jesu í cɔ ηa, nɔ í ni, bii beɛbei, yoomai í je yaasei kukɔu ihɛ si bei í ni,

Kuta iyi woo ma ηa à kɔsiu,

Nηui í baa í je kuta sintei icui ileu.

¹⁸ Nɔ ine iyi í cuku si kutau fei, á cei. Ine iyi í nɔ í bata mɔ á lɔlɔei nekɔ nekɔ.

Fiai lempoo ku sã

(Cɔ Matie 22:15-22; Maaku 12:13-17)

¹⁹ Iyi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ηa do woo kɔ ine ηa si wooda ηau à gbɔ ideu gba kã ηɔi à waa de bei aa ce a mu Jesu. Amma à waa ce nɔi zamaau. À waa bi a muui domi à mà iyi na irii aηai í kpa mɔndau. ²⁰ Nηui í jɔ si fei ndee à ya maa ce laakae. Nɔi à be sie woo zamba gɔ ηa iyi à ye bei ine jiiɔa ηa a koo a cɔ laakae. À be ηai ku ba a leaa taai ide nɔ a ba kpãa a muu a daa ilu ileu si awɔi nηu iyi í ne gbugbã. ²¹ Ine ηau à sɔɔ ide à ni, Meeɛtu, à mà iyi idee do cio iyi ì waa kɔ ine ηa siu, fei ndee dee deei. I ci ya na ine gɔ ntɔ na kubi, ì waa nyisi ine ηa kpãai Ilaaɔ si ntɔe. ²² Á sãa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka maà sãa. ²³ Amma Jesu í mà muafiti nηa, nɔ í ni, ²⁴ i nyisim kpekele akã wa n cɔ. Fotooi yooi í wa si kpekeleu ihɛ nɔ irii yooi à kɔ si. Nɔi à ni, ti Sezaai. ²⁵ Nɔi Jesu í sɔ ηa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í je tee ηa. Nɔ i sãa Ilaaɔ mɔ iyi í je tee ηa. ²⁶ Nɔi à mɔngɔ ku too awɔ do idee ηa

iyi wa fɔ si wajui zamaau. Nɔi à biti do ide ηa iyi í jeɔ, nɔ à coko nηa.

Idei kujti iku ηa

(Cɔ Matie 22:23-33; Maaku 12:18-27)

²⁷ Si ajɔ akãu Sadusi gɔ ηa mɔ à naa bi Jesu. Aηai à ya maa ni iku ηa a kaa jɔ. Iyi à to bi tee ηɔi à beee à ni, ²⁸ Meeɛtu, ide iyi Moizi í kɔ nwa wee. Í ni bii ine gɔ í ku í jɔ aboe, nɔ nηu do aboe a kù ne ama, ifɔe ku so jaaɔu ku ba ku bía igbãe ama. ²⁹ Wee ine meeje gɔ ηa à wee iyi à je amai baa akã. Igbã nηa í so abo nɔ í ku, kù ne ama do abou baa akã. ³⁰ Nɔi ine minjisiau do meetasiau à so jaaɔu. ³¹ Nɔ beɛbei í ce si gãmei aηa meejeu fei, nɔ à ku. Kãma nηa kù ba ama do abou. ³² Nɔ si anyie abou mɔ í na í ku. ³³ To, ajɔ iyi iku ηa aa na a jɔ, aboi yoo nηai á je, si bei aηa meejeu fei à soo aboi.

³⁴ Nɔi Jesu í je nηa í ni, si andunyau ihɛ inemɔkɔ do inaabo ηa à ya so nje. ³⁵ Amma ine ηa iyi Ilaaɔ í jɔ à jɔ hai si bale à ba kuweei ala, abo do mɔkɔ ηa a kaa ya so nje má. ³⁶ Aa yei bei amaleka ηa, a kaa ku má. Aa je amai Ilaaɔ ηa si na iyi í jɔ à jɔ hai si bale. ³⁷ Si waati iyi Moizi í ye ama jɔi iyi í mu ina nɔ kù waa jou, nηu takae í fɔ mam mam iyi iku ηa aa jɔ. Waati nηu í kpe Ilaaɔ Lafɛi Aburahamu do Izaaki do Zakɔbu. ³⁸ Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ kù je Lafɛi iku ηa, ti ilu hunde ηai, domi bi tee, ine fei ilu hundei. ³⁹ Nɔi woo kɔ ine ηa si wooda ηau, gɔgɔ ηa à gba ide à ni, ide iyi ì fɔu be Meeɛtu, dee deei. ⁴⁰ Si anyie a kù je a kù beee ide gɔ má.

Davidi do ine iyi Ilaaɔ í cica

(Cɔ Matie 22:41-46; Maaku 12:35-37)

⁴¹ Nɔ Jesu í bee ηa í ni, beirei aa ce a ni ine iyi Ilaaɔ í cicau tɔkui ilaalu Davidii. ⁴² Davidi takae í fɔ si tia i ri ku kɔe í ni,

Aɔ Lafɛi í sɔ Lafɛem í ni,

Buba awɔ njem,

⁴³ Hee n ce mbeee ηa bi ku lesi isee titã.

⁴⁴ To, bii Davidi takae wa kpoo Lafɛe, beirei á ce ku je tɔkue má.

I mu ara nɛe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Si bei inɛ fei wa de si Jesu itɪ, ɲɔi í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, ⁴⁶ i mu ara nɛe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do ibɔ kumboo, nɔ à bi a ya ce aɲa fɔɔ do jirima nla nla si bantuma. A ci ya bi kaa kitāi inɛ ngbo ɲa ile bi kutɔtɔɔ do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁷ À ya takii jaaɔ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa nɲu akā. Na ɲɔi í jò ijuukpā ɲa á la ku caa.

21

Fia iyi abo jaaɔ gɔ í dasi

(Cɔ Maaku 12:41-44)

¹ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tā ɲɔi í wu iju wa cɔ bei ilu fia ɲa à waa dasi fia si kpakoi kɔletiu. ² Nɔ í ye abo jaaɔ ilu are gɔ mɔ í sɔsi kpekele keeke minji gɔ. ³ ɲɔi í ni, ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu ihɛ í dasi fia í re inɛ ɲa iyi à gbe fei. ⁴ Inɛ ɲa iyi à gbe ɲau fei, iyi í lesi antai fia ɲa ɲa à dasi, amma abou, baa do iyi í je ilu are, andi iyi í nɛ feii í dasi bɛ, nkāma kù gbea iyi á maa wɛɛɔ má.

Jesu wa fɔ ideɪ kpasɛi Ilaaɔ ku legɛ

(Cɔ Matie 24:1-2; Maaku 13:1-2)

⁵ Ajɔ nɲu gɔ inɛ gɔ ɲa à fɔ à waa ni kpasɛi Ilaaɔu í sɪa do kutae ɲa fei do amua ɲa iyi à na Ilaaɔ à ceàɔ booda. Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ ɲɔi í ni, ⁶ mii ɲau bɛ iyi ì waa ye fei ɲa ajɔ akā á kpa iri. Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje bɛ má, aa kekɛɛ mbɛ fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyɪ

(Cɔ Matie 24:3-14; Maaku 13:3-13)

⁷ ɲɔi à beɛɛ à ni, Mɛɛtu, waatii yoomai inɛ nɲu á to wa. Nyinda yoomai aa ka tako ka ye.

⁸ ɲɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ce laakai ɲa i maà jò inɛ gɔ ku dɪ iju nɲe, domi inɛ ɲa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aɲai à je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Nɔ aa nyi a sɔ ɲe má a ni, waatii í maai wa mbɛ. Amma i maà too ɲa ɲa. ⁹ Bii ì gbɔ à waa fɔ laabaau i gū ɲa do ija ɲa, i maà jò zigi nɲe ku da, domi nɲu ɲau bei á tako ku to wa. Amma kù je waatii

ankāanyɪu bɛ titā. ¹⁰ ɲɔi í sɔ ɲa má í ni, dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa, nɔ ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. ¹¹ Ile á yaya bii gɔ ɲa nla nla, nɔ si ile gɔ ɲa mɔ ari á ce do bɔɔ laalɔ ɲa iyi á kpa inɛ nkɔɔ. Aa na i ye maamaake laalɔ ɲa do nyinda nla nla ikpa lele hee zigi nɲe ku da.

¹² Amma hee nɲu ɲau bɛ fei ku maa ce aa mu ɲe a kpā ɲe iju. Aa dasi ɲe awoi woo kiiti ɲa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɲa, aa dasi ɲe piisɔɔ, nɔ a bɔɔ ɲe bi amanlu ɲa do bi ilu ile ɲa na irim. ¹³ Nɲu ɲau bei á mu nɲe kpāa i jeɔ sɛɛdam ɲa. ¹⁴ Na nɲu, i jile idɔ nɲe i maà ya biti do ide iyi aa fɔ i nyaɔ ara nɲe ɲa. ¹⁵ I maà biti ɲa domi an mu nɲe ide do bisi iyi mbɛɛ nɲe ɲa kāma ɲa a kaa yɔkɔ a jā ɲe hee má je a kɔ. ¹⁶ Baa iyeɔ baa nɲe ɲa do igbā nɲe ɲa do ifɔ nɲe ɲa do nyaanze nɲe ɲa do kpaasi nɲe ɲa, aa zamba ɲe nɔ a jɔ a kpa inɛ nkɔɔ si inɔ nɲe. ¹⁷ Inɛ fei á cé ɲei na irim. ¹⁸ Amma baa ntoɪ iri akā nɲe kaa da ku nyɔ. ¹⁹ I temua ɲa, aa ba faabai hunde nɲe.

Jesu wa fɔ ideɪ iri ku kpai Zeruzalemu

(Cɔ Matie 24:15-21; Maaku 13:14-19)

²⁰ Ajɔ iyi ì ye woo ja igū ɲa à to wa Zeruzalemu à buu koe, i mà ɲa iyi iri kukpae í maai wa mbɛ. ²¹ Waatii bɛɛbɛ inɛ ɲa iyi à wa ileɪ Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲau. Inɛ ɲa mɔ iyi à wa inɔ ilu Zeruzalemu takae a sa a fita, inɛ ɲa mɔ iyi à wa iko ku sū a maà bɔ inɔ ilu má. ²² Ntɔ ntɔ, waatii á je waatii iyi Ilaaɔ á kpā inɛ ɲa iju ku sã gbese ku ba mii iyi à fɔ si kukɔi ideɛ ku kɔ. ²³ Waatii bɛɛbɛ wahalai baasɪ ɲa do ayawo ɲa á caa. Inɔ ku fɔ nla nlaɪ á wa si ileu si na iyi í jò Ilaaɔ á sã idɔɔkɔɛ si inɛ ɲau. ²⁴ Aa maa kpa ɲa do taakuba, nɔ a mu ɲa aru si ile fei. Dimi mmu ɲa aa tɛɛɛ Zeruzalemuui hee waatii koo kpāɔ iri.

Kunaai Amai Amanɛ

(Cɔ Matie 24:29-31; Maaku 13:24-27)

²⁵ Aa ye nyinda si inunu do si cukpa do si andaiya ɲa. Nɔ si ile ibai tenku

do kucāi inyiu á jè dimi ña a biti hee a kaa mà baa bei aa ce. ²⁶ Baa njo alála á jè inε ña a kasām na mii ña iyi á na ku ce si andunyau ihē, domi gbugbāi lele ña aa maa yayai. ²⁷ Waati bεεbei aa ye amu Amai Amanε ñ faata wa si kudūi ijī do gbugbā nla nla do amboe. ²⁸ Bii iyi be ña à sinti ku ce, i leekī i mu ara nñe ña, domi faaba nñei í maai wa.

Yaase iyi jīi ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Maaku 13:28-31)

²⁹ Nɔ Jesu í kpa nña mɔnda gɔ í ni, i cɔ jīi ndii figi do jīi ña iyi à gbe fei. ³⁰ Bii ì ye í sinti ku ru wua ña, inε taka nñe ì ya mà ña iyi ate í maai wai. ³¹ Bεεbe mɔi bii inε mɔ ì ye mii ñau be wa ce, i mà ña iyi bommai Ilaađi í maai wa. ³² Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñe, inei nsei ña, kù jε anja feii aa ku ideu ihē ku bei ku ce. ³³ Lele do ile fei á na ku tā amma idem ña a kaa tā pai.

I ce laakaii ara nñe ña

³⁴ I ce laakaii ara nñe ña ku ba i maà na i je hai ne laakai ña na atē ku mɔ do ije ku bi do lasabui mii ndii andunya ña. Bii kù je bεεbe ajɔu á na ku boe ñei bei cekūm, ³⁵ domi á na ku ba inε ña iyi à wa si andunyau ihē fei. ³⁶ Na nñu, i cɔ kpāa i maa ceò kutɔ ña waati kama fei ku ba i ba gbugbā i gbā si mii iyi wa naa fei ña, nɔ i yɔkɔ i leekī si wajui amu Amai Amanε ña.

³⁷ Ajɔ fei Jesu í ya kɔ inε ña si cio kpasēi Ilaađ, alε nɔ koo sū geetei Olivie. ³⁸ Bii iju í má inε fei í ya naa kpasēi Ilaađ be ku gbɔð ideε iyi wa fɔ.

22

Inε ngbo ña à waa busi nje a kpa Jesu
(Cɔ Matie 26:1-5; Maaku 14:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Jinggaui Pēε hai ne lefee iyi à ya kpe jinggaui Iku ku kuau í maai wa. ² Inε ngboi woo weei Ilaađ ña do woo kɔ inε ña si wooda ñau à waa de kpāa bei aa ce a kpað Jesu, amma à waa ce njoi zamaau.

Zudasi á fita anyii Jesu
(Cɔ Matie 26:14-16; Maaku 14:10-11)

³ Nɔi Seetam í lɔ idɔi Zudasi iyi à ya kpe Isikarioti. Wee inε akāi mɔcɔ maateeji ñau. ⁴ Zudasi í koo í dī anu tɔsi do inε ngboi woo weei Ilaađ ñau do inε ngboi woo degbe kpasēi Ilaađ ñau do yaase bei á ce ku da nña Jesu si awɔ. ⁵ Nɔi inɔ nña í dɔ nɔ à ni anja aa mua fia. ⁶ Nɔ Zudasi í jesi, nɔ wa de kpāa bei á ce ku da nña Jesu si awɔ, zamaau ku maà ti ku mǎ.

Jesu í ce sɔlui jingau
(Cɔ Matie 26:17-25; Maaku 14:12-21; Zāa 13:21-30)

⁷ Nɔi ajɔi jinggaui Pēε hai ne lefeeu í to wa si bii à ya kpa angudāi jinggaui Iku ku kua a ceò kuweeu. ⁸ Nɔi Jesu í be Piεε do Zāa í ni, i koo i ce sɔlui jinggaui Iku ku kuau ka jɔ ña. ⁹ Nɔi à beε à ni, iwoi ì bi kaa ce sɔluu. ¹⁰ Nɔi í sɔ ña í ni, bii ì lɔ inɔ iluu ña aa ye mɔkɔ gɔ wa so inyi jɔlɔ. I tooε. Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasē gɔ. Kpasē bii á lɔu ¹¹ i koo i sɔ ilu kpasēu i ni ña, Mεεtu í ni ka beεε ile bii nñu á je jinggaui Iku ku kua do mɔcɔi nñu ña. ¹² Mɔkɔu á bɔð ñe si antai ile kukpeke gɔ nɔ á nyisi ñe ilaawa nla gɔ iyi à ce sɔlui fei ndεε tā. Bei aa ce nwa sɔlui jingauu ña. ¹³ Iyi à ne nɔ à koo à ba mii ñau fei í cei dee dee si bei í sɔ ñau, nɔ à ce sɔlui jingauu.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu
(Cɔ Matie 26:26-30; Maaku 14:22-26; IWB 11:23-25)

¹⁴ Iyi waatiu í to, Jesu do mɔcɔε ñau à bɔ tengi bii à ce sɔluu, nɔ à buba à waa je. ¹⁵ Nɔi Jesu í sɔ ña í ni, ñ bi ntɔ ntɔ n ce jinggaui Iku ku kuau ihēi awae ña n bei n ye ijuukpām nɔu. ¹⁶ Nɔ ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñei, n kaa n je jingau ihē má bii kù je si andunya titɔi Ilaađ. ¹⁷ Iyi í fɔ bεεbe í tā, ñɔi í so kɔɔfu í saabu Ilaađ nɔ í sɔ mɔcɔε ña í ni, i gba vεε iyi í wa si kɔɔfuu ihē i mɔ ñe fei. ¹⁸ Amma ñ wa n sɔ ñei, hai nsei amu n kaa n mɔ vεε má hee andunya titɔi Ilaađ koo too wa. ¹⁹ Si anyii nñu, nɔ í so pēε nɔ í saabu Ilaađ titā í bei í bububue, nɔ í na ña í ni, iyi ihēi í je aram [iyi ñ na na iri nñe. I ya coo ña i maa yeò gigim. ²⁰ Iyi à je à tā ñɔi í so kɔɔfu má í na ña í ni, kɔɔfuu

ihēi í je nyindai akabuu titō iyi Ilaaō í dī do njem iyi á nikā na iri nne si ikum.]

²¹ Amma i cō ine iyi á zambam nōu wee í wa ihē, awōe do tom nii í wa si inō jee ihē ajō. ²² Amu Amai Amane an ku si bei Ilaaō í jilō. Amma ijuukpāi ine iyi á zambam nōu á la. ²³ Nōi à sinti ku bee nje à waa ni, yooi á yākō ku ce dimie si inō nwa.

Yooi í je ine ngbo

²⁴ Nōi kakōó í dede si aninii mōcō nau, à waa bee nje ine iyi á je ine ngbo si inō nja. ²⁵ Nōi Jesu í sō ja í ni, amanlui andunya ja à ya maa taa ine ja amanlu ku jei, nō ine ngbo ja iyi à waa nyisi gbugbā nja à ya bi a kpe aja woo ce jūida ja. ²⁶ Amma inje i maà ye beebe ja. I jō ine iyi í la í re si inō nne ku baa ku je keeke nne, nō ine iyi í je ine ngbo kú je amaace nne. ²⁷ Ine iyi í buba wa je si antai taabu do ine iyi wa naaō ijeu wa, yoo njai í re. Kù je ine iyi wa jēui? To, amu wee n wa inō nnei bei ine iyi wa naaō ijeu wa.

²⁸ Injei ì temua do amu si wahalam nau ja. ²⁹ Na nju, si bei Baaba í jileem bommau, beebe mōi amu mō n wa n jile nne ³⁰ ku ba i je nō i mō do amu si bommam ja, nō i buba si batai amanlu ja i kiitiō dimi maateejii Izireli nau.

Jesu wafō iyi Piēē á jā ku ni kù mà nju
(Cō Matie 26:31-35; Maaku 14:27-31; Zāa 13:36-38)

³¹ Nōi Jesu í ni, Simō, Simō, Seetam í tō kpāa ku ba ku fēe bei iya. ³² Amma amu n ce kutō na irie ku ba naane ku dasie ku maà gaizia. Nō awō, waati iyi aa kpaasi idō má, mua kpaasie ja mō gbugbā. ³³ Nōi Piēē í ni, Lafēē, n tā sōlu awae ka bō piisō, bii iku mōi ka ku ajō. ³⁴ Nōi Jesu í ni, Piēē, n wa n sōei, idūuyi mōm, hee ajēē ku maa kō aa jā ise gbēeta i ni i kù mà.

Taalili do bōgō do taakuba

³⁵ Si anyii nju nōi Jesu í bee ja í ni, si waati iyi n be ne hai mu taalili do bōgō do baata ì kua ngōgō ja? Nōi à je à ni, aawo, a kù kua nkāma. ³⁶ Nōi í ni, to, nsei, kù je beebe má. Ine iyi í ne taalili ku soo, beebe mōi ine iyi í ne bōgō ku soo. Ine mō iyi kù ne taakuba, ku ta

ibōe ku raō. ³⁷ Si anyii nju má, í sō ja í ni, ideu ihē iyi à kō na irim nōu á cei, si bei à ni, à dooae si woo ce laalo ja. Kù nō kù ne bei á ce iyi kù ce beebe. ³⁸ Nōi mōcō nau à ni, Lafēē, taakuba minji go wee. Nō í ni, ka jō ide nju be.

Jesu wa ce kutō si iri kutai Olivie
(Cō Matie 26:36-46; Maaku 14:32-42)

³⁹ Iyi Jesu í fō beebe í tā nō í fita hai inō iluu í bō iri kutai Olivie si bei í ne dōneē. Nō mōcōe ja à waa tooe. ⁴⁰ Iyi à to inyau, nōi í sō ja í ni, i ce kutō ja ku ba i maà dāsi kulelei ine ja. ⁴¹ Si anyii nju nō í sekeē í jō ja zakai kujji kutai awō nō í gule be wa ce kutō ⁴² wa ni, Baaba, bii ì bi, aa jō wahalau ihē ku jlim. Amma ku maà ti ku je ti idōobim, jō idōobie ku ce. [⁴³ Nōi amaleka gō í naa sie wa hai lele í naa í muaa gbugbā. ⁴⁴ Si inō ku fō nla nla wa ce kutōui do gbugbā, nō í da koko hee wa tontoo ile. Koko iyi í dau í yei bei nje.]

⁴⁵ Iyi í ce kutōui í tā nōi í dede í bō bi mōcōe nau nō í koo í ba à waa sí njoo do inō ku fō. ⁴⁶ Nō í bee ja í ni, na mii í ce ì waa sí njoo ja. I dede i ce kutō ja ku ba i maà dasi kulelei ine ja.

À mu Jesu

(Cō Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Zāa 18:3-11)

⁴⁷ Iyi Jesu wa fō beebe gbakā nōi Zudasi ine akāi mōcō maatejii nau í to wa do zamaa gō. Iyi í to wa í na wa baaba Jesu. ⁴⁸ Nōi Jesu í ni, Zudasi, do dimii fō be ihēi aa zambaō amu Amai Amane?

⁴⁹ Ine ja iyi à waa too Jesuu, iyi à ye mii iyi wa ce, nōi à bee Jesu à ni, Lafēē, ka da ja do taakubau? ⁵⁰ Nōi ine akā nja í cafe itī njei amaacei woo wee nla Ilaaōu í buu. ⁵¹ Amma Jesu í ni, i leekī, i jō beebe. Nō í lu itīi mākōu nō í ba iri.

⁵² Si anyii nju Jesu í bee ine ngboi woo weei Ilaaō ja do ine ngboi woo degbe kpasēi Ilaaō nau do ine ngbo ja iyi à naa sieu í ni, amui ì naa ku mu ja do taakuba do golo ja bei woo ce ile? ⁵³ Ajō fei n ya n wa si inō nne n maa n kō ine ja si cio kpasēi Ilaaō, nō i kù

mum ɲa. Amma waatiu ihēi í je tu ɲe do gbugbāi ilu kuku.

Piɛɛ í jã í ni nɲu kù mà Jesu

(Cɔ *Matie 26:57-58, 69-75; Maaku 14:53-54, 66-72; Zãa 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Iyi inɛ ɲau à mu Jesu, ɲɔi à bɔðɛ kpasēi woo wee nɫai Ilaaɔu. Nɔ Piɛɛ í wa hee jiiɲi wa too ɲa wa do anyi. ⁵⁵ Nɔi inɛ ɲa à ko ina si aninii bantumai kpasɛu à waa buba bɛ. Nɔ Piɛɛ mɔ í koo í buba bi tu ɲa bɛ. ⁵⁶ Nɔi inaabo woo ce icɛ gɔ í yɔɔ wa buba kəkəi inau nɔ í kāsie iju í ni, inɛɛu ihē mɔ í tako í wa bi Jesu wo. ⁵⁷ Amma í jã í ni, abooyi, n kù màa. ⁵⁸ Iyi í ce sãa má ɲɔi inɛ gɔ í yɔɔ nɔ í ni, awɔ mɔ inɛ akāi inɛ ɲau. Amma Piɛɛ í ni, məkəyɔi, n kù je inɛ nɲa. ⁵⁹ Si anyii nɲu zakai lɛɛu akā má, ɲɔi inɛ gɔ í fɔ do gbugbā í ni, ntɔ ntɔ, məkəu ihē mɔ í ya wa bi Jesu wo domi nɲu mɔ inɛi Galileei. ⁶⁰ Amma Piɛɛ í ni, awɔu bɛ, n kù mà bei í waa bi í fɔ.

Si bei wa fɔ ideu gbakā ɲɔi ajɛɛ wa kɔ. ⁶¹ Nɔ Jesu í sinda í cɔ Piɛɛ. Nɔi Piɛɛ í ye gigii ide iyi Lafɛɛ í sɔɔu wo í ni, nnyi hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã isɛ gbɛɛta i ni i kù màm. ⁶² Nɔi í fita waduude í koo wa kpata do inɔ ku fɔ.

Inɛ ɲa à yaako Jesu

(Cɔ *Matie 26:67-68; Maaku 15:65*)

⁶³ Inɛ ɲa iyi à mu Jesuu à waa buu nɔ à wasi ku cãa. ⁶⁴ À bii wajue à bei à beɛɛ à waa ni, ce walii. Yooi í cãɛ. ⁶⁵ Nɔ à buu dimii arabu ikā ikā fei.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ *Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Zãa 18:19-24*)

⁶⁶ Iyi iju í má ɲɔi igbei inɛ ngboi Zuifu ɲau à tɔtɔ nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à bɔð Jesu bi igbei woo kiiti nɲa. ⁶⁷ Nɔ à beɛɛ à ni, sɔ wa bii awɔu inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. Nɔi Jesu í je nɲa í ni, baa bii n sɔ ɲe í kaa dasi naane ɲa. ⁶⁸ Nɔ bii n bee ɲe ide gɔ í kaa jɛɛm ɲa. ⁶⁹ Amma hai nsei amu Amai Amanɛ an bubai si awɔ njei Ilaaɔ ilu gbugbā. ⁷⁰ Nɔi aɲa fei à ni, debei, awɔu Amai Ilaaɔi? Nɔi í je nɲa í ni, oo, amu Amai Ilaaɔi si bei í fɔu ɲa. ⁷¹ Nɔi à ni, sɛɛda

yoomai à waa degbe má. Awa taka nwa à gbɔɔ tã hai si geɛɛ.

23

À bɔð Jesu bi Pilati

(Cɔ *Matie 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Zãa 18:28-38*)

¹ Nɔ aɲa fei à dede à bɔð Jesu bi Pilati. ² Nɔi à lɔsi dulum ku máa à ni, à ba inɛɛu ihē í wasi ku kɔ inɛ ɲa si hisi bei aa ce a je ilɛ nwa igū nɔ wa ganji a sãa ilaalu nɫai Romu fiaɫ lɛmpoo. Si anyii nɲu má í ya maa kpe araɛ amanlu, nɔ í ni nɲuu inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ³ Nɔ Pilati í beɛɛ í ni, awɔi ì je ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ. ⁴ Nɔ Pilati í sɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do zamaau í ni, n kù ye taale kãma si məkəu ihē. ⁵ Amma à la do gbugbā à waa ni, í ya maa kosi inɛ ɲa ijai do cioɛ iyi í ya maa ce nɲa. Hai ilei Galileei í sintie nɔ í bɔ si ilei Zudee fei í bei í to wa ihē ma nsei.

À bɔð Jesu si wajui Herodu

⁶ Iyi Pilati í gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi í bee í ni, kù je məkəu inɛi Galileei ba. ⁷ Nɔ í gbɔ à ni Jesu wa naai hai si ilei bommai Herodu. Nɔi í ni a bɔðɛ bi Herodu. Wee waati bɛɛbɛ Herodu mɔ í wa Zeruzalɛmu. ⁸ Nɔi à bɔð Jesu bi tɛɛ. Iyi Herodu í ye Jesu ɲɔi inɔɛ í dɔ ntɔ ntɔ, si na iyi í jɔ hai ku kpɛi wa de ku yɔɔ, na irii laabaauɛ iyi í gbɔ à ya maa fɔu. Nɔi í bi ku cea nɲu maamaake gɔ. ⁹ Nɔi í bee Jesu ide nkɔ nkɔ amma Jesu kù jɛaa ide kãma. ¹⁰ Wee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à wa bɛ, à waa máa dulum do gbugbā. ¹¹ Nɔi Herodu í jɔ à daa si ibɔ ku sɫa gɔ nɔ nɲu do soogɛɛ ɲa à waa yaakoɛ nɔ à wasi ku buu. Si anyii nɲu nɔ í jɔ à nyiðɛ bi Pilati má. ¹² Herodu do Pilati wee mbɛɛ ɲai wo, amma ajɔ nɲu bei à dɔ.

À ye taalei Jesu a ba a kpaa

(Cɔ *Matie 27:15-26; Maaku 15:6-15; Zãa 18:39-19:16*)

¹³ Pilati í kpe inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do inɛ ngbo ɲa do zamaa nkɔ má í tɔtɔ ɲa. ¹⁴ Nɔ í sɔ ɲa í ni, ì naam məkəu ihē wa ɲa, ì ni wa kɔ inɛ ɲa si

bisi bei aa ce a jèò ilé nwa igũ do ile. Nò wee ñ beee ideu si waju nñe ihẽ, amma n kù ye si m̀k̀ou ide k̀ama iyi ì waa yeò taalee ña. ¹⁵ Nò Herodu m̀ kù ye sie taale k̀ama. Na ñoi í ce í j̀ò à nyiòe wa ihẽ. M̀k̀ou kù ce kurara k̀ama iyi í to a kpa. ¹⁶ Na ñu, an j̀ò a teaa kp̀t̀ò nò n j̀ò ku nee. [¹⁷ Wee si jingau iku ku kua fei tilasi Pilati í ya j̀ò inei piis̀ò ak̀ai.]

¹⁸ Ñoi aña fei à d̀ò anu hee lele à waa ni, kpa iné ihẽ nò i j̀ò nwa Barabasi. ¹⁹ Wee à mu Barabasi à dasi piis̀ò wo na kosi iyi í ce si inò ilu nò í nyi í kpa iné gò má.

²⁰ Ñoi Pilati í bee ña ide má si na iyi í j̀ò í dasi idò ñu ku j̀ò Jesu. ²¹ Ñoi à dedeò hoya hoya à wasi ku ni, kpakpae si j̀i ku gaau.

²² Ñoi Pilati í bee ña ise gbetasiaé í ni, laalò yoomai í bei í ce. Amu n kù ye sie ngògò iyi í to iku. Na ñu, an j̀ò a teaa kp̀t̀ò nò n j̀ò ku ne. ²³ Amma bei Pilati wa f̀o fei, beebe m̀oi iné ñau à ya d̀ò anu hee lele a maa ni, kpakpae si j̀i ku gaau. Ñoi anu ku d̀ò ñau í k̀amiae. ²⁴ Nò Pilati í dasi idò ñu ku ce bei à biu. ²⁵ Nò í j̀ò ña iné iyi à biu, iné iyi à dasi piis̀ò na kosi do iné ku kpau, nò í da ña Jesu si awò a ceaa bei à bi.

*À kpakpa Jesu si j̀i ku gaau
(Cò Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Zaa 19:17-27)*

²⁶ Ñoi iné ñau à gbã Jesu à waa neòe. Waati iyi à waa neòeu, ñoi à ko m̀k̀ò gò iyi à ya kpe Simò, inéi Sirèni. M̀k̀ou wa baai hai iko. Ñoi à muu à k̀aa j̀i ku gaau ku toò Jesu.

²⁷ Nò zamaa nla gò wa tooe. Si inò ña inaabo gò ña à wa be à kpata à waa cã kpokpo na iri. ²⁸ Iyi Jesu í sinda í cò ña ñoi í ni, iné inaaboi Zeruzalèmu ña, i maà kpata na irim, amma i kpata na iri nñe do na irii ama nñe ña. ²⁹ Ntò ntò ñ wa n s̀ò ñei, ajò wa naa iyi iné ña aa ni, ilu inò did̀i gbenda ña do inaabo ña iyi a kù bí, do inaabo ña iyi ama kù m̀m̀ si amò ña. ³⁰ Waati beebèi aa maa s̀ò iri kuta ña a ni, i cuku i bata wa wa ña. Nò aa s̀ò geete ña a ni, i bii wa wa ña. ³¹ Ntò ntò, ñ wa n s̀ò ñe, bii iné

ña à waa cea j̀i t̀t̀t̀ dimi be ihẽ, beirei aa na a cea j̀i ngbe.

³² Waati iyi à waa neò Jesu à kooò woo ce laalò minji gò ña m̀o iyi aa kpa ña do ñu ajò. ³³ Ñoi à to inya iyi à ya kpe kokoi iriu. Bei à kpakpa Jesu si j̀i ku gaau. Be m̀oi à kpakpa woo ce laalò minji ñau, iné ak̀a ikpa awò nje, iné ak̀a m̀o ikpa awò cangae. ³⁴ Nò Jesu í ni, Baaba, kpa idei dulum du ña, domi a kù mà mii iyi à waa ce.

Si anyie sooge ñau à ta kpa si j̀inè ña a ba a ye iyi iné fei á ba. Beebèi à ceò ikp̀i j̀inè ñau. ³⁵ Ñoi zamaa í wa be wa cò. Nò iné ngbo ñau à yaakoé à waa ni, í faaba iné gò ña. To, kù faaba arae be bii ñui í je iné iyi Ilaaò í cicau. ³⁶ Ñoi sooge ña m̀o à sekeé sie aña m̀o à koo à waa yaakoé nò à naa inyi ik̀a ku m̀o. ³⁷ Nò à s̀ò à ni, bii awò í je ilaalui Zuifu ña, awò takae faaba arae. ³⁸ Si dee deei antai iri à kò à ni, iné ihèi í je ilaalui Zuifu ña.

³⁹ Iné ak̀ai woo ce laalò ña iyi à kpakpa si j̀i nòu wa s̀ò Jesu ide nfe wa ni, kù je awò ì je iné iyi Ilaaò í cicau ba.

To, faaba arae nò i faaba awa m̀o. ⁴⁰ Amma iné ak̀au m̀o í jèaa í ni, i kù waa ce njoi Ilaaò, baa awò iyi inéò fei ì waa ye ijuukp̀a ak̀a? ⁴¹ Bii awò à waa kp̀a iju beebe, dee dee, domi à waa s̀a nwa gbesei mii iyi à ce. Amma nje kù ce laalò k̀ama. ⁴² Ñoi í sinda í s̀ò Jesu í ni, waati iyi aa koo i je bommae nò i nyi wa si andunya má, ye gigim. ⁴³ Nò Jesu í jèaa í ni, ntò ntò, ñ wa n s̀òei, nnyi m̀m aa wèe do amu lelei Aò.

*Waati iyi Jesu í ku
(Cò Matie 27:45-46; Maaku 15:33-41; Zaa 19:28-30)*

⁴⁴ Ñoi zakai dasã nkpau ilu í kuku si andunyau fei hee í koo í to isò m̀etai a. ⁴⁵ Waati iyi ilu kukuu í ce ñoi ridooi kpasèi Ilaaòu í ga í kp̀è minji. ⁴⁶ Nò Jesu í la do gbugbã í ni, Baaba, ñ daae hundem si awò. Iyi í f̀o beebe nò í ku. ⁴⁷ Iyi iné ngboi sooge ñau í ye mii iyi í ceu, ñoi í saabu Ilaaò í ni, ntò ntò inéu ihè kù ne taale k̀ama.

⁴⁸ Nò iné ña m̀o iyi à naa ku cò mii iyi á na ku ceu fei à yò nò à sinda à ne do

inɔ ku fɔ nla nla. ⁴⁹ Ine ɲa iyi à mà Jesu fei do inaabo ɲa iyi à tooε wa hai ilɛi Galileeu, à leekɪ hee jɪjɪ à waa cɔ mii iyi wa ce.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ *Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Zãa 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Zozefu, inɛi Arimatee ilu akãi Zuifu ɲau í naa bɛ. Mɔkɔu inɛ dee deei, wa ce jiida, nɔ í wɛɛð kpãa ku cɔ iyi Ilaaɔ á na ku je bommaε. Í wa si igbei woo kiiti ɲa, amma kù jesi ide ɲɲa iyi à jilɛ a cea Jesu wo. ⁵² Mɔkɔu í bɔ bi Pilati í koo í tɔɔ ikui Jesu. ⁵³ Ɖɔi í kitae wa hai si antai jɪi ku gaauu nɔ í biie do acɔ fɪfɪ titɔ gɔ í bei í koo í suu. Í suui si isai kuta gɔ iyi à gbe wo nɔ a kù si inɛ gɔ bɛ titã. ⁵⁴ Wee ajɔi sɔɔlui kusɪmii, iyi hai aɛu ajɔi kusɪmiu á sinti.

⁵⁵ Ɖɔi inaabo ɲa iyi à too Jesu wa hai ilɛi Galileeu à too Zozefu nɔ à ye baleu do bɛi à si Jesu fei. ⁵⁶ Ɖɔi à sinda à bɔ ide à koo à ce sɔɔlui ikpo ku dɔ inunu do tulare ɲa wa.

Si ajɔi kusɪmiu nɔ à sɪmi si bei wooda í fɔ.

24

Kujɪi Jesu hai si bale

(Cɔ *Matie 28:1-10; Maaku 16:1-8; Zãa 20:1-10*)

¹ Ajɔ ama azuma daadaakɔu inaabo ɲau à bɔ bi baleu à waa mu ikpo ɲɲa ɲa do tulare jiida iyi à ce sɔɔluɛu. ² Ɖɔi à ba kutau í bimbili hai andɛi baleu. ³ Ɖɔi à lɔ inɔ baleu amma a kù ye ikui Jesu bɛ. ⁴ Si bei à waa leekɪ do bitiu ɲɔi amanɛ minji gɔ ɲa à naa si ɲa à waa dasi jaaε ku daana gɔ ɲa. ⁵ Ɖɔi inaabo ɲau à waa ce ɲjɔ nɔ à kɔmba iri ɲɲa ilɛ, nɔ inɛ ɲau à sɔ ɲa à ni, na mii í ce ì waa dɛdɛ ilu hunde bi ku wai iku ɲa. ⁶ Kù wa ihɛ má, nje í jɪ hai si bale. I ye gigii ide iyi í sɔ ɲɛ si waati iyi í wa Galilee ɲa. ⁷ Í ni kù nɛ bei á ce iyi a kù mu ɲɲu Amai Amanɛ a kù dasi ɲɲu si awɔi ilu dulum ɲa. Í ni aa kpakpa ɲɲu si jɪi ku gaauu, amma ɲɲu á jɪ má si ajɔ mɛetasia.

⁸ Ɖɔi inaabo ɲau à ye gigii idei Jesuu. ⁹ Ɖɔi à sinda à nɛ hai bi baleu. Nɔ bei mii ɲau í ce fei à koo à sisia mɔcɔ maatakã ɲau do inɛ ɲa iyi à gbeu fei. ¹⁰ Maari inɛi Madala do Zoana do Maari iyei Zaaki do inaabo gɔ ɲa má, aɲai à koo à sɔ woo bɛ ɲau ideu. ¹¹ Amma ideu wa je ɲɲai bei ara, a kù dasi idei inaabo ɲau naanɛ. [¹² Do ɲɲu fei Piεε í dede í sei í bɔ bi baleu. Iyi í to í bate í cɔ inɔ baleu, amma acɔ iyi à woo dou ɲɲu akãi í ye wa timbi ilɛ, nɔ í sinda í nyi kpasɛ do biti.]

Jesu í tusea mɔcɔ minji gɔ ɲa arae

(Cɔ *Maaku 16:12-13*)

¹³ Si ajɔ akãu mɔcɔ minji gɔ ɲa à waa bɔ ilu gɔ iyi à ya kpe Emayusi. Zakai kilo maatakãi í jɪð Zeruzalemu. ¹⁴ À waa nya faajii mii ɲa iyi í ceu fei à waa nɛð. ¹⁵ Iyi à wasi ku nya faajii ideu, ɲɔi Jesu takae í sɛkɛε si ɲa aɲað ɲa à waa nɛ ajɔ. ¹⁶ À yɔɔ amma ngɔgɔ í ganji ɲa a màa. ¹⁷ Nɔ í bee ɲa í ni, ide yoomai ì fɔ ì waa nɛð bɛεbɛ ɲa. Ɖɔi à leekɪ à beje waju do inɔ ku fɔ. ¹⁸ Inɛ akã iyi à ya kpe Keleopa í ni, bii kù je awɔ akã baa si, yooi í wa si Zeruzalemu iyi kù mà mii iyi í ce si ajɔ gbɛɛjiu ihɛ. ¹⁹ Ɖɔi í bee ɲa í ni, mii í ce.

Ɖɔi à ni, idei Jesu inɛi Nazaretu ni. Mɔkɔu walii ilu gbugbãi si icɛ do si ide ku fɔ si wajui Ilaaɔ do si wajui amanɛ ɲa fei. ²⁰ Ɖɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do inɛ ngbo nwa ɲa à daa inɛ ɲa si awɔ à ye taaleε à kpakpae si jɪi à kpa. ²¹ À waa tamaa ɲɲui á faaba inɛi Izireli ɲa wo, amma ajɔ mɛetasɛi ihɛ iyi ideu í ce wa tã. ²² Si anyii ɲɲu, inaabo gɔ ɲa si inɔ nwa à naa à gidi wa do ideu má. Inaabo ɲau à dede daadaakɔ à bɔ bi baleu. ²³ Iyi à to nɔ a kù ye ikui Jesuu bɛ. Ɖɔi à naa à sɔ wa à ni amaleka ɲa à naa si aɲa nɔ à sɔ aɲa à ni í jɪ má. ²⁴ Ɖɔi inɛ gɔ ɲa hai si inɔ nwa à bɔ bi baleu nɔ à koo à ba mii ɲau í cei dee dee si bei inaabo ɲau à sɔ wau, amma a kù ye ɲɲu takae.

²⁵ Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ hai nɛ bisi ɲai, i ci ya dasi ide iyi walii ɲa à fɔ fei naanɛ gbãa gbãa ɲa. ²⁶ Kù nɛ bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpã,

ine ɲa a bei a ye amboeε. ²⁷ Ɗɔi í sisi ɲɲa ide iyi à fɔ si kukɔi idei Ilaaɗ fei si gãmei ɲɲu takae. Í sintiei hai si tiai Moizi do ti walii ɲau fei.

²⁸ Waati iyi à maai si ilu bii à waa bɔu, ɲɔi Jesu takae í ce bei ine iyi wa bɔ waju. ²⁹ Ɗɔi à mante mantee à ni ku gbe bi aɲa domi ale í le tã nɔ inunu wa lɔ. Ɗɔi í sinda wa í naa í gbe bi tu ɲa be. ³⁰ Ɗɔi aɲaɔ ɲa à waa je. Waati iyi à waa jeu ɲɔi í so pɛεu í ce si kutɔɔ í bei í bububuε nɔ í na ɲa. ³¹ Waati beεbei iju ɲa í cɪ bei nɔ à maa. Amma tengi be má gbakã à kuae. ³² Nɔ à sɔ ɲje à waa ni, baa si waati iyi wa sɔ wa idei kukɔi Ilaaɗu hai si kpãau wa inɔ nwa kù tã de.

³³ Nɔ aɲa mɔ à dede gbakã à ne ikpa Zeruzalemu. Iyi à to be à koo à ba mɔcɔ maatakã ɲau à waa tɔtɔ do ine gɔ ɲa. ³⁴ Ɗɔi ine ɲa iyi à tɔtɔ ɲau à waa sɔ amane minji ɲau mɔ à ni, Lafɛε í jɪi hai si bale ntɔ ntɔ, nɔ í nyisi arae bi Simɔɔ. ³⁵ Nɔ amane minji ɲau mɔ à sisi ɲa mii iyi í ba aɲa si kpãa do bei aɲa à mà Jesu si waati iyi wa bu pɛεu.

*Jesu í tusea mɔcɔ maatakã ɲau arae
(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)*

³⁶ Iyi à wasi ideu ku fɔ beεbe, ɲɔi ɲɲu takae í faata wa si anini ɲɲa [nɔ í ni, Ilaaɗ ku mu ɲɲe laakai ku sũ.] ³⁷ Ɗɔi ɲjo í mu ɲa, zigi ɲa í da. À tamaa bei zɪii. ³⁸ Ɗɔi í bee ɲa í ni, mii í ce ì waa biti ɲa. Na mii í ce dimii lasabuu ihɛ í wa si idɔ ɲɲe. ³⁹ I cɔ awɔm do isem ɲa. Amui, i lum i cɔ ɲa. Zɪii ci ya ne ara do kũkũ si bei ì waa yem ɲau ihɛ ɲa. [⁴⁰ Iyi í fɔ beεbe í tã nɔ í nyisi ɲa awɔε do isee ɲa.] ⁴¹ Ɗɔi inɔ didɔ ɲɲa í jɔ a kù dasi naane gbãa gbãa nɔ à wa si biti nla nla, ɲɔi í jɔ í bee ɲa í ni, i kù ne mii ku je gɔ ihɛ ɲa? ⁴² Ɗɔi à nya cɛε ku banda akã à naa. ⁴³ Nɔ í gba í ɲɔɔ si waju ɲɲa. ⁴⁴ Ɗɔi í ye ɲa gigi í ni, ide ɲa iyi ñ sɔ ɲεu mbe si waati iyi ñ wa inɔ ɲɲe wo. Ñ tako ñ sɔ ɲε wo ñ ni mii ɲa iyi à kɔ na irim si tiai woodai Moiziu do si ti walii ɲau do si iri ku kãi Davidi ɲau kù ne bei á ce iyi kù ce.

⁴⁵ Ɗɔi í mu ɲɲa laakai jiida ku ba a gbɔ yaasei kukɔi idei Ilaaɗu. ⁴⁶ Nɔ í sɔ ɲa í ni, beεbei à kɔɔ à ni amu iyi Ilaaɗ í cica an ye ijuukpã. Aa kpam, amma an jɪi hai si bale si aɲɔ meetasia. ⁴⁷ Nɔ aa waazo do irim si dimi fei, aa sintii hai Zeruzalemu. Aa waazo a kpe ine ɲa a kpaasi idɔ nɔ Ilaaɗ ku kpa idei dulum du ɲa. ⁴⁸ Iɲei aa je seɛdaí ide ɲau be fei ɲa. ⁴⁹ Nɔ an samba ɲɲe mii iyi Baam í wã ɲε dou wa. Amma si iluu ihɛi aa maa wa ɲa hee gbugbãi Ilaaɗ ku naa si ɲε wa.

*Jesu í nyi kɔkɔi Ilaaɗ má
(Cɔ Maaku 16:19-20; IWB 1:9-11)*

⁵⁰ Ɗɔi Jesu í gbã mɔcɔε ɲau í fitaɔ ɲa hai inɔ iluu. Nɔ í bɔɔ ɲa hee ikpa Betani, nɔ í wu awɔ lele í wee ɲa. ⁵¹ Waati iyi wa wee ɲɲau, ɲɔi í sekeε hai bi tu ɲa [nɔ í so arae í ne lele.] ⁵² Aɲa mɔ [iyi à gule à tɔε ɲɔi] à nyi ikpa Zeruzalemu do inɔ didɔ nla nla. ⁵³ Nɔ kpasɛi Ilaaɗ bei à ya maa wa waati kãma fei a maa saabu Ilaaɗ.

Laabaau jiidã iyi Zãa í kò

Inya kumá do idei kuwεε

¹ Hee a maa taka andunya ine gò í wεε à ya kpoo Ide. Ideu í wεei do Ilaaḏ. Ideu takæ Ilaaḏi. ² Ideu nje í wεei hai sinte do Ilaaḏ. ³ Nḡui í taka mii baa yooma fei, nò nkãma kù wεe iyi kù je nḡui í takæ. ⁴ Nḡu takæi í je irii kuwεεu, nò kuwεεu í máa ine ḡa inya. ⁵ Inya kumáú í mái do si ilu kuku fei, nò ilu kuku kù yòkò kù kãmiaε *.

⁶⁻⁷ Mòkò gò í wεe iyi à ya kpe Zãa. Nḡui Ilaaḏ í be wa ku naa ku jea ine ḡa seedaí inya kumáú, nò ine fei ku dasiò inya kumáú naane do saabuε. ⁸ Zãa takæ kù je inya kumáú, amma à bòò wai ku je seedaí inya kumáú. ⁹ Inya kumáú nḡu akãi í je inya kumá ntò iyi í naa si andunya ku ba ku jò ine fei ku ye ilu.

¹⁰ Ine iyi í je Ideu í wa si andunya wo. Do saabuei Ilaaḏ í takaò andunya. Do nḡu fei, inei andunya ḡa a kù màa. ¹¹ Bi ineε ḡai í naa nò ineε ḡau à kòsie. ¹² Amma ine ḡa iyi à gbaa nò à dasie naane í mu ḡa kpãa a jeò amai Ilaaḏ ḡa. ¹³ A kù je amai Ilaaḏ ḡa do yaase bei à ya ce a bíò amu ḡa si andunya. Kù je do idòobii amanε ḡa, ti Ilaaḏi.

¹⁴ Ideu í baa í je amanε. Í kòò didò nò beεbe mòi í kòò ntò, nò í ba wa kuwεe. À ye amboeε, à còò do laakai, dimii amboe iyi Ilaaḏ Baaba í na Ama akãeu. ¹⁵ Zãa í jea ine ḡa seedaε, í la í ni nḡu mbe ine iyi nḡu í fò ideεu nḡu í ni á na ku naa si anyii nḡuu, amma í re nḡu domi í wεe hai waati iyi a kù bí nḡu.

¹⁶ Si amani nlaεu awa fei à ba andi baa nwa, nò à ba didò si antai didòu. ¹⁷ Hai bi Moizii Ilaaḏ í na wa wooda, amma didò do ntò í naai hai bi Jesu Kiri. ¹⁸ Ine kãma kù ye Ilaaḏ Baaba ajò kãma. Ama akãe iyi í wa bi tεεu nḡu takæ Ilaaḏi. Nḡui í jò à màa.

Idei Zãa woo dasi iyi

(Cò Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Luku 3:1-8)

¹⁹ Ajò nḡu gò ine ngboi Zuifu ḡa iyi à wa Zeruzalemu à be si Zãa woo weei Ilaaḏ ḡa do inei Levi ḡa a koo a beεε a ni, awò yoo. ²⁰ Nḡi Zãa í je nḡa í fò si bantuma í ni, n kù je ine iyi Ilaaḏ í cica. ²¹ Nḡi à beεε à ni, debei, awò yoo. Awò Elii walii nlaí takou? Nò í ni, aawo. N kù je Elii. Nò à beεε má à ni, awò i je walii iyi á na ku naau? Nò í ni, aawo. ²² Nḡi à beεε má à ni, debei, awò yoo. Sò wa ku ba ka ba iyi aa kaa sisia ine ḡa iyi à be wa wa. Beirei awò takæ i waa nia araε.

²³ Nḡi Zãa í so ide iyi walii Ezai í tako í fòu í je nḡa do í ni, Amui n je ine iyi wa dò anu si gbabua wa ni, I teese kpãai Lafεε kù te ḡa.

²⁴ Wee ine ḡa iyi à be wa ḡau, Farisi ḡai. ²⁵ Nḡi à be Zãa à ni, i ni i kù je ine iyi Ilaaḏ í cicau, i kù je Elii, i kù nò i kù je walii iyi á na ku naau. To, na mii í jò i ya maa dasi ine ḡa inyi. ²⁶ Nḡi Zãa í je nḡa í ni, amu inyii n wa n dasi ine ḡa, amma ine iyi á na ku naau í wa anini nḡe nò i kù màa ḡa. ²⁷ Nḡui á naa si anyim. Nò n kù tosi n fù baa ikũi baataε. ²⁸ Ide ḡau ihε fei Betanii í ce. Betaniu do ikpa nunui daakòí idoi Zuudεei í wa. Tengi bei Zãa wa dasi ine ḡa inyi.

Jesu í je angudãi Ilaaḏ

²⁹ Iju kumáε ḡoi Zãa í ye Jesu wa naa sie, ḡoi í sò ine ḡa í ni, i còò ḡa. Ine ihεi í je angudãi Ilaaḏ iyi á nya dulum dii inei andunya ḡa ku neò. ³⁰ Idei n tako n fò wo n ni ine gò wa naa si anyim iyi í rem, domi nje í wεe hai waati iyi a kù bí amu. ³¹ Amu takam n kù mà mà nḡui à ni á na ku naau wo, amma amu n naa ku dasi ḡe inyii ku ba inje inei Izireli ḡa i màa ḡa.

³² Nḡi Zãa í sò ḡa má í ni, n ye Hundei Ilaaḏ wa kita sie wa hai lele. Hundeu í yei bei ankasiidi. ³³ Amu mò n kù mà mà nḡui à ni á na ku naau wo. Amma Ilaaḏi í bem wa n naa n dasi ine ḡa inyi.

* 1:5 kù yòkò ku kãmiaε Tia nwo gò ḡa à ni kù gbaa.

Nɔ nɔui í sɔm mii iyi á jò n màa. Í ni an ye inɛ gɔ iyi Hundei nɔu á kita ku de sie wa nɔ ku maa wa be. Nɔui á daa inɛ ɔa si Hundei nɔu. ³⁴ Ñ yɔɔ, nɔ n wa n jɛa inɛ ɔa sɛɛda iyi nɔui í jɛ Amai Ilaaɔ.

Mɔcɔ sintei Jesu ɔa

³⁵ Iju kumáɛ Zāa í wa be má, wa leeki do mɔcɔ minjiɛ gɔ ɔa. ³⁶ Nɔi à ye Jesu wa lɔ nɔ Zāa í ni, i cɔɔ ɔa. Inɛ ihɛi í jɛ angudāi Ilaaɔ.

³⁷ Iyi mɔcɔ ɔau à gbɔ ideu ɔoi à too Jesu. ³⁸ Nɔi Jesu í sinda í ba à waa too nɔu wa, nɔ í bee ɔa í ni, mii ì waa de ɔa. Nɔi à ni do fee ɔa, Rabi, waatɔ mɛɛtu. Nɔi à beɛ à ni, iwoi í jɛ kpasɛɛ. ³⁹ Nɔi í jɛ ɔa í ni, i naa i cɔ ɔa. Nɔ à tooɛ à koo à cɔ bii í wa nɔ à hoe be. Ideu ihɛ í cei aɛ zakai isɔ mɛɛ.

⁴⁰ Inɛ akāi amanɛ minji ɔa iyi à gbɔ ideu Zāa nɔ à too Jesuu, nɔui í jɛ Anderee, ifɔi Simɔɔ Piɛɛ. ⁴¹ Iyi í sɛkɛɛ hai bi Jesu gbakā í koo í kpe Simɔɔ igbāɛ nɔ í sɔɔ í ni, à ye inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁴² Nɔi í bɔɔ Simɔɔ bi Jesu. Iyi Jesu í cɔɔ nɔ í ni, n mà iyi awɔi ì jɛ Simɔɔ amai Zāa, amma Sefasii aa ya kpeɛ bebei. (Iriu be do Piɛɛ fei, yaaseɛi í jɛ kuta.)

Jesu í kpe Filipu do Natanieli

⁴³ Iju kumáɛ Jesu í dasi idɔ nɔu ku bɔ ilei Galilee. Iyi í to be ɔoi í ko Filipu nɔ í sɔɔ í ni, toom wa. ⁴⁴ Wee Filipu inɛi Besaidai. Anderee do Piɛɛ ɔa mɔ inɛi ilu be ɔai. ⁴⁵ Nɔi Filipu í koo í dɛdɛ Natanieli í sɔɔ í ni, à ye inɛ iyi Moizi í kɔ ideɛ si tiai woodau nɔ walii ɔau mɔ à fɔ ideɛ. Inɛɛu nɔui í jɛ Jesu inɛi Nazareti amai Zozɛfu. ⁴⁶ Nɔi Natanieli í beɛ í ni, inɛ jjiida gɔ á yɔkɔ ku fita hai Nazareti mbɛ? Nɔi Filipu í ni, naa i koo i cɔ.

⁴⁷ Nɔi à waa koo. Iyi Jesu í ye Natanieli wa naa bi tɛɛ ɔoi í ni, i cɔ ɔa, amai Izireli takaei wa naa be, kù nɛ taki kama si idɔɛ. ⁴⁸ Nɔi Natanieli í beɛ í ni, hai iwoi ì màm. Nɔi Jesu í ni, baa hee Filipu koo maa kpeɛ wa n yeɛ icui jli ndii figiu ihɔ. ⁴⁹ Nɔi Natanieli í ni, Mɛɛtu, awɔu Amai Ilaaɔi, awɔu Ilaalui Izirelii. ⁵⁰ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, ì dasim naanɛ tã si na iyi í jò n ni n yeɛ abɛ jli

ndii figiu ihɔ? Aa ye ngɔgɔ iyi í la í re iyi be.

⁵¹ Nɔ í ni má, ntɔ ntɔ n wa n sɔ ɔɛ, aa na i ye lelei Aɔ í cɛ ɔa nɔ amalekai Ilaaɔ ɔa aa gũ a maa kita si amu Amai Amanɛ.

2

Abɔdɔ iyi à ce Kana

¹ Si ajɔ mɛɛtasiaɛ ɔoi à waa ce abɔdɔ gɔ Kana ilei Galilee. Nɔ iyei Jesu í wa be. ² Nɔ à kpe Jesu do mɔcɔɛ ɔa mɔ bi ku ce abɔdɔu. ³ Nɔi atɛ vɛɛ nɔa í na í tã nɔ iyei Jesu í koo í sɔɔ í ni, aɔa a kù nɛ vɛɛ má. ⁴ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, yaayi, awɔ si aa sɔm mii iyi an ce. Waatim kù to titã. ⁵ Nɔi iyeu í sɔ woo ce icɛ ɔau í ni, i ce bei í sɔ ɔɛ fei.

⁶ Wee tengi bii à waa ce abɔdɔu boonyi mɛɛfa gɔ ɔa iyi à ce do kuta à wa be, si bei Zuifu ɔau à ya kpã si inyii awala nɔa. Boonyi akã fei á yɔkɔ ku gba inyi zakai jɔlɔ jɔnka mɛɛ wala mɛɛfa. ⁷ Nɔ Jesu í sɔ woo ce icɛ ɔau í ni, i kpã inyi i cuusi boonyi ɔau ku kɔ ɔa. Nɔ à kpã à cuusi hee fei ndɛɛ í kɔ. ⁸ Nɔi gbakā Jesu í ni a bu a koo a na inɛ ngboi abɔdɔu, nɔ à bu à waa bɔ ku náa. ⁹ Amma hee a maa náa, í kpaasi vɛɛ tã. Nɔi inɛ ngbou í tiɛɛ. (Kù mà hai bii í naa, amma inɛ ɔa iyi à kpã inyiu wa ngu ɔa à mà.) Iyi í tiɛɛ nɔ í kpe mɔkɔ titɔu, ¹⁰ í sɔɔ í ni, atɛ iyi í dɔ ku mɔi à ya tako a naaɔ wa, bii inɛ ɔa à mɔ hee à yo a bei a na ɔa iyi kù dɔ sã sãau. Amma awɔ, didɔui ì singa hee í to nsei.

¹¹ Iyi bei í jɛ maamaake sinte iyi Jesu í ce. Kana bei í cɔɔ si ilei Galilee. Do yaase beɛbei í nyisiɔ amboɛɛ nɔ mɔcɔɛ ɔa à dasiɛ naanɛ.

¹² Si anyii nɔu nɔ i bɔ Kapɛranumu, nɔu do iyɛɛ do ifɔɛ ɔa do mɔcɔɛ ɔa, amma a kù kpe be.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ
(Cɔ Matie 21:12-13; Maaku 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Jingauí Zuifu ɔa iyi à ya ni jingauí Iku ku kuauí í maai wa. Nɔi Jesu í bɔ Zeruzalemu. ¹⁴ Waati iyi í to be, í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ í ba woo ta ketɛ do angudã do ankasiidi ɔa si

bantumai kpasēu do ine ŋa iyi à buba à waa kpaasi fia. ¹⁵ Nɔi í ce kolongbai ikū nɔ í leleò aŋa fei hai be, hee do angudā do keɛe ŋau fei. Nɔ í fuka taabui woo kpaasi fia ŋau í nikā fia ŋa. ¹⁶ Nɔ í sɔ woo ta ankasiidi ŋau í ni, i fitaò mii ŋau be hai ihē. I maà sinda kpasēi Baam ajà ŋɛ. ¹⁷ Iyi mɔcɔe ŋau à gbɔ beɛbe ŋoi à ye gigii kukoi idei Ilaaɔ iyi í ni, n̄ ne himma si icei ileɛu hee wa bi ku kparam.

¹⁸ Nɔi Zuifu ŋau à beee à ni, maamaake yoomai aa yɔkɔ i ce nwa ku ba ka mà iyi ì ne kpāai beɛbe ku ce. ¹⁹ Nɔi Jesu í je ŋa í ni, i legɛ ileu ihē ŋa nɔ si afei ajɔ mɛeta an dedee má. ²⁰ Nɔi Zuifu ŋau à sɔɔ à ni, adɔ ciiji do mɛefai à ce à bei à maò ileu ihē. Beirei aa ce i dedee si afei ajɔ mɛeta.

²¹ Amma idei ile iyi Jesu wa fɔu, araai wa fāa. ²² Na ŋɛ, waati iyi Jesu í j̄i hai si bale, mɔcɔe ŋa à ye gigii iyi í fɔ ide beɛbe wo. Nɔ à dasi kukoi idei Ilaaɔ naane do ide ŋa iyi Jesu í tako í sɔ ŋau.

Jesu í mà idai ine fei

²³ Si bei Jesu í wa Zeruzalemu si waatii jingauí Iku ku kuau, ine ŋa à ye maamaake ŋa iyi í ya maa ce nɔ ine nkpɔ í dasie naane. ²⁴ Amma Jesu kù na ŋa ara domi í mà idai ine fei. ²⁵ Kù bee hee a sisia ŋɛ daai amanɛ domi ŋɛ takae í mà mii iyi í wa si idai amanɛ fei sã sã.

3

Jesu do Nikodemu

¹⁻² Idū ajɔ ŋɛ gɔ mɔkɔ gɔ í bɔ bi Jesu à ya kpoo Nikodemu. Mɔkɔu Farisii, nɔ wa je ine ngboi Zuifu gɔ ŋa. Iyi í to bi Jesu ŋoi í ni, Mɛetu, à mà iyi Ilaaɔi í beɛ wa i naa i kɔ nwa si cio. À mà beɛbei si na iyi í j̄ò ine gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku ce maamaake ŋa iyi ì ya maa ce bii kù je Ilaaɔi í wɛɛ do lafɛe. ³ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔei, nɔ a kù bí ine ise gbeejisia kaa yɔkɔ ku ye andunya titɔi Ilaaɔ. ⁴ Amma Nikodemu í beee í ni, ine iyi í la tã, beirei aa ce a búu má. Á nyi inoi iyeɛ a bei a buu ise gbeejisia máí?

⁵ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ, bii kù je inyi do Hundei Ilaaɔi í bi ine gɔ, lafɛe kaa yɔkɔ ku lɔ andunya titɔi Ilaaɔ.

⁶ Amanɛ amanɛi í ya bí, Hundei Ilaaɔ mɔ hundei í ya bí. ⁷ N̄ sɔe n̄ ni, í gbe a bí ine ise gbeejisia. Amma maà j̄ò ideu ku muɛ bitɔ. ⁸ Fufu í ya maa cei do bii í bi, nɔ ì ya maa gbɔ ibae, mà irei. Amma i kaa mà hai bii wa naa hee má je bii wa bɔ. Beɛbe mɔi í ye do ine iyi Hundei Ilaaɔ í bí fei.

⁹ Nɔi Nikodemu í beee í ni, beirei á ce ku ce. ¹⁰ Nɔi Jesu í jeaa í ni, awɔi ì waa kɔ inei Izireli ŋa si cio nɔ i kù mà yaasei ideu be? ¹¹ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔe, ide iyi à mài à waa fɔ, nɔ à waa je sɛɛdai mii iyi à ye. Amma do ŋɛ fei, i ci ya jesɔ sɛɛda nwa ŋa. ¹² N̄ wa n sɔ ŋe ide iyi wa ce si andunya nɔ i kù dasi naane ŋa. To, bii beɛbei, nɔ beirei aa ce i dasi naane ŋa bii n sɔ ŋe mii ŋa iyi wa ce lelei Aɔ. ¹³ Ine gɔ kù wɛɛ iyi í bɔ lelei Aɔ bii kù je amu Amai Amanɛ, amu iyi n̄ kita wa hai lelei Aɔ.

¹⁴ Si bei Moizi í kɔa njo si j̄i í wuu lele si gbaau, beɛbe mɔi amu Amai Amanɛ kù ne bei á ce iyi a kù wu aram lele, ¹⁵ ku ba ine iyi í dasim naane fei ku ba kuwɛɛ hai tã. ¹⁶ Ilaaɔ í bi inei andunya ŋa jiida jiida hee í na ŋa Ama akãe ku ba ine iyi í dasie naane fei ku maà ce nfe, amma kù ne kuwɛɛ iyi ci ya tã. ¹⁷ Ilaaɔ kù be Amae wa si andunya ku ba ku yeò taalei inei andunya ŋa, amma í bɔ wai ku ba inei andunya ŋa a ba faaba na saabue.

¹⁸ Ine iyi í dasie naane, Ilaaɔ kaa ye taalee, amma ine iyi kù dasie naane í ye taalei lafɛe tã, si na iyi í j̄ò kù dasi ama akãe naane. ¹⁹ Í ye taalei ine dimi beɛbe ŋai si na iyi í j̄ò inya kumá í naa si andunya, amma ine ŋa à bi ilu kuku í re inya kumá. À bi ilu kukuui si na iyi í j̄ò kuce ŋa kù s̄a. ²⁰ Ntɔ ntɔ, ine iyi wa ce laalɔ fei í ya cé inya kumái. Ci ya naa si inya kumá ku ba mii iyi wa ce ku maà fita gbugbãa. ²¹ Amma ine iyi wa too kpāai ntɔ í ya ce iceɛ ŋai do idɔɔbii Ilaaɔ. Na ŋoi í j̄ò á naa si inya kumá ku ba a ye mii iyi ŋɛ wa ce ti idɔɔbii Ilaaɔi.

Jesu do Zāa

²² Si anyii n̄ju, Jesu do m̄c̄c̄e ̄ja à b̄o ilei Zudee. Ājað ̄ja à ce be āj̄o minji, n̄o Jesu í dasi in̄e ̄ja inyi. ²³ Zāa m̄o wa dasi in̄e ̄ja inyi ilui En̄o, k̄ak̄ai Salimu, domi inyi í kp̄o be. In̄e ̄ja à wasi ku koo sīe n̄o wa dasi ̄ja inyi. ²⁴ Waati bēbēe a k̄u dasi Zāa piis̄o tit̄a.

²⁵ N̄oi m̄c̄c̄i Zāa ̄ja do Zuifu ḡo à waa ce kak̄o si buki iyi aman̄e á ce ku bei ku má. ²⁶ N̄oi à b̄o bi Zāa à ni, M̄etu, āj̄e ì je sēdai m̄ak̄o iyi in̄e ì wa icei idoi Zuud̄ēu, mà irei. Wee n̄sei n̄ju m̄o wa dasi in̄e ̄ja inyi, n̄o in̄e fei wa b̄o bi t̄ēe. K̄u j̄ēe si ide k̄ama?

²⁷ N̄oi Zāa í s̄o ̄ja í ni, in̄e ḡo kaa ȳak̄o ku ba nḡoḡo bii k̄u je Ilaāi í muaa. ²⁸ In̄e taka n̄je ì je sēdam iyi ñ ni n̄ k̄u je in̄e iyi Ilaā í cica, amma à b̄em wai ku ba n̄ cuaa wa. ²⁹ In̄e iyi í ne abo tit̄o n̄ju í je m̄ak̄o tit̄o, mà irei. Amma kpaasii m̄ak̄o tit̄o, in̄e n̄ju á leek̄i ku maa gb̄o. N̄ju m̄o í ya ne in̄o did̄o nt̄o nt̄o waati iyi í gb̄o imui m̄ak̄o tit̄o. Na ̄noi í j̄o n̄sei amu takam ñ ne in̄o did̄o nla nla. ³⁰ K̄u ne bei á ce iyi bērei Jesu k̄u k̄ōsi, n̄o tom k̄u ne bei á ce iyi k̄u kaye.

In̄e iyi wa naa hai lelei Āo

³¹ N̄o Zāa í ni má, in̄e iyi í naa hai lele n̄ju í re in̄e fei. In̄e iyi í je ti andunya, in̄e andunyai, idei andunyai í ya maa f̄o. In̄e iyi í naa hai lele n̄ju í re in̄e fei. ³² Wa je sēdai mii iyi í ye do iyi í gb̄o. Amma in̄e k̄ama k̄u waa jesi sēdae. ³³ In̄e iyi í jesi sēdae, í jesi iyi Ilaā í je ilu nt̄o. ³⁴ In̄e iyi Ilaā í be wa idei Ilaāi wa f̄o, domi Ilaā í muaa Hundee do in̄o ak̄a. ³⁵ Ilaā Baaba í bi Amae n̄o í daa mii fei si aw̄o. ³⁶ In̄e iyi í dasi amau naane fei í ne kuw̄ēe hai t̄a. In̄e m̄o iyi í k̄o ku dasi naane kaa ba kuw̄ēe, amma id̄ak̄i Ilaā í wa si irii laf̄ēe.

4

Jesu do inaaboi Samari ḡo

¹⁻³ Farisi ̄ja à gb̄o iyi Jesu wa ba m̄c̄c̄e ̄ja wa dasi ̄ja inyi wa re Zāa. Amma k̄u je Jesu takaei wa dasi in̄e ̄ja inyi, m̄c̄c̄e ̄jai à waa coo. Āj̄o n̄ju ḡo Jesu

í gb̄o iyi à waa f̄o bēbēe, ̄noi í ne hai Zudee be wa b̄o ilei Galilee. ⁴ Wee ku bei ku to be tilasii ku too do ilei Samari.

⁵ N̄oi í to si ilui Samari ḡo iyi à ya kpe Sikaa, k̄ak̄ai iko iyi Zak̄abu í mua Zozefu amāe. ⁶ Bei l̄oḡoi Zak̄abuu í wa. Jesu í to bei zakai das̄a. N̄oi í koo í buba si it̄ii l̄oḡou si na iyi í j̄o í gb̄ēji do is̄ēnēu.

⁷ N̄oi inaaboi Samari ḡo í naa inyi ku kp̄a. N̄oi Jesu í ni, muum inyi n̄ m̄o. ⁸ Wee m̄c̄c̄e ̄ja à b̄o in̄o ilu ije ku ra wa. ⁹ N̄oi abou í s̄o Jesu í ni, aw̄o Zuifu, beirei í ce ì waa t̄ōm inyi ku m̄o, amu inaaboi Samari. Abou í ni bēbei si na iyi í j̄o Zuifu ̄ja do in̄e Samari ̄ja a ci ya ce n̄je f̄o. ¹⁰ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, bii ì mà amuai Ilaā wo, n̄o bii ì mà in̄e iyi wa t̄ōe inyi ku m̄o, aa t̄ōm nii wo n̄o n̄ mūe inyii kuw̄ēe.

¹¹ N̄oi abou í s̄o í ni, m̄ak̄ōyi, i k̄u ne gooka. Wee l̄oḡou í j̄i isa. Beirei aa ce ì ba inyii kuw̄ēe. ¹² Zak̄abu, bala nwai í tu nwa l̄oḡou ih̄e. N̄o n̄ju do amāe ̄ja do m̄ēmūe ̄ja fei ih̄e à ya m̄o. Mà aw̄o ì waa tamaa ì re Zak̄abu bala nwaui. ¹³ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, in̄e iyi í ya m̄o inyii l̄oḡou ih̄e fei, agbe á kpaa má. ¹⁴ Amma in̄e iyi an mua inyi ku m̄o, agbe kaa kpa laf̄ēe má, domi inyi iyi an mua laf̄ēe á maa s̄oi bei inyii is̄o n̄o á na in̄e kuw̄ēe hai t̄a. ¹⁵ N̄oi abou í ni, m̄ak̄ōyi, ñ bi ì muum dimii inyi be ku ba agbe ku māa kpam má n̄o n̄ māa n̄ naa inyi ku kp̄a ih̄e má.

¹⁶ N̄oi Jesu í s̄o í ni, koo kpe m̄ak̄ōe wa ì naa wa ih̄e ̄ja. ¹⁷ N̄oi abou í j̄eaa Jesu í ni, n̄ k̄u ne m̄ak̄o. N̄oi Jesu m̄o í ni, nt̄oi ì f̄o iyi ì ni ì k̄u ne m̄ak̄o, ¹⁸ domi m̄ak̄o miui ì tako ì ne. N̄o wee m̄ak̄o iyi ì ne si n̄sei k̄u je m̄ak̄ōe. In̄e n̄ju nt̄oi ì f̄o.

¹⁹ N̄oi abou í ni, m̄ak̄ōyi, ñ ye iyi aw̄ou waliii. ²⁰ To, awa in̄e Samari ̄ja, bala nwa ̄ja si geeteu ih̄e à ya gule a t̄ō Ilaā wo, amma in̄e Zuifu ̄ja, ì ni í gbe Zeruzalemui in̄e ku ya gule ku t̄ōe. ²¹ N̄o Jesu í s̄o í ni, abooyi, dasi idem iyi an s̄ōe naane. Awaati wa naa iyi a kaa gule a t̄ō Ilaā Baaba si antai geeteu ih̄e hee má je Zeruzalemui. ²² In̄e in̄e Samari ̄ja, ì

waa gulea Ilaaḥ, amma i kù màa ḥa. Awa Zuifu ḥa à màa à bei à waa guleaḥ, domi ideidei faaba wa naai hai bi Zuifu ḥa. ²³ Amma awaati gḥ á na ku naa, nḥ í to wa tā mḥm de, iyi Hundi Ilaaḥ á jḥ ine ḥa a maa gule a tḥḥ Ilaaḥ Baaba do ntḥ. Woo guleaa do yaase beebe ḥai í bi. Ine be ḥai à je woo guleaa Ilaaḥ ntḥ. ²⁴ Ilaaḥi í je Hundi, nḥ kù ne bei aa ce iyi a kù guleaa si Hundi do si ntḥ. ²⁵ Nḥi abou í sḥḥ í ni, ñ mà ine iyi Ilaaḥ í cica á na ku naa. Bii í naa ḥḥui á sisi nwa fei nde. ²⁶ Nḥi Jesu í ni, amui ihē, amu iyi ñ wa n baē ide ku fḥ.

²⁷ Waati beebe mḥcḥi Jesu ḥau à to wa. Nḥi ideu í mu ḥa bititḥ ntḥ do iyi à ye wa ba inaabo ide ku fḥ. Do ḥḥui fei, kāmā ḥḥa gḥ kù bee abou mii iyi í bi. A kù nḥ a kù bee Jesu a kù ni, mii í ce í waa ba abou ide ku fḥ.

²⁸ Nḥi abou í jile bḥḥdoe be í nyi inḥ ilu í koo í sḥ ine ḥa í ni, ²⁹ i naa i koo i cḥ ine gḥ iyi í sḥm mii iyi ñ tako ñ ce fei. Mà ine iyi Ilaaḥ í cica mbe ya. ³⁰ Nḥ ine ḥa à fita wa hai inḥ iluu à waa bḥ bi Jesu.

³¹ Waati beebe mḥcḥe ḥa à wasi ku mantee à waa ni, Meeḥu, je titā. ³² Amma í sḥ ḥa í ni, ñ ne dimii ije gḥ iyi i kù mà ḥa. ³³ Nḥi mḥcḥ ḥau à bee nje à waa ni, mà ine gḥ í naa ije wai de.

³⁴ Nḥ Jesu í sḥ ḥa í ni, ijem ḥḥui í je n ce idḥbii ine iyi í bem wa nḥ n kpa irii icēe iyi í dasim. ³⁵ Ine ñ waa ni í gbe cukpa mee a bei a da iya. Amma amu ñ wa n sḥ ḥe, i cḥ iko ḥau, mii ku gbē ḥau fei í jla í to ku da. ³⁶ Ine iyi wa da í wasi fiaē ku gba tā, nḥ amaaje iyi wa tḥḥḥu ti kuwēe hai tāi. Si beebe woo gbē do woo da à ne inḥ didḥ ajḥ. ³⁷ À ya kpa mḥnda gḥ a ni, ine gḥ wa gbē nḥ ine mmu gḥ wa da. Mḥndau ntḥi wa fḥ. ³⁸ Ñ be ḥei i koo i da si iko bii i kù logoo ḥa. Ine gḥ ḥai à ce icē be, wee nsei inḥi ñ naa ñ waa da mii iyi à gbēu ḥa.

³⁹ Inei Samari nkpḥ nkpḥi í dasi Jesu naane si inḥ iluu be si na iyi í jḥ abou í tako í sḥ ḥa í ni Jesu í sḥ ḥḥui mii iyi ḥḥui í ce wo fei. ⁴⁰ Na ḥḥui, inei Samari ḥau à koo à ba Jesu à tḥḥe suuru ku gbe bi ti aḥa. Nḥ í ce be ajḥ minji. ⁴¹ Ine nkpḥi í

dasi naane má waati iyi à gbḥ ideidei Jesu, ⁴² ḥḥi à sḥ abou à ni, kù je na ide iyi í fḥu ḥḥui akāi í jḥ à dasi Jesu naane má, amma si na iyi í jḥ awa taka nwa à gbḥ ideidei nḥ à mà iyi do ntḥ ḥḥui í je Woo faabai andunya.

Jesu í jḥ amai akawe nla gḥ í ba iri

⁴³ Iyi Jesu í ce ajḥ minji be ḥḥi í ne í bḥ ikpa ilei Galilee, ⁴⁴ domi ḥḥui takae í fḥ wo í ni, walii ci ya ne beere si ilue. ⁴⁵ Iyi í to Galilee ḥḥi ine ḥau à gbaa do inḥ didḥ. Tako wo à bḥ jingau Zeruzalemu nḥ à ye mii iyi í ce be fei. Na ḥḥi í jḥ à gbaa do inḥ didḥ.

⁴⁶ Nḥ í nyi í bḥ Kana si ilei Galilee má, tengi bii í tako í jḥ inyi í kpaasi vēeu. Wee akawei ilaalu gḥ í wa Kaperanumu, amaē kù waa ne baani.

⁴⁷ Nḥi í gbḥ iyi Jesu í ne hai ilei Zudee í naa ilei Galilee. Nḥi í dede hai Kaperanumu í bḥ bi tee í koo í tḥḥe suuru ku na ku faaba amai ḥḥui iyi wa bi ku ku. ⁴⁸ Nḥi Jesu í jeaa í ni, inḥe i ci ya dasi naane ajḥ kāmā ḥa bii kù je ñ ye nyinda do maamaake gḥ ḥa sisi. ⁴⁹ Nḥi akaweu í ni, mḥkḥyi, ñ wa n tḥḥe suuru i naa wa bi tom hee amau ku maa ku. ⁵⁰ Nḥi Jesu í sḥḥ í ni, koo i ne, amaē á wēe.

Nḥ ineēu í dasi ideidei Jesuu naane nḥ í ne. ⁵¹ Iyi í dasi kpāai ideē wa ne ḥḥi í ko woo ce icēe ḥa à waa naa. Nḥi à sḥḥ à ni, amaē í ba iri. ⁵² Nḥi í bee ḥa si waati yoomai í ba iri. Nḥi à ni, ana isḥ akāi bḥḥu í nya. ⁵³ Nḥi baai amau í ye gigi iyi waatiu bei Jesu í sḥḥ ideu dee dee í ni, amaē á wēe. Nḥ ḥḥui do inei kpasēe ḥa fei à dasi Jesu naane.

⁵⁴ Ise gbeejisiai ihē bebei iyi Jesu í dede hai ilei Zudee í naa ilei Galilee nḥ si kunnāe fei í ce maamaakei. Iyi ihēi í je maamaake minjisia.

5

Jesu í jḥ wēe gḥ í ba iri

¹ Si anyie ḥḥi jingau gḥ í to wa. Jingau Zuifu ḥai. Nḥ Jesu í bḥ Zeruzalemu. ² Wee Zeruzalemu be, bi ku lḥḥ inḥ iluu í kpḥ. Ande akāi à ya kpe Andei angudā ḥa. Kḥkḥi andeui bei fatama nla gḥ í wa. Nḥ à ma si ile iyi í

ne ande miu. Do feei Ebeε Betizadai à ya kpoo. ³ Si andei ile ηaui bōō nkpa í ya na ku maa sū, feeju ηa do woo sukute do wεεge ηa. [Bei à ya sū a maa degbe kuyayai inyiu, ⁴ domi ajō gō ηa amalekai Ilaaō í ya kita wa ku lo si fatamau nō ku fō inyiu. Bii inyiu í fō bōō iyi í tako í dasi be dimii bōō iyi í ne fei í ya ba irii.] ⁵ Wee ine gō í wa be, bōōu adō kuntaa do meeji í ce sie. ⁶ Iyi Jesu í yōō wa sū be í bei í mà iyi í kpe be ηoi í beε í ni, ì bi í ba iri? ⁷ Njoi bōōu í jeaa í ni, mākōyi, n kù ne ine iyi á dasim si inyiu waati iyi í fō. Hee n maa n kookaai n maa n dasi inyiu, ine gō í ya takom nii.

⁸ Njoi Jesu í sōō í ni, dede i ka sēεε, i neō. ⁹ Njoi gbakā inεeu í ba iri nō í ka sēεε í dasi kpāa wa ne.

Wee ajoi kusimii. ¹⁰ Njoi ine ngboi Zuifu ηau à sō ine iyi í ba iriu à ni, ajoi kusimii nnyi. Wooda nwa í ganji í so sēεε. ¹¹ Njoi í sō ηa í ni, ine iyi í jō n ba irii í ni n so sēεm n ne. ¹² Njoi à beε à ni, yooi í sōε í ni í so sēεε i ne. ¹³ Amma ine iyi í ba iriu kù mà lafēε si na iyi í jō zamaa í wa be nō Jesu í dasi inō nηa.

¹⁴ Iyi í ce sāa ηoi Jesu í yōō bantumai kpasēi Ilaaō nō í sōō í ni, wee ì ba iri bebei. To, maà ce dulum má ku ba laalo iyi í re beεbe ku maà baε má. ¹⁵ Njoi inεeu í nyi bi ine ngbo ηau í sō ηa í ni Jesu í jō nηu í ba iri. ¹⁶ Njoi í jō ine ηau à waa kpā Jesu iju si na iyi í jō í ce dimii mii nōu be si ajoi kusimi. ¹⁷ Amma Jesu í sō ηa í ni, Baam í ya maa ce icei waati kāma fei, beεbe mōi amu takam n wa n ce.

¹⁸ Na irii ideu bei Zuifu ηa à teese à waa de Jesu ku kpa, kù je si na iyi í jō í jō inεeu í ba iri si ajoi kusimi nηu akā, amma si na iyi í jō wa wā araεi do Ilaaō má, wa ni Ilaaōi í je baai nηu.

Yiikoi Amai Ilaaō

¹⁹ Njoi Jesu í sō ηa í ni, ntō ntō n wa n sō ηei, amu Ama, n kaa n yōkō n ce ngōgō do aram bii kù je mii iyi n ye Baam wa ce. Mii iyi Baaba wa ce fei, nηui amu mō Ama n wa n ce. ²⁰ Baaba í bi amu Amaε nō í nyisim mii

iyi nηu takae wa ce fei. Á nyisim ice iyi í re be ihē má mōm ku ba inε fei í biti ηa. ²¹ Ntō ntō, si bei Ilaaō Baaba í ya jī iku ηa nō ku ce ηa ilu hunde, beεbe mōi amu Amaεu an mua ine ηa iyi n bi kuwεε. ²² Ilaaō Baaba takae ci ya kiiti ine gō, amma í so kiitiu fei í daa amu Amaε si awō, ²³ ku ba ine fei ku saalu amu Amau si bei à waa saalu Ilaaō Baaba. Ine iyi kù saalu amu Amau, Baaba iyi í bem wai kù saalu.

²⁴ Ntō ntō n wa n sō ηei, ine iyi wa gbō idem nō í dasi ine iyi í bem wa naane, lafēε í ne kuwεε hai tā. Kaa naa bi ku ce kiiti má, amma í kua iku í losi kuwεεi. ²⁵ Ntō ntō, awaati wa naa nō wee í to wa tā, iyi iku ηa aa gbō imui amu Amai Ilaaō nō si inō nηa ine ηa iyi à gbō imum fei aa ne kuwεε*. ²⁶ Si bei Baaba takae í je irii kuwεε, beεbe mōi í jō amu Amaε n je. ²⁷ Nō í muum kpāa n kiitiò ine ηa, si na iyi í jō n je Amai Amanε. ²⁸ Na nηu, i maà biti ηa, domi waati wa naa iyi iku ηa fei aa gbō imum, ²⁹ nō aa fita wa hai si bale. Ine ηa iyi à ce jiidae aa jī si kuwεε hai tā. Ine ηa mō iyi à ce laalo aa jī nō a kiiti ηa.

Mii ηa iyi wa nyisi iyi Jesu í ne yiiko

³⁰ Jesu í ni, n kaa n yōkō n ce ngōgō do aram. Si bei Ilaaō í sōm si beεbei an ceō kiitiu, nō kiitim í je dee dee domi n kù wa n de idōobim ku ce, bii kù je idōobii ine iyi í bem wa. ³¹ Bii amu takam nii n wa n jea aram seeda wo, seεdam kù je ntō. ³² Amma ine gō í wee iyi wa jea ine ηa seεdam nō n mà iyi seeda iyi wa je nηa na irim nōu ntōi. Lafēεi í je Zāa woo dasi inyi. ³³ Inei í be sie ine ηa, nō ide iyi í fō si gāmēm nōu ntōi. ³⁴ Kù je n wa n de amanε ku jeεm seeda, amu de n wa n fō beεbei ku ba í ba faaba ηa. ³⁵ Zāau be í yei bei fitila iyi à má ku má inya. Nō waati keeke gō ì jesi i weεō inō didō si inya kumáεu ηa. ³⁶ Amma seeda gō í wee iyi í la í re ti Zāa. Seεdauí í je ice iyi n wa n ce. Aō Baabai í daam si awō, nηu mōi wa jea ine ηa seεdam nō wa nyisi iyi Ilaaō Baabai í bem wa. ³⁷ Ilaaō Baaba takaei wa jea ine ηa seεdam. Amma inε i kù

* **5:25** iku ηa Kù je ine ηa iyi à ku ntō ntō ηai wa fāa. Amma ine ηa iyi dulum du ηa í jō à je bei iku ηai wa fāa.

gbɔ ide ku fɔe baa ajɔ akã ña hee má jɛ i yɔɔ do iju ña. ³⁸ Idee kù ba bi ku buba si ñe, domi i kù dasi amu iyi í be wau naane ña. ³⁹ Ine í ya maa cio kukɔi idei Ilaaɔ si na iyi í jò ì waa tamaa aa ba sie kuwɛɛ hai tã ña. Nɔ wee kukɔ ñau be fei wa jɛa ine ña seɛdam. ⁴⁰ Amma do ñɲu fei ì kɔ ku naa bi tom ku ba i ba kuwɛɛ ña.

⁴¹ N kù wa n de saabu bi amanɛ ña. ⁴² Amma ñ mà ñe. Ñ mà iyi i kù ne kubii Ilaaɔ si idɔ ñɲe ña. ⁴³ Do irii Baam nii ñ naa, nɔ i kù gɓam ña. Amma bii ine gɔ ñɲe í naa do irii arai ñɲu takae, lafɛɛi aa gɓa ña. ⁴⁴ Bii beɛbeɛi beirei aa ce i dasim naane ña, inɛ iyi ì ya maa de saabui ñɲe ña inɛ duusɔɔ nɔ i kù waa de saabu iyi wa naa hai bi Ilaaɔ ña, ñɲu iyi kù ne saa. ⁴⁵ I maà tamaa mà amui an ye taale ñɲe bi Ilaaɔ Baaba. Moizi, ñɲu iyi ì waa naane ñau, ñɲui á ye taale ñɲe. ⁴⁶ Bii ì dasi Moizi naane ntɔ ntɔ ña wo, aa dasi amu mɔ naane ña, domi idem nii Moizi í kɔ. ⁴⁷ Amma i kù dasi ideɛ naane ña. To, beirei aa ce i dasi idem naane ña.

6

Jesu í wò amanɛ dubu miu (5.000)
(Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44;
Luku 9:10-17)

¹⁻⁴ Si anyii ñɲu, jingauì Zuifu ña iyi à ya kpe Iku ku kuau í maai wa. Waati beɛbeɛi Jesu í kua icei tenkui Galilee. Tenkuui à ya nyi a kpe Tiberia má. Ñɔi zamaa nkpɔ wa tooɛ, domi à ye maamaake ña iyi í ya maa ce ku maa faabaɔ bɔɔ ña. Ñɔi Jesu í gũ geete gɔ í buba do mɔcɔe ña ajɔ. ⁵ Iyi í cɔ ilu nɔ í ye zamaa nla gɔi wa naa bi tɛɛ. Ñɔi í bee Filipu í ni, iwoi aa ka ba ije iyi aa ka ra ine ñau ihɛ a jɛ. ⁶ Í fɔ beɛbeɛi ku cɔɔ laakai Filipu domi í mà bei ñɲu á ce tã.

⁷ Ñɔi Filipu í jɛaa í ni, baa fiaì icei ajɔ cɔ minji kaa to ka ra ñɲa ije, iyi aña fei aa ba kekee kekee. ⁸ Ñɔi ine akãì mɔcɔ ñau iyi à ya kpe Anderee, ifɔi Simɔɔ Píɛɛ í ni, ⁹ ama awaasũ gɔ í wa ihɛ í ne pɛɛ ara miu do cɛɛ keeke minji. Amma ñɲu be kaa cea zamaa nlau ihɛ nkãma.

¹⁰ Ñɔi Jesu í ni, í jò aña fei a buba. Wee inyau í ne fɔfɔ nkpɔ nkpɔ. Ñɔi aña fei à buba. Si inɔ ñɲa kukpɔi inemɔkɔ ñau í to dubu miu (5.000). ¹¹ Ñɔi Jesu í so pɛɛ ñau í saabu Ilaaɔ, ñɔi í jò à kpɛa ine ña iyi à waa bubau. Beɛbeɛ mɔi í ce do cɛɛ ñau. Nɔ à jɛ bei à bi. ¹² Iyi aña fei à jɛ à yo, ñɔi Jesu í sɔ mɔcɔe ña í ni, i ko ije iyi í gbeu ña ku ba gɔgɔ ku maà ce nfe. ¹³ Nɔ à ko ije iyi í gbeu. Si pɛɛ ara miu iyi Jesu í gba í bububu í kpɛa ine ña à jɛu, kɔlɔ maateejii í gbe.

¹⁴ Iyi ine ñau à ye maamaake iyi Jesu í ceu ñɔi à ni, do ntɔ, ñɲui í jɛ waliì iyi á na ku naa si andunyau. ¹⁵ Ñɔi ine ñau à waa bi a muu do gbugbã a coo ilaalu. Amma si bei Jesu í mà si ña ñɔi í nya arae ñɲu akã í nyi iri kutau ma.

Jesu wa ne si antai tenku

(Cɔ Matie 14:22-33; Maaku 6:45-52)

¹⁶ Iyi ale í lɛ ñɔi mɔcɔi Jesu ñau à bɔ itii tenkuu. ¹⁷ Ñɔi à lɔ akɔi inyi ku ba a kua a bɔ Kaperanumu. Nɔ à dasi kpãa à waa ne. Ñɔi idũ í dũ nɔ wee Jesu kù to si ña. ¹⁸ Ñɔi fufu nla gɔ wa ce nɔ inyiu wa yaya. ¹⁹ Iyi à ne zakai kilo mɛɛfa ñɔi à hɔnne Jesu wa ne si antai inyiu wa naa bi tu ña, ñɔi zigi ñɲa í da. ²⁰ Amma Jesu í sɔ ña í ni, amui, i maà jò njo ku mu ñe. ²¹ Ñɔi à waa bi ñɲu mɔ ku lɔ inɔ akɔi inyiu amma wee gɓakã à to bii à waa bɔu.

Zamaau wa de Jesu

²² Iju kumáɛ ine ña iyi à wa icei tenkuu be, à ye gigi iyi akɔ akãì í wa be wo. À nɔ à mà iyi Jesu kù lɔ akɔi inyiu do mɔcɔe ña ajɔ, aña duusɔɔ ñɲai à ne. ²³ Waati beɛbeɛ, akɔi inyi gɔ ña mɔ à naa hai Tiberia nɔ à to inyau. Tengi bei Lafɛɛ Jesu í tako í saabu Ilaaɔ í bei í na ña pɛɛ à jɛu. ²⁴ Iyi zamaau í ye Jesu do mɔcɔe ña kãma ñɲa kù wa be, ñɔi aña mɔ à lɔ akɔi inyi ñau à bɔ ku dɛde ña ikpa Kaperanumu.

Jesui í jɛ ijei kuwɛɛ

²⁵ Ñɔi ine ñau à kua icei tenkuu do ikpa ihɔ à koo à ba Jesu be nɔ à ni, Mɛɛtu, waati yoomai í to wa ihɛ. ²⁶ Ñɔi Jesu í jɛ ñɲa í ni, ntɔ ntɔ, ì waa dɛdɛm ñai si na iyi í jò ì ba pɛɛ ì jɛ ì yo ña, kù

je na iyi í jò ì ye ò ce maamaake gò ña. ²⁷ I maà ti i ce icei ije iyi í ya sāmī nñu akā, amma i ce icei ije iyi á jò i ba kuwεε hai tā ña. Nò ije nñu amu Amai Amanei an mu nñe, domi amui Ilaaḍ Baaba í na yīikoε nò í jò ine ña à waa yḳḳ.

²⁸ Nḳi à beε à ni, mii aa ka ce ka ceò ice iyi Ilaaḍ í bi. ²⁹ Nḳi Jesu í je ñña í ni, ice iyi Ilaaḍ í bi si ñei í je i dasi amu woo beε naane ña.

³⁰ Nḳi à beε à ni, maamaake yoomai aa ce ka yḳḳ ku ba ka dasie naane. Mà ice yoomai aa ce. ³¹ Nò à ni má, bala nwa ña à je ije gò iyi à ya kpe mana si gbaa. À kḳḳ à ni í na ña ije wa hai lelei Aḳ. ³² Nḳi Jesu í je ñña í ni, ntḳ ntḳ ò wa n sḳ ñei, kù je Moizii í mu nñe ijeu wa hai lele, amma Baam nii í mu nñe ije iyi í je ntḳu wa hai lele. ³³ Nò ije iyi Ilaaḍ í ya mua ine, nñui í je ine iyi í kita wa hai lele iyi á jò amanε ku ba kuwεε hai tā. ³⁴ Nḳi à sḳḳ à ni, mḳkḳyī, mu nwa dimii ijeu be do ajḳ fei.

³⁵ Nḳi Jesu í sḳ ña í ni, amui ò je ijei kuwεε. Ine iyi í naa bi tom, ari kaa kpa lafḳε má pai, nò ine iyi í dasim naane, agbe kaa kpa má pai. ³⁶ N̄ tako ò sḳ ñe wo ò ni, ì waa yem ña, amma i kù dasi naane ña. ³⁷ Ine ña iyi Baaba í nam fei aa naa bi tom, nò ine iyi í naa bi tom baa bii beirei n kaa n nyḳḳ angule. ³⁸ N̄ kita wai hai lelei Aḳ n na n ceò idḳbii ine iyi í bem wa, kù je idḳbii amu takam. ³⁹ Idḳbii ine iyi í bem wa wee. Ine ña iyi í nam, n maà n jḳ baa ine akā ñña ku ce nfe amma n jī aña fei hai si bale si ajḳi ankāanyi. ⁴⁰ Idḳbii Baam nii í je ine iyi í ye amu Ama nò í dasim naane fei ku ne kuwεε hai tā, an nò n jī lafḳε hai si bale si ajḳi ankāanyi.

⁴¹ Nḳi Zuifu ñau à waa gbagba sie na iyi í jò í ni nñu í je ije iyi í kita wa hai lelei Aḳ. ⁴² Nḳi à ni, í jḳ Jesu amai Zozefuu mbe mεε. À mà iyeò baaε. Beirei í ce í ni nñu í naai hai lele.

⁴³ Nḳi Jesu í sḳ ña í ni, i maà ti i maà gbagba na irim beεbe ña. ⁴⁴ Ine gò kaa yḳḳ ku naa bi tom bii kù je Baaba iyi í bem wai í fa lafḳε wa. Nò ine nñui an jḳ ku jī hai si bale si ajḳi ankāanyi. ⁴⁵ Ine akāi walii ñau í kḳ í ni, Ilaaḍ takaei á na

ku kḳ ine fei si cio. Nò beεbei ine iyi í gbḳ ideu Baaba fei nò í jirima cioε lafḳε á naa bi tom. ⁴⁶ Ine kāma kù ye Ilaaḍ Baaba do iju, í gbe amu iyi ò naa hai bi tεεu. ⁴⁷ Ntḳ ntḳ, ine iyi í dasim naane fei í ne kuwεε hai tā. ⁴⁸ Amui ò je ijei kuwεε. ⁴⁹ Bala nñe ña à je mana si gbaa amma kù ganji a ku. ⁵⁰ Amma amu ije gḳi ò wa n fāa iyi í naa hai lele, iyi bii amanε í je kaa ku. ⁵¹ Amui ò je ijei kuwεε. Hai lelei ò kita wa. Nò ine iyi í ba ijeu í je fei í ne kuwεε hai tā. Ijeui í je aram. An náai ku ba ine ña a ma wεεḳ.

⁵² Iyi Jesu í fḳ beεbe ñḳi Zuifu ña à ce si kakḳ jūda à waa ni, beirei nñu á ce ku na wa inai araε ka ñḳ.

⁵³ Nḳi Jesu í sḳ ña má í ni, ntḳ ntḳ ò wa n sḳ ñei, bii i kù ñḳ inai arai amu Amai Amanε walakḳ i kù mḳ nñem i kù ne kuwεε ña. ⁵⁴ Ine iyi í ñḳ inai aram nò í mḳ nñem í ne kuwεε hai tā, nò an jūu hai si bale si ajḳi ankāanyi, ⁵⁵ domi inai aram nii í je ije alala nò nñem mḳi í je inyi alala. ⁵⁶ Ine iyi í ñḳ inai aram nò í mḳ nñem awaḳ aa ka ne anu akā ka ma wεεḳ. ⁵⁷ Baabai í bem wa. Nñui í ne kuwεε nò ña iriei amu mḳ ò weε. Beεbe mḳi ine iyi í ñḳm, lafḳε í ne kuwεε na irim. ⁵⁸ Ije iyi í kita wa hai lelei ò wa n fāa. Ine nñu kù je bei ije iyi bala nñe ña à je nò kù ganji à kuu. Ine iyi wa je dimii ijeu ihḳ á ma wεei hee do ajḳ fei.

⁵⁹ Ideu bei Jesu í kḳ ine ña si ile bii Zuifu ña à ya ce kutḳḳ Kaperanumu.

Idei kuwεε hai tā

⁶⁰ Iyi mḳcḳi Jesu ñau à gbḳ ideu ñḳi nkḳḳ ñña í ni, ideu ihḳ í lele. Yooi á nḳḳ.

⁶¹ Nò Jesu í mà iyi à wasi ku gbagba na ideu, ñḳi í bee ña í ni, ideui í je nñe bi ku kooseε? ⁶² Debei, beirei aa ni ña bii ì ye amu Amai Amanε ò wa n bḳ lele ña bii ò tako ò wa wo. ⁶³ Hundei í ya mua ine kuwεε, gbugbāi amanε kù je nkāma. Nò ide iyi ò sḳ ñeu wee hundei, nò nñui í je kuwεε. ⁶⁴ Amma si inḳ nñe ine gò ña a kù dasi naane. Jesu í fḳ beεbei si na iyi í jḳ í mà hai sintee ine ña iyi a kaa dasi nñu naane do ine iyi á na ku zamba nñu. ⁶⁵ Nò í ni má, na iyi ihḳi í jḳ ò sḳ ñe wo ò ni ine gò kù weε iyi

á naa bi tom bii kù jε Ilaaḍ Baabai í jḍ lafēε í naa.

⁶⁶ Nḗi hai waati beεbe mḗcḗ nkpḗε ηau à fa ara nḗa do anyi a ci ya tooε má.

⁶⁷ Na ηḗi í jḍ Jesu í bee mḗcḗ maateejiε ηau í ni, inε mḗ ni, i kù waa ne ηai?

⁶⁸ Nḗi Simḗ Piεε í jεaa í ni, Lafēε, bi yooi aa ka bḗ má. Awḗi ì ne idei kuwεε hai tā. ⁶⁹ Awa à dasi naane nḗ à mà kam kam iyi awḗi ì jε Inε Kumá iyi í naa hai bi Ilaaḍ. ⁷⁰ Nḗi Jesu í bee ηa í ni, kù jε amui ñ cica inε maatejiu ba. Do nḗu fei inε akā nḗε í jε inei Seetam. ⁷¹ Waato idei Zudasi amai Simḗ Isikariotii wa fāa, si na iyi í jḍ baa do iyi í wa si inḗi mḗcḗ maateeji ηau fei, nḗui á zambae.

7

Ifḗi Jesu ηa a kù dasiε naane

¹ Si anyii nḗu, Jesu wa dabii si ilei Galilee. Kù bi ku bḗ ikpa ilei Zudee domi Zuifu ηau à waa de ku kpa.

² Nḗ wee jingau Zuifu ηa iyi à ya kpe jingau Ilel aḗo í maa wa. ³ Nḗi ifḗi Jesu ηa à sḗo à ni, ne hai ihē i bḗ Zudee ku ba mḗcḗε ηa iyi à wa ikpa be a ye ice iyi ì waa ce, ⁴ domi bii amanε í bi a mà nḗu bantuma kaa máa ce ngḗgḗ si asii. Bii ì waa ce dimii ice beεbe, í gbe í nyisi inε ηa araε. ⁵ À waa fḗ beεbei si na iyi í jḍ baa aḗa taka nḗa a kù dasiε naane. ⁶ Nḗi Jesu í sḗ ηa í ni, waatim kù to wa titā, amma inε waatiu fei í sḗa nḗei. ⁷ Inei andunya ηa a kaa yḗkḗ a cé ηε, amma à cé amu domi ñ ya n ni kookoosu nḗa kù sḗa. ⁸ Inε i bḗ jingauu, amma amu n kù wa n koo titā, si na iyi í jḍ waatim kù to wa. ⁹ Iyi í sḗ ηa ideu í tā nḗo í gbe ilei Galilee be.

Jesu í bḗ jingau

¹⁰ Iyi ifḗi Jesu ηa à bḗ jingauu ηḗi nḗu mḗo í dede í koo do asii, kù bi a yḗo si bantuma. ¹¹ Nḗi Zuifu ηau à wasi ku dedεε si waatii jingauu à waa ni, iwoi í wa.

¹² Nḗi si zamaau inε ηa à wasi ku fḗo ideε do gundu. Inε gḗo ηa à waa ni, inε jiidai. Nḗo inε gḗo ηa mḗo à waa ni, iboi, wa dḗi ijui inε ηai. ¹³ Amma kāma nḗa

ci ya fḗo ideε do wḗakḗ domi à waa ce nḗoi inε ngbo ηau.

¹⁴ Iyi inε ηa à jε jingauu à to anini ηḗi Jesu í koo í lḗo bantumai kpasēi Ilaaḍ be wa kḗ inε ηa si cio. ¹⁵ Nḗi Zuifu ηau à biti nḗo à wasi ku ni, beirei inε iyi kù bḗo cio í ce í mà kukḗi idei Ilaaḍ be ihē.

¹⁶ Nḗi Jesu í jε nḗa í ni, ciom kù jε hai si idḗm nii wa fita wa. Hai bi Ilaaḗi wa naa, nḗu iyi í bεm wa. ¹⁷ Inε iyi í bi nḗu ku ce idḗbii Ilaaḍ, lafēε á mà bii ciom hai bi Ilaaḗi wa naa, walakḗ bii í jε ti amu takam nii. ¹⁸ Inε iyi wa fḗo ide do yiikoi irii araε beereε nḗu takaeε wa de. Amma inε iyi wa de beereε inε iyi í bḗo wa, lafēε ntḗi í ya fḗo, ibo kāma ci ya wa siε. ¹⁹ Moizii í na ηε wooda, mà irei. Amma do nḗu fei, kāma nḗε kù waa jirima woodau. To, na mii í ce ì waa de ku kpa ηa. ²⁰ Nḗi zamaau í jεaa í ni, ì ne inei inḗokoi ba. Yooi wa de ku kpaε.

²¹ Jesu í jε nḗa í ni, maamaake akāi ñ ce si aḗi kusimi nḗo inε fei í biti.

²² Amma i lasabu ηa. Moizii í na ηε woodai bango ku dasi. Nḗui í jḍ baa bii í jε aḗi kusimii ì ya maa dasi ama nḗε ηa bango ηa. Nḗo mḗm ideε bango ku dasi kù jε hai bi Moizii wa naa, hai bi bala nḗε ηai. ²³ Debei, bii ì waa dasi ama nḗε ηa bango si aḗi kusimiu ku ba i maà beje woodai Moizi ηa, na mii í ce ì ya maa mum do idḗkḗo ηa waati iyi ñ faaba inε gḗo mam mam si aḗi kusimiu. ²⁴ I maà ya kiiti ngḗgḗ si bei ì waa yḗo do iju nḗu akā ηa, amma i ce kiitiu dee dee ηa.

Jesu í jε inε iyi Ilaaḍ í cicau?

²⁵ Nḗi inei Zeruzalemu gḗo ηa, iyi à gbḗo Jesu í fḗo beεbe à waa ni, kù jε inεeu ihēi à waa de ku kpau ya. ²⁶ Nḗo wee wa fḗo ide si bantuma nḗo inε gḗo kù ni ide gḗo mεε. Mà inε ngbo nwa ηa à mà bebei iyi nḗui í jε inε iyi Ilaaḍ í cicau do ntḗo de. ²⁷ Amma bii í jε inε iyi Ilaaḍ í cicau wa naa inε gḗo kaa mà hai bii á naaḗo wa, nḗo wee awa à mà hai bii inεeu ihē í naa.

²⁸ Si bei Jesu wa kḗo ηa si cio bantumai kpasēi Ilaaḍ be í la wa ni, ì waa tamaa bei ì màm ηai, ì nḗo ì mà hai bii ñ wa n naa ηa. Do nḗu fei, n kù naa

do yiikoi aram, amma ilu nt̄ai iyi iñe i kù mà, n̄ñui í b̄em wa. ²⁹ Amu ñ mà, domi hai bi t̄ei ñ wa n naa, n̄ñu m̄ai í n̄o í b̄em wa.

³⁰ N̄oi à waa ðe ku muu, amma in̄e ḡo kù lesīe aw̄o domi waatīe kù to wa tit̄a. ³¹ Si zamaau in̄e nk̄p̄o í dasīe naane n̄oi à ni, bii in̄e ih̄e kù j̄e in̄e iyi Ilaāó í cicau, in̄e mmu iyi á na ku naa á ȳk̄o ku ce maamaake ña ku re bei in̄e eu ih̄e wa ce?

À b̄e woo degbe kpas̄ei Ilaāó ña a koo a mu Jesu

³² Farisi ñau à gb̄o bei in̄e ñau à waa f̄o ideí Jesu do gundu. Na n̄ñu, in̄e ngboi woo weei Ilaāó ña do Farisi ña à b̄e woo degbe kpas̄ei Ilaāó ña a koo a muu wa. ³³ N̄oi Jesu í s̄o ña í ni, waati keekei í gbe iyi an w̄e do in̄e. Si anyīe an nyi bi in̄e iyi í b̄em wa. ³⁴ Aa na i maa ðe ðeem ña amma i kaa yem ña, domi i kaa ȳk̄o i b̄o bii an wa ña.

³⁵ N̄oi Zuifu ñau à bee n̄je ide à waa ni, iwoi á b̄o iyi a kaa ka ȳo. Mà bi in̄e nwa ña iyi à fangaa si ilei dimi mmu ñauí á b̄o ya. Á koo k̄o dimi mmu ñau si cioi? ³⁶ Yoomai í j̄e yaasei ide iyi í f̄o b̄e si bei í ni aa ka ðe n̄ñu amma a kaa ka ȳe n̄ñu, domi bii n̄ñu á wa a kaa ka ȳk̄o ka b̄o b̄e.

Inyii kuw̄e

³⁷ Aj̄oi ank̄aanyii jingauí í ya n̄e b̄ēe ku re. Aj̄o n̄ñuu, ñoi Jesu í dede í leek̄i wa f̄o ide hee lele wa ni, in̄e iyi agb̄e wa kpa ku naa ku m̄o inyi bi tom. ³⁸ In̄e iyi í dasim naane fei inyii kuw̄e á c̄a si id̄oi laf̄e. B̄ēbei kuk̄oi ideí Ilaāó í ni.

³⁹ Wee ideí Hundei Ilaāóí Jesu wa f̄aa. In̄e iyi í dasi Jesu naane fei á ba Hundeu. Amma waati iyi wa f̄o b̄ēbeu Ilaāó kù na Hundee tit̄a si na iyi í j̄o Jesu kù nyisi amboe waati b̄ēbe.

In̄e ña à waa kp̄e n̄je na irii Jesu

⁴⁰ In̄e ḡo ña si in̄o zamaau, iyi à gb̄o ideu ñoi à ni, in̄e eu ih̄e walii n̄l̄auí nt̄o nt̄o. ⁴¹ In̄e ḡo ña m̄o à ni, in̄e iyi Ilaāó í cicauí. Amma in̄e ḡo ña à ni, beirei in̄e iyi Ilaāó í cicau á ce ku naa hai ilei Galilee. ⁴² Kuk̄oi ideí Ilaāó kù ni in̄e iyi Ilaāó í cicau á fita wai hai si dimii Davidi? Hai Betlehemu ilui Davidi

takāe si á naa? ⁴³ N̄o in̄e ñau à waa kp̄e n̄je na irīe. ⁴⁴ In̄e ḡo ña à bi a muu, amma in̄e k̄ama kù lesīe aw̄o.

Naane hai dasii in̄e ngboi Zuifu ña

⁴⁵ N̄oi woo degbe kpas̄ei Ilaāó ñau à nyi bi in̄e ngboi woo weei Ilaāó ña do Farisi ñau. N̄oi à bee ña à ni, na mii í ce i kù mu Jesuu wa ña. ⁴⁶ N̄oi woo degbe kpas̄ei Ilaāó ñau à j̄e à ni, in̄e k̄ama kù w̄ēe iyi í f̄o ide bei in̄e eu b̄e. ⁴⁷ N̄oi Farisi ñau à bee ña à waa ni, to, in̄e m̄o ì j̄o in̄e eu í ði iju n̄ñe ña ya. ⁴⁸ Ì gb̄o bii in̄e ngbo ḡo walak̄o Farisi ñau baa in̄e ak̄a ña í dasīe naane ñai? ⁴⁹ Amma zamaau kù mà woodai Moizi. Ilaāó kù ceekpe ña.

⁵⁰ Amma si in̄o Farisi ñau in̄e ḡo í wa b̄e à ya kpoo Nikodemu. N̄ñui í b̄o bi Jesu id̄u wo. Iyi í gb̄o à waa f̄o b̄ēbe ñoi í bee ña í ni, ⁵¹ wooda nwa í ȳo ða nwa ka ȳe taalei aman̄e hai a kù gb̄o idēe n̄o a kù mà mii iyi í ce? ⁵² N̄oi à beee à ni, asee aw̄o takāe m̄o in̄e Galileei? C̄o si kuk̄oi ideí Ilaāó s̄a s̄a, i kaa ȳe walii ḡo iyi í fita wa hai Galilee. [⁵³ N̄o in̄e fei í n̄e kpas̄ēe.

8

Inaabo iyi í ce sakara

¹ N̄oi Jesu í b̄o geete iyi à ya kpe Olivie. ² Amma iju kum̄āe daadaak̄o í sinda í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaāó n̄o in̄e fei wa b̄o bi t̄e, n̄o í buba í l̄osi cio ku k̄o ña si. ³ N̄oi woo k̄o in̄e ña si wooda ña do Farisi ña à naāo inaabo ḡo wa bi t̄e iyi à muu si sakara ku ce. N̄oi à leek̄i si aninii zamaau. ⁴ N̄o à s̄o Jesu à ni, M̄eetu, à mu abou ih̄e si sakara ku ce. ⁵ Wee Moizi í f̄o si woodāe í ni dimii inaabo b̄e ih̄e ka taa kuta ka kpāa. To, aw̄o m̄o, beirei ì ȳo.

⁶ À f̄o b̄ēbei ku ba a c̄o laakāe n̄o a ȳe taalēe. Amma Jesu í k̄amba irīe wa k̄o si ile do amaaw̄o. ⁷ N̄oi à beee à mantee n̄o í dede í t̄e í s̄o ña í ni, in̄e iyi kù ce dulum si in̄o n̄ñe ku tako ku ta abou kuta.

⁸ N̄o í k̄amba má wa k̄o si ile. ⁹ Iyi à gb̄o b̄ēbe ñoi à fita ak̄a ak̄a hai in̄e ngbo ñau hee ku b̄o si in̄e ank̄aanyii ñau. Í gbe Jesu n̄ñu ak̄a do abou si

wajuε. ¹⁰ N̄ɔi Jesu í dede í tε má n̄ɔ í beεε í ni, abooyi, iwoi à wa. Inε ḡɔ kù gbe ih̄ε iyi wa ye taaleε má? ¹¹ N̄ɔi abou í ni, m̄ɔk̄ɔyi, baa ak̄ā n̄ɔa kù wa ih̄ε má. Jesu í ni, amu takam m̄ɔ n̄ kaa n̄ ye taaleε. Nεε, amma maà ce dulum má.]

Jesui í je inya kumái andunya

¹² Si anyii n̄ɔu, Jesu í ba inε n̄a ide ku f̄ɔ má í ni, amui n̄ je inya kumái andunya. Inε iyi wa toom á nε inya kumá iyi á j̄ɔ inε ku ba kuwεε, kaa maa nε si ilu kuku. ¹³ N̄ɔi Farisi n̄au à s̄ɔɔ à ni, nsei ì waa jea arae s̄εeda. S̄εedaε kù je nt̄ɔ.

¹⁴ N̄ɔi Jesu í je n̄ɔa í ni, baa bii n̄ wa n̄ jea aram s̄εeda, ide n̄a iyi n̄ wa n̄ f̄ɔu fei nt̄ɔi, domi n̄ mà hai bii n̄ naa n̄ n̄ mà bii n̄ wa n̄ b̄ɔ. Amma in̄ε i kù mà hai bii n̄ naa hee má je bii n̄ wa n̄ b̄ɔ. ¹⁵ In̄ε ì ya maa ce kiiti n̄ai bei amane n̄a à ya ce, amu n̄ ci ya n̄ kiiti inε k̄āma. ¹⁶ Amma baa bii í je n̄ wa n̄ kiiti inε n̄a, kiitim í s̄ia domi amu ak̄ā si an̄ kiiti n̄a, Baaba iyi í b̄em wa í wεε do amu. ¹⁷ À k̄ɔ si tiai wooda n̄ɔe à ni s̄εedai amane minjii í je nt̄ɔ. ¹⁸ N̄ wa n̄ jea aram s̄εeda n̄ɔ Baaba, iyi í b̄em wa, n̄ɔu m̄ɔ wa jea inε n̄a s̄εedam.

¹⁹ N̄ɔi à beεε à ni, iwoi Baaeu í wa. N̄ɔi Jesu í je n̄ɔa í ni, i kù mà amu takam n̄a m̄ɔm hee má je Baam. Bii í je ì mà m̄ n̄a wo aa mà Baam n̄ɔu n̄a.

²⁰ Ideu bei Jesu í f̄ɔ waati iyi wa k̄ɔ inε n̄a si cio bantumai kpas̄ēi Ilaaḏ bii à ya j̄ile f̄iai k̄ɔletiu. N̄ɔ inε ḡɔ kù lesiε aw̄ɔ si na iyi í j̄ɔ waatiε kù to wa tit̄ā.

A kaa ȳɔk̄ɔ a b̄ɔ bii Jesu wa b̄ɔ

²¹ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ n̄a má í ni, an̄ nε n̄ɔ aa na i dedεem n̄a, amma aa ku n̄ai si dulum du n̄ε. I kaa ȳɔk̄ɔ i b̄ɔ bii n̄ wa n̄ b̄ɔ n̄a. ²² Si bei í ni bii n̄ɔu wa b̄ɔ a kaa ȳɔk̄ɔ a b̄ɔ be n̄ɔui í j̄ɔ Zuifu n̄au à bee n̄je à waa ni, deb̄ei á kpa araei? ²³ N̄ɔ Jesu í ni, hai il̄ε ih̄ēi in̄ε ì naa n̄a, amma amu hai lelei n̄ naa. In̄ε in̄ei andunya n̄ai, amma amu n̄ kù je in̄ei andunya. ²⁴ Na n̄ɔi í ce n̄ ni aa ku si dulum du n̄ε n̄a. Nt̄ɔ nt̄ɔ, bii i kù dasi naane n̄a iyi amui n̄ je inε iyi Ilaaḏ í cicau aa ku si dulum du n̄ε n̄ai. ²⁵ N̄ɔi à beεε à ni,

aw̄ɔi yoo. N̄ɔi Jesu í je n̄ɔa í ni, n̄ s̄ɔ n̄ε t̄ā hai sinteε. ²⁶ Ide iyi n̄ nε ku f̄ɔ na iri n̄ɔe n̄ yeḏ taale n̄ɔe í k̄p̄ɔ. Amma inε iyi í b̄em wa ilu nt̄ɔi, n̄ɔ ide iyi n̄ gb̄ɔ hai bi t̄εε, n̄ɔui n̄ wa n̄ sisia inε n̄a tit̄ā.

²⁷ Amma waati iyi Jesu wa f̄ɔ b̄εεb̄ε a kù mà hee mà idei Ilaaḏ Baabai wa s̄ɔ n̄a. ²⁸ N̄ɔi Jesu í ni, aj̄ɔ iyi aa so Amai Amanε i k̄ɔae lele n̄a, aj̄ɔ n̄ɔui aa mà n̄a iyi amui n̄ je inε iyi Ilaaḏ í cica. N̄ɔ aj̄ɔ n̄ɔui aa mà n̄a má iyi n̄ kù wa n̄ ce nḡɔḡɔ do aram. Ide iyi Baaba í s̄ɔm n̄ɔu ak̄āi n̄ wa n̄ s̄ɔ in̄ε m̄ɔ. ²⁹ N̄ɔu iyi í b̄em wa í wεε do amu. Kù j̄ɔm amu ak̄ā domi waati k̄āma fei iyi á d̄ɔa sii n̄ ya n̄ ce. ³⁰ Iyi Jesu í f̄ɔ b̄εεb̄ε inε n̄k̄p̄ɔi í dasiε naane.

Aru n̄a do inε n̄a iyi à nε ara n̄ɔa

³¹ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ Zuifu n̄a iyi à dasiε naane í ni, bii ì waa jirima idem n̄a ì je m̄ɔc̄ɔm n̄ai nt̄ɔ nt̄ɔ. ³² Aa mà nt̄ɔ n̄a n̄ɔ nt̄ɔu á j̄ɔ ì nε ara n̄ɔe.

³³ N̄ɔi à jeaa à ni, aw̄au t̄ɔkui Aburhamu n̄ai a kù n̄ɔ a kù je arui inε ḡɔ aj̄ɔ k̄āma. Beirei í ce ì waa s̄ɔ wa ì ni aa ka nε ara n̄wa. ³⁴ N̄ɔi Jesu í je n̄ɔa í ni, nt̄ɔ nt̄ɔ n̄ wa n̄ s̄ɔ n̄ei, inε iyi í ya ce dulum fei arui dulum nii í je. ³⁵ Aru ci ya n̄ɔ ku wa kpas̄ēi laf̄ēε do aj̄ɔ fei, ama à bíei í ya wa b̄ε do aj̄ɔ fei. ³⁶ Na n̄ɔi í ce, bii amu Amai Ilaaḏ n̄ j̄ɔ ì nε arae, aa nε araei nt̄ɔ nt̄ɔ. ³⁷ N̄ mà iyi in̄εu t̄ɔkui Aburhamu n̄ai. Amma ì waa d̄ε ku k̄pam n̄a si na iyi í j̄ɔ ì ci ya j̄ɔ idem ku buba si id̄ɔ n̄ɔe. ³⁸ Mii iyi n̄ ye bi Baam n̄ɔui n̄ wa n̄ s̄ɔ n̄ε, b̄εεbei in̄ε m̄ɔ ì waa ce mii iyi baa n̄ɔe í s̄ɔ n̄ε.

³⁹ N̄ɔi à jeaa à ni, Aburhamui í je baa n̄wa. N̄ɔi Jesu í je n̄ɔa í ni, bii í je in̄εu amai Aburhamu n̄ai nt̄ɔ nt̄ɔ, mii iyi Aburhamu í ce n̄ɔui aa ya ce n̄a wo. ⁴⁰ Amma wee nsei í ya maa d̄ε ku k̄pam n̄ai, amu iyi n̄ wa n̄ s̄ɔ n̄ε ide nt̄ɔ iyi n̄ gb̄ɔ hai bi Ilaaḏ. Aburhamu kù n̄ɔ kù ce dimiε aj̄ɔ k̄āma. ⁴¹ Do n̄ɔu fei, n̄ wa n̄ s̄ɔ n̄ei, kookoosu n̄a iyi baa n̄ɔe í ya ce n̄ɔui in̄ε m̄ɔ ì waa ce.

N̄ɔi à jeaa à ni, aw̄a a kù je seege n̄a. Ilaaḏ n̄ɔu ak̄āi í je baa n̄wa. ⁴² N̄ɔi Jesu í s̄ɔ n̄a í ni, bii í je Ilaaḏi í je baa n̄ɔe aa bim n̄a, domi hai bi Ilaaḏi n̄ fita wa n̄

naa ihē. N kù naa do aram, nηui í bəm wa. ⁴³ Na mii í ce i ci ya gbə yaasee idem ηa. I ci ya gbə yaasee ηai si na iyi í jò i kaa yəkə ηa. ⁴⁴ Seetam nii í je baa nηe, nə ì waa bi i ce idəəbii baa nηeu. Hai sinte woo kpa inei. Kù waa leeki si kpāai ntə domi ntə kù wa sie. Bii wa sə ibo, í ya maa fəi bei nηu takae í ye domi ilu iboi, nə baa ilu ibo feii. ⁴⁵ Amma si na iyi í jò amu n̄ ya n s̄ ηe ntə, nηui í jò i kù waa dasim naane ηa. ⁴⁶ Yoo nηei á yəkə ku ni nηu í ye n̄ ce dulum. Kù wεε. Debei, na mii í ce i ci ya dasim naane ηa bii n̄ wa n s̄ ηe ntə. ⁴⁷ Ine iyi í je ti Ilaađ nηui í ya gbə idei Ilaađ. Si bei in̄e i kù je tεe ηa nηui í jò i ci ya gbə idee ηa.

Jesu do Aburhamu

⁴⁸ Nəi Zuifu ηau à s̄ Jesu à ni, debei awa à ne ntə si bei à ni awəu inei Samarii, nə ì ne inei inəoko. ⁴⁹ Nəi Jesu í je nηa í ni, n kù ne inei inəoko. Baam nii n̄ wa n saalu, amma in̄e i kù waa saalum ηa. ⁵⁰ N kù wa n de beereí aram. Ine gəi wa dede beerem, nηui í nə í je woo kiiti. ⁵¹ Ntə ntə n̄ wa n s̄ ηei, ine iyi wa jirima idem lafēe kaa ku pai.

⁵² Nəi Zuifu ηau à s̄ə à ni, bebei à mà iyi ntə ntə ì ne inei inəokoi, domi Aburhamu í ku nə walii ηau mə à ku, nə awə ì ni ine iyi wa jirima idee kaa ku pai. ⁵³ Bala nwa Aburhamu í ku. Mà ì tamaa awə ì la ì rooi? Nə walii ηau mə à ku. To, yooi awə ì waa tamaa ì je.

⁵⁴ Nəi Jesu í je nηa í ni, bii amui n̄ wa n de beereí aram, beere n̄gbei. Ine iyi wa de beerem nηui í je Baam, ine iyi in̄e ì ni í je Ađ Lafēe nηe. ⁵⁵ Do nηu fei, í kù màa ηa, amma amu n̄ màa. Bii n̄ ni n kù màa, n̄ je ilu iboi bei in̄e mə. Amma amu n̄ màa nə n̄ wa n jirima idee. ⁵⁶ Aburhamu, bala nηeu, í wεəd̄ inə did̄ə nla nla si bei á na ku ye kunaam. Í nə í yəə. Iyi í yəə nə inəe í d̄ə. ⁵⁷ Nəi Zuifu ηau à s̄ə à ni, i kù to ad̄ə ciitaa titā, nə beirei ì ce ì ye Aburhamu. ⁵⁸ Nəi Jesu í ni, ntə ntə n̄ wa n s̄ ηe, n̄ wεe məm wo hai waati iyi a kù bí Aburhamu. ⁵⁹ Nəi à tasi kuta à waa bi a taa, amma Jesu í manji í fita hai kpasēi Ilaađu í ne.

9

Jesu í jò ine gə iyi à bí fεeju í ye ilu

¹ Iyi Jesu wa ne ηəi í ye ine gə iyi à bí fεeju. ² Nə məcəe ηa à beee à ni, Mεetu, na mii í ce à bí inεeu ihē fεeju. Na irii dulum deei de, mà na irii dulum dii iyeə baae ηai.

³ Nəi Jesu í je nηa í ni, kù je na iyi í jò í ce dulum, kù nə kù je na iyi í jò iyeə baae ηa à ce dulum. Í fεeju e dei ku ba a ye yaase bei Ilaađ wa ce ice sie. ⁴ Dasā kù ne bei aa ka ce iyi a kù ce icei ine iyi í bəm wa. Idū í maai wa si bii ine gə kaa yəkə ku ce ice. ⁵ Waati iyi n̄ wa si andunya fei amui n̄ je inya kumái andunya. ⁶ Iyi Jesu í fə beebe í tā ηəi í tu antə í takie do s̄aa í daa fεejuu si ijuε. ⁷ Nəi í s̄ə í ni, koo wεeju si inyii fatamai Siloe. (Yaasei iriu bei í je ku bē.) Nəi fεejuu í koo í wεeju nə í baa wa ye ilu bebei.

⁸ Kpaasie ηa do ine ηa iyi à yəə í ya maa bara wo à ni, kù je məkə iyi í ya buba ku maa barau mbe ya. ⁹ Ine gə ηa à ni, nηui. Ine gə ηa mə à ni, kù je nηu, à jə n̄jei. Nəi inεeu takae í ni, amu mbe. ¹⁰ Nəi inεe ηau à beee à ni, beirei í ce ijuε í c̄i. ¹¹ Nəi í s̄ə ηa í ni, ine iyi à ya kpe Jesuu bei í tu antə si s̄aa í sisaam si iju nə í s̄əm í ni n bə fatamai Siloe n koo n wεeju. Nəi iyi n̄ koo n̄ wεeju gbakā n̄ ye ilu. ¹² Nə à beee à ni, iwoi inεeu í wa. Nə í ni, n kù mà.

Farisi ηa à waa bee fεeju iyi í ba iriu ide

¹³⁻¹⁴ Wee í ko ajəi kus̄imii Jesu í taki s̄aa do antə í jò inεeu í yeə iluu. Nəi à gbā inεeu à bəəe bi Farisi ηau. ¹⁵ Nəi Farisi ηau mə à beee bei í ce í yeə ilu. Nə í je nηa í ni, Jesu í daam s̄aa si iju í ni n koo n wεeju. Iyi n̄ wεeju nə n̄ ye ilu.

¹⁶ Nəi Farisi ηau gəgə ηa à ni, ine iyi í ce iceu be kù naa hai bi Ilaađ, domi kù waa jirima ajəi kus̄imi. Amma ine gə ηa mə à ni, beirei ilu dulum á ce ku yəkə ku ce dimii maamaakeu ihē. Nə kakəə í ləsi anini nηa.

¹⁷ Nəi à bee fεejuu má à ni, si kuyei awə takae ni, beirei ì yəə, awə iyi í jò ì ye ilu. Nə í ni, waliii.

18 Amma inε ngbo ηau a kù dasi naane iyi inεeu í je fεεju wo í bei wa yeò ilu nsei. N̄oi à koo à bee iyeò baae ηa 19 à ni, ama n̄eui ihē? N̄o nt̄o nt̄o do fεεjui ì buu be ηa? N̄o beirei í ce wa ye ilu nsei.

20 N̄oi baae ηau à ni, à mà iyi ama n̄wai n̄o do fεεju m̄oi à búu. 21 Amma a kù mà bei í ce wa ye ilu si nsei, a kù n̄o a kù mà inε iyi í c̄aa ijue. N̄ηu takae í la, i beee, á s̄o ηe do arae. 22 À f̄o beeb̄ei si na iyi í j̄ò à waa ce n̄joi inε ngboi Zuifu ηau. À waa ce n̄jo n̄jai si na iyi í j̄ò à ce anu ak̄a t̄a à ni inε iyi í j̄esi iyi Jesu í je inε iyi Ilaaḏ í cica a kaa je laf̄εe ku naa ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄ja má. 23 N̄oi í ce à ni n̄ηu takae í la, a beee.

24 N̄oi Farisi ηau à kpe inεeu má à s̄o à ni, f̄o nt̄o na Ilaaḏ. Awa à mà iyi inεeu ilu dulum nii. 25 N̄oi í je n̄ja í ni, amu de n kù mà dulum ku j̄ei n̄je. N̄ je fεεju wo amma nsei n̄ wa n ye ilu. Andi iyi n̄ mà m̄be. 26 N̄oi à beee à ni, beirei do beirei í ceee. Beirei í ce í c̄i ijue. 27 N̄o í ni, n̄ s̄o ηe t̄a, i kù gb̄o bei n̄ f̄o ηai. Beirei í ce ì waa bi i gb̄o má ηa. Mà inε m̄o ì waa bi i je m̄oc̄e ηai de.

28 N̄oi à buu à ni, aw̄oi ì je m̄oc̄e be m̄ee. Awau m̄oc̄oi Moizi ηai. 29 Awa à mà iyi Ilaaḏ í ba Moizi ide ku f̄o wo, amma inεeu be awa a kù mà hai bii í naa.

30 N̄oi inεeu í ni, to, ide n̄ηe bei í bitim iyi i kù mà hai bii í naa ηa. Do n̄ηu fei, n̄jei í j̄ò n̄ ye ilu. 31 Awa de à mà iyi Ilaaḏ ci ya gb̄o ide ilu dulum ηa, í gbe inε ηa iyi à waa jirimaε n̄o à waa ce id̄ob̄ie, ide i laf̄εe ηai í ya gb̄o. 32 Ajo k̄ama inε ḡo kù gb̄o bii à c̄i ijui inε iyi à bí do fεεju. 33 Bii kù je hai bi Ilaaḏi inεeu be í naa kaa ȳok̄o ku ce nk̄ama.

34 N̄oi à s̄o à ni, si dulum nii à b̄ie mam mam. Ì tamaa aw̄oi aa k̄o n̄wa si cio? N̄oi à gan̄jie ku naa ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄ja ηa.

Hai dasi Jesu naane ηa à yei bei fεεju ηa

35 Iyi Jesu í gb̄o à lele inεeu ηoi í koo í ȳoó í beee í ni, i dasi Am̄ai Am̄ane naane? 36 N̄oi inεeu í ni, m̄ak̄oyi, yooi í je Am̄ai Am̄ane ku ba n dasie naane.

37 N̄oi Jesu í ni, amu iyi ì waa yeu ihē m̄be, amui n̄ wa n baε ide ku f̄o. 38 N̄o í ni, n̄ dasie naane Laf̄εe. N̄oi í gule si wajuε.

39 N̄oi Jesu í ni, na irii kiitii n̄ naa si andunya ku ba fεεju ηa a ye ilu, n̄o inε ηa m̄o iyi à waa ye ilu a fεεju. 40 N̄oi Farisi ḡo ηa iyi à wa beu à gb̄o ideu ηoi à beee à ni, awa m̄o fεεju ηai? 41 N̄oi Jesu í s̄o ηa í ni, bii ì je fεεju ηa, i kù ne taale ηa. Amma si bei ì ya w̄ee si inε ì waa ye ilu ηa, n̄ηui í j̄ò ì wa si dulum hee nsei ηa.

10

M̄ondai angud̄a ηa do woo degbe

1 Jesu í ni, nt̄o nt̄o n̄ wa n s̄o ηei, inε iyi í l̄o aroi angud̄a ηa n̄o kù l̄o hai andεe, bii í koo í ḡu id̄i í bei í l̄ò, laf̄εe ile bata ngbai. 2 Amma inε iyi wa l̄o hai do andei aroi angud̄a ηau, laf̄εe í je woo degbe angud̄a ηau. 3 Woo degbe arou í ya c̄aaai, n̄o angud̄a ηau à ya gb̄o imue. N̄o ku kpe angud̄a ηa do iri n̄ja ak̄a ak̄a ku fitaò ηa waduude. 4 Waati iyi í fitaò āja fei waduude n̄o ku cua n̄ja a maa tooe domi à mà imue. 5 A kaa je a too inε n̄joo ḡo, amma aa sa ku j̄i hai bi tee domi a kù mà imue.

6 Jesu í kpa n̄ja m̄ondau be amma a kù gb̄o yaaseε.

Jesui í je woo degbe j̄iida

7 N̄oi Jesu í s̄o ηa má í ni, n̄ wa n s̄o ηei, amui n̄ je andei aroi angud̄a ηau. 8 Baai amu baasi inε ηa iyi à cuam wa fei ile bata ngba ηai, amma angud̄a ηau a kù gb̄o ide n̄ja. 9 Amui n̄ je ande. Inε iyi í l̄o wa do bi tom fei á ba faaba. Á l̄o, á n̄o ku fita, n̄o á ba bi ku je. 10 Ile n̄je ci ya naa kaa ku ce ile n̄o ku kpa n̄o ku beje. Amma amu n̄ naai ku ba inε ηa a ba kuw̄ee n̄o a n̄o j̄iida j̄iida.

11 Amui n̄ je woo degbe j̄iida. Woo degbe j̄iida í ya j̄esi n̄ηu ku kui na irii angud̄a ηa. 12 Amma woo ce gaan̄oma kù je woo degbe. Si bei angud̄a ηau a kù je titeε, bii i h̄onne muusu n̄la wa naa á j̄ò angud̄a ηau ku sa, n̄o muusu n̄lau ku mu angud̄a ηau n̄o iyi à gbe ηau a fangaa. 13 Á sai domi

na fiaɪ wa ce ice, kaa ne araarei angudā ηau. ¹⁴⁻¹⁵ Amui n̄ je woo degbe jiida. Si bei Baam í mām n̄ amu m̄ n̄ m̄a, beɛbe m̄i n̄ m̄a angudām ηa n̄ aηa m̄ à mām, n̄ n̄ jesi n̄ ku na iri n̄ηa. ¹⁶ N̄ n̄ ne angudā ḡo ηa má iyi a kù wa si arou ih̄. Kù ne bei an ce iyi n̄ kù naaò ηa wa. Aa n̄ a gb̄o imum n̄ aηaò ti tako ηau fei a je gaa akā, woo degbe m̄ akā.

¹⁷ Baaba í bim si na iyi í j̄ò n̄ jesi n̄ ku. An ku n̄ an j̄i má. ¹⁸ Ine k̄ama kaa ȳok̄o ku nya hundem. Amma amu takam nii an nya. N̄ ne yiiko iyi an na hundem, n̄ n̄ ne yiiko iyi an gbaaò má. Beɛbei Baam í dasim ku ce.

¹⁹ Iyi í f̄o beɛbe, η̄i Zuifu ηau à nyi à kp̄e má na irii ideu. ²⁰ Ine ḡo ηa à ni, í ne inei in̄ok̄oi. S̄m̄ui. Na mii í ce ì waa gb̄o idee ηa m̄m. ²¹ N̄ ine ḡo ηa m̄ à ni, ine iyi í ne inei in̄ok̄o ci ya f̄o ide be ih̄. Ine iyi í ne inei in̄ok̄o á ȳok̄o ku c̄i ijui feɛju ηa?

Zuifu ηau à k̄osi Jesu

²² Waati í to iyi aa ce jingau ḡo Zeruzalemu iyi à ya ni Kpas̄i Ilaaò ku teese. Waati beɛbe sukui t̄t̄ui. ²³ N̄ Jesu í wa bantumai kpas̄u wa ne ikpa ak̄i ileu iyi aa ya kpe bantumai Salom̄o. ²⁴ N̄i Zuifu ηau à kaak̄e à beee à ni, hee waati yoomai aa j̄ò sika iyi à w̄eò ku kpa iri. Bii aw̄i ì je ine iyi Ilaaò í cicau nt̄o nt̄o, s̄ wa s̄a s̄a.

²⁵ N̄i Jesu í je n̄ηa í ni, n̄ s̄o ηe tā, amma i kù dasim naane ηa. Ice iyi n̄ wa n̄ ce n̄ηui wa jea ine ηa seɛdam. N̄ wa n̄ cooi do irii Baam. ²⁶ Amma i ci ya dasim naane ηa domi i kù wa si in̄oi angudām ηa. ²⁷ Angudām ηa à ya gb̄o ide ku f̄m. N̄ m̄a ηa n̄ à ya maa toom. ²⁸ N̄ n̄ mu n̄ηa kuw̄e hai tā, a kaa ku aj̄o k̄ama, n̄ ine ḡo m̄o kaa ȳok̄o ku lakati ηa hai si aw̄m pai. ²⁹ Baam nii í muum n̄ í la í re ine fei. Ine ḡo kù w̄e iyi á ȳok̄o ku lakati ηa hai si aw̄i Baam. ³⁰ N̄ amu do Baam fei ak̄i.

³¹ Iyi Zuifu ηau à gb̄o beɛbe η̄i à tasi kuta à waa bi a taa má. ³² N̄i Jesu í s̄o ηa í ni, do gbugb̄ai Baam n̄ ce ice jiida nkp̄o si waju n̄ηe. Na ice yoomai ì waa bi í tam kuta ηa. ³³ N̄i Zuifu ηau à jeaa à ni, a kù waa bi ka t̄e kuta na ice jiida

ηau, amma si na iyi í j̄ò ì waa bu Ilaaò, domi aw̄u amanei n̄ ì waa bi i ce arae Ilaaò.

³⁴ N̄i Jesu í ni, à k̄o ide ḡo si tiai wooda n̄ηe. Ideu wa f̄o idei amane ηa, í ni, in̄e amane ηa, in̄e m̄o Ilaaò. ³⁵ N̄ Jesu í s̄o ηa má í ni, à m̄a iyi kuk̄oi idei Ilaaò nt̄oi wa f̄o do aj̄o fei. To, si ideu ih̄ Ilaaò tak̄e wa kpe ine ηa iyi à gb̄o ideu Ilaaò, ma irei. ³⁶ Bii beɛbei, beirei í ce ì ni n̄ wa n̄ bu Ilaaò ηa si na iyi í j̄ò n̄ ni amuu Amai Ilaaò. N̄ amu takam m̄o Baabai í cicaam n̄ í bem wa si andunya. ³⁷ Bii n̄ kù wa n̄ ce icei Baam i m̄a dasim naane ηa. ³⁸ Amma bii n̄ wa n̄ coo, baa bii i kù dasim naane ηa, i dasi icem naane ku ba i m̄a s̄a s̄a ηa iyi Baaba í wa sim n̄ amu m̄o n̄ wa si Baaba.

³⁹ Iyi à gb̄o beɛbe η̄i à waa de kp̄aa má a ba a muu, amma Jesu í gb̄a si ηa, ⁴⁰ n̄ í nyi icei idoi Zuud̄e má bii Zāa í tako í dasi ine ηa inyiu. Tenḡi bei í koo í wa, ⁴¹ n̄ ine nkp̄o í b̄o bi t̄e. N̄i ine ηa à ni, Zāa kù ce maamaake k̄ama, amma ide iyi í f̄o si ḡamei in̄eu ih̄ fei nt̄oi. ⁴² N̄ ine nkp̄o nkp̄o í dasi naane tenḡi be.

11

Ikui Lazaa

¹ M̄ok̄o ḡo iyi à ya kpe Lazaa kù waa ne baani. Betanii í je ilue, n̄ ilui Maari do Maata m̄m be. ² Lazaa wec̄i n̄ηai. Maariui í je inaabo iyi á na ku f̄asi tulare si isei Jesu n̄ ku gb̄aa do ntoir̄e. ³ N̄i wec̄i minjii Lazaa ηau à samba si Jesu anu à ni, Laf̄e, kpaasi jiid̄e kù waa ne baani.

⁴ Iyi Jesu í gb̄o ideu η̄i í ni, b̄o kaa kpaa, amma na irii b̄o in̄e ηa aa ye amboei Ilaaò do ti amu iyi n̄ je Amae.

⁵ Wee Jesu í bi Maata do if̄e do wec̄i n̄ηa Lazaa. ⁶ Baa do iyi í gb̄o baani hai nei Lazaa, í ce aj̄o minji má ilu bii í wau. ⁷ Si anyie n̄ í s̄o m̄oc̄e ηa í ni, ka nyi ilei Zudee má. ⁸ N̄i m̄oc̄e ηa à ni, Meetu, si aj̄o minjiu ih̄ bei à bi a t̄e kuta, n̄ ì waa bi i nyi be má? ⁹ N̄i Jesu í bee ηa í ni, aj̄o ak̄a leeu feloi í ne. Kù je maateji ba. Bii ine ḡo wa ne das̄a kaa koose domi wa ye inya kum̄ai

andunya. ¹⁰ Amma inε iyi wa ne idū á koose domi inya kumá kù wεεa.

¹¹ Bεεbei Jesu í sō ηa. Nō í fō má í ni, kpaasi nwa Lazaa wa sí njooi mεε, amma an koo n jūu. ¹² Nōi mēcε ηau à sōo à ni, Lafēε, bii í je wa sí njooi í sía. Á ba iri. ¹³ Wee ikui Lazaa Jesu í fāa, amma aηa à tamaa bei idei njoo alalai í fāa. ¹⁴ Na ηoi í jò Jesu í sō ηa do yaaseε í ni, Lazaa kù wεε. ¹⁵ Amma na iri ηei n̄ wεεò inō didō si na iyi í jò n kù wa be hee n̄ jò ku ba iri. Bεbei n̄ ηu be á jò í dasim naane ηa. I ne ka bō bi tεε. ¹⁶ Nōi Tomaa iyi à ya kpe Sikāu í sō mēcō kpaasie ηa í ni, to, i jò ka koo ka ku do Mεetu ajō.

Jesui í je kujji iku ηa nō n̄ ηui í je kuwεε

¹⁷ Nōi Jesu do mēcε ηau à bō Betani be. Iyi à to, à koo à ba à si Lazaa tā hee í ce ajō mεε. ¹⁸ Wee kujji Betani do Zeruzalemu kù re kilo mεeta. ¹⁹ Nō hai Zeruzalemu be Zuifu nkpō gō ηa mō à naa bi Maata do Maari à naa ku ce ηa fōo si bei wecī ηa kù wεε.

²⁰ Iyi Maata í gbō Jesu wa naa, ηoi í bō ku koε. Amma Maari wa buba kpasē. ²¹ Nōi Maata í sō Jesu í ni, Lafēε, bii í je ì wa ihē wo wecīm kaa ku. ²² Amma n̄ mà baa nsei mii iyi aa tōo Ilaaō fei á muue. ²³ Nōi Jesu í sōo í ni, wecīε á jī wa má. ²⁴ Nōi Maata í ni, ntōi, n̄ mà iyi ajōi ankāanyi iku ηa aa jī hai si bale. N̄ ηu mō á jī ajō n̄ ηu be.

²⁵ Nōi Jesu í sōo í ni, amui n̄ je kujji iku ηa nō n̄ je kuwεε. Inε iyi í dasim naane á maa wεei baa bii í ku. ²⁶ Nō inε iyi í wεε nō í dasim naane kaa ku ajō kāmā. Ì dasi ideu be naane? ²⁷ Nō Maata í jeaa í ni, oo Lafēε, n̄ dasi naane iyi awōi ì je Kirisi, Amai Ilaaō, iyi à ni á na ku naa si andunya.

Jesu wa kpata

²⁸ Iyi Maata í fō bεεbe í tā ηoi í koo í kpe Maari ifōε wa í sōo do gundu í ni, Mεetu í to wa, wa kpeε. ²⁹ Iyi Maari í gbō bεεbe ηoi í dede do saasa í bō bi tεε. ³⁰ Wee Jesu kù lō wa inō ilu titā, amma í wa tengi bii Maata í kōou. ³¹ Zuifu ηa iyi à bō Maari ku ce fōo kpasēε, à ye í

dede í fita do saasa. Nōi à tooε. À tamaa wa bō ku kpata bi baleui.

³² Nōi Maari í to bii Jesu í wau. Iyi í yōo ηoi í sεεbata si wajue í sōo í ni, Lafēε, bii ì wa ihē wo wecīm kaa ku. ³³ Iyi Jesu í ye wa kpata nō Zuifu ηa mō iyi à tooε wau à waa kpata, ideu í fō inε jūida jūida hee wa yaya. ³⁴ Nōi í bee ηa í ni, iwoi ì suu ηa. Nō à sōo à ni, Lafēε, naa cō. ³⁵ Nōi Jesu í kpata. ³⁶ N̄ ηui í jò Zuifu ηau à ni, i cō zaka bei í buu. ³⁷ Amma gōgō ηa à ni, inεeu ihē í jò fεεju ηa à ye ilu. Kaa yōkō ku ganji Lazaa ku maà ku wo?

Kujji Lazaa hai si bale

³⁸ Nōi inō ku fōu í jò Jesu í yaya má, nō í bō bi baleu. Wee baleu si lōomai iri kuta gōi í wa nō à dī andεε do kuta nla gō má. ³⁹ Nōi Jesu í ni, i tale kutau hai be ηa. Amma Maata wecī inε iyi í kuu í sōo í ni, Lafēε, bii í wa í sāmī wa nu tā domi hai waati iyi à dasie bale í to ajō mεε wa nnyī. ⁴⁰ Nōi Jesu í beεε í ni, i jō n̄ sōε n̄ ni bii ì dasim naane aa ye amboei Ilaaō mεε.

⁴¹ Si anyie ηoi à tale kutau hai be. Nō Jesu í wu iju lele í ni, Baam, n̄ wa n saabue si na iyi í jò ì gbō kutōom. ⁴² Amu takam n̄ mà iyi waati kāmā fei ì ya maa gbō idem, amma n̄ fō bεεbei na inε ηa iyi à waa leekī ihē ku ba a dasi naane iyi awōi ì bεm wa. ⁴³ Iyi í fō bεεbe í tā ηoi í la hee lele í ni, Lazaa, fita wa hai be. ⁴⁴ Nōi í fita wa hai inō baleu do acō iyi à woò awōε ηa do isεε ηa do irie. Nōi Jesu í ni, i fūu i jò ku ne ηa.

Inε ηa à waa busi nje a ba a kpa Jesu

⁴⁵ Nōi Zuifu ηa iyi à naa bi Maariu, nkpō n̄ ηa í dasi Jesu naane iyi à ye mii iyi í ce. ⁴⁶ Amma gōgō ηa à nyi à koo à sō Farisi ηau mii iyi Jesu í ce. ⁴⁷ Nōi inε ngboi woo weei Ilaaō ηau do Farisi ηau à tōtōo inε ngboi woo ce kiiti ηau mō à bee nje à waa ni, beirei aa ka ce. Inεeu wee í wasi maamaake nkpō nkpō ku ce. ⁴⁸ Bii à jò wa ce bεεbe wa koo inε fei á na ku dasie naane. Nō inei Romu ηa aa naa a lege kpasēi Ilaaō, nō a ko dimi nwa.

⁴⁹ Amma Kaifu iyi í je woo wee nla si adō n̄ ηu be, í wa inō n̄ ηa, nō í sō ηa í

ni, i kù mà nkāma ŋa. ⁵⁰ I kù mà ŋa iyi aranfāani nwai inε akā ku ku si agbei dimi nwa ŋa? Si beεbe dimi nwa fei kaa ce nfe má. ⁵¹ Wee, ide iyi í fɔu be, kù je hai si lasabui n̄ju takaei wa naa. Amma si na iyi í jò í je woo wee nla si adɔ n̄ju, na ŋɔi í jò í ce walii Jesu ku ku si agbei dimii Zuifu ŋa. ⁵² Kù nɔ kù je si agbei aŋa akāi á ku, amma á kui ku ba kú jò amai Ilaaɔ ŋa iyi à wa bii fei a je akā.

⁵³ Ŋɔi í jò hai ajɔ n̄ju à waa busi n̄je a ba a kpa Jesu. ⁵⁴ Na ŋɔi í jò Jesu ci ya maa dabii si inɔi Zuifu ŋau má si bantuma, amma í ne hai be í bɔ ile iyi í wa kəkəi gɔɔba gɔ si ilu gɔ iyi à ya kpe Efaraimu. N̄ju do mɔcɔe ŋa à koo à buba ilu be.

⁵⁵ Wee jingauí Zuifu ŋa iyi à ya kpe Iku ku kua í maai wa. Nɔ hai ilεeko ŋa inε nkpɔ í bɔ kuwee ku ce Zeruzalemu ku ba a má hee jingauu ku maà to wa. ⁵⁶ Ŋɔi à waa dεde Jesu, nɔ à leeki bantumai kpasēi Ilaaɔ à bee n̄je à waa ni, beirei ì waa lasabu ŋa. Ma kù waa naa jingauí ya. ⁵⁷ Wee inε ngboi woo weei Ilaaɔ ŋa do Farisi ŋa à na wooda à ni bii inε gɔ í mà bii Jesu í wa ku sɔ aŋa a koo a muu.

12

Maari í fāsi tularé si isei Jesu

(Cɔ Matie 26:6-13; Maaku 14:3-9)

¹ Si ajɔ mεefa iyi í gbe jingauí Iku ku kuau ku bei ku to wa, ŋɔi Jesu í bɔ Betani. Bei Lazaa inε iyi Jesu í j̄i hai si balɛu í wa. ² Ilu bei à cea Jesu ije wa je. Maata wa gbɔ n̄ja nɔ Lazaa í wa si inɔ n̄ja. ³ Wee Maari í ne tularéi fia nkpɔ gɔ iyi à ce do ikpoi naadi alala, zakai bubui kilo. Ŋɔi í koo í soo í naa í fāsi isei Jesu, nɔ í gbāa do ntoí iriε. Ŋɔi inunui tularéu í gba kpasēu fei.

⁴ Ŋɔi inε akāi mɔcɔi Jesu ŋau iyi à ya kpe Zudasi Isikarioti inε iyi á zambaεu í ni, ⁵ fiaí tularéu ihē á yɔkɔ ku to fiaí icei adɔ akā. Na mii í jò a kù taa ka kpēa ilu are ŋa fia. ⁶ Iyi wa fɔ beεbe kù je wa ce araareí ilu are ŋau fa, amma si na iyi í jò í je ile dei. N̄hui í ya maa mu

bɔgɔi fia n̄ja, nɔ í ya maa ce ilei fia iyi à ya dasiu. ⁷ Amma Jesu í ni, jò abou si laakaε. Amui í jilεa ku ba ku fāsim a bei a sim. ⁸ Waati kāma fei aa ne ilu are ŋa si inɔ n̄je, amma amu í kaa nem do ajɔ fei ŋa.

À waa de kpāa a kpa Lazaa

⁹ Zuifu nkpɔ í gbɔ iyi Jesu í wa Betani, nɔ à bɔ be. Kù je na Jesu n̄ju akā, amma à waa bi à ye Lazaa iyi Jesu í j̄i hai si balɛu. ¹⁰ Amma inε ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau à waa busi n̄je a ba a kpa Lazaa mɔ, ¹¹ domi na iriεi Zuifu nkpɔ gɔ ŋa à fita hai bi tu ŋa à dasi Jesu naane.

Jesu wa lɔ inɔ ilu Jeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40)

¹² Iju kumáε ŋɔi zamaa iyi í naa jingauu í gbɔ iyi Jesu wa naa Zeruzalemu. ¹³ Ŋɔi à so wuai kpakpa à waa bɔ ku koε. À dɔ anu hee lele à waa ni, à waa saabue. Aɔ Lafēε ku weε, awɔ iyi ì waa naa do iriε. Ilaaɔ ku weε, awɔ Ilaalui Izireli *. ¹⁴ Jesu wee í ba ama gbankεε gɔ wa gū. Beεbei í ce si bei kukɔi ideí Ilaaɔ wa fɔ í ni, ¹⁵ I maà ce n̄jo, inε inei Siɔɔ ŋa. I cɔ ilaalu n̄je í gū ama gbankεε, wa naa.

¹⁶ Ide ŋau be mɔcɔi Jesu ŋau a kù gbɔ yaaseε waati beεbe, amma waati iyi í nyi lelei Aɔ do amboεε, à ye gigi iyi mii ŋau fei à kɔɔ si kukɔi ideí Ilaaɔ na iriε, à nɔ à cea fei ndεε.

¹⁷ Inε ŋa iyi à wa be do Jesu ajɔ waati iyi í kpe Lazaa í j̄u hai si balɛu, aŋa fei à waa sisia inε ŋa mii iyi Jesu í ce. ¹⁸ Ŋɔi í jò zamaa fei í bɔ ku koε beεbe domi à gbɔ baauí maamaake iyi í ceu. ¹⁹ Na n̄ju, Farisi ŋau à fɔ aŋa duusɔɔ à waa ni, i kù ye à mɔngɔ inεεu ihēi mam mam? Wee inei andunya ŋa fei à waa tooε.

Gerεki gɔ ŋa à waa de Jesu

²⁰ Wee Gerεki gɔ ŋa à wa si inɔi inε ŋa iyi à naa Zeruzalemu Ilaaɔ ku gulεa waatii jingauu. ²¹ Ŋɔi à bɔ bi Filipu inei Besaida si ilei Galileeu, à ni, məkɔyi, à waa bi Jesu ku ye.

* **12:13** à waa saabue Do feei gerεki hozanai à ya ni.

22 Nɔi Filipu í koo í sɔ Anderee, nɔ Anderee do Filipu à koo à sɔ Jesu. 23 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, awaati í to mbe bei bii ine ŋa aa ye amboei amu Amai Amane. 24 Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ŋei, bii ijui iya kù cuku si ile kù ku, nɔ akāi á maa wɛɛ. Amma bii í ku á bí iju nkpɔ nkpɔ. 25 Ine iyi í bi kuwɛɛ á na ku kuáɛ. Ine mɔ iyi kù saalu kuwɛɛ ngɔgɔ, sɔɔlui kuwɛɛ hai tãí lafɛɛ wa ce. 26 Ine iyi í wɛɛ na irim ku toom wa. Nɔ bii ñ wa, bei lafɛɛ mɔ á wa. Bii ine gɔ í wɛɛ na irim, Baam á cea lafɛɛ bɛɛɛɛ.

Jesu wa fɔ ide ikuɛ

27 Nɔi Jesu í ni, nsei inɔm í fɔ jiida jiida. N kù mà baa beirei an fɔ. Mà n tɔɔ Baaba ku nyam si wahala iyi á bam nsei ihɛi ya. Aawo, n kaa n ce bɛɛbe domi na nɔi í jò ñ naa. 28 Baaba, jò iriɛ ku ne bɛɛɛɛ. Iyi Jesu í fɔ bɛɛbe ŋɔi à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, ñ jò ñ ne bɛɛɛɛ tã nɔ an jò ku kɔɔsi má. 29 Iyi ine ŋa iyi à wa beu à gbɔ ide ku fɔu, ŋɔi à ni, kulai ijii. Nɔi ine gɔ ŋa mɔ à ni, amaleka gɔi wa baa ide ku fɔ.

30 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, kù je na irim nii à gbɔ ide ku fɔu be, amma na iri nɔi. 31 Nsei ajɔ í to wa mbe si bii Ilaaɔ á kiiti inei andunya ŋa. Bɛɛɛi aa lele Seetam ilaalui andunya. 32 Waati iyi aa som hai ile a kɔam lele, waati bɛɛɛi an fa ine fei wa bi tom. 33 Si ideu be Jesu wa sisi yaase bei nɔi á kui. 34 Nɔi zamaau í sɔɔ í ni, à gbɔ si tiai wooda nwa iyi ine iyi Ilaaɔ í cicau á maa wɛɛi hee do ajɔ fei. Beirei í ce ñ waa ni kù ne bei á ce iyi a kù so Amai Amane hai ile a kɔae lele. Yooi í je Amai Amane.

35 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, í gbe keeke iyi inya kumá kaa wa anini nɔi má. Í sɔa í ya maa ne si waati iyi ñ ne inya kumá ŋa ku ba ilu kuku ku mà na ku boe nɔi, domi ine iyi wa ne si ilu kuku ci ya mà bii wa bɔ. 36 Na nɔi, i dasi inya kumá naane waati iyi ñ nɔ ŋa ku ba í je amai inya kumá ŋa.

Zuifu ŋa a kù dasi Jesu naane

Iyi Jesu í fɔ bɛɛbe í tã ŋɔi í dede hai inɔ nɔi í ne í koo í manji. 37 Baa do iyi í ce maamaake nkpɔ fei si waju ŋa a

kù dasi naane. 38 Bɛɛɛi ide iyi walii Ezai í fɔu í ce. Í ni, Lafɛɛ, yooi í dasi waazo nwa naane. Mà bi yooi Lafɛɛ í nyisi gbugbãɛ. 39-40 Walii Ezai í fɔ má í ni, Ilaaɔ í fɛɛju ŋa, Ku ba a mà ñ ye ilu. Nɔ í jò idɔ nɔi í le Ku ba a mà mà do bisi nɔi. Í ce bɛɛɛi ku ba a mà na a kpaasi idɔ nɔ nɔi ku jò a ba iri. Nɔi í jò a kù yɔkɔ a kù dasi naane. 41 Ezai í fɔ bɛɛɛi si na iyi í jò í ye amboei Jesu nɔ í fɔ ide na iriɛ.

42 Do nɔi fei, baa ine ngboi Zuifu ŋa nkpɔ í dasi Jesu naane. Amma si bei à waa ce nɔi Farisi ŋa a kù jesi si bantuma ku ba a mà na a ganji ŋa ile bii à ya ce kutɔtɔ ŋa ku bɔ má. 43 A kù waa bi a lele ŋa hai bei si na iyi í jò saabui amane ŋa à bi í re ti Ilaaɔ.

Idei Jesu í ye taalei ine ŋa

44 Nɔi Jesu í fɔ ide hee lele í ni, ine iyi í dasim naane, kù je amu akāi í dasi naane, í dasi ine iyi í bem wa mɔ naane. 45 Bɛɛbe mɔi ine iyi í yem í ye ine iyi í bem wai. 46 Amui ñ je inya kumá, nɔ ñ naai si andunya ku ba ine iyi í dasim naane fei ku mà wa si ilu kuku má. 47 Ine iyi í gbɔ idem nɔ kù waa saaluɛ, kù je amui an ye taalei lafɛɛ. Amu ñ naai n ŋa n faaba inei andunya ŋa, n kù naa ku ye taale nɔi. 48 Ine iyi í kɔsim nɔ kù gba idem, í ne mii iyi á ye taalei lafɛɛi. Ide ŋa iyi ñ fɔ, nɔi á ye taalei lafɛɛ si ajɔi ankāanyiu. 49 Ideui á ye taale si na iyi í jò n kù wa n fɔ ide do yiikoi aram, amma Ilaaɔ Baaba takaei í sɔm ide ŋa iyi an fɔ. Nɔi í nɔ í bem wa. 50 Ñ mà iyi ide ŋa iyi í sɔm ŋa kuwɛɛ hai tãí á je kɔkɔ ŋa. Nɔi í jò ide iyi ñ wa n fɔ, ñ wa n fɔi bei Baaba í sɔm.

13

Jesu í wɛɛ isei mɔcɛ ŋa

1 Ajɔ iyi bii iju í má á je jingau Iku ku kuau í to. Nɔi Jesu í mà iyi waatii nɔi í to mbe nɔi ku ne hai andunya nɔi ku bɔ bi Baa nɔi. Hai sinte hee ku baa

nsei í ne kubii inεε ηa, nɔ kubii nηa iyi í nεu í bɔɔi hee kɔɔ.

² Nɔi Jesu do mɔcɔe ηa à waa je ajo. Wee Seetam í tale si Zudasi Isikarioti amai Simɔɔu ku zambae tā. ³ Jesu takae í mà iyi Ilaaɔ Baaba í daa nηu mii fei si awɔ, í nɔ í mà iyi nηu í naai hai bi Ilaaɔ nɔ nηu wa nyi be má. ⁴ Nɔi í dede hai bi ku jεu í bɔ kumbooe í jilɔɔ, nɔ í so aco go í dī si kpakae. ⁵ Nɔi í bu inyi si jεe wa wiεɔ kutɛi mɔcɔe ηa nɔ wa gbāa do aco iyi í dī si kpakaeu. ⁶ Iyi í to si Simɔɔ Pιeε ηɔi Pιeε í beee í ni, Lafēe, awɔi aa wie kutem? ⁷ Nɔ Jesu í jεaa í ni, i kù mà mii iyi n̄ wa n ce nsei, amma bii í kɔɔsi aa na i mà. ⁸ Nɔi Pιeε í ni, aawo, awɔ si aa wiem kutem pai. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, bii n kù wie kutεe i kaa je inem má. ⁹ Nɔi Simɔɔ Pιeε í ni, debei Lafēe, kù je kutem nηu akāi aa wie mee, wie awɔm do irim fei. ¹⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, inε iyi í we tā kù ne bukaatai ku we má í gbe isee ηa ku ba ku má mam mam. Inε è má, amma kù je inε fei. ¹¹ Wee Jesu í mà inε iyi á zamba nηu tā, ηɔi í jò í ni kù je aηa feii à má.

¹² Iyi í wie kute nηa ηa í tā, ηɔi í so kumbooe í dasi, nɔ í nyi agbeee má í bei í beee ηa í ni, è mà yaasei ice iyi n̄ ce nηeu be ηa? ¹³ Ì ya maa kpem Mεetu do Lafēe ηa. Ntɔi ì waa fɔ ηa, domi beebɛi n̄ je. ¹⁴ To, bii amu iyi n̄ je Lafēe do Mεetu nηe n̄ wie kute nηe ηa, í s̄ia inε mɔ i ya wie kutɛi n̄ je ηa. ¹⁵ Yaase jiidai n̄ nyisi n̄ be ku ba inε mɔ i ya cea n̄ je bei n̄ ce nηe. ¹⁶ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ηei, woo ce ice ci ya la ku re inε ngboe. Beebɛ mɔi inε iyi à be ci ya la ku re inε iyi í bɔɔ. ¹⁷ Nsei wee ì mà yaasei iyi ihē ηa. Bii ì waa coo ηa, aa ne inɔ didɔ ηa.

¹⁸ Kù je inε feii n̄ wa n fāa. N̄ mà inε ηa iyi n̄ cicai. Amma kù ne bei á ce iyi kukɔi ideii Ilaaɔ kù kɔ. Kukɔu í ni, inε iyi wa bam ku je ajo, nηui í sinda í je mbεem. ¹⁹ Hai nsei n̄ wa n sɔ ηei hee ide ηau ku maa ce ku ba bii í na í ce i dasi naane ηa iyi amui n̄ je inε iyi n̄ ni n̄ jεu. ²⁰ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ηei, inε iyi í gba inε iyi n̄ be, amui í gba. Nɔ inε iyi í gbam, inε iyi í bem wai í gba.

Jesu wa fɔ iyi Zudasi á zamba nηu
(Cɔ Matie 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luku 22:21-23)

²¹ Iyi Jesu í fɔ beebɛ í tā, ηɔi inɔe í fɔ kaa kaa. Nɔi í sɔ ηa s̄aa s̄aa í ni, ntɔ ntɔ an sɔ ηe, inε akā nηei á zambam. ²² Nɔi mɔcɔ ηau à waa cɔ n̄ je domi a kù mà inε iyi wa fāa. ²³ Wee inε akā nηa, inε iyi Jesu í bi jiidai jiidau, wa gbesi gendei Jesu. ²⁴ Nɔi Simɔɔ Pιeε í ceaa nyinda do awɔ ku beee Jesu yooi wa fāa. ²⁵ Nɔi mɔcɔ iyi wa gbesi gendei Jesuu í beee í ni, Lafēe, yooi ì waa fāa. ²⁶ Nɔi Jesu í jεaa í ni, an bu kili nɔ n gusi ayε, inε iyi n̄ na, lafēei. Nɔi í bu kiliu í na Zudasi amai Simɔɔ Isikarioti. ²⁷ Hai waati iyi Zudasi í gba kiliu gbakā Seetam í lɔ si ei. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, mii iyi aa ce, coo do njuma.

²⁸ Amma si inɔ nηa inε go kù mà mii iyi í jò í sɔɔ beebɛ. ²⁹ Si bei Zudasii wa mu bɔgɔi fia nηau, ηɔi í jò inε go ηa à tamaa Jesu í ni koo ra ngɔgɔ wa iyi aηa aa jεɔ jingau walakɔ wa sɔɔ ku mua ilu are ηa fia. ³⁰ Iyi Zudasi í gba ciliu í mi gbakā ηɔi í fita. Wee í ko idū í dū.

Wooda titɔ

³¹ Iyi Zudasi í fita ηɔi Jesu í ni, beebɛi inε ηa aa ye amboei amu Amai Amanε, nɔ aa ye ti Ilaaɔ mɔ na irim. ³² Si bei inε ηa aa ye amboei Ilaaɔ na irim, nηu takae á jò a ye ti amu mɔ. Á coo mɔi kaa kpe. ³³ Inε baakɔm ηa, waati keekei í gbe iyi an wee do inε, nɔ si anyie aa na i maa dedεem ηa. Amma ide iyi n̄ sɔ Zuifu ηau nηui n̄ wa n sɔ inε mɔ be nsei. I kaa yɔkɔ i bɔ bii n̄ wa n bɔ ηa. ³⁴ Wooda titɔ iyi n̄ wa n jile nηe wee, i ya bi n̄ je ηa. Si bei n̄ bi n̄ je, inε mɔ i ya bi n̄ je ηa. ³⁵ Bii ì bi n̄ je ηa, inε fei á mà iyi ì je mɔcɔm ηa.

Jesu wa fɔ iyi Pιeε á jã ku ni nηu kù mà

³⁶ Nɔi Simɔɔ Pιeε í beee Jesu í ni, iwoi ì waa bɔ Lafēe. Nɔi Jesu í jεaa í ni, bii n̄ wa n bɔ i kaa yɔkɔ i toom nsei, amma bii í kɔɔsi aa toom wa be. ³⁷ Nɔi Pιeε í beee í ni, Lafēe, beirei í ce n kaa n yɔkɔ n tooe nsei. N̄ tā sɔɔlu n̄ na kuwεem na irie. ³⁸ Nɔi Jesu í jεaa í ni, ì tā sɔɔlu ì na kuwεee na irim do ntɔ? Ntɔ ntɔ n̄ wa n

sōei, hee ajεε ku maa kə aa jā ise gbεeta i ni i kù màm.

14

Jesui í je kpāa iyi wa bə bi Baaba

¹ Nəi Jesu í sō məcə ηa í ni, i maà ya wεε do inə ku fə ηa. I dasi Ilaađ naane nə i dasim naane ηa. ² Bi ku wa í kpə kpasēi Baam. Nə wee n̄ wa n koo bε n koo n ce n̄ηe səlui bi ku wa. Bii kù je ntə, n kaa n sō ηe. ³ Bii n̄ koo n̄ ce n̄ηe bi ku wa n̄ tā an nyi wa má, n naa n gbā ηe n bəð ηe bi tom ku ba in̄e mə i wa bii n̄ wa. ⁴ Bii n̄ wa n bə ì mà kpāau ηa.

⁵ Nəi Tomaa í ni, Lafēε, a kù mà baa bii ì waa bə məm. Beirei aa ka ce ka mà kpāau. ⁶ Nəi Jesu í jεaa í ni, amui n̄ je kpāa, do ntə, do kuwεε. Ine kāmā kaa bə bi Ilaađ Baaba bii kù je hai do bi tom. ⁷ Bii ì màm ηa, aa mà Baam ηa. Nə hai nsei ì màa ηa ì nə ì yəə ηa.

⁸ Nəi Filipu í ni, Lafēε, nyisi wa Baaba, n̄ηu bε á to wa. ⁹ Nəi Jesu í jεaa í ni, Filipu, hai kukpei n̄ wa inə n̄ηe ihē nə i kù màm? Ine iyi í yem í ye Ilaađ Baabai. To, na mii í ce ì waa ni, nyisi wa Ilaađ Baaba má. ¹⁰ I kù dasi naane iyi n̄ wa si Ilaađ Baaba, nə Ilaađ Baaba mə í wa sim ni? Ide iyi n̄ wa n sō ηe, n kù wa n fəə do yiikoi amu takam. Amma Baaba í wa sim nə n̄ηui wa ce icεε. ¹¹ I dasim naane ηa iyi n̄ wa si Baaba nə Baaba mə í wa sim. Walakə i dasi naane ηa baa na icεu takεe iyi ì waa ye ηa. ¹² Ntə ntə n̄ wa n sō ηei, ine iyi í dasim naane, lafēε mə á ce icε iyi n̄ wa n ce, nə á ce ku la ku re bebe məm, domi wee n̄ wa n bə bi Baaba. ¹³ Nə mii iyi aa təε do irim ηa fei an coo ku ba amu Amau n nyisið amboei Baaba. ¹⁴ Bii ì təε ngəgə do irim aa ba ηa.

Jesu í ce kuwā n̄ηu ku bε Hundei Ilaađ wa

¹⁵ Nə Jesu í ni má, bii ì bim ηa aa jirima mii iyi n̄ ni ì ce ηa. ¹⁶ Nə an təə Ilaađ Baaba ku mu n̄ηe Woo mua gbugbā mmue wa, iyi á maa wεε do in̄e hee do ajə fei. ¹⁷ Woo mua gbugbāu Hundei Ilaađi, n̄ηui á jè ine ηa a mà ntəu. Inei andunya ηa a kaa yəkə a gbāa si na iyi í jè a kù waa yəə, beεbe

məi a kù màa. Amma in̄e ì màa ηa, domi í wεε do in̄e, á nə ku wa si idə n̄ηe.

¹⁸ N kaa n̄ jè ηe kəyə. An na n nyi wa bi tu ηe má. ¹⁹ Í gbe keeke nsei iyi inei andunya ηa a kaa yem má, amma in̄e aa yem ηa si na iyi í jè n̄ wεε, nə in̄e mə aa wεε ηa. ²⁰ Waati iyi ajəu í to wa aa mà ηa iyi n̄ wa si Baam nə in̄e mə ì wa sim ηa nə amu mə n̄ wa si ηe.

²¹ Ine iyi í mà woodam nə wa jirimaε, lafēεi í bim. Ine iyi í bim, Baam á bi n̄ηu mə, nə amu takam an bi lafēε, nə an nyisiε aram.

²² Zudasi gə í wa bε, amma kù je Zudasi Isikariəti. N̄ηui í beεe í ni, Lafēε, beirei aa ce ì nyisi wa araε nə ì kaa nyisi inei andunya ηa. ²³ Nəi Jesu í jεaa í ni, ine iyi í bim fei á gbə idem, nə Baam á bi lafēε nə amu do Baam nəu fei aa ka na ka ce bi ku wa si idəi lafēε. ²⁴ Ine iyi kù bim, lafēε kaa jirima idem pai. Nə ide iyi ì waa gbə ηau ihē ηa, kù je idei amu takam, amma idei Baabai. N̄ηui í bεm wa.

²⁵ Ide ηau ihē fei n̄ wa n sō ηei hai waati iyi n̄ wa inə n̄ηe ihē. ²⁶ Amma Hundei Ilaađ, Woo mua gbugbāu, á maa kə ηe si mii fei, nə ku maa ye ηe gigii ide ηa iyi n̄ tako n̄ sō ηe fei. N̄ηui Baaba á be n̄ηe wa do irim nəu.

²⁷ Laakai ku sūi n̄ wa n jè n̄ηe. Bei amu takam n̄ wεεð laakai ku sū, beεbe məi an jè in̄e mə í wεεð laakai ku sū. Nə laakai ku sū iyi an mu n̄ηeu kaa je bei ti andunya. Na n̄ηu, i maà wεεð inə ku fə ηa, nə i maà jè zigi n̄ηe ku da. ²⁸ Í gbə ηa iyi n̄ sō ηe n̄ ni n̄ wa n koo amma an nyi wa bi tu ηe má. Bii ì bim ηa aa wεε do inə didə ηa do iyi n̄ wa n bə bi Baaba, domi n̄ηui í rem. ²⁹ Na ηəi í ce n̄ wa n sō ηe hai nsei hee ide ηau ku maa ce, ku ba bii ideu í na í ce ì dasim naane ηa. ³⁰ N kaa n̄ ba n̄ sō ηe ide nkpə má si na iyi í jè Seetam ilaalui andunyau wa naa, amma kù ne gbugbā kāmā sim. ³¹ To, ì dede ka nε ku ba inei andunya ηa a mà iyi n̄ bi Baaba nə n̄ wa n ce fei ndεε si bei Baaba í nam woodaε.

15

Jesui í je icui j̄ti ndii rezēε

1 Si anyii n̄u n̄o Jesu í s̄o ña má í ni, amui ñ je icui j̄li ndii rez̄e n̄o Baam m̄ai í je woo logooe. 2 Amaaw̄m ña iyi a ci ya so fei, n̄hui í ya da ña ku nȳo ña. Amaaw̄o ña iyi à waa so m̄o í ya k̄ota ñai ku ba kuso n̄ña ku k̄osi. 3 Ine í má t̄a do saabui ide iyi ñ s̄o ñe. 4 I j̄ò i má sim ña, n̄o amu m̄o an má si ñe. Si bei amaaw̄o kaa ȳk̄o ku so iso do araē bii k̄u je wa má si icui j̄li, beēbe m̄ai in̄e taka n̄ñe i kaa ȳk̄o i so bii i k̄u waa má sim ña.

5 Amui ñ je icui j̄li ndii rez̄e, in̄e m̄ai ñ je amaaw̄e ña. Ine iyi wa má sim n̄o amu m̄o ñ wa n̄ má si laf̄e, á so iso n̄kp̄o. Amma bii k̄u je do amu i kaa ȳk̄o i ce nḡo ña. 6 Ine iyi k̄u waa má sim aa nyaai a nȳo bei à ya nȳo amaaw̄i j̄li ña. Si anyiē, bii à gb̄e n̄o a t̄ot̄o ña a dasi ña ina a jo. 7 Bii ñ waa má sim ña n̄o idem í wa si ñe i t̄o mii iyi ñ bi fei ña aa ba ña. 8 Iso n̄kp̄o ku so n̄ñe á j̄ò irii Baam ku n̄e amboe. Beēbe m̄ai aa nyisiò in̄e ña iyi in̄eu m̄oc̄m ñai. 9 Ñ bi ñe bei Baam m̄o í bim. I j̄ò i wa si kubim ña. 10 Bii ñ waa jirima woodam ña, beēbe m̄ai aa wa si kubim ña, bei amu m̄o ñ jirima woodai Baam n̄o ñ wa si kubie.

11 Ñ s̄o ñe in̄e n̄ñu bei ku ba in̄o did̄m ku wa si ñe n̄o in̄o did̄o n̄ñe ku k̄o. 12 Wooda iyi ñ na ñe wee, i ya bi n̄je ña bei ñ bi ñe. 13 Kubi n̄la ḡo k̄u w̄e iyi í re in̄e ku ku si agbei kpaasie ña. 14 Bii ñ waa ce iyi ñ dasi ñe ñ je kpaasim ñai. 15 Ñ kaa n̄ kpe ñe aru má, domi aru ci ya mà mii iyi laf̄e wa ce. Amma ñ wa n̄ kpe ñe kpaasi ña si na iyi í j̄ò mii iyi ñ gb̄o hai bi Baam fei, n̄hui ñ s̄o ñe be. 16 K̄u je in̄e í cicaam, amma amui ñ cica ñe. N̄o ñ nya ñe ik̄a ku ba i ya so iso iyi á kpe ña. Si beēbe mii iyi aa t̄o Baaba do irim ña fei á mu ñe. 17 Iyi ñ wa n̄ dasi ñe n̄ñui í je i ya bi n̄je ña.

Inei andunya ña à cé Jesu do in̄e ña

18 Bii in̄e andunya ña à cé ñe, i mà ña iyi amui à tako à cé. 19 Bii ñ je ti andunya ña, tilasi in̄e andunya ña aa bi ñe, domi tu ñai ñ je ña. Amma amu ñ cica ñe ñ nya ñe hai si andunya, n̄o i k̄u je ti andunya má ña. N̄ñui í j̄ò in̄e

andunya ña à cé ñe. 20 N̄o i ye gigii ide iyi ñ s̄o ñe ñ ni woo ce ice ci ya la ku re laf̄e. Beēbei si bei à wahalam aa wahala in̄e m̄o. Bii í je à jirima idem, beēbe m̄ai aa jirima ide n̄ñe. 21 Amma mii ñau be fei aa ce n̄ñe na irim si na iyi í j̄ò a k̄u mà in̄e iyi í bem wa. 22 Bii n̄ k̄u naa n̄ k̄u s̄o ña ide wo, dulum kaa wa si iri ña. Amma n̄sei a k̄u n̄e bei aa ce a ni aña a k̄u mà mà dulum nii. 23 Ine iyi í cé m̄o í cé Baam m̄ai. 24 Ine k̄ama k̄u ce mii iyi ñ ce si anini ña. Bii n̄ k̄u ce mii ñau be wo, dulum du ña kaa wa si iri ña. Amma wee n̄sei à ye fei nd̄e n̄o do n̄ñu fei à cé amu do Baam. 25 Iyi be í cei ku ba ide iyi à k̄o si t̄iai wooda ña ku k̄o iyi í ni, à cé m̄o n̄o a k̄u mà iriò is̄e.

26 Amma an̄ be n̄ñe Hundei Ilaā wa, n̄ñui á j̄ò in̄e ña a mà nt̄u. N̄ñui í je Woo mua gbugb̄au, n̄o hai bi Ilaā Baabai á naa. Bii í to wa n̄ñui á je n̄ñe seēdam. 27 N̄o in̄e m̄o aa j̄e in̄e ña seēdam ña, si na iyi í j̄ò awaòe ñai à w̄e hai waati iyi ñ sinti ic̄m.

16

1 Ide ñau ih̄e fei ñ s̄o ñe ku ba i mà kooe ña si naane ku dasi ñe. 2 Aa na a ganji ñe ile bii à ya ce kut̄ot̄o ña ku b̄o. N̄o awaati wa naa iyi in̄e ña aa kpa in̄e ḡo ñe ña, n̄o aa maa tamaa bei Ilaā ña à waa cea ice. 3 Aa ya maa ce beēbei si na iyi í j̄ò a k̄u mà m̄ hee má je Baaba. 4 Ñ wa n̄ s̄o ñe ide ñau ih̄e ku ba bii awaatiu í to wa i ye gigi ña iyi ñ tako ñ s̄o ñe t̄a.

Ici Hundei Ilaā

Ñai Jesu í s̄o ña má í ni, n̄ k̄u s̄o ñe ide ñau ih̄e hai sinte domi awae ñai à w̄e. 5 Wee n̄sei ñ wa n̄ b̄o bi in̄e iyi í bem wa, n̄o baa in̄e ak̄a ñe k̄u beem iwoi ñ wa n̄ b̄o. 6 Amma ideu ih̄e iyi ñ s̄o ñe n̄ñui í f̄o in̄o ñe kaa kaa, ma irei. 7 Do n̄ñu fei, nt̄ai ñ wa n̄ s̄o ñe, bii ñ koo aranf̄aani ñe. Aranf̄aani ñe, domi bii ñ koo an̄ be n̄ñe Woo mua gbugb̄au wa, amma bii n̄ k̄u koo kaa naa bi tu ñe. 8 Waati iyi á to wa n̄ñui á nyisi in̄e andunya ña iyi à je ilu dulum ña, n̄o ku j̄ò in̄e ña a mà mii iyi í je dee dee, n̄o ku j̄ò a mà iyi Ilaā á kiiti in̄e ña. 9 Á nyisi

na iyi à jε ilu dulum na si na iyi í jò a kù dasim naane. ¹⁰ Á jò á mà mii iyi í jε dee dee si na iyi í jò ñ wa n bə bi Baaba nə i kaa yem má na. ¹¹ Nə á jò a mà iyi Ilaađ á kiiti inε na domi í kiiti Seetam ilaalui andunya tā məm.

¹² Ñ nε mii nkpə iyi an sō nε má amma ideu í re nε titā. ¹³ Waati iyi Hundei ntə á to wa, nñui á jò i mà ntəu fei na. Kaa fə ide do yiikoí nñu takae, ide na iyi í gbə do iyi à na ku cei á sō nε. ¹⁴ Nñui á jò irim ku nε amboe, domi idem nii á gbə ku sisi nñε. ¹⁵ Mii iyi Baaba í nε fei, tom nii. Nəi í ce ñ ni Hundei Ilaađu á gbə idem ku sisi nñε.

Inə ku fə á na ku jε inə didə

¹⁶ Jesu í sō na í ni, bii í kəəsi keeke i kaa yem má na, nə bii í ce sāa má aa yem na. ¹⁷ Nəi məcəe gə na à bee nje à waa ni, yoomai í jε yaasei ideu be. Í ni bii í kəəsi keeke a kaa ka ye nñu nə bii í ce sāa má aa ka ye nñu. Yoomai í jε yaasee. Í ni nñu wa bə bi Baai nñu. Yoomai í jε yaasei iyi be mə má. ¹⁸ To, yoomai í jε yaasei bii í kəəsi keeke. A kù mà ide mii wa fə.

¹⁹ Wee Jesu í mà iyi à waa bi a bee nñu ideu. Nəi í ni, to, ñ sō nε ñ ni bii í kəəsi keeke i kaa yem má na, nə bii í ce sāa má aa yem na, mà irei. Ideu bei ñ waa bee na? ²⁰ Ntə ntə ñ wa n sō nε, aa kpata i weewea na, amma á dāa inei andunya na si. Aa wεε do inə kufə na, amma inə kufə nñε á na ku kpaasi inə didə. ²¹ Bii inaabo í gule wa bi ku bí, í ya nε inə ku fə si na iyi í jò waatii ara kuroei í to wa. Amma bii í bí amau í ya gbεje ara kuroui domi inə didəe í ya la do iyi í bí ama si andunya. ²² Beebei inε mə ñ wεεð inə kufə si nsei na. Amma an na n ye nε má, aa wεεð inə didə na, nə inε gə kaa yəkə ku nya inə didə nñεu.

²³ Bii awaatiu í to wa, i kaa beem nkāma na. Ntə ntə ñ wa n sō nεi, mii iyi aa təə Ilaađ Baaba do irim na fei á mu nñε. ²⁴ Hee nsei i kù təə ngəgə do irim na. I təə, aa ba na ku ba inə didə nñε ku kə.

Jesu í kāmia andunya

²⁵ Nəi Jesu í sō na má í ni, ide nau ihē fei nsei do məndai ñ sō nε. Amma awaati wa naa, iyi n kaa n sō nε ide do mənda má. Ide iyi í jε idei Baaba an sō nεi sāa sāa do yaasee. ²⁶ Bii waatiu í to wa, aa təə Baaba do irim na. N kaa n sō nε n ni an təəe na iri nñε má, ²⁷ domi Baaba takae í bi nε. Í bi nε si na iyi í jò inε mə ñ bim, nə ñ dasi naane na iyi hai bi tēei ñ naa. ²⁸ Ntəi, hai bi Baabai ñ fita wa ñ naa andunya. Nsei ñ wa n jò andunya ñ wa n bə bi Baam.

²⁹ Nəi məcəe na à sōə à ni, to, bebei ñ waa fə ide do yaase si na iyi í jò mənda kù wa si. ³⁰ Nsei à mà iyi ñ mà fei ndεε, nə ñ mà lasabui idə nwa baa bii a kù beee ide gə. Nəi í jò à dasi naane iyi hai bi Ilaađi ñ naa.

³¹ Nəi Jesu í jε nñε í ni, debei ñ dasi naane bebei na? ³² I ce laakai na. Awaati wa naa nə í to wa tā məm de, iyi inε na aa jò inε fei i fangaa i jò amu akā i bə kpasē na. Do nñu fei n kù jε amu akā, domi Baaba í wεε do amu. ³³ Ide nau ihē ñ wa n sō nεi ku ba i nε laakai ku sū na anu akā iyi awae na à nε. Si andunyau ihē aa ye ijuukpā na, amma i maà məngə temua na, domi ñ kāmia andunya tā.

17

Jesu í ce kutəə na irii məcəe na

¹ Iyi Jesu í fə bebe í tā, nəi í wu iju lele í ni, Baaba, awaati í to. Jò irii amu Amae ku nε amboe ku ba amu mə ñ jò titεε ku nε amboe, ² nə inε na iyi ñ nam fei n mu nñε kuwεε hai tā si bei ñ muum yiiko si inε fei. ³ Kuwεε hai tāui í jε inε na a mǎe, awə Ilaađ akā ilu ntəu, nə a mām, amu Jesu Kirisi iyi ñ be wau. ⁴ Ñ jò irie í nε amboe si ilεu ihē, nə ice na iyi í dasim ku ceu fei ñ coo. ⁵ Baaba, nsei ñ wa n təəei, jò n nε amboe bi tēe bei ñ tako ñ nε wo hee a maa taka andunya.

⁶ Inε na iyi ñ cica hai si andunya ñ nam, ñ jò à mǎe. Tēei à jε wo, nə ñ so na ñ nam. À nə à waa jirima idee. ⁷ Nsei à mà mii iyi ñ nam fei, hai bi tēei í naa, ⁸ domi ide na iyi ñ sōm nñui amu mə ñ sō na, nə à gba ideu. À mà iyi ntə ntə hai

bi tɛɛi ñ naa nɔ à dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa.

⁹ Ñ wa n tɔɔe na iri nɔa. Kù je na irii inɛi andunya ɔai ñ wa n tɔɔe, amma na inɛ ɔa iyi ì nam ɔai, domi aɔai à je tɛɛ. ¹⁰ Mii iyi ñ nɛ fei tɛɛi, nɔ mii iyi awɔ mɔ ì nɛ fei tom nii, nɔ irim í nɛ amboe na iri nɔa. ¹¹ Nsei ñ wa n nyi wa bi tɛɛ. Bii í kɔɔsi keeke n kaa n maa n wa si andunya má, aɔai aa maa wa si andunya. Baaba kumá, degbe ɔa do gbugbái iriɛ iyi ì nam, ku ba a je akã si bei awaɛ à je akã. ¹² Waati iyi ñ wɛɛ do aɔa ñ degbe ɔa do gbugbái iriɛ, iri iyi ì nam nɔu. Ñ degbe ɔa nɔ si inɔ nɔa baa inɛ akã kù ce nfe, bii kù je amai nfeu baasi. Bɛɛbei kukɔi ideɛ í kã. ¹³ Nsei ñ wa n nyi wa bi tɛɛ. Ide ɔau ihɛ si andunya ihɛi ñ wa n fɔɔ, ku ba aɔa mɔ a kɔɔ inɔ didɔ na irim. ¹⁴ Ñ na ɔa ideɛ, nɔ inɛi andunya ɔa à cé ɔa si na iyi í jò a kù je ti andunya, si bei amu mɔ n kù je ti andunya. ¹⁵ N kù wa n tɔɔe i nya ɔa hai si andunya, amma ñ wa n tɔɔe i degbe ɔa ku ba Seetam inɛ laalɔu ku maà nɔ ɔa. ¹⁶ A kù je ti andunya si bei amu mɔ n kù je ti andunya. ¹⁷ Idei í je ntɔ. Jò ideɛu ku nya ɔa ikã a je titɛɛ. ¹⁸ Ñ be ɔai si andunya si bei awɔ mɔ ì bɛm si andunya. ¹⁹ Na iri nɔai ñ so aram ñ naɛ ku ba aɔa mɔ a je titɛɛ mam mam.

²⁰ Kù je aɔa akã ñ wa n cea kutɔɔ, amma do inɛ ɔa mɔ iyi aa na a dasim naane na saabui ide nɔa. ²¹ Ñ wa n tɔɔe aɔa fei a je akã. Si bei awɔ Baaba ì wa sim, nɔ amu mɔ ñ wa sie, jò a je akã si wa ku ba inɛi andunya ɔa a dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa. ²² Amboeɛ iyi ì jò inɛ ɔa à ye sim, nɔui ñ jò à waa ye si aɔa mɔ ku ba aɔa mɔ a je akã bei awaɛ à je akã. ²³ Jò n wa si ɔa nɔ awɔ mɔ i wa sim ku ba a je akã mam mam, nɔ inɛi andunya ɔa a mà iyi awɔi ì bɛm wa nɔ ì bi ɔai bei ì bim.

²⁴ Baaba, ñ bi inɛ ɔa iyi ì nam a maa wa bi tom bii an wa, ku ba a ye amboem, amboe iyi ì muum. Ì muum amboeui si na iyi í jò ì bim hai waati iyi a kù taka andunya. ²⁵ Baaba awɔ iyi ì je dee dee, baa do iyi inɛi andunya ɔa

a kù màɛ, amu ñ màɛ, nɔ inɛ ihɛ ɔa mɔ à mà iyi awɔi ì bɛm wa. ²⁶ Ñ jò à màɛ, nɔ an kɔɔ nɔa si kumàɛ má ku ba kubi iyi ì bim ku wa si ɔa, nɔ amu mɔ n wa si ɔa.

18

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53)

¹ Iyi Jesu í ce kutɔɔe í tã, ɔai í fita, nɔu do mɔcɔe ɔa à bɔ lambo ɔɔ iyi í wa icei ido iyi à ya kpe Sedorɔɔ. ɔai í lɔ be, nɔu do mɔcɔe ɔa. ² Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu mɔ í mà inyau, domi aɔaɔ ɔa à ya koo be ise fɛɛfelo. ³ ɔai í jò Zudasi í bɔ be do sooge ɔa do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɔa iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɔa do Farisi ɔau à be wau. À waa mu jinei igũ nɔa do fitila ɔa do ina jugula ɔa. ⁴ Jesu í bei wa mà mii ɔa iyi á ba nɔu fei. Iyi à to wa ɔai í sekeɛ si ɔa í bee ɔa í ni, yooi ì waa de ɔa. ⁵ ɔai à jɛaa à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dede. ɔai Jesu í ni, amui ihɛ mɛɛ.

Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu, wa leeki be aɔaɔ ɔa aɔ. ⁶ Iyi Jesu í je nɔa í ni, amui ihɛ, ɔai aɔa fei à sekeɛ do anyi à koo à cuku ile. ⁷ ɔai Jesu í bee ɔa má í ni, yooi ì waa de ɔa. ɔai à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dede. ⁸ Nɔ Jesu í ni, ñ sɔ ɔe tã ñ ni amui ihɛ. To, bii amui ì waa dede ɔa í jò inɛ ɔa iyi à gbeu a nɛ.

⁹ Bɛɛbei ide iyi í tako í fɔu í kã iyi í ni, Baaba, inɛ ɔa iyi ì nam fei baa inɛ akã nɔa kù ce nfe. ¹⁰ Wee Simɔɔ Piɛɛ í nɛ taakuba. ɔai í yɔɔ í cafeɔ ití njei woo ce icei woo wee nɔai Ilaaɔu. Irii woo ce iceui Malikusu. ¹¹ Amma Jesu í sɔ Piɛɛ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔɔe. Ì waa tamaa n kaa n temuadò ijuukpã iyi Baaba í jilɛɛm nii?

À bɔɔ Jesu si wajui Ani

¹² ɔai sooge ɔa do inɛ ngbo nɔa do Zuifu woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɔau à mu Jesu à dũ. ¹³ Nɔ à tako à bɔɔɛ bi Ani titã. Wee Aniu wa je baai aboi Kaifu, iyi í je woo wee nɔai Ilaaɔ si adɔ nɔu. ¹⁴ Nɔ Kaifu í sɔ Zuifu kpaasiɛ ɔau ideu

ihē wo í ni, aranfāani nwai inε akā ku ku si agbei dimi nwa.

Piεε í jǎ í ni nηu kù jε mǎcǎi Jesu

(Cǎ Matie 26:69-70; Maaku 14:66-68; Luku 22:55-57)

¹⁵ Waati iyi à mu Jesu à waa nεε ηǎi Simǎǎ Piεε do mǎcǎ mmu gǎ à waa tooε. Wee woo wee nlai Ilaaǎu í mǎ mǎcǎ inε nηu, ηǎi í jǎ mǎcǎu í ba í too Jesu í lǎǎ bantumai kpasēi woo wee nlau. ¹⁶ Amma Piεε í gbe waduude andε koofa bε. Nǎ mǎcǎ iyi woo wee nlau í mǎu, í fita wa í naa í ba mudēε iyi wa degbe koofau ide ku fǎ, nǎ í jǎ Piεε í lǎ. ¹⁷ Nǎ mudēεu í bee Piεε í ni, kù jε awǎ mǎ inε akāi mǎcǎi mǎkǎui ya. Nǎi Piεε í ni, aawo, kù jε amu.

¹⁸ Si bei tǎtǎ wa ceu, ηǎi woo ce ice ηa do woo degbe kpasēi Ilaaǎ ηau à leekǎ kǎkǎi ina nyenyε à waa nyia. Nǎ Piεε mǎ í koo wa nyia bi tu ηa bε ajǎ.

Woo wee nlau í bee Jesu ide

(Cǎ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Luku 22:66-71)

¹⁹ Nǎi woo wee nlai Ilaaǎu í bee Jesu idei mǎcǎε ηa do yaasei cio iyi wa kǎ si. ²⁰ Nǎi Jesu í jεaa í ni, ideu si bantumai n sǎ inε fei. N̄ ya n kǎ inε ηa si ciom nii ile bii à ya ce kutǎtǎ ηa do si kpasēi Ilaaǎ, bii Zuifu ηa fei à ya tǎtǎ. N̄ kù fǎ ide kǎma si asii. ²¹ Na mii í ce ì waa beem ide. Inε ηa iyi à gbǎ idem, bee aηa taka nηa iyi n̄ sǎ ηa, aηai aa mà mii iyi n̄ fǎ.

²² Iyi Jesu í fǎ bεεbε, ηǎi inε akāi woo degbe kpasēi Ilaaǎ ηau í sambalae í ni, woo wee nlau ì waa jεaa ide nfe nfe bεεbε? ²³ Nǎi Jesu í jεaa í ni, bii ide laalǎi n̄ fǎ, fǎ inε fei ku gbǎ. Amma bii í jε ide jiiida mǎi n̄ fǎ, na mii í ce ì waa sambalam.

²⁴ Nǎ Ani í jǎ à dǎu à bǎǎε bi Kaifu, woo wee nlau.

Piεε í jǎ má í ni nηu ku mà Jesu

(Cǎ Matie 26:71-75; Maaku 14:69-71; Luku 22:58-62)

²⁵ Waati iyi Simǎǎ Piεε í wa bε wa nyia inau ηǎi à beεε à ni, kù jε awǎ mǎ inε akāi mǎcǎi mǎkǎui ya. Nǎi Piεε í jǎ í ni, aawo, kù jε amu. ²⁶ Wee woo ce ice akāi woo wee nlai Ilaaǎu í wa bε. Wa jε nyaanzei inε iyi Piεε í bu itǎεu. Iyi í yε

Piεε ηǎi í beεε í ni, n kù yεε inεǎ lambo bei? ²⁷ Amma Piεε í jǎ má í ni, aawo. Gbakā ηǎi ajεε wa kǎ.

À bǎǎ Jesu si wajui Pilati

(Cǎ Matie 17:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Luku 23:1-5)

²⁸ Hai bi Kaifu bε, inε ngboi Zuifu ηau à bǎǎ Jesu bi ku kiitii ilu ileu bii Pilati í wa. Wee daadaakǎi. Aηa taka nηa a kù lǎ ile bi ku ce kiitii ku ba aηa a maà na a jε ilu riisi ηa. A kù bi a jε ilu riisi domi à waa bi a ba a jε ijεi jingau Iku ku kuau. ²⁹ Nηui í jǎ Pilati í fita wa í naa í ba ηa í bee ηa í ni, taale yoomai ì yε si mǎkǎu ηa. ³⁰ Nǎi à ni, bii kù ce laalǎ, a kaa ka daε si awǎ. ³¹ Nǎi Pilati í sǎ ηa í ni, inε taka nηε i kooε i koo i kiiti do wooda nηε. Amma à ni, inε inei Romu ηa i kù na wa kpǎa iyi aa ka kraǎ amanε ηa.

³² Bεεbei idei Jesu í ce ku nyisiǎ dimii iku iyi á ku. ³³ Nǎi Pilati í lǎ ile bi ku ce kiitii má í kpe Jesu í beεε í ni, awǎi ì jε ilaalui Zuifu ηa? ³⁴ Nǎi Jesu í ni, inε gǎi í sǎε bεεbε de, mà ì nǎ ì waa beei. ³⁵ Amma Pilati í ni, amuu Zuifui n̄ bei n̄ mà? Dimie ηa do inε ngboi woo weei Ilaaǎ ηai à muε à daam si awǎ. Mii ì ce. ³⁶ Nǎi Jesu í jεaa í ni, bommam kù je ti andunya. Bii í jε ti andunyai, woo ce icεm ηa aa ja, a kaa jε a mum a na inε ngboi Zuifu ηau. Amma bommam kù je ti andunya ihē. ³⁷ Nǎi Pilati í beεε í ni, debεi, awǎu ilaalui? Nǎi Jesu í jεaa í ni, awǎi ì fǎ bεεbε. N̄ naai si andunya, à bím nii n jε sεedai ntǎ. Inε iyi í jε ti ntǎ fei á gbǎ idem. ³⁸ Nǎ Pilati í beεε í ni, dimii mii mǎm nii à ya kpe ntǎ.

À yε taalei Jesu a ba a kpaa

(Cǎ Matie 27:15-31; Maaku 15:6-20; Luku 23:13-25)

Si anyii ide ηau ηǎi Pilati í fita má í bǎ bi Zuifu ηau. Í sǎ ηa í ni, amu n kù yε taale kǎma si mǎkǎu. ³⁹ Amma si bei à nε dǎǎnεε, an jǎ nηε inei piisǎǎ akā si jingau Iku ku kua. Ì bi n jǎ nηε ilaalui Zuifu ηau? ⁴⁰ Nǎi aηa fei à wasi ku dǎ anu do gbugbǎ à waa ni aηa a kù bi mǎkǎu bε. À waa ni Barabasiη aηa à bi. Wee Barabasiu í ya ce ilei.

19

1 Nɔi Pilati í jò à cā Jesu do kpɔtɔɔ. 2 Nɔi sooge ŋa à ba fulai agū à daa Jesu si iriɛ, nɔ à daa si kumboo nkpa gɔ má à waa yaakoɛ̀. 3 Nɔi à ya sɛkɛɛ siɛ wa à naa a maa coo fɔɔ a maa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ŋa. Nɔ a maa sambalɛ.

4 Nɔi Pilati í fita wa ma í sɔ zamaau í ni, wee an fitaɔ nɔɛ mɔkɔu wa ku ba i mà ŋa iyi n kù yɛ siɛ kurara gɔ. 5 Nɔi í fitaɔ Jesu wa do fulai agū do kumboo nkpaɛ. Nɔi Pilati í sɔ ŋa í ni, mɔkɔu wee. 6 Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ŋau à yɔɔ ŋɔi à wasi ku la à waa ni, kpakpaɛ si j̄i. Nɔi Pilati í sɔ ŋa í ni, inɛ taka nɔɛ, i gba i kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Amma amu n kù yɛ siɛ taale gɔ. 7 Nɔi Zuifu ŋau à sɔɔ à ni aŋa à nɛ wooda gɔ, nɔ si woodai aŋau í gbe de a kpaai domi wa ni nɔɔu amai Ilaaɔi.

8 Iyi Pilati í gbɔ ideu, nɔi í muu má hee í caa. 9 Nɔi í bɔɔ Jesu bi ku ce kiitiu má í koo í beɛɛ í ni, hai iwoi ì waa naa ntɔ ntɔ. Amma Jesu kù jɛaa mɔm. 10 Nɔi Pilati í beɛɛ í ni, baa amu takam i kaa bam ide ku fɔ? I kù mà iyi ñ nɛ kpāa n j̄ɛ, nɔ ñ nɛ kpāa má n kpakpaɛ si j̄i ku gaau? 11 Nɔi Jesu í jɛaa í ni, i kaa nɛ gbugbā kāmā sim, bii kù jɛ Ilaaɔi í naɛ wa. Nɔɔi í j̄ɛ inɛ iyi í dasim si aɔwɛ, dulum dɛɛ í re baa tɛɛ. 12 Iyi Pilati í gbɔ bɛɛbɛ, ŋɔi wa ce kookaai ku ba ku j̄ɔ. Amma Zuifu ŋau à dɔ anu à waa ni, bii ì j̄ɛ mɔkɔu bɛ, i kù jɛ kpaasii ilaalui nɔɔ Romu má. Inɛ iyi í ce araɛ ilaalui fei mbɛɛi ilaalui nɔɔ Romuui í baa í jɛ.

13 Iyi Pilati í gbɔ ideu, ŋɔi í j̄ɛ à fitaɔ Jesu nɔ í buba si kitāi woo kiitiu iyi í wa inya bii à ya kpe Tintim ndii kuta. Amma do fee Ebɛɛ, Gabatai à ya kpe inya. 14 Wee à wa si aɔɔ iyi bii iju í má á jɛ aɔɔi kusimi. Aɔɔi kusimiu aɔi á sinti, nɔ inɛ ŋa à wasi ku ce sɔɔlui jingau iku ku kuau. Nɔ waati bɛɛbɛ zakai dasāi. Nɔi Pilati í sɔ Zuifu ŋau í ni, ilaalui nɔɛ wee. 15 Amma à wasi ku dɔ anu à waa ni, kpaai. Kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Nɔi Pilati í beɛ ŋa í ni, beirei í ce ì bi n kpakpa ilaalui nɔɛ si j̄i ku gaau. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau

à jɛaa à ni, a kù nɛ ilaalui mmu gɔ bii kù jɛ ilaalui nɔɔ Romu. 16 Nɔi Pilati í da nɔɔ Jesu si aɔwɔ ku ba a kpakpaɛ si j̄i ku gaau.

*À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau
(Cɔ Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43)*

Nɔ à mu Jesu à nɛɔ. 17 Nɔ à kāa Jesu j̄i ku gaau í so í fitaɔ hai inɔ ilu í bɔɔ hee inya iyi à ya kpe inyai kokoi iri. Do feei Ebɛɛ, Gɔɔgɔtai à ya kpe inya. 18 Bei à kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Nɔ à kpakpa inɛmɔkɔ minji gɔ ŋa bɛ má, inɛ akā do aɔwɔ cangɛ, inɛ akā mɔ do aɔwɔ nɔɛ nɔ Jesu í wa anini nɔɔ.

19 Nɔi Pilati í j̄ɛ à kɔ ide gɔ si j̄i gɔ à masi antai j̄i ku gaau. Kukɔu í ni, Jesu inɛi Nazareti, ilaalui Zuifu ŋa. 20 Zuifu nkpa í ka kukɔu domi inya kù j̄ɛ inɔ ilu. Nɔ à kɔɔ do feei Ebɛɛ do Latɛɛ do Gereki. 21 Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau à sɔ Pilati à ni, maà ti i kɔ i ni, ilaalui Zuifu ŋa, amma kɔ i ni, í ni nɔɔi í jɛ Ilaaɔi Zuifu ŋa. 22 Nɔi Pilati í ni, iyi ñ kɔ tā ñ kɔɔi.

23 Iyi sooge ŋau à kpakpa Jesu à tā ŋɔi à so jaaɛɛ ŋa à kpɔɔ ikɔ mɛɛ, sooge fei í so ikɔ akā akā. Nɔ à so ibɔ sisɔɛu má. Ibɔu kù nɛ agbɛi ku sɔ domi à wɔɔi hai lele hee ku bɔ ilɛ. Iyi à so ibɔu 24 ŋɔi à ni, ka maà ga ibɔu, amma ka ta si kpaɔa ka cɔ ti inɛ iyi á jɛ. Nɔ bɛɛbɛi à ce. Bɛɛbɛi kukɔi idei Ilaaɔ í kɔ tengi bii í ni, aŋa duusɔɔ à kpɛ jaaɛm ŋa. Nɔ à ta si ibɔ nɔɔm kpaɔa.

25 Wee iyei Jesu do ifɔi iyeɛ, do Maari aboi Kopa, do Maari inɛi Madala, à waa leeki bi j̄i ku gaau Jesu. 26 Nɔi Jesu í yɛ iyeɛ bɛ, do mɔcɔ iyi í biu à waa leeki kɔkɔi nɔɛ, nɔ í sɔ iyeɛ í ni, abooyi, inɛ ihɛi í baa í jɛ bei amaɛ. 27 Nɔi í sɔ mɔcɔu í ni, abou ihɛ bei iyeɛi í baa í jɛ. Hai aɔɔ nɔɔi mɔcɔu í gbāa í bɔɔɛ kpasɛɛ wa woo.

*Waati iyi Jesu í ku
(Cɔ Matie 27:45-56; Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49)*

28 Si anyii nɔɔ, si bei Jesu í mà iyi bɛbɛi fei ndɛɛ í kpa iri mbɛ, ŋɔi í ni, agbɛ wa kpaɔm. Í fɔ bɛɛbɛi ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ. 29 Wee caka gɔ í wa

bɛ í nɛ atɛ kukã bam bam. Nɔi à dī kanya si amaawoi jīi gɔ à sɔsi atɛ kukãu à waa too si gelei Jesu. ³⁰Iyi Jesu í tie atɛ kukãu nɔi í ni, n̄ kpa irii icem nii mbe. Nɔ í kamba iriɛ í ku.

À gū Jesu kaka si kpakpaa cingae

³¹ Si bei à wa si sɔlɔi ajoi kusimiu, Zuifu ηau a kù waa bi ajou ku to wa ku ba iku ηau si jīi ηau bɛ, domi ajou ajo nla goi. Nηui í jò à koo à tɔɔ Pilati ku jò a cɛ kutɛi inɛ ηa iyi à kpakpa ηau, nɔ a nya ηa hai bɛ. ³² Na ηoi í ce sooge ηau à cɛ kutɛi inɛ sinteu do inɛ minjisiau, aηa iyi à kpakpa do Jesu ajou. ³³ Amma waati iyi à to bi Jesu, à ba í ku tā, nɔ a kù cɛ kutɛɛ má. ³⁴ Amma inɛ akãi sooge ηau í gū kpakpaa cingae do kaka, ηoi gbakã nje do inyi wa jo wa. ³⁵ Amu Zāa n̄ yɛ iyi bɛ fei, nɔ n̄ wa n̄ jɛa inɛ ηa sɛɛdaɛ, sɛɛdam n̄ou ntɔi. N̄ mà kam kam iyi ntɔi n̄ wa n̄ fɔ, nɔ n̄ wa n̄ fɔi ku ba inɛ mɔ í dasi naanɛ ηa. ³⁶ A kù cɛ kutɛɛ ηa nɔ iyi bɛ í cei ku ba kukoi idei Ilaaɔ ku k̄s iyi í ni, baa k̄k̄u akãɛ kaa lɛgɛ. ³⁷ Nɔ kukoi idei Ilaaɔ í ni má, aa cɔ inɛ iyi aηa taka nηa à gūu.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56)

³⁸ Si anyii nηu, Zozɛfu inɛi Arimateeu í koo í tɔɔ Pilati ku jò nηu ku nya ikui Jesu. Wee Zozɛfu mɔ mɔcɔi Jesui, amma si asiii, domi wa ce njoii inɛ ngboi Zuifu ηa. Nɔ Pilati í jɛaa si. Na ηoi í jò Zozɛfu í koo í nya ikui Jesuu. ³⁹ Nikodemu iyi í bɔ bi Jesu idū gɔ wo, í si Zozɛfu. Nɔ wa mu tulare dimi ikã ikã minji, akã mirui à ya kpoo, akã mɔ aloɛ. Kuwoɛ í to zakai kilo kuntaa. ⁴⁰ Inɛ minji ηau à so ikui Jesu à woo do jaaɛ fūfū gɔ ηa nɔ à fãsi tulareu. Si dɔɔnɛi Zuifu ηa bɛɛbei à ya ce bii à waa si iku. ⁴¹ Lambo gɔ í wa tengi bii à kpakpa Jesu si jīi n̄ou. Si inɔ lambou à gbɛ isai kuta gɔ bɛ kù kpɛ titã, nɔ a kù si inɛ gɔ si bɛ. ⁴² Bei à koo à si Jesu si na iyi í jò tengi bɛ kù jī, nɔ à bi a suu gbãa gbãa hee ajoi kusimiu ku maa to wa.

20

Bale ngbɛ

(Cɔ Matie 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luku 24:1-12)

¹ Ajɔ amaazuma daadaakɔ waati iyi iju kù má sãa sãa, ηoi Maari inɛi Madalau í bɔ bi baleu. Nɔ í ba wee à tale kutau hai andɛ baleu. ² Nɔi í sei í bɔ bi Simɔɔ Piɛɛ do bi mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau, í sɔ ηa í ni, à nya ikui Lafɛɛ hai inɔ bale nɔ a kù mà bii à dasi.

³ Nɔi Piɛɛ do mɔcɔu à fita à bɔ bi baleu. ⁴ Aηa minji fei à sei ajɔ, amma mɔcɔu í sei í cua Piɛɛ, nηui í tako í to bi baleu. ⁵ Nɔ í bate í nante si baleu, nɔ í yɛ jaaɛ ηau wa jile, amma kù lɔ. ⁶ Nɔi Simɔɔ Piɛɛ wa baa do anyi. Iyi í to wa nɔ í lɔ inɔ baleu. Nɔ í yɛ jaaɛ ηau wa jile, ⁷ do mango iyi à tako à dīð iriɛu. Amma mangou kù waa jile inya akã do jaaɛ ηau, wa woi ikpa akã. ⁸ Nɔi mɔcɔ iyi í tako í to bi baleu, nηu mɔ í lɔ. Iyi í yɛ mii ηau nɔ í dasi naanɛ. ⁹ Mɔcɔ ηau a kù tako a kù gbɔ yaasei kukoi idei Ilaaɔ wo iyi í ni kù nɛ bei á ce iyi Jesu kù jī hai si bale. ¹⁰ Nɔi mɔcɔ ηau à sinda à bɔ kpasɛ.

Jesu í tusea Maari inɛi Madalau arae *(Cɔ Matie 28:9-10; Maaku 16:9-11)*

¹¹ Amma Maari wa leekī waduude kɔkɔi baleu wa kpata. Si bei wa kpatau ηoi í bate í nante inɔ baleu. ¹² Nɔ í yɛ amaleka minji gɔ ηa à waa dasi nyau fūfū à waa buba tengi bii ikui Jesu wa sū wo, inɛ akã ikpa iri, inɛ akã mɔ ikpa kutɛ. ¹³ Nɔ à beɛɛ à ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Nɔi í jɛ nηa í ni, à so ikui Lafɛɛm hai ihɛi nɔ n̄ kù mà bii à dasiɛ.

¹⁴ Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tā, ηoi í sinda nɔ í yɛ Jesu wa leekī bɛ. Amma kù mà mà Jesui. ¹⁵ Nɔi Jesu í beɛɛ í ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Yooi ì waa dɛ. Nɔi Maari í tamaa bei woo degbe lamboui. Nɔi í sɔɔ í ni, mɔkɔɔyi, bii awoi ì soo, sɔm bii ì jilɔɔ n̄ koo n̄ soo. ¹⁶ Nɔi Jesu í ni, Maari. Nɔi Maari í sinda sie í sɔɔ do feei Ebɛɛ í ni, Rabuni, waato Mɛɛtu.

¹⁷ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, jòm, mà lum, domi n̄ kù bɔ lele bi Baam titã. Amma bɔ bi mɔcɔm ηa, sɔ ηa í ni n̄ wa n̄ bɔ bi Ilaaɔ. Nηui í jɛ baam, nɔ í jɛ baai inɛ mɔ.

¹⁸ Nɔi Maari inei Madalau í koo í sɔ mɔcɔ ɲau í ni nɲu í ye Lafɛɛ. Nɔ wa sisi nɲa ide iyi Jesu í sɔɔ.

Jesu í tusea mɔcɔe ɲa arae

(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49)

¹⁹ Ajɔ amaazumau iyi ale í le ɲɔi mɔcɔ ɲau à tɔtɔɔ si ile gɔ nɔ à sɔkɔ gambou domi à waa ce nɲoi inɛ ngboi Zuifu ɲau. Nɔi Jesu í faata wa í leekɪ si anini nɲa. Nɔ í sɔ ɲa í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ.

²⁰ Iyi í sɔ ɲa bɛɛbɛ í tã ɲɔi í nyisi ɲa awɔɛ ɲa do kpakpaa cingaeu. Nɔ inɔi mɔcɔ ɲau í dɔ iyi à ye Lafɛɛ. ²¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ. Si bei Baaba í bɛm wa, bɛɛbɛ mɔi amu mɔ n̄ bɛ ɲɛ.

²² Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í fufu ɲa í ni, i gba Hundei Ilaaɔ ɲa. ²³ Inɛ iyi ì kpa ide i dulum dɛɛ ɲa, Ilaaɔ mɔ á kpaai. Inɛ mɔ iyi ì ni dulum ndɛɛ í jɛ ide i iriɛ ɲa, lafɛɛ á maa wɛɛð ndɛɛi.

Jesu do Tomaa

²⁴ Wee Tomaa inɛ akãi mɔcɔ maateeji ɲa iyi à ya kpe Sikãu kù wa inɔ nɲa si waati iyi Jesu í naa si ɲau. ²⁵ Nɔi mɔcɔ ɲa iyi à gbeu à sɔɔ à ni, à ye Lafɛɛ. Amma Tomaa í sɔ ɲa í ni, nɔ n kù ye agbei ponti ɲau si awɔɛ ɲa nɔ n kù dasi amaawɔm si agbei pontiu nɔ n kù dasi awɔm si dalai jujui kpakpaa cingaeu n kaa n dasi naane pai.

²⁶ Zakai azuma akã má à tɔtɔɔ má si inɔ ile. Tomaa í wa inɔ nɲa. Nɔ à cɪmbo gambo ɲa. Amma Jesu í faata si anini nɲa wa má nɔ í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ. ²⁷ Nɔ í sɔ Tomaa í ni, cɔ awɔm ɲa nɔ i dasi amaawɔɛ si bɛ. Naað awɔɛ wa má i luð cingaam. Jò sika sikau bɛ, dasi naane. ²⁸ Nɔi Tomaa í jɛaa í ni, awɔi ì jɛ Aɔ Lafɛɛm. ²⁹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, debɛi ì dasi naane si na iyi í jò ì yem, ma irei. Ilu inɔ didɔ ɲai inɛ ɲa iyi a kù yem nɔ do nɲu fei à dasi naane.

Mii iyi í jò à kɔ tiau ihɛ

³⁰ Maamaake nkpɔi Jesu í ce má si wajui mɔcɔe ɲa iyi a kù kɔ si tiau ihɛ.

³¹ Amma ide iyi ihɛ ɲai à kɔ ku ba i dasi naane ɲa iyi Jesu í jɛ Kirisi Amai Ilaaɔ

ku ba naane iyi ì dasiɛ ɲau ku jò i ba kuwɛɛ hai tã ɲa.

21

Jesu í tusea mɔcɔ mɛɛje gɔ ɲa arae

¹ Si anyii nɲu, Jesu í nyisi arae bi mɔcɔe gɔ ɲa má kɔkɔi tenku iyi à ya kpe Tiberia. Do yaase bei í nyisið arae wee. ² Simɔɔ Piɛɛ do Tomaa iyi à ya kpe Sikãu do Natanieli inei Kana si ilei Galilee do amai Zebedee ɲa do mɔcɔ minji mmu gɔ ɲa má, aɲa fei à wa inya akã bɛ. ³ Nɔi Simɔɔ Piɛɛ í sɔ ɲa í ni, n̄ wa n bɔ cɔcɔ. Nɔ à ni, aa ka siɛ.

Nɔ à fita gbakã à lɔ akɔi inyi gɔ idũ à nɛ. Amma idũ ajɔ nɲu a kù mu nkãma. ⁴ Iyi iju wa bɔ ku má, ɲɔi à ye Jesu wa leekɪ itii tenkuu bɛ, amma a kù mà mà nɲui. ⁵ Nɔi Jesu í bee ɲa í ni, inɛ awaasũ ɲau bɛ, i kù mu nkãma ɲa de. Nɔi à ni, aawo. ⁶ Nɔi í sɔ ɲa í ni, i dasi taaɔ nɲɛ inɔ inyi do ikpa awɔ nɲɛi akɔi inyi, aa mu cɛɛ ɲa. Nɔ à sɔ taaɔ nɲa inɔ inyi nɔ à mu cɛɛ hee à mɔngɔ ku faa wa. ⁷ Mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau í sɔ Piɛɛ í ni, Lafɛɛ mbɛ.

Iyi Simɔɔ Piɛɛ í gbɔ iyi Lafɛɛi, ɲɔi í dasi ibɔɛ domi basɪi í wɛɛ wo. Nɔ í dasi inyi wa bɔ bi tɛɛ. ⁸ Amma mɔcɔ ɲa iyi à gbeu à to wa ice do akɔi inyi, à waa fa taaɔ nɲa iyi í kɔ do cɛɛu. Kujɪ nɲa do ice kù re mɛɛtu cɪɔ. ⁹ Iyi à kita wa ile nɔ à ye ina nyenyɛ gɔ bɛ cɛɛ wa banda si, nɔ pɛɛ wa jilɛ bɛ. ¹⁰ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i naað cɛɛ gɔ ɲa iyi ì mu wa nɛiɛu ɲa.

¹¹ Nɔ Simɔɔ Piɛɛ í koo í lɔ akɔi inyi nɔ í fa taaou wa ile. Taaou í kɔ do cɛɛ nla ɲa. Kukpɔ nɲa í to cɪɔ do ciitaa do mɛɛta. Do iyi í kpɔ bɛɛbɛ fei taaou kù ga. ¹² Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i naa i nya sɔnda ɲa. Nɔ baa mɔcɔ akã kù jɛ ku beɛ ku ni, awɔi yoo, domi à mà iyi Lafɛɛi. ¹³ Nɔi Jesu í koo í so pɛɛu do cɛɛu í na ɲa.

¹⁴ Iɛ gbɛɛtasiaɛi mbɛ bei iyi Jesu í nyisi mɔcɔe ɲa arae hai waati iyi í jɪ hai si bale.

Jesu do Piɛɛ

¹⁵ Iyi à nya sɔnda à tã ɲɔi Jesu í bee Simɔɔ Piɛɛ í ni, Simɔɔ amai Zãa, ì bim í re inɛ ihɔ ɲa? Nɔ Piɛɛ í jɛaa í ni, oo

Lafēε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, gbɔa ama angudām ηa. ¹⁶ Nɔ í beεε má ise gbeejisia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ Piεε í jεaa í ni, oo Lafēε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, gbā angudām ηa. ¹⁷ Nɔ í sisi í beεε má ise gbεetasia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ inɔi Piεε í fɔ do si bei í beεε ise gbεetasia í ni, ì bim? Nɔi Piεε í jεaa í ni, Lafēε, ì mà fei ndεε, ì mà kam kam iyi ñ biε. Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, to, gbā angudām ηa. ¹⁸ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔei, waati iyi ì wεε awaasū ì ya dīa arae wondo nɔ i bɔ bii ì bi. Amma bii ì naa ì gbo, aa tε ikpaei nɔ ine gɔ ku dīε nɔ ku bɔde bii i kù bi. ¹⁹ Do ideu bei Jesu í fɔ yaase bei Piεε á na ku ku nyisiò amboei Ilaaã. Iyi í fɔ beεbe í tā nɔ í sɔɔ í ni, toom wa.

Jesu do mɔcɔ iyi í bi jiidá

²⁰ Nɔi Piεε í sinda, nɔ í ye mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau wa naa do anyi nηa. Mɔcɔu nηui í tako í gbesi gendei Jesu waati iyi à waa je í beεε í ni, Lafēε, yooi á zambaεu. ²¹ Iyi Piεε í ye mɔcɔu ηɔi í bee Jesu í ni, Lafēε, mɔkɔu ihē mɔ ni, beirei ti nηu mɔ á ye. ²² Nɔi Jesu í jεaa í ni, baa bii ñ bi n jò ku maa wεε hee n koo n nyiò wa mái, iwoi í yeε. Awɔ de, toom wa. ²³ Nɔi laabaau i ideu í fangaa si inɔi woo dasi Jesu naane ηau à be ni mɔcɔu kaa ku. Amma Jesu kù ni kaa ku, nηu de í ni, baa bii ñ bi n jò ku maa wεε hee n koo n nyiò wa mái, iwoi í yeε.

²⁴ Mɔcɔ iyi Jesu wa fāau amu Zāai. Nɔ amu takam nii ñ wa n je sεεdai ide ηau, amu iyi n kɔ tiau ihē, à nɔ à mà iyi sεεdam í je ntɔ.

Iri kukpai tiau

²⁵ Mii nkpɔ nkpɔ í wεε má iyi Jesu í ce. Bii í je à kɔ fei ndεε akā akā, n kù tamaa mà andunyau ihē á to ine ηa a ba bii aa jile tia ηa iyi aa kɔ ηau fei.

Icɛi Woo Bɛ Nja

À cea Woo bɛ nja kuwāi Hundei Ilaaḽ

¹ Baakɔm, Teofli,

Si tia sintem n̄ kɔ mii iyi Jesu í ce do cio iyi í ya maa kɔa inɛ n̄a si fei hai sinte, ² hee í koo í to ajɔ iyi Ilaaḽ í soo lele. Hee ku maa nɛ, inɛ n̄a iyi í cica wo à jɛ woo bɛ nja, í ba n̄a ide ku fɔ do gbugbāi Hundei Ilaaḽ í sɔ n̄a bei aa ce. ³ Si anyii ikuɛ í nyisi n̄a arae si afei ajɔ ciiji isɛ fɛfɛlo ku jɛ n̄a sɛɛda iyi kù nɛ sika sika iyi n̄ju í wɛɛ. À yɔɔ nɔ í ce n̄a faajii bommai Ilaaḽ. ⁴ Ajɔ n̄ju gɔ, si bei Jesu do mɔcɔɛ n̄a à wa inya akā í sɔ n̄a í ni, i maà tekī hai Zeruzalɛmu n̄a, amma i degbe amua iyi Ilaaḽ Baaba í wāð n̄ɛu, amua iyi n̄ tako n̄ sɔ n̄ɛ ideɛu. ⁵ Zāa n̄ju, inyii í dasi n̄ɛ wo, amma si ajɔ minjiu ihɛ aa da n̄ɛ si Hundei Ilaaḽ.

Jesu í nyi lelei Aḽ

⁶ N̄ɔi woo bɛ n̄a iyi aḽɔ Jesu n̄a à wa inya akāu à beɛ à ni, Lafɛɛ, bebɛii aa teese i jilɛ bommai Izireli? ⁷ N̄ɔi Jesu í jɛ n̄a í ni, kù jɛ baa n̄ɛ i mà ajɔu walakɔ i mà yaase bei mii n̄au bɛ á na ku ce n̄a. Ilaaḽ Baabai í jilɛ iyi bɛ n̄a do yiiokɛ. ⁸ Amma aa ba gbugbā n̄a waati iyi Hundei Ilaaḽ á naa si n̄ɛ. Aa jɛa inɛ n̄a sɛɛdam n̄a si ilui Zeruzalɛmu, do si ilɛi Zudee fei, do si ilɛi Samari hee ku bɔ do kɔɔi andunya fei. ⁹ İyi Jesu í fɔ ideu í tā, n̄ɔi à waa cɔɔ nɔ à ba wee Ilaaḽ í soo ikpa lele nɔ kudūi ijī gɔ í jò a kù yɔɔ má.

¹⁰ Waati iyi à waa cɔɔ wa nɛ ikpa lelei Aḽ, n̄ɔi gbakā à yɛ woo dasi ibɔ fūfū minji gɔ n̄a bɛ à waa leekī kɔkɔ n̄a. ¹¹ N̄ɔi inɛ n̄au à ni, inɛ inɛi Galilee n̄a, na mii í ce ì leekī ì waa cɔ lele n̄a. Jesuu bɛ iyi Ilaaḽ í so ikpa lele hai bi tu n̄ɛu á nyi wa má do yaase bei ì yɔɔ í nɛð leleu n̄a.

Nsūi Zudasi

¹² İyi inɛ n̄au à fɔ bɛɛbɛ à tā, n̄ɔi woo bɛ n̄au à sinda wa hai iri kutai Olivie bii à wau à nyi wa Zeruzalɛmu. Iri

kutau í wa kɔkɔi iluu zakai kilo akā. ¹³ İyi à to Zeruzalɛmu n̄ɔi à gū lelei ile ku kpeke bii à ya maa wau. Aḽa iyi à tɔtɔɔ bɛu wee, Piɛɛ do Zāa, do Zaaki, do Anderee, do Filipu, do Tomaa, do Baatelemi, do Matie, do Zaaki amai Alifee, do Simɔɔ iyi í ya jabua ilɛɛ do Zudu amai Zaaki. ¹⁴ Do anu akāi inɛ n̄au fei à ya tɔtɔɔ a maa ce kutɔɔ do himma, aḽa do ifɔi Jesu n̄a do Maari iyɛɛ do inaabo gɔ n̄a má.

¹⁵ Ajɔ n̄ju gɔ woo dasi Jesu naane n̄au à tɔtɔɔ má. Kukpɔ n̄na í to zakai amanɛ cifa. N̄ɔi Piɛɛ í dede í leekī si anini n̄na í ni, ¹⁶ inɛ kpaasim n̄a, Hundei Ilaaḽi í jò Davidi í fɔ idei Zudasi wo, n̄ju iyi í cuaa inɛ n̄a iyi à mu Jesuu, nɔ ideu kù nɛ bei á ce iyi kù ce. ¹⁷ Zudasiui í tako í jɛ inɛ akā nwa wo, n̄ju mɔ í ya dasi icɛ nwa awɔ.

¹⁸ Fia iyi í ba na laalɔ iyi í ceu í rað iko gɔ. N̄ɔi í cuku, iriɛ í tako í to ilɛ nɔ inɔɛ í la, ifūɛ fei í fita. ¹⁹ N̄ɔi inɛ n̄a iyi à wa Zeruzalɛmu fei à gbɔ ideu. Na n̄ɔi í jò do fee n̄na à waa kpe ikou Akedama, waatɔ Ikoijɛ.

²⁰ Ideɛ iyi à kɔ si tia i iri kukɔu wee.

A jò ideɛu ku kpɔð bomma.

Inɛ gɔ ku maà buba bɛ má.

Nɔ à kɔɔ má à ni,

A jò inɛ gɔ ku jɛ nsūɛ si icɛu.

²¹⁻²² Debei, ka dasi inɛ gɔ si inɔ nwa ku jɛ nsūi Zudasiu. Nɔ í gbe lafɛɛ ku jɛ inɛ iyi í yɛ kujī Lafɛɛ Jesu hai si bale bei awa mɔ. Nɔ lafɛɛ ku jɛ inɛ akāi inɛ n̄a iyi à ba wa kuwɛɛ ajɔ si waati kāma fei iyi Jesu í wɛɛ do awa si andunya ihɛ, hai waati iyi Zāa í dasiɛ inyi hee í koo í bɔ lele. ²³ N̄ɔi à cica amanɛ minji gɔ n̄a, irii inɛ akāi Zozefu iyi à ya kpe Baasaba, walakɔ Zusitu, inɛ minjisiau mɔ Matiasi. ²⁴ N̄ɔi à ce kutɔɔ à ni, Lafɛɛ, awɔ iyi ì mà idɔi inɛ fei, nyisi wa inɛ iyi ì cica. Si inɔi mɔcɔ minjiɛ n̄au ihɛ ²⁵ nyisi wa inɛ iyi ì bi ku jɛ nsūi Zudasi si icɛi woo bɛ n̄au, icɛ iyi Zudasi í jò nɔ í koo í lɔ tengi bii í jò à dasiɛ. ²⁶ N̄ɔi à ta n̄na kpasau. Nɔ kpasau í so Matiasi. N̄ɔi à dasiɛ si inɔi woo bɛ maatakā n̄au.

2

Kunaai Hundei Ilaaḽ

1 Iyi ajɔi Pantekotu í to, nɔi woo dasi Jesu naane nau fei à tɔtɔ inya akã.
 2 Gbakã nɔi à gbɔ iba gɔ í naa hai lele, í jɔ bei fufu nla, nɔ si inɔ ileu fei ine nja à gbɔ ibau. 3 Si anyie nɔi à ye ngɔgɔ bei amei ina í na í lesi irii aɲa fei akã akã.
 4 Nɔi aɲa iyi à wa be fei à kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ nɔ à waa fɔ fee mmu gɔ nja, si bei Hundei Ilaaɔ í mu nja aɲa fei ikã ikã.
 5 Wee waati beɛbe Zuifu gɔ nja iyi à mà beɛrei Ilaaɔ à naa hai ile fei à wa Zeruzalemu. 6 Iyi à gbɔ ibau, nɔi zamaa nkpɔ nkpɔ í sei í koo í tɔtɔ be nɔ à biti jiiida jiiida si na iyi í jò à gbɔ woo dasi Jesu naane nau à waa fɔ feei aɲa ikã ikã. 7 Nɔi í mu nja biti hee í caa, nɔ à bee nje à waa ni, ine nja iyi à waa fɔ ideu be, n jɔ aɲa fei inei Galilee nja mɛɛ. 8 Nɔ beirei í ce awa fei à gbɔ à waa fɔ ide do fee nwa ikã ikã. 9 Si inɔ nwa ine gɔ nja à naai hai ilei Paati do hai Mɛdi do Elami, do hai ilei Mezopotami do Zudee do Kapadosi do Pontu do hai ilei Azii. 10 Ine gɔ nja mɔ hai ilei Firizii à naa do Panfili do Ezibiti do hai ikpa Libi iyi í wa kɔkɔi Sireni. Ine gɔ nja mɔ à naa hai Romu. 11 Ine gɔ nja Zuifu nja à bí nja, ine gɔ nja mɔ à waa too kucei Zuifu nja. Ine gɔ nja à naa hai ilei Kereti do hai Arabi. Do nɲu fei, awa fei à gbɔ à waa fɔ fee nwa nja ikã ikã à waa sisiò mii nla nja iyi Ilaaɔ í ce. 12 Nɔi aɲa fei à biti hee a kù mà bei aa lasabu nɔ à bee nje à waa ni, yoomai í je yaasei mii nɔu ihɛ. 13 Amma ine gɔ nja à yaako nja à waa ni, ine nau à mɔ atɛi hee í caa.

Waazo iyi Piee í ce

14 Nɔi Piee í dede do woo be maatakã nau ajɔ nɔ wa la hee lele í sɔ zamaau wa ni, inje Zuifu nja do inje mɔ iyi í wa Zeruzalemu fei, i sotɪ i gbɔ nja. 15 N bi i mà nja iyi ine nau ihɛ a kù mɔ atɛ si bei ì waa tamaa nau be, domi à weɛ si daadaakɔ, baa isɔ mɛɛsã kù lɔ titã. 16 Amma iyi ì waa ye daakɔyiu ihɛ nja, iyi walii Zoeli í fɔu mbe iyi í ni, 17 Ilaaɔ í ni, si ajɔi ankãanyi nau an daa ine fei si Hundem. Ama inemakɔ do ama inaabo nɲe nja aa ce walii. Awaasũ nɲe nja aa ya maa ce kuye nja,

Nɔ makɔ ngbo nɲe nja mɔ Ilaaɔ á ba nja ide ku fɔ si ala.

18 Waati beɛbe, an dasi Hundem si inemakɔ do inaabo woo ce icem nja,

Nɔ aa ce walii.

19 An nyisi mii maamaake nja ikpa lelei Aɔ,

Nɔ an jò ine nja a ye mii maamaake nja má si ile.

Ine nja aa ye njè do ina do cuai ina.

20 Inunu á kuku inya

Nɔ cukpa ku kpã bei njè.

Si anyii nɲui ajɔi Lafɛɛ á to wa, ajɔ nla ilu amboeu.

21 Amma ine nja iyi à waa kpe Aɔ Lafɛɛ fei aa ba faaba.

22 Inje inei Izireli nja, i sotɪ i gbɔ ideu nja. Ilaaɔ í jò ì mà yiikoi Jesu inei Nazaretu nja na maamaake do nyinda nja iyi í jò Jesu í ce si anini nɲe, si bei inje taka nɲe ì mà nja. 23 Jesuu, Ilaaɔ takaei í lasabu hai sinte í jilɔ si a daa ine nja si awɔ. Nɔ inje ì daa ilu dulum nja si awɔ ì jò à kpakpae si jii ku gaau à kpaa nja. 24 Amma Ilaaɔ í jũu hai si bale, í nyaa hai si wahalai iku domi iku kù nɛ gbugbã kãma sie hee ku gɛɛɛ be.

25 Ideei Davidi í kɔ í ni,

N wa n ye Aɔ Lafɛɛ ajɔ fei,

Domi í wa awɔ njem ku ba n mà n yaya.

26 Na nɔi í jò idɔm wa dɔ, nɔ n wa n fɔ ide do inɔ didɔ.

Nɔ baa bii í je an ku n nɛ kpãa ku cɔ,

27 Domi awɔ Ilaaɔ i kaa jò hundem bi ku wai iku nja.

Beɛbe mɔi i kaa jò arai Ine Kumáe ku sãmi.

28 Ì nyisim kpãa iyi wa bɔɔm si kuwɛɛ. An weɛ do awɔ si inɔ didɔ.

29 Si anyii nɲu nɔ Piee í ni má, inje kpaasim nja, n wa n sɔ nɲe nɔ kù nɛ sika kãma, Davidi bala nwa í ku nɔ à suu. Balɛ mɔi í wa si anini nwa ihɛ hee do nnyi fei, mà irei. 30 Amma si bei í je walii, í mà iyi Ilaaɔ í cea nɲu kuwãide gɔ do kugbasi í ni tɔkue gɔ á na ku buba si kitã bommae. 31 Davidi í mà mii iyi á na ku ce. Na nɔi í jò ide iyi í fɔ, iyi í ni Ilaaɔ kaa jò hundee bi ku wai iku nja nɔ arae kaa sãmi, idei kujii ine iyi Ilaaɔ í cicai wa fãa. 32 Jesuu iyi n wa n fɔ

idee, Ilaaḏ í jũu hai si bale nɔ awa fei à je seeda. ³³ Ilaaḏ Baaba í soo lele nɔ í muaa Hundee iyi í wāaḏ wo. Nɔ nɔu mɔ í mua awa mɔ Hundeu. Nɔui ì waa ye nɔ ì waa gbɔ ɲa be. ³⁴ Davidi takae kù bɔ lelei Aḏ amma í ni, Aḏ Lafēe í sḡ Lafēm í ni, Buba awɔ nɔm, ³⁵ Hee n ce mbēee ɲa Bi ku lesi isee.

³⁶ Na ɲai í jḡ í sḡa inɛ inei Izireli ɲa fei i mà iyi ihē ɲa sãa sãa. Jesu iyi ì kpakpa si jii nɔu be ɲa, nɔui Aḏ í ce Lafēe do Kirisi.

³⁷ Iyi inɛ ɲau à gbɔ beɛbe ɲai ideu í to si ɲa ntɔ ntɔ, nɔ à bee Piēe do woo be iyi à gbe ɲau à ni, inɛ kpaasi nwa ɲa, beirei aa ka ce. ³⁸ ɲai Piēe í sḡ ɲa í ni, inɛ fei i kpaasi idɔ nɔe i jḡ a dasi ɲe inyi do irii Jesu Kirisi ku ba Ilaaḏ ku kpa ide i dulum du ɲe, nɔ aa ba amuai Ilaaḏ ma ɲa iyi í je Hundee. ³⁹ Beɛbei á ce si na iyi í jḡ Ilaaḏ í ce nɔe kuwāe, inɛ do ama nɔe ɲa do inɛ ɲa iyi à wa hee jiji fei, inɛ ɲa iyi Aḏ Lafēe nwa á kpe fei.

⁴⁰ Do ide ikā ikā nkpɔ nkpɔi Piēe í je nɲa do seeda nɔ í mu nɲa gbugbā í ni, i nya ara nɔe ikā hai bi inɛ laalɔi nsei ɲau ihē ku ba i ba faaba ɲa. ⁴¹ ɲai à dasi inɛ ɲa iyi à gba ide i Piēeu inyi. Ajo nɲu zaka bei amanɛ dubu mēeta í kḡosi si inɔi woo dasi Jesu naanɛ ɲau. ⁴² Nɔ à ya gbɔ cio iyi woo be ɲau à ya maa kɔ ɲa siu fei, nɔ à ya maa wēe do anu akā, à ya maa je ije iyi aa yeḏ gigii ikui Jesu, nɔ à ya maa ce kutɔɔ ajo.

Kuwēe inɛ ɲa iyi à dasi Jesu naanɛ

⁴³ ɲai ideu í to si inɛ fei, nɔ Ilaaḏ í jḡ woo be ɲau à wasi maamaake nkpɔ nkpɔ ku ce. ⁴⁴ Woo dasi Jesu naanɛ ɲau fei à ce anu akā nɔ mii iyi à nɛ fei ti aɲa feii í je. ⁴⁵ Waati iyi inɛ gɔ í nɛ bukaatai ngɔgɔ fei à ya ta iko nɲa ɲai do mii ndu ɲa ɲa nɔ a na lafēe fiaw zaka bei í nɛ bukaatae. ⁴⁶ Ajo fei à ya tɔtɔi si bantumai kpasēi Ilaaḏ. À ya tɔtɔ a maa jei si inɔ kpasē ɲa ɲa do inɔ didḏ. Muafiti ci ya wa si. ⁴⁷ À ya maa saabu Ilaaḏ nɔ inɛ fei í mà beere nɲa. Ajo fei inɛ ɲa à ya dasi naanɛi nɔ a ba faaba.

Beɛbei Lafēe Jesu í ya maa kḡosi kukpɔi woo dasiɛ naanɛ ɲau waati kāma fei.

3

Wēege gɔ í ba iri

¹ ɲai ale ajo nɲu gɔ zakai isɔ mēeta Piēe do Zāa à waa bɔ kutɔɔ bantumai kpasēi Ilaaḏ. ² ɲai à ye mɔkɔ gɔ be iyi à bí do wēege. Ajo fei à ya na a jilɔi andei bantumai kpasēi Ilaaḏ iyi à ya kpe ande Ku sḡau, ku maa bara waati iyi inɛ ɲa à waa lɔ. ³ Iyi í ye Piēe do Zāa à waa lɔ bantumai kpasēu ɲai í tɔɔ ɲa a mua nɲu ngɔgɔ. ⁴ ɲai Piēe do Zāa à kāsie iju, nɔ Piēe í ni, cɔ wa. ⁵ ɲai í cɔ ɲa do laakai domi wa tamaa ngɔgɔ si ɲa. ⁶ Amma Piēe í sḡo í ni, n kù nɛ fia hee má je wura, amma iyi ñ nɛ an muue. Do irii Jesu Kirisi inei Nazaretu, dede i nɛ. ⁷ ɲai í mu awɔ nɛi mɔkɔu í dedee. Be gbakā, isei inēeu do ikḡi isee ɲau í ce gbugbā. ⁸ ɲai í fo í dinga wa nɛ. ɲai aɲaḏ ɲa fei à lɔ bantumai kpasēi Ilaaḏ ajo, ɲai í fo í dinga wa nɛ wa saabuḏ Ilaaḏ. ⁹ ɲai inɛ fei í ye wa nɛ wa saabuḏ Ilaaḏ. ¹⁰ Si bei à mà iyi nɲui í ya tako ku maa buba ande kusḡai bantumai kpasēi Ilaaḏ ku maa barau, ɲai biti í mu aɲa fei nɔ ideu í to si ɲa.

Waazo iyi Piēe í ce

¹¹ ɲai mɔkɔ iyi í ba iriu kù je kù nɛ hai bi Piēe do Zāa. Aɲaḏ ɲa à wa ikpa akāi kpasēi Ilaaḏ iyi à ya kpe bantumai Salomɔ. Nɔ inɛ ɲa iyi ideu í mu ɲa bitiu à sei à bɔ bi tu ɲa. ¹² Iyi Piēe í ye ɲa ɲai í sḡ ɲa í ni, inɛ inei Izireli ɲa, beirei í ce ì biti ì waa cɔ wa beɛbe ɲa. Í tamaa bei gbugbā nwai walakɔ daa jiiida nwai í jḡ mɔkɔu wa nɛ ɲa? ¹³ Aburhamu do Izaaki do Zakɔbu aɲa iyi à je bala nwa ɲau, Aḏ Lafēe nɲai í jḡ Jesu woo ce icēe í nɛ amboe. Inɛi ì muu ì na inɛ ngbo ɲa nɔ ì kāsie ɲa si wajui Pilati, baa do iyi Pilati wa bi ku jḡ wo. ¹⁴ Amma inɛi ì kāsie, nɲu iyi í je Inɛ Kumá do Inɛ Dee deeu nɔ ì tɔɔ Pilati ku jḡ nɔe woo kpa inɛu si agbēe ɲa. ¹⁵ Si beɛbe í kpa inɛ iyi í je irii kuwēeu ɲa. Amma Ilaaḏ í jũu hai si bale, nɔ awa à yɔɔ. ¹⁶ Jesuu do naanɛ iyi mɔkɔu ihē í dasiɛ nɲui í jḡ í ba gbugbā. Mɔkɔ iyi ì waa ye nɔ ì mà

ɲau ihɛ, naane iyi í dasi Jesuui í jò í ba iri mam mam si wajui inɛ fei.

¹⁷ Nsei kpaasim ɲa, ñ mà mii iyi ì cea Jesuu ɲa, ì cooi si ngɔgɔ hai mà ɲa, bæbei do inɛ ngbo nɲɛ ɲa fei. ¹⁸ Ilaaã í jò walii ɲau fei à tako à fɔ ideɛ wo. Nɔ bæbe mɔi bei à fɔu fei í kɔ. Ide iyi à fɔu nɲui í je à ni, kù nɛ bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaã í cicau kù yɛ ijuukpã. ¹⁹ Na nɲu, i kpaasi idɔ nɲɛ í sinda sí Ilaaã ɲa ku ba ku kpa ideɪ dulum du ɲɛ. ²⁰ Nɔ Ilaaã ku mu nɲɛ kusimi jiida, nɔ ku be Kirisi iyi í cicau wa ku je tu ɲɛ, nɲu iyi í je Jesuu. ²¹ Tilasii Jesu Kirisi ku maa wa lele hee awaati koo toð mii fei ku je titð si bei Ilaaã í jò walii kumáɛ ɲau à tako à fɔ wo. ²² Moizi, inɛ akã ɲa, í ni, Aã Lafɛɛ nɲɛ á jò walii gɔ ku fita hai si anini nɲɛ iyi á yɛ bei amu. Nɔ á sɪa í gbɔ mii iyi á sɔ ɲɛ fei. ²³ Inɛ iyi kù waa too si ideɪ waliuu fei aa nyaa hai si inɔi zamaai Ilaaã i kpa. ²⁴ Bæbe mɔi Samuɛli do walii ɲa iyi à naa si anyie, aɲa fei à tako à fɔ ideɪ mii ɲa iyi wa ce nsei ihɛ. ²⁵ Mii iyi walii ɲau à ni Ilaaã á ceu, inɛi wa cea. Nɲui í je akabuu iyi Ilaaã í ði do bala nɲɛ ɲa si waati iyi í sɔ Aburahamu í ni, hai si dimiei an jò inɛi andunya fei ku ba kuwee. ²⁶ Bæbei Ilaaã í jò woo ce icɛɛ í fita hai bi tu ɲɛ nɔ í bɔɔ wai ku ba ku wee nɲɛ ku ba inɛ fei í sinda í jò laalɔ ku ce nɲɛ.

4

Piɛ do Zãa à wa bi igbei woo kiiti ɲa

¹ Si waati iyi Piɛ do Zãa à waa sɔ zamaau ideu bæbe, ɲoi woo weei Ilaaã ɲau do inɛ ngboi inɛ ɲa iyi à ya maa degbe kpasɛi Ilaaãu do Sadusi ɲa à sɛkɛɛ si ɲa wa. ² Idɔ ɲa í kɔ si na iyi í jò mɔcɔ minji ɲau à waa kɔ inɛ ɲa si cio à waa sɔ ɲa iyi Jesu í jɪ hai si bale, waatɔ iku ɲa aa yɔkɔ a nyi wa si kuwee má. ³ Nɔi à mu ɲa à cɪmbo ɲa si ile piisɔ hee iju kumá domi aɛ í lɛ tã. ⁴ Do nɲu fei, inɛ nkɔɔ iyi í gbɔ ideu í dasi naane. Nɔ kukpɔ ɲa í kɔɔsi hee í to zakai amanɛ dubu miu.

⁵ Iju kumáɛ ɲoi inɛ ngboi Zuifu ɲa do inɛ ngbo bubu ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔ Zeruzalɛmu. ⁶ Nɔi à

tɔtɔ aɲa do woo wee nlaui iyi à ya kpe Ani, do Kaifu do Zãa do Alesandu do inɛ ɲa iyi à gbe si nyaanzei woo wee nlaui fei. ⁷ Nɔi à nya Piɛ do Zãa wa hai ile piisɔu à naa à leekɪ ɲa si waju ɲa nɔ à lɔsi ku bee ɲa à waa ni, do gbugbã yooi, mà do irii yooi ì ceð mii nɔu be ɲa. ⁸ Nɔi Piɛ í kɔð Hundei Ilaaã nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ ilaalu do inɛ ngbo ɲau, ⁹ ì waa bee wa ideɪ icɛ jiida ɲa iyi à cea wegeu ihɛ do bei í ce í bað iri. ¹⁰ Na nɲu, í sɪa inɛ fei do inɛi Izireli ɲau fei í mà ɲa, mɔkɔ iyi wa leekɪ si waju nɲɛu be, í ba irii do saabui irii Jesu Kirisi inɛi Nazaretu, inɛ iyi ì kpakpa si antai jɪi ku gaauu ɲa nɔ Ilaaã í jɪu hai si bale. ¹¹ Jesui kukɔu wa fãa iyi í ni,

Kuta iyi woo ma ɲa à cau,

Nɲui í baa í je kuta sintei icui ile.

¹² Woo faaba gɔ kù weɛ má bii kù je nɲu akã, domi Ilaaã kù na irii inɛ gɔ má si andunya iyi aa ka kpe ka bað faaba.

¹³ Iyi inɛ ɲau à gbɔ ideu ɲoi à biti domi à yɛ wɔkɔi Piɛ do Zãa nɔ à mà gbakã iyi táaka ɲai iyi a kù ce baa cio. Nɔi à mà iyi aɲai à weɛ wo do Jesu. ¹⁴ Amma si bei à yɛ mɔkɔ iyi í ba iriu wa leekɪ do Piɛ do Zãa, nɲui í jò a kù ba ide gɔ iyi aa ni má. ¹⁵ Nɔi à ni a fita hai ile kiitiu. Iyi à fita, inɛ ɲa iyi à gbe beu à waa busi nje aɲa duusɔ. ¹⁶ Nɔi à waa ni, beirei aa ka cea mɔkɔ ɲau ihɛ. Wee inɛi Zeruzalɛmu ɲa fei à mà iyi à ce maamaake nla nla gɔ, nɔ a kaa ka yɔkɔ ka jã. ¹⁷ Amma ka ganji ɲa ku ba ideu ku mað fangaa si inɛ ɲa iyi à gbe má, ka kò ɲa do ijuukpã ku ba a mað sɔ inɛ kãma ide do irii Jesu má. ¹⁸ Nɔi à kpe ɲa má nɔ à kɔ ɲa a fɔ ide do irii Jesu má hee má je a kɔ inɛ ɲa si cioi ideɛ.

¹⁹ Amma Piɛ do Zãa à sɔ ɲa à ni, i bee ara nɲɛ ide bii á je dee dee si wajui Ilaaã ka gbɔ ide nɲɛ nɔ ka jò ti Ilaaã. ²⁰ Awa de a kaa ka yɔkɔ ka koko do mii iyi à yɛ do iyi à gbɔ. ²¹ Nɔi à gbagba si ɲa má ntɔ ntɔ à bei à jò ɲa. A kù ba yaase bei aa ce a fa itɪ ɲa si na iyi í jò inɛ fei wa saabu Ilaaã do mii iyi í ceu, ²² domi mɔkɔ iyi à faaba do maamaakeu, adɔɛ í re baa ciiji.

Woo dasi Jesu naane nja à waa tɔ wɔ̀kɔ

²³ Nɔi Piεε do Zãa à nyi bi kpaasi nja nja si waati iyi woo kiiti nja à jɔ̀ nja. Nɔ à koo à sisi nja ide iyi inε ngbo nja do inε ngboi woo weei Ilaaɔ nja à sɔ̀ nja.

²⁴ Iyi à gbɔ ideu nɔi aɲa fei à tɔ̀ Ilaaɔ do anu akã à ni, Aɔ Lafɛε, awɔi ì taka lele do ile do tenku do mii iyi í wa si fei.

²⁵ Hundeei í jɔ̀ bala nwa Davidi woo ce icεε í fɔ̀ wo í ni,

Na mii í ce idɔi inei dimi mmu nja í kɔ̀.

Na mii í ce inε nja à waa ce anu tɔ̀si a ba a cea Ilaaɔ laalɔ̀, nɔ wee mii gɔi iyi kaa yɔ̀kɔ̀ ku ce mɔ̀m.

²⁶ Amanlui andunya nja do ilu iri nja à dede nɔ̀ à tɔ̀tɔ̀

Ku ba a ce igũ do Ilaaɔ do inε iyi í cica.

²⁷ Ilaaɔ Baaba, ide iyi Davidi í fɔ̀u be ntɔi, domi Herodu do Pɔ̀nsu Pilati à ce anu akã. À tɔ̀tɔ̀ do dimi mmu nja do inei Izireli nja si iluu ihɛ̀ à ye taalei Jesu woo ce icε kumáε iyi ì cica ì nya ikãu.

²⁸ Beɛbei à ce, nɔ nɲu be í jɔ̀ mii iyi ì jile fei hai tako do iyi í je idɔ̀ɔbiε í kɔ̀. ²⁹ Na nɲu nsei, Lafɛε, ce laakaii ide ku fɔ̀ nja nɔ̀ í jɔ̀ awa woo ce icεε nja ka sisi ideu do wɔ̀kɔ̀ nla nla. ³⁰ Nyisi gbugbãε ku ba maamaake nja ku ce nɔ inε nja a ba iri do saabui irii Jesu woo ce icε kumáεu.

³¹ Iyi à ce kutɔ̀u à tã nɔi inya bii à tɔ̀tɔ̀u í yaya. Nɔi aɲa fei à kɔ̀ɔ Hundei Ilaaɔ nɔ̀ à wasi ku waazo idei Ilaaɔ beɛbei do wɔ̀kɔ̀.

Mii iyi woo dasi Jesu naane nja à nε ti aɲa feii

³² Akpɔi woo dasi Jesu naane nja í kɔ̀ɔsi nɔ̀ aɲa fei à nε anu akã. Inε gɔ̀ ci ya ni mii iyi nɲu í nε ti nɲu akã amma mii iyi à nε fei ti aɲa feii. ³³ Do gbugbã nla nla woo be nja à waa sisiɔ̀ kujli Lafɛε Jesu hai si bale, nɔ didɔ̀ nla nla Ilaaɔ í wa si aɲa fei. ³⁴ Inε gɔ̀ kù je are si inɔ̀ nja, domi ajɔ̀ minji do ajɔ̀ minji fei inε nja iyi à nε iko do kpasɛ̀ nja fei à ya taai nɔ̀ a naaɔ̀ fiaw wa, ³⁵ a naa a na woo be nja, nɔ̀ a ce ikpɛ̀ε si bei bukaatai inε fei í to.

³⁶ Beɛbei Jozefu, inei Levi gɔ̀ iyi à bí Sipu, í ce. Nɲui woo be nja à ya kpe Baanabasi, waatɔ̀ woo mua inε

gbugbã. ³⁷ Í ta ikoε gɔ̀ í naaɔ̀ fiaw wa í naa í na woo be nja.

5

Idei Ananiasi do Safira

¹ Amma mɔ̀kɔ̀ gɔ̀ í wεε iyi à ya kpe Ananiasi, aboe mɔ̀ à ya kpoo Safira. Mɔ̀kɔ̀u í ta ikoε gɔ̀, ² nɔ̀ í jile ikɔ̀ akã fiaw ndεε, iyi í gbeu mɔ̀ í koo í na woo be nja. Nɔ̀ wee aboe í wεεɔ̀ kumásiε.

³ Iyi í na nja fiaw nɔi Piεε í beεε í ni, Ananiasi, beirei í ce ì jɔ̀ Seetam í lɔ̀ si idɔ̀ε hee ì waa sɔ̀a Hundei Ilaaɔ̀ ibo nɔ̀ ì jɔ̀ bubui fiaí ikou ndεε. ⁴ Iko iyi ì tau awɔ̀ si ì nɔ̀ ba. Iyi ì taa ì tã, fiaw kù je titεei? To, na mii í jɔ̀ ì ce dimii lasabuu ihɛ̀. Kù je amane nja ì sɔ̀a ibo, Ilaaɔ̀ ì sɔ̀a.

⁵ Iyi Ananiasi í gbɔ ideu gbakã nɔi í cuku tengi be í ku. Nɔi inε nja iyi à gbɔ ideu fei njo í mu nja hee í caa. ⁶ Nɔi awaasũ nja à naa à wo ikuu do acɔ̀ à koo à suu.

⁷ Si anyii isɔ̀ mεeta má, nɔi aboe mɔ̀ í lɔ̀ wa. Wee kù mà mii iyi í ce mɔ̀kɔ̀i nɲu titã. ⁸ Nɔi Piεε í beεε í ni, fia iyi mɔ̀kɔ̀ε í naaɔ̀ wau ihɛ̀, beɛbei ì ta iko nɲeu nja? Nɔi Safira í jεaa í ni, beε mbe.

⁹ Nɔi Piεε í beεε í ni, beirei í ce inε minji fei ì ce anu akã ì cɔ̀ laakaii Hundei Aɔ̀ Lafɛε beɛbe nja. Cɔ̀, inε nja iyi à si mɔ̀kɔ̀ε à wa andε koofa be, aa si awɔ̀ mɔ̀. ¹⁰ Be gbakã nɔi abou mɔ̀ í cuku si wajui Piεε be í ku. Nɔi awaasũ nja à lɔ̀ be à koo à ba í ku, nɔi à soo wa à naa à suu kɔ̀kɔ̀i mɔ̀kɔ̀ε. ¹¹ Nɔi njo í mu inei igbei Jesu nja ntɔ̀ ntɔ̀ do inε nja iyi à gbɔ ideu fei.

Maamaake nkpɔ̀

¹² Nɔi woo be nja à jɔ̀ maamaake do nyinda nkpɔ̀ í wasi ku ce si wajui inε nja. Nɔ̀ woo dasi Jesu naane nja à ya tɔ̀tɔ̀ bantumai Salomɔ̀. ¹³ Inε kãma kù bi ku lɔ̀ inɔ̀ nja do muafiti domi à waa ce njo, amma do nɲu fei à waa saabu nja ntɔ̀ ntɔ̀. ¹⁴ Amma kukpɔ̀i inε nja iyi à dasi Lafɛε Jesu naane ntɔ̀ ntɔ̀ í kɔ̀ɔsi wa koo, hai inε mɔ̀kɔ̀ do inaabo nja. ¹⁵ Nɔi inε nja à wasi ku naaɔ̀ bɔ̀ nja wa si kpãa nja. À ya naa a jile nja si daayi nja do si sɛε nja ku ba bii Piεε wa lɔ̀ ayae ku bii inε gɔ̀ nja si inɔ̀ nja. ¹⁶ Nɔi inε nkpɔ̀ í wasi ku naaɔ̀ bɔ̀ nja wa do

ine na iyi à ne inei inɔko na hai ilɛkoi Zeruzalɛmu na, aŋa fei à nɔ à ba iri.

À kpā woo be nau iju

¹⁷ Amma woo wee nɔlai Ilaaɔu do ine na iyi à wa si igbei Saduse na iyi à wa bi tɛɛu fei à dedeò igu si gāmei woo be nau. ¹⁸ Nɔi à mu na gbakā à dasi na piisɔɔ. ¹⁹ Nɔi idū amalekai Aɔ Lafɛɛ í naa í cɪ gamboi ile piisɔɔu í nya na nɔ í sɔ na í ni, ²⁰ i bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ i koo i leekɪ be na nɔ i sisia ine na ide i kuwɛɛu fei. ²¹ Nɔ woo be nau à gbɔ ideu. Amɛɛjuma gbakā nɔi à bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ be à wasi ku kɔ ine na si cio.

Wee waati beɛbe woo wee nɔlai Ilaaɔu do ine nau à tɔtɔ nɔ à kpe igbei woo kiiti nau do ine ngboi Izireli na fei, à bei à be woo degbe kpasɛi Ilaaɔ nau a koo a kpe woo be nau wa hai ile piisɔɔ. ²² Amma iyi à to a kù ye woo be nau ile piisɔɔ be. Nɔ à nyi bi ine ngbo nau má ²³ à ni, iyi à to be à ba ile piisɔɔu wa cimbo dim dim nɔ à ba woo degbe nau à waa leekɪ ande be. Amma iyi à cɪ gambo nau a kù ye ine kāmā ile be. ²⁴ Iyi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu do ine ngboi woo wee nau à gbɔ ideu, nɔi à bita a kù mà bei ideu á kpa iri. ²⁵ Nɔi ine gɔ í naa í sɔ na í ni, i gbɔ na, ine na iyi ì dasi piisɔɔ nau à wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ à waa kɔ ine na si cio. ²⁶ Nɔi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu, nɔu do ine na à koo à gbā na à naaò na wa bi ine ngbo nau. Amma kù je do gbugbā domi à waa ce nɔi zamaau a maa na a ta na kuta.

²⁷ Iyi à naaò na wa à leekɪ na si wajui igbei woo kiiti nau nɔ woo wee nɔlai Ilaaɔu í sɔ na ²⁸ í ni, à kò nɛ mam mam à ni i mà ya ce waaɔo do irii məkɔu má na. Amma wee, ì ce waaɔo nɛ ì waa koo na hee ì kɔ inei Zeruzalɛmu na fei si cio nɛ nɔ ì waa bi i dasi wa taalei ikui məkɔu na. ²⁹ Nɔi Piɛɛ do woo be kpaasie nau à je à ni, tilasi ide i Ilaaɔi aa ka jirima, kù je ti amanɛ na. ³⁰ Aɔ Lafɛɛi bala nwa nɔi í jɪ Jesuu hai si bale, ine iyi ì kpakpa si jɪ ì kpa na. ³¹ Nɔi Ilaaɔ í soo lele í jilɔ awɔ nɛɛ ku

je ilaalu do Woo faaba nɔ ku muaò inei Izireli na kpā a kpaasi idɔ nɔa ku ba ku kpa ide i dulum du na. ³² Awa à je sɛɛdai mii nau be, awa do Hundei Ilaaɔ iyi Ilaaɔ í mua ine na iyi à waa jirimaɛ.

³³ Iyi à gbɔ ideu nɔi idɔ nɔa í kɔ hee à waa de a kpa na. ³⁴ Amma ine akā nɔa iyi à ya kpe Gamaliɛ í dede í leekɪ si aninii woo kiiti nau í ni a nya woo be nau wa titā. Gamaliɛu Farisii wa je do woo kɔ ine na si wooda, nɔ í ne beɛɛ nɔ nɔ bi ine fei. ³⁵ Nɔi í sɔ ine nau í ni, inɛ inei Izireli na, i laakai na do mii iyi ì waa bi i cea ine nau. ³⁶ Kù kpe mɔm titā iyi məkɔ gɔ í naa ihɛ à ya kpoo Tedasi nɔ í ya maa so araɛ lele bei ine nla gɔ nɔ amanɛ bei cɪ mɛ wa tooɛ. Amma à kpa, nɔ mɔcɛ nau fei à fangaa, nɔ à gbɛje ideɛ. ³⁷ Si anyie, waati iyi à na à waa ce kuka, nɔi məkɔ gɔ mɔ í naa à ya kpoo Zudasi inei Galilee. Nɔu mɔ í jɔ ine nkpɔ nkpɔ wa tooɛ. Amma à kpa nɔu mɔ nɔ ine na iyi à waa tooɛu fei à fangaa. ³⁸ Na nɔu, bii í je aa gbɔ idem na, i jɔ ine nau be a ne na. Bii í je ideu do ice na iyi à waa ceu hai bi amanɛ nɔi wa naa, á na ku kpa iri. ³⁹ Amma bii kuce nɔu hai bi Ilaaɔi wa naa, i kaa yɔkɔ i kāmā na. I ce laakai i mà ò ti i na i maa ba Ilaaɔ ku ja na.

⁴⁰ Nɔ à gbɔ ideɛ. Nɔi à kpe woo be nau à cā na do kpɔtɔ à ni a mà ò fɔ ide do irii Jesu má à bei à jɔ na. ⁴¹ Nɔi woo be nau à ne hai bi igbei woo kiiti nau do inɔ didɔ nla nla si na iyi í jɔ Ilaaɔ í ka na si ine na iyi à to a maa yaako na na irii Jesu. ⁴² Aɔ fei si bantumai kpasɛi Ilaaɔ do si inɔ kpasɛ na à ya maa ce waaɔo laabaau jiidau nɔ a maa kɔ ine na si cio waati kāmā fei a maa ni Jesu í je ine iyi Ilaaɔ í cicau.

6

À cica amanɛ mɛɛje ku sobi woo be na

¹ Waati beɛbe kukpɔi ine na iyi à waa too kpāi Jesuu wa kɔsi. Nɔi Zuifu na iyi à ya fɔ Gerekiu à waa gbagba si Zuifu alala nau domi si ije iyi à ya maa kpɛa jaaɔ na waati kāmā fei à ya maa gbɛje jaaɔ nɔa nɔi. ² Nɔi woo be maateɛji nau à tɔtɔ ine na iyi à waa

too kpāai Jesu nau fei à ni, kù sīa ka jò ideī Ilaaḍ ku waazo ka maa ce ideī ije na. ³ Na nḡu, inḡe kpaasi nwa na, í cica amanḡe mēje si inḡ nḡe, inḡe na iyi à waa je nḡa sēeda jūda, iyi à kḡò Hundei Ilaaḍ do bisi, nḡ ka kāa nḡa icēu. ⁴ Amma awa taka nwa aa ka maa ce kutḡḡ nḡ ka maa waazo ideī Ilaaḍ waati kāmā fei. ⁵ Inḡe nau fei à jesi ideu. Nḡi à cica Etieni iyi í kḡò Hundei Ilaaḍ nḡ naanḡe í la. Si anyii nḡu nḡ à cica Filipu, do Pokḡḡ, do Nikanḡḡ, do Timḡḡ, do Pamenasi, do Nikola inḡi Antiḡsi iyi í too kucei Zuifu na wo í bei í na í dasi Jesu naanḡe. ⁶ Nḡi à bḡḡ na bi woo be nau. Nḡ woo be nau à ce kutḡḡ à le nḡa awḡ si iri ku ba a sintiḡ icḡ.

⁷ Beḡbe mḡi ideī Ilaaḍ í fangaa wa koo nḡ kukpḡi inḡe na iyi à waa too kpāai Jesu í kḡḡsi wa koo si ilui Zeruzalemu, nḡ woo weī Ilaaḍ nkpḡ í dasi naanḡ.

À mu Etieni

⁸ Wee Etieni í ne gbugbā ntḡ ntḡ nḡ Ilaaḍ í ceaa didḡ nḡ í ce maamaake do nyinda nla gḡ na si aninii inḡe na. ⁹ Amma inḡe gḡ na à ba Etieni kakḡḡ ku ce. Inḡe nau gḡḡ na hai ilei Silisii à naa do hai ilei Azii, gḡḡ na mḡ inḡi Sirēni nḡi do Alesandiri, aḡai à je inḡi igbei Zuifu gḡ na iyi à ya kpe aru na iyi à jḡ. ¹⁰ Amma a kù nḡḡ domi wa fḡ ideī do bisi do gbugbāi Hundei Ilaaḍ. ¹¹ Nḡi à mua mḡkḡ gḡ na fia si asii ku ba a maa ide. Nḡ inḡe na iyi à muaa fia nau à sḡ inḡe na à ni à gbḡ inḡḡu ihḡ wa fḡ laalḡi Moizi do Ilaaḍ. ¹² Beḡbei à dedeḡ idḡḡkḡi inḡe na, do inḡe ngbo na do woo kḡ inḡe na si wooda na. À sḡkḡe si Etieni nḡ à muu à bḡḡe si wajui igbei woo kiiti nau. ¹³ Si anyiḡe nḡi à naaḡ mḡkḡ gḡ na wa iyi à naa à maa ide à ni, inḡḡu ihḡ waati kāmā fei í ya maa fḡ laalḡi kpasḡi Ilaaḍu do woodai Moizi. ¹⁴ À gbḡ iyi í fḡ í ni Jesu inḡi Nazaretiu á lḡḡe kpasḡu ihḡ nḡ ku kpaasi dedemba na iyi Moizi í sḡ wa fei. ¹⁵ Inḡe na iyi à wa si igbeu fei à kāsī Etieni iju nḡi à yḡ wajue wa daana bei wajui amaleka.

7

Waazoi Etieni

¹ Nḡi woo wee nlai Ilaaḍu í bee Etieni í ni, ideu ntḡi? ² Nḡi Etieni í jḡaa í ni, inḡe baam na do kpaasim na, í gbḡ iyi nḡ wa n fḡ. Waati iyi Aburhamu bala nwa í wa ilei Mesopotami, Ilaaḍ ilu amboe í naa bi tḡḡ. Waati beḡbe, kù bḡ Harāa titā. ³ Nḡi Ilaaḍ í sḡḡ í ni, jḡ ilei ideḡ do nyaanzeḡ na nḡ í bḡ ile bii an nyisiḡ. ⁴ Nḡi Aburhamu í fita hai ilei inḡi Kaladee na nḡ í koo í buba Harāa. Hai be, si anyii ikui baḡḡu nḡi Ilaaḍ í jḡ í naa ile bii í wa nsei nau ihḡ. ⁵ Waati beḡbe kù muaa bii kāmā si ilḡu, baa bii á lesi kute titā. Amma do iyi Aburhamu kù bí fei Ilaaḍ í ceaa kuwā í ni nḡu á muaa ilḡu nḡ ku je ti nḡu do amaḡe na. ⁶ Nḡi Ilaaḍ í sḡ Aburhamu má í ni, tḡkue na aa wa si ile mmu gḡ, bei aa mu na a je aru a wahala na zakai adḡ cḡḡ mḡḡ. ⁷ Ilaaḍ í nḡ í ni, amui an kiiti dimi iyi à mu na aruu. Si anyii nḡu tḡkue nau aa fita hai ile be a baa ilḡu ihḡ bii aa tḡḡm. ⁸ Waati beḡbe Ilaaḍ í na Aburhamu woodai bango ku dasi ku je sēedai akabuue. Si anyiḡe nḡi Aburhamu í na í bí Izaaki nḡ í dasiḡ bango si aḡḡ mḡḡḡsiasḡ. Beḡbei Izaaki mḡ í cea Zakḡbu, nḡ Zakḡbu mḡ í cea ama maateḡḡe na beḡbe, aḡa iyi à je balai dimi maateḡḡi Zuifu na.

⁹ Amaī Zakḡbu nau à waa ba Zozefu ifḡ nḡa igu ku ce nḡ à muu à taa inḡe na iyi à waa bḡ ilei Ezibiti. Amma Ilaaḍ í wa anyiḡe, ¹⁰ nḡi í nyaa hai si wahalae fei. Í muaa bisi nḡ í jḡ í ne beḡḡe bi Faraḡ ilaalui Ezibitiu. Nḡi Faraḡ í coo minḡisiasḡ si ilḡu nḡ í jḡ í je inḡe ngboi kpasḡḡe má. ¹¹ Nḡi ari í naa si ilei Ezibiti do si ilei Kanaā fei, í kpā inḡe na iju ntḡ ntḡ. Bala nwa nau a kù ba baa mii iyi aa je. ¹² Nḡi Zakḡbu í gbḡ iyi ije í wa ilei Ezibiti, nḡ í be amaḡe nau be gbakā akā, aḡa iyi à je bala nwa na. ¹³ Iyi à koo be isḡ gbeeḡisiasḡ nḡi Zozefu í tuse arae bi igbāḡe nau do ifḡḡe, nḡ Faraḡ mḡ í tḡtḡḡ í mḡḡḡ na. ¹⁴ Nḡi Zozefu í sḡ na í ni a koo a kpe Zakḡbu baai nḡu wa do nyaanzeḡ na fei. Wee inḡe nau à weī amanḡe kitaḡ fḡḡwa do miu. ¹⁵ Beḡbei Zakḡbu í bḡḡ Ezibiti. Bei í ku, be mḡi bala nwa nau à ku. ¹⁶ Nḡ à so iku nḡa à bḡḡ Sikḡmu à koo à si na si balḡ iyi Aburhamu í tako

í ra bi amai Heməə ηau.

17 Ide iyi Ilaađ í wāð Aburahamuu, iyi waatii kuceε í maai wa ine nwa ηa à kpə à waa kəəsi si ilei Ezibitiu. 18 Si anyii adə nkpə nkpə ine mmu gə í naa í je bomma, ine nηu kù mà Zozefu. 19 Nηui í dī ijui ine nwa ηa nə í ce nηa laalə, nə í nyi í tilasi ηa má a nyə ama kpətəə nηa ηa a ku. 20 Waati beεbei à bí Moizi. Ama kpətəəi iyi í sīa hee í caa. Nəi à wəo be si kpasēi baae zakai cukpa mæeta. 21 Iyi à koo à jiləə, ηəi ama inaaboi Farađ í so ndεε í muu bei amai nηu takae. 22 Nəi à kəa Moizi si bisii inei Ezibiti ηau fei nə í baa í je ilu gbugbā si ide ku fə do si kuceε.

23 Iyi Moizi í to adə ciiji, ηəi í dasi idə nηu koo cə inei Izireli ηa dimie ηau. 24 Nəi í ye inei Ezibiti gə wa kpā ine akā nηa iju, ηəi í bə inεeu ku faaba nə í cā inei Ezibitiu í kpa. 25 Í tamaa bei inei nηu ηa aa mà iyi Ilaađ í be nηu wai nηu ku na ku faaba ηa, amma a kù mà. 26 Iju kumáε ηəi Moizi í ye ine Izireli minji gə ηa iyi à waa ja. Nəi wa bi ku la ηa, nə í ni, kpaasim ηa, inε iyi í je nyaanze akā ηa, na mii í ce í waa wahala nje beεbe ηa. 27 Nəi ine iyi wa wahala kpaasieu í tale Moizi í ni, yooi í ceε ine ngbo í na í kiiti nwa. 28 I bi í kpa amu mə bei í kpa inei Ezibitiu anai? 29 Iyi Moizi í gbə ideu ηəi í sa í ne ilei Madiāa í koo wa je ine njoo be. Bei í so abo nə í bí ama ineməkə minji.

30 Si anyii adə ciiji ηəi ajə nηu gə amaleka gə í naa bi tεε si gbaau kəkəi geetei Sinai. Amalekau í naai si ama wua tūtū gə iyi í ce bei wa jo. 31 Iyi Moizi í yəə ηəi í biti. Nə í sekeε sie í bə ku cəə, ηəi í gbə ide ku fəi Ađ Lafēε wa ni, 32 amui n̄ je Ilaađ, Lafēi Aburhamu do Izaaki do Zakəbu, balae ηa. Nəi Moizi í yaya do njə, kù waa bi inyau ku cə má. 33 Nəi Ađ Lafēε í səə í ni, bə baataε be, domi inya bii í waa leekiu be inya kumái. 34 Wee n̄ ye wahalai inem ηa iyi à wa ilei Ezibiti. N̄ gbə kukpata nηa, nə n̄

kita wa n naa n faaba ηa. To, nsei, naa wa, n beε Ezibiti.

35 Moiziu, iyi inei Izireli ηa à kəsi wo nə à nia, yooi í ceε ine ngbo woo kiiti, nηui Ilaađ í be ku je ine ngbo woo faaba nηa do sobii amaleka iyi í naa bi tεε si ama wua. 36 Moiziu nηui í nya inei Izireli ηa hai ilei Ezibiti nə í ce nyinda ηa do maamaake ηa si ileu do si Tenku Nkpau do si gbaa zakai adə ciiji. 37 Moizi takae í nyi í sə inei Izireli ηau má í ni, Ilaađ á be si ηe walii wa bei amu, iyi á je ine akā nηe. 38 Moizii í tako í wa bii inei Izireli ηau à tətəə si gbaau. Nηui í wa afei bala nwa ηa do amaleka iyi í baa ide ku fə si geetei Sinaiu. Nə hai bi tεei í gba idei kuweε í na wa.

39 Amma bala nwa ηau a kù waa bi idee ku gbə. À kəsie à waa bi a nyi ikpa ilei Ezibiti ma. 40 Nəi í jə à sə Arəə à ni, ce nwa iwē iyi á cua nwa si kpāa domi Moiziu iyi í nya wa wa hai ilei Ezibiti a kù mà mii iyi í coo. 41 Nəi à ce iwē gə iyi í jə ama ketε, nə inə nηa í dš na icei awə nηau nə à cea kuwee. 42 Na nηu, Ilaađ í fa araε hai bi tu ηa nə í jə à waa təə inunu do cukpa do andaiya ηa. Ide nηui à kə si tiai walii ηau à ni,

Ilaađ í ni,
Inε inei Izireli ηa, kù je amui í cea dimii kuweε ikā ikā
Adə ciiji si gbaa ihē ηa.

43 Amma iwē ηa iyi inε taka nηe í ce ηai í cea kuwee ηa.

Ilei acəi iwē Məlkui í ya maa so ηa do andaiyai iwē Refāa.

Na ηəi í jə an jə a mu ηe a nəd ηe hee ilei Babiləni.

44 Nə Etiēni í ni má, bala nwa ηau à ne ilei acə si gbaau, nηui wa nyisi iyi Ilaađ í wεε do aηa. Moizi í cooi bei Ilaađ í nyisiε í ni ku coou. 45 Ilei acəu, bala nwa ηa iyi à naa si anyii ine sinte ηau, aηa do Zozue woo cua nηa à soo à nəd wa ileu ihē. Iley Ilaađi í lele dimi ηa iyi à tako à wa si wo. Nə ilei acəu í wa ihē hee waatii ilaalu Davidi. 46 Si bei Davidi í ba didəi Ilaađ, nηui í jə í təə ku jə nηu ku maa ile tengi bii təkui

* 7:46 ku maa ile, tengi bii təkui Zakəbu ηa aa ya gulsea À kəsi si tia nwo gə ηa à ni, ku maa ile, nηu iyi í je Ilaađ Lafēi Zakəbu.

Zakøbu ña aa ya guleaa *. 47 Amma Salomøwi í maa ileu.

48 Amma Ilaaã kù ne saa. Ci ya wa si ile iyi amanε ña à ma. Bεεbei walii gø í tako í fò wo í ni,

49 Ilaaã í ni, lelei í je kitāi bommam, Nø ile í je bi ku lesi isem.

Debei, dimii ile yoomai aa yøkø i maam ña.

Mà iwoi inya í wa bii an ya n simi.

50 Kù je amui ñ ce fei ndεε?

51 Nø Etieni í ni má, inε inε ku gaabu ñai, idø nñε do ití nñε fei í le. Í ya maa kəsi Hundei Ilaaã ñai waati kāma fei. Inε mø ñ waa ce bei bala nñε ña à tako à ce wo. 52 Walii yooma ñai bala nñε ña a kù kpā iju. À kpa hee do inε ña iyi à fò kunaai Inε Dee deeu, inε iyi inε taka nñε ñ zambæ si nsei ñ kpa ñau. 53 Inε iyi do saabui amaleka ñau Ilaaã, í na ñε woodæ, i kù too si woodau ña.

Etieni í ku

54 Iyi inε ñau à gbø ideu ñoi idø ñña í kō si Etieni hee à waa ñø amaawø ñña ña. 55 Amma Etieni í kō Hundei Ilaaã nø í cø lele, ñoi í ye amboei Ilaaã nø í ye Jesu mø wa leekí do ikpa awø nñε. 56 Nøi í ni, i gbø ña, ñ ye lele í cí nø Amaí Amanε wa leekí do ikpa awø ññei Ilaaã. 57 Amma à ðí ití ñña à bei à dō anu nla nla nø à sei ajø à koo à wo siε. 58 Nøi à faa hai inø ilu à koo à nyøø ku ba a taa kuta a kpa. Nøi inε ña iyi à tako à máa ideu à bø kumboo ñña ña à jða awaasũ gø be à ya kpoo Sølu. 59 Si bei à waa ta Etieni kutau ñoi Etieni í ce kutøó í ni, Lafēε Jesu, gba hundem. 60 Nøi í cuku í gule wa dō anu hee lele wa ni, Lafēε, maà mu ña do dulum nøu ihē. Iyi í fò bεεbe í tā ñoi í ku.

8

1 Nø waatii kukpai Etieniu Sølu mø í jesi.

Sølu í kpā inei igbei Jesu ña iju

Hai ajø ññu bei à sinti ku kpā inei igbei Jesu ña iyi à wa Zeruzalemu iju. Bii kù je woo be ñau baasi, woo dasi Jesu naane ñau fei à fangaai si ilei Zudee do si ilei Samari. 2 Nø inε gø

ña iyi à mà bεεrei Ilaaã à si Etieni do kukpata.

3 Amma Sølu í wasi inei igbei Jesu ña ku kpā iju. Í ya lø kpasē do kpasē ñai ku maa mu inemøkø do inaabo ña do gbugbā koo dasi ña piisøø.

Filipu wa sisi laabaau jiiida si ilei Samari

4 Inε ña iyi à fangaau à koo à waa waazo laabaau jiidau bii fei. 5 Filipu í bø ilu nlai Samari nø wa cea inei ilu be ña faajii inε iyi Ilaaã í cicau. 6-7 Nø í ce maamaake ña. Í lele inei inøøko ña hai si inε nkpo nø à fita do anu ku dō nla nla, nø í jø wεεε nkpo do ilu kute akā ña à ba iri. Iyi inε ña à waa gbø waazoεu nø à ye maamaake ñau, ñoi aña fei à teese à de ití jiiida. 8 Nø inei ilu ñau à wεεø inø didō nla nla.

9 Wee møkø gø mø í wa si iluu be, à ya kpoo Simøø. Í ya maa ce dobu dobu í jø inei ilu ñau fei à biti nø í ce aræ inε nla. 10 Hai ama keeke do inε ngbo fei à ya gbø ideε ntø ntø nø à ya maa ni, inεεu ihēi í je inε iyi à ya kpe gbugbā nlai Ilaaã. 11 À ya maa gbø ideei domi hai kukpe dobu dobuε ñau í ya maa mu ña bitii. 12 Amma iyi inε ñau à dasi naane si laabaau jiiida iyi Filipu wa fò si gāmei bommai Ilaaã do si gāmei Jesu Kirisiu, ñoi à dasi ña inyi hai inemøkø do inaabo fei. 13 Simøø takæ í dasi Jesu naane nø à dasiε inyi. Í ya maa too Filipu bii fei nø í biti ntø ntø iyi í ye maamaake nla ña iyi wa ce.

14 Woo be ñau à gbø iyi inei Samari ñau à gba idei Ilaaã. Nøi à be si ña Piεε do Zāa hai Zeruzalemu be. 15 Iyi à to ñoi à ce ñña kutøø ku ba a ba Hundei Ilaaã. 16 À ce bεεbei si na iyi í jø Hundei Ilaaã kù kita si kāma ñña wa titā, aña de à ce inyi ku dasi ññai do irii Lafēε Jesu ññu akā. 17 Nøi Piεε do Zāa à le ñña awø si iri, nø à ba Hundei Ilaaã.

18 Iyi Simøø í ye woo dasi Jesu naane ñau à ba Hundei Ilaaã waati iyi woo be ñau à le ñña awø si iriu, ñoi wa bi ku mu ñña fia. 19 Í ni a mua ññu gbugbāu be ku ba inε iyi ññu á lea awø si iri fei ku ba Hundei Ilaaã. 20 Amma Piεε í sōø

í ni, awɔ do fiaɛ fei aa ce nfe, domi ì tamaa bei aa yɔkɔ ì ra amuai Ilaaɔ do fiai. ²¹ I kù nɛ kpāai ngɔgɔ ihɛ domi idɔɛ kù jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ. ²² Na nɔ, sinda idɔɛ hai si laalɔ ku ceɛ, nɔ ì tɔɔ Ilaaɔ ku ceɛ suurui lasabu laalɔ ku ceɛ bii á ce. ²³ N wa n fɔ bɛɛbei si na iyi í jò ñ yɛ daaɛ í ro nɔ dulum í dɛ.

²⁴ Nɔi Simɔɔ í jɛ nɔa í ni, inɛ taka nɔɛ ì ceem kutɔɔ bi Lafɛɛ ku ba ide nɔa iyi ì sɔm nɔa be kāmáɛ ku maà bam.

²⁵ Waati iyi à ce waazo à sisia inɛ nɔa yaasei idei Ilaaɔ à tã nɔi à sinda à waa nyi Zeruzalemu. Iyi à waa nɛ, nɔi à wasi ku sisi laabaau jiidau si ilu nkɔi Samari má.

Idei Filipu do akawe nɔa Etiopi gɔ

²⁶ Nɔi amalekai Lafɛɛ gɔ í ba Filipu ide ku fɔ í ni, dede ì bɔ ikpa awɔ cangai kpāai inunu, too kpāa iyi í wa hai Zeruzalemu ku bɔ Gaza. Kpāa nɔi í bɔ ikpa gɔbabuau be. ²⁷ Nɔi Filipu í dede í nɛ. Si kpāau, nɔi í yɛ inɛi Etiopi gɔ. Inɛɛu akawe nɔa nɔa. Nɔi í ya maa mu amanii inaabo ilaalui Etiopi. Í naa Zeruzalemui Ilaaɔ ku gulea, ²⁸ nɔi í sinda wa bɔ ikpa ideɛ má. Wa buba si saretii aɔí wa cio tia iyi walii Ezai í kɔ. ²⁹ Nɔi Hundei Ilaaɔ í sɔ Filipu í ni ku bɔ kɔkɔi saretii. ³⁰ Nɔi Filipu í sei í bɔ bi saretii, nɔ í gbɔ inɛi Etiopiu wa cio si tiai walii Ezai. Nɔ í beɛ í ni, ide iyi ì waa ciou be ì waa gbɔ bei wa fɔ mbe? ³¹ Nɔi inɛɛu í jɛaa í ni, beirei an ce n gbɔ bii kù jɛ inɛ gɔi í tuseɛm. Nɔi í tɔɔ Filipu ku gũ wa si saretii ku buba bi nɔi. Nɔ Filipu í gũ. ³² Ide iyi mɔkɔu wa cio si kukɔi idei Ilaaɔ wee.

À kooðe bei angudã iyi aa saka.

Bei ama angudã í ya maa coko waati iyi à waa bu ntoɛ,
Bɛɛbe mɔi nɔi mɔ kù la gɛɛ.

³³ À kayɛ nɔ à kɔ ku kiitɛ dee dee.

Si bei à kpa irii kuwɛɛɛ, kù wa si ilɛu ihɛ má,

Yooi á fɔ idei inɛi anyiɛ nɔa má.

³⁴ Nɔi akawe í sɔ Filipu í ni, ñ wa n tɔɛ ì sɔm inɛ iyi waliiu wa fãa. Nɔi takai wa fãa araɛ de. Mà inɛ gɔi wa fãa. ³⁵ Nɔi Filipu í so ide í sinti do ide waliiu í sisiaaò laabaau jiidai Jesu.

³⁶ Si bei à waa nɛ si kpāau nɔi à to ido gɔ iyi í nɛ inyi. Nɔi akawe í ni, cɔ inyi ihɛ. To, mii á ganjim n ce inyi ku dasim má. [³⁷ Nɔi Filipu í sɔo í ni, bii ì dasi Jesu naanɛ do idɔɛ fei aa yɔkɔ ì ce inyi ku dasiɛ mɛɛ. Nɔ akawe í jɛ í ni, ñ dasi naanɛ iyi Jesu Kirisi Amai Ilaaɔi.]

³⁸ Nɔi í ni a leekɔ saretii. Iyi à leekɔ nɔ nɔi do Filipu à kita nɔa minji nɔa si inyi, nɔ Filipu í dasiɛ inyi. ³⁹ Iyi à fita hai si inɔ inyi, nɔi Hundei Aɔ Lafɛɛ í nɔo Filipu. Nɔ akawe kù yɔo má, amma í dasi kpāa wa nɛ do inɔ didɔ.

⁴⁰ Nɔi Filipu í ba nɔi í wa ilu gɔ iyi à ya kpe Azɔtu, nɔ í ce waazo laabaau jiidai be do ilu nɔa iyi à wa si kpāau fei hee í toò Sezaree.

9

Idɔ ku kpaasii Sɔlu

(Cɔ IWB 22:6-16; 26:12-18)

¹ Waati bɛɛbe Sɔlu í ya maa kpā inɛ nɔa iyi à waa too kpāai Jesu nɔa iju nɔa bi ku kpa nɔa mɔm nii. Na nɔi í jò í bɔ bi woo wee nɔa Ilaaɔu, ² í tɔɛ ku cea nɔi tia nɔa. Tia nɔi á koo ku na inɛ ngɔi ile bi ku ce kutɔɔ nɔa iyi à wa Damasi. Do saabui tia nɔi á baò gɔgɔbã iyi á koo ku muò inɛ nɔa iyi à waa too kpāai Jesu, bii inɛmɔkɔi wala bii inaabo, ku ba ku yɔkɔ ku dɛ nɔa ku bɔo nɔa Zeruzalemu. Iyi í gba tia nɔa nɔ ì dasi kpāa wa nɛ.

³ Si bei Sɔlu wa nɛ í maai Damasi, nɔi anu akã inya kuma gɔ í naa siɛ wa hai lele. ⁴ Nɔi í cuku ile nɔ í gbɔ imui inɛ gɔ í ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁵ Nɔi Sɔlu í beɛ í ni, Lafɛɛ, awɔi yoo. Nɔi Lafɛɛ í jɛaa í ni, amui Jesu iyi ì waa kpā iju. ⁶ Dede ì bɔ inɔ iluu, bei aa sɔɛ mii iyi aa ce. ⁷ Waati bɛɛbe inɛ nɔa iyi à waa nɛ do Sɔlu à leekɔ à coko sɔm sɔm, à gbɔ ide ku fɔu amma a kù yɛ inɛ kāmá. ⁸ Nɔi Sɔlu í dede hai ile í cɔ ijue amma kù yɛ ilu. Nɔi à mu awɔɛ à bɔo Damasi. ⁹ Í fɛɛju zakai aju mɛɛta, kù jɛ kù mɔ.

¹⁰ Wee mɔcɔi Jesu gɔ í wa Damasi be à ya kpoo Ananiasii. Nɔi Lafɛɛ Jesu í naa siɛ si kuyɛ í kpoo í ni, Ananiasii. Nɔ í jɛ í ni, Amu wee Lafɛɛ. ¹¹ Nɔi Lafɛɛ í sɔo í ni, dede ì koo ì mu kpāa iyi à ya

kpe Kpãa Kutɛu i bɔ ideɪ Zudasi. Bii ì to be bee məkɔ gɔ iyi à ya kpe Sɔlu inɛi Tarusiu. Wa ce kutɔɔ, ¹² nɔ í ce kuyɛ í ye məkɔ gɔ iyi à ya kpe Ananiasɪ í lɔ wa nɔ í lesi nɲu awɔ ku ba nɲu ku ye ilu má. ¹³ Amma Ananiasɪ í ni, Lafɛɛ, inɛ nkpɔi í sɔm laabaauɪ məkɔu be do laalɔ nja iyi í cea inɛɛ nja Zeruzalɛmu fei. ¹⁴ Nɔ à gbɔ iyi inɛ ngboi woo wee nɲai à naa gbugbã ku mu inɛ nja iyi à waa ce kutɔɔ do iriɛ ihɛ fei. ¹⁵ Amma Lafɛɛ í sɔɔ í ni, koo, domi n̄ cica inɛɛu bei ku je woo ce icɛm ku fɔ laabaauɪ irim bi dimi mmu nja do bi ilaalu nja nja do bi inɛi Izireli nja. ¹⁶ An nɔ n nyisɛ bei nɲu mɔ á ye ijuukpã na irim.

¹⁷ Nɔi Ananiasɪ í dede í koo. Iyi í to, nɔi í lesi Sɔlu awɔ í ni, Sɔlu kpaasim, Jesu Lafɛɛ, nɲu iyi í naa siɛ si kpãau si waati iyi ì waa naa, nɲui í bɛm wa ku ba i ye ilu má nɔ i kɔɔ Hundei Ilaaɔ. ¹⁸ Be gbakã ngɔgɔ í cuku wa hai si ijui Sɔlu í ye bei kpakai cɛɛ, nɔ í ye ilu má. Nɔi í dede nɔ à dasiɛ inyi. ¹⁹ Si anyiɛ nɔi í je sɔnda nɔ gbugbãɛ í baa má.

Sɔlu wa ce waazo Damasi

Nɔ Sɔlu í ce ajɔ minji Damasi be do inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu. ²⁰ Gbakã í bɔ ile bii Zuifu nja à ya ce kutɔɔ nja wa waazo wa fɔ iyi Jesu Amai Ilaaɔi. ²¹ Inɛ nja iyi à waa gbɔ ideɛu fei à biti à bee nje à waa ni, kù je məkɔu iyi í ya maa wahala inɛ nja iyi à waa ce kutɔɔ do irii Jesu Zeruzalɛmuu mbe ya. Kù je nɲui wa naa ihɛ wo ku na ku mu inɛ nja ku d̄i nja koo na inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nja?

²² Amma gbugbãi Sɔlu í ya maa kɔɔsɪi, nɔ Zuifu nja iyi à wa Damasiu a kù mà bei aa jɛaa waati iyi wa sɔ nja kam kam iyi Jesu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau.

²³ Zakai ajɔ minji má nɔi Zuifu nja à waa busi nje a ba a kpa Sɔlu. ²⁴ Amma inɛ gɔ í koo í sisia Sɔlu ide iyi inɛ nja à d̄iu. Inɛ nja à ya maa degbe iluui hee do andɛ koofa nja fei dasã do idũ ku ba a kpaa. ²⁵ Amma idũ gɔ mɔcɔi Sɔlu nja à jɔ í lɔ inɔ kɔlɔ à bei à koo à kitɛ hai do antai bindii iluu.

Sɔlu í wa Zeruzalɛmu

²⁶ Nɔi Sɔlu í bɔ Zeruzalɛmu. Iyi í to be í bi ku tɔtɔ do inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesuu, amma aɲa fei à waa ce njoɛ si na iyi í jɔ a kù mà mà n̄tɔ n̄tɔ wa too kpãai Jesu. ²⁷ Nɔi Baanabasi í bɔɔɛ bi woo be nja nɔ í sɔ nja bei Sɔlu í ye Lafɛɛ si kpãa, do bei Lafɛɛ í baa ide ku fɔ. Nɔ í sɔ nja bei Sɔlu í ce waazo Damasi do irii Jesu do wɔkɔ. ²⁸ Hai waati bɛɛbei Sɔlu wa dabii si ilui Zeruzalɛmu do woo be nja wa waazo do irii Lafɛɛ Jesu do wɔkɔ. ²⁹ Nɔ í ce kakɔ do Zuifu nja iyi à waa fɔ Gɛɛkiu, amma aɲa mɔ à waa dɛ kpãa bei aa ce a kpaa. ³⁰ Iyi kpaa si woo dasi Jesu naane nja à gbɔ, nɔi à bɔɔɛ Sezaree nɔ à jɔ í ne Tarusi.

³¹ Inɛi igbei Jesu nja iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee do ilei Samari fei à wɛɛɔ laakai ku sũ, à waa jirima Ilaaɔ, à mua nje gbugbã nɔ akpɔ nja í kɔɔsi wa koo do sobii Hundei Ilaaɔ.

Iri ku bai Enee

³² Piɛɛ mɔ wa dabii bii fei. Nɔ í bɔ bi inɛi Jesu nja iyi à wa Lida. ³³ Bei í ye wɛɛgɛ gɔ à ya kpoo Enee, kù dede hai bi ku sũɛ hai zakai adɔ mɛɛjɔ. ³⁴ Nɔi Piɛɛ í sɔɔ í ni, Enee dede, Jesu Kirisi í jɔ ì ba iri, ka sɛɛɛ. Gbakã nɔi í dede. ³⁵ Nɔi inɛ nja iyi à wa Lidau fei do inɛi ilɛkɔi Sarɔɔ nja à yɔɔ nɔ à dasi Lafɛɛ Jesu naane.

Dɔɔkasi í ku nɔ í nyi wa si andunya má

³⁶ Wee si ilui Zopee inaabo woo dasi Jesu naane gɔ í wa be à ya kpoo Tabita. Nɲui à ya kpe Dɔɔkasi má do feei Gɛɛki, waatɔ kabua. Í ne daa jiida nɔ í ya maa sobi ilu are nja. ³⁷ Nɔi ajɔ nɲu gɔ í na í ce bɔɔ í ku. Iyi à wɛ ikue nɔi à koo à jilɔɔ ile lele. ³⁸ Inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu iyi à wa Zopee à gbɔ iyi Piɛɛ í wa Lida kɔkɔi Zopee be. Nɔi à be siɛ inɛ minji à ni a koo a sɔɔ ku naa wa bi aɲa nsei nsei. ³⁹ Nɔi Piɛɛ í dede í too nja wa. Iyi í to be, nɔi à bɔɔɛ lelei ileu. Nɔi jaaɔ nja fei à naa à kaakɔɛ à waa kpataɔ nɔ à waa nyisɛ ibɔ do jaaɛ nja iyi Dɔɔkasi í ce waati iyi í wɛɛ aɲaɔ nja. ⁴⁰ Nɔi Piɛɛ í nya aɲa fei hai ilaawa í bei í gule wa ce kutɔɔ. Í sinda si ikuu

í ni, Tabita dede. Njoi í cǐ ijuε. Iyi í ye Piεε nǎ í dede í buba. ⁴¹ Njoi Piεε í mu awǎε í dedeε. Nǎ í kpe jaaǎ ηau do inei Jesu ηa iyi à gbe í nyisi ηa Dǎkasi iyi í jǐ má. ⁴² Njoi laabaauu í fangaa si ilui Zopee fei, nǎ inε nkpo í dasi Lafǐε Jesu naanε. ⁴³ Nǎ Piεε í ce ajǎ minji Zopee be bi anǎ gǎ iyi à ya kpe Simǎǎ.

10

Piεε do Kǎnnei

¹ Inε gǎ í wa Sezaree, à ya kpoo Kǎnnei. Nηui wa je inε ngboi wuai sooge gǎ ηa iyi à ya kpe Inei Itali ηa. ² Mǎkǎu wa too Ilaaǎ nǎ í ya maa jirimae ntǎ ntǎ, nηu do nyaanzeε ηa fei. Í ya maa ce kutǎ waati kǎma fei, í ya nǎ ku sobi ilu arei Zuifu ηa ntǎ ntǎ. ³ Njoi ajǎ akǎ zakai isǎ mǎeta í ce kuye. Í ye amalekai Ilaaǎ dee dee. Amalekau í lǎ sie wa, ηoi í kpoo í ni, Kǎnnei. ⁴ Njoi í cǎ amalekau í kǎsie iju ηoi njo í muu nǎ í beεε í ni, Lafǐε, mii í ce. Njoi amalekau í jεaa í ni, Ilaaǎ í gbǎ kutǎε, nǎ kù gbεje yaase bei ì sobi ilu are ηau. ⁵ Nsei, be inε gǎ ηa Zopee a koo a kpe Simǎǎ iyi à ya kpe Piεεu wa. ⁶ Inε njooi, í wa kpasǐ anǎ gǎ iyi à ya kpe Simǎǎ. Kpasǐε í wa kǎkǎi tenku. ⁷ Iyi amalekau í baa ide ku fǎ í tǎ í nε, ηoi Kǎnnei í kpe inε minji gǎ ηa si inǎi woo ce icεε ηau. Nǎ si inǎi sooge ηa iyi à ya wa kǎkǎεu í kpe inε akǎ gǎ má iyi í mǎ beεrei Ilaaǎ. ⁸ Njoi í sisi nηa ide iyi í ce fei, í bei í be ηa Zopee.

⁹ Iju kumǎε zakai dasǎ à wa si kpǎau nǎ à maai si iluu. Waati beεbe í ko Piεε í gǔ antai ile sikifa wa ce kutǎ. ¹⁰ Njoi ari í na wa kpaa, nǎ wa bi ku je. Waati iyi à waa tekea caka ηoi í ce kuye. ¹¹ Í ye lelei Aǎ í cǐ nǎ acǎ nla gǎ iyi à waa mu gonta mǎεε wa kita wa ile. ¹² Inǎε bei dimii inǎa kute mǎε fei í wa si do iyi wa cǎ ile do dimii yei fei. ¹³ Njoi Piεε í gbǎ ide ku fǎ gǎ í ni, Piεε dede, kpa í ηǎ. ¹⁴ Amma Piεε í jεaa í ni, jǎm, Lafǐε. Ajǎ kǎma n kù ηǎ inǎa iyi í je iwǎ hee mà je iyi í riisi. ¹⁵ Nǎ ide ku fǎu í ni má, mii iyi Ilaaǎ í ni í má maà ti í kǎsi. ¹⁶ Beεbei í ce hee isε gbεeta. Nǎ gbakǎ acǎu í nyi lele.

¹⁷ Njoi Piεε wa bee arae yoomai í je yaasei kuyeu. Waati beεbei inε ηa iyi Kǎnnei í be ηau à to Zopee be. Njoi à bee kpasǐ Simǎǎ nǎ à nyisi ηa. Waati iyi Piεε í wasi ku lasabu si ideu ηoi à to wa andε koofa be. ¹⁸ Njoi à kpe inei kpasǐ ηau à bee ηa mà inε njoo gǎ í wa be iyi à ya kpe Simǎǎ Piεε. ¹⁹ Si bei Piεε í wasi ku lasabu si idei kuyεeu ηoi Hundei Ilaaǎ í sǎǎ í ni, wee amanε mǎeta gǎ ηa à waa dedeε. ²⁰ Dede i kita i koo i ba ηa. Nǎ inεǎ ηa i nε. Maà leeki leeki, domi amui ñ be ηa wa. ²¹ Njoi Piεε í kita í koo í ba ηa í ni, inε iyi ì waa de ηau amui ihǐ mǎε. Mii ì bi ηa. ²² Nǎ à ni, Kǎnnei, inε ngboi sooge ηau wa dedeε. Inε dee dee, í ya maa jirima Ilaaǎ nǎ Zuifu ηa fei à ya maa fǎ jiida ku jeε. Amalekai Ilaaǎ gǎ í sǎǎ í ni ku kpe bi teε ku ba ku gbǎ ide iyi aa sǎǎ. ²³ Idǔu ηoi Piεε í dasi inε ηau kpasǐ í ce nηa yaε.

Iju kumǎε í dasiǎ ηa kpǎa, nǎ kpaasi woo dasi Jesu naanεi Zopee gǎ ηa à suu. ²⁴ Iju kumǎ mmue ηoi à to Sezaree. Wee hee a maa to wa Kǎnnei í tǎtǎ nyaanzeε ηa do kpaasi jiidaε ηa à waa degbe ηa. ²⁵ Iyi Piεε wa bi ku lǎ inǎ kpasǐu ηoi Kǎnnei í bǎ ku koε í koo í seεbata si wajuε. ²⁶ Amma Piεε í dedeε í ni, dede, domi amu mǎ amanεi bei awǎ. ²⁷ Njoi wa ba Kǎnnei ide ku fǎ hee í koo í lǎ inǎ ile, nǎ í ye inε nkpo í tǎtǎ be. ²⁸ Nǎ í sǎ ηa í ni, inε taka nηe ì mà ηa iyi woodai awa Zuifu ηa í kǎ nwa ka tǎtǎ do inε dimi mmu ηa, wala ka bǎ kpasǐ nηε. Amma Ilaaǎ í sǎm í ni kù sǎa n kpe inε gǎ ilu riisi hee má je n kǎsie. ²⁹ Nηui í jǎ iyi ì kpem ηa n kù kǎ. Nsei, ñ bi í sǎm na mii í ce ì kpem wa ηa.

³⁰ Njoi Kǎnnei í ni, í to ajǎ mǎε wa ihǐ nnyi iyi zakai isǎ mǎeta be ihǐ ñ wa kpasǐm ihǐ ñ wa n ce kutǎ. Njoi inε gǎ í naa bi tom, wa dasi ibǎi jaε ku daana gǎ. ³¹ Nǎ í sǎm í ni, Kǎnnei, Ilaaǎ í gbǎ kutǎε nǎ kù gbεje jiida ku ceε do bei ì ya maa sobi ilu are ηa. ³² Na nηu, be inε gǎ ηa Zopee a koo a kpe Simǎǎ Piεε wa. Inε njooi wa je. Í wa kpasǐ anǎ gǎ iyi à ya kpe Simǎǎ. Kpasǐε í wa kǎkǎi tenku. ³³ Iyi amalekau í fǎ beεbe, ηoi ñ

be sie ine nau be wa gbakā, ì nò ì je ì naa. Iyi be í sía. Nsei awa fei à wa si wajui Ilaađ ihē à waa de ití si ide iyi Lafēe í sōe fei í sō wa.

Waazo iyi Piēe í ce kpasēi Kōonei

³⁴ Njoi Piēe í so ide í ni, ñ mà bebei iyi Ilaađ kù waa cō ine kāma dimi mmu. ³⁵ Ine iyi í ya maa jirima Ilaađ fei nō wa ce iyi í sía dee dee, Ilaađ í ya gba lafēe si dimi iyi í je fei. ³⁶ Ì mà laabaau jiida iyi Ilaađ í jò à waazoa inei Izireli na à ni ine na aa ba laakai ku sū do saabui Jesu Kirisi nñu iyi í je Lafēe ine fei. ³⁷ Ì nò ì mà na mii iyi í sinti si ilēi Galilee í bei í ce si ilēi Zudee fei waati iyi Zāa í sisi idei inyi ku dasi iyi í ya maa ceu í tā. ³⁸ Ì mà bei Ilaađ í mua Jesu inei Nazaretu Hundee na do bei í mua gbugbā. Nō í dabii si ilēu fei wa ce jiida nō í jò ine na iyi à wa si awōi Seetam fei à ba iri. Í ya maa ce bebei si na iyi í jò Ilaađ í wēe do nñu. ³⁹ Awai à waa jea ine na seeda mii iyi í ce ilēi Zuifu na do ilui Zeruzalemu fei. Nō à kpakpae si jī à kpaa. ⁴⁰ Amma si ajō mēetasia Ilaađ í jūu hai si bale nō í jò í tusea ine gō na arae. ⁴¹ Kù nō kù je ine feii í yōo bii kù je awa iyi à je seeda iyi Ilaađ í cica hai tako, awa iyi à je nō à mō do nñu si anyii kujīe hai si bale. ⁴² Nō í dasi wa ka maa waazoa ine na, nō ka jea ine na seeda iyi nñui Ilaađ í cica ku kiiti ilu hunde do iku na. ⁴³ Bebe mōi walii na fei à fō ide à ni ine iyi í dasie naane fei Ilaađ á kpa ide i dulum ndii lafēe na saabui irie.

Dimi mmu nau mō à ba Hundei Ilaađ

⁴⁴ Waati iyi Piēe wa fō ide má, njoi Hundei Ilaađ í naa si ine na iyi à waa gbō ideu fei. ⁴⁵ Zuifu woo dasi Jesu naane na iyi à si Piēe beu, à bití do iyi Ilaađ í mua dimi mmu na mō Hundee, ⁴⁶ domi à gbō ine nau à waa fō ide do fee na iyi à kù waa gbō à waa sisiò bei kulai Ilaađ í to. ⁴⁷ Njoi Piēe í ni, si bei ine nau ihē à ba Hundei Ilaađ bei awa mō, yooi á yōkō ku ganji na a dasi na inyi. ⁴⁸ Njoi í ni a dasi na inyi do irii Jesu Kirisi.

Njoi Kōonei na à tōe à ni ku buba bi aña be ku ce ajō minji.

11

Piēe í sisia inei igbei Jesu na iyi à wa Zeruzalemu idei Kōonei na

¹ Woo be na do kpaasi woo dasi Jesu naane na iyi à wa ilēi Zudee à gbō iyi hai je Zuifu na mō à gba ide i Ilaađ. ² Njoi Piēe í baa Zeruzalemu nō Zuifu woo dasi Jesu naane nau à ye taalee, ³ à ni à lō kpasēi ine na iyi a kù ce bango nō añaò na à je. ⁴ Njoi Piēe í sisi nña ideu hai sintee bei í ce fei.

⁵ Í sō na í ni, waati iyi ñ wa Zopee ñ wa n ce kutōo ajō nñu gō, njoi ñ ce kuyē. Ñ ye acō nla gō iyi à waa mu gonta mēee wa kita wa hai lelei Ađ í naa í leekí kōkōm. ⁶ Iyi ñ wa n cō do laakai, njoi si inōe ñ ye inai sako ilu kute mēe na do inai ku cā ilē na do yei na. ⁷ Njoi ñ gbō ide ku fō gō í sōm í ni, Piēe dede, kpa í njō. ⁸ Amma ñ ni, jām Lafēe. Ajō kāma inai iyi í je iwò hee má je iyi í riisi kù lō gēlem. ⁹ Nō ide ku fōu í sōm má hai lelei í ni mii iyi Ilaađ í ni í má, n maà n kōsi. ¹⁰ Bebei í ce ise gbēeta í bei í nyi lele.

¹¹ Wee hai Sezaree à be sim amane mēeta gō na wa. Be gbakā ine nau à to wa ande koofai kpasē bii ñ wau. ¹² Njoi Hundei Ilaađ í ni n too na n maà n leekí leekí. Nō kpaasi mēefam nau ihē à sim Sezaree be nō à lō kpasēi Kōonei ajō. ¹³ Nō Kōonei í sō wa bei nñu í ye amaleka si kpasēi nñu wa leekí nō í ni, be ine gō na Zopee a koo a kpe Simōo Piēe wa. ¹⁴ Nñui á sōe bei awō do nyaanzee na fei aa ce i baò faaba na. ¹⁵ Njoi ñ koo. Iyi ñ sinti ku waazo, njoi Hundei Ilaađ í naa si na wa bei í naa si awa mō tako wo. ¹⁶ Njoi ñ ye gigii ide iyi Lafēe í fōu iyi í ni, Zāa í dasi ine na inyi, amma Hundei Ilaađi an da nñe si. ¹⁷ Bebe mōi Ilaađ í ce nña amua bei í mu nwa wo waati iyi à dasi Lafēe Jesu Kirisi naane. Na nñu, beirei amu an ce n ganjiò mii iyi Ilaađ í ce. ¹⁸ Iyi ine nau à gbō ideu, njoi idō nña í tū, nō à saabu Ilaađ à waa ni, debei, Ilaađ í mua hee do dimi mmu na mō kpāa a kpaasiò idō nña a baò kuwēe hai tā.

Igbei inei Jesu na iyi í wa Antiasi

¹⁹ Wee woo dasi Jesu naane na iyi à fangaa bii fei na ijuukpā iyi í naa si

waati iyi à kpa Etieniu, gɔgɔ ɲa à sa à bɔ hee gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. Gɔgɔ ɲa mɔ à bɔ ilei Fenisi, gɔgɔ ɲa mɔ à nɛ Antiɔsi. Zuifu ɲa aɲa akāi à ya maa waazoa laabaau jiidau. ²⁰ Do ɲɲu fei, ine gɔ ɲa hai si inɔ ɲɲa à naa hai Sipu do hai Sireni à bɔ Antiɔsi nɔ à waa sisia hai jɛ Zuifu ɲa mɔ laabaau jiidai Jesu Lafɛɛ. ²¹ Nɔ gbugbāi Aɔ Lafɛɛ í wɛɛ ɲɲa, nɔ ine nkɔ́ í kpaasi idɔ́ í dasi Lafɛɛ Jesu naane.

²² Iyi inei igbei Jesu ɲa iyi à wa Zeruzalemu à gbɔ ideu, ɲɔi à bɛ Baanabasi Antiɔsi bɛ. ²³ Iyi í to bɛ í yɛ bei Ilaaɔ́ í cea ine ɲau didɔ́ nɔ inɔɛ í dɔ́. ɲɔi í mu ɲɲa gbugbā ku ba a leekí dim dim si Lafɛɛ do idɔ́ ɲɲa fei. ²⁴ Baanabasiu ine nɛɛi iyi í dasi Jesu naane ntɔ́ ntɔ́ nɔ́ í kɔ́dɔ́ Hundei Ilaaɔ́. Nɔ akpɔi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane ɲau í nyi í kɔ́si má.

²⁵ Si anyie ɲɔi í bɔ Sɔlu ku dede ikpa Tarusi. ²⁶ Iyi í yɔɔ ɲɔi í bɔdɛ Antiɔsi. Adɔ́ akāi aɲa minjiu à ce bɛ à ya tɔtɔ do inei igbei Jesu ɲa nɔ à ya kɔa ine nkɔ́ si cioi idei Ilaaɔ́. Antiɔsi bei à tako à kpe ine ɲa iyi à waa too kpāai Jesuu inei Kirisi ɲa.

²⁷ Waati bɛɛbɛ walii gɔ ɲa à bɔ Antiɔsi hai Zeruzalemu. ²⁸ Ine akā ɲɲa iyi à ya kpe Agabusi í dede í leekí nɔ́ í ce walii do sobii Hundei Ilaaɔ́ í ni ari nla nla á ce si andunya fei. Bɛɛbɛ mɔi ariu í nɔ́ í ce si waatii Kolodu ilaalu nlaí Romuu. ²⁹ Si bei ine ɲa iyi à waa too kpāai Jesuu à gbɔ bɛɛbɛ ɲɔi à dasi idɔ́ aɲa a samba amua ɲa zaka bei ine fei í nɛ, ku ba ku sobi kpaasi ɲɲa ɲa iyi à wa ilei Zudee. ³⁰ ɲɔi à ce bɛɛbɛ, nɔ́ à jɔ́ Baanabasi do Sɔlu à kooɔ́ amuaui bi ine ngbo ɲɲa ɲau.

12

À kpa Zaaki nɔ́ à mu Piɛɛ mɔ́ à dasiɛ piisɔ́

¹ Waati bɛɛbɛ ilaalu Herodu í sinti ku kpā inei igbei Jesu gɔ ɲa iju. ² Í jɔ́ à kpa Zaaki igbāi Zāa do taakuba. ³ ɲɔi í yɛ ideu í dɔ́a Zuifu ɲau si, nɔ́ í jɔ́ à mu Piɛɛ má. Wee waatii jingauí Pɛɛ hai nɛ lefeei. ⁴ Iyi à mu Piɛɛ ɲɔi Herodu í jɔ́ à dasiɛ piisɔ́ nɔ́ í jɔ́ sooge ɲa à waa

degbɛɛ, aɲa mɛɛ ikɔ́ mɛɛ. Herodu í bi ɲɲu ku ceaa kiiti si wajui zamaa bii jingauí Iku ku kuau í lɔ. ⁵ À waa mu Piɛɛ si ile piisɔ́ bɛ, amma inei igbei Jesu ɲa à wasi ku ce kutɔ́ na iriɛ do himma jiiida jiiida bi Ilaaɔ́.

Amaleka gɔ́ í nya Piɛɛ hai ile piisɔ́

⁶ Piɛɛ wa sí njoo si aninii sooge minji gɔ ɲa idū iyi iju kumáɛ Herodu wa bi ku nyaa hai ile piisɔ́u ku bɔdɛ si wajui zamaa. À dūu do sesee minji nɔ́ sooge gɔ ɲa à waa degbe andei ile piisɔ́u bɛ. ⁷ ɲɔi gbakā amalekai Aɔ Lafɛɛ gɔ́ í naa si ile piisɔ́u, ɲɔi inya í má. ɲɔi amalekau í cā Piɛɛ si cingae í jūu í ni, dede ɲya ɲya. Bɛ gbakā ɲɔi sesee ɲau í cuku hai si awɔɛ ɲa. ⁸ ɲɔi amalekau í ni, dasi ibɔɛ do baataɛ. ɲɔi Piɛɛ í ce bɛɛbɛ, ɲɔi amalekau í sɔ́ má í ni, bii dabiie nɔ́ i toom wa. ⁹ ɲɔi Piɛɛ í fita hai ile piisɔ́u í tooɛ, amma kù mà iyi mii ɲau bɛ fei amalekau wa cooi ntɔ́ ntɔ́. Í tamaa bei ɲɲu wa laalaai. ¹⁰ À lɔ woo degbe piisɔ́ sinteu do minjisiau nɔ́ à tosi gamboi isɔ́u. Ine ɲɲu ikpa inɔ́ ilui wa cɔ. ɲɔi í cī do arae nɔ́ à fita à mu kpāa à nɛ hee à lɔ kpāa kókò sinte, ɲɔi gbakā amalekau í nɛ í jɔ́ Piɛɛ.

¹¹ ɲɔi Piɛɛ í yɔɔ bɛbei iyi kù jɛ òlá. Nɔ́ í ni, ntɔ́ ntɔ́ Ilaaɔ́i í bɛ sim amalekaɛ wa ku na ku nyam hai si awɔi Herodu, do laalɔ iyi Zuifu ɲau à bi a ceem fei.

¹² Iyi í yɛ yaasei ideu ɲɔi í bɔ kpasɛi Maari iyei Zāa Maaku. Wee í ko ine nkɔ́ nkɔ́i í tɔtɔ bɛ à wasi ku ce kutɔ́. ¹³ Iyi Piɛɛ í to bɛ ɲɔi í cā gamboi ande koofau ɲɔi abo woo ce ice gɔ iyi à ya kpe Rodu í koo í bee í ni, yooi. ¹⁴ Iyi í mà imui Piɛɛ ɲɔi inɔ́ didɔ́ kù jɔ́ kù cūu. ɲɔi í sei í nyi ile í koo í sɔ́ ine ɲa í ni Piɛɛ í wa ande koofa. ¹⁵ ɲɔi à sɔ́ à ni, ì waa sūmui. Amma í ni, ntɔ́ ntɔ́i. ɲɔi à ni, á má jɛ ayaei. ¹⁶ Wee Piɛɛ wa leekí bɛ í wasi ku cā gambo. Iyi à naa à cūu nɔ́ à ba wee ɲɲui, ɲɔi í mu ɲa biti. ¹⁷ Nɔ́ í ni a coko do awɔ́ í bei wa sɔ́ ɲa bei Lafɛɛ í ce í nya ɲɲu wa hai ile piisɔ́u. ɲɔi í ni a koo a sɔ́ Zakɔbu ideu do kpaasi ɲa iyi à gbe, í bei í fita í bɔ inya mmu má.

¹⁸ Iju kumáε daadaakə ideu í jò sooge ηau à bití hee à bee nje à waa ni, ikpa iwoi Piεε í bə. ¹⁹ Njoi Herodu í ni a dεdεε. Njoi à dεdεε amma a kù yə. Njoi í bee woo degbe ηau ide. Si bei a kù yəkə a kù jεaa, nə í ni a kpa ηa. Njoi Herodu í bei í dede hai ilei Zudee í koo í buba ikpa Sezaree ajə minji titā.

Ikui Herodu

²⁰ Wee idəi Herodu í kə̀d inei Tii ηa do inei Sidəə ηa ntə ntə, ηəi inε ηau à tətəə nje nə à nya inε gə ηa à be ηa bi Herodu. Nə à ce Balatu akawei ilaaluu kraasi à bei à bə bi Herodu a koo a təə suuru domi inei ile ηa ηa si ilei Herodui à ya bə ije ku dεdε.

²¹ Njoi Herodu í da ηa ajə si bii á yε ηa. Iyi ajəu í to ηəi Herodu í dasi ibəi ilaalue í bei í buba si antai kitai bommaε í bei í so ide wa sə inε ηau.

²² Njoi inε ηau à də anu à saabue à waa ni, kù je baa amanēi wa fə ideu, Ilaađi. ²³ Be gbakā amalekai Ilaađ í dasi Herodu bəə í jə kokoo ηa à ηə araε í ku, si na iyi í jə nηu amanε í gba amboei Ilaađ, kù kəsi.

²⁴ Amma idei Ilaađ nje í fangaa wa kəsi.

²⁵ Iyi Baanabasi do Səlu à ce mii iyi à dasi ηa ku ceu Zeruzalemu be à tā ηəi à sinda à nyi Antiəsi má. Iyi à waa ne à gbā Zāa Maaku í si ηa.

13

À cica Baanabasi do Səlu à be ηa

¹ Walii do woo kəsi cio gə ηa à wa si inəi inei igbei Jesu ηa Antiəsi be. Iri nηa wee. Baanabasi, do Simeə iyi í je amanε dūdū, do Lusiu inei Sireni, do Manahenu, nηu iyi à bíí do Herodu ilaaluu inya akā, do Səlu. ² Ajə nηu si bei inε ηau à waa təə Lafεε do anu ku đí ajə, ηəi Hundei Ilaađ í sə ηa í ni, i cica Baanabasi do Səlu i nya ηa ikā ηa a ce icε iyi n kpe ηa. ³ Iyi à ce anu ku đí do kutəəu à tā, ηəi à lea Baanabasi do Səlu awə si iri, nə à jə ηa à nε.

Baanabasi do Səlu à bə Sipu

⁴ Bεεbei Hundei Ilaađ í be Baanabasi do Səlu fei. Nə à to ilu gə iyi à ya kpe Selesi. Hai bei à lə akəi inyi à bə

gungum gə iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Iyi à to si ilui Sipu gə iyi à ya kpe Salamini ηəi à wasi ku waazo idei Ilaađ si ile ikā ikā bii Zuifu ηa à ya ce kutətəə nηa ηau. Zāa Maaku mə í too ηa ku sobi ηa.

⁶ Nə à kua gungum nəu à bei à to Pafəsi. Pafəsi bei à yε Zuifu woo ce dobu dobu gə iyi í je walii ilu ibo. Iriεi Baajesu. ⁷ Í wεε do Seejiu Pəlusi, ilu ilei Sipu ilu bisiu. Ilu ileu í ni a kpe Baanabasi do Səlu wa si na iyi í jə wa bi ku gbə idei Ilaađ. ⁸ Amma woo ce dobu dobuu iyi à ya kpe Elimasi do feei Gεrεki wa bi ku ganji ηa. Wa ce kookaai ku sinda ilu ileu hai si kpāai naanε ku dasi si Jesu. ⁹ Nə Səlu iyi à ya nyi a kpe Pəlu mau í kə̀d Hundei Ilaađ nə í kəsi woo ce dobu dobuu iju, ¹⁰ í ni, awə iyi í je ilu bisilaalə do woo taki inε, awə inei Seetam nii nə í je mbεei mii iyi í je dee dee fei. Hee waati yoomai aa leekid ide ntəi Ađ Lafεεu ku kraasi do ibo má. ¹¹ To, nsei, Ilaađ á to sie awə, aa fεεju, i kaa yε ilu má si zakai ajə minjiu ihε. Be gbakā í fεεju, nə í nε wa dabii wa dede inε gə iyi á mu awə. ¹² Iyi ilu ileu í yε mii iyi í ceu ηəi í dasi naanε si na iyi í jə idei Lafεε Jesu í to sie ntə ntə.

Pəlu do Baanabasi à wa Antiəsi si ilei Pisidi

¹³ Si anyie ηəi Pəlu do kraasie ηa à lə akəi inyi hai Pafəsi à nε nə à to Pεεzu si ilei Panfili. Amma Zāa Maaku í jə ηa hai be í sinda í nyi Zeruzalemu. ¹⁴ Hai Pεεzu be Pəlu ngu ηa à məsi à bə Antiəsi si ilei Pisidi. Iyi ajəi kusimi í to ηəi à bə ile bii Zuifu ηa à ya ce kutətəə à buba. ¹⁵ Nə inε gə í cio si tia iyi Moizi do walii ηau à kə. Iyi í cio í tā, ηəi inε ngboi igbe ηau à be si ηa inε gə koo bee ηa ku ni, inε kraasi ηa, bii ì nε ide iyi aa muaə inε ηa gbugbā i fə ηa.

¹⁶ Njoi Pəlu í dede í ni a coko do awə nə í ni, inε inei Izireli ηa do inε dimi mmu ηa iyi ì waa jirima Ilaađ, i de ití í gbə ηa. ¹⁷ Ađ Lafεε nwai í cica bala nwa ηa nə í kəsi kukpə nηa waati iyi à waa je inε njoo si ilei Ezibiti. Si anyii nηu, í nya ηa hai ilei Ezibiti do gbugbāε, ¹⁸ nə í yəkəə ηa temua zakai adə ciiji si gbaau. ¹⁹ Í kpa dimi ikā ikā mεεje si ilei

Kanaã nɔ́ í so ile nɔ́u í na nɔ́ í je tu nɔ́.
²⁰ Iyi be nɔ́ fei í cei zakai adɔ́ cɔ́ mɛɛ do
 ciitaa.

Si anyii nɔ́u, Ilaaɔ́ í jile nɔ́u woo
 kiiti nɔ́ hee í koo í toò waatii Samueli
 waliu. ²¹ Nɔ́i à ni aɔ́a à bi ilaalu, nɔ́
 Ilaaɔ́ í mu nɔ́a Sɔ́lu amai Kisi hai si
 dimii Benzamɛɛ nɔ́ í je bommau zakai
 adɔ́ ciiji. ²² Nɔ́ Ilaaɔ́ í nyaa bomma í sãsi
 Davidi. Davidiui í jeaa sɛɛda í ni, n̄ ye
 Davidi amai Izai í je dimii inɛ iyi n̄ bi,
 nɔ́ui á ce idɔ́bim fei. ²³ Hai si dimii
 Davidii Jesu í fita, inɛ iyi Ilaaɔ́ í cica ku
 je woo faabai inɛi Izireli nɔ́ si bei í tako
 í ce nɔ́a kuwãeu. ²⁴ Jesu ku bei ku naa,
 Zãa í cea inɛi Izireli nɔ́ fei waazo í ni
 a kpaasi idɔ́ nɔ́a nɔ́ a ce inyi ku dasi.
²⁵ Waati iyi icɛi Zãa í maai ku kpa iri í
 ni, kù je amui ì waa degbe nɔ́a, amma
 inɛ gɔ́ á naa si anyim iyi n̄ kù to n̄ bate
 n̄ fũ ikũi baataɛ.

²⁶ To, inɛ kpaasi nɔ́a, inɛ iyi ì je dimii
 Aburahamu nɔ́a, do dimi mmu nɔ́a iyi
 ì waa jirima Ilaaɔ́, inɛi à sambaa ide
 faabau ihɛ wa. ²⁷ Wee inɛi Zeruzalemu
 nɔ́a do inɛ ngbo nɔ́a nɔ́a a kù mà yooi
 Jesu í je dee dee, a kù nɔ́ a kù gbɔ
 yaasei ide walii nɔ́a iyi à ya maa cio
 si ajɔi kusimi feiu. Amma do nɔ́u fei
 à jɔ́ ideu í kɔ́ si waati iyi à ye taalei
 Jesu. ²⁸ A kù ye siɛ ngɔ́gɔ́ iyi á jɔ́ a kpa,
 amma do nɔ́u fei à tɔ́ Pilati ku jɔ́ a
 kpa. ²⁹ Nɔ́i à ce mii iyi à kɔ́ na iriɛu
 fei. Si anyie nɔ́ à kitaɛ hai si jji ku gaauu
 à dasi ikuɛ si inɔ́ bale. ³⁰ Amma Ilaaɔ́
 í jũu hai si bale, ³¹ nɔ́ si afei ajɔ́ nkɔ́
 nkɔ́ í nyisi inɛ gɔ́ nɔ́a araɛ. Inɛ nɔ́u,
 aɔ́ai à tooɛ wa wɔ́ hai ilei Galilee à naa
 Zeruzalemu. Aɔ́ai à waa je sɛɛdai ideɛ
 nsei bi inɛi Izireli nɔ́a. ³² Awa mɔ́ ide
 kuwã iyi Ilaaɔ́ í cea bala nwa nɔ́u, nɔ́ui
 à waa sɔ́ nɛ. ³³ Í jɔ́ kuwãu í kɔ́ si waati
 nwa. Awa tɔ́ku nɔ́a nɔ́a, awai à ye kukɔ́i
 kuwãu waati iyi í jji Jesu hai si bale si
 bei à kɔ́ si Tiai Iri Kukɔ́ iri minjisia à
 ni,

Ilaaɔ́ í ni, awɔ́i ì je amam,

Hai nnyi n̄ je Baɛɛ.

³⁴ Ilaaɔ́ í fɔ́ wo í ni nɔ́u á jũu hai bi iku
 nɔ́a ku ba ku maà na ku sãmi. Beɛbeɛ í
 fɔ́ waati iyi í ni,

An wee nɔ́u dee dee bei n̄ wãð Davidi
 wo, kù nɔ́ kù nɛ sika.

³⁵ Na nɔ́i í ce Davidi í fɔ́ má í ni,

I kaa jɔ́ arai Inɛ Kumáɛ ku sãmi.

³⁶ Davidi takɛ í ce mii iyi Ilaaɔ́ í dasie
 í bei í ku, nɔ́ à suu kɔ́kɔ́i balɛ nɔ́a nɔ́
 araɛ í sãmi, mà irei. ³⁷ Amma Jesu
 inɛ nɔ́u Ilaaɔ́ í jũu hai si bale kù sãmi.

³⁸ Debei, inɛ kpaasim nɔ́a, i jɔ́ i mà nɔ́a
 iyi na saabuei à waa sisi nɔ́u iyi Ilaaɔ́ á
 kpa ide dulum du nɛ. ³⁹ Inɛ iyi í dasie
 naane fei, nɔ́ui á jɔ́ lafɛɛ ku je dee dee
 bi Ilaaɔ́. Amma woodai Moizi kaa yɔ́kɔ́
 ku ce beɛbe. ⁴⁰ Na nɔ́u, i ce laakai nɔ́a
 mii iyi walii nɔ́a à fɔ́u ku maà ba nɛ, iyi
 à ni,

⁴¹ Inɛ woo yaako amu Ilaaɔ́, i gbɔ idem
 nɔ́a.

Aa biti nɔ́a nɔ́a ce nfe nɔ́a,

Domi an ce mii gɔ́ si waati nɔ́u iyi baa
 bii í je inɛ gɔ́ í na wa sisi nɔ́u i kaa
 dasi naane nɔ́a.

⁴² Iyi Pɔ́lu í fɔ́ beɛbe í tã nɔ́i nɔ́u do
 Baanabasi à waa bi a fita hai ile bii à ya
 ce kutɔ́tɔ́u be, nɔ́i inɛ nɔ́u à waa tɔ́ nɔ́a
 a nyi wa má a naa a waazo si ide akãu
 si ajɔi kusimi mmu iyi wa baa. ⁴³ Iyi
 inɛ nɔ́u à fita nɔ́i Zuifu nkɔ́ do inɛ nɔ́a
 iyi à waa too kucei Zuifu nɔ́a nɔ́a à mà
 beɛrei Ilaaɔ́u à waa too nɔ́a. Nɔ́i Pɔ́lu do
 Baanabasi à ba nɔ́a ide ku fɔ́ à mu nɔ́a
 gbugbã ku ba a maa leekɔ́ dim dim si
 didɔ́i Ilaaɔ́.

⁴⁴ Si ajɔi kusimi mmu inɛi ilu nɔ́u
 fei à tɔ́tɔ́i a ba a gbɔ ide Lafɛɛ. ⁴⁵ Iyi
 Zuifu nɔ́u à ye zamaau nɔ́i à dedeð igu
 ku ja à waa jã ide iyi Pɔ́lu wa fɔ́u nɔ́a à
 waa buu. ⁴⁶ Amma Pɔ́lu do Baanabasi
 à sɔ́ nɔ́a do wɔ́kɔ́ à ni, tilasii inɛ Zuifu
 nɔ́a a tako a sɔ́ nɛ ide Ilaaɔ́. Amma si na
 iyi í jɔ́ ì waa kɔ́si nɔ́a nɔ́a kù ka ara nɛ
 si inɛ nɔ́a iyi à bi a ba kuwɛɛ hai tã, na
 nɔ́u, aa ka jɔ́ nɛ nɔ́a ka bɔ́ bi dimi mmu
 nɔ́a, ⁴⁷ domi nɔ́u bei Lafɛɛ í dasi wa ku
 ce í ni,

N ce nɛi bei fitila bi dimi mmu nɔ́a

Ku ba i bɔ́ð ide faabau hee kɔ́i
 andunyau nɔ́a.

⁴⁸ Iyi hai je Zuifu nɔ́u à gbɔ ideu, nɔ́i
 í dɔ́ nɔ́a si, à waa saabu Aɔ́ Lafɛɛ na
 ideu. Nɔ́ inɛ nɔ́a iyi Aɔ́ Lafɛɛ í jilɔ́ si
 a ba kuwɛɛ hai tãu fei à dasi naane.

⁴⁹ Nɔ ideɪ Lafɛɛu í fangaa si ilɛu fei. ⁵⁰ Amma Zuifu nja à dede idɔ̀kɔ̀i ilu irii ilu nja do inaabo ilu amani nja iyi à waa too kucei Zuifu nja. Nɔ́ui í jò à kpã Pɔlu do Baanabasi iju à lele nja hai bɛ. ⁵¹ Nɔ́i woo bɛ nja à gbugbã si nja sãai baata nja nja à waa nyisiò iyi mii iyi á na ku ba nja í jɛ ideɪ iri nja. Si anyiɛ nɔ́ à nɛ Ikonimu. ⁵² Amma inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu Antɔ̀siu ngu nja à wɛɛò inɔ́ didɔ́ nɔ́ à kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ́.

14

Pɔlu do Baanabasi à wa Ikonimu

¹ Ikonimu bei Pɔlu do Baanabasi à lɔ́ ile bii Zuifu nja à ya ce kutɔ̀tɔ̀u nɔ́ à ce waazo hee inɛ nkpɔ́ í dasi naanɛ, hai Zuifu nja hee do hai jɛ Zuifu nja fei. ² Amma Zuifu nja iyi à kɔ́ ku dasi naanɛu à dede idɔ̀kɔ̀i dimi mmu nja ku ba a ce lasabu laalɔ́ si gãmɛi kpaasi woo dasi Jesu naanɛ nja. ³ Do nɔ́u fei, Pɔlu do Baanabasi à kpɛ Ikonimu à waa waazo inɛ nja do wɔ̀kɔ́. Lafɛɛ í mu nja gbugbã à ya maa ceò maamaake ikã ikã nja. Maamaake nja wa nyisi iyi waazo nja iyi à waa ce si ideɪ didɔ́i nɔ́uu ntɔ́i. ⁴ Amma inɛi ilu nja à kpɛ minji. Inɛ gɔ́ nja à leekìò Zuifu nja, inɛ gɔ́ nja mɔ́ à leekìò woo bɛ nja.

⁵ Nɔ́i Zuifu nja do hai jɛ Zuifu nja do inɛ ngbo nja nja à ce anu akã a wahala woo bɛ nja a ta nja kuta a kpa nja. ⁶ Iyi Pɔlu do Baanabasi à mà ideu gbakã, nɔ́i à sà à bɔ Lisiti do Dɛɛbu si ilei Likoni do si ileekoɛ nja. ⁷ Nɔ́ à wasi laabaau jiidau ku waazo bɛ.

Pɔlu do Baanabasi à wa Lisiti

⁸ Mɔ̀kɔ́ gɔ́ í wa Lisiti, isɛɛ nja fei í ku nɔ́ bɛɛbei à buu do, kù dede kù nɛ baa ajɔ́ akã. ⁹ Si bei Pɔlu wa ba inɛ nja ide ku fɔ́ mɔ̀kɔ́u wa gbɔ́. Nɔ́i Pɔlu í kã siɛ iju nɔ́ í yɛ iyi naanɛ á yɔ̀kɔ́ ku jò ku ba iri. ¹⁰ Nɔ́i Pɔlu í sɔ̀ò do gbugbã í ni, dede i leekì si kutɛɛ. Nɔ́i mɔ̀kɔ́u í dede í fo í dinga wa nɛ. ¹¹ Iyi zamaau í yɛ mii iyi Pɔlu í ce nɔ́i à dɔ́ anu hee lele do fee nja à ni, iwɛ́ nwa nja à kpɔ̀ò amanɛ à naa si wa. ¹² Nɔ́i à waa kpe Baanabasi Susi, Pɔlu mɔ́ Hɛɛmɛzi domi Pɔlui í jɛ

woo waazo. ¹³ Wee ilei iwɛ́ iyi à ya kpe Susiu í wa hai do angulei bi ku lɔ́i iluu wa. Nɔ́i inɛ nja à koo à dɛ ketɛ kombo nja wa nɔ́ à ce booda do kokoi jii nja à da nja si kɔ̀ò. Nɔ́ woo weei Susiu í naaò nja wa andɛ koofai iluu. Nɔ́u do inɛ nja fei à waa bi a cea woo bɛ nja kuwee. ¹⁴ Amma iyi woo bɛ minji nja à gbɔ ideu, à ga íbɔ nja nja à waa nyisiò iyi anja a kù jesi, nɔ́ à dɔ́ anu à sei à waa nɛò bi zamaau à waa ni, ¹⁵ na mii í ce í waa ce bɛɛbɛ, inɛ kpaasi nja. Awa mɔ́ amanɛi bei inɛ taka nɔ́. Laabaau jiidai à naa ku sɔ́ nɛ ku ba i jò iwɛ́ nfe nɔ́ nja nɔ́ i sinda si Ilaaɔ́, nɔ́u iyi í jɛ icui kuwɛɛ. Nɔ́ui í ce lele do ilɛ do tenku do mii iyi í wa inɔ́ nja fei. ¹⁶ Tako wo í jò dimi fei wa too kpãa iyi í bi. ¹⁷ Amma do nɔ́u fei í nyisi wa iyi nɔ́u í wɛɛ domi wa ce nwa jiidai nja. Í jò ijí wa wɔ́ ku ba ka ba ije si iko si waatii atɛ ku ba ka nɛ inɔ́ didɔ́.

¹⁸ Amma baa do iyi Pɔlu nja à fɔ́ bɛɛbɛ fei, bei à ce à ganji kuweei zamaau í gaabu.

¹⁹ Nɔ́i Zuifu gɔ́ nja à naa hai Antɔ̀si do hai Ikonimu à wa inyii itíi inɛ nja nɔ́ à ta Pɔlu kuta ku ba a kpa, nɔ́i à faa à bɔò alalai iluu domi à tamaa bei í kui. ²⁰ Amma inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu à naa à kaakoɛ, nɔ́i í dede í bɔ inɔ́ ilu. Iju kumɛ nɔ́i nɔ́u do Baanabasi à dede à bɔ Dɛɛbu.

À nyi Antɔ̀si si ilei Siri

²¹ Iyi Pɔlu do Baanabasi à to Dɛɛbu à waazo laabaau jiidai si iluu nɔ́ inɛ nkpɔ́ í lɔ́si kpãai Jesu ku too bɛ. Si anyiɛ nɔ́ à nyi ikpa Lisiti do Ikonimu do Antɔ̀si iyi í wa ilei Pisidi. ²² Nɔ́ à mua inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesuu gbugbã ku ba a leekì si naanɛu dim dim. Nɔ́ à sɔ́ nja à ni, wahala nkpɔ́ nkpɔ́i aa ka yɛ ka bei ka lɔ́ si andunya titɔ́i Ilaaɔ́. ²³ Nɔ́i à cicaa igbei inɛi Jesu nja fei inɛ ngbo nja. Si anyiɛ nɔ́ à ce kutɔ̀ò do anu kudí à so nja à daa Lafɛɛ si awɔ́, nɔ́u iyi à dasi naanɛu.

²⁴ Si anyii nɔ́u nɔ́ à nɛ hai bɛ à koo à lɔ́ ilei Pisidi à bɔ ilei Panfili, ²⁵ nɔ́ à to ilue gɔ́ iyi à ya kpe Pɛɛzu à ce waazo bɛ à bei à bɔ Atali. ²⁶ Hai bei à lɔ́ akɔ́i inyii à nyi ikpa Antɔ̀si si ilei Siri bɛ. Ilu bei à

tako à le nja awə si iri wo na ice iyi aa koo a ceu ku ba Ilaađ ku mu nja didđe. Nə iceui à ce à kpa irie wa be.

²⁷ Iyi à to Antiəsi nja à tətəw inei igbei Jesu nja nə à sisi nja mii iyi Ilaađ í cea aña fei do si bei í ceò kpāa hai je Zuifu nja mə à dasiò naane. ²⁸ Nə à kpe ilu be do ine nja iyi à waa too kpāai Jesu aja.

15

À ce kutətəw Zeruzalemu

¹ Njai ine gə nja à naa Antiəsi be. Ine nja à naai hai ilei Zudee, nə à waa sđ kpaasi woo dasi Jesu naane nja à ni, i kaa ba faaba nja bii a kù dasi je bango si bei woodai Moizi wa fə. ² Iyi Pəlu do Baanabasi à gbə beebe nja à ba nja kakəw ku ce jiiida jiiida si ideu. Njai woo dasi Jesu naane nja à cica Pəlu do Baanabasi do ine gə nja hai ilui Antiəsi be à be nja Zeruzalemu bi woo be nja do ine ngbo nja na irii ideu.

³ Pəlu nja à dasi kpāa à waa ne nə inei igbei Jesu nja à koo à leekí nja. Njai à ce isene nja à koo à lə ilei Fenisi do ilei Samari nə à wasi ku sisia kpaasi woo dasi naane nja bei hai je Zuifu nja mə à sinda idə nja si Jesu. Njai laabaau ideu í jə inəi aña fei í dđ ntə ntə. ⁴ Iyi à to Zeruzalemu, nja inei igbei Jesu nja do woo be nja do ine ngbo nja à gba nja do inə didđ. Njai Pəlu do Baanabasi à sisi nja mii iyi Ilaađ í ce fei na icei aña. ⁵ Amma Farisi gə nja iyi à dasi Jesu naane à dede à ni, hai je Zuifu nja iyi à dasi Jesu naane fei, tilasii a dasi nja bango nə a sđ nja a too woodai Moizi.

⁶ Njai woo be nja do ine ngbo nja à tətəw a wūa ideu. ⁷ Si bei à waa fa ideu nja Piεε í dede í ni, inje kpaasim nja, i mə nja iyi hai ku kpe Ilaađ í nyam hai si inə nje ku ba n koo n sisia hai je Zuifu nja mə laabaau jiidau ku ba aña mə a dasi naane. ⁸ Nə Ilaađ, nja iyi í mə idəi ine fei, í mu nja Hundee bei í mua awa mə ku ba ku nyisi iyi nja í gba nja. ⁹ Kù ce nkāma iyi í je ikā si gāme nja do awa. Í jə idə nja í má na naane iyi à dasie bei í cea awa mə. ¹⁰ Debei, na mii í ce í waa cā idəi Ilaađ nja nsei, i bi i kāa hai je Zuifu nja iyi à waa too kpāai Jesu

aso iyi bala nwa nja do awa taka nwa à məngə ku so. ¹¹ À mà iyi na didđi Lafēε Jesu awa à baò faaba, nə beebe məi baa do hai je Zuifu nja mə.

¹² Njai ine nja fei à coko à waa desi Pəlu do Baanabasi ití waati iyi à waa sisi nja yaasei maamaake nja iyi Ilaađ í jə aña à ce fei si wajui hai je Zuifu nja.

¹³ Iyi à fə ide à tā nja Zaaki mə í so ide í ni, inje kpaasim nja, i gbə iyi n wa n fə.

¹⁴ Siməw í sisi nje bei Ilaađ í ce hai sinte í cicaò ine gə nja hai si inəi dimi mmu nja à kpe nja inee nja. ¹⁵ Nə ideu í je akā do ti walii nja si bei kukəi idei Ilaađ í ni,

¹⁶ Amu Ilaađ, waati beebai an nyi wa, Nə n teese ilei Davidi iyi í cuku.

An dede ile kúkúú,
Nə n maa má,

¹⁷ Ku ba ine nja iyi a kù je inei kpasəu fei a dede amu Ađ Lafēε. Añai à je ine nja iyi à je titom hai si dimi mmu nja.

¹⁸ Beebai amu Ađ Lafēε n fə, amu iyi n jə à mà mii nja ihē hai ku kpe.

¹⁹ Nə Zaaki í ni má, na nja, si kuyem, kù sía a sđ hai je Zuifu nja iyi à sinda idə nja si Ilaađu wooda ku gaabu nja.

²⁰ Amma ka ce nja tia ka sđ nja a maà ya je ijei kuwee, nə a maà ya tətəw sēε do inaabo mmu gə walakə inaabo mə do məkə mmu gə, a maà ya nja jifa, nə a maà ya nja kpaai nja. ²¹ Hai tako wo, si ilu fei à ya cio woodai Moizi ile bii Zuifu nja à ya ce kutətəw si ajəi kusimi fei nə a waažo ideε.

À sambaa hai je Zuifu woo dasi Jesu naane nja tia

²² Iyi Zaaki í fə beebe í tā nja woo be nja do ine ngbo nja do inei igbe nja fei à ye iyi í sía ku je aña a cica ine gə nja hai si inəi aña a be nja Antiəsi do Pəlu do Baanabasi aja. Njai à cica Silasi do Zudu iyi à ya kpe Baasaba má, aña iyi à ne beere si inəi kpaasi woo dasi Jesu naane nja. ²³ Njai à ni a kooò tiau. Si tiau à ni,

Awa woo be nja do ine ngbo nja, awa woo dasi naane kpaasi nje nja, awai à sambaa nje tiau ihē wa. Inje à sambaa wa, inje hai je Zuifu woo dasi naane nja

iyi ì wa Antiosi do Siri do Silisi. À waa ce ñe fɔɔ. ²⁴ À gbɔ iyi inɛ gɔ nwa ña à naa bi tu ñe à fɔ inɔ ññe nɔ à sinda laakai ññe do ide ñña ña. Amma awa si à dasi ña ideu be wa. ²⁵ Na ñoi í jò à busi ññe nɔ à yɔɔ iyi í sɪa ka cica inɛ gɔ ña ka be si ñe wa. Anjai aa si Baanabasi do Pɔlu, baakɔɔ nwa ñau wa, ²⁶ anja iyi a kù saalu kuwɛɛ ñña ngɔgɔ na irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ²⁷ Zudu do Silasi anjai à jɛ inɛ ña iyi à cicau. À waa be ña wai a na a sɔ ñe ide akɔu geɛɔ geɛ. ²⁸ Awa do Hundei Ilaaɔ í sɪa nwa si ka maà kã ññe aso gɔ bii kù jɛ iyi ihɛ iyi í jɛ asoi tilasi. ²⁹ Nñui í jɛ, i maà ya jɛ ijei kuwee ña, nɔ i maà ya ño kpa ña, i maà ya ño ña jifa ña, nɔ i maà ya tɔtɔ sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ ña. Bii ì mu ara ññe si mii beɛbe ñau be ña í sɪa. To, ka sukudɔ.

³⁰ Iyi à tɔɔ ññe sukudɔ à tã ñoi inɛ ñau à dasi kpãa à ne Antiosi. Bei à koo à tɔtɔ inɛi igbei Jesu ñau fei à na ña tiaɔ.

³¹ Iyi à cio tiaɔ í mu ñña gbugbã nɔ inɔ ñña í dɔ. ³² Zudu do Silasi ña mɔ walii ñai, à mua kpaasi woo dasi naane ñau gbugbã nɔ à sobi ña si ide nkpɔ nkpɔ.

³³ Iyi à ce ajɔ minji be kpaasi woo dasi naane ñau à tɔɔ ña sukudɔ nɔ à ni a to bi inɛ ña iyi à be ña wa baani. [³⁴ Amma Silasi inɛ ññu í dasi idɔ ññu ku ce ajɔ minji be má.]

³⁵ Pɔlu do Baanabasi à gbe Antiosi be. Anjaɔ inɛ nkpɔ ña ajɔ à waa kɔa inɛ ña si cioi ideí Lafɛɛ nɔ à ce waazoɛ.

Pɔlu do Baanabasi à kpɛ

³⁶ Iyi í ce ajɔ minji má ñoi Pɔlu í sɔ Baanabasi í ni, ka koo kaa kaako kpaasi nwa ñau má si ilu ña bii à tako à waazo ideí Lafɛɛ fei wo nɔ ka ye bei inɛ ñau à wɛɛɔ si nsei. ³⁷ Nñoi Baanabasi wa bi ku gbã Zãa Maaku anjaɔ ña. ³⁸ Amma Pɔlu í fɔ í mantee í ni kù sɪa anja a gbãa, ññu iyi kù sobi anja wo si icɛu amma í sinda í jò anja wa hai Panfili. ³⁹ Nñoi à ce kakɔɔ nɔ a kù gbɔ si ññe hee à na à kpɛ. Nñoi Baanabasi í gbã Maaku à lɔ akɔi inyi à bɔ Sipu. ⁴⁰ Nɔ Pɔlu mɔ í cica Silasi, nɔ kpaasi woo dasi naane ñau à so ña à daa Lafɛɛ si awɔ à bei à ne,

⁴¹ à koo à lɔ ilei Siri do Silisi à wasi inɛi igbei Jesu ña ku mua gbugbã si naane ñña.

16

Timotee í too Pɔlu do Silasi

¹ Nñoi Pɔlu do Silasi à to Dɛɛbu do Lisiti. Wee inɛ gɔ í wa be wa too kpãai Jesu. À ya kpoo Timotee. Iyee Zuifu woo dasi Jesu naane, amma baaɛ Gerekii. ² Kpaasi woo dasi naane ña iyi à wa Lisiti do Ikonimu à ya maa fɔ jiiɔa ku jɛɛ. ³ Pɔlu í bi Timotee ku too ññu nɔ í gbã í nɛɛ. Amma ku bei ku gbã ku nɛɛ í dasie bangoi na Zuifu ña iyi à wa beu domi anja fei à mà iyi baaɛ Gerekii. ⁴ Nɔ à bɔ ilu do ilu ña à sɔ woo dasi Jesu naane ñau mii ña iyi woo be ñau do inɛ ngboi igbei Jesu ña iyi à wa Zeruzalemu à jile nɔ à ni a jirima ña. ⁵ Nñoi woo dasi Jesu naane ñau, naane ñña í teese í kɔɔsi nɔ akpɔ ñña mɔ í ya maa kɔɔsii ajɔ fei.

Pɔlu í ce kuyɛ Torasi

⁶ Hundei Ilaaɔ í ganji Pɔlu ña a waazo ideí Ilaaɔ si ilei Azii, ñoi í jò à too do ikpa ilei Firizi do ti Galati. ⁷ Iyi à too ilei Misi ñoi à waa bi a bɔ ilei Bitini, amma Hundei Jesu í kɔ ñña. ⁸ Nñoi í jò à too do ilei Misi à bɔ ilu iyi à ya kpe Torasi. ⁹ Nñoi Pɔlu í ce kuyɛ idu. Si kuyɛɛu í ye inɛi Masedoni gɔ wa leeki nɔ wa tɔɔ ññu ku naa Masedoni ku na ku sobi anja. ¹⁰ Si bei í ce kuyɛu ñoi gbakã à waa de kpãa ku ba ka bɔ Masedoni domi à mà iyi Ilaaɔ í bi kaa waazo ñña laabaau jiidau.

Lidi í dasi naane Filipi

¹¹ Hai Torasi bei awa à lɔ akɔi inyi nɔ gbakã à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Samotasi. Iju kumae nɔ à bɔ Neapolisi. ¹² Hai be do kutei à ne à bɔ Filipi, ilu nɔ Masedoni nɔ à ce ajɔ minji be. Wee inɛi Romu ñai à ne iluu. ¹³ Si ajɔi kusimiu ñoi à fita hai ilu be à bɔ itfi ido gɔ, à bɔ ku cɔ mà tengi bii à ya ce kutɔɔ í wa be. Nñoi à koo à ye tengi bii inɛ ña à ya ce kutɔɔ nɔ à buba à ce faaji do inaabo gɔ ña iyi à tɔtɔ be. ¹⁴ Abo gɔ í wa be à ya kpoo Lidi, inɛi Tiatiii, í ya ta acɔi fia nkpɔ nɔ í ya maa jirima Ilaaɔ.

Iyi à waa ba ña ide ku fə nɔ wa de itfi, nɔ Lafɛɛ í cfi idæe ku ba ku gbə ide iyi Pəlu wa fə. ¹⁵ Abou do inei kpasɛɛ ña fei à ce inyi ku dasi nɔ í tɔɔ wa í ni, bii ì mà iyi ñè dasi naane ntə ntə ñai i naa wa i naa i ce baa ajə minji kpasɛm ña. Nɔ í mante wa hee à jé nɔ à koo kpasɛ be.

Inə piisɔɔi Filipi

¹⁶ Njəi ajə nñu gə iyi awa à waa bə tengi bii à ya ce kutɔɔu, à ko ama inaabo woo ce ice gə iyi í ne inei inəko. Bii inei inəkou í dede sie í ya maa fə ide iyi á na ku cei. Nə lafɛɛɛ ña à waa ba fia jiida na irie. ¹⁷ Njəi í too awa do Pəlu wa la hee lele wa ni, inɛ ñau ihɛ woo ce icei Ilaaɔ ilu gbugbā ñai. À naa ku nyisi ñe kpāai faabai. ¹⁸ Bɛɛbei í ya maa fə ajə fei, hee ideu í caa si Pəlu nɔ í sinda í sɔ inei inəkou í ni, do saabui irii Jesu Kirisi ñè ni, fita. Bɛ gbakā ñəi í fita sie. ¹⁹ Iyi lafɛɛɛ ña à mà iyi aña a kaa ba sie fia má, ñəi à mu Pəlu do Silasi à tale ña à bəð ña bantuma bi woo kiiti ña. ²⁰ À bəð ña si wajui inɛ ngboi Romu ña à ni, inɛ ñau ihɛ à waa beje ilu nwai. Zuifu ñai, ²¹ nɔ à wasi ku sisi ide gə ña iyi wooda nwa kù bi ka gbə hee ka tooɛ, awa iyi à je inei Romu ña. ²² Njəi idəi zamaau í kɔ si ña. Njəi inɛ ngbo ñau à bə ibəi Pəlu do Silasi do gbugbā nɔ à ni a cā ña do faataa. ²³ Iyi à cā ña jiida jiida à tā ñəi à koo à cɔmbo ña ile piisɔɔ nɔ à sɔ woo degbe piisɔɔu ku degbe ña ku sɔa. ²⁴ Iyi woo degbeu í gbə à sɔɔ bɛɛbe, ñəi í koo í dasi ña hee ilaawai ankāanyii piisɔɔu nɔ í da ñña si gbɛɛgbɛkui jfi.

²⁵ Zakai idū laja ñəi Pəlu do Silasi à waa ce kutɔɔ nɔ à kɔ iri à waa saabuð Ilaaɔ. Nə inei piisɔɔ ña iyi à wa beu à waa de si ña itfi. ²⁶ Njəi gbakā ile í yaya do gbugbā hee icui ile piisɔɔu í yaya. Njəi gambo ñau fei à cfi nɔ sesee ña iyi à dið inei piisɔɔ ñau fei à fū à cuku. ²⁷ Njəi gbakā woo degbeu í jfi í ba gambo ñau fei wa cfi ñəi í tamaa bei inei piisɔɔ ñau à sai. Njəi í nya taakuba wa bi ku kpa araɛ. ²⁸ Amma Pəlu í la hee lele í ni, màà cea araɛ laalə kāma. Awa fei à wa ihɛ. ²⁹ Njəi woo degbeu í de fitila í sei í lə hee ilaawa bii Pəlu do

Silasi à wau nɔ í gule ñña do kuyaya. ³⁰ Njəi í fitað ña wa waduude í ni, i suuru ña, mii an ce n bað faaba. ³¹ Njəi à sɔɔ à ni, dasi Jesu Lafɛɛ naane aa ba faaba, awə do inei kpasɛɛ ña fei. ³² Njəi à waazoaa idei Lafɛɛ Jesu, nñu do inei kpasɛɛ ñau fei. ³³ Njəi idū be woo degbeu í gbā ña í koo í wiɛ kumɛɛ ñña ñau. Nə nñu do inɛ ña fei à ce inyi ku dasi gbakā. ³⁴ Njəi í gbā Pəlu do Silasi í bəð ña lele bii ileɛ í wa nɔ í na ña ije à je. Nñu do inɛ ña fei, inə ñña í dɔ do bei à dasi Ilaaɔ naane.

³⁵ Iyi iju í má ñəi inɛ ngboi Romu ña à be polisi ña a koo a sɔ woo degbeu ku jə inɛ ñau. ³⁶ Njəi woo degbeu í sɔ Pəlu ideu í ni, inɛ ngbo ña à ni n jə ñe. Na nñu, i fita i ne ññe sɛɛ. ³⁷ Amma Pəlu í sɔ polisi ñau í ni, aawo. À cā wa si bantuma hai a kù ce nwa kiiti, awa mə iyi à je inei Romu ña nɔ à cɔmbo wa si ile piisɔɔ. Nə nsei à bi a nya wa do asii? Kù je bɛɛbei à ya ce. Í gbe aña taka ññai a naa a nya wa. ³⁸ Njəi polisi ñau à koo à sɔ inɛ ngboi Romu ñau. Iyi à gbə Pəlu do Silasi inei Romu ñai ñəi zigi ñña í da ntə ntə. ³⁹ Njəi à koo à tɔɔ ña suuru nɔ à nya ña hai ile piisɔɔu à bei à tɔɔ ña a fita hai inə iluu. ⁴⁰ Iyi Pəlu do Silasi à fita hai ile piisɔɔu ñəi à bə kpasɛi Lidi. Iyi à koo à ye kpaasi woo dasi naane ñau à mu ñña gbugbā, à bei à ne.

17

Pəlu do Silasi à bə Tesalonika

¹ Njəi Pəlu do Silasi à waa ne nɔ à lə ilu minji gə ña iyi à ya kpe Anfipolisi do Apoloni nɔ à to Tesalonika bii Zuifu ña à ne ile bii à ya ce kutɔɔɔ. ² Njəi Pəlu í bə ileu be si bei í ne dɔɔneɛ. Nə añað ña à wūa tiaɪ idei Ilaaɔ ajəi kusimi mɛɛta à mə. ³ Wa sɔ ña iyi kù ne bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpā. Á kù nɔ ku jfi hai si bale má. Njəi í sɔ ña í ni, Jesuu iyi ñè wa n sisi ññe ideu ihɛ nñui í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau be. ⁴ Inɛ ña iyi à de itfi sieu inɛ gə ña à dasi ideu naane, nɔ à baa anu akā ku ce, nñu do Silasi. Bɛɛbei hai je Zuifu nkpə mə do inaabo ilu iri ñau ilu iri ñau à ce, aña iyi à mà bɛɛrei Ilaaɔ.

⁵ Amma Zuifu ηau à dedeò igu ku ja nò à tətəò inε nfe ηa berεtεke à jò hoya hoya í dede nò aηa fei à sei à bə Pəlu do Silasi ku dede kpasēi Zasōò ku ba a fitaò ηa wa si wajui zamaau. ⁶ Iyi à dede ηa a kù ye ηa, nò à mu Zasōò do kpaasi woo dasi Jesu naane gə ηa à fa ηa à bəò ηa bi inε ngboi ilu ηa. Nò à wasi ku la à waa ni, inε ηa iyi à waa sinda andunya feiu à to wa ihē, ⁷ nò wee Zasōò í jò à sə kpasēε. Aηa fei à waa beje woodai ilaalu nlai Romu à waa ni ilaalu gə í weε má iyi à ya kpe Jesu. ⁸ Nəi ideu í dede idəi zamaau do inε ngboi ilu ηau. ⁹ Nəi à ni Zasōò do kpaasiε ηau a sã fia si bei wooda í jile a bei a jò ηa a nε. Iyi à sã fiaw nò à jò ηa.

Pəlu do Silasi à bə Beree

¹⁰ Iyi idū í dū gbakā ηəi kpaasi woo dasi naane ηau à jò Pəlu do Silasi à nε Beree. Iyi à to be ηəi à bə ile bii Zuifu ηau à ya ce kutətəu. ¹¹ Amma inε ηa iyi à wa be ηau à lasabu si ideu do laakai í re Zuifu ηa iyi à wa Tesalonika. À gba idei Ilaađ do inə didō. Ajə fei à ya maa cio kukəui ku ba a mà bii í je mii iyi Pəlu í ya maa sō ηau ntəi. ¹² Nə Zuifu nkpə í dasi Jesu naane do inaabo Gereki gə ηa iyi à je ilu iriu do ineməkə nkpə. ¹³ Amma Zuifu ηa iyi à wa Tesalonika à gbə iyi Pəlu wa waazo idei Ilaađ Beree ηəi à koo à dede idəi inε ηa à fə inə nηa. ¹⁴ Be gbakā ηəi kpaasi woo dasi naane ηau à bəò Pəlu ikpa tenku ku ba ku nε hai be, amma Silasi do Timətee à gbe Beree be. ¹⁵ Inε ηa iyi à koo à leekia Pəluu à bəòei hee Ateni. Nəi Pəlu í samba ηa anu í ni a sō Silasi do Timətee a hāmεε nηu wa nya nya. Nə inε ηau à sinda à nε Beree má.

Pəlu í wa Ateni

¹⁶ Waati iyi Pəlu wa degbe ηa Ateni laakae ci ya sū domi iwē í kpə si iluu. ¹⁷ Na nηu, Zuifu ηa do Gereki ηa iyi à ya maa jirima Ilaađ, í ya ba ηa faaji ku ce ile bii Zuifu ηa à ya ce kutətəu. Nə ajə fei, inε ηa iyi í ko si bantumai iluu aηaò ηa mə à ya maa ce kakəó má. ¹⁸ Si

bei í ya maa ba ηa kakəó ku ce ηəi woo mà gə ηa iyi à je inei Epikuri * do Sitosi † ηa à bə bi tεε à waa baa kakəó ku ce. Inε gə ηa à ni, woo ce ide nkpə yoomai ihē. Nə inε gə ηa mə, iyi à gbə wa fə idei ikui Jesu do kujie má à ni, mà iwē mmu gə ηai wa fāa ya. ¹⁹ Nəi à bəòei iri kuta gə iyi à ya kpe Arepagu, tengi bii inε ngboi ilu ηau à ya ce kutətəu nηa nò à ni, à bi ka gbə ide titō iyi í waa dabiidò, ²⁰ domi í waa sisi nwa ide titō nò à bi ka mà yaaseε. ²¹ Wee inei Ateni ηa fei do inε njoo ηa iyi à na à buba ilu be à ya so waati nηa fei a maa fə walakə a gbəò baau mii titō.

²² Nəi Pəlu í dede í leekia Arepagu be í sō ηa í ni, inε inei Ateni ηa, n̄ ye iyi idei iwē ηai wa mu ηε ntə ntə. ²³ Waati iyi n̄ wa n dabií si inə ilu nηe n̄ ye mii nkpə iyi í waa təu ηa. N̄ ye bi kuwee gə à kə si à ni, tengi ihēi à ya təu inε iyi a kù mà. Nsei inε iyi inε í waa təu iyi í kù mà ηau be, ideei n̄ wa n sisi nηe. ²⁴ Ilaađ, nηu iyi í taka andunyau do mii iyi í wa si fei, nηu iyi í je Lafēi lele do ile, kaa buba si ile iyi amanε ηa à ma do awə nηa. ²⁵ Awəi amanε kaa yəkə ku muua nkāma, domi kù nε bukaatai ngəgə. Nηu takaei wa mua amanε ηa kumi do kuweε do mii fei. ²⁶ Hai si inε akā iyi í tako í takaui dimi iyi wa te si andunyau ihē fei í fita. Hai takoi í jile waati nηa do tengi bii aa maa wa. ²⁷ Ilaađ í ce beεbei ku ba a ce kookaai a maa dedeε do kubabii nò si kudedeu aa yəu. Amma ntə ntə Ilaađ kù jìò kāma nwa gə, ²⁸ domi na iriei à nε kuweε, nə nηui í jò ara nwa wa nε. Woo kə tia nηe gə ηa à ni, awa mə amaε ηai. ²⁹ Debei, si na iyi í jò à je amai Ilaađ ηa, kù s̄ia ka maa ce lasabu ka ni Ilaađ í ye bei iwē iyi amanε í lasabu í coo ku s̄ia do wura wala do isə fūfū wala do kuta. ³⁰ Ilaađ í temuaò amanε ηa wo si kumà hai mà nηa, amma nsei wa sō inε ηa tengi bii à wa fei a naa a kpaasi idə nηa. ³¹ Nə í jile ajə si bii inε iyi í cicau á kiitiò inei andunya ηa fei nə kiitiεu dee deei á je. Nə í jūu tā hai si bale ku ba ku nyisi inε fei iyi inε be á na ku cei.

* **17:18** inei Epikuri ηa aηa à ya ni, inə didəi í re mii fei si kuweei amanε. † **17:18** inei Sitosi ηa aηa à ya ni, inε ku jesi mii iyi á naa sie fei.

³² Iyi à gbɔ Pɔlu wa fɔ ideɪ kujji iku ŋa hai si bale ŋɔi inɛ gɔ ŋa à waa yaakoɛ. Inɛ gɔ ŋa mɔ à ni, à bi faajii ideu be má ajɔ gɔ. ³³ Nɔi Pɔlu í nɛ í jɔ ŋa. ³⁴ Do nɔu fei, inɛmɔkɔ gɔ ŋa à bɔ bi tɛɛ à dasi Jesu naanɛ. Si inɔ nɔai Deni woo ce kiitii Arepagu gɔ í wa. Abo gɔ mɔ iyi à ya kpe Damarisi í dasi naanɛ do inɛ gɔ ŋa má.

18

Pɔlu í bɔ Kɔrɛnti

¹ Si anyii nɔu, Pɔlu í nɛ hai Atenɪ be í bɔ Kɔrɛnti. ² Nɔi í ko Zuifu gɔ be iyi à ya kpe Akilasi, iyi à buu ilei Pɔntu. Kù kpe titã iyi í naa hai ilei Itali, nɔu do aboɛ Pirisila, domi Kolodu ilaalu nɔai Romu í na wooda í ni Zuifu fei ku fita hai Romu. Nɔi Pɔlu í bɔ ku cɔ ŋa. ³ Nɔ í buba aɔaɔ ŋa à ce ice ajɔ domi í ya ce ilei acɔ beɪ aɔa mɔ à ya ce. ⁴ Ajɔi kusimi fei í ya bɔ waazo ku ce ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔ. Nɔ í ya maa mu nɔa ide aɔa do Gɛrɛki ŋau ku ba a dasi Jesu naanɛ.

⁵ Waati iyi Silasi do Timɔtee à to wa hai ilei Masedɔni, Pɔlu í ya maa ce iceɪ waazoi waati kãma fei ku maa sɔ Zuifu ŋau iyi ntɔ ntɔ Jesu í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁶ Amma à jãa nɔ à waa buu, ŋɔi í gbugbã si ŋa irurui ibɔɛ nɔ í sɔ ŋa í ni, bii ì na ì ce nfe ŋa, í jɛ ideɪ iri nɔɛ. Kù jɛ baam má. Hai nnyi an jɔ nɛ n koo n cea hai jɛ Zuifu ŋa waazo. ⁷ Nɔi í nɛ hai be í bɔ kpasɛi Titee Zusitu, inɛ iyi í ya maa jirima Ilaaɔu. Ileɛ wee kɔkɔi ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔui í wa. ⁸ Nɔi Kirisipu inɛ ngboi igbeu í dasi Lafɛɛ Jesu naanɛ, nɔu do inɛi kpasɛɛ ŋa fei. Inɛi Kɔrɛnti nkpɔ í gbɔ waazoi Pɔlu nɔ aɔa mɔ à dasi naanɛ, nɔ à dasi ŋa inyi.

⁹ Nɔi Aɔ Lafɛɛ í sɔ Pɔlu si kuyɛ idũ í ni, maà ce njo. Hanya i sɔ ŋa, maà coko, ¹⁰ domi ñ wɛɛ do awɔ. Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku lesiɛ awɔ hee ku ceɛ laalɔ. Sɔ ŋa ideu domi inɛ nkpɔi í wa si iluu ihɛ iyi á jɛ titom. ¹¹ Pɔlu í buba ilu be adɔ akã do bubu nɔ wa kɔ ŋa si ideɪ Ilaaɔ.

¹² Waati iyi Galiɔɔ wa jɛ ilaalu si ilei Gɛrɛsi, ŋɔi Zuifu ŋau à ce anu akã à tɔtɔ à gbã Pɔlu à bɔɔɛ bi ku ce kiiti. ¹³ À ni, mɔkɔu ihɛ nɔi wa lele inɛ ŋa ku ba a tɔɔ Ilaaɔ si beɪ wooda nwa kù bi.

¹⁴ Iyi Pɔlu wa bi ku fɔ ide, ŋɔi Galiɔɔ í sɔ ŋa í ni, bii í jɛ ideɪ kurara walakɔ laalɔ gɔi í ce an nyi wa n naa n gbɔ ide nɔɛ. ¹⁵ Amma bii í jɛ ideɪ kakɔɔ ŋai do ideɪ irii inɛ ŋa do woodai inɛ taka nɔi, inɛi aa wũa ndu nɛ. N kaa n jɛ woo kiitii ide dimi beɛbe. ¹⁶ Nɔi í lele ŋa hai bi ku ce kiitiu. ¹⁷ Nɔ inɛ ŋau fei à mu Sɔsitɛni inɛ ngboi igbeɪ Zuifu ŋau à lɔsi ku cãa tengii andɛi ile bi ku ce kiitiu. Amma baai Galiɔɔ kù wa si ideu.

Pɔlu í nyi ikpa Antiɔsi

¹⁸ Pɔlu í kpe Kɔrɛnti má. Si anyie nɔ í tɔɔ kpaasi woo dasi naanɛ ŋau sukudɔ nɔ í koo í wa iriɛ Sankeree ku ba ku nyisi iyi í tako í cea Ilaaɔ kuwã do kugbasi wo. Nɔ í lɔ akɔi inyi do Pirisila do Akilasi ajɔ à nɛ ikpa ilei Siri. ¹⁹⁻²¹ Iyi à to Efɛɛzu ŋɔi Pɔlu í lɔ ile bii à ya ce kutɔtɔɔ nɔ í ba Zuifu ŋau faaji ku ce. Nɔi à tɔɔɛ ku ce ajɔ minji bi tu ŋa, amma kù waa jɛ. Iyi wa nɛ ŋɔi í sɔ ŋa í ni, bii Ilaaɔ í bi an nyi wa má. Nɔ í jɔ Pirisila do Akilasi be í koo í lɔ akɔi inyi í nɛ hai Efɛɛzu.

²² Iyi í to Sezaree, ŋɔi í kita í bɔ Zeruzalɛmu í koo í ce inɛi igbeɪ Jesu ŋa fɔɔ. Si anyie nɔ í bɔ Antiɔsi. ²³ Iyi í ce ajɔ minji be ŋɔi í nyi í dasi kpãa má í koo wa dabii si ilei Galati do Firizi wa mua inɛ ŋa iyi à waa too kpãai Jesu fei gbugbã.

Apolo í bɔ Efɛɛzu do Kɔrɛnti

²⁴ Zuifu gɔ iyi à ya kpe Apolo iyi à bi Alesandiri í bɔ Efɛɛzu. Ilu bisii nɔ í mà tiaɪ ideɪ Ilaaɔ sãa sãa. ²⁵ Wee í mà kpãai ideɪ Lafɛɛ nɔ í ya ce waazoe do himma nɔ í sisi ideɪ Jesu dee dee. Amma inyi ku dasii Zãa nɔu akãi í mà. ²⁶ Wa ce nɔa waazo do naanɛ ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔu. Nɔi Pirisila do Akilasi à gbɔ waazie nɔ à kpoo ide nɔa à koo à teese à sisiaa yaaseɪ ideɪ Ilaaɔ dee dee. ²⁷ Si anyie, Apolo í dasi idɔ nɔu ku bɔ ilei Gɛrɛsi. Nɔ kpaasi woo dasi naanɛ ŋau à muaa gbugbã ku ba ku koo nɔ à cea inɛ ŋa iyi à waa too kpãai Jesu iyi à wa ilei Gɛrɛsiu tia ku ba bii í to be a coo cenkã. Waati iyi í to be í sobi woo dasi Jesu naanɛ ŋau jiida jiida na didɔi Ilaaɔ. ²⁸ Nɔ í kãmia Zuifu ŋau do wɔkɔ

si bantuma ku ba a mà iyi aṅa à wa si kurarai nò í nyisi ṅa hai si tiai idei Ilaaḍ iyi Jesui í je inε iyi Ilaaḍ í cicau dim dim.

19

Pòlu í bə Efεεzu

¹ Waati iyi Apolo í wa Kərenti Pòlu í too kpāa iyi wa bə ikpa iri kuta ṅau nò í to Efεεzu. Nṅi í ba inε gə ṅa iyi à waa too kpāai Jesu bε. ² Nṅi í bee ṅa í ni, i kù ba Hundei Ilaaḍ titā hai waati iyi ì dasi naane ṅa? Nṅi à jεaa à ni, aawo. A kù gbə mà Hundei Ilaaḍ í wεε məm. ³ Nṅi Pòlu í bee ṅa má í ni, debɛi, inyi ku dasi yoomai à ce nṅε. Nṅi à jεaa à ni, inyi ku dasii Zāai. ⁴ Nṅi Pòlu í sḍ ṅa í ni, inε ṅa iyi à kpaasi idə, aṅai Zāa í dasi inyi. Nò í sḍ inε ṅa í ni a dasi Jesu naane, nṅu iyi á na ku naa si anyii nṅu. ⁵ Iyi à gbə idei Pòluu nṅi à ce inyi ku dasi do irii Lafεε Jesu. ⁶ Nṅi Pòlu í le nṅa awə si iri nò Hundei Ilaaḍ í naa si ṅa nṅi à waa fə ide do fee mmu ṅa nò à ce walii. ⁷ Inε ṅau à to zakai aṅa maateeki.

⁸ Si anyii nṅu, Pòlu í bə ile bii Zuifu ṅa à ya ce kutətəu wa waazo idei bommai Ilaaḍ do naane nò í ce bεεbε zakai cukpa mεeta, nò aṅaḍ ṅa à wasi ku busi nṅε nò í wasi ku lele ṅa ku ba a dasi naane. ⁹ Amma inε gə ṅa à lele idə ṅa à kə ku dasi naane, nò à nyi à waa fə ide laalə má si kpāai idei Lafεε si wajui zamaau. Na nṅi í jḍ Pòlu í tekeε hai bi tu ṅa, nṅu do inε ṅa iyi à waa too kpāai Jesuu. Í ya maa kə ṅa si cio ajə fei si ile cioi Tianusi. ¹⁰ Bεεbεi à ce adḍ minji hee inε ṅa iyi à wa ilei Azii fei, hai Zuifu ṅa do hai je Zuifu ṅa, à gbəḍ idei Lafεε Jesu.

Idei ama inεməkəi Seva ṅa

¹¹ Ilaaḍ í mua Pòlu gbugbā ku ceḍ maamaake nla ṅa. ¹² Na nṅi í jḍ jaε iyi í lu araε fei, bii à so à lea bḍḍ ṅau si ara à ya ba irii. Inε ṅa mə iyi à nε inei inəko ṅa, bii à lu ṅaḍ, inei inəko ṅau à ya fitai. ¹³⁻¹⁴ Zuifu gə ṅa à ya maa dabii bii fei a maa nya inei inəko inε ṅa. Si inə ṅa gəgə ṅa ṅa à dasi

idə a kpe irii Lafεε Jesu a nyaḍ inei inəko inε gə. Zuifu inε ngboi woo weei Ilaaḍ gə iyi à ya kpe Seva, ama inεməkə mεεjeε ṅai à waa bi a ce bεεbε. Ajə nṅu gə à sḍ inei inəko inε gə ṅa à ni, do irii Jesu iyi Pòlu wa waazou, fita. ¹⁵ Amma inei inəko inεεu í ni, n̄ mà Jesu nò n̄ mà Pòlu, amma yooi inε mə ì je. ¹⁶ Nṅi məkə iyi í nε inei inəkou í fo í bata ṅa nò í kāmia ṅa í cā ṅa í mεε ṅa ntə ntə hee aṅa fei à sa hai kpasεε basi. ¹⁷ Nṅi inei Efεεzu ṅa hai Zuifu do Gereki ṅa fei à gbə ideu, nò njo í mu ṅa, nò irii Lafεε Jesu í nε beεε ntə ntə. ¹⁸ Nṅi woo dasi Jesu naane nkṗə í naa í tuuba si bantuma. À fə mii iyi aṅa à ya ce wo. ¹⁹ Inε ṅa iyi à ya tako a maa ce dobu dobu wo aṅa nkṗə nkṗəi à naaḍ tia ṅa ṅa iyi à ya maa ceḍ dobu dobuu wa à naa à joo si wajui zamaa. Inε gə í ce dooi fiai tia ṅau, nò à ba wee jiaε í to zakai kpekele dubu ciitaa *.

²⁰ Bεεbεi gbugbāi Aḍ Lafεε í jḍ idei Jesu wa fangaa bii fei do gbugbā.

Ijai Efεεzu

²¹ Iyi nṅu ṅau í ce í tā, nṅi Pòlu í dasi idə nṅu ku too do ilei Masedəni do si ilei Gereki nṅu ku bə Zeruzalemu. Í ni bii nṅu í to bε, tilasii nṅu ku bə Romu mə. ²² Nṅi í bε Timətee do Erasitu, aṅa iyi à waa sobie si icεu, ikpa Masedəni, amma nṅu takae í kpe keeke má ilei Azii bε.

²³ Waati bεεbε wahala nla gə í dede Efεεzu bε na kpāai idei Jesu. ²⁴ Gbede woo cā isə fūfū gə í wa bε à ya kpoo Demetiusi. Í ya ce mii gə ṅa iyi à jə ilei iwε ṅa Aritemi. † Nò woo ce icε dimi bεεbε ṅa fei à ya ba si amani jiiida. ²⁵ Nṅi í tətə woo ce icεε ṅa do gbede mmue gə ṅa má í ni, i kù mà ṅa iyi si icεu ihēi à waa ba si amani? ²⁶ Inε taka nṅε ì waa yəḍ ṅa, ì nò ì waa gbə ṅa mii iyi Pòlu wa ce. Wa ni kù je iwε ṅa iyi amanε ṅa à ce do awə ṅai aa tə. Nò í yəkə í kāmia inε nkṗə nkṗə, kù nò kù je baa Efεεzu ihē nṅu akā, do si ilu nkṗəi ilei Azii feii. ²⁷ Á na ku jḍ icε nwa

* **19:19** kpekele dubu ciita fiai tia ṅau iyi à fāa à yəkə ku to fia iyi aa sāa woo ce icε zakai adḍ cijeḍ fεεwa si waati ṅa. † **19:24** iwε ṅa Aritemi iwεu ihē inaabo.

ku ba iri sãmi. Si anyie á nyi ku jò a kaa saalu baa ilei iwẽ nwa Aritemi, nò bɛɛɛ nlae á na ku tã, iwẽ iyi inei Azii ña do inei andunya fei wa tɔɔ.

²⁸ Iyi à gbò ideu ñoi idò ñña í kò, nò à wasi ku dõ anu hee lele à waa ni, Aritemi nwa í la. ²⁹ Ñoi hoya hoya í dede si iluu fei nò do anu akã inɛ ña à fo à bata Gayusi do Aritaaki à mu ña à bòð ña bii à ya ceiu. Inɛ ñau inei Masedoni ñai, añai à waa si Pòlu si isɛɛɛɛu. Nò inɛ nkpò í sei í bò bɛ. ³⁰ Pòlu wa bi ku bò bi zamaau amma kpaasi woo too kpãai Jesu ñau à kò. ³¹ Nò hee do akawei ilɛ bɛ ña gɔgɔ ña iyi à jɛ kpaasie ñau aña mò à bɛ ama wa à ni a koo a tɔɔɛ suuru ku maà naa ile bɛ. ³² Ile bei aña fei à waa dõ anu à wasi ku fò ide ñña ikã ikã. Inɛ nkpò ñña kù mà na mii í ce à tɔtɔ bɛ mòm. ³³ Ñoi Zuifu gɔ ña à sisia Alesandu yaasei ideu nò à tale sie wajui zamaau. Ñoi Alesandu í ni a koko do awò nò wa bi ku sñ ña ideu do yaaseɛ. ³⁴ Amma waati iyi à mà iyi ññu mò Zuifui, aña fei à wasi ku dõ anu hee zakai isò minji à waa ni, Aritemi nwa í la.

³⁵ Si anyie ñoi woo kò tiai ilu ññau í jò à koko nò í ni, inɛ inei Efɛɛzu ña, yooi kù mà iyi ilu nwai ilei Aritemi ilu bɛɛɛu í wa, awai à nò à waa ceaa ice. Nò ì mà ña hai lelei mii iyi í jòu í cuku wa. ³⁶ Inɛ gɔ kaa yòkò ku jã ideu. Na ññu, i mu ara ññe ña i maà ce ngɔgɔ do saasa. ³⁷ Inɛ ña iyi ì naaò wa nsei ñau ihẽ ña a kù ce ilei mii ndii ilei iwẽ nwa ña a kù nò a kù fò laalɛ. ³⁸ Na ññu, bii Demetiusi do gbɛde ña iyi à wa bi tɛɛ ñau à nɛ ide gɔ do inɛ gɔi à jilɛ ajò ña iyi à ya ce kiiti do woo ce kiiti ña, i jò ña a ce ide ñña bɛ. ³⁹ Nò bii ì nɛ ide gɔ si antaɛ má ña, aa yòkò i wūaɛ bi inɛ ngboi woo ce kiiti ña. ⁴⁰ Aa yòkò a yɛ taale nwa a ni awai à dede ija si idei nnyiu ihẽ domi kù nɛ yaase. Bei à bee wa yaasei ideu a kaa ka ba iyi aa ka fò mòm.

⁴¹ Iyi í fò bɛɛbɛ í tã ñoi í jò zamaau í fangaa.

20

Pòlu í bò Masedoni do Gɛɛsi

¹ Iyi hoya hoyau í leekí ñoi Pòlu í tɔtɔ inɛ ña iyi à waa too kpãai Jesu ñau í mu ñña gbugbã nò í tɔɔ ña sukudõ í bei í nɛ ilei Masedoni. ² Í dabii si ilɛu fei í mua inɛ ña iyi à waa too kpãai Jesu ña gbugbã ntò ntò, í bei í to ilei Gɛɛsi ³ í ce bɛ cukpa mɛeta. Waati iyi wa bi akò inyi ku lò ku bò ilei Siri ñoi í gbò iyi Zuifu ña à waa de ññu ku kpa. Na ññu, í dasi idò ññu ku too do ikpa Masedoni má. ⁴ Inɛ ña iyi à suu si isɛɛɛɛu wee, Sopatɛɛ amai Pirusi inei Beree, do Aritaaki do Sikundusi inei Tesalonika ña, do Gayusi inei Dɛɛbu, do Timotee do Tisiki do Torofimu, inei ilei Azii ña. ⁵ Añai à cua à koo à degbe wa Torasi. ⁶ Iyi awa taka nwa à jɛ jingauí Pɛɛ hai nɛ lefeeu à tã à koo à lò akò inyi Filipi bɛ. Nò si isɛɛɛɛ nwa si ajò miusia à koo à ba ña Torasi nò à ce ajò mɛɛje bɛ.

Pòlu í ce waazo Torasi

⁷ Ñoi ajò sintei azuma aɛu awa à tɔtɔ à waa jɛ ijei Lafɛɛ, ñoi Pòlu í wasi ku cea inɛ ñau waazo. Bii iju í máí Pòlu á nɛ. Ñoi í jò waazoɛu í sò hee í to idū laja. ⁸ Wee fitila í kpò lelei ile kukpeke bii à tɔtɔu. ⁹ Ñoi awaasū gɔ wa buba si ferenti bɛ à ya kpoo Etiki. Si bei waazoí Pòlu í sò ñoi í siiko hee í na í sñ njoo nò í cuku wa ile hai lelei ile kukpeke mɛetasiau. Iyi à koo à dedeɛ à ba wee í ku. ¹⁰ Ñoi Pòlu í kita wa nò í bate í soo í ni, i maà ce njo ña, hundɛɛ í wɛɛ. ¹¹ Iyi Pòlu í gū lelei ileu má í so pɛɛ í bububue nò añaò ña à jɛ, nò í lɔsi ku waazo má hee iju í máu í bei í nɛ. ¹² Amma à bòðɛ Etiki iyi í nya í cuku wau kpasɛ baani nò inòí aña fei í dõ jiida jiida.

Hai Torasi Pòlu í bò Miletu

¹³ Awa à koo à lò akò inyi à cua à bò Asosi. Tengí bei Pòlu á na ku ba wa nò ka soo. Bɛɛbei í bi si na iyi í jò wa bi ku koo do isɛ. ¹⁴ Iyi í naa í ba wa Asosi, hai bei í lò akò inyi awaò ña à bò Mitileni. ¹⁵ Ñoi à nɛ hai bɛ nò iju kumáɛ à to gungum gɔ iyi à ya kpe Kio. Iju kumá mmue nò à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Samosi, ñoi ajò mɛetasiaɛ à to Miletu. ¹⁶ Wee Pòlu í dasi idò ññu ku

maà leeki Efɛɛzu ku ba waati ku maà lɔ nɲu si ilei Azii. Wa ce kookaai fei ku ba nɲu ku to Zeruzalemu na jingau Pantikotu.

Pɔlu wa tɔɔ inɛ ngboi Efɛɛzu ɲau sukadɔ

17 Nɔi hai Miletu Pɔlu í bɛ ama Efɛɛzu í ni a kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu ɲau wa a naa a ba nɲu bɛ. 18 Iyi inɛ ɲau à to wa bi tɛɛ ɲɔi í sɔ ɲa í ni, inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa bei ñ je kuwɛɛm waati iyi ñ wa si anini nɲɛ hai ajɔ sinte iyi ñ naa si ilei Azii. 19 Ñ ce icɛi Lafɛɛ Jesu do ara ku kaye do cikãaju ajɔ, ñ nɔ ñ yɛ wahala si na iyi í jɔ Zuifu ɲau à leeki si aɲa a kpam. 20 Inɛ taka nɲɛ ì mà mii ɲa iyi á ce nɲɛ aranfãani, n kù singa nɲɛ kãmaɛ. Amma ñ sɔ ɲɛ ntɔ fei nɔ ñ kɔ ɲɛ si cio si bantuma do si kpasɛ nɲɛ ɲa. 21 Ñ sɔ Zuifu ɲa do hai je Zuifu ɲa a naa a kpaasi idɔ ɲɲa a sinda si Ilaaɔ a dasi Lafɛɛ nwa Jesu naane. 22 Nɔ weɛ bebei má, Hundei Ilaaɔ wa tilasiim n bɔ Zeruzalemu, nɔ n kù mà mii iyi á koo bam bɛ. 23 Amu de ñ mà si ilu fei Hundei Ilaaɔ wa sɔm iyi piisɔɔ ku ce do ijuukpã wa degbem. 24 Amma kuwɛɛm kù je ngɔgɔ bi tom, n kù nɔ n kù wa saaluɛ, amu de n ba n tambɔ icɛm iyi Jesu Lafɛɛ í dasim n ce. Iceu nɲui í je n sisi laabaau jiidai didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa.

25 Inɛ iyi ñ dabii ñ wa n waazo ideɛi bommai Ilaaɔ si aninii nɲɛu fei, nsei ñ mà iyi i kaa yɛm má ɲa. 26 Na ɲɔi í ce ñ wa n sɔ ɲɛ si bantuma hai nnyi, bii inɛ gɔ nɲɛ í na í ce nfe kù je ideɛi irim, 27 domi ñ sisi nɲɛ ideɛi iyi Ilaaɔ í jilɛ fei n kù singa nɲɛ gɔgɔɛ. 28 I mu ara nɲɛ ku sɛa, nɔ i ya maa degbe inɛ ɲa iyi Hundei Ilaaɔ í da nɲɛ si awɔ fei, aɲa iyi à je igbei inɛi Lafɛɛ Jesu ɲa iyi nɲu takaa í ya do nɲɛɛ. 29 Ñ mà do anyim amanɛ ɲa aa naa si anini nɲɛ bei injai sako í ya naa si angudã ɲa, a kaa nɔ a jɔ ɲɛ. 30 Nɔ baa hai si inɔ nɲɛ inɛ gɔ ɲa aa kpaasi ntɔu ku ba ku je ibo nɔ aa wa inyii itli woo dasi Jesu naane ɲau a jɛɔ mɔcɔ ɲɲa. 31 Na nɲu, i wɔ njoo ɲa. I ye gigi ɲa bei amu takam ñ ce adɔ mɛɛta

bi tu ɲɛ Efɛɛzu bɛ wo nɔ ñ kɔ ɲɛ akã akã alɛɔ daakɔ do cikãaju ɲa.

32 Nsei ñ so ɲɛ ñ wa n daa Ilaaɔ si awɔ nɔ ñ wa n da nɲɛ ideɛi didɔɛ si awɔ. Nɲui á yɔkɔ ku mu nɲɛ gbugbã nɔ ku mu nɲɛ tubu iyi í jilɛa inɛ ɲa iyi í cica a je tɛɛ fei. 33 Waati iyi ñ wa bi tu ɲɛ, inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa iyi n kù nɛ kɔɔɛi isɔ fãfãi inɛ gɔ hee má je wura wala ibɔɛ. 34 Ì nɔ ì mà ɲa iyi ñ ya n ce icɛi do awɔm n bei n ba bukaatai mii ɲa iyi ñ bi fei, amu do inɛ ɲa iyi à waa toom. 35 N nyisi ɲɛ si mii fei iyi á sɛa i ce icɛ beɛbe ɲa i ya sobiɔ hai nɛ gbugbã ɲa nɔ i ye gigii ideɛi Jesu Lafɛɛ iyi í ni, woo ce amua í nɛ inɔ didɔ í re inɛ iyi wa gba amua.

36 Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í gule aɲaɔ ɲa fei nɔ à ce kutɔɔ. 37 Nɔi aɲa fei à kpata nɔ à yáa à tɔɔɛ sukadɔ do kubi 38 à bei à suu hee bi akɔi inyii. Aɲa fei à wɛɛɔ inɔ ku fɔi si na iyi í jɔ í ni a kaa na a yɛ nɲu má.

21

Pɔlu í bɔ Zeruzalemu

1 Iyi à tɔɔ ɲa sukadɔ ɲɔi awaɔ Pɔlu à koo à lɔ akɔi inyii à nɛ suusuu à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Kosi, iju kumaa nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Rodu. Hai bɛ má nɔ à bɔ Patara. 2 Bei à ba akɔi inyii iyi wa bɔ ikpa ilei Fenisi nɔ à lɔ à nɛ. 3 Nɔi à yɛ gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu, à daleɛ do ikpa awɔ canga nɔ à bɔ ikpa ilei Siri. Nɔi à to Tii bii akɔi inyii á kita asoɛ. 4 Ilu bei à yɛ inɛ gɔ ɲa iyi à waa too kpãai Jesu nɔ à ce ajɔ mɛɛje bi tu ɲa bɛ. Nɔi Hundei Ilaaɔ í jɔ à sɔ Pɔlu à ni ku maà bɔ Zeruzalemu. 5 Amma iyi ajɔi kune nwa í to à nyi bi akɔu má. Aɲa fei do abo ɲɲa ɲa do ama ɲɲa ɲa à naa à leeki nwa hai iluu. Awa fei à gule itli tenkuu nɔ à ce kutɔɔ. 6 Iyi à tɔɔ nɲɛ sukadɔ à tã awa à lɔ akɔi inyii à nɛ, ɲɔi aɲa mɔ à nɛ à nyi kpasɛ ɲɲa ɲa.

7 Hai Tii à dasi kpãa má nɔ à to Tolemasi. Bei à kita hai si akɔi inyii nɔ à koo à ce kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa fɔɔ nɔ à sũ bɛ idũ akã. 8 Iju kumaa nɔ à nɛ à bɔ Sezaree. Nɔ à koo à sɔ kpasɛi Filipu woo waazou, nɲu iyi wa

je ine akāi amanε meeje ηa iyi à cica wo si ilui Zeruzalemuu. ⁹ Mòkòu í ne mudēε mee gò ηa iyi a kù mà mòkò, walii ηai. ¹⁰ Iyi à ce ajò minji be walii gò iyi à ya kpe Agabusi í naa be hai ilēi Zudee. ¹¹ Í naa bi tu wa nò í so santiikii Pòlu í dīò isεε ηa do awəε ηa nò í ni, ide iyi Hundei Ilaađ wa fò wee. Inε iyi í ne santiikiu ihē be ihēi Zuifu ηa iyi à wa Zeruzalemu aa dūu nò a daa dimi mmu ηa si awə. ¹² Iyi awa do inēi Sezaree ηa iyi à wa be à gbò ideu, ηòì à wasi ku tòò Pòlu ku maà bə Zeruzalemu má. ¹³ Amma í ni, na mii í ce ì waa kpata beεbe ηa ì waa ganji wə̀kəm ηa. N̄ tã sòlu n ku na irii icei Lafēε Jesu Zeruzalemu be, kù je ku dī n̄ηu akā. ¹⁴ Iyi à ye kù gbò ide nwa, à coko nò à ni, Ađ Lafēε ku ce idə̀bιε.

¹⁵ Si anyii n̄ηu nò à dede à ce sòlu à waa bə Zeruzalemu. ¹⁶ N̄òì si inə̀i inε ηa iyi à waa too kpāai Jesu ηau, inε gò ηa à dede hai Sezaree be à si wa, nò à bə̀ò wa hee kpasēi Nasđò inēi Sipu bii aa ka s̄ou. Mòkòu í dasi Jesu naane í kpe.

Pòlu í bə Zaaki ku cə

¹⁷ Iyi à to Zeruzalemu be ηòì kpāasi woo dasi Jesu naane ηa à gba wa do inə̀ didā. ¹⁸ Iju kumáε ηòì awaò Pòlu ηa à bə̀ bi Zaaki nò inε ngboi igbei Jesu ηau fei à tətə̀ be. ¹⁹ N̄òì Pòlu í ce ηa fə̀ nò í sisi n̄ηa mii ηa iyi Ilaađ í ce akā akā si gāmei hai je Zuifu ηa na ice iyi n̄ηu í ce. ²⁰ Iyi à gbò ideε ηòì à saabu Ilaađ. N̄òì à s̄ Pòlu à ni, kpāasi nwa, ì gbə̀? Zuifu nkpə̀ nkpə̀ì í dasi Jesu naane nò aηa fei à waa too woodai Moizi do himma. ²¹ Amma inε ηa à máε ide à ni ì waa s̄ Zuifu ηa iyi à wa bi dimi mmu ηa a jò woodai Moiziu do dedembai bala nwa ηa, nò a maà ya dasi ama n̄ηa ηa bango. ²² Debei, beirei aa ka ce. Kù ne sika kāma inε ηa aa mà iyi ì to wa ilu ihē. ²³ Na n̄ηu, ce iyi aa ka s̄ε. Amanε mee gò ηa à wa ihē iyi à cea Ilaađ kuwā*. ²⁴ Kooò ηa nò inε fei i ce buki iyi á jò ì má ηa, nò ì s̄ fiaì iri ku wa n̄ηa. N̄ηui á jò inε fei ku mà mii iyi à gbò na iriεu

kù je ntə̀, amma aa ye iyi awə takae ì waa too woodai Moizi. ²⁵ Amma iyi í je ti dimi mmu woo dasi Jesu naane ηa, awa à kə̀ tia à samba n̄ηa si na iyi í jò à yə̀ iyi í s̄ia ka jile n̄ηa wooda ka ni a maà ya je ijei kuwee nò a maà ya ηə̀ kpāai in̄a nò a maà ya ηə̀ in̄a jifa nò a maà ya tətə̀ s̄ε hai ce abə̀d̄. ²⁶ Iju kumáε nò Pòlu í kooò inε ηau nò à ce buki iyi á jò a má. Si anyiε Pòlu í lə̀ bantumai kpasēi Ilaađ í koo í s̄ woo weei Ilaađ ηau ajò iyi buki in̄a á k̄, ajò n̄ηu bei a cea aηa kuwee akā akā.

À mu Pòlu kpasēi Ilaađ

²⁷ Iyi ajò meejeu wa tã ηòì Zuifu ηa iyi à naa hai ilēi Azii à ye Pòlu kpasēi Ilaađ be. N̄òì à dede idə̀i zamaau fei nò à muu. ²⁸ À d̄ anu à waa ni, inε inēi Izireli ηa, i faaba. Mòkòu ihē í ya maa bə̀ bii fei ku maa kə̀ inε fei si cio ku maa fə̀ò taalei inēi Izireli ηa do woodai Moizi do kpasēi Ilaađ ihē. Wee í naaò dimi mmu gò ηa wa si kpasēu ihē má, nò í dasi ile kumáu riisi. ²⁹ À fə̀ beεbei si na iyi í jò à tako à ye Torofimu inēi Efεezuu, n̄ηu do Pòlu si iluu, nò à tamaa bei Pòlu í naaε wa kpasēi Ilaađ bei. ³⁰ Nò inε ηa à cā bii bii si iluu fei. N̄òì inε ηa à sei à wasi ku naa hai bii fei, nò à mu Pòlu à faa à fitae wa hai bantumai kpasēu. Be gbakā à c̄imbo gambo ηau. ³¹ Waati iyi à waa bi a kpaa ηòì inε ngboi igūi Romu í gbò iyi hoya hoya í dede si ilui Zeruzalemu fei. ³² N̄òì gbakā í so sooge gò ηa do inε ngboi sooge gò ηa má nò í sei í bə̀ò ηa bi zamaau. Iyi zamaau í ye n̄ηu do sooge ηau, ηòì à jò Pòlu ku cā. ³³ N̄òì inε ngboi igūu í bə̀ bi Pòlu í muu nò í ni a dūu do sesee minji. Nò í bee ηa í ni, yooi. Mii í ce. ³⁴ Amma si zamaau inε gò ηa à waa la do ide akā, inε gò ηa mə̀ do ide mmu hee í jò inε ngboi igūu kù yə̀kə̀ ku mà ntə̀i ideu na wakatau. Na ηòì í ce í ni a bə̀ò Pòlu bii kuwai sooge ηa. ³⁵ Iyi à toò Pòlu hai bii à ya gū a lə̀ò inə̀ ileu, ηòì sooge ηau à soo lele na kugaabui

* **21:23** à cea Ilaađ kuwā Si waati n̄ηa, bii inε í cea Ilaađ kuwā, kù ne kpāai ku wa iriε. Amma bii kuwāu í k̄, waati n̄ηu á wa iriεi, nò ku ce kuwee ηa.

zamaau, ³⁶ domi ine ηau fei à waa too ηa à waa laò à waa ni, i kpaá.

Pòlu wa kàò arae

³⁷ Si bei à waa bi a lòò Pòlu inò ileu, ηòi í bee ine ngboi igũu í ni, aa yòòdaam n fò ide gò? Amma ine ngbou í beee í ni, asee ì waa gbò Gereki mòm? ³⁸ Debei, i kù je inei Ezibiti iyi si ajò gbeejiu ihē í bi ku keke ilaaluu nò í tótòò woo kpa ine ηa aηa dubu mee í bòò ηa si gbabuau? ³⁹ Nòi Pòlu í jèaa í ni, amuu Zuifui. Amuu amaalui si ilu gò iyi í nya iri. À bim ni Tarusi si ilēi Silisi. N̄ wa n tòòei, jò n ba ine ηau ide ku fò. ⁴⁰ Nò ine ngboi igũu í muaa kpāa. Nòi Pòlu wa leekí bi ku gũ ku lòò inò ileu í ni zamaau ku cokò do awò. Nòi aηa fei à cokò cau. Nò Pòlu wa s̄ ηa ide do feei Ebee.

22

¹ Í ni, inje kpaasim ηa do baam ηa, i gbò iyi n̄ ne ku s̄ ηe n kàò aram. ² Iyi à gbò wa ba aηa ide ku fò do feei Ebee ηòi à mu ara nηa s̄e í re baa bei à tako à mu ara nηa wo. Nòi Pòlu í s̄ ηa í ni, ³ amuu Zuifui, à bim nii Tarusi si ilēi Silisi, amma Zeruzalemu ihēi à bíim. Gamalielii í kòm si cio, nηui í kòm si woodai bala nwa ηa s̄aa s̄aa, nò n̄ ne himma si icei Ilaaò si bei inje fei ì wèèò nnyi ηa. ⁴ N̄ kpā woo too kpāai Jesu ηa iju jiida jiida hee n̄ kpa gògò ηa. N̄ mu inemàkò ηa do inaabo ηa n̄ ðí ηa n̄ dasi ηa piis̄ò. ⁵ Woo wee n̄lai Ilaaò do igbei ine ngbo ηau fei aa yòkò a je s̄eedam. Hai si awò nηai n̄ gba tia iyi à kòa Zuifu kpaasi ηa iyi à wa Damasi. Nò n̄ bò be ku ba n̄ mu woo dasi Jesu naane ηa iyi à wa beu n̄ ðí ηa nò n̄ naaò ηa wa Zeruzalemu n̄ jò a kpā ηa iju.

Pòlu wa s̄ ηa bei nηu í kpaasi idò (Cò IWB 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Nòi Pòlu í s̄ ηa má í ni, si bei n̄ wa n̄ koo n̄ maai Damasi zakai das̄au, si kpāau gbakā ηòi inya kumá n̄la gò í naa sim hai lele í biim piu. ⁷ Nòi n̄ cuku ile nò n̄ gbò ide ku fò gò wa kpem wa ni, Sòlu, Sòlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁸ Nòi n̄ bee n̄ ni, awò yoo Lafēe. Nòi í ni, amui Jesu inei Nazareti, amu iyi ì ya

maa kpā ijuu. ⁹ Ine ηa iyi à waa toom ηau à ye inya kumá amma a kù gbò imui ine iyi wa bam ide ku fò. ¹⁰ Nò n̄ beee n̄ ni, Lafēe, beirei an ce. Nòi í ni, dede i bò Damasi. Bei aa s̄e mii iyi Ilaaò í bi i ce fei. ¹¹ Kulai inya kumá í jò n̄ fèeju. Na nηu, kpaasim ηa à mu awòm nii à toò Damasi.

¹² Wee məkò gò í wa be à ya kpoo Ananiasi, í mà beerei Ilaaò nò wa too woodai Moizi. Zuifu ηa iyi à wa ilu be fei à waa je s̄eeda jiidae. ¹³ Nòi í naa bi tom nò í ni, Sòlu kpaasim, ye ilu. Tengi be gbakā ijum í c̄i nò n̄ yòò. ¹⁴ Nò í ni má, Ilaaò Lafēe bala nwa ηai í cicae ku ba i mà idòobie nò i ye Jesu Ine Dee deeu, nò i gbò idei gelee. ¹⁵ Awò aa je s̄eedae i s̄ ine fei mii iyi ì ye do iyi ì gbò. ¹⁶ Nsei, maà jò ku kpe má. Dede i kpe irii Aò Lafēe, i jò a dasièò inyi ku ba i we i má hai si dulum dee ηa.

Pòlu wa sisi bei Lafēe í be nηu bi dimi mmu ηa

¹⁷ Pòlu í ni má, iyi n̄ nyi Zeruzalemu ηòi ajò nηu gò n̄ wa n̄ ce kutòò kpasēi Ilaaò nò n̄ ce kuye. ¹⁸ Si kuyem nòu n̄ ye Lafēe Jesu nò í s̄m í ni n̄ ce r̄ya n̄ fita hai Zeruzalemu domi ine ηau a kaa gba ide iyi n̄ wa n̄ sisi na irii nηuu. ¹⁹ Nò n̄ ni, Lafēe, ngu ηa à mà s̄aa s̄aa iyi n̄ ya n̄ bò ile bii à ya ce kutòòò ηa n̄ mu ine ηa iyi à dasiè naane n̄ c̄a ηa nò n̄ dasi ηa piis̄ò. ²⁰ Nò à mà si ajò iyi à kpa Etieni woo je s̄eedae, amu takam n̄ wa be n̄ jesi a kpaá. Amui n̄ c̄a ine ηa iyi à kpaá ηau j̄ine nηa mòm. ²¹ Amma í s̄m í ni n̄ koo, domi hee j̄ij̄i bi dimi mmu ηai nηu á b̄em.

Pòlu do ine ngboi igũi Romu

²² Ine ηau à waa desi idei Pòlu it̄i hee í fò ide ηau be. Amma waati iyi à gbò í ni Ilaaò í be nηu bi dimi mmu ηa, ηòi aηa fei à l̄si ku d̄s̄ anu à waa ni, i kpaá. Dimii lafēe kù s̄ia ku maa w̄e. ²³ Idòakò nηa í jò à waa d̄s̄ anu nò à bò ibò nηa ηa à nyòò, nò à waa dede iruru lele. ²⁴ Nòi ine ngboi igũi Romuu í ni a bòò Pòlu inò ile nò a t̄eaa kpòtòò ku ba ku fò ntò. Í ni beeb̄ei si na iyi í jò wa bi ku mà na mii í jò zamaau wa d̄s̄ sie anu. ²⁵ Iyi à ðí Pòlu à waa bi a c̄aa ηòi í bee ine ngboi

sooge nja iyi í wa beu í ni, ì ne kpãa i cã inei Romu titã i bei i ceaa kiiti? ²⁶ Iyi iné ngboi sooge nja í gbò ideu í koo í sã iné ngboi igũu í ni, beirei aa ce. Mòkòu inei Romui. ²⁷ Njoi iné ngboi igũu í naa bi Pòlu í beee í ni, awòu inei Romui? Nò Pòlu í ni, oo. ²⁸ Njoi iné ngboi igũu í ni, amu ñ sã fiã jiiida jiiida ñ bei ñ jèò inei Romu. Njoi Pòlu í jèaa í ni, amu, beebèi à bím. ²⁹ Njoi gbakã iné nja iyi à waa bi a cãau à jòò, domi njo í mu baa iné ngboi igũu takæ do iyi í gbò Pòlu takæ inei Romui nò wee nju í jò à dũu do sesee wo.

À bòò Pòlu bi igbei woo kiiti nja

³⁰ Iné ngboi igũu í bi nju ku mà kam kam mii iyi í jò Zuifu nja à waa ye taalei Pòlu. Na njo í jò iju kumáe í jò à fũu, nò í ni iné ngboi woo weei Ilaaã nja do igbei woo kiiti nja fei a tótò wa. Nò í bòò Pòlu waju nja.

23

¹ Pòlu í kãsi iné nja iyi à tótòu iju nò í ni, inje kpaasim nja, idòm kaa ye taalem domi ñ ce kuwèem nii dee dee si wajui Ilaaã hee do nnyi fei. ² Njoi Ananiasi woo wee nlau, í sã iné nja iyi à waa leekí bi Pòluu í ni a cãa si gelee. ³ Nò Pòlu í buu í ni, Ilaaãí á cãe, awò idí fũfũ *! Ì buba ì waa kiitiim si woodai Moizi, nò ì kua wooda má ì ni a cãm. ⁴ Njoi iné nja iyi à waa leekí kòkòeu à ni, woo wee nlai Ilaaãí ì yòkò ì waa bu beebè? ⁵ Njoi Pòlu í ni, kpaasim nja, n kù mà mà woo wee nlai. Ñ mà iyi kukòidei Ilaaã í ni, i mà ya fò taalei ilu iri nje nja.

⁶ Pòlu í mà si igbeu iné gò nja Sadusi naj, iné gò nja mò Farisi naj. Njoi í fò ide hee lele si igbeu í ni, inje kpaasim nja, amuu Farisii, iné iyi Farisi nja à bí. Ì waa kiitiim naj si na iyi í jò ñ dasi naane iyi iku nja aa na a jì hai si bale. ⁷ Iyi í fò beebè gbakã, njo Farisi nja do Sadusi nja à waa ce kakò nò igbeu í kpè minji. ⁸ Sadusi nja à ya ni iku nja a kaa jì hai si bale, amaleka do hunde mmu gò nja mò a kù wèe,

amma Farisi nja à jesi iyi mii nja be fei í wèe. ⁹ Nò wakata í dede si anini nja à waa jã do gbugbã, nò Farisi woo kò iné nja si wooda gò nja à ni, a kù ye taalei mòkòu. Yooi í mà mà amaleka gò walakò hunde mmu gò í sã ide.

¹⁰ Njoi kakòu í la ntò ntò hee njo í mu iné ngboi igũu jiiida a mà na a ga arai Pòlu. Nò í ni sooge nja a koo a gbã Pòlu wa a nyiòe inò ileu.

¹¹ Idũ ajò nju Aã Lafèe í naa í sã Pòlu í ni, mà mòngò munya. Si bei ì jèem sèeda Zeruzalemu ihè, beebè mà ì jèem sèeda Romu má.

À waa de Pòlu ku kpa

¹² Iju kumáe daadaakò njo Zuifu nja à ce anu akã nò à ceekpe à ni anja a kaa je hee má je a mò bii kù je à kpa Pòlu sisi. ¹³ Anja iyi à ce anu akãu à re baa anja ciiji. ¹⁴ Njoi à koo à ba iné ngboi nja do iné ngboi woo weei Ilaaã nja à sã nja à ni, à ceekpe iyi a kaa ka tie ngògò bii kù je à ba à kpa Pòlu sisi. ¹⁵ Na nju, à bi inje do igbei woo kiiti nja i koo í sã iné ngboi igũu ku naaò Pòlu wa bi tu nje, nò ku jò bei ì waa bi i teese i cò yaasei ideeu má nja. Awa aa ka ce sòlu ka kpa hee ku maa to wa be.

¹⁶ Amma ama inémòkòì weci Pòlu í gbò à waa fò idei zambau. Njoi í koo í lò idei sooge nja nò í sã Pòlu ideu. ¹⁷ Njoi Pòlu í kpe iné akã iné ngboi sooge nja í sã í ni, bòò ama awaasũ ihè bi iné ngboi igũu domi í ne ide gò iyi á sã. ¹⁸ Njoi iné ngboi sooge nja í bòò awaasũu bi iné ngboi igũu, nò í sã í ni, Pòlu inei piisòu í kpem nò í tòm n naaò awaasũu ihè wa bi titee, domi wa bi ku sèe ide gò. ¹⁹ Njoi iné ngboi igũu í mu awòì awaasũu í bòòe kòkòle í beee í ni, ide mii ì waa bi i sòm. ²⁰ Njoi í ni, Zuifu nja à ce anu akã à tòe ala í bòò Pòlu bi igbei woo kiiti nja, nò ku jò bei à waa bi a teese a cò yaasei idee má. ²¹ Amma mà ti i gbò ide nja, domi à re baa anja ciiji iné nja iyi à waa siaa kpãa ku ba a muu. Nò anja fei à ceekpe à ni anja a kaa je a kaa mò bii kù je à kpa. Baa nsei à tã sòlu a coo. Awò

* **23:3** awò idí fũfũ bi Zuifu nja arabui. Bi tu nja inò ilei à ya si iné nja nò à ya teese anyii ileu jiiida. Amma inò ileu takæ konkombii í ya maa nu. Bii à nia iné idí fũfũ í ye bei ilu muafitii à waa kpo.

akāi à waa degbe i jò ku naa wa. ²² Njoi ine ngboi igũu í ni, maà sã ine gò i ni ì sisiim ideu ihẽ má. Nò í jò awaasũu í nẽ.

À bɔ̀ Pɔ̀lu bi Felisi ilu ile

²³ Njoi ine ngboi igũu í kpe ine ngboi sooge minji gò ña í sã ña í ni, i tɔ̀tɔ̀ sooge cɔ̀ minji a bɔ̀ Sezaree do masa kitað fɛɛwa do ilu kakaa ña aña cɔ̀ minji i ce sɔ̀lu i dasi kpãa isò mɛɛsãí alɛ ña. ²⁴ Nò i dɛa ací ña gaayi nò i so Pɔ̀lu i kooðe bi Felisi ilu ilɛu baani. ²⁵ Iyi í fɔ̀ bɛɛbɛ í tã ñoi í kò tia má í ni, ²⁶ amu Kolodu Lisiasi, ñ wa n ceɛ fɔ̀, awɔ̀ Felisi ilu ile ilu bɛɛɛ nla nla. ²⁷ Mòkòu ihẽ wee ñ jò à naaòe wa bi tɛɛ. Zuifu ña à muui à waa bi a kpaa. Iyi ñ mà iyi inɛi Romui ñoi ñ koo do soogem ña nò ñ gbaa. ²⁸ Ñ bi n mà na mii í ce à waa ye taaleɛ. Na ññu, ñ bɔ̀ðe si wajui igbei woo kiiti ñña. ²⁹ Hai bei ñ yɔ̀ iyi à waa ye taaleɛi na wooda ñña amma kù ce ngɔ̀gɔ̀ iyi í to a dasiɛ piisðò mɔ̀m hee ma jɛ a kpaa. ³⁰ Si anyiɛ ñ gbɔ̀ iyi Zuifu ñau à ce anu akã ku ba aña a kpaa, ñoi gbakã ñ jò à naaòe wa bi tɛɛ. Nò ñ sã ine ña iyi à waa ye taaleɛ a naa a fɔ̀ ide ñña si wajue.

³¹ Iyi í kò tiau í tã nò í soo í na sooge ñau. Njoi sooge ñau à ce bei í sã ñau fei, à so Pɔ̀lu idũu à bɔ̀ðe hee Antipatisi. ³² Iju kumɛ ñoi sooge ñau à nyi bi ileu nò masa ñau à waa bɔ̀ð Pɔ̀lu bi Felisi ilu ilɛu. ³³ Iyi à to Sezaree gbakã ñoi à naa tiau nò à nyisiɛ Pɔ̀lu. ³⁴ Iyi í cio tiau í tã ñoi í bee Pɔ̀lu hai bii í naa. Njoi Pɔ̀lu í ní hai ilei Silisii. ³⁵ Nò Felisi í ni, awɔ̀ aa sisiim ideɛ bii woo ye taaleɛ ñau à to wa. Nò í ni a dasi Pɔ̀lu kpasɛi amanlu Herodu.

24

Zuifu ña à má Pɔ̀lu ide

¹ Iyi í ce ajò miu ñoi Ananiasi woo wee nlaɛ Ilaaũu í bɔ̀ Sezaree ññu do ine ngbo gò ña do woo mà wooda gò iyi à ya kpe Tɛɛtulu. Njoi à bɔ̀ bi Felisi ilu ilɛu à koo à waa fɔ̀ taaleɛi Pɔ̀lu. ² Njoi à kpe Pɔ̀lu wa nò Tɛɛtulu í lɔ̀si ide ku fɔ̀ wa yɛð taaleɛ wa ni, awɔ̀ Felisi ilu bɛɛɛ nla, à nɛ laakai ku sũ ntò ntò do baakɛ. Ilu ku ye jiidɛ í jò ñ kpaasi mii nkpò na

aranfãanii ile nwa. ³ À jesi mii iyi ñ waa ce fei bii fei si waati kãma fei do saabu jiiida. ⁴ A kù bi ka kpa waatiɛ amma à waa tɔ̀e i cɔ̀ wa do iju jiiida nò i gbɔ̀ ide keeke iyi à nɛu ihẽ. ⁵ À ye iyi mɔ̀kòu ihẽ ilu naanau, nò í nɛ kòsi si aninii Zuifu ña si andunyau ihẽ fei. Nñui í jɛ ine ngboi kpãai Aã ku tɔ̀ gò iyi à ya kpe inɛi Nazareti ña. ⁶ Í dɛ kpãa mɔ̀m ku riisið kpasɛi Ilaaũu. Nñui í jò à muu. [À bi ka kiitiɛ do wooda nwa. ⁷ Amma Lisiasi ine ngboi igũu í naa í gbaa hai si awɔ̀ nwa do gbugbã. ⁸ Nò í ni woo ye taaleɛ ñau a naa bi tɛɛ.] Awɔ̀ takɛ beɛ ide, aa yòkò i gbɔ̀ ntòɛ ideu si bii í jò à waa ye taaleɛu.

⁹ Iyi Tɛɛtulu í fɔ̀ bɛɛbɛ í tã nò Zuifu ña iyi à wa beu fei à ni ideu ntòɛ.

Pɔ̀lu í kòð arɛ si wajui Felisi

¹⁰ Njoi Felisi ilu ilɛu í tosi Pɔ̀lu awɔ̀ í ni ku fɔ̀ ideɛ. Njoi Pɔ̀lu í ni, ñ mà iyi awɔ̀ ñ jɛ woo ce kiitii ilɛu ihẽ hai ku kpe. Na ññu, an kòð aram do laakai ku sũ. ¹¹ Bii ñ bee aa sɔ̀e iyi kù re ajò maateeji wa iyi ñ bɔ̀ Zeruzalɛmu Ilaaũ ku gulea. ¹² Inɛ kãma kù yɛm bii ñ wa n ce kakɔ̀ do ine gò titã hee má jɛ n kòsi ña ija si kpasɛi Ilaaũ walakò ile bii à ya ce kutɔ̀tɔ̀ ñña ña walakò si inò ilu ñña. ¹³ Ide iyi à waa mám nòu bɛ nsei, nkãma kù wɛɛ iyi wa nyisi iyi ntòɛ. ¹⁴ Amma ide akã an jesi si wajue, ñ wa n tɔ̀ Ilaaũ Lafɛi bala nwa ña do kpãa iyi ine ihẽ ña à waa ni iboi. Do ññu fei, ñ wa n jirima woodai Moizi ñau do tiai walii ñau fei. ¹⁵ Ñ dasi naanɛ iyi Ilaaũ á jì amanɛ jiiida ña do amanɛ laalò ña hai si bale, bei aña mò à dasi naanɛ. ¹⁶ Nñui í jò amu mò ñ wa n hanya ajò fei ku ba idòm ku maà ye taalem si wajui Ilaaũ do si wajui ine ña.

¹⁷ Adã nkpò nkpò í lɔ̀ n kù bɔ̀ Zeruzalɛmu. Si ajò gbeejiu ihẽ ñ koo bɛ ñ bɔ̀ ku sobi inɛi ilɛm ña do fia nò n cea Ilaaũ amua. ¹⁸ Si nñui à bam kpasɛi Ilaaũ bɛ ñ wa n ce bukii ara ku mám. Zamaa kãma kù wa bɛ, ija ku kòsi mò kù wa bɛ. ¹⁹ Amma Zuifui ilei Azii gò ña à wa bɛ. Á sɛa aña taka ñña a naa a jɛ sɛɛda si wajue bii í jɛ à ye sim taale gò. ²⁰ Walakò jò ine ñau ihẽ a fɔ̀ taale iyi

à ye sim si waati iyi à leekim si wajui igbei woo kiiti n̄au. ²¹ A kù ye taalem si nkāma bii kù je si ide akāu ihē iyi n̄ fō hee lele n̄ ni iku n̄a aa na a j̄i hai si balē. Na n̄oi í j̄ò à waa kiitim si wajue nnyi má.

²² Wee Felisi í mà yaasei kpāai woo dasi Jesu naane n̄a s̄aa s̄aa, n̄oi í s̄o Zuifu n̄au í ni, i j̄ò Lisiasi in̄e ngboi igūu ku to wa, aj̄o n̄h̄ui an wūa ide n̄h̄eu. ²³ N̄o í s̄o in̄e ngboi sooge n̄au í ni ku mu P̄olu titā, amma ku j̄ò ku n̄e arae keeke n̄o kú ya j̄ò kpaasie n̄a a ya naa a c̄o n̄o a máa gb̄aa.

P̄olu í wa wajui Felisi do Dusila

²⁴ Iyi waati í l̄o keeke n̄oi Felisi í naaò abo Zuifue ḡo wa, à ya kpoo Dusila. N̄oi í ni a koo a kpe P̄olu wa. Iyi í to wa n̄o à waa desie it̄i si bei wa f̄o idei naane ku dasi si Jesu Kirisi. ²⁵ Amma si bei P̄olu wa sisi n̄h̄a idei dee dee ku je do gaya do kiiti iyi wa naa, zigii Felisi í da n̄o í ni, aa ȳk̄o i n̄e titā. Bii n̄ ba faya an kpe má. ²⁶ Wee wa bi P̄olu ku mua n̄h̄u fia. N̄oi í ce í ya maa kpoo kpa a n̄h̄a a maa f̄o ide.

²⁷ Iyi í ce bei ad̄o minji n̄oi P̄osiu Fesitu í na í s̄asi agbei Felisi. Wee Felisi í j̄ò P̄olu ile piis̄o bei si na iyi í j̄ò wa bi n̄h̄u ku n̄e b̄ere bi Zuifu n̄au.

25

P̄olu í so kiitie í daa ilaalu n̄lai Romu si aw̄o

¹ Iyi Fesitu í to wa Sezaree, si aj̄o m̄esiae í b̄o Zeruzalemu. ² N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaā n̄au do Zuifu in̄e ngbo n̄au à koo à má P̄olu ide bi Fesitu. ³ N̄o à waa t̄ōe suuru nt̄o nt̄o ku ba kú j̄ò P̄olu ku naa Zeruzalemu. À waa bi P̄olu ku naa Zeruzalemui si na iyi í j̄ò à d̄i zamba n̄h̄a a n̄h̄a a ba a kpa a kpāa. ⁴ Amma Fesitu í je n̄h̄a í ni P̄olu í wa ile piis̄oi Sezaree n̄o n̄h̄u takai n̄h̄u kaa kpe te ku nyi b̄e. ⁵ Na n̄h̄u, í ni a j̄ò n̄h̄u do in̄e ngbo n̄h̄a n̄a a koo b̄e n̄o bii í je í ce taale ḡoi á f̄o.

⁶ Fesitu kù re aj̄o m̄ej̄o wala aj̄o m̄ewa si in̄o n̄h̄a n̄o í nyi Sezaree má. Iju kumáe n̄o í b̄o ile bi ku ce kiiti n̄o í ni a naaò P̄olu wa. ⁷ Iyi P̄olu í to wa

n̄oi Zuifu n̄a iyi à naa hai Zeruzalemu à kaakōe à waa máa ide laal̄o kugaabu nkp̄o nkp̄o n̄o nkāma kù w̄ee iyi wa nyisi iyi ide n̄h̄au nt̄oi. ⁸ N̄oi P̄olu wa k̄ò arae í ni, n̄ kù ce kurara ḡo si woodai Zuifu n̄a hee má je si kpas̄ei Ilaā hee má je bi ilaalu n̄lai Romu. ⁹ Amma Fesitu wa bi n̄h̄u ku n̄e b̄ere bi Zuifu n̄au. Na n̄oi í j̄ò í bee P̄olu í ni, ì bi i b̄o Zeruzalemu a c̄ee kiiti si wajum na irii ideu ih̄e? ¹⁰ N̄oi P̄olu í ni, aawo. Bi ku kiitii ilaalu n̄lai Romui n̄ wa ih̄e, ih̄ei á s̄ia a kiitim. N̄ kù cea Zuifu n̄a kurara k̄ama, n̄o aw̄o takae ì waa n̄e kumàsie s̄aa s̄aa. ¹¹ Bii n̄ ce kurara walak̄o daa ḡo iyi í to a kpam n̄ kaa n̄ k̄o. Amma ide n̄a iyi à waa ye taalem siu ih̄e, bii kù je nt̄o in̄e ḡo kaa ȳk̄o ku dasim aw̄o. Na n̄h̄u, n̄ so kiitim n̄ daa ilaalu n̄lau takae si aw̄o. ¹² Iyi Fesitu do in̄e n̄a à busi n̄je à t̄a, n̄oi í s̄o P̄olu í ni, si bei ì so kiitie ì daa ilaalu n̄lau si aw̄o, bi t̄ei aa b̄o.

À b̄ò P̄olu si wajui Agiripa do Berenisi

¹³ Iyi waati í l̄o keeke má, n̄oi amanlu Agiripa do wec̄ie Berenisi à naa Sezaree Fesitu ku ce f̄o. ¹⁴ Si bei à waa kpe b̄e n̄oi Fesitu í s̄o amanluu ideu P̄olu í ni, in̄e ḡo í wa ih̄e, Felisi í j̄ò à dasie piis̄o. ¹⁵ Iyi n̄ b̄o Zeruzalemu n̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaā n̄au do in̄e ngboi Zuifu n̄au à naaò idee wa bi tom. N̄o à t̄ōm n̄ ye taalee ku ba a n̄h̄a a kpa a. ¹⁶ Amma n̄ je n̄h̄a n̄ ni in̄ei Romu n̄a a ci ya j̄ò a kpa in̄e bii kù je à kiitie. À ya muua waatii n̄h̄u do woo ye taalee n̄au a f̄o ide titā geled̄o gele. ¹⁷ N̄oi a n̄h̄a fei à naa ilu ih̄e. Si bei n̄ kù bi ku kpe má, n̄oi iju kumáe n̄ kpe n̄a bi ku ce kiiti n̄o n̄ ni a gb̄a P̄olu wa. ¹⁸ N̄oi woo ye taalee n̄au à dede sie amma a kù ye taalee si ide laal̄o ḡo bei n̄ wa n̄ tamaau. ¹⁹ Idei kut̄oi a n̄h̄a taka n̄h̄a à waa ce si kak̄o, do ideu m̄ok̄o ḡo iyi í ku à ya kpoo Jesu. Amma P̄olu í ni dim̄ dim̄ m̄ok̄ou í w̄ee. ²⁰ Amu n̄ biti b̄eirei an̄ kiiti ideu ih̄e. Na n̄oi í j̄ò n̄ bee P̄olu bii í bi n̄ koo n̄ cea kiitii ideu Zeruzalemu. ²¹ Amma í so kiitieu í na ilaalu n̄lau. N̄o n̄ ni a dasie piis̄o má titā hee n̄ maa n̄ j̄ò a kooòe bi t̄e. ²² N̄oi Agiripa í s̄o Fesitu í

ni, amu takam n̄ bi n gbɔ ide hai si gɛlɛi mɔkɔu. N̄ɔi Fesitu í ni, ala aa gbɔ.

²³ N̄ɔi iju kumáɛ Agiripa do Berenisi à naa bi ku ce kiitiu do jirima jiida, n̄ɔi inɛ ngboi sooge n̄a do ilu bɛɛɛi ilu n̄au à too n̄a wa. N̄ɔi Fesitu í ni a naaɔ Pɔlu wa, nɔ à naaɛ wa. ²⁴ Iyi Pɔlu í to wa n̄ɔi Fesitu í ni, to, awɔ amanlu Agiripa do inɛ iyi ì wa ih̄ɛ fei n̄a, Pɔluu wee. Na iriɛi Zuifu n̄au fei à naa bi tom waati iyi n̄ bɔ Zeruzalemu, nɔ à nyi wa bitom ih̄ɛ má, à waa la à ni kù sía a jòɔ si hunde. ²⁵ Amu n kù ye siɛ taale káma iyi í to a kpaa. Amma si bei n̄ju takae í so kiitiu í daa ilaalu nlau si awɔ n̄ɔi í ce n̄ ni an jò a kooɛ bi tɛɛ. ²⁶ Do n̄ju fei, n kù ye siɛ ide baa icu akã iyi an ceɔɔ ilaalu nlau tia. Na n̄ɔi í jò n̄ naaɛ wa si wajui inɛ fei. Iyi í re m̄m n̄ naaɛ wai si wajui awɔ amanlu Agiripa, i cɔ yaasei ideu ku ba n ba iyi an kɔ. ²⁷ Kù n̄ɛɛm yaase n sambaa inɛi piisɔɔ gɔ nɔ n kù sisiaa taale gɔ iyi í ce.

26

Pɔlu wa kɔɔ arae si wajui Agiripa

¹ N̄ɔi Agiripa í s̄ Pɔlu í ni, ì nɛ kpãa i fɔ ide i kɔɔ arae. N̄ɔi Pɔlu í wu awɔ lele nɔ í lɔsi ku kɔɔ arae í ni, ² awɔ amanlu Agiripa, in̄m í d̄ɔ do bei an fɔ ide n̄nyi n kɔɔ aram si wajue si ide n̄a iyi Zuifu n̄au à waa m̄m n̄au fei. ³ N̄ mà iyi ì mà dedembai Zuifu n̄a s̄a s̄a do idei kakɔɔ n̄n̄a. Na n̄ɔi í jò n̄ wa n tɔɔɛ i gbɔ idem do laakai.

⁴ Zuifu n̄au fei à mà kuwɛɛm hai waati iyi n̄ wɛɛ awaasũ. À mà iyi Zeruzalemu bei n̄ je ama bi dimii inɛm n̄a. ⁵ À m̄m hai ku kpe. Na n̄ju, bii à bi aa yɔkɔ a jɛɛm sɛɛda iyi si kpãai Farisi n̄ai n̄ la, a n̄a iyi à re inɛ fei si kpãai Ilaaɔ ku tɔɔ n̄wa. ⁶ Nɔ n̄sei à waa kiitiim si na iyi í jò n̄ wa n cɔ kpãai kuwã iyi Ilaaɔ í cea bala n̄wa n̄a. ⁷ Kuwãui dimi maateji n̄wa n̄au m̄ fei à waa cɔ kpãaɛ. Na n̄ɔi í jò à waa cea Ilaaɔ ice do himma alɛɔ daakɔ. Amanlu, kpãau be iyi n̄ wa n cɔ n̄ju í jò Zuifu n̄au à waa m̄m ide. ⁸ Beirei í ce inɛ Zuifu n̄a i ci ya yɔkɔ i dasi naane n̄a iyi Ilaaɔ á j̄i iku n̄a.

⁹ Amu takam n̄ tamaa í síai wo n dɛɛ kpãa baa yooma fei bei an ce n ganjiɔ idei Jesu inɛi Nazaretii. ¹⁰ Bɛɛɛi n̄ ce Zeruzalemu. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a à nam gbugbã n muò woo dasi Jesu naane nkpɔ n dasi n̄a piisɔɔ. Bii à bi a kpa inɛ gɔ m̄m amu takam n̄ ya n wa sii. ¹¹ Tuuba nkpɔ nkpɔ n̄ ya n maa n kpã n̄a ijui ile bii Zuifu n̄a à ya ce kutɔtɔɔ n̄n̄a n̄a fei ku ba n tilasi n̄a a kɔsi idei Jesu. N̄ ya n maa n mu n̄a do idɔɔkɔ hee kaa kaa, n̄ ya n bɔ hee do si ilu mmu n̄a fei n koo n kpã n̄a iju.

Pɔlu wa fɔ idei idɔ ku kpaasiɛ (Cɔ IWB 9:1-19; 22:6-16)

¹² N̄ɔi Pɔlu í ni má, bɛɛɛi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a à yɔɔdaam n bɔ Damasi do yiiko n̄n̄a. ¹³ Amanlu, zakai dasã si kpãau n̄ ye inya kumá í naa hai lele í bii wa, amu do inɛ n̄a iyi à waa sim. Inya kumáú í re baa inya kumái inunu. ¹⁴ N̄ɔi awa fei à cuku ilɛ, nɔ n̄ gbɔ imu gɔ wa bam ide ku fɔ do feei Ebeɛ wa ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì ya maa kpãm iju. Á gaabue i kɔ sim bei í ya gaabua ketɛ kombo iyi wa jabu na goloi lafɛɛɛ. ¹⁵ Nɔ n̄ bee n̄ ni, awɔi yoo Lafɛɛ. Nɔ í ni, amui Jesu iyi ì ya maa kpã ijuu. ¹⁶ N̄sei, dede i leekí. N̄ naa siɛi n cicaɛ i je woo ce icɛm, nɔ i je sɛɛɔai mii n̄a iyi ì ye tã do iyi aa nyi i ye má waati iyi an naa siɛ. ¹⁷ N̄ cicaɛi hai si inɛi Izireli n̄a do hai bi dimi mmu n̄a nɔ n̄ wa n bɛɛ bi tu n̄a ¹⁸ i c̄i n̄n̄a iju. N̄ wa n bɛɛ bi tu n̄ai ku ba a sinda hai si ilu kuku a lɔ si inya kumá, nɔ a sinda hai si gbugbãi Seetam a naa bi Ilaaɔ. An bɛɛ bi tu n̄ai ku ba a dasim naane nɔ Ilaaɔ ku kpa dulum du n̄a nɔ a na a je tubu do inɛ n̄a iyi í cica à je tɛɛ.

Pɔlu wa fɔ idei icɛɛ

¹⁹ N̄ɔi Pɔlu í ni má, amanlu Agiripa, na n̄ɔi í ce n̄ wa n jirima kuyɛ iyi í naa hai bi Ilaaɔu. ²⁰ Sinte titã n̄ ce waaɔo Damasi, si anyiɛ nɔ n̄ ce Zeruzalemu do si ilei Zudee fei do bi dimi mmu n̄a. N̄ s̄ɔ n̄a n̄ ni a kpaasi idɔ a sinda si Ilaaɔ, nɔ a ce icɛ iyi á jò a ye si n̄a iyi à kpaasi idɔ. ²¹ Na n̄ɔi í ce Zuifu

ηαυ à mum hai kpasēi Ilaaḍ à waa de ku kparam. ²² Amma Ilaaḍi í nyam hee do nnyi fei nḵ n wa ihē n wa n je sēeda si wajui amanε ηα hai keeke do nla fei. N kù wa n fḵ ide gḵ bii kù je iyi Moizi do walii ηα à ni á na ku ceu baasi. ²³ Mii iyi à ni á na ku ceu nηui í je Kirisi á na ku ye ijuukpā nḵ kù je inε sinte iyi á jī hai si bale nḵ ku sisi idei inya kumá bi Zuifu ηα do bi dimi mmu ηα.

Pḵlu í sḵ Agiripa ku dasi Jesu naane

²⁴ Si bei Pḵlu í sisi yaasei ideε beεbe ηḵi Fesitu í la hee lele í ni, Pḵlu, ì waa sūmui. Mà cio nla ku ceεi í dasiε sūmu. ²⁵ Amma Pḵlu í ni, n kù je sūmu Fesitu, awḵ ilu beεεu. Ide iyi n wa n fḵu dei í je ntḵ, nḵ wa too kpāa. ²⁶ Amanlu Agiripa í nḵ í mà yaasei ideu. Nḵi í ce n wa n fḵu ideu do laakai ku sū si wajue si na iyi í jḵ n mà kāmāε kù manjia, domi ideu kù ce si asii. ²⁷ Awḵ amanlu Agiripa, ì dasi idei walii ηαυ naane mbε? N mà sāa sāa iyi ì dasi naane. ²⁸ Nḵi Agiripa í sḵ Pḵlu í ni, debei, si waati keekeu ihē ì waa tamaa aa cem inεi Kirisi? ²⁹ Nḵi Pḵlu í jεaa í ni, n wa n tḵ Ilaaḍ ku jḵ ì ye bei amu, bii á ce nsei, bii í nḵ í je á kpe mḵi. Ku maà je baa awḵ akā, amma hee do inε ηα iyi à waa de itī si idem nnyiu ihē fei. N bi inε mḵ ì ye bei amu amma ku maà je a da nηε si kpenkpem bei à daam siu ihē.

³⁰ Iyi Pḵlu í fḵ beεbe í tā ηḵi amanluu do ilu ileu do Berenisi do inε ηα iyi à wa bi tu ηαυ fei à dede ³¹ à fita hai inḵ ileu. Iyi à waa fita ηḵi à sḵ nje à waa ni, inεεu be kù ce daa kāmā iyi í to a muu piisḵḵ hee má je a kpaa. ³² Nḵi Agiripa í sḵ Fesitu í ni, bii mḵkḵu kù so kiitiu ku daa ilaalu nlai Romu si awḵ wo aa ka yḵkḵ ka jḵḵ.

27

À waa bḵḵ Pḵlu Romu

¹ Waati iyi à dasi idḵ ka bḵ ilei Itali do akḵi inyi ηḵi à so Pḵlu do inεi piisḵḵ gḵ ηα à daa inε ngboi sooge gḵ iyi à ya kpe Juliu si awḵ. Nηu mḵ wa je inε ngbo si inḵ wuai soogei Romu ηα iyi à ya kpe ti ilaalu Ogusitu. ² À lḵ akḵi

inyii Adamiti gḵ iyi wa bḵ ikpa ilei Azii, nḵ à nε. Nḵ inεi Masedḵni gḵ iyi í naa hai Tesalonika í wa inḵ nwa à ya kpoo Aritaaki. ³ Iju kumāε nḵ à to Sidḵḵ. Nḵi Zuluu í cea Pḵlu jiiida í jḵ í koo í ye kpaasie ηα ku ba a muaa mii iyi í bi. ⁴ Iyi à nε hai be ηḵi fufu nla gḵ wa ko ηα wa, nηui í jḵ à too do icei gungum gḵ iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Nḵi à kua inyi dḵdḵu ikpa ilei Silisi do Panfili nḵ à to wa Mira si ilei Lisi. ⁶ Ilu bei, inε ngboi soogeu í ye akḵi inyii Alesandiri gḵ iyi wa bḵ ikpa ilei Itali nḵ í dasi wa be.

⁷ Iyi à nε, ajḵ nkpḵ nkpḵ kpεεε kpεεi à ce à waa koo do wahala nla nla nḵ à to kḵkḵi ilu gḵ iyi à ya kpe Sinidi. Si bei fufu nlau wa ganji wa waju ku bḵ, à yāa à bḵ ikpa gungum gḵ iyi à ya kpe Kereti. Iyi à waa koo, à tooi do ikpa icei gungum nḵu kḵkḵi ilei Samḵneei domi fufuu kù la do ikpa be. ⁸ Nḵ à lḵ be do kookaai nla nla nḵ à to bi ku leekḵi akḵi inyi iyi à ya kpe Ku Sīa kḵkḵi Lasee.

⁹ Waati sisḵi à ce be hee inε ηα à dī anu à tā, nḵ waju ku bḵ nwa í je mbirisi nla nla domi waatiu í ya gaabu do akḵi inyi. Na ηḵi í jḵ Pḵlu í sḵ ηα í ni, ¹⁰ inε kpaasim ηα, nḵ ye ilu ku bḵ nwau á gaabu, á nε mbirisi do muse. Aso nwa ηα do akḵi inyi takāε fei á ce nfe, nḵ awa taka nwa ka ku. ¹¹ Amma inε ngboi sooge ηαυ wa gbḵ idei woo mu akḵu do inε iyi í nε akḵu takāε í re ti Pḵlu. ¹² Wee bi ku leekḵi akḵi inyi ηαυ kù sīa a leekḵi be sukui kpaa. Nḵi í jḵ inε nkpḵ nηα í dasi idḵ í ni ka mḵsi waju ka to Fenisi tengi bii bi ku leekḵi akḵi inyii gungum ndii Keretiu í wa. Bi ku leekḵi akḵi inyi do ikpa nunui ale cingaa do cingaa wa cḵ. Bei à bi a wa sukui fufuu.

Fufu nla gḵ í dede si tenku

¹³ Nḵi fufu fεεfεεε gḵ í dede hai ikpa awḵ cangai kpāai inunu ηḵi inε ηαυ à tamaa bei isεεnei aηαυ á cei si bei aηα à bi. Nḵi à fa mii ku leekḵi akḵu wa hai inḵ inyi à bḵ waju nḵ à waa too kḵkḵi gungum ndii Kereti. ¹⁴ Amma iyi í ce sāa fufu nla gḵ iyi à ya kpe Erakilḵḵ í dede do gbugbā hai geetei gungum nḵu wa. ¹⁵ Nḵi í tale akḵu wa hee à

məngɔ ku jò akɔu ku ne dee dee nɔ à jòɛ í nɛ̀ò wa bii í bi. ¹⁶ Nɔ̀ à koo à lɔ̀ kəkai gungum keeke gɔ̀ be iyi à ya kpe Koda. Gungum nɔ̀ui í jò fufuu í tia. Do nɔ̀u fei ka bei ka so akɔi inyi keeke iyi í je ti faabau ka dasi inɔ̀ akɔi inyi nlau à wahala ntɔ̀ ntɔ̀. ¹⁷ Iyi à dasi à tã nɔ̀i woo ce ice si inɔ̀i akɔi inyi nɔ̀u à dɛ̀ akɔi inyi do ikũ nɔ̀. Nɔ̀ à fũ ikũi acɔ̀ɛ, nɔ̀ à jò fufuu í bɔ̀ò nɔ̀ bii í bi si na iyi í jò à waa ce nɔ̀ a maa na a dasi sãai Libi. ¹⁸ Iju kumáe si bei fufuu wa cã wa do gbugbã nɔ̀i à lɔ̀si asoi akɔi inyi ku wà ku dasi inɔ̀ inyi. ¹⁹ Iju kumáe má à wasi nyau akɔi inyi takae ku wà ku sɔ̀si inɔ̀ inyi do awai awa taka nwa. ²⁰ Ajɔ̀ nkpɔ̀ nkpɔ̀i à ce inunu kù fita hee má je andaiya nɔ̀ nɔ̀ fufu nla gɔ̀ wa ce, a kù tamaa ma aa ka fita si.

²¹ Hai kukpe a kù je. Nɔ̀i Pɔ̀lu í dede í leekĩ si anini nɔ̀a í ni, inɛ̀ fei, bii í je idem nɔ̀a wo a kaa ka ne hai Kereti nɔ̀ a kaa ka ye mbirisi do museu ihẽ. ²² Amma nsei n̄ wa n tɔ̀ɔ̀ nɛ̀, i jò laakai nɛ̀ ku sũ domi kãma nɛ̀ gɔ̀ kaa ce nfe bii kù je akɔi inyi nɔ̀u akã. ²³ N̄ mà beɛbei si na iyi í jò Ilaaɔ̀, nɔ̀u iyi n̄ je tɛɛ, n̄ wa n ceaa iceu, amalekae í naa sim idũ ana ²⁴ í ni, Pɔ̀lu, maà ce nɔ̀. Kù ne bei aa ce iyi i kù leekĩ si wajui ilaalu nlaí Romu. Nɔ̀ wee, inɛ̀ nɔ̀ iyi inɛ̀ò nɔ̀ à wa inɔ̀ akɔu fei, Ilaaɔ̀ í yɔ̀ɔ̀da nɔ̀ai a baɛ ku wɛɛ. ²⁵ Na nɔ̀u, inɛ̀ fei, i fũ ara nɛ̀, domi n̄ wa n naane ideí Ilaaɔ̀u. Bei í s̄m nɔ̀u á cei. ²⁶ Amma akɔi inyi à cuku kəkai gungum gɔ̀ ku lege.

²⁷ Si idũi ajɔ̀ maatɛ̀esiaɛ nɔ̀i fufu nla gɔ̀ wa tale wa si antai tenku bii à wa iyi à ya kpe Mediteraneu. Nɔ̀i zakai idũ lajau woo ce icei akɔi inyi nɔ̀u à tamaa bei à maai ilei. ²⁸ Nɔ̀i à dasi mii gɔ̀ inɔ̀ inyi à wã kujii isae nɔ̀ à ba í to mɛɛtu kuntaa do mɛɛje. Iyi í k̄ɔ̀si keeke nɔ̀ à sɔ̀si má nɔ̀ à ba í ce mɛɛtu kɔ̀nɔ̀ do mɛɛjɔ̀. ²⁹ A waa ce nɔ̀ a maa na a gamɔ̀ do kuta nɔ̀, na nɔ̀i í ce à sɔ̀si mii ku leekĩ akɔi inyi ara mɛɛ do anyii akɔu ku ba ku leekĩ nɔ̀ à waa degbe iju ku má n̄ya. ³⁰ Nɔ̀i woo ce icei akɔ̀ nɔ̀u gɔ̀ɔ̀ nɔ̀ à waa de bei aa ce a sa do ile. Na nɔ̀i í jò à kita akɔi inyi keeke iyi í je ti

faabau si inyi ku ba inɛ̀ nɔ̀ a tamaa bei à waa bɔ̀ ku dɛ̀ mii ku leekĩ akɔu si wajuei. ³¹ Amma Pɔ̀lu í s̄o sooge nɔ̀u do inɛ̀ ngbo nɔ̀a í ni, bii inɛ̀ nɔ̀u ihẽ a kù buba s̄ɛ inɛ̀ taka nɛ̀ i kaa ba faaba nɔ̀. ³² Nɔ̀i sooge nɔ̀u à bu ikũi akɔ̀ keekeu nɔ̀ à jò í mile si inyi.

³³ Si bei à waa degbe iju kumáu nɔ̀i Pɔ̀lu í tɔ̀ɔ̀ nɔ̀a fei a je. Í ni, ajɔ̀ maatɛ̀ɛ wai ihẽ í waa de kpãai faaba nɔ̀ i kù nɔ̀ i kù je ngɔ̀ɔ̀ nɔ̀. ³⁴ N̄ wa n tɔ̀ɔ̀ nɛ̀ i je na faaba nɛ̀. Ntɔ̀ ntɔ̀ n̄ wa n s̄o nɛ̀i, baa ntoi irii inɛ̀ akã nɛ̀ kaa da ku nyɔ̀. ³⁵ Iyi Pɔ̀lu í fɔ̀ beɛbe í tã nɔ̀i í so p̄ɛ́ í saabu Ilaaɔ̀ si wajui nɔ̀a fei nɔ̀ í bububue í lɔ̀si ku je. ³⁶ Nɔ̀i nɔ̀a fei à fũ ara nɔ̀a à wasi ku je. ³⁷ Awa iyi à wa si inɔ̀i akɔi inyi à wɛɛi amanɛ̀ c̄ɔ̀ minji do kitaɔ̀ fɛɛwa do mɛɛfa. ³⁸ Iyi nɔ̀a fei à je à yo nɔ̀i à wa iyafũ nɔ̀u à sɔ̀si inɔ̀ inyi ku ba akɔu ku fɛɛ.

Akɔi inyi í lege

³⁹ Iyi iju í má nɔ̀i à nyɔ̀. Woo ce ice si akɔi inyi nɔ̀u a kù mà inyau, amma à ye waawaa gɔ̀ í ne sãa, nɔ̀ à dasi ido a bɔ̀ò akɔu be bii aa yɔ̀kɔ̀. ⁴⁰ Nɔ̀i à bu ikũ ku leekĩ akɔu à jò í mile. Si waati akãu nɔ̀ inɛ̀ gɔ̀ nɔ̀ à fũ ikũ iyi à ya d̄iò falafili nɔ̀u. Nɔ̀ à dede acɔ̀u lele ikpa wajui akɔu ku ba fufu ku taleɛ ikpa waawaa. ⁴¹ Amma à kãsi geetei sãa gɔ̀ do gbugbã nɔ̀ à mɔ̀ngɔ̀ ku lɔ̀. Nɔ̀ wajui akɔu í gũ ile si sãa à mɔ̀ngɔ̀ ku wue, nɔ̀ kucãi inyi nlau í tale fitii akɔi inyi do gbugbã í legeɛ.

⁴² Nɔ̀i sooge nɔ̀u à dasi ido nɔ̀a a kpa inɛ̀i piis̄ɔ̀ nɔ̀u fei ku ba a maà na a wà a sa. ⁴³ Amma inɛ̀ ngboi sooge nɔ̀u í bi ku faaba Pɔ̀lu. Na nɔ̀i í ce í ganji nɔ̀. Í ni inɛ̀ nɔ̀a iyi à mà àwà a cua a kua ice. ⁴⁴ Nɔ̀ inɛ̀ nɔ̀a iyi à gbe a gũ kpatakui akɔu walakɔ̀ kpalɔ̀ nɔ̀u a kuaò ice. Beɛbei inɛ̀ nɔ̀u fei à kuaò ice baani.

28

Pɔ̀lu í wa Malitu

¹ Iyi awa fei à to gungum be baani à mà iyi inyau Malitui à ya kpoo. ² Inɛ̀ Malitu nɔ̀u à mu wa do kubi jiida. À ko nwa ina nla nla awa fei à naa à nyia si

na iyi í jò ijí wa rɔ nɔ tütü wa ce. ³ Njɔi Pɔlu í so jii kambo í dasi ina. Asee njo wukuku gɔ í wa si be. Iyi í gbɔ inya gbãa njɔi í fita í wenwee si awɔɛ. ⁴ Iyi inei ilu njau à ye njou si awɔi Pɔlu njɔi à sɔ nje à waa ni, kam kam məkəu ihē woo kpa inei. Baa do iyi í fita hai si wahalai inyiu ihē fei, iwē njau aa kiitie nɔ a kaa jò ku wɛɛ. ⁵ Amma Pɔlu í gbugbã njou si ina kù nɔ kù gbɔ ara kuro kãma. ⁶ Njɔi inɛ njau à waa cɔɔ mà arae á na ku wu walakɔ mà á na ku ku. Amma à kpe be nɔ nkãma kù ce nɔ à kpaasi ide à ni inɛu ihē iwē nla nla gɔi.

⁷ Wee kəkoi inyau kpasēi məkə gɔ í wa be, məkəu í je ilaalui gungum nɔu, à ya kpoo Pubilusi. Í gba wai jiida jiida à ce ajɔ mɛɛta si kpasēɛ. ⁸ Wee baaɛ kù waa ne baani, wa ce ara gbãa do bambannu. Njɔi Pɔlu í bɔ ile bii wa sūu í koo í ceaa kutɔɔ í le sie awɔ nɔ í ba iri. ⁹ Si anyii nju, à naaɔ bɔɔ mmu gɔ njau wa má nɔ à ba iri. ¹⁰ Njɔi inɛ njau à jirima wa ntɔ ntɔ. Iyi awaati í to à waa bi ka ne njɔi andi bukaatai mii iyi à bi fei inɛ njau à mu nwa.

Pɔlu í to Romu

¹¹ Cukpa mɛɛtai à ce be à bei à lɔ akɔi inyii Alesandiri gɔ à ne. Nju mɔ gungum bei í leekí sukui kpaau. Akəu í ne nyindai iwē Sika njau *. ¹² Nɔ à to ilu gɔ iyi à ya kpe Sirakusi nɔ à sū be idū mɛɛta. ¹³ Si anyie njɔi à dede hai be má à bɔ Rezio. Iju kumáɛ nɔ fufu gɔ í dede wa hai ikpa awɔ cangai kpāai inunu wa tale wa í jò à to Puzɔli si ajɔ minjisiaɛ. ¹⁴ Njɔi à ye kpaasi woo dasi Jesu naane gɔ njau be nɔ à ni ka ce azuma akā bi ti anja. Bɛɛbei isɛɛɛ nwau í ce à bei à toɔ Romu. ¹⁵ Njɔi kpaasi woo dasi Jesu naane njau iyi à wa Romuu à gbɔ baau nwa nɔ à naa kuko nwa hee kəkəi ajai Apiusi. Nɔ inɛ gɔ njau mɔ à kò wa bi ku sɔi inɛ njoo njau iyi à ya kpe Ile Mɛɛta. Iyi Pɔlu í ye njau njɔi laakaɛ í sū í wasi Ilaaɔ ku saabu. ¹⁶ Iyi à to Romu njɔi à jò Pɔlu í nɛ ileɛ ikā. Nɔ sooge gɔ í ya maa degbeɛ.

Pɔlu í ce waazo Romu

* **28:11** iwē Sika njau Iwē Sika njau à ya kpe Kasitɔɔ do Polusi. Nyinda njai ilu akɔi inyiu njau à masi akɔ njau ku ba ku je woo degbe njau.

¹⁷ Iyi í ce zakai ajɔ mɛɛta njɔi Pɔlu í kpe inɛ ngboi Zuifui Romu njau. Iyi à tɔtɔ à tā njɔi í ni, inɛ kpaasim njau, Zuifu njau iyi à wa Zeruzalemu à mum à koo à na inei Romu njau n kù bei n kù raraa zamaau si nkãma, n kù nɔ n kù kɔsi dedembai bala nwa njau. ¹⁸ Inei Romu njau à cɔ yaasei ideu nɔ à bi a jòm domi a kù ye sim kurara kãma iyi í to a kpam. ¹⁹ Amma Zuifu njau a kù je ideu njɔi í ce n so kiitiu n daa ilaalu nlai Romu si awɔ, baa do iyi n kù bi n ye taalei inei dimim njau. ²⁰ Na njɔi í jò n tɔtɔ njɛ n sɔ njɛ do yaaseɛ. Inɛ njau à daam si kpenkpen nii na inɛ iyi inei Izireli njau à waa cɔ kpāaɛu. ²¹ Njɔi à sɔɔ à ni, a kù ye tia kãma iyi à ce wa hai ilei Zudee na irii ideɛ, a kù nɔ a kù ye inɛ kãma iyi í naaɔ ide laalɔ wa hai be na iriɛ. ²² Amma awa taka nwa à bi ka gbɔ iyi í wa idɔɛ, domi à mà bii feii à ya maa fɔ laalɔi kpāa iyi ò waa toou.

²³ Nɔ à jile ajɔ iyi aa nyi wa bi tɛɛ má. Iyi ajɔu í to inɛ nkpɔi í naa ile bii í wau. Njɔi í kɔ njau si ciɔ hai daakɔ hee ale í koo í leɔ. Wa sisi njau yaasei bommai Ilaaɔ nɔ wa kɔ njau si idei Jesu hai si woodai Moizi do si tia walii njau ku ba a jesi. ²⁴ Njɔi inɛ gɔ njau à je ideu, amma inɛ gɔ njau a kù jesi. ²⁵ Si bei a kù gbɔsi nje, njɔi à fita hai bi Pɔlu. Waati iyi à waa bi a ne njɔi Pɔlu í fɔ ide gɔ í ni, hai tako Hundei Ilaaɔ í ne ntɔ waati iyi í jò walii Ezai í sɔ bala nne njau ide gɔ. ²⁶ Í ni, Bɔ bi inɛ njau be i sɔ njau í ni, Aa ya de ití do laakai njau amma i kaa gbɔ yaasei ide kãma njau.

Aa ya cɔ ilu njau jiida jiida amma i kaa ye njau.

²⁷ Ntɔ ntɔ, idɔi inɛ njau kù ne biti.

À dī ití njau

Ku ba a maà gbɔ ide.

Nɔ à bii iju njau

Ku ba a maà ye ilu.

Bɛɛbei à ce ku ba idɔ njau ku maà mà ngɔgɔ

Nɔ a maà na a sinda wa bi tom n jò a ba iri.

²⁸ Njɔi Pɔlu í sɔ njau má í ni, na njau, i mà njau iyi Ilaaɔ í jò idei faabaɛ í bɔ bi dimi

mmu ηα. Aηai aa gbəə. [²⁹ Iyi Pəlu í fə
ideu bεεβε í tã ηəi Zuifu ηau à dede à
waa ce kakəə ntə ntə à waa neð.]

³⁰ Adə minjii Pəlu í ce si ile iyi í
hayau. Nə inε ηa iyi à bə ku cəə fei í ba
ηa faaji ku ce do inə didə. ³¹ Wa waazo
idei bommai llaaə nə wa kə ηηa si idei
Lafēε Jesu Kirisi do wəəkə nə inε kāma
kù ganjie.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Romu ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi Ilaaɗ í kpe n na n je woo be nɔ í nyam ikā n waazoð laabaau jiidæ.

² Laabaau jiidai Ilaaɗ í wãð wa wo. Nɔ kuwā iyi í ceui í jò waliie ɲa à kɔ si kukɔi ideɛ. ³ Jesu Kirisi Lafɛɛ nwai wa fāa, nɲu iyi í je Amai Ilaaɗu. À búui bei amanɛ si dimii Davidi amanlu nlaui, ⁴ amma Hundei Ilaaɗ í nyisi do gbugbā iyi ntɔi Amai Ilaaɗi si waati iyi í dedeɛ hai si bale. ⁵ Jesuu nɲui í muum didɔ̀ n̄ jeð woo be ku ba n naað inɛ ɲa wa hai si dimi fei bi tɛɛ na iriɛ ku ba a dasiɛ naanɛ nɔ a jirimæ. ⁶⁻⁷ Inɛ inɛi Romu ɲau, ì wa si inɔ ɲa ɲa, inɛ iyi Jesu Kirisi í kpe.

Na ɲɔi í jò n̄ wa n kɔa inɛ fei tiau ihɛ wa, inɛ iyi Ilaaɗ í nɛ kubi nɲɛ nɔ í kpe ɲɛ i na i je titi nɲu ɲa. Ilaaɗ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲɛ didɔ̀ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa bi ku bɔ Romu woo dasi Jesu naanɛ ɲa ku kaako

⁸ Sinte titā n̄ wa n saabu Aɔ Lafɛɛm do saabui Jesu Kirisi na irii inɛ fei, si na iyi í jò à waa fɔ ideɛ naanɛ ku dasi nɲɛ si andunya fei. ⁹ Ilaaɗ, nɲu iyi n̄ wa n cea ice do idɔ̀m fei n̄ wa n sisið laabaau jiidai Amaɛ, í mà iyi n̄ wa n ye gigi nɲɛ waati kāmā fei ¹⁰ si kutɔ̀m. N̄ ya n maa n̄ tɔɔ Ilaaɗ bii í bi ku muum kpāa bebei n̄ naa bi tu ɲɛ, ¹¹⁻¹² domi n̄ dasi idɔ̀ jiidai jiidai n̄ naa n ye ɲɛ ku ba i ba gbugbā ɲa do saabum, waatɔ̀ ka ba gbugbā aɲɔ si naanɛ ku dasi nwa awæ ɲa waati iyi an naa n wa bi tu ɲɛ. Gbugbāu amuai Hundei Ilaaɗi.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, n̄ bi i mà ɲa iyi tuuba nkpɔ̀ nkpɔ̀i n̄ ya n ce sɔ̀lui ku naa bi tu ɲɛ, amma hee nsei n̄ kù ba fayæ. N̄ bi icɛm ku nɛ iso si anini nɲɛ, bei í nɛ bi dimi mmu gɔ̀ ɲa mɔ̀. ¹⁴ N̄ wa n mu gbesei n waazo a inɛ fei hai inɛ ɲa iyi à fũ iju hee do ilu iju dũdũ ɲa, bi inɛ ɲa

iyi à nɛ kumà hee do inɛ ɲa iyi a kù nɛ kumà. ¹⁵ ɲɔi í jò n̄ wa n bi n sisia inɛ inɛi Romu ɲau mɔ̀ laabaau jiidau ntɔ̀.

Gbugbāi laabaau jiidai

¹⁶ N̄ kaa n̄ ce anyɔi laabaau jiidau, domi í je gbugbāi Ilaaɗi iyi wa faaba inɛ iyi í dasi Jesu naanɛ fei, hai Zuifu ɲa hee ku koo si dimi mmu ɲa. ¹⁷ Laabaau jiidau wa nyisi iyi Ilaaɗ í ya jò inɛ ku je dee dee na naanɛ ku dasi nɲu akā, si bei à kɔɔ à ni, inɛ iyi í je dee dee si wajui Ilaaɗ na naanɛ ku dasi u á ba kuwɛɛ.

Taaleɛ inɛ ɲa

¹⁸ Do ntɔ̀i, Ilaaɗ wa nyisi idɔ̀kɔ̀ɛ wa hai lele si gāmei inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ̀ fei nɔ a kù mà bɛɛɛɛ. Si laalɔ̀ ku ce nɲau a kù jò ntɔ̀ kù waa ce ice. ¹⁹ Ilaaɗ wa ce idɔ̀kɔ̀ domi mii iyi í jò amanɛ kú mà sie kù manji ɲa. Ilaaɗ takæ í nyisi ɲa mam mam. ²⁰ Do ntɔ̀, a kaa yɔ̀kɔ̀ a yɔ̀ do iju, amma hai waati iyi í taka andunya í nyisi araɛ iyi nɲui í je Ilaaɗ, nɔ í nyisi gbugbā hai nɛ kɔ̀ɛ si mii ɲa iyi í taka. Na nɲu, a kù nɛ iyi aa fɔ̀. ²¹ À mà Ilaaɗ amma a kù waa saalue hee a bei a saabuɛ si bei í jò. Iri ɲa í na í ku, nɔ idɔ̀ hai nɛ bisi ɲa í dási ilu kuku nla nla. ²² À waa tamaa aɲa à nɛ bisi amma nnyei à na à ce. ²³ Í s̄iai wo a tɔ̀ Ilaaɗ ilu amboe, nɲu iyi kaa ku aɲɔ kāmā. Amma wee à sinda à waa tɔ̀ iwɛ ɲa iyi à jò amanɛ iyi á ku. Iwɛ gɔ̀ ɲa mɔ̀ à jò yei ɲa, do inɛ ɲa iyi à waa nɛ do iyi à waa cā ilɛ.

²⁴ Na ɲɔi í jò Ilaaɗ í fūsi ɲa awɔ̀ ku ba a hanya a ce daa sāmī aɲa duusɔ̀ si bei idɔ̀ ɲa í bi. Daa sāmīu á jò a cā anyi. ²⁵ Inɛ ɲau à kpaasi ntɔ̀i Ilaaɗ do ibo. Mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka ɲai à waa tɔ̀ à waa ce ɲa ice, kù je Ilaaɗ takæ. Ilaaɗi à nɛ ka maa saabu hee do aɲɔ fei. Ami.

²⁶ ɲɔi í jò Ilaaɗ í fūsi ɲa awɔ̀ nɔ à dasi kɔ̀dɛɛ iyi í jò à waa cā anyi. Inaabo ɲa ɲa a ci ya je baa inɛmɔ̀kɔ̀ ku sũð ɲa má, bii ku je aɲa duusɔ̀. ²⁷ Bɛɛbe mɔ̀i inɛmɔ̀kɔ̀ ɲau mɔ̀ a ci ya sũð baa inaabo ɲau má, amma kubi hai nɛ yaasei aɲa duusɔ̀ í la hee í caa. À waa ce ideɛ iju hai nɛ anyɔ̀ inɛmɔ̀kɔ̀ do inɛmɔ̀kɔ̀, nɔ

aŋa taka nŋa à waa gba ijuukpā iyi í to zakai kurara nŋa.

²⁸ Si na iyi í jò a kù bi Ilaaḍ ku mà nŋai í jò í dasi ŋa lasabu laalò a ceò mii iyi kù jò amanɛ ku ce. ²⁹ Nò laalò fei í wɛɛ nŋa, hai inò ku kã do kòdɛɛ do nŋe ku cé do igu do inɛ ku kpa do ija do ibo do bisi laalò, hee do irii nŋe ku sò. ³⁰ À ya maa fò laalò nŋe, à cé Ilaaḍ, à ya ye ara nŋa, à je ilu faau ŋa, à ya tɔɔ fufu, à nɛ bisii laalò ku ce, a kù waa saalu iyeò baa nŋa ŋa. ³¹ A kù nɛ bisi, a kù nɛ naane, a kù bi nŋe, a kù nɛ araarei nŋe. ³² À mà woodai Ilaaḍ iyi wa fò í ni, inɛ ŋa iyi à waa ce dimii mii bɛɛbɛ ŋa, ikui í je kəkòò nŋa. Do nŋu fei à ya coo, nò à ya maa saabu woo ce dimiɛ ŋa má.

2

Kiitii Ilaaḍ

¹ Na nŋu, awò iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa, baa bii yooi ì je, i kù nɛ iyi aa fò, domi waati iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa nò awò takae ì waa ce mii laalò ŋau be, awò takae ì waa so taalei. ² Do ntò, à mà iyi Ilaaḍ í nɛ ntò bii wa ye taalei inɛ ŋa iyi à waa ce dimi bɛɛbɛ. ³ Debei, ì waa tamaa mà awò aa fita si kiitii Ilaaḍi, awò iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa, nò awò mò ì waa ce dimi bɛɛbɛ má? ⁴ Mà ì donda kulai jiida ku jɛɛ do temuɛ do suuru ku nɛi? I kù mà iyi jiida ku jei Ilaaḍ í mɔsi wa koo si gãmɛɛ ku ba í kpaasi kuwɛɛɛ? ⁵ Amma si na iyi í jò idòɛ í le nò i kù jesi í kpaasi, ì waa faa araɛ idòɛkò iyi í la í rei si aɔɔ iyi Ilaaḍ á kiiti inɛ ŋa dee dee nò inɛ fei á yòò. ⁶ Aɔɔ nŋu be á sãa inɛ fei si bei kuceɛ í to. ⁷ Inɛ ŋa iyi à temua à waa ce jiida à waa dɛdɛò amboe do bɛɛɛ, nò à waa de aŋa a maà ce nfe, aŋai Ilaaḍ á mua kuwɛɛ hai tãu. ⁸ Amma inɛ ŋa iyi à kɔsiɛ nò a kù waa ceò ntò icɛ í gbe laalò, aŋai aa ye idòɛkò nlaɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ce laalò fei á ye wahala do ijuukpā, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. ¹⁰ Inɛ mò iyi wa ce jiida á ba amboe do bɛɛɛ do laakai ku sũ, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. ¹¹ Bɛɛbɛi Ilaaḍ á ce domi bi tɛɛ inɛ gò kù re inɛ gò.

¹² Inɛ ŋa iyi à waa ce dulum hai mà wooda, si wooda hai mà nŋai aa ce nfe. Amma inɛ ŋa mò iyi à mà wooda nò à waa ce dulum, woodau á kiiti ŋa, ¹³ domi kù je inɛ ŋa iyi à waa gbò ideɛ woodau aŋai à je dee dee si wajui Ilaaḍ, í gbe inɛ ŋa iyi à waa ce iyi wa fò. ¹⁴ Waati iyi dimi mmu ŋa, aŋa iyi a kù mà wooda, à waa ce mii iyi wa fò do idòɛbi nŋa, iyi be wa nyisi iyi woodau í wa si idò nŋa. ¹⁵ Daa nŋa wa nyisi iyi à kò woodau si idò nŋa. Idò nŋa wa je sɛɛdaɛ, nò lasabu nŋa í ya ye taale nŋa walakò ku na ŋa ntò. ¹⁶ Aɔɔ kiitii Ilaaḍ si bii Jesu Kirisi á kiiti inɛ ŋa bɛɛbɛi mii ŋau be fei á ce. Á kiiti inɛ ŋa na icɛ iyi à waa ce si asii fei si bei laabaau jiida iyi ñ wa n sisi nŋeu wa fò.

Zuifu ŋa do wooda

¹⁷ Awò Zuifu, ì waa cò araɛ Zuifu, ì waa naane wooda, ì waa tɔɔ fufu ì ni awò ì je inɛ Ilaaḍ. ¹⁸ Ì mà mii iyi Ilaaḍ í bi í ce, nò wooda í kɔɛ si í ce mii iyi í sãa. ¹⁹ Ì waa tamaa iyi aa yòkò í cuaa fɛɛju ŋa nò ì je inya kumáí inɛ ilu kuku ŋa. ²⁰ Ì waa tamaa mà aa yòkò í mua nnyei ŋa bisi, nò ì kò hai mà ŋa si cio, domi ì mà iyi icui kumà do ntòu si woodai í wa. ²¹ To, awò iyi ì waa kò inɛ gò ŋa si cio, na mii í ce í kaa kò araɛ. Awò iyi ì waa sò inɛ ŋa a maà ce ile, na mii ì waa ce ile. ²² Awò iyi ì ni inɛ ŋa a maà ce sakara, na mii í ce ì waa coo. Awò iyi ì cé iwɛ, na mii í ce ì waa bò ilè ile be. ²³ Awò iyi ì waa tɔɔ fufu si na iyi í jò ì mà wooda, na mii í ce ì kù waa jirimae ì jò irii Ilaaḍ wa beje. ²⁴ Na irii inɛ Zuifu ŋai dimi mmu ŋa à ba à waa fòò taalei Ilaaḍ, si bei kukò ideɛ wa fò.

²⁵ Awò Zuifu, bii ì waa too wooda, bangoe í nɛ aranfãani jiida, amma bii ì kù waa jirima woodau, bangoe í je ngbe. ²⁶ Na nŋu, dimi mmu iyi a kù dasiɛ bango nò wa too woodau, Ilaaḍ kaa còò bei inɛ iyi à dasiɛ bango? ²⁷ Dimi mmu iyi wa too woodau, baa bii a kù dasiɛ bangou á ye taalei inɛ Zuifu ŋau, domi baa do iyi ì ce bango nò ì mà wooda iyi à kò nŋe ì kù waa jirimae ŋa. ²⁸ Inɛ iyi í je Zuifu do ntò kù je inɛ iyi í je Zuifu si kuyei inɛ ŋa.

Iyi í nɔ́ í je bangou ntɔ́ ntɔ́ kù je iyi à ya ce si ara. ²⁹ Amma inɛ iyi í je Zuifu ntɔ́ ntɔ́, nɛui í je Zuifu si idɔ́e. Iyi í nɔ́ í je bango do ntɔ́ nɛui í je bangoi idɔ́. Iɛi Hundei Ilaaɔ́i, kù je ti wooda. Zuifu dimi beɛbe, Ilaaɔ́i á saabuɛ, kù je amanɛ ɲa.

3

¹ Debei, aranfãani yoomai Zuifu ku je í nɛ. Riba yoomai bango ku ce í nɛ. ² Ntɔ́ ntɔ́ aranfãaniɛ í la si mii fei. Sinte, Zuifu ɲai Ilaaɔ́ í daa ideɛ si awɔ́. ³ Bii inɛ gɔ́ ɲa a kù dasi naanɛ, naanɛ hai dasi nɛɲau á jò Ilaaɔ́ mɔ́ kù je hai nɛ naanɛi? ⁴ Aawo, kù je beɛbe. Baa bii inɛ fei í je ilu ibo ka mà iyi Ilaaɔ́ í je ntɔ́. Si bei kukɔ́i ideɛ wa fɔ́ na iriɛ í ni, Amanɛ ɲa à nɛ a mà iyi ì je dee dee si ide kufɔ́e,

Nɔ́ ì ya fɔ́ ntɔ́ si kiitiɛ.

⁵⁻⁶ Amma bii laalɔ́ ku ce nwa í jò à mà iyi Ilaaɔ́i í je dee dee, beirei aa ka ni. Aa ka ye taalei Ilaaɔ́ bii wa kpã wa iju? Aawo, kù je beɛbe. Ñ wa n fɔ́ dei si bei amanɛ ɲa à ya dɔ́. Bii Ilaaɔ́ kù je dee dee, debei beirei á ce ku kiiti andunyau.

⁷ Bii ibom í teese í jò inɛ ɲa à waa ye ntɔ́i Ilaaɔ́, nɔ́ do yaase beɛbe iriɛ wa bað amboe, na mii í ce á maa ye taalem má bei ilu dulum. ⁸ Na mii í ce a kaa ka ni, ka ce laalɔ́ ku ba irii Ilaaɔ́ ku nɛð beɛɛ. Inɛ gɔ́ ɲa à ya ni beɛbei ñ wa n fɔ́ ku ba a beje irim. Inɛ dimiɛ ɲa aa nɔ́ a ye ijuukpãe si bei í jɔ́.

Inɛ kãma kù je dee dee

⁹ Debei, awa Zuifu ɲa mɔ́ à tia inɛ gɔ́ ɲa mɛɛ. Aawo, baa keeke, domi à nyisi tã iyi Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa aɲa fei à wa si awɔ́ gbugbãi dulum. ¹⁰ Kukɔ́i ideɛ Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Inɛ kãma kù je dee dee, baa akã.

¹¹ Inɛ gɔ́ kù wɛɛ iyi í nɛ bisì.

Inɛ gɔ́ kù nɔ́ kù wɛɛ iyi wa de Ilaaɔ́.

¹² Inɛ fei í nyɔ́i,

Inɛ fei í bejei.

Inɛ kãma kù wɛɛ iyi wa ce jiidã baa akã.

¹³ Idei geɛ ɲa í sãmi bei bale foo,

Nɔ́ í nɛ aɕí bei njo.

Do ideɛ geɛ ɲaui à ya takið inɛ ɲa.

¹⁴ À nɛ inɔ́ kuro nɔ́ ikpei wa kɔ́ si geɛ ɲɲa.

¹⁵ Kutɛ gbãa ku kpa inɛi à nɛ.

¹⁶ Bii à bɔ́ fei ideɛ kukpa do inɔ́ kufɔ́i à ya jò be.

¹⁷ A kù mà kpãai laakai ku sũ.

¹⁸ A kù nɛ njoɛ Ilaaɔ́.

¹⁹ Amma awa à mà iyi mii iyi wooda wa fɔ́ fei, inɛ ɲa iyi woodau í kã wa fãa. Wooda í wɛɛi ku ba geɛ kãma ku mà nɛ iyi á fɔ́, nɔ́ inɛ fei ku mà iyi Ilaaɔ́ wa ye taaleɛ. ²⁰ Ntɔ́ ntɔ́ inɛ kãma kù wɛɛ iyi á yɔ́kɔ́ ku jirima wooda hee koo jeð dee dee si wajui Ilaaɔ́. Wooda í wɛɛi ku ba ku jò amanɛ ku mà iyi nɲu í je ilu dulum.

Yaase bei Ilaaɔ́ í ya ce inɛ dee dee

²¹ Amma nsei, Ilaaɔ́ í nyisi wa yaase bei nɲu í ya ce amanɛ dee dee, kù je do ideɛ wooda. Woodai Moizi do waliɛi Ilaaɔ́ ɲau à je seɛdaɛ. ²² Inɛ ɲa iyi à dasi Jesu Kirisi naanɛ fei, Ilaaɔ́ í ce ɲa dee dee na naanɛ iyi à dasiu. Inɛ gɔ́ kù je ikã, ²³ domi inɛ fei í ce dulum nɔ́ à kua amboei Ilaaɔ́. ²⁴ Amma Ilaaɔ́ í ce ɲa dee dee hai nɛ ngɔ́gɔ́ ku sã na didɔ́e do saabui Jesu Kirisi iyi í ya ɲa. ²⁵ Nɲui Ilaaɔ́ í jilɛ ku je kuwee. Njɛɛ iyi í nikã í kpa dulum dii inɛ ɲa iyi à dasiɛ naanɛ. Ilaaɔ́ í ce beɛbei ku nyisið iyi nɲu í je dee dee. Tako wo si suurue í temua do dulum dii amanɛ ɲa, kù kpã ɲa iju. ²⁶ Amma si dee dee ku jeɛ wa nyisi wa si waatii nsei ihẽ iyi nɲu inɛ dee dee, nɔ́ nɲu wa ce inɛ ɲa dee dee na naanɛ iyi à dasi Jesu.

²⁷ Debei, à nɛ kpãa iyi aa ka tɔ́ fufu má? Aawo, kaa ce. Na mii. Si na iyi í jò kù je wooda ku jirimai à waa ka, bii kù je naanɛ ku dasi. ²⁸ À nɔ́ à ye iyi amanɛ á je dee dee na naanɛ iyi í dasi nɲu akã, kù je na wooda ku jirima. ²⁹ Mà Ilaaɔ́ í je ti Zuifu ɲa aɲa akã? Kù je ti dimi mmu ɲa má? Ntɔ́ ntɔ́ í je ti dimi mmu ɲa mɔ́, ³⁰ domi Ilaaɔ́ akã í wɛɛ. Nɲui á ce inɛ ɲa dee dee na naanɛ ku dasi ɲa, hai Zuifu ɲa hee do dimi mmu ɲa. ³¹ Si beɛbe à waa kpa wooda na ideɛ naanɛ ku dasiui? Aawo. À kɔ́si gbugbãe mɔ́m nii.

4

Yaase iyi à ye si kuwēei Aburahamu

¹ Beirei aa ka fò nsei do idei Aburahamu bala nwa. Mii í ba. ² Bii Ilaaḍ í ce Aburahamu amanɛ dee dee na icɛ iyi í ce, á yǎkǎ ku tǎǎd fufu. Amma kù ne si bii á tǎǎd fufu si wajui Ilaaḍ, ³ domi kukǎi idei Ilaaḍ wa fǎ í ni, Aburahamu í dasi Ilaaḍ naane nǎ nḡui í jǎ Ilaaḍ í dooe si inɛ dee dee.

⁴ Nsei, inɛ iyi wa ce icɛ a ci ya doo fiafai lafɛɛ bei amua, ti nje asaiyaɛi. ⁵ Amma inɛ iyi í dasi Ilaaḍ naane, nǎ kù de nḡu ku je dee dee na icɛɛ, Ilaaḍ mǎ, nḡu iyi í ya ce ilu dulum ḡa dee dee, á doo lafɛɛu amanɛ dee dee na naane ku dasiɛ. ⁶ Bɛɛbei Davidi mǎ wa fǎ idei inǎ didḍi inɛ iyi Ilaaḍ í doo amanɛ dee dee iyi kù je na icɛɛ. ⁷ Í ni,

Ilu inǎ didḍi inɛ iyi Ilaaḍ í kpa idei kuraraɛ,

Nǎ í bii dulum deɛ.

⁸ Ilu inǎ didḍi inɛ iyi Ilaaḍ kù waa doo dulum deɛ.

⁹ Inǎ didḍu, ti inɛ ḡa iyi à ce bango aḡa akǎi? Kù je ti inɛ ḡa mǎ iyi a kù ce bango? À tako à fǎǎ tǎ wo à ni, Ilaaḍ í doo Aburahamu amanɛ dee dee na naane iyi í dasiu. ¹⁰ Beirei í ye waati bɛɛbe. Í ce bango ba. Mà kù ce. Waati bɛɛbe kù ce bango titǎ. Hai lǎ bangoi wa je. ¹¹ Si anyiɛ í na í ce bango iyi wa je nyinda iyi Ilaaḍ í coo inɛ dee dee. Í coo inɛ dee dee na naane ku dasiu waati iyi kù ce bango. Bɛɛbe mǎi í na í je balai hai ce bango ḡa iyi à dasi naane fei ku ba Ilaaḍ ku doo aḡa mǎ inɛ dee dee ḡa. ¹² Nǎ wa je balai woo ce bango ḡa mǎ, aḡa iyi kù je bango nḡu akǎi à ce, amma tuubai naane ku dasi iyi bala nwa Aburahamu í jǎ si waati iyi kù ce bango, nḡui aḡa mǎ à waa too si.

Do naane ku dasii à ya baò kuwǎi Ilaaḍ

¹³ Ilaaḍ í cea Aburahamu do dimie ḡa kuwǎ iyi aḡai aa je tubui andunyau ihɛ fei. Kù je si na iyi í jǎ í jirima wooda, amma si na iyi í jǎ í je dee dee na naane ku dasiɛui. ¹⁴ Bii í je inɛ ḡa iyi à waa jirima wooda, aḡai aa ne mii ḡa iyi Ilaaḍ í ce kuwǎɛu, naane ku dasiu ngbei, nǎ kuwǎ iyi Ilaaḍ í ceu mǎ

í kpa iri mbe, ¹⁵ domi woodai wa naaò idǎkḍi Ilaaḍ wa. Amma bii wooda kù wɛɛ, idei wooda ku kua mǎ kaa wɛɛ.

¹⁶ Na nḡu, kuwǎu, ti inɛ ḡa iyi à dasi naane ku ba ku je amua iyi Ilaaḍ í mu nwa na didḍɛ nǎ ku je ti dimii Aburahamu fei. Kù je inɛ ḡa iyi à ne wooda aḡa akǎ, amma do inɛ ḡa iyi à dasi naane bei Aburahamu, nḡu iyi í je balai awa fei. ¹⁷ Kukǎi idei Ilaaḍ wa fǎ í ni, nḡui n̄ ce balai dimi nkpǎ. Nḡui í je bala nwa si wajui Ilaaḍ. Ilaaḍi í dasi naane, nḡu iyi í ya jǎ iku ḡa, nǎ do ide ku fǎi í taka mii ḡa iyi a kù wɛɛ wo. ¹⁸ Aburahamu í dasi Ilaaḍ naane nǎ wa cǎd kpǎa baa do iyi kù ye mii iyi wa degbeu titǎ. Na nḡu, Ilaaḍ í coo balai dimi nkpǎ ḡa si bei í tako í fǎ í ni, dimie ḡa aa na a kpǎ. ¹⁹ Waati nḡu í ne zakai adḍ cǎ. Í mà iyi nḡu í gbo, nǎ Sara aboɛu mǎ kaa yǎkǎ ku bí ama má, amma do nḡu fei naane ku dasiɛ kù kaye. ²⁰ Kù fǎsi naane ku dasiɛ awǎ, kù nǎ kù sika si ide iyi Ilaaḍ í wǎu. Naaneu í teese wa muaa gbugbǎ mǎm nii nǎ wa saabu Ilaaḍ, ²¹ domi í mà kam kam, mii iyi Ilaaḍ í wǎu í ne gbugbǎi ku coo. ²² Nǎi í jǎ na naane ku dasiɛ Ilaaḍ í dooe inɛ dee dee. ²³ Amma iyi à kǎǎ à ni, à dooe inɛ dee dee, kù je na irii nḡu akǎi à kǎǎ. ²⁴ À kǎǎi na irii awa mǎ iyi Ilaaḍ wa doo wa inɛ dee dee, awa iyi à dasiɛ naane, nḡu iyi í jǎ Jesu Lafɛɛ nwa hai si bale. ²⁵ Ilaaḍi í jǎ à kpa Jesu wo na irii dulum du wa nǎ í jǎu má ku ba ku ce wa inɛ dee dee ḡa.

5

À dḍ do Ilaaḍ

¹ Nsei, si bei Ilaaḍ í ce wa inɛ dee dee ḡa na naane ku dasi nwa, à dḍ do nḡu na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kiriisi. ² Jesu mǎi í mu nwa kpǎa do saabui naane ku dasiu ka sɛkɛɛ si Ilaaḍ, nḡu iyi í ce nwa didḍ. Na didḍui à waa leeki dim dim nǎ à ne inǎ didḍ domi à waa cǎ kpǎa iyi aa ka ne baa nwa si amboei Ilaaḍ. ³ Iyi í re mǎm, baa si wahala à ya ka ne inǎ didḍi domi à mà iyi wahala í ya bí temua. ⁴ Bii à nǎ à temua si wahalau, aa ka fita bei inɛ iyi í je igũ si laakai ku cǎ, nǎ igũ iyi à jɛu á bí nwa kpǎa ku cǎ. ⁵ Nǎ kpǎa

iyi à waa cɔu kaa je ngbe domi kubii Ilaaḏ í wa si idɔ nwa do saabui Hundee iyi í mu nwa.

⁶ Si waati iyi a kù ne gbugbã, Kirisi í ku na irii ine ña iyi a kù mà beereí Ilaaḏ. Í kui si waati iyi Ilaaḏ í jileu. ⁷ À gaabua amanɛ ku jesi nñu ku ku baa na ine dee dee. Á yɔkɔ ku je ilu wɔkɔ gɔ á jesi nñu ku ku na ine jiidá gɔ. ⁸ Amma Ilaaḏ í nyisi wa kubi nlae domi waati iyi à je ilu dulum ña Kirisi í ku na iri nwa. ⁹ Nsei, si na iyi í jò njei Kirisi í jò Ilaaḏ í ce wa ine dee dee ña, kù ne sika kãma á faaba wa hai si idɔkɔɔe iyi á naa. ¹⁰ Waati iyi à je mbɛei Ilaaḏ, í jò à dḥ do nñu na ikui Amae. Na nñu nsei, si bei à dḥ do nñu, sika kãma kù wasi á nyi ku faaba wa má na kuweei Amau. ¹¹ Iyi í re mɔm, Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, nñu iyi í jò à dḥ do Ilaaḏ, í nyi í jò à ne inɔ didḥ má si Ilaaḏ.

Adamu do Kirisi

¹² Dulum í lɔ wai si andunya hai bi ine akã, nɔ dulum nɔu í naaḋ iku wa. Si beɛbe, ikuu í tosi ine fei domi ine fei í ce dulum. ¹³ Ntɔi dulum í wa si andunya wo woodai Moizi í bei í naa, amma bii wooda kù weɛ, ijuukpã wooda ku kua mɔ kaa weɛ. ¹⁴ Do nñu fei, hai waatii Adamu hee ku koo si Moizi fei, ine ña à ya ku baa do iyi a kù kua wooda bei Adamu í ce.

Aa ka yɔkɔ ka wã Adamu do ine iyi í na í naau. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, ine nkpɔi í ku na kurarai ine akãu, amma didḥi Ilaaḏ í la í re kurarai Adamu. Didḥi Ilaaḏu mɔ hai bi ine akãi í naa, nɔ lafɛɛui í je Jesu Kirisi. Didḥu amua nla nla, nɔ í tosi ine nkpɔ. ¹⁶ Amuai Ilaaḏu do kurarai ine akãu í wãaia nje, domi kurara akãui í jò Ilaaḏ á kiiti ine ña ku ye taale ña, amma didḥei á jò ku ce wa ine dee dee baa do iyi à tako à ce kurara nkpɔ nkpɔ. ¹⁷ À mà iyi iku í tosi ine fei na kurarai ine akãu. Amma na ine akã mɔi aa ka ba mií iyi í la í re, domi ine iyi í gba didḥ nla Ilaaḏ do amua nlae iyi í jò í je dee dee fei, á maa weɛ nɔ á je bomma na irii Jesu Kirisiu.

¹⁸ Na nñu, si bei kurarai ine akã í jò Ilaaḏ í ye taalei ine fei, beɛbe mɔi dee dee ku jei ine akã í jò ine fei í je dee dee

í baḋ kuweɛ. ¹⁹ Si bei ide hai gbɔi ine akã í jò ine nkpɔ í je ilu dulum, beɛbe mɔi Ilaaḏ á ce ine nkpɔ dee dee na ide ku jirimai ine akãu.

²⁰ Wooda í lɔ wai ku ba kurara ku kɔḥsi, amma bii dulum í kɔḥsi, didḥi Ilaaḏ mɔ í ya kɔḥsi ku roo mái. ²¹ Si bei dulum í lɔsi ine fei hee í naaḋ iku wa, beɛbe mɔi didḥi Ilaaḏ í naa si ine fei ku ba ku ce wa ine dee dee ña nɔ ku mu nwa kuweɛ iyi ci ya tā na anu akã iyi à ne do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

6

À ku si gãmei dulum, nɔ à je ilu hunde si Kirisi

¹ Debei beirei aa ka ce. Aa ka ya maa ce dulum ku ba didḥu ku kɔḥsi? ² Aawo, kù je beɛbe. Awa iyi à ku si gãmei dulum, beirei aa ka ce ka maa je kuweɛ nwa si dulum má. ³ I kù mà ña awa iyi à dasi wa inyi do irii Jesu Kirisi fei, à kui bei nñu mɔ í ku? ⁴ Na nñu, si inyi ku dasiu à ku do nñu ajɔ, nɔ à si wa do nñu ajɔ, ku ba bei amboei Ilaaḏ Baaba í dedee hai si bale awa mɔ ka maa ne si kuweɛ titḥ.

⁵ Ntɔ ntɔ, si bei anu akã nwa do nñu í jò à ku do nñu ajɔ, kù ne sika á jò ka dede má hai si bale do nñu ajɔ. ⁶ À mà iyi à kpakpa daa nwo nwa si jii ku gaau do Jesu ajɔ, ku ba daa nwo nwa iyi wa dasi wa dulum nɔu ku kpa iri, nɔ ka maà je arui dulum má, ⁷ domi dulum kaa ne gbugbã kãma má si ine iyi í ku. ⁸ Nsei, si bei à ku do Kirisi ajɔ, beɛbe mɔi à ne naane iyi aa ka ba kuweɛ do nñu ajɔ, ⁹ domi à mà iyi Kirisi, nñu iyi í dede hai si bale kaa ku má, iku kù ne sie gbugbã má. ¹⁰ Waati iyi í ku, í kui gbakã akã na irii dulum, amma í baa si kuweɛ má, nɔ kuweɛ iyi í wa si nsei í je ti Ilaaḏ. ¹¹ Beɛbe mɔi inje taka nje i doo ara nje bei iku si gãmei dulum, nɔ i doo ara nje ilu hunde má si wajui Ilaaḏ na anu akã nje iyi í ne do Jesu Kirisi ña.

¹² Na nñu, i maà jò dulum ku je bomma si ara nje má, i maà ti i jò kɔḋei arau ku kãmia ñe má. ¹³ I maà ti i jò ikḋ ikḋi ara nje kãma kù wa si awɔi dulum má i maa ceḋ laalɔ ña. Amma

i so ara nɛɛ i na Ilaaɔ̄ bei inɛ ɲa iyi à j̄i wa hai si bale, nɔ i so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛɛ fei i daa Ilaaɔ̄ si awɔ̄ ɲa i maa ceɔ̄ j̄iida. ¹⁴ Dulum kù nɛ ku nɛ si nɛ gbugbã má domi wooda kù nɛ gbugbã si nɛ amma didɔ̄i Ilaaɔ̄i í nɛ gbugbã si nɛ.

Ka je arui ice j̄iida ku ce

¹⁵ To, mii aa ka ce. Si bei Ilaaɔ̄ í ce nwa didɔ̄ nɔ wooda kù nɛ si wa gbugbã, dulum nii aa ka maa ce? Aawo, kù je bɛɛbɛ. ¹⁶ Ì mà sãa sãa ɲa bii ì so ara nɛɛ ì daa inɛ gɔ̄ si awɔ̄ ì waa jirimae ɲa, inɛ iyi ì waa jirimau be ɲa aruei ì je ɲa. Bii ì je arui dulum ɲa, kəkəɔ̄i í je iku, bii ì nɔ ì je arui Ilaaɔ̄ ku jirima ɲa, kəkəɔ̄i nɲu mɔ̄i á j̄ɔ̄ Ilaaɔ̄ ku ce nɛ inɛ dee dee ɲa. ¹⁷ Amma ka saabu Ilaaɔ̄ domi baa do iyi ì je arui dulum ɲa wo, nsei do inɔ akã ì waa jirima kukəsi iyi à da nɛɛ si awɔ̄. ¹⁸ À ya nɛ hai si awɔ̄i dulum, nɔ ì baa ì je arui ice j̄iida ku ce ɲa. ¹⁹ Ñ wa n s̄ɔ̄ nɛ ideu ih̄ɛi do yaasei kucei inɛ ɲa na gbugbã hai nɛ nɛɛ. Si bei ì tako ì so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛɛ ikã ikã ì daa riisi do laalɔ̄ si awɔ̄ bei aru ku ba i ceɔ̄ laalɔ̄ ɲa, nsei ì nɛ i so ikɔ̄i ara nɛɛ fei i j̄ɔ̄ ku je arui ice j̄iida ku ce ɲau ɲa ku ba daa nɛɛ ku má.

²⁰ Waati iyi ì waa je arui dulum ɲa, ì ya jilɔ̄ si i kù nɛ i ce mii iyi Ilaaɔ̄ wa tɔ̄ ɲɛi. ²¹ Riba yoomai ì ya ba ɲa waati bɛɛbɛ. Riba iyi ì ba ɲau wa mu nɛ anyɔ̄ nsei, nɔ iri ku kpae ikui. ²² Amma nsei à ya nɛ hai si awɔ̄i dulum ì baa ì je arui Ilaaɔ̄ ɲa, riba nɲɛi í je daa iyi í má, iri ku kpae mɔ̄i í je kuwɛɛ hai tã. ²³ Ribai dulum nii í je iku, amma amuai Ilaaɔ̄i í je kuwɛɛ iyi ci ya tã na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi Laf̄ɛɛ nwa.

7

Nje ku so í je nwa yaase

¹ Inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ì mà wooda ɲa, i kù mà ɲa iyi wooda í nɛ gbugbãi si amanɛ si waati iyi í wɛɛ si hunde nɲu akã? ² Bɛɛbɛ mɔ̄i abo à so məkə í nɛ ku wa bi məkəɛ si waati iyi məkəu í wɛɛ. Amma bii məkəu í ku abou í fita hai si woodai nɛɛ ku so mbe. ³ Na nɲu, bii məkəu í wɛɛ nɔ abou í koo í so məkə

mmu, abo à ce sakarai aa kpoo. Amma bii məkəɛ í ku, í fita si woodai nɛɛ ku soui. Waati bɛɛbɛ bii í so məkə mmu kù je à ce sakara má. ⁴ Bɛɛbɛ mɔ̄i inɛ inɛm ɲa, anu akã nɛɛ do Kirisi í j̄ɔ̄ inɛ mɔ̄ ì ku do nɲu ajɔ̄ nɔ ì fita hai si awɔ̄i wooda. Bɛɛbɛ ti inɛ mmui ì je ɲa. Ti inɛ iyi í j̄i hai si baleui ì je ɲa ku ba i so iso iyi í je ti Ilaaɔ̄ ɲa. ⁵ Waati iyi à wɛɛɔ̄ daa nwo nwa ɲa wo, kɔ̄ɔ̄ɛ laalɔ̄ iyi wooda í dede si wa wa ce ice si ikɔ̄i ara nwa ikã ikã fei nɔ wa bɔ̄ɔ̄ wa bi iku. ⁶ Amma nsei, si bei à ku si gãmɛi wooda, nɲu iyi wa mu wa wo bei aru, à fita hai si awɔ̄ɛ. Bɛɛbɛ aa ka yəkə ka cea Ilaaɔ̄ ice do daa tit̄ɔ̄ iyi í je ti Hundee, kaa je do daa nwo iyi í je ti wooda.

Wooda do dulum

⁷ To, beirei aa ka fɔ̄. Woodau dulum nii? Aawo, kù je bɛɛbɛ. Amma na saabui woodau í j̄ɔ̄ ñ mà dulum. Ntɔ̄ ntɔ̄, n kaa n mà mà kɔ̄ɔ̄ɛ dulum nii wo bii wooda kù ni n mà n ce kɔ̄ɔ̄ɛ. ⁸ Nɔ na woodau dulum í ba kpãa í bíim kɔ̄ɔ̄ɛ ikã ikã fei, domi bii wooda kù wɛɛ dulum mɔ̄ kaa wɛɛ. ⁹ Tako waati iyi n kù mà wooda, ñ wɛɛ wo, amma waati iyi ñ na ñ mà wooda, dulum í dedei ¹⁰ nɔ ñ ku. Bɛɛbɛi wooda iyi í nɛ ku j̄ɔ̄ n nɛ kuwɛɛ, ñ ba wee ikui í naam wa, ¹¹ domi dulum í ceɔ̄ wooda ice nɔ í wa inyii it̄im í kpam.

¹² Ntɔ̄ ntɔ̄ wooda í má nɔ ideɛ mɔ̄ í má, í je dee dee, í nɔ í s̄ia. ¹³ Debɛi mii j̄iidau í baa í jɛem kpãai iku? Aawo, kù je bɛɛbɛ. Dulum nii í kpam. Mii j̄iidai í so í na í kpam do. Nɲui í j̄ɔ̄ à yɔ̄ɔ̄ iyi dulum í je mii laalɔ̄ do ntɔ̄ nɔ í gaabu í caa.

Inɛ iyi dulum í kãmia

¹⁴ Ntɔ̄i à mà iyi woodai Ilaaɔ̄ ti Hundeei, amma amu amanɛi iyi à taa dulum ñ je arue. ¹⁵ Mii iyi ñ wa n ce n ci ya n mà yaaseɛ, domi mii iyi ñ bi, n ci ya n ce nɲu, amma mii iyi ñ cé, nɲui ñ ya n ce. ¹⁶ Bii ñ wa n ce iyi n kù bi, ñ jesi iyi wooda í s̄iai. ¹⁷ Amma bii bɛɛbɛi, kù je amui ñ wa n coo má, dulum iyi í wa sim nii wa coo. ¹⁸ Ñ mà sãa sãa iyi mii j̄iida kãma kù wa sim, waatɔ̄ daam nii ñ wa n fãa, domi waati kãma fei idəm í ya maa bi j̄iida ku ce, amma kucei n

ci ya n yəkɔ. ¹⁹ N ci ya n ce jiiɗa iyi n bi, í gbe laalɔ iyi n kù biu. ²⁰ Nɔ bii n wa n ce iyi n kù bi, kù je a ni amui n wa n coo, dulum iyi í wa sim nii wa coo.

²¹ To, n ye ide gɔ í wɛɛm. Nɲu wee. Waati iyi n bi jiiɗa ku ce fei, laalɔi í ya maa má sim. ²² Si idɔm woodai Ilaaɗ ku jirima í dɔ, ²³ amma si kucei ikɔ ikɔi aram fei n wa n ye ide mmu gɔ iyi wa ja do lasabum, nɔ wa cem arui dulum iyi í wa sim. ²⁴ Ilu inɔ kufɔi n je. Yooi á nyam hai si awɔi ara iyi wa bɔɔm ikuu ihɛ. ²⁵ N wa n saabu Ilaaɗ do saabui Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Bɛɛbe mɔi, n je arui woodai Ilaaɗ si idɔm, amma si daam n je arui gbugbái dulum.

8

Kuwɛɛ iyi Hundei Ilaaɗ wa mu nwa

¹ Na nɲu, nsei Ilaaɗ kaa ye taalei inɛ ɲa iyi à nɛ anu akã do Jesu Kirisi má. ² Hundei Ilaaɗi í ya jɔ inɛ ku ba kuwɛɛ na saabui Jesu Kirisi, nɔ gbugbái Hundeeui í nyam hai si gbugbái dulum do ti iku. ³ Mii iyi woodai Moizi kù yəkɔ ku ce si na iyi í jɔ mɔngɔi amanɛ ɲa í jɔ woodau í kua gbugbã, Ilaaɗ í coo. Dulum iyi í wa si arai amanɛ, í kiitɛ si waati iyi í jɔ Amai nɲu takɛ í so ara iyi í jɔ arai dulum dii amanɛ ɲa, nɔ í bɔɔ wa ku na ku je kuwɛɛ na dulum. ⁴ Ilaaɗ í ce bɛɛbei ku ba isɛnɛ nwa ku je dee dee si ide iyi woodau wa fɔ, awa iyi a kù waa nɛ si idɔɔbii ara nwa, í gbe si idɔɔbii Hundei Ilaaɗ. ⁵ Inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idɔɔbii ara, lasabu ɲa fei si daai arau í ya wa. Amma inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idɔɔbii Hundei Ilaaɗ, lasabu ɲa fei si mii iyi Hundeu í bii í ya wa. ⁶ Inɛ iyi lasabue fei í wa si idɔɔbii ara, ikui á je iri ku kpɛ. Amma inɛ iyi lasabue í wa si mii iyi Hundei Ilaaɗ í bi, lafɛɛ á ba kuwɛɛ do laakai ku sũ. ⁷ Inɛ ɲa mɔ iyi à waa too idɔɔbii ara, aɲai à je mbɛi Ilaaɗ ɲa. A kù waa jirima woodɛ, nɔ a kaa yəkɔ mɔm. ⁸ Inɛ ɲa iyi à waa too idɔɔbii ara a kaa yəkɔ a ce iyi á dɔa Ilaaɗ si.

⁹ Amma inɛ i kù waa too idɔɔbii ara, ì waa nɛ ɲai bei Hundei í bi, inɛ iyi Hundei Ilaaɗ í wa si ɲɛ. Inɛ iyi kù nɛ

Hundei Kirisi, lafɛɛ kù je ti Kirisi. ¹⁰ Nɔ bii Kirisi í wa si ɲɛ, baa do iyi ara ɲɛ í ku na dulum fei, hundee ɲɛ á maa wɛɛ domi ì je dee dee si wajui Ilaaɗ ɲa. ¹¹ Ilaaɗi í jɔ Jesu hai si balɛ. Nɔ bii Hundei nɲu iyi í jɔ Kirisi hai si balɛu í wa si ɲɛ á na ara iku ɲɛ ɲau mɔ kuwɛɛ na saabui Hundee iyi í wa si ɲɛu.

¹² Na nɲu inɛ inɛm ɲa, Ilaaɗi à nɛ ka saabu, kù je ara hee arau ku tilasi wa ka ceɔ mii iyi í bi. ¹³ Ntɔ ntɔ, bii ì waa ce idɔɔbii ara aa ku ɲa. Amma bii ì jɔ Hundei Ilaaɗ í sobi ɲɛ í kpaɔ kookoosui arau aa nɛ kuwɛɛ ɲa, ¹⁴ domi inɛ ɲa iyi Hundei Ilaaɗ wa gbã fei, aɲai à je amai Ilaaɗ ɲa. ¹⁵ Hundei iyi Ilaaɗ í mu ɲɛ kaa ce ɲɛ aru, kaa nɔ ku jɔ njo ku mu ɲɛ má, amma Hundeu ì ce ɲɛ amai Ilaaɗ ɲa, nɔ do saabuei aa ka yəkɔ ka kpe Ilaaɗ, ka ni Baaba. ¹⁶ Hundei Ilaaɗ takɛ wa sɔ hundee nwa iyi à je amai Ilaaɗ ɲa. ¹⁷ To, si bei à je amaɛ ɲa, nɲui í jɔ à nɛ baa si mii iyi í jile nwa. Aa ka nɛ ikpɛ do Kirisi ajɔ, domi bii à baa ijuukpãɛ ku kpɛ, bɛɛbe mɔi aa ka baa amboeɛ ku kpɛ má.

Amboe iyi á na ku naa

¹⁸ N mà wahalai nsei nwau ihɛ kù je nkãma do amboe iyi Ilaaɗ á na ku nyisi wa. ¹⁹ Baa mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka fei à waa degbe ajɔ nɲu do saasa, ajɔ si bii Ilaaɗ á jɔ a ye amboeɛ si amaɛ ɲa, ²⁰ domi mii ɲa iyi í taka fei à dási kpãai nfe ku ce, kù je na idɔɔbii aɲa taka ɲa, Ilaaɗi í coo bɛɛbe. Do nɲu fei, kpãa ku cɔu mɔ í wɛɛ ²¹ iyi Ilaaɗ á ya mii ɲau mɔ ku ba kãma ɲa ku maà beje má nɔ a nɛ ikpɛ si amboei ara ku nei amai Ilaaɗ ɲa. ²² À mà iyi hee nsei mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka fei à waa kakaai bei inaabo iyi wa kaka do ara kuroi kubí. ²³ Nɔ iyi í re mɔm, baa awa iyi Ilaaɗ í mu nwa Hundee bei fia kaazigi, à waa kaka si idɔ nwa à waa degbeò Ilaaɗ ku nyisi iyi à je amaɛ ɲa ntɔ ntɔ nɔ ku faaba ara nwa. ²⁴ Faabau í je tu wa, amma si kpãɛ ku cɔi à wa si titã. Bii à ye mii iyi à waa degbe, kudegbe kù wɛɛ má. Mii iyi amanɛ wa ye á maa cɔ kpãɛ má? ²⁵ Amma bii à waa cɔ

kpāai mii gɔ iyi a kù waa yε, aa ka maa degbeei do temua.

²⁶ Bεεβε mɔi Hundei Ilaaɔ́ í ya maa sobi wa si gbugbā hai ne nwa, domi a ci ya ka mà mii iyi í sía ka tɔɔ. Amma Hundeu takaei í ya tɔɔ Ilaaɔ́ na iri nwa do ide iyi í re ide ku fɔi amanε ηa. ²⁷ Nɔ́ Ilaaɔ́, nɔ́u iyi wa ye idɔi amanε ηa í mà mii iyi Hundeu wa lasabu, domi do idɔɔbiεi Hundeu wa tɔɔε na irii ine ηa iyi à je tεε.

²⁸ Nɔ́ iyi í re mɔm, à mà sãa sãa, ine ηa iyi à bi Ilaaɔ́, aɔ́a iyi í kpe si idɔɔbiε à je tεε, Ilaaɔ́ wa ce icε si mii iyi í ba ηa fei ku ba ku ce nɔ́a jiiida. ²⁹ Ntɔ́ ntɔ́, ine ηa iyi Ilaaɔ́ í cica hai tako, aɔ́ai í jile ku ba a jɔ́ Amaε. Si bεεβε Amaεui á je yemmai ifɔ́ nkpɔ́ nkpɔ́. ³⁰ Inε ηa iyi í cica í jileu, nɔ́ui í kpe ηa. Inε ηa iyi í kpeu í ce ηa dee dee. Inε ηa iyi í ce dee deeu í ce nɔ́a ikpɛi amboεε.

Kulai kubii Ilaaɔ́

³¹ Debei beirei aa ka fɔ́ má. Bii Ilaaɔ́ í je tu wa, yooi á yɔ́kɔ́ ku je mbεε nwa. ³² Ilaaɔ́ kù kɔ́ɔ́ amai nɔ́u takae, amma í jɔ́ à daa ine ηa si awɔ́ à kpaa na irii awa fei. Nɔ́u iyi í na wa amaεu bεεβε, beirei á ce iyi kù mu nwa mii iyi í gbe fei. ³³ Inε ηa iyi Ilaaɔ́ í cica, yooi á yɔ́kɔ́ ku má ηa dulum má. Kù wεε, domi Ilaaɔ́i í ce ηa dee dee. ³⁴ Tɔ́, yooi á yɔ́kɔ́ ku ye taale nɔ́a. Kù wεε, domi Jesu Kirisi í ku, nɔ́ iyi í re mɔm í jì hai si bale má, í wa awɔ́ njei Ilaaɔ́. Í nɔ́ wa tɔɔ́ Ilaaɔ́ na iri nwa. ³⁵ Yooi á yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubii Kirisi. Tɔ́nya? Mà wahala. Mà ijuukpã. Mà ari. Mà are. Mà mbirisi. Mà igũ. ³⁶ Ntɔ́ ntɔ́, Lafɛε, na iriei à ya ka wa si anui iku alɛɔ́ daakɔ́.

À waa cɔ́ wa bei angudã ηa iyi à waa bɔ́ ku saka, si bei kukɔ́i ide Ilaaɔ́ í fɔ́. ³⁷ Amma si mii ηau ihε fei à je igũ mam mam na saabui Kirisi iyi í bi wa, ³⁸ domi n̄ mà kam kam, nkāma kù wεε iyi á yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubie. Baa iku kaa yɔ́kɔ́, wala kuwεε, do amaleka ηa, do yiikoi lele ηa. Mii iyi í ba wa nnyi hee do iyi á na ku ba wa ala fei, kāma nɔ́a kaa yɔ́kɔ́. ³⁹ Mii ηa iyi à wa lele do iyi à wa ile hee

do mii iyi à taka fei, nkāma kaa yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubi iyi Ilaaɔ́ í nyisi wa si Jesu Kirisi Lafɛε nwa.

9

Ilaaɔ́ do inei Izireli ηa

¹ Ntɔ́i n̄ wa n fɔ́, amu inei Kirisi, n kaa n sɔ́ ibo. Idɔm do Hundei Ilaaɔ́ à jesi iyi ntɔ́i. ² Inɔm í fɔ́ ntɔ́ ntɔ́ na Zuifu kpaasi ηa nɔ́ n̄ ya n maa n ce araare nɔ́a waati kāma fei. ³ An jesi Ilaaɔ́ ku ceekpem nɔ́ ku fεεfεem do Kirisi ku ba ine ηa iyi à je dimim a ba faaba. ⁴ Aɔ́ai à je inei Izireli ηa, ine ηa iyi Ilaaɔ́ í cica a je tεε bei amaε ηa, nɔ́ í nyisi ηa amboεε. Do aɔ́ai í dī akabuue ηa, nɔ́ í na ηa wooda do kpāae ku tɔɔ́, do idei kuwāε. ⁵ Bala nɔ́a ηai à je inei Ilaaɔ́ ηa. Si dimi nɔ́ai Kirisi í fita bei amanε nɔ́u iyi í re mii fei. Nɔ́ui í je Ilaaɔ́, nɔ́u iyi í jɔ́ ka maa saabu hee do aɔ́ fei. Ami.

⁶ Kù je n̄ wa n ni ide iyi Ilaaɔ́ í wāu í je ngbe, amma kù je ine ηa iyi à bí si dimii inei Izireli ηau feii à je inei Izireli do ntɔ́. ⁷ Kù nɔ́ kù je ine ηa iyi à bí si dimii Aburhamu feii à je tɔ́kue ηa do ntɔ́, domi Ilaaɔ́ í sɔ́ Aburhamu í ni, dimii amai Izaaki ηai aa je tɔ́kue ηa. ⁸ Waatɔ́ kù je amai Aburhamu ηa feii à je amai Ilaaɔ́ ηa, í gbe amu ηa ηa iyi Ilaaɔ́ í cea kuwāε ηau, aɔ́a akã. ⁹ Ide iyi Ilaaɔ́ í wāɔ́ Aburhamu wee, í ni, adɔ́ gɔ́ suku be iyi ihε an nyi wa má, hee waati bεεβε Sara á bí ama inemɔ́kɔ́.

¹⁰ Kù je iyi be nɔ́u akã, amai Rebeka minji ηau fei sika ηai. Baa nɔ́ai í je bala nwa Izaaki. ¹¹⁻¹² Amma do nɔ́u fei, hee Rebeka ku maa bí ηa, si waati iyi a kù ce jiiida gɔ́ titã hee má je laalɔ́, Ilaaɔ́ í sɔ́ Rebeka í ni, ine sintei á ya sūa ine ankāanyiu iri ile. Í fɔ́ bεεbei ku ba ku nyisi iyi nɔ́u í ya cica ine ηai bei nɔ́u takai nɔ́u í bi, nɔ́ í kpe ηa si bei nɔ́u takae í jile, kù je na kuce nɔ́a. ¹³ Tiai idei Ilaaɔ́ í fɔ́ má í ni, Ilaaɔ́ í ni, n̄ bi Zakɔ́bu nɔ́ n̄ cé Ezau.

¹⁴ Debei, beirei aa ka fɔ́ nsei. Ilaaɔ́ kù je dee deei? Aawo, kù je bεεβε, ¹⁵ domi í sɔ́ Moizi í ni, ine iyi n̄ bii an cea didɔ́, nɔ́ ine iyi n̄ bii an ce araareε. ¹⁶ Na nɔ́u, kù je na idɔɔbii ine gɔ́, kù nɔ́ kù je na kookaai ine gɔ́, amma na araarei

Ilaaḏi. ¹⁷ Bεεbei kukḗi idei Ilaaḏ wa fḗ idei Faraḏ, nḗu iyi Ilaaḏ í le idḗe í ni n kḗ n ceε ilaalui ku ba inε ηa a ye gbugbām siε, nḗ inei andunya fei ku gbḗ irim.

¹⁸ Bεεbei Ilaaḏ í ya ce araarei inε iyi í bi, nḗ ku le idḗi inε mḗ iyi í bi.

¹⁹ Bii bεεbei, inε gḗ á yḗkḗ ku sḗm ku ni, Ilaaḏ kù ne kpāa ku ye taalei amanε ηa má, domi inε kāmā kaa yḗkḗ ku dede si mii iyi í jile. ²⁰ Awḗ iyi ì waa fḗ bεεbe, yooi ì je ì bei ì kakḗo Ilaaḏ. Caka á yḗkḗ ku bee woo ma ku ni, na mii í ce ì mam be ihē? ²¹ Kù je woo ma cakai á ceḗ ama bei ì bi ba. Si ama akāu be kaa yḗkḗ ku ce caji iyi à ya maa ceḗ ice waati kāmā fei do caka iyi í ne bεεε í re ba.

²² To, yaaseu be wa nyisi mii iyi Ilaaḏ í ce. Í bi ku nyisi inε gḗ ηa idḗokḗ nlaε do gbugbāε. Amma í temuai titā do inε ηa iyi idḗe í kḗ siu, aḗa iyi à ye bei caka ηa iyi aa nyḗu. ²³ Amma í bi ku nyisi inε gḗ ηa mḗ bei amboεε í la í to. Aḗai í ce araare ηa nḗ í ce sḗolu ηa hai ku kpe a ne ikpē si amboεε. ²⁴ Inε ηau awai. Si inḗ nwa Zuifu ηa do hai je Zuifu ηa à wasi. Ilaaḏi í kpe awa fei. ²⁵ Bεεbei walii Ozee í fḗ si tiaε í ni, Ilaaḏ í ni,

Inε ηa iyi a kù je tom wo, nsei an kpe ηa inεm.

Dimi ηa iyi n kù bi wo, nsei an kpe ηa baakḗom ηa.

²⁶ Nḗ tengi bii ñ sḗ ηa wo ñ ni, i kù je inεm ηa,

Be moi an kpe ηa má amam ηa, amu iyi ñ je irii kuwεε.

²⁷ Nḗi walii Ezai í fḗ ide hee lele na irii inei Izireli ηa í ni, baa bii inei Izireli ηau à kpḗ bei sāai acii ido, inε mbḗi á ba faaba. ²⁸ Ide iyi Ilaaḏ í fḗu á kḗi mam mam si andunya, nḗ kaa kpe mḗm.

²⁹ Í ye mbε bei walii Ezai í tako í fḗu iyi í ni,

Bii Aḗ Lafēε, ilu gbugbā fei kù jḗ nwa fiti mbḗi amanε ηa wo ni,

Awa fei aa ka kui wo bei inei Sodomu ηa,

Do inei Gḗmḗo ηa.

Inei Izireli ηa do laabaau jiida

³⁰ Debei, beirei aa ka fḗ. Bei aa ka fḗ wee, dimi mmu ηa iyi a kù waa de à

je dee dee si wajui Ilaaḏ wo, nsei à je dee dee na saabui naane ku dasi ηa.

³¹ Amma inei Izireli ηa iyi à waa de aḗa a too wooda ku ba aḗa a je dee dee si wajui Ilaaḏ, kù ce. ³² Na mii. Si na iyi í jḗ inei Izireli ηa a kù dedεε do naane ku dasi, í gbe do ice ηa. À koose si kuta iyi í ya jḗ inε ηa a kooseu. ³³ Idei kukḗu wa fāa í ni,

Wee ñ wa n jile inε gḗ Siḗo iyi í ye bei kuta bi ku koose.

Nḗui á jḗ inε gḗ ηa a cuku,

Amma inε iyi í dasie naane kaa ye anyḗ.

10

¹ Inε inεm ηa, iyi ñ bi si idḗm fei do iyi ñ wa n tḗo Ilaaḏ, nḗui í je dimim ηa a ba faaba. ² Ntḗ ntḗ, an yḗkḗ n fḗ na iri ηa n ni à waa cea Ilaaḏ ice do himma, amma a kù ne kumà. ³ A kù mà bei Ilaaḏ í ya ceḗ inε dee dee, nḗui í jḗ à de kpāa ηa bei aa ce a jeḗ dee dee, nḗ a kù waa too si kpāa iyi Ilaaḏ í jile. ⁴ Kpāa iyi Ilaaḏ í jileui í je Kirisi iyi í na í kpa irii woodai Moizi nḗ inε iyi í dasie naaneu fei á je dee dee si wajui Ilaaḏ.

Faabau í je ti inε ηa iyi à dasi Lafēε naane fei

⁵ Ide iyi Moizi í kḗ si yaase bei inε á jeḗ dee dee si wajui Ilaaḏ si wooda ku jirima wee. Inε iyi wa jirima wooda ηau fei, si nḗui á ba kuwεε. ⁶ Amma ide iyi à kḗ si yaase bei amanε á jeḗ dee dee na naane ku dasi wee. Maà ti i fḗ si idḗe i ni, yooi á bḗ lelei Aḗ. Bii ì waa fḗ bεεbe, í ye bei ì waa de Kirisi ku kita wai. ⁷ Nḗ i maà ti i fḗ i ni, yooi á lḗ lelei ile. Bii ì waa fḗ bεεbe, í ye bei ì waa de ku dede Kirisi hai si bale mái. ⁸ Debei, beirei ideu wa fḗ. Bei wa fḗ wee. Ide iyi ì waa dedεu kù jiiε, í wa si gelee mḗm do si idḗe. Ideu nḗui í je idei naane ku dasi iyi à waa waazo, iyi í ni, ⁹ bii ì fḗ do gelee ì ni Jesui í je Lafēε, nḗ ì dasi naane si idḗe iyi Ilaaḏ í dedεε hai si bale, aa ba faaba, ¹⁰ domi do idḗi amanε í ya dasiḗ naane ku ba ku je dee dee si wajui Ilaaḏ, nḗ do gelee moi í ya fḗo ide ku ba ku baḗo faaba. ¹¹ Tiai idei Ilaaḏ í nḗ í fḗ í ni, inε iyi í dasie naane fei kaa ye anyḗ. ¹² Bεεbei inε gḗ kù je ikā, hai Zuifu ηa hee ku bḗ do dimi mmu ηa

fei. Anja fei Lafɛɛ akāi à nɛ. Amanie mɔ́ í je ti inɛ ɲa iyi à waa tɔɔe fei. ¹³ Debei inɛ iyi wa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ fei á ba faaba, si bei ideí Ilaaɔ́ í fɔ́.

¹⁴ Nɔ́ beirei inɛ ɲa aa ce a tɔɔe bii a kù dasie naane. Mà beirei aa ce a dasie naane bii a kù gbɔ́ ideɛ. Nɔ́ beirei aa ce a gbɔ́ ideɛ bii inɛ gɔ́ kù ce waazoi ideu. ¹⁵ Nɔ́ beirei aa ce a ce waazoi ideu bii kù je inɛ gɔ́ í be ɲa. Kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, inɔ́ didɔ́ nɔ́i kunaai inɛ ɲa iyi à dabii à waa sisi laabaau jiidau. ¹⁶ Amma kù je inɛ feii í jesi ideí laabaau jiidau. Beɛbei walii Ezai mɔ́ í fɔ́ í ni, Lafɛɛ, yoo ɲai à dasi waazo nwau naane. ¹⁷ Beɛbe mɔ́i naane ku dasi wa naai hai si ide iyi inɛ wa gbɔ́. Nɔ́ ide iyi à waa gbɔ́u ideí Kirisii.

¹⁸ Amma n̄ wa n beei, Zuifu ɲa a kù gbɔ́ ideui? À gbɔ́, domi à kɔ́ à ni, Woo ce waazo ɲau à dabii si andunya fei

Nɔ́ inɛ fei í gbɔ́ ide ɲa.

¹⁹ To, n̄ wa n bee má, inɛi Izireli ɲa a kù gbɔ́ yaasei ideu ba. À gbɔ́, si bei Moizi í tako í kɔ́ na iri ɲa í ni,

Ilaaɔ́ í ni,

An dede igu ɲɛ do dimi gɔ́ iyi a kù waa saalu bei dimi,

Nɔ́ n dede idɔ́kɔ́ ɲɛ do dimi hai nɛ bisi.

²⁰ Ezai mɔ́ í kɔ́ do wɔ́kɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, Inɛ ɲa iyi a kù waa dedeem ɲai à yem, Nɔ́ n̄ nyisi ɲa aram, kù nɔ́ kù je anjai à tɔ́m.

²¹ Amma si gāmei irii inɛi Izireli ɲa í kɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, hai daakɔ́i n̄ to awɔ́ bi hai gbɔ́ ide ilu ití ku yika ɲa.

11

Ilaaɔ́ kù kɔ́si inɛi Izireli ɲa

¹ Debei n̄ wa n beei, Ilaaɔ́ í kɔ́si inɛɛ ɲai? Aawo, kù je beɛbe, domi amu takam inɛi Izirelii n̄ wa n je, n̄ je tɔ́kui Aburhamu si dimii Benzameɛ. ² Ilaaɔ́ kù kɔ́si inɛɛ ɲa iyi í tako í cica hai kukpɛu. Mà i kù mà ɲa bei kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ í fɔ́ ɲa si waati iyi Elii í bɔ́ɔ taalei inɛi Izireli ɲa bi Ilaaɔ́ í ni, ³ Lafɛɛ, inɛ ɲau à kpa waliie ɲa nɔ́ à kɛkɛ bi kuweeɛ ɲa. Amu akāi n̄ gbe iyi n̄ wa n jirimae, à nɔ́ à waa de hundem ku nya. ⁴ Amma Ilaaɔ́ í jɛaa í ni, n̄ nɛ amanɛ dubu mɛɛje

má iyi a kù gule si wajui iwɛ́ iyi à ya kpe Baali.

⁵ Beɛbe mɔ́i, baa nsei inɛi Izireli mɔ́ ɲa à waa jirima Ilaaɔ́, anja iyi í cica na didɔ́ɛu. ⁶ Í cica ɲai na didɔ́ɛ, kù je na icɛ. Bii í je do icɛui, didɔ́u kù je didɔ́ má.

⁷ Ntɔ́ ntɔ́ beirei í ce. Inɛi Izireli ɲa a kù ba mii iyi à waa de. Si inɔ́ ɲa inɛ ɲa iyi Ilaaɔ́ í cicai à baa. Inɛ ɲa iyi à gbe à lele idɔ́ ɲa. ⁸ Na irii ɲai kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ í ni,

Ilaaɔ́ í da ɲa si sisi njoo si idɔ́.

Nɔ́ í mu ɲa iju iyi a kaa yɔ́kɔ́ a yɛ̀ɔ́ ilu. Nɔ́ í mu ɲa ití iyi a kaa yɔ́kɔ́ a gbɔ́ɔ́ ide hee do nnyi fei.

⁹ Nɔ́ Davidi mɔ́ í ni,

Jingau ɲa ku je ɲa cekūm do taaɔ,

Nɔ́ ku nyi ku je ɲa bi ku koose má

Ku ba a koo a ba ijuukpā.

¹⁰ Jɔ́ ilu kuku ku wa si iju ɲa a maà ye ilu.

Nɔ́ i jɔ́ a ya bate a maa cèɔ́ icɛ do ajɔ́ fei.

¹¹ Nɔ́i í jɔ́ n̄ wa n bee, si waati iyi inɛi Izireli ɲa à koose, à cukui hee do ajɔ́ fei? Aawo, kù je beɛbe. Amma na kucuku ɲai í jɔ́ dimi mmu ɲau mɔ́ à baɔ́ faaba ku ba igu ɲa ku dede si ɲa.

¹² Debei, si bei kucukui inɛi Izireli ɲa í jɔ́ hai je Zuifu ɲa à ba amanii Hunde, nɔ́ kukayei inɛi Izireli ɲa í kɔ́ɔsi amanii dimi mmu ɲa, zaka beirei amanii dimi mmu ɲau á la ku to waati iyi inɛi Izireli ɲa fei aa na a ba kpāai faaba.

Dimi mmu ɲa à ba faaba

¹³ Inɛ dimi mmu ɲau be, inɛi n̄ wa n ba ide ku fɔ́, amu iyi n̄ je woo be bi tu ɲɛ. N̄ ya n maa nɛ inɔ́ didɔ́i do icem iyi n̄ wa n ce. ¹⁴ Si icɛu bei n̄ wa n de kpāa n dedèɔ́ igui dimim ɲa, ku ba inɛ gɔ́ ɲa ɲa a ba faaba. ¹⁵ Ilaaɔ́ í jɔ́ hai je Zuifu ɲa à dɔ́ do ɲɲu si waati iyi í jɔ́ Zuifu ɲa titā. Debei, beirei á ye si waati iyi á gba ɲa má. Nɲu bei á jɔ́ anja iyi à ku wo a baa si kuweɛ.

¹⁶ Si iyafūi pɛɛ iyi à kpo, bii pɛɛ sinte iyi à ceu í je ti Ilaaɔ́, debei pɛɛu fei ti Ilaaɔ́i. Beɛbe mɔ́i bii icāi j̄i í je ti Ilaaɔ́, do amaawɔɛ ɲa fei ti Ilaaɔ́i. ¹⁷ Amma nsei à cafe amaawɔ́ gɔ́ ɲa hai si j̄i ndii olivi, nɔ́ inɛ iyi ì je amaawɔ́i j̄i ndii

sako, inɛi à sãsi agbɛ nɛa. Nsei wee, inɛ mɔ̀ ì waa ba inyi iyi wa naa si amaawɔ̀ nɛa hai si icãu. ¹⁸ Na nɛu, i màà tɔ̀ fufu nɛa si amaawɔ̀ nɛa iyi à cafeu. Bɛirei aa ce ì tɔ̀ fufu nɛa. I jò ì mà nɛa iyi kù je inɛi ì waa mu icãu, icãu nɛi wa mu nɛ.

¹⁹ Inɛ akã nɛɛ gɔ̀ á ni, à cafe amaawɔ̀ nɛa bei ku ba a sãsim si agbɛ nɛa. ²⁰ Ntɔ̀, à da nɛi na naanɛ hai dasi nɛa, nɔ̀ awɔ̀ mɔ̀ ì wa agbɛu bei na naanɛ ku dasiɛ. Màà tɔ̀ fufu, amma ce nɔ̀, ²¹ domi bii Ilaaɔ̀ kù jò amaawɔ̀ sinte nɛa, á na ku jò awɔ̀ mɔ̀? ²² Debɛi, cɔ̀ jiida ku jɛi Ilaaɔ̀ do kugaabuɛ. Í gaabu si inɛ nɛa iyi à cuku, amma í je inɛ jiida bi tɛɛ. Awɔ̀ de leekí dim dim si jiida ku jɛɛ. Bii kù je bɛɛbɛ aa da awɔ̀ takɛ. ²³ Bii aɛa mɔ̀ a kù mɔ̀si idɔ̀ ku lele nɛa, Ilaaɔ̀ á sindo nɛa si agbɛ bii à wau wo, domi á yɔ̀kɔ̀ ku sindo nɛa si agbɛ nɛa má. ²⁴ Bii Ilaaɔ̀ í daɛ wa hai si jii ndii olivii sako nɔ̀ í másiɛ si jii ndii olivi iyi à waa logooa iyi kù je icuɛ, debɛi, kaa gaabuua ku sindo amaawɔ̀u si jii ndii nɛu takɛ.

Inɛi Izireli nɛa aa ba faaba

²⁵ Inɛ inɛm nɛa, n kù bi asiii ideu ihɛ ku manji nɛɛ hee ku jò ì maa cɔ̀ ara nɛɛ ilu bisi nɛa. Asiiu wee. Idɔ̀i inɛi Izireli fiti mbɔ̀ nɛa í lei titã hee kukpɔ̀i dimi mmu nɛa iyi aa ba faabau ku kɔ̀. ²⁶ Si bɛɛbɛ, inɛi Izireli nɛa fei aa ba faabau, si bei à kɔ̀ à ni, Ilaaɔ̀ í ni, Woo Faabau á naai hai Siɔ̀, Nɔ̀ ku nya lasabu hai mà bɛɛrɛm hai si dimii Zakɔ̀bu.

²⁷ Iyi ihɛi í je akabuu iyi an dɛi do aɛa si waati iyi an kpa ide i dulum du nɛa.

²⁸ Si tuubai laabaau jiidau Zuifu nɛa à je mbɛi Ilaaɔ̀, nɔ̀ nɛu bei í baa í je aranfãanii inɛ, amma si tuubai kucica, à je inɛ nɛa iyi Ilaaɔ̀ í bi hee nsei na bala nɛa nɛa. ²⁹ Ilaaɔ̀ í bi nɛa hee nsei domi ci ya ce mua ngba nɔ̀ ci ya sinda idɔ̀ hai si inɛ nɛa iyi í kpe. ³⁰ Tako wo ì donda Ilaaɔ̀ nɛa, amma nsei Ilaaɔ̀ í too si ide hai gbɔ̀i Zuifu nɛa í ceò araare nɛɛ. ³¹ Nsei si bei Ilaaɔ̀ í ce nɛɛ didɔ̀ na saabui ide hai gbɔ̀ nɛa, bɛɛbɛ mɔ̀i á too si araare iyi í nyisi nɛ ku ba ku ce araare aɛa

mɔ̀. ³² Ntɔ̀ ntɔ̀, Ilaaɔ̀ í jò inɛ fei í baa í je arui ide hai gbɔ̀, ku ba ku ce araare inɛ fei.

Kulai Ilaaɔ̀

³³ Irei ì gbɔ̀ bei amanii Ilaaɔ̀ do bisie do kumàɛ í la í to. Inɛ gɔ̀ kaa yɔ̀kɔ̀ ku mà yaasei lasabuɛ. Inɛ gɔ̀ mɔ̀ kù nɔ̀ kù wɛɛ iyi á mà kpãɛ sãa sãa.

³⁴ Bɛɛbɛi kukɔ̀i ide i Ilaaɔ̀ í ni, Yooi í mà lasabui Aɔ̀ Lafɛɛ. Mà yooi í muaa bisi aɔ̀ gɔ̀.

³⁵ Yooi í tako í muaa ngɔ̀gɔ̀ ku bei ku maa degbe ku sãa nɛu gbese.

³⁶ Ilaaɔ̀i í je irii mii fei, hai bi tɛi fei ndɛɛ wa naa. Nɔ̀ mii fei í wɛi na iriɛ. Amboe ku je tɛ hai nsei hee do aɔ̀ fei. Ami.

12

Kuwɛ titɔ̀ iyi í wɛɛ na irii Ilaaɔ̀

¹ Na nɛu inɛ inɛm nɛa, n wa n tɔ̀ nɛi na saabui araare iyi Ilaaɔ̀ í ce nɛɛ, i na Ilaaɔ̀ ara nɛɛ. I jò kuwɛɛ nɛɛ ku jɛaa bei kuwɛɛ gɔ̀ iyi í má nɔ̀ í síaa si. Do yaase bɛɛbɛi í sía i ya tɔ̀ Ilaaɔ̀ nɛa. ² I màà ya ce kucei inɛi andunya nɛa, amma i jò Ilaaɔ̀ ku mu nɛɛ lasabu titɔ̀ iyi á kpaasiò kuwɛɛ nɛɛ, ku ba i mà iyi í je idɔ̀bii Ilaaɔ̀ nɛa. Idɔ̀biiɛu wee, iyi í je jiida, iyi í dɔ̀ do iyi í kɔ̀ mam mam.

³ Na didɔ̀ iyi Ilaaɔ̀ í muum, n wa n sɔ̀ inɛ fei, i màà jile ara nɛɛ tengi bii i kù to nɛa, amma inɛ fei ku jile araɛ si zaka bei Ilaaɔ̀ í muaa naanɛ. ⁴ Si ara akã ikɔ̀ ikã ikã í wa si nɔ̀ aɛa fei do ice nɛa.

⁵ Bɛɛbɛ mɔ̀i, baa bii awa à kpɔ̀ à je ara akã si Kirisi nɔ̀ à dɛi si nɛi bei ikɔ̀ ikã ikã arau. ⁶ Bɛɛbɛ mɔ̀i à nɛ amua ikã ikã iyi Ilaaɔ̀ í ce nwa si didɔ̀ɛ. Inɛ iyi í nɛ amuai ide iyi wa naa hai bi Ilaaɔ̀ ku sɔ̀ inɛ nɛa, ku ceò ice si bei naanɛ ku dasiɛ í to. ⁷ Inɛ iyi í nɛ amuai ku cea inɛ nɛa ice si igbɛu, ku coo. Inɛ iyi í nɛ amuai inɛ nɛa ku kɔ̀ si ide i Ilaaɔ̀ ku kɔ̀ nɛa si. ⁸ Inɛ mɔ̀ iyi í nɛ amuai inɛ nɛa ku mua gbugbã ku coo. Inɛ mɔ̀ iyi í ya yɔ̀kɔ̀ ku ce amua ku coo do inɔ̀ akã. Inɛ ngbo ku ce iceɛ do himma. Inɛ iyi í nɛ amuai ilu are nɛa ku sobi ku coo do inɔ̀ didɔ̀.

⁹ I màà jò kubi nɛɛ ku je do muafiti. I saa laalɔ̀ nɔ̀ i leekí si jiida ku ce dim dim nɛa. ¹⁰ I bi nɛ nɛa, i ce kookaai i ya

màò bɛɛɛi nje ɲa. ¹¹ I maà jò himma nɲe ku kaye, amma i ya maa cea Aɔ Lafɛɛ ice ɲa, nɔ i jò Hundee ku maa ce ice si ɲe. ¹² I weeò inɔ didɔ ɲa na kpāa ku cɔu. I temua si wahala ɲa. I maà ya gbɛɛji do kutɔɔ ɲa. ¹³ I ya sobi ine ɲa iyi à je ti Ilaaɔ si bukaatai mii iyi à bi. Nɔ i ya yaae ine njoo ɲa. ¹⁴ I ya weea ine ɲa iyi à waa kpā ɲe iju. I wee nɲa ɲa, i maà ceekpe ɲa. ¹⁵ Ine ɲa iyi à wa si inɔ didɔ i ba ɲa inɔ didɔ ku kpɛ, ine ɲa mɔ iyi à waa kpata i ba ɲa ku kpata ɲa. ¹⁶ I ya ne anu akā ɲa, i maà jò lasabui ara ku so ku wa si ɲe, amma i ya kaye ara nɲe ɲa. I maà ya jile ara nɲe ilu bisi ɲa.

¹⁷ I maà ya sãa ine gɔ laalɔ ɲa. I ya maa de i ce iyi í je jiida si gāmei ine fei ɲa. ¹⁸ Bii í je á ce i ce kookaai baa yooma fei i jò inɛò ine fei i ya dɔ ɲa. ¹⁹ Inɛ kpaasim ɲa i maà ya de i sãa nje gbesei laalɔ ɲa, amma i ya jò Ilaaɔ ku sã nɲe gbesei idɔkɔ, domi à kɔɔ à ni, Aɔ Lafɛɛ í ni,

Amui an sã gbesei idɔkɔ.

²⁰ Nɔ à kɔɔ má à ni,

Bii ari wa kpa mbeɛɛ, náa ije ku je.

Bii agbe wa kpa, muua inyi ku mɔ,

Domi bii ì waa ceaa beɛbe, í ye bei ina nyenyeyi ì waa koaa si iri.

²¹ Maà jò laalɔ ku kāmiae, amma jò i kāmiae do jiida ku ceɛ.

13

Ka jirima ilaalui ile nwa ɲa

¹ Ine fei ku jirima ilaalui ileɛ, domi ilaalui kāmā kù weɛ iyi kù je do kumāsii Ilaaɔ. Ilaalu ɲa iyi à weɛ fei Ilaaɔi í jile ɲa. ² Na nɲu, bii ine í donda idei ilaalui, ide iyi Ilaaɔ í jilei í kasi. Nɔ ine ɲa iyi à waa kɔ ide dimi beɛbe, à waa dedea ara ɲa taalei. ³ Ntɔ ntɔ, woo ce jiida ɲa a kù ne zigiida do ine ɲa iyi à waa mu ilɛu, í gbe woo ce laalɔ ɲa. Bii i kù bi njo ku muɛ si gāmei ilaalui ɲau, ce jiidaɛ, aa ne sie inɔ didɔ. ⁴ Ilaalu ɲa à waa ce icei Ilaaɔi na aranfāani nɲe. Amma bii ì waa ce laalɔɛ ɲa, i ce njo nɲa, domi a kù waa mu taakuba si ngbe. Anɲa mɔ woo ce icei Ilaaɔ ɲai ku ba a sã gbesei idɔkɔi Ilaaɔ nɔ a kpā ine ɲa iyi à waa ce laalɔ iju. ⁵ Na nɲu, ì ne i

sũ nɲa iri ile ɲai, nɔ kù je si na iyi í jò ì waa ce njo ijuukpā nɲu akā ɲa, amma ku ba idɔ nɲe ku maà ye taale nɲe.

⁶ Nɲui í nɔ í jò ì waa sã fiaɪ lɛmpoo má ɲa, domi ine ɲa iyi à waa mu ilɛu anɲa mɔ woo ce icei Ilaaɔ ɲai nɔ à na ara nɲai mam mam. ⁷ I sãa ine fei iyi ì ne i sã ɲa. Ine ɲa iyi ì ne i sãa lɛmpoo i sã nɲa ɲa. Ine iyi ì ne i sãa fiaɪ duani i sãa lafɛɛ. Ine iyi ì ne i jirima fei i jirima lafɛɛ ɲa. Ine iyi ì ne i mà beɛɛɛ, i màa ɲa.

Ka bi nje

⁸ I maà ya mu gbesei ine gɔ. Gbesei mii akāi í ne ku wa si anini nwa, nɲui í je kubi, domi ine iyi í bi ine ɲa wa kɔ wooda feii. ⁹ Ntɔ ntɔ, wooda ɲau ihɛ iyi í ni, i maà ce sakara, nɔ i maà kpa ine, nɔ i maà ce ile, nɔ i maà ce bine, do wooda ikā ikā iyi í gbe fei aa yɔkɔ a tɔtɔɔ ɲa si wooda akā. Wooda akāu wee, bi ine mmu bei ì bi araɛ. ¹⁰ Bii kubi í wa si gāme nɲe i kaa yɔkɔ i cea nje laalɔ ɲa. Na nɲu, bii ì bi nje ì waa jirima wooda ɲau fei ɲai.

Ka tã sɔɔlu ka maa degbeò kunyii Kirisi wa

¹¹ Í sãa i ce beɛbe ɲa, domi ì mà ɲa si waati bii à wa nsei. Í to i jì hai si iri njoo ɲa, domi waati iyi Lafɛɛ á faaba wa mam mam í maai wa nsei í re waati iyi à sinti dasi naane. ¹² Idū í dū wa koo, nɔ amɛɛjumá í maai wa. Na nɲu, ka jò icei ilu kuku ku ce, nɔ ka so jñei igū iyi á jò ka jabu si inya kumá. ¹³ I jò ka ne dee dee awa iyi à je inɛi inya kumá ɲa. Ka maà jò ije ku bi nwa do atɛ ku mɔ nwa ku la ku caa, ka maà ne adei abo do daa beɛteke ku ce, nɔ ka jò ija do igu. ¹⁴ Amma i so daa titɔi Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa, nɔ i maà jò daai inɛ taka nɲe ku maa nɛò ɲe i maa ceò bine má ɲa.

14

Maà ye taalei kpaasi woo dasi Jesu naane

¹ I gba ine iyi naane ku dasie kù ne gbugbã, nɔ i maà ya ye taalei ide iyi wa lasabu. ² Ine ihɛ wa tamaa si iyi nɲu á yɔkɔ ku je ije fei. Ine ihɔ mɔ iyi kù

ne gbugbã si naane ku dasieü, ci ya ña ña. ³ Ine iyi wa je mii iyi í ba fei ku maà donda ine iyi ci ya je mii fei, nò ine mò iyi ci ya je mii iyi í ba fei, ku maà ye taalei ine nje iyi wa je mii fei, domi Ilaađi í gba lafëe. ⁴ Beirei awò ì ye ì bei ì waa kiitiò amaacei ine mmu gò. Bii wa leekí si icëe walakò bii í nò í fúsi awò mòi ideí irii lafëei. Amma á maa leekí domi Ađ Lafëe í ne gbugbã ku muaa gbugbã.

⁵ Ine gò ña à ya tamaa bei ajò gò ña à re nje do beerei, nò ine gò ña mò à ya maa tamaa mà iju iyi í má fei akã. Si ide ñau ihë í sía ine fei ku mu iyi í je lasabui idòe dim dim. ⁶ Ine iyi wa tamaa ajò gò ña à re nje do beere, wa cooi na Ađ Lafëe. Ine iyi wa je ije iyi í ba fei, na irii Ađ Lafëei wa jòò, domi í ya saabu Ilaađi titã na ijeu. Ine mò iyi kù waa je mii fei, na irii Ilaađi kù waa je, í nò wa saabu. ⁷ Kuweei ine kãma nwa kù je ti nñu akã, beere mòi do ikue. ⁸ Ntò ntò, bii à wee, à weei na irii Lafëe, bii à nò à ku mòi, na irii Lafëei à ku. Na nñu, bii à waa wee walakò bii à ku, ti Lafëei à je, ⁹ domi Kirisi í ku nò í dede hai si bale má ku ba ku je Lafëei ine ña iyi à ku do ine ña iyi à wee. ¹⁰ To, bii beerei, na mii í ce awò ì waa ye taalei kpaasie. Mà na mii í ce ì waa donda kpaasie. Awa feii aa ka leekí ajò akã si wajui Ilaađ ku kiiti nwa. ¹¹ Ajò nñui kukò ideí Ilaađu ihë á kò tengi bii í ni, Ađ Lafëe í ni, Amui ñ je kuwee, ine fei á na ku gule si wajum.

Nò ine fei ku saabum do gelee.

¹² Beere mòi awa fei aa ka fò tu wa si wajui Ilaađ.

Maà ce ngògò iyi à dasi kpaasie kurara

¹³ Na nñu, i maà ya kiiti nje ña. Amma ce laakai i maà ti i ce ngògò iyi á jò kpaasie ku rara ku dasi dulum. ¹⁴ Na saabui Lafëe Jesu ñ mà kam kam iyi sònda kãma kù je ìwò. Amma bii ine gò wa doo sònda gò ìwò, bi teeí í je ìwò. ¹⁵ Bii inò kpaasie í fò na ije gò iyi ì waa je, wa nyisi iyi i kù waa ne si kpãai kubi má. Maà jò ideí ije ku jò ine gò iyi Kirisi í ku na irie ku ce nfe. ¹⁶ Iyi ì ye í síae

ku ce, maà ti i coo do yaase bei á jò ine ña a fò laalòe. ¹⁷ Bommai Ilaađ kù je ideí kujè do kumò, bii kù je dee dee ku je do laakai ku sù do inò didò iyi Hundei Ilaađ wa mu nwa. ¹⁸ Ine iyi wa cea Kirisi ice si yaase beere, lafëei Ilaađ á bi, nò baa amane ña aa saabu.

¹⁹ Na nñu, ka de mii iyi á naaò laakai ku sù wa do mii iyi á mu nwa gbugbã si naane ku dasi nwa. ²⁰ I maà beje icei Ilaađ na ideí ije. Ntò, sònda kãma kù je ìwò, amma kù sía ine gò ku je ije iyi á jò kpaasie ku koose. ²¹ Iyi í sía nñui í je i maà ña ña, nò i maà mò vëe, nò i maà ce ngògò bii í je á dasi kpaasie kurara. ²² Mii iyi ì waa lasabu si ideu ihë, muu si idòe, nò kù je si gãmei awò do Ilaađ nñu akã. Ilu inò didò ine iyi idòe kù waa ye taalee si mii iyi wa ce. ²³ Amma ine iyi wa sika si ije gò iyi wa je, Ilaađ á ye taalee domi kù waa coo do naane. Ntò ntò, mii iyi ine wa ce fei nò kù waa coo do naane, dulum nii.

15

Ce iyi à dõa kpaasie si, maà de ti awò takae

¹ Nsei, awa iyi à ne gbugbã si naane ku dasi, i jò ka temuad gbugbã ku kuai hai ne gbugbã ña, nò ka maà ya ka ce mii iyi á dõa awa taka nwa si. ² Awa fei ka ya ce mii iyi á dõa kpaasi nwa ña si na aranfãani nñu, ku ba naane ku dasi nñu ku bò waju. ³ Kirisi takae ci ya ce mii iyi á dõa nñu takae si, amma si bei à kòò à ni, í sò Ilaađ í ni, ine ña iyi à bue, arabu ña í baa sim. ⁴ Mii iyi à kò tako fei wo, à kòò ku ba ku kò wa nò ka ne kpãa ku cò hai si kukò ideí Ilaađ, iyi wa mu nwa gbugbã do temua. ⁵ Ilaađ, nñu iyi wa mu nwa temua do gbugbã, kù jò ñe duusòò i ne anu akã ña si bei ì yòò si Jesu Kirisi ña, ⁶ ku ba ñe fei i ya maa saabu Ilaađ ajò do anu akã ña, nñu iyi í je baai Lafëe nwa Jesu Kirisi.

Laabaau jiidau í je ti dimi fei

⁷ Na nñu, i ya gba nje ña si bei Kirisi mò í gba ñe ku ba i nyisiò amboei Ilaađ ña. ⁸ Ñ wa n sò ñei iyi Kirisi nñui í baa í je woo ce icei Zuifu ñau ku ba ide iyi à wàò bala ña ñau ku kò, nò ku nyisiò

iyi Ilaaḏi í je ilu ntə. ⁹ Jesu í naai má ku ba dimi mmu ḡa mə a saabu Ilaaḏ na araare si bei kukəi idei Ilaaḏ wa fə í ni, Na ḡəi í jə ñ wa n saabu si inəi dimi mmu ḡa.

Nə n kə iri n nyisiò amboei irie.

¹⁰ Nə í ni má,

Iḡe dimi mmu ḡa i wεεò inə didə do inei Ilaaḏ ḡa ajə.

¹¹ Nə í ni má,

I saabu Aḏ Lafēe, iḡe dimi mmu ḡau fei,

Iḡe fei i kə iri i cū.

¹² Nə walii Ezai mə í ni,

Təkui Izai ḡə á na ku dede

Ku je ilaalui dimi fei,

Nə kpāa ku cəi dimi ḡau á wa sie.

¹³ Nsei, Ilaaḏ, nḡu iyi wa mu nwa kpāa ku cə, ku mu nḡe inə didə do laakai ku sū fei na naane iyi ì dasi ḡa ku ba kpāa ku cə nḡe ku la si gbugbā iyi Hundei Ilaaḏ í mu nḡe.

Pəlu í ne kpāai ku kə tia do wəəkə

¹⁴ Iḡe inem ḡa, amu takam ñ mà kam kam iyi ì je inε jiidai ḡa nə ì mà mii iyi ì ne ku ce ḡa, aa nə i yəkə i mua nḡe bisi ḡa. ¹⁵ Do nḡu fei, do wəəkə nla nla i n kə nḡe ide ḡə ḡa wa si idei tiau ihē, n ye ḡeò gigii mii ḡa iyi ì mà tā ḡa. Ñ kə nḡe wa bebei na didə iyi Ilaaḏ í ceem ¹⁶ ñ wa n jεò woo ce icei Jesu Kirisi bi hai je Zuifu ḡa. Ñ wa n waazo laabaau jiidai Ilaaḏ bei woo wee ku ba hai je Zuifu ḡa a ye bei kuwee iyi á dāa Ilaaḏ si, si na iyi í jə Hundee í cica ḡa í jə à má. ¹⁷ Na nḡu, na saabui Jesu Kirisi, ñ ne inə didə si icem iyi ñ wa n cea Ilaaḏ. ¹⁸ N kaa n yəkə n fə ide ḡə bii kù je ide icei iyi Kirisi í ce si ide ku fə m do si kookoosum ḡa ku ba hai je Zuifu ḡa a jirima Ilaaḏ ¹⁹ na saabui maamaake dimi ikā ikā ḡa iyi gbugbāi Hundei Ilaaḏ í ce. Bebe məi ñ waazo laabaau jiidai Kirisi bii fei sāa sāa hai Zeruzalemu hee ku bə ikpa ilei Iliri.

²⁰ Nə ñ dasi idə n waazo laabaau jiidau si ile ḡa bii a kù gbə idei Kirisi titā, ku ba n maà n ma si icui ilei inε ḡə. ²¹ Ñ ce bebei ku ba n ce bei kukəi idei Ilaaḏ í fə, tengi bii í ni,

Ine ḡa iyi a kù fə idee bi tu ḡa ajə kāma, aa yəə.

Ine ḡa mə iyi a kù gbə baauε wo, aa gbə yaaseε.

Pəlu wa fə idei Romu ku bə

²² Tuuba nkpa nkpa isene ḡau bei í ya maa ganjim n naa bi tu ḡe. ²³ Amma nsei, ñ kpa irii icem si ile ḡau be, nə si na iyi í jə ñ wa n bi n naa bi tu ḡe hai adə nkpa nkpa, ²⁴ ñ wa n tamaa bii ñ wa n bə ikpa ilei Esipanyi, an yaa wa bi tu ḡe. Ñ bi n ye ḡe n ce ajə minji bi tu ḡe be ka kpē inə didə, nə i sobim ḡa ku ba n bə Esipanyiu. ²⁵ Amma nsei titā Zeruzalemui ñ wa n bə ḡ koo ḡ sobi woo dasi Jesu naane ḡa, ²⁶ domi woo dasi Jesu naane ḡa iyi à wa ilei Masedəni do ilei Gereḡi à tətəə fia do inə akā na ilu are ḡa iyi à wa si inəi woo dasi Jesu naane ḡau Zeruzalemu be. ²⁷ Do kubii à tətəəò fiaw, amma ntə ntə gbesei à waa mu si na iyi í jə amanii Ilaaḏi iyi Zuifu ḡau à ne à kpəə do dimi mmu ḡa. Bebe məi á sia dimi mmu ḡau mə a sobi ḡa do amanii andunya ḡa. ²⁸ Waati iyi an to Zeruzalemu n na ḡa fia iyi à tətəəu n kpaò irii iceu be, an bə Esipanyi nə n yaa wa n naa n ye ḡe. ²⁹ Ñ mà iyi kutom wa bi tu ḡe be á jə Kirisi ku wee nḡe si mii nkpa nkpa.

³⁰ Iḡe inem ḡa, ñ wa n təə ḡei do irii Lafēe nwa Jesu Kirisi do kubi iyi Hundei Ilaaḏ wa mu nwa, í bam ku jabu si kutəə nḡe ḡa. ³¹ I təə Ilaaḏ ku nyam hai si awəi hai dasi Jesu naane ḡa iyi à wa ilei Zudee, nə i ce kutəə má ḡa ku ba woo dasi Jesu naane ḡau a gba amua iyi ñ wa n bəò Zeruzalemu do awə minji. ³² Bebe məi an to wa bi tu ḡe do inə didə bii Ilaaḏ í bi, nə n simi keeke bi tu ḡe. ³³ Ilaaḏ, nḡu iyi wa mu nwa laakai ku sū, ku wεε do iḡe fei. Ami.

16

Pəlu wa ce inε ḡa fə

¹ Ñ wa n sə ḡe iyi Feebe weci nwa si kpāai naane ku dasi í je ilu naane. Woo ce icei inei igbei Jesu ḡai wa je si ilui Sankere. ² I gba abou na iri Lafēe si bei í jə woo dasi Jesu naane ḡa a ce. Nə i

maa sobie ɲa do bukaatai mii iyi í bi si aninii iɲe fei, domi nɲu takae í sobi ine nkpɔ, do amu takam.

³ I ce Pirisila do məkəe Akilasi fɔɔ, kpaasi woo ce icem ɲa si icei Jesu Kirisi, ⁴ aɲa iyi a kù saalu baa kuwɛɛ ɲa ku ba a faaba ti amu. Kù je amu akāi n wa n saabu ɲa, hee do igbei inɛi Jesu ɲa iyi à je dimi mmu ɲau fei à waa saabu ɲa. ⁵ Nɔ i ce inɛi igbei Jesu ɲa iyi à ya tɔtɔ kpasɛ ɲau fɔɔ. Nɔ i ceem Epanɛti kpaasi jiidam nɔu fɔɔ, nɲu iyi í tako í dasi Kirisi naane si ilei Azii. ⁶ Nɔ i ce Maari fɔɔ, nɲu iyi í ce ice ntɔ ntɔ na iri nɲe. ⁷ Nɔ i ce Andoniku do Zunia dimim ɲau fɔɔ, awaɔ ɲai à ce piisɔɔ ajɔ. À ne beɛɛɛ nla nla si inɔi woo be ɲau. À tako à dasi Kirisi naane mɔm amu mbe n dasi.

⁸ Nɔ i ce Ampilatu fɔɔ, nɲu iyi í je kpaasi jiidam si kpāai Lafɛɛ. ⁹ I ce Uribɛɛ fɔɔ, kpaasi woo ce ice nwa si icei Kirisi, do Sitaki kpaasi jiidam. ¹⁰ I ce Apelesi fɔɔ, nɲu iyi í nyisi naane ku dasie ntɔ ntɔ si laakai ku cɔ. I ce inɛi kpasɛi Arisitobu ɲa fɔɔ. ¹¹ I ce Herodiɔɔ dimim nɔu fɔɔ. I ce inɛi kpasɛi Naasisi ɲa fɔɔ, aɲa iyi à dasi Lafɛɛ naane. ¹² I ce Tiifeni do Tiifozii fɔɔ, inaabo ɲa iyi à waa cea Lafɛɛ iceu. Nɔ i ceem Pɛɛsidi inaabo baakɔɔm nɔu mɔ fɔɔ, nɲu mɔ í cea Lafɛɛ ice ntɔ ntɔ. ¹³ I ce Rufusi fɔɔ, nɲu iyi wa cea Lafɛɛ ice jiiɔa, do iyeɛ iyi wa je bei iyei amu mɔ si kpāai naane ku dasi. ¹⁴ I ce Aɛnkiti fɔɔ, do Filegoni, do Herimesi, do Patobasi, do Herimasi, do kpaasi ɲa iyi aɲaɔ ɲa à wɛɛ. ¹⁵ I ce Filɔlɔgu fɔɔ, do Zuli, do Neree, nɲu do weɕiɛ, do Olɛmpasi, do woo dasi Jesu naane ɲa iyi aɲaɔ ɲa à wɛɛ fei. ¹⁶ I ya ce nje fɔɔ do kubi jiiɔa ɲa. Igbei inɛi Kirisi ɲa fei à waa ce ɲe fɔɔ.

Ide kufɔi ankāanyi

¹⁷ N wa n sɔ ɲei, iɲe inɛm ɲa, i ya ce laakaii ine ɲa iyi à ya naaɔ nje ku fɛɛɛ wa si anini nɲe, nɔ a jɔ ine ɔɔ ɲa a koose si naane ku dasi ɲa a cuku. Aɲai à ya maa nya cɔɔi cio iyi ì gbɔ ɲa. I jɔ ì jiiɔa ine dimi beɛbe ɲa ¹⁸ domi ine dimi beɛbe ɲa a kù waa cea Kirisi Lafɛɛ nwa ice, í gbe inɔi aɲa taka ɲa. Do ide didɔ do

idei ine ku lele ɲa ɲaui à ya wa inyii itii ine ɲa iyi a ci ya ce laakai. ¹⁹ Iyi í je ti iɲe mɔ, ine fei í mà bei ì waa jirima Lafɛɛ ɲa. Na nɲu, n wɛɛɔ inɔ didɔ na iri nɲe. Amma n bi í ne bisi ɲai ku ba i mà bei aa ya ce jiiɔa ɲa, nɔ i je ine ɲa iyi laalɔ ku ce í je ìwɔ ɲa. ²⁰ Kaa kpe má, Ilaaɔ nɲu iyi wa mu nwa laakai ku sɔ, á jɔ ì tɛɛɛ Seetam ɲa.

Didɔi Lafɛɛ nwa Jesu ku wɛɛ do iɲe.

²¹ Timɔtee kpaasi woo ce icem wa ce ɲe fɔɔ, do Lusiusi, do Zasɔɔ do Sosipateɛ dimim ɲa.

²² Nɔ amu Tetiusi, amu iyi Pɔlu í sɔm ide ɲau ihɛ nɔ n kɔɔ, n wa n ce ɲe fɔɔ do irii Lafɛɛ.

²³ Gayusi, ilu idem wa ce ɲe fɔɔ, nɲu iyi bi tɛɛi inɛi igbei Jesu ɲa fei à ya tɔtɔ. Erasitu, woo singa fiaɔ iluu do ine nwa Kaatusi à waa ce ɲe fɔɔ.[

²⁴ Didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do iɲe fei. Ami.]

Saabui ankāanyi

²⁵ Ka saabu Ilaaɔ, nɲu iyi á yɔkɔ ku mu nɲe gbugbã na saabui laabaau jiiɔa do idei Jesu Kirisi iyi n wa n ce waazoeu. Ideui wa nyisi wa asii iyi wa singa wo hai ku kpe. ²⁶ Amma nsei í fita gbugbãa. Ide ɲa iyi walii ɲau à kɔ si tia ɲa ɲa í jɔ dimi fei í mà asiiu. Nɔ Ilaaɔi í jilɔ si beɛbe ku ba dimi fei ku jirimae si naane ku dasi.

²⁷ Na nɲu, Ilaaɔ, nɲu akã iyi í je ilu bisi do ntɔ, amboe ku je tɛɛ hee do ajɔ fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

Tia sinte iyi Pòlu í kòà inei Kòrenti ña

Í ce ña fɔ

¹ Amui Pòlu, amu iyi Ilaaḍ í kpe si idɔɔbie ñ je woo bei Jesu Kirisi. Amu do Sɔsiteni kpaasi nwau ² à waa ce ñe fɔ, ñe inei igbei Ilaaḍ ña iyi ì wa ilui Kòrenti ña. À waa ce ñe fɔ, ñe iyi Ilaaḍ í kpe ì je tɛɛ ña, ñe iyi í cica í jile í maa ne anu akã do Jesu Kirisi ña. À ce ñe fei fɔ hee do ñe ña iyi à wa ile baa yooma fei, ñe ña iyi à waa tɔ do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ñu iyi í je Lafɛɛi awa fei. ³ Ilaaḍ baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ñe didɔ do laakai ku sũ.

Pòlu wa saabu Ilaaḍ na inei Kòrenti ña

⁴ Waati kãma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaḍi na iri ñe si na iyi í jò í mu ñe didɔɛ na anu akã ñe iyi ì ce do Jesu Kirisi ña. ⁵ Ntɔ ntɔ, anu akã ñe iyi ì ce do Jesu Kirisi ña ñu iyi í jò ì ba amua baa yooma fei ì je ò ilu amani ña si ide i Ilaaḍ ku fɔ do ku mà. ⁶ Idei Kirisi iyi à waazo ñe ñu ì leekí si dim dim ña hee ⁷ amuai Hundei Ilaaḍ baa akã kù gaizia ñe, ñe iyi ì waa degbe waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Jesu Kirisii á jò í ya maa leekí dim dim ña hee kɔ ku ba í je hai ne taale ña si ajɔ iyi á nyi wa má. ⁹ Ilaaḍ ilu naanei, ñu iyi í kpe ñe í ce anu akã ña do Amae Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Nje ku fɛfɛ si igbei Jesu

¹⁰ Ñe kpaasim ña, ñ wa n tɔ ñe do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, í ce kookaai í ya maa gbɔsi ñe ña ku ba ñe ku fɛfɛ ku maà ya wa si anini ñe. Í jò í ne anu akã dee dee ña, nɔ lasabu ñe mɔ ku je akã, do mii iyi ì waa lele ña. ¹¹ Ñe inem ña, ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò inei nyaanzei Kolosee ña à sɔm à ni ija í ya wa si anini ñe. ¹² Mii iyi í jò ñ wa n fɔ beɛbe wee. Ñ gbɔ à ni ñe gɔ í ni ti Pòlui ñu í je, ñe ihɛ mɔ í ni ti Apoloi ñu í je, nɔ ñe ihɔ mɔ í ni ti Sefaaí * ñu

í je, nɔ ñe mmu gɔ mɔ í ni ti Kirisii ñu í je. ¹³ Ì waa tamaa bei aa kpɛ Kirisi ikɔ bututu ñai? Amu Pòlu, amu sisi ñ ku si jli na irii dulum du ñe. Kù nɔ kù je do irim nii à dasi ñe iyi.

¹⁴ Ñ wa n saabu Ilaaḍ do iyi n kù dasi ñe gɔ ñe iyi, bii kù je Kirisipu do Gayusi. ¹⁵ Beɛbe mɔ ñe gɔ kaa yɔkɔ ku ni à dasi ñe iyi do irim. ¹⁶ Amma ntoi, ñ dasi inei kpasɛi Setefani ña mɔ iyi. To, aña baasi n kù mà mà ñ dasi ñe gɔ iyi má. ¹⁷ N kù dasi ñe nkɔ iyi si na iyi í jò kù je na ñu Kirisi í bem wa. Í bem wai n na n sisi laabaau jiidau. Laabaau jiidau, kù je do gele didɔ ñ wa n sisiɛ, ku ba ikui Kirisi si antai jli ku gaauu ku maà ce nfe.

Bisii amanɛ ña do ti Ilaaḍ iyi à waa cɔ bei ide i sũmu

¹⁸ Ntɔ ntɔ, ide i ikui Kirisi si antai jli ku gaau í yei bei ide hai ne yaase bi ñe ña iyi à wa si kpãai nfe ku ce. Amma bi awa iyi à wa si kpãai faabau, gbugbãi Ilaaḍi. ¹⁹ Mii iyi kukɔi ide i Ilaaḍ wa fɔ wee. Í ni, Ilaaḍ í ni, An nya laakai ilu laakai ña, Nɔ n kpa bisii ilu bisii ña.

²⁰ To, iwoi ilu bisii í wa mɔm. Iwoi woo kɔ ñe ña si wooda í wa. Iwoi ñe iyi ñe ña à waa kpe woo mà andunyau í wa. Ilaaḍ í nyisi iyi bisii andunyau í yei bei ide i sũmu.

²¹ Ntɔ ntɔ, ñe andunya ña a kù yɔkɔ a kù mà Ilaaḍ do bisii aña taka ña. Ilaaḍ takae í coo beɛbe. Amma si bisie mii iyi í sɛaa wee. Ñe ña iyi à dasie naane à ba faaba na ide i waazo iyi ñe gɔ ña à waa cɔ bei ide i sũmu. ²² Zuifu ña maamaakei à ya maa bee, nɔ Gereki ña mɔ bisii à ya maa de. ²³ Amma awa, waazoi Kirisi iyi à kpakpa si antai jli ku gaauu à waa ce. Ideu bei í je bei kuta bi ku koose bi Zuifu ña nɔ í je ma bei ide i sũmu bi dimi mmu ña. ²⁴ Amma bi ñe ña iyi Ilaaḍ í kpe, baa bii à je Zuifu walakɔ dimi mmu ña, Kirisii í je gbugbãi Ilaaḍ do bisie. ²⁵ Kirisii í je gbugbãi Ilaaḍ do bisie bi tu ña domi ide i Ilaaḍ iyi ñe gɔ ña à waa

* **1:12** Sefaa ñu à ya kpe Pie má.

cɔ bei idei sūmuu í re bisii amanɛ ɲa, nɔ icɛi Ilaaɗ iyi inɛ gɔ ɲa à waa ni kù nɛ gbugbãu í re gbugbãi amanɛ ɲa.

²⁶ Inɛ kpaasim ɲa, inɛ iyi Ilaaɗ í kpe, i cɔ bei ì yɛ ɲa. Kù jɛ inɛ nkpɔ nɲɛi í jɛ ilu bisi si kuyɛi amanɛ ɲa walakɔ ilu gbugbã walakɔ ilu bɛɛɛ. ²⁷ Amma Ilaaɗ í cica mii ɲa iyi inɛi andunya ɲa à waa cɔ bei hai nɛ yaase ɲa í dasiò ilu bisi ɲa anyɔ, nɔ í cica mɔngɔi andunya ɲa í dasiò ilu gbugbã ɲa anyɔ. ²⁸ Nɔ Ilaaɗ í cica taaka ɲa do inɛ ɲa iyi à ya maa donda, iyi a kù jɛ ngɔgɔ si andunya í kayeò inɛ ɲa iyi à waa cɔ ara ɲa bei inɛ nla ɲa. ²⁹ Í ce bɛɛbei ku ba inɛ kãma ku maà yɔkɔ ku tɔɔ fufu si wajue. ³⁰ Ilaaɗi í jò ì nɛ anu akã do Jesu Kiriɲi ɲa. Nɔ Kiriɲi í jɛ bisii Ilaaɗ bi tu wa na saabui anu akã nwau iyi à ce do nɲu. Kiriɲi í nya wa hai si dulum du wa. Do saabuei à jɛò dee dee nɔ à jɛò inɛi Ilaaɗ ɲa. ³¹ Na nɲu, “inɛ iyi wa tɔɔ fufu ku tɔɔ na irii Lafɛɛ.” Bɛɛbei kukɔi idei Ilaaɗ í ni.

Waazo iyi Pɔlu í ce Kòrenti wo

2

¹ Inɛ kpaasim ɲa, waati iyi ñ naa bi tu ɲɛ n kù sisi idei Ilaaɗ do bisi nla gɔ walakɔ do gɛɛ didɔ gɔ. ² N kù nɔ n kù dasi idɔ n sisi ide mmu gɔ si anini nɲɛ bii kù jɛ idei Jesu Kiriɲi iyi à kpakpa si jli ku gaau. ³ Nɔ waati iyi ñ wa bi tu ɲɛu, do gbugbã hai ñɛi do njo do kuyaya nla nla. ⁴ Si idem do si waazom n kù dɛdɛ n leɛ ɲɛ do bisii amanɛ ɲa, amma gbugbãi Hundei Ilaaɗi ñ jò í kãmia ɲɛ. ⁵ Ñ ce bɛɛbei ku ba naanɛ ku dasi nɲɛ ku maà leeki si bisii inɛ ɲa, bii kù jɛ si gbugbãi Ilaaɗ.

Idei bisii Ilaaɗ

⁶ Do nɲu fei, idei bisi gɔi à waa sisia inɛ ɲa iyi à jla si naanɛ ku dasi nɲa. Amma kù jɛ bisii andunyau ihɛ walakɔ bisii inɛ nla ɲau aɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. ⁷ Aawo, bisii asiii Ilaaɗ iyi í singaa amanɛ ɲai à waa waazo. Bisiu Ilaaɗ í ce sɔɔluɛi hai waati iyi kù taka andunya ku ba ka kpɛ amboɛ do nɲu takɛ ajɔ.

* **2:13** tia nwo gɔ ɲa à ya ni “mii ndii Hunde, inɛ ɲa iyi à nɛ Hundei à ya tusea.”

⁸ Baa inɛ akãi ilu irii andunya ɲau ihɛ kù mà yaaseɛ, domi bii í jɛ à màai wo a kaa kpakpa Lafɛɛ si jli ku gaau, nɲu iyi í nɛ amboɛ fei. ⁹ Amma kukɔi idei Ilaaɗ í ni,

Iyi iju kù yɛ ajɔ kãma,

Nɔ itfi kãma mɔ kù gbɔɔ,

Iyi kù nɔ kù lɔsi idɔi amanɛ,

Nɲui Ilaaɗ í cea inɛ ɲa iyi à buu sɔɔluɛ.

¹⁰ Nɲu bei Ilaaɗ í jò Hundɛɛ í nyisi wa. Hundɛɛu í yɔkɔ í nyisi wai si na iyi í jò í ya wuse fei ndɛɛ nɔ ku mà hee do lasabui Ilaaɗ takɛ iyi wa manji fei. ¹¹ Mà yooi í mà lasabui amanɛ bii kù jɛ hundɛi nɲu takɛ iyi í wa siɛ. Bɛɛbe mɔi inɛ gɔ kù mà lasabui Ilaaɗ bii kù jɛ Hundɛɛ. ¹² Awa, kù jɛ lasabui andunyai à ba, amma Hundɛi Ilaaɗi à ba, ku ba ka mà mii iyi Ilaaɗ í mu nwa si didɔɛ. ¹³ Nɔ a kù waa tuse asiiu do ide iyi wa naa hai si lasabui amanɛ, bii kù jɛ hai bi Hundɛi Ilaaɗ. À ya tusea inɛ ɲa mii ndii Hundɛi do ide iyi wa naa hai bi Hundɛu*.

¹⁴ Inɛ ɲa iyi a kù nɛ Hundɛi Ilaaɗ a kaa gba idei Hundɛi Ilaaɗ domi bei idei sūmuu í yɛ bi tu ɲa. A kaa yɔkɔ a gbɔ yaaseɛ domi do gbugbãi Hundɛi Ilaaɗ nɲu akãi à ya wũa idei Hundɛu. ¹⁵ Inɛ iyi í nɛ Hundɛi Ilaaɗ á yɔkɔ ku kiiti si mii fei, amma inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku kiiti lafɛɛ. ¹⁶ Kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ í ni, yooi í mà lasabui Aɗ Lafɛɛ hee ku muaa bisi. Kù wɛɛ. Amma awa à nɛ lasabu dimi akã do Kiriɲi.

3

Amaacɛi Ilaaɗ ɲa

¹ Inɛ kpaasim ɲa, n kù yɔkɔ n kù ba ɲɛ ide ku fɔ bei ñ ya n fɔ do inɛ ɲa iyi à nɛ Hundɛi Ilaaɗ. Amma ñ ba ɲɛ ide ku fɔi bei inɛ ɲa iyi à waa too si idɔɔbii ara, inɛ ɲa iyi à yɛ bei ama kpɔtɔɔ ɲa si kpãai Kiriɲi. ² Cio iyi ñ kɔ ɲɛ si í yɛi bei amɔi ñ na ɲɛ, kù jɛ ije kili, domi i kù to inɛ ɲa iyi aa jɛ ije kili ɲa. I kù to baa nsei ɲa ³ si na iyi í jò ì waa too idɔɔbii ara titã ɲa. Ntɔ ntɔ, igu do kakɔɔ í wa si anini nɲɛ, nɔ iyi bɛ wa nyisi iyi ì waa too idɔɔbii ara nɲɛi. Isɛɛnɛ nɲɛ ɲa mɔ

í yei bei ti inei andunya ña. ⁴ Bii ine gò nñe wa ni ti Pòlui nñu í jẹ, nò ine gò mọ wa ni ti Apoloi nñu í jẹ, inẹ mọ i kù tia inei andunya ña iyi à gbe ña.

⁵ Yooi í jẹ Apolo. Mà yooi í jẹ Pòlu. Awa taka nwa mọ amaacei Ilaaḥ ñai. Awa fei, ice iyi Lafḗe í dasi wai à waa ce, ku ba i dasi naane ña do saabui ice nwa. ⁶ Inẹ ì yei bei ikoi Ilaaḥ ña tenḡi bii à gbḗ idee. Amu ñ yei bei ine iyi wa gbḗ, Apolo mọ bei ine iyi wa fāsi inyi, amma Ilaaḥí í jò wa la. ⁷ Na nñu, ine iyi wa gbḗ do ine iyi wa fāsi inyi a kù je ngogò, bii kù je Ilaaḥ iyi í jò wa la. ⁸ Woo gbḗ do woo mua inyi aña fei akāi, nò aña fei aa ba riba ñai si bei ice ñña í to. ⁹ Ntò ntò awa à waa ce icei do Ilaaḥ ajò, nò inḡe ì ye ñai bei ikoi Ilaaḥ.

Inḡe ì ye má ñai bei ile iyi Ilaaḥ wa ma. ¹⁰ Amu mọ, na saabui didḡo iyi Ilaaḥ í ceem, amui ñ nyò icui ileu bei woo ma iyi í ne laakai. Nsei ine mmu gò wa ma si antae. Amma ine fei ku ce laakai si yaase bei wa ma si. ¹¹ Iyi í jẹ idei icui ileu, à nyò tã nò ine gò kaa yòkòe ku nyò mmue gò má. Jesu Kirisii í nò í jẹ icui ileu. ¹² Nò ine ña iyi à waa ma si antaeu, ti ine gò ña í yei bei à waa ma do wura walakò do isò jiida walakò do dimii kuta ku daana gò ña *. Ti ine gò ña mọ í yei bei à waa ma do jii walakò do taka walakò do fáfò. ¹³ Amma si ajò kiitiu Ilaaḥ á jò icei ine fei ku fita gbugbāa. Ajò nñu bei á dasi icei ine fei si ina nò inauí á nyisi bei icei ine fei í ye. ¹⁴ Ine iyi kumae kù jo á ba riba. ¹⁵ Amma ine iyi icee í jo nñui á ye muse. Nñu takae á ba faaba, amma á ye bei ine iyi í cā ina í fitaḡ.

¹⁶ I kù mà ña iyi inḡe ì jẹ bi ku wai Ilaaḥ? I kù mà ña iyi Hundee í wa si ñei? ¹⁷ Na nñu, bii ine gò í beje bi ku wai Ilaaḥ, Ilaaḥ mọ á beje lafḗe. Á ce beebēi si na iyi í jò bi ku wae í má, inḡe ì nò ì jẹ bi ku wau.

¹⁸ Ine gò ku maà lele arae. Ine gò nñe iyi í tamaa nñu í ne bisi si andunyau ihḗ ku jò ku je nnyei ku ba ku yòkò ku je ilu bisi ntò ntò. ¹⁹ Í sía ku ce beebēi

domi bisii andunya í yei bei idei sūmu si kuyei Ilaaḥ. Kukòidei Ilaaḥ takae í ni, Ilaaḥ í ya mu ilu bisi ñai do idei bisi laalò aña taka ñña. ²⁰ Kukòidei Ilaaḥ í ni má, Aḡ Lafḗe í mà iyi lasabui ilu bisi ña ngbei. ²¹ Mii fei tu ñei. Na nñu, ine gò ku maà tḡo fufu na amanē. ²² Hai Pòlu do Apolo do Piēe do andunya do kuwēe do iku do iyi í wēe nnyei do iyi wa naa ala, fei ndee tu ñei. ²³ Inḡe mọ ti Kirisii, Kirisi mọ í jẹ ti Ilaaḥ.

4

Woo bei Kirisi ña

¹ Í sía i doo wa bei woo ce icei Kirisi ña iyi Ilaaḥ í so idei asiie í daa si awò. ² Ine ña iyi à nò à da ñña mii ñau si awò í sía a je ilu naane ña. ³ Si kuyem kù jēem taale bii ì waa kiitiim ña, walakò bii à waa kiitiim si wajui amanē ña. Baa amu takam, n ci ya kiiti aram. ⁴ Do ntò, idòm kù waa ye taalem, amma kù je iyi bei wa nyisi iyi ñ jẹ dee dee do ntò. Lafḗei á kiitiim. ⁵ Na nñu, i maà kiiti ine kāma hai waati iyi Ilaaḥ í jileu kù to. I degbe ajò iyi Lafḗe á nyi wa. Mii iyi wa manji si ilu kuku fei nñui á jò ku fita bantuma, nò ku jò a mà lasabui idòí amanē ña. Waati beebēi, ine fei á gbò saabu iyi í jẹ tee hai bi Ilaaḥ.

⁶ Inḡe kpaasim ña, ñ so idei amu do Apolou ihḗi ku ba n na ñe ikò. Ñ bi yaase nwa ku nyisi ñe bei aa ce i leekí si kukòidei Ilaaḥ ña. Ine kāma nñe ku maà tḡòò ine akā fufu nò ku jò ine ihḡ. ⁷ Ì tamaa ì tia ine gò ñai? Mii ì ne ña iyi Ilaaḥ kù mu ññe. Mà i kù mà ña iyi nñui í mu ññe fei ndee. To, na mii í ce ì waa tḡo fufu ña bei ine ña iyi à ba do ara ñña.

⁸ Ì waa ce bei ine ña iyi à ne mii iyi à bi fei tã ña, bei ine ña iyi à je ilu amani tã. Ì waa ce má bei ine ña iyi à je bomma nò awa a kù wa si. Á sía bii ì jẹ bomma do ntò ña awae ña fei ka buba si bommau ajò. ⁹ Amma si kuyem, Ilaaḥ í jile awa woo be ñau bei inei anyi ña. À jẹ bei ine ña iyi à ye

* **3:12** dimii kuta ku daana gò ña dimii kuta ña iyi à waa fāau ihḗ à ya taai fia nkḡo nkḡo. Nñui à ya ceḡ lelaawò do saba gò ña.

taale n̄a ku ba a kpa n̄a *. Í j̄ò à j̄e d̄sanyi n̄a si wajui in̄e baa yooma fei, hai amaleka n̄a hee do amane n̄a fei.

¹⁰ Awa à waa c̄o wa bei s̄umu n̄a na irii Kirisi, amma in̄e ì waa c̄o ara n̄ne ilu bisi n̄a na anu akã n̄ne do Kirisi. Awa a kù ne gbugbã, amma in̄e ì waa c̄o ara n̄ne bei ilu gbugbã n̄a. In̄e ì j̄e ilu b̄ere n̄a amma awa à j̄e hai ne b̄ere n̄a. ¹¹ Hee í koo í toò waatiu ih̄e ari wa kpa wai, n̄o agbe wa kpa wa. J̄ine ku dasi wa gaizia wa, à ya maa cã wa, a kù ne bi ku wa dee dee má. ¹² N̄o do gb̄ej̄ii à ya ka maa ceò ice iyi aa ka baò mii ku j̄e. Bii à waa bu wa, à ya ka maa wee n̄jai. Bii à waa kpã wa iju, à ya ka maa temuai. ¹³ Baa bii à waa má wa ide, à ya ka j̄e do ide did̄s. Hee nsei à ya maa c̄o wai bei gaaw̄oi caka do bei iri ankitã.

¹⁴ Kù j̄e ñ wa n k̄o iyi ih̄e ku ba n dasi n̄e anȳo. Amma ñ wa n f̄o si n̄e ide bei amam n̄a iyi ñ bi ku ba i ce laakai n̄a. ¹⁵ Baa bii woo k̄osi cio n̄ne n̄a si kp̄ai Kirisi a kù ne jia, do n̄ne fei baa akã ì ne n̄a. Nt̄o nt̄o amui ñ j̄e baa n̄ne si kp̄ai Jesu Kirisi si na iyi í j̄ò amui ñ sisi n̄ne laabaau j̄iidau. ¹⁶ Na n̄ne, ñ wa n t̄o n̄e i ya too si kucem n̄a. ¹⁷ N̄oi í j̄ò ñ be si n̄e Tim̄tee wa, n̄ne iyi í j̄e amam si kp̄ai Laf̄e. Í j̄e ilu naane n̄o ñ buu j̄iida. N̄ne á ye n̄e gigi bei is̄en̄em í ye si kp̄ai Kirisi si bei ñ wa n k̄o in̄e n̄a si bii fei si igbei in̄e Jesu n̄a fei.

¹⁸ Wee nsei in̄e ḡo n̄a à waa tamaa bei n kaa n nyi wa be mái, n̄oi í j̄ò à waa so ara n̄ne lele. ¹⁹ Amma bii í j̄e ti id̄obii Laf̄ei, bii í ce aj̄o minji an naa bi tu n̄e. N̄o in̄e n̄a iyi à waa so ara n̄ne lele, kù j̄e ide ku f̄o n̄ne n̄ne akã an mà aj̄o n̄ne, an mà mii iyi aa ȳok̄o a ce má. ²⁰ Nt̄o nt̄o, aa ka mà iyi in̄e ḡo í j̄esi Ilaād ku j̄e ilaaluwei bii à ye gbugbã Ilaād wa ce ice sīe, kù j̄e si ide ku f̄o. ²¹ Yoomai ì bi n̄a. N naa si n̄e do golo? Mà do kubi do daa did̄s.

5

In̄e igbei Jesu ḡo í ce sakara

* **4:9** À j̄e bei in̄e n̄a iyi à ye taale n̄a ku ba a kpa n̄a Si d̄õne n̄ne bii à ye taale in̄e ḡo à waa bi a kpaa à b̄òde bantumau bii à ya ce kuceii n̄o à leek̄e aninii bantumau n̄ne do muusu nla a ja. N̄o in̄e n̄a à ya koo a leek̄i a maa c̄o. * **5:1** aboi baae kù j̄e iye à bíei P̄olu wa fãa, abo mmu ḡo iyi baae í soi.

¹ À waa gb̄o bii fei à ni in̄e akã n̄ne ḡo wa ce sakara iyi baa hai dasi Jesu naane n̄a a kaa ȳok̄o a coo. À ni in̄e akã n̄ne í ya maa s̄uò aboi baae *. ² N̄o do n̄ne fei ì waa t̄o fufu n̄a. Á s̄iai wo i ne in̄o ku f̄o n̄a, n̄o i nya laf̄e hai in̄o n̄ne. ³ Amu, baa do iyi n kù wa bi tu n̄e do ara, lasabum í wa be. Na n̄ne, in̄e iyi í ce kurarau be, ñ ye taalei laf̄e tã do yaase bei an ye taalee bii ñ wa be. ⁴ Ñ wa n s̄o n̄e i ceaa kut̄t̄o n̄o lasabum á wa bi tu n̄e n̄o gbugbã Laf̄e nwa Jesu á wee do in̄e. Ñ wa n t̄o n̄e do irii Jesu, ⁵ i so in̄e eu i daa Seetam si aw̄o, ku kp̄ai iju ku ba hundee ku ba faaba si aj̄oi Laf̄e Jesu.

⁶ Dimii fufu ku t̄o n̄ne kù s̄ia. I kù mà n̄a, lefee keekei í ya dede iyaf̄ui p̄e fei? ⁷ Nt̄o nt̄o, à kpa Kirisi tã, n̄ne iyi í j̄e bei angudã j̄ingau iku ku kua nwa. Na n̄ne, í s̄ia nsei i nya lefee nwo hai si kuwee n̄ne ku ba i ye bei p̄e tit̄o iyi kù ne lefee, si bei ì ye tã n̄a. ⁸ Debei, ka maà j̄e j̄ingauu do laal̄o do in̄o sãmi iyi í ye bei lefee nwo, amma ka j̄o do p̄e hai ne lefee. P̄e hai ne lefeeui í j̄e nt̄o do id̄o ku má.

⁹ Si tia iyi ñ tako ñ ce n̄ne wo ñ ni i maà t̄t̄o do woo ce sakara n̄a. ¹⁰ Amma bii ñ ni i maà t̄t̄o do woo ce sakara n̄a wala do ilu bine n̄a do ile n̄a do woo t̄o iw̄e n̄a, kù j̄e hai dasi Jesu naane n̄a ñ wa n fãa, domi bii b̄ebei tilasii i fita hai si andunya n̄a. ¹¹ Ñ ni i maà t̄t̄o do in̄e iyi wa kpe araee woo dasi Jesu naane n̄o wa ce sakara, wala bine, wala iw̄e ku t̄o, wala in̄e ku bu, wala at̄e ku m̄o, wala in̄e ku taki. N̄o in̄e ò in̄e dimi b̄ebe n̄a i maà ya t̄t̄o i j̄e n̄a m̄m.

¹²⁻¹³ Amu n kù ne kp̄ai n kiiti hai dasi Jesu naane n̄a. Ilaādi á kiiti n̄a. Amma í s̄ia i kiiti in̄e igbe n̄ne n̄a. Debei, i “nya in̄e laal̄o hai si anini n̄ne” si bei kuk̄oi ide Ilaād wa f̄o.

6

I maà ya kpe n̄e kiiti bi in̄e andunya

ηα

¹ Bii kpaasi woo dasi naane gɔ í ce nɛ kurara, beirei aa ce i dale inei igbe nɛ ηα nɔ i kpoo kiiti bi hai dasi naane ηα. ² I kù mà ηα iyi woo dasi naane ηai aa na a kiiti inei andunya ηα? Nɔ bii inɛi aa kiiti inei andunya ηα, debɛi i kaa yɔkɔ i kiiti baa ide keeke ηα? ³ I kù mà ηα iyi awai aa ka kiiti amaleka ηau? Aa na i fɔ ide andunyau ihɛ má? ⁴ Na nɛ, bii kpaasi í ce kurara, kù sɪa i jɔ hai dasi Jesu naane gɔ ku kiiti nɛ, nɛ iyi kù nɛ baa gɔ si igbei Jesu. ⁵ N kɔ nɛ iyi ihɛ wai anyɔ ku ba ku mu nɛ. Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kù wa si anini nɛ iyi bisie í to ku kiiti kpaasi ηai? ⁶ Na mii í ce ì waa kpe nɛ kiiti bi hai dasi Jesu naane ηα.

⁷ Bii ide gɔ í wa si anini nɛ, wa nyisi mɔngɔ nɛi mam mam. Na mii í ce i ci ya yɔkɔ i tɛ idɔ ηα bii à rara nɛ. Na mii í ce i ci ya jɛ a takii nɛ. ⁸ Amma inɛ taka nɛi ì ya maa raraa inɛ gɔ ηα, kpaasi woo dasi Jesu naane ηα mɔm nii ì ya maa takii ηα. ⁹ Inɛ, i kù mà ηα iyi woo ce laalɔ ηα a kaa ba tubu si bommai Ilaaɔ? I maà jɔ à dɪ iju nɛ. Woo ce adɛi abo yaamɔ do woo tɔ iwɛ ηα do woo ce sakara ηα do inɛ ηα iyi à waa sũd inɛmɔkɔ kpaasi ηα ¹⁰ do ile ηα do ilu bine ηα do woo mɔ atɛ ηα do woo yaako inɛ ηα do woo jɛ inɛ takii ηα a kaa ba tubu si anundya titɔi Ilaaɔ. ¹¹ Bɛɛbɛi inɛ gɔ nɛ ηα à yɛ wo. Amma à wɛ nɛ, nɔ à jɔ ì má ηα, nɔ ì jɛ dee dee ηα na saabui irii Lafɛɛ Jesu Kirisi, do Hundɛi Ilaaɔ Lafɛɛ nwa.

I jɔ kucei ara nɛ ku na Ilaaɔ amboe

¹² Inɛ gɔ nɛ ηα à ya ni, nɛ nɛ kpãai n ce mii fei. Ntɔi, amma fei ndɛɛ si á sɪa nɛ. An yɔkɔ n ni, nɛ nɛ kpãai mii fei ku ce, amma n kaa n jɔ n jɛ arui nkãma. ¹³ Ì ya nyi i ni ηα, ije í wɛi na inɔ, nɔ inɔ mɔ í wɛi na ije. Ntɔi, amma do nɛ fei Ilaaɔ á na ku kpa irii mii minji ηau bɛ fei. Amma i ce laakai ηα, ara kù wɛ na abo kaafe ηα ku sũd. Í wɛi na Lafɛɛ nɔ Lafɛɛ mɔ í wɛi na irie. ¹⁴ Ilaaɔ, nɛ iyi í jɪ Lafɛɛ hai si bale á jɪ awa mɔ do gbugbãɛ.

¹⁵ Inɛ i kù mà ηα iyi ara nɛ í yɛi bei ikɔ ikɔi arai Kirisi? Debɛi, aa so ikɔi arai Kirisi i jɔ ku tɔtɔdɔ abo kaafe a jɛ akã ηα? Aawo, kaa ce. ¹⁶ Mà i kù mà ηα inɛ iyi wa tɔtɔ do abo kaafe, aɲad à baa à jɛ ara akã? Si kukɔi idei Ilaaɔ à ni, aɲa minjiu fei aa na a jɛ ara akã. ¹⁷ Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi í tɔtɔ do Lafɛɛ aɲad à baa à nɛ lasabu akã.

¹⁸ I saa adɛi abo ηα. Dulum iyi amane wa ce fei ci ya má si araɛ, amma inɛ iyi wa ce adɛi abo, arai nɛ takaei wa dasi dulum. ¹⁹ Mà i kù mà ηα iyi ara nɛi í jɛ bi ku wai Hundɛi Ilaaɔ iyi í wa si nɛ iyi Ilaaɔ í mu nɛ? I kù nɛ ara nɛ ²⁰ domi à ya nɛi do fia iyi kù nɛ jia. Na nɛ, i jɔ kucei ara nɛ ku jɔ inɛ ηα a mà bɛɛɛi Ilaaɔ.

7

Ide abɔdɔ

¹ Ide iyi ì kɔm wa si tia nɛ, nɛi nɛ wa n jɛ nɛ wa bɛɛbɛi. Í sɪa inɛmɔkɔ ku maà so abo. ² Amma na sakara í sɪa inɛ fei ku nɛ aboɛ, nɔ abo fei ku nɛ mɔkɔɛ. ³ Mɔkɔ í nɛ kú cea aboɛ mii iyi í jɔ a cea abo fei, nɔ abo mɔ ku cea mɔkɔɛ mii iyi í jɔ ku cea mɔkɔ fei. ⁴ Abo kaa yɔkɔ ku ce bei í bi do araɛ, domi araɛu ti mɔkɔɛi. Bɛɛbɛi mɔkɔ mɔ kaa yɔkɔ ku ceɔ araɛ bei í bi, domi nɛ mɔ araɛ ti aboɛi. ⁵ I maà ya kɔ ku sũd abo nɛ ηα bii kù jɛ inɛ minji fei ì gbɔsi nɛ ì yɔ ηα iyi á sɪa i jɔ titã ηα si waati keeke ku ba i na ara nɛ i ce kutɔ ηα. Nɔ si anyie i tɔtɔ má ηα. Bii kù jɛ bɛɛbɛ á yɔkɔ ku jɛ i kaa na i yɔkɔ i mu ara nɛ nɔ Seetam á na ku lele nɛ.

⁶ N kù wa n fɔ iyi ihɛ bei tilasi, amu de nɛ wa n tɔ nɛi. ⁷ Á sɪaam si bii inɛ fei í wɛ kaafe bei amu takam, amma Ilaaɔ í cea inɛ fei amuaɛi, ti inɛ ihɛ ikã, ti inɛ ihɔ mɔ ikã.

⁸ Amma nɛ wa n sɔ kaafe ηα do jaaɔ ηα á sɪa a maa wɛ nɛ kaafe bei nɛ wɛ. ⁹ Amma bii a kaa yɔkɔ a mu ara nɛ, a dedɛ nɛ a so nɛ, domi í sɪa a so nɛ do iyi aa maa wɛdɔ bineɛ ntɔ ntɔ.

¹⁰⁻¹¹ Nsei, inɛ ηα iyi à so nɛ tã aɲai nɛ wa n sɔ woodau ihɛ. Mɔkɔ ku maà kɔsi aboɛ, nɔ abo mɔ ku maà kɔ mɔkɔɛ. Amma bii à fɛ nɛ, abo ku bubu ku

maà so m̀k̀k̀ tit̃, walak̀ ku nyi bi m̀k̀k̀ nwoeu. K̀̀ je amui ǹ wa n na ñe woodau ih̃, Laf̃ei wa na ñe.

¹² Ine ña iyi à gbe aña m̀i ǹ wa n s̃o iyi ih̃, k̀̀ je Laf̃ei í f̃o. Bii woo dasi Jesu naane g̃o í ne abo, ǹ abou k̀̀ je woo dasi naane, bii abou í jesi aña a maa w̃e, ku maà k̀s̃ie. ¹³ Bii abo g̃o m̀o í ne m̀k̀k̀ ǹ m̀k̀k̀u k̀̀ je woo dasi Jesu naane, bii í s̃laa m̀k̀k̀u si aña a maa w̃e, ku maà k̀s̃ie. ¹⁴ Ǹ ni b̃ebei domi Ilaã á ỳk̀ ku cica m̀k̀k̀ hai dasi Jesu naaneu na aboe. B̃ebe m̀i Ilaã á ỳk̀ ku cica abo hai dasi naaneu na m̀k̀k̀. Ǹo á ỳk̀ ku cica ama ña ña m̀. Bii k̀̀ je b̃ebe, amu ñau, cefee ñai aa je. ¹⁵ Amma hai dasi Jesu naaneu, bii í ne, j̀e ku koo. K̀̀ je tilasi i maa w̃eò ñe ña domi Ilaã í kpe wai ka maa wa si laakai ku s̃. ¹⁶ Amma bii í jesi i maa w̃e ña í s̃la, domi aw̃o abo i k̀̀ mà bii í je m̀k̀k̀ á na ku ba faaba na irie. Ǹo aw̃o m̀o m̀k̀k̀ i k̀̀ mà bii í je aboe á na ku ba faaba na irie.

I w̃e bei ì tako ì ye ña Ilaã í bei í kpe ñe

¹⁷ Ã Laf̃ei í j̃lea ine fei tengi bii á ne si kuw̃e. Na ñu, baai ide ñe ku so baasi, í s̃la ine fei ku m̀a ne si kp̃ai kuw̃e bii í tako í wa wo Ilaã í bei í kpoo. Iyi ǹ j̃lea igbei inei Jesu ña bii fei m̀e. ¹⁸ Bii à dasi ine bango Ilaã í bei í kpooi, laf̃e ku w̃e b̃ebe. Ine m̀o iyi a k̀̀ dasi bango Ilaã í bei í kpoo, laf̃e ku maà de a dasi bango má. ¹⁹ Bii à dasi ine bango wala bii a k̀̀ dasi, k̃mae k̀̀ je taale, amma woodai Ilaã ku jirimai í s̃la. ²⁰ Ine fei ku leek̃i si bei í w̃e í bei í gb̀ò kukpei Ilaã. ²¹ Ì je aru wo waati iyi Ilaã í kpei? Maà ti i j̀ iñe ku f̃. Amma bii ì na ì ba kp̃a g̃o iyi aa neò ara, b̃ege si be gbak̃a. ²² Aru iyi Ã Laf̃ei í kpe í baa í je ine iyi í ne ara ña saabui Laf̃e. B̃ebe m̀i ine iyi í ne ara ña Ã Laf̃ei í kpoo, laf̃e í baa í je arui Kirisi. ²³ À ra ñei do fia hai ne j̃ia. Na ñu, i maà j̀ ì je arui ine ña. ²⁴ Ine inem ña, i j̀ ì ine baa yooma fei ku leek̃i si wajui Ilaã si bei í w̃e wo Ilaã í bei í kpoo.

Idei kaafe ña

²⁵ Nsei, iyi í je ti ine ña iyi a k̀̀ t̃t̃o s̃e do ine g̃o tit̃, ǹ k̀̀ ne ide g̃o iyi í je woodai Laf̃e. Amma si bei Laf̃e í ce araarem ǹ j̃eò ilu naane, ǹ wa n s̃o ñe iyi í je lasabum.

²⁶ Ǹ tamaa, na wahalai waatiu ih̃i á s̃la ine fei ku w̃e bei í w̃e nsei. ²⁷ Bii ì ne abo, maà de kp̃a i f̃ef̃e ñe. Bii ì ǹ ì w̃e kaafe, maà de abo. ²⁸ Amma do ñu fei bii ì so abo i k̀̀ ce dulum. Bii mud̃e m̀o í so m̀k̀k̀, k̀̀ ce dulum. Amma ine ña iyi à so ñe, asoi andunya ñai à k̃osi, ǹ ǹ k̀̀ bi i ye b̃ebe ña.

²⁹ Inem ña, iyi ǹ wa n f̃o wee, waatiu k̀̀ s̃o má. Na ñu, hai nsei ine iyi í ne abo, í s̃la ku ye bei ine iyi k̀̀ ne abo. ³⁰ Ǹo ine iyi wa kpata ku ce bei ine iyi k̀̀ ne iño ku f̃. Ine m̀o iyi wa nyaanyi ku ce bei ine iyi k̀̀ ne iño did̃. Ine m̀o iyi wa ra ng̃o, ku ce bei k̀̀ je titee.

³¹ Ine iyi amanii andunya wa bukaataa ku maà dasi laakae fei si be. Ǹ wa n f̃o b̃ebe si na iyi í j̀ yaase bei andunyau ih̃ í ye kaa kpe j̃ida má. ³² Ǹ k̀̀ bi nk̃ama ku maa bitandi ñe. Ine iyi k̀̀ so abo, laakae fei si icei Laf̃ei í ya wa, í ya maa de ñu ku ce iyi á d̃a Laf̃e si. ³³ Amma ine iyi í ne abo, lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á d̃a aboe sii í ya maa de ku ce. ³⁴ Laakae ci ya je ak̃a. Inaabo ña iyi a k̀̀ ne m̀k̀k̀ do mud̃e ña lasabu ña si ide ñe Laf̃ei í ya wa ku ba a je dee dee si ara do si hunde. Amma ine iyi í ne m̀k̀k̀ lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á d̃a m̀k̀k̀ sii í ya maa de ku ce.

³⁵ Na aranf̃ani ñei ǹ wa n f̃o iyi ih̃, k̀̀ je na n dasi ñe wahala, amma na n nyisi ñe iyi í s̃la í ce ñai ku ba i na Laf̃e ara ñe mam mam.

³⁶ Bii ine g̃o í ye ama inaaboe í j̃la í to ab̃d̃ ǹo í ye k̀̀ s̃la ku maa w̃e kaafe, ǹo í bi a gbaa ab̃d̃, k̀̀ ce bei í bi. Bii í ni a gbaa ab̃d̃ k̀̀ ce dulum. ³⁷ Amma ine iyi í dasi id̃o dim dim bii k̀̀ je do tilasi g̃o, bii í j̃l̃o si ama inaaboi ñu ku maà so m̀k̀k̀, mii j̃idai í lasabu. ³⁸ B̃ebe m̀i ine iyi í j̀ ì à gba ama inaaboe ab̃d̃ mii j̃idai í ce, amma ine iyi í k̀̀ a gba titee ab̃d̃ ñui í ce í re.

³⁹ À dī aboi si məkəe bii məkəe í wεε si hunde, amma bii məkəu í ku, abou í nε araε ku so məkə titō iyi í bi, lafēε de kú jε woo dasi Jesu naane. ⁴⁰ Amma si lasabum, bii abou í bubae jaađ, ino didōε á la ku re. Nə n̄ tamaa Hundei Ilaađi í sōm ideu ihē.

8

Ije iyi à ceò kuwee

¹ Nsei si ideí mii iyi à ceò kuwee n̄ lə si. Ntəi awa fei à nε kumà si bei ì fə ηa. Kumà í ya jò inε ku nε faaui, amma kubi í ya sobi inε. ² Bii inε gə í tamaa nηu í mà ngəgə, kù mà nkāma titā si bei í jə. ³ Amma inε iyi í bi Ilaađ, Ilaađ í mà lafēε.

⁴ Iyi í jε ti ideí inai kuwee si bii ì waa bee mà í s̄la i ya ηəə ηa. Awa à mà iyi iwē kù jε ngəgə si andunya. À nə à mà iyi Ilaađ nηu akāi í wεε. ⁵ Ntə ntə, iwē nkpə do lafēε nkpəi í wa lele do si ile. Amma baa do iyi inε ηa à waa təə iwē nkpə nkpə, ⁶ bi tu wa Ilaađ akāi í wεε. Nηui í jε Baaba, hai bi tēi mii fei wa naa. Na iriei awa à nə à wεε. Lafēε akā m̄i í n̄ í wεε. Nηui í jε Jesu Kirisi, hai bii mii fei wa ceò. Do saabuei à nεò kuwεε.

⁷ Amma kù jε inε feii í mà iyi bε. Hee nsei inε gə ηa iyi à tako à nε d̄ənei iwē ku təə à waa ηə inau bei ijei kuwee, nə idə nηa wa ye taale nηa na gbugbā hai nε nηa. ⁸ Kù jε ijei á bəò wa bi Ilaađ. Bii à jε, kaa k̄ə nwa si ngəgə, bii a kù nə a kù jε, kaa jò ka kua ngəgə.

⁹ Amma i ce laakai ηa ku ba ara ku nε nηe ku maà dasi inε gə ηa dulum. ¹⁰ Bii nsei, awə iyi ì nε kumà ì buba ì waa jε ilei iwē, inε iyi kù nε gbugbā, bii í yεε bε, nηu m̄ə á nε wəəkə ku jε ijei kuweeui baa bii idəε wa yeò taaleε. ¹¹ Nə do saabui kumàε kpaasieu ku ce nfe, nηu m̄ə iyi Kirisi í ku na irie. ¹² Bii ì waa cea kpaasi hai nε gbugbā nηe ηa dulum bεεbε ηa nə ì waa mεε ηa si idə nηa ηa, Kirisi takaei ì waa cea dulum ηa. ¹³ Na nηu, bii inai á jò kpaasim gə ku dasi kurara, n kaa n ηə in̄a má ajə kāma ku ba n maà n dasie kurara.

9

Kpāai mii iyi woo bε í nε do ice iyi í nε ku ce

¹ N kù nε aram nii? N kù jε woo bei? N kù ye Jesu Lafēε nwai? I kù jε isoi icem iyi n̄ cea Lafēε ηai? ² Baa bii inε gə ηa à kə ku mām bei woo bε, n̄ jε woo bε bi tu ηe, domi in̄ei ì jε s̄eda iyi wa nyisi iyi amuu woo bei Lafēei ntə ntə.

³ Inε ηa iyi à waa wusem, ide iyi an jε nηa wee. ⁴ A kù nε kpāa ka jε nə ka m̄i? ⁵ A kù nε kpāa ka nε abo woo dasi Jesu naane iyi á si wa bei woo bε gə ηa à waa cei? Bei ifəi Lafēε ηau do Sefaa Piεε? ⁶ Mà amu do Baanabasi awa akāi a kù nε kpāai a ya na wa ije, í gbe ka ce ice? ⁷ Inε kāma kaa bə ikoi igū do fi ai nηu takae. Inε kāma kaa lə j̄i ndii rezēε iyi kù jε isoe. Nə inε kāma kaa maa degbe mεemu gaa iyi kù waa m̄ə am̄ε.

⁸ Kù jε do bisii amane nηu akāi n̄ wa n fəò ideu ihē. Ide akāui do iyi woodai Moizi wa fə. ⁹ Moizi í kə si tiai woodaeu í ni, i maà ti i dī gelei ketε iyi wa jojo si bilee wa nya yəyəε. Na ketε ηai Ilaađ í fə iyi bε ba. ¹⁰ Mà na iri nwai wa fə ideu. Oo, na iri nwai à kəə, domi í s̄ia woo logoo do inε iyi wa kpokpo aηa fei a maa cə kpāai ikpē nηa. ¹¹ Ide iyi à s̄ə ηe í yei bei idei Hundei à gbē nηe. Debei, bii ì mu nwa s̄əndai ara ηa, aa jò ku la nηei? ¹² Bii inε gə ηa à nε kpāae bi tu ηe, awa m̄ə ni a kù re ηa?

Amma a kù ceò kpāau ice si ηe. À temua si fei ndεε ku ba ka maà ti ka dī kpāai laabaau j̄i dai Kirisi. ¹³ I kù mà ηa iyi inε ηa iyi à waa ce ice kpasēi Ilaađ, bei à ya ba ije nηa? Inε ηa m̄ə iyi à jε woo wee ηa, si kuweeui bei à ya ba mii ku jε nηa. ¹⁴ Bεεbε m̄i Lafēε í j̄iləə si inε ηa iyi à waa sisi laabaau j̄i dau aηa m̄ə a ba ije nηa si bε.

¹⁵ Amma n kù ceò kāmāε ice. N kù nə n kù wa n kə iyi ihē ku ba a ceem bεεbε. N̄ gbasi n kú do iyi ide iyi n̄ wa n təəò fufuu ihē á ce nfe. ¹⁶ N kù wa n təə fufu si na iyi í jò n̄ wa n sisi laabaau j̄i da. Amma tilasii bi tom n coo. Nə ijuukpāi á jε titom bii n kù waazo ideu. ¹⁷ Bii do idəəbim nii n̄ wa n coo, n̄ nε kpāai n ba riba. Amma

tilasi n̄ ne ku ceɛ m̄m nii domi Ilaaɔi í dasim. ¹⁸ Debei, yoomai í je ribam. Ribam nii í je n waaɔo laabaau jiidai Kirisi, ku maà ti ku je do idei fia n̄ n maà n ti n ce ice do kp̄a iyi n̄ ne.

¹⁹ N̄ ne aram, n kù je arui ine k̄ama. Amma do n̄ju fei n̄ ce aram arui ine fei ku ba n fa ine nkp̄o n naaò wa bi Kirisi. ²⁰ Bi Zuifu ña n̄ baa n̄ je bei Zuifu, ku ba n fa ña wa. Ine ña m̄o iyi à waa jirima wooda n̄ je ine ak̄a ña ku ba n fa ña wa baa bii amu takam n kù wa si aw̄oi wooda. ²¹ Bi ine ña iyi a kù ne wooda n̄ je ine ak̄a ña ku ba n fa ña wa. Kù je n kù wa n jirima woodai Ilaaɔ, domi n̄ wa n too woodai Kirisi. ²² Bi ine ña iyi a kù ne gbugb̄a amu m̄o n ce bei ine iyi kù ne gbugb̄a ku ba n fa ña wa. N̄ ce bei ine fei í ye ku ba ḡoɔ ña ña a ba faaba, baa bii beirei. ²³ N̄ wa n ce fei ndeɛi ku ba kuwee iyi laabaau jiidau í ne n basi ikp̄e.

²⁴ Ine fei ì mà ña si gaasai kusei ine feii í ya sei amma ine ak̄ai í ya ba ribae. Na n̄ju, i hanya ku ba i ba ribae ña. ²⁵ Woo ce gaasai kusei ña à ya maa mu ara ñai si fei ndeɛ. À waa ce beɛbe ku ba a ba fulai wua * ña iyi á gb̄e n̄o ku w̄o. Amma awa à waa cei ku ba ka ba iyi ci ya t̄a. ²⁶ Na ñoi í ce n̄ wa n sei bei ine iyi í ne mii iyi wa lele. N̄ wa n jabu amma kù je si ngbe. ²⁷ N̄ wa n wahala aram nt̄o nt̄o ku ba n k̄amiae n̄o n maà n ti n je ine iyi aa na a lele aw̄o ngbe waati iyi n̄ cea ine ña waaɔo n̄ t̄a.

10

I maà ya t̄o iw̄e ña

¹ Ine inem ña, n̄ bi i mà ña iyi si waatii Moizi, bala nwa ñau fei kud̄ui ij̄lui à too n̄o ña fei à kua tenkuu do ise. ² Kud̄ui ij̄lu ku too do tenkuu ku kua í yei bei à dasi ña inyi n̄o à baa à je m̄oɔi Moizi ña. ³ N̄o ña fei ije dimi ak̄a ḡoi à je. Ij̄eu hai bi Ilaaɔi í naa. ⁴ N̄o ña fei inyi dimi ak̄ai à m̄o. Inyi Ilaaɔi í j̄ò í fita hai si kuta. Kutau í ya maa too ñai. N̄o Kirisii í je kutau. ⁵ Do n̄ju fei,

Ilaaɔ í j̄ò ine nkp̄o ña í ku si ḡabua si na iyi í j̄ò daa ña ku s̄laa si.

⁶ Nsei, mii ñau bei í je nwa yaase ku ba ka maà ne bine laal̄o ña bei aña m̄o. ⁷ N̄o i maà ya t̄o iw̄e ña bei ḡoɔ ña ña à ce. Ì mà ña iyi à k̄o idei iw̄e ku t̄o ña à ni, ine ñau à buba à je à m̄o, n̄o à dede à waa jojo. ⁸ Ka maà ya ce ad̄ei abo kaafe bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o amane dubu k̄onfia do m̄eeta (23.000) í ku si aɔ ak̄a. ⁹ Ka maà ya ka c̄o laakai Ilaaɔ bei í to bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o njo ña à kpa si ña ine nkp̄o. ¹⁰ Ka maà ḡbagba bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o amalekai iku í kpa ña.

¹¹ Mii ñau bei í ba ña bei yaase, n̄o à k̄o ku ba ka ce laakai ara nwa, awa iyi à weɛ si waatii ank̄anyiu ih̄e. ¹² Na n̄ju, ine iyi í tamaa n̄ju wa leek̄i dim dim ku j̄ò ku ce laakai araɛ, ku ba ku maà ti ku cuku. ¹³ I kù ye dimii laakai ku c̄o ḡo ña iyi kù je dimi iyi ine fei í ya ye. Ilaaɔ ilu naane kaa j̄ò a c̄o laakai ñe ku re zaka bei aa ȳk̄o í temuaò ña. Amma si laakai ku c̄o baa yooma fei í ya nyi ku ce bi ku fita má ku ba i ȳk̄o temua ña.

¹⁴ Na n̄ju kpaasim ña, i saa iw̄e ku t̄o ña. ¹⁵ N̄ wa n ba ñe ide ku f̄oi bei ilu laakai ña. I j̄ò i ce lasabu si iyi n̄ wa n f̄o ña. ¹⁶ Si ijei Laf̄eɛ, k̄oɔfu iyi à ya ka so ka saabuò Ilaaɔ wa nyisi iyi à ne ikp̄e si ñei Kirisi. N̄o p̄eɛ iyi à ya ka so ka buu wa nyisi iyi à ne ikp̄e si arai Kirisi, mà irei. ¹⁷ Si na iyi í j̄ò awa fei p̄eɛ ak̄ai à je, ñhui í j̄ò baa do iyi à kp̄o fei à je ara ak̄a, domi awa fei à ba ikp̄e nwa si p̄eɛ ak̄au.

¹⁸ I c̄o inei Izireli ña. Ine ña iyi à waa je ijei kuwee, à ne ikp̄e si bi ku weeu, mà irei. ¹⁹ Debei, mii n̄ wa n f̄o. N kù ni ña iyi à ya ceò kuwee í je nḡoɔ. N kù n̄o n kù ni iw̄e takae m̄o í je nḡoɔ. ²⁰ Aawo, amma n̄ wa n f̄oi n̄ ni kuwee iyi woo t̄o iw̄e ñau à ya ceu, inei in̄oɔko ñai à ya cea, kù je Ilaaɔ. N̄o wee n kù bi i ne ikp̄e do inei in̄oɔko ña. ²¹ Ine iyi ì ya je ijei Laf̄eɛ ña n̄o i m̄o mii iyi í wa si k̄oɔfue ña, i kaa nyi i sinda i ño ña iyi à ceàò inei in̄oɔko ña kuwee

* **9:25** fulai wua Si waati ña ine iyi í cua kpaasi ña si gaasai kusei, fulai wuai à ya daa si iri

má ña nò i mọ mii iyi í wa si kọ́fu ñña ña. ²² À bi ka dede igui Lafèei? À roo gbugbāi?

I ce fei ndeε ku ba ine ña a mà beerei
Ilaađ

²³ Ine gọ ññe ña à ya ni, ñ ne kpāai n ce mii fei. Ntò, amma fei ndeε si á sía ññe. Ntò ntò, ì ne kpāai i ce mii fei ña, amma fei ndeε kaa mua ine gbugbā.

²⁴ Ine kāma ku maà dede aranfāanii ññu takae amma ku dede ti ine mmu ña.

²⁵⁻²⁶ Kukai idei Ilaađ wa fọ í ni, ilẹ do mii iyi í wa si fei ti Ađ Lafèei. Na ññu, ñña iyi à waa ta aja fei i ññ ña, i maà bee ide kāma ña ku ba idọ ññe ku maà ye taale ññe.

²⁷ Bii hai dasi Jesu naane gọ í kpe ñe ku je, bii ì dasi idọ i koo ña, mii iyi à na ñe fei, i je ña, i maà ya bee ide kāma ña ku ba idọ ññe ku maà ye taale ññe.

²⁸ Amma bii ine gọ í sọ ñe í ni, iyi ihē à ceò kuweei, i maà ññ ña na ine iyi í sọ ññu idọe ku maà ye taale. ²⁹ Kù je na idọi ññe taka ññe, amma na ti ine iyi í sọ ññu.

Ntò ntò, idọi ine gọ kaa ye taalei ara ku ñem. ³⁰ Bii ñ saabu Ilaađ si ije, ine kāma kù ne kpāa ku ye taalem na ijeu iyi ñ saabu Ilaađ tã.

³¹ Na ññu, bii ì je ì waa mọ ña, walakọ bii ì waa ce ngọgọ ña i ce fei ndeε ku ba ine ña a mà beerei Ilaađ. ³² I ce kuwee ññe do yaase bei i kaa dasiò ine kāma kurara ña, hai Zuifu ña do Gereki ña hee do inei igbei Ilaađ ña fei. ³³ I sisim ña. Amu takam ñ wa n ce kookaai ku ba kucem ku dāa ine fei si, si mii baa yooma fei. N kù wa n de aranfāanii amu takam, í gbe ti zamaa iyi í gbe fei ku ba a ba faaba.

11

¹ I sisiim ña bei amu takam ñ wa n sisi Kirisi.

Yaase bei í sía ine ku nyisiò beerei
Ilaađ wee

² Ñ wa n saabu ñe do iyi ì ya maa ye gigiim si fei ndeε ña, do si bei ì mu cio iyi ñ kọ ñe siu dim dim ña.

³ Amma ñ bi i mà ña iyi Kirisii í je ine ngboi inemakọ baa yooma fei, inemakọ

mai í je ine ngboi aboe, Ilaađ mai í je ine ngboi Kirisi. ⁴ Inemakọ iyi wa ce kutọ walakọ walii fei, bii í bii irie kù waa nyisi beerei ine ngboe. ⁵ Amma inaabo iyi wa ce kutọ walakọ walii fei, bii kù bii irie, kù waa nyisi beerei ine ngboe. Í yei bei inaabo iyi à gbogoo irie. ⁶ Bii inaabo kù waa bi mango ku we, ku gbogoo irie. Amma bii iri ku gbogoo í jeaa anyọ, ku we mango.

⁷ Kù sía inemakọ ku bii irie domi Ilaađ í takae ku jọ nọ ku nyisi amboeε, amma inaabo, amboei inemakọ wa nyisi, ⁸ domi hai si kutaka inemakọ kù fita hai si inaabo, amma inaaboi í fita hai si inemakọ. ⁹ Beεbe mai a kù taka inemakọ na inaabo amma à taka inaaboi na inemakọ. ¹⁰ Na ññu, na irii amaleka ña í sía inaabo ku we mangoku nyisi iyi ññu wa sūa makọ ññu iri ilẹ. ¹¹ Amma do ññu fei si wajui Lafèe ine gọ kaa yakọ ku ni ññu í ne gbugbā ññu ku ce kuweei ññu ikā, domi inaabo í ne bukaatai inemakọ, inemakọ mọ í ne bukaatai inaabo. ¹² Bei à nya inaabo hai si inemakọ, beεbe mai à bí inemakọ hai bi inaabo, amma Ilaađi wa ce fei ndeε.

¹³ Ine taka ññe i lasabu ña. Í sía inaabo ku tọ Ilaađ hai we mango?

¹⁴ Ine taka ññe i kù mà ña iyi anyọi bii inemakọ í ne ntoi iri sisọ? ¹⁵ Amma bii ntoi irii inaabo í sọ, boodai. À muaa ntoi iriei ku je bei fuugese. ¹⁶ Bii ine gọ wa bi ku ba wa kakọ ku ce si ideu be, amu de ñ wa n fọ iyi si inọ nwa do si igbei inei Ilaađ ña a kù ne dọne mmu gọ ma.

Ijei Lafèe

(Cọ Matie 26:26-29; Maaku 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Ide iyi an sọ ñe nsei, n kaa n saabu ññe si, domi á sía kutatọ ññe ñau ku mu ññe gbugbāi wo, amma wee nsei wa keke ñei. ¹⁸ Sinte, à sōm à ni bii ì tótọ ña ine gọ ña à wa si inọ ññe iyi injeò ña i ci ya ne anu akā. Nọ ñ tamaa ntò. ¹⁹ Ntò ntò, kù ne bei á ce iyi ñe ku fefe kù wa si anini ññe, ku baa mà ine ña iyi à je ti ntò. ²⁰ Bii ì tótọ ì waa je ña, ì ya tamaa bei ijei Lafèei ì waa je ña amma iboi, ²¹ domi bii ì buba ña gbakā, ine

fei í ya maa saasai ku je sɔndaɛ iyi í naaò wa, nɔ a jò ine gɔ ɲa do ari, nɔ ine gɔ ɲa à je à mɔ hee atɛ ku kpa ɲa. ²² I kù nɛ kpasɛi ara nɲɛ bii aa je í mɔ ɲai? M̀a ì bi ì donda igbei inei Ilaaɔ ɲa, nɔ ì dasi ilu are ɲa anyɔ ɲai? Beirei an ni nɲɛ. N saabu ɲɛ? Aawo, n kaa n saabu ɲɛ si nɲu bɛ.

²³ Ide iyi ñ gba hai bi Lafɛɛ ñ kɔ ɲɛ si wee. Idũ ajɔ iyi à so Lafɛɛ Jesu à daa ine ɲa si awɔ í so pɛɛ ²⁴ í saabu Ilaaɔ, nɔ í bububuɛ. Nɔ í ni, iyi ihɛi í je aram iyi ñ na na iri nɲɛ. I ya ce iyi ihɛi i maa yeò gigim ɲa. ²⁵ Bɛɛbɛ m̀ai, iyi à je à tã, í so kɔɔfu í ni, kɔɔfuu ihɛi í je akabuu titɔi Ilaaɔ iyi í d̄i do nɲem. Waati iyi ì waa mɔ do kɔɔfuu ɲa fei, i ya coo i maa yeò gigim ɲa. ²⁶ Waati kãma iyi ì waa je pɛɛu nɔ ì waa mɔ do kɔɔfuu ɲa fei, ikui Lafɛɛi ì waa sisi ɲa hee koo nyiò wa.

²⁷ Na nɲu, ine iyi í je pɛɛi Lafɛɛ walakɔ í mɔ do kɔɔfue, nɔ kuwɛɛɛ kù je dee dee, í raraa arai Lafɛɛ do nɲɛi. ²⁸ Na nɲu, ine fei ku wuse arae ku bei ku je pɛɛu, nɔ ku mɔ do kɔɔfuu. ²⁹ Ntɔ ntɔ, bii ì je nɔ ì waa mɔ ɲa nɔ ì kù mà ɲa iyi arai Kirisii, ì waa soa ara nɲɛ taalei si kujɛ do si kumɔ nɲɛ. ³⁰ Nɔi í jò ine nkpɔ nɲɛ wa ce bɔɔ nɔ gɔgɔ ɲa à je m̀nɔgɔ ɲa, gɔgɔ ɲa m̀ à ku. ³¹ Bii à kiiti ara nwa do ntɔ, Ilaaɔ kaa kiiti wa má. ³² Amma bii Lafɛɛ í kiiti wa, í ya jò ka baa si kpãa jiidai ku ba ku maà ye taale nwa do inei andunya ɲa ajɔ.

³³ Na nɲu, inɛ inɛm ɲa, bii ì waa tɔtɔɔ ku ba i je ɲa, i jò ì ya degbe nɲɛ. ³⁴ Bii ari wa kpa ine gɔ, ku je sɔndaɛ kpasɛ ku ba ì maà na ì so taale si kutɔtɔɔ nɲɛ. Ide iyi í gbe, an ce ɲɛ cioɛ bii ñ na ñ to wa.

12

Amua ɲa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa

¹ Nsei, inɛ inɛm ɲa, iyi í je ide amua ɲa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, ñ bi ì mà ntɔɛ ɲa. ² Ì mà ɲa, waati iyi ì kù mà Ilaaɔ ɲa à ya maa fa ɲɛi si kpãai iwɛ dek̄i ɲa ku tɔɔ. ³ Na ɲɔi í jò ñ wa n bi ì mà ɲa, ine kãma iyi í jò Hundei Ilaaɔ wa gbãa fei kaa yɔkɔ ku ni à ceekpe Jesu. Nɔ ine gɔ kaa yɔkɔ ku ni Jesui í

je Lafɛɛ, bii kù je Hundei Ilaaɔi wa gbã lafɛɛ.

⁴ Amua ikã ikãi í wɛɛ, amma Hundei akãui wa kpɛ ɲa. ⁵ Ice ikã ikãi í wɛɛ, amma Lafɛɛ akãi à waa cea. ⁶ Gbugbãi Ilaaɔ wa ce ice si ine fei ikã ikã, amma Ilaaɔ akãui wa mua ine fei gbugbã iyi á ceò ice baa yooma fei. ⁷ Í na ine fei amua iyi wa nyisi iyi Hundei wa ce ice siɛ nɔ ku ceò ice na aranfaanii ine fei. ⁸ Hundei Ilaaɔi í ya mua ine gɔ ɲa amua a muaò ine ɲa bisi, nɔ Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa mɔ amua a fɔ ide do kumà. ⁹ Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa gbugbãi naane ku dasi, nɔ ku mua ine gɔ ɲa gbugbã a jò bɔɔ ɲa a ba iri. ¹⁰ Bɛɛbɛ m̀ai Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa gbugbã a ceò maamaake ɲa, nɔ ku cea ine gɔ ɲa amua a ceò walii, nɔ ku mua ine gɔ ɲa mɔ bisi a mà bii í je mii iyi ine gɔ wa ce do Hundei Ilaaɔi wala bii í je do hundei mmu gɔi. Í ya jò ine gɔ ɲa a fɔ ide do fee ɲa iyi a kù waa gbɔ, nɔ ku mua ine gɔ ɲa mɔ bisi a tuseò ideu. ¹¹ Amma Hundei akãui wa ce fei ndɛɛ. Wa mua ine fei amua ikã ikã bei í bi.

Woo dasi Jesu naane ɲa fei à je ikɔ ikã ikãi ara akã

¹² Kirisi í yei bei ara akã do ikɔ nkpɔ nkpɔ. Arau akãi baa bii í nɛ ikɔ nkpɔ nkpɔ, ¹³ domi Hundei akãi à da nwa si ku ba awa fei ka je ara akã, hai Zuifu ɲa hee do dimi mmu ɲa, hai aru ɲa hee do ine ɲa iyi a nɛ ara nɲa. Nɔ bi Hundei akãui awa fei à waa mɔ.

¹⁴ Kù je ikɔ akãi ara í nɛ, amma nkpɔ nkpɔi. ¹⁵ Baa bii ise í fɔ í ni, si bei n kù je awɔ n kù wa si ara, do nɲu fei, í wa si ara. ¹⁶ Baa bii it̄i í ni, si bei n kù je iju n kù wa si ara, do nɲu fei nɲu m̀ í wa si ara. ¹⁷ Bii arau fei í je iju, beirei á ce ku gbɔ ide. Walakɔ bii fei ndɛɛ í je it̄i, beirei á ce ku gbɔ inúnu. ¹⁸ Amma ntɔ ntɔ Ilaaɔ í dasi ikɔ ikã ikã fei si arai bei í bi. ¹⁹ Bii ara kù nɛ ikɔ ikɔ kaa ce. ²⁰ Na nɲu, ikɔ nkpɔ nkpɔi í wɛɛ, amma arau akãi.

²¹ Iju kaa yɔkɔ ku sɔ awɔ ku ni nɲu kù nɛ bukaataɛ. Iri mɔ kaa yɔkɔ ku sɔ ise ku ni nɲu kù nɛ bukaataɛ. ²² Iyi í re m̀m, baa ikɔi ara ɲa iyi à ya ni a kù

nɛ gbugbã, ara í nɛ bukaata nɛa jiiida. ²³ Nɔ ikõ ña iyi à nɛ anyɔ si ara, à ya ka gbɔ nɛa ku re. Iyi a kù jɔ ka maa kpe iri nɛa, aɲai à ya ka gbɔa ku re. ²⁴ Amma ikõ ña iyi à gbe iyi a kù nɛ anyɔ, a kù nɛ bukaatai ka gbɔ nɛa bɛɛbɛ. Ilaaõ í ce ara bɛɛbei ku ba ikõ ña iyi a kù nɛ bɛɛɛ nɛa ka jirima nɛa ku re. ²⁵ Í cooi ku ba ara ku maà fɛɛfɛɛ nɛ, amma ikõ ikã ikã nɛa fei a maa gbɔa nɛ. ²⁶ Bii ikõ ña gɔ í ba wahala, aɲaò iyi à gbe nɛa feii à ya gbɔ ara kurou aɲ. Bɛɛbɛ mɔi bii à saabu gɔgɔ, aɲaò iyi à gbe nɛa fei à ya nɛ inɔ didõ aɲ.

²⁷ Nsei inɛ fei ì jɛ arai Kirisi nɔ inɛ baa yooma nɛ fei í jɛ ikõ ikã ikã. ²⁸ Bɛɛbei, si igbei inɛi Jesu nɛa Ilaaõ í tako í cica inɛ gɔ nɛa à jɛ woo bɛ nɛa, minjisia walii nɛa, mɛetasia mɔ woo kɔ inɛ nɛa si cio. Si anyii nɛa nɔ í cea inɛ gɔ nɛa amuai maamaake nɛa ku ce, inɛ gɔ nɛa mɔ à nɛ amuai bõ nɛa ku faaba, inɛ gɔ nɛa mɔ à nɛ amuai inɛ nɛa ku sobi, inɛ gɔ nɛa mɔ à nɛ amuai inɛ nɛa ku cuaò, nɔ inɛ gɔ nɛa mɔ aa yɔkɔ a fɔ fee nɛa iyi a kù waa gbɔ. ²⁹ Kù jɛ aɲa feii à jɛ woo bɛ nɛa, walakɔ walii nɛa, walakɔ woo kɔsi cio nɛa. Kù nɔ kù jɛ aɲa feii à nɛ amuai maamaake nɛa ku ce ³⁰ walakɔ amuai bõ nɛa ku faaba. Aɲa fei sisi à nɔ à nɛ amuai fee nɛa iyi a kù waa gbɔ ku fɔ, walakɔ ideu ku tuse. ³¹ Amma i hanya i de amua nɛa iyi à re do bɛɛɛ nɛa.

Iyi í re mɔm, an nyisi nɛ kpãa iyi í re fei ndɛɛ.

13

Idei Kubi

¹ Baa bii ñ wa n fɔ ide do feei amanɛ nɛa ikã ikã do ti amaleka nɛa nɔ n kù nɛ kubi, ñ yei bei isɔ iyi à waa cã walakɔ bei londi. ² Baa bii ñ nɛ amuai walii ku ce, nɔ ñ mà asiiu fei nɔ ñ nɛ kumà fei, baa bii ñ dasi Ilaaõ naanɛ hee bei an yɔkɔ n jò geete ku tekɔ, bii n kù nɛ kubi, n kù jɛ ngɔgɔ. ³ Baa bii ñ kpãa ilu are nɛa amanin fei, nɔ baa bii ñ jò à sã aram bei inɛi kuwee, bii n kù nɛ kubi, n kaa n ba riba.

⁴ Kubi í ya temuɔ, í ya nɔ ku ce mii jiiida, ci ya ja igu, ci ya so araɛ lele, nɔ ci ya jɛ ilu faau. ⁵ Kubi ci ya ce mii gɔ

iyi kù jɛ dee dee, nɔ ci ya de aranfãanii nɛa akã. Inɛ iyi í nɛ kubi idɔɛ ci ya kõ gbãa gbãa, nɔ ci ya jile idei taale si idɔɛ. ⁶ Inɛ iyi í nɛ kubi ci ya wɛɛò inɔ didõ si mii iyi kù jɛ dee dee, í gbe si mii iyi í jɛ ntɔ. ⁷ Kubi ci ya mɔngɔ nkãma. Naanɛ ku dasi do kpãa ku cɔɛ do temuɔ ci ya tã.

⁸ Kubi ci ya nɛ kɔɔ. Amma walii ku ce á na ku kpa iri, fee ikã ikã ku fɔ á na ku tã, nɔ kumà amanɛ mɔ á na ku tã. ⁹ Mii nɛa à na ku kpa iri si na iyi í jò kumà nwa do walii ku ce nwa, gɔgɔɛ kù kõ. ¹⁰ Amma waati iyi mii iyi í kõ á naa, waati bɛɛbei, iyi kù kõ á nɛ.

¹¹ Waati iyi ñ wɛɛ keeke, ñ ya n maa n fɔ idei bei ama keeke, nɔ n maa n ce laakai bei ama keeke, nɔ n maa n lasabu bei ama keeke, amma nsei iyi ñ ce inɛ ngbo ñ jò daai ama. ¹² Iyi à waa ye nsei í yei bei mii iyi à waa hõnne bari bari si isɔ fũfũ, amma aɲ wa naa iyi aa ka ye ijuò iju. Iyi ñ mà si nsei kù kõ, amma waati nɛa an màa sãa sãa bei Ilaaõ í màm.

¹³ Nsei mii mɛetau ihɛi í wɛɛ. Mii nɛa wee, naanɛ ku dasi, do kpãa ku cɔ, do kubi. Amma kubi í re nɛa.

14

Idei amuai Hundei Ilaaõ

¹ Na nɛa, kubii í sãa i dɛdɛ nɛa. Nɔ i de amua nɛa iyi Hundei Ilaaõ wa mu nwa, iyi í re mɔm nɛa í jɛ walii ku ce. ² Inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi kù waa gbɔ, Ilaaõ wa ba ide ku fɔ, kù jɛ amanɛ, domi inɛ gɔ kù waa gbɔ ideɛ. Amma idei asiii wa fɔ do gbugbãi Hundei Ilaaõ. ³ Amma inɛ iyi wa ce walii amanɛ nɛa í ya ba ide ku fɔ. Í ya jò a leekɔ si naanɛ ku dasi dim dim, nɔ ku mu nɛa gbugbã, nɔ ku tã inɔ nɛa. ⁴ Inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi kù mà, naanɛ ku dasii nɛa takæi wa mua gbugbã. Amma walii, inɛi igbei Jesu nɛa wa mua gbugbã.

⁵ Á dõm si bii inɛ fei ì waa fɔ ide do fee nɛa iyi i kù waa gbɔ nɛa, amma iyi ñ wa n bi wa re, nɛa í jɛ i ya maa ce walii nɛa. Ñ ni bɛɛbei si na iyi í jò inɛ iyi wa ce walii, icɛɛ í nɛ aranfãani í re inɛ iyi wa fɔ ide do fee nɛa iyi kù waa gbɔ, í

gbe bii wa tuse ideui, nɔ ku mua inei igbei Jesu na gbugbã. ⁶ Nsei, inɛ inɛm na, aranfãani yoomai aa ba na bii n naa bi tu nɛ nɔ n wa n fɔ fee iyi i kù waa gbɔ na. I kaa ba aranfãani kãma na. Amma bii n sɔ nɛ yaasei ide iyi Ilaaɔ í sɔm, walakɔ n sisi nɛ idei kumà, walakɔ ide walii, walakɔ cio gɔ, inɛ nɛu á nɛ nɛ aranfãani.

⁷ Bɛɛɛ mɔi, mii iyi kù nɛ kuwɛɛ bei yèè do mɔlɔ bii à waa cãa, bii a kù waa cãa dee dee, beirei inɛ gɔ á ce ku gbɔ yaaseɛ. ⁸ Inɛ mɔ iyi wa cã gãgã igũ, bii kù waa cãa dee dee, yooi á ce sɔlɔi igũ. ⁹ Bɛɛɛ mɔi, bii kù jɛ ì waa fɔ fee iyi inɛ na à mà na, beirei aa ce a gbɔ yaaseɛ. Ide nɛ á nei si fufu. ¹⁰ Fee dimi ikã ikã nkɔi í wa si andunya, nɔ kãmaɛ kù kua yaase. ¹¹ Do nɛu fei, bii n kù wa n gbɔ fee iyi à waa bam ku fɔ, inɛ iyi wa fɔɔu, dimi mmui í jɛ bi tom, nɔ amu mɔ n jɛ dimi mmu bi lafɛɛ. ¹² Bɛɛɛ mɔi inɛ mɔ, si na iyi í jò ì waa de amuai Hundei Ilaaɔ na, á sɛa i hanya i dede amua na iyi á jò naane ku dasii inei igbei Jesu na ku bɔ waju.

¹³ Na nɛu, á sɛa inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ ku tɔɔ Ilaaɔ amua iyi á tuseò ideu. ¹⁴ Bii n wa n ce kutɔɔ do fee iyi n kù wa n gbɔ, hundem nii wa ce kutɔɔ, amma lasabum kù waa ce nkãma. ¹⁵ To, nsei, beirei an ce. An ce kutɔɔ do hundem do lasabum ajɔ. An kɔ iri do hundem do lasabum ajɔ. ¹⁶ Bii do hunde nɛu akã ì waa saabu Ilaaɔ na, beirei inɛ na iyi à gbe aa ce a ni Ami si kutɔɔɛ. Kaa ce, domi a kù mà iyi ì waa fɔ na. ¹⁷ Baa bii kutɔɔɛ í sɛa, kaa mua lafɛɛ na gbugbã.

¹⁸ N wa n saabu Ilaaɔ si na iyi í jò n ya n fɔ fee na iyi inɛ na a kù waa gbɔ n re inɛ fei. ¹⁹ Amma si igbei inei Jesu na n gbasi n fɔ ide icu miu do yaase n kɔa inɛ na si cio do iyi an fɔ ide icu dubu mɛɛwa do fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ.

²⁰ Inɛ inɛm na, i maà ya wũa ide bei ama keeke na ma na. Bii í jɛ idei laalɔ ku cei, í sɛa i yɛ bei ama keeke na iyi a

kù mà laalɔ ku ce, amma si kpãai ide ku wũa i jò i yɛ bei inɛ ngbo na. ²¹ Si tiai woodai Ilaaɔ à kɔ à ni, Lafɛɛ í ni, an jò isɛ mmu na a ba inɛ nau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu

*

Amma do nɛu fei, a kaa gbɔ idem.

²² Amuai ide ku fɔ do fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ, nyindai í jɛ bi hai dasi Jesu naane na, kù jɛ bi woo dasi naane na. Amma amuai idei Ilaaɔ ku waazo nɛu í jɛ nyinda bi woo dasi Jesu naane na, kù jɛ bi hai dasi naane na.

²³ Na nɛu, bii inei igbei Jesu na fei à tɔtɔ, nɔ inɛ fei ku lɔsi ku fɔ fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ, bii inɛ titɔ na walakɔ hai dasi Jesu naane na à lɔ wa, a kaa ni ì waa sũmu nai? ²⁴ Amma bii inɛ fei wa waazo idei Ilaaɔ, bii hai dasi naane gɔ í lɔ wa walakɔ inɛ titɔ gɔ, ideu á tosi idɛ nɔ ide iyi inɛ na à waa fɔu ku jò ku mà dulum deɛ. ²⁵ Nɔ lasabuɛ á fita gbugbã, nɔ ku gule ku tɔɔ Ilaaɔ ku ni, ntɔi, Ilaaɔ í wa si anini nɛ.

Yaase jüida si kutɔɔ

²⁶ Na nɛu, inɛ inɛm na, beirei aa ka ce. Bii ì waa tɔtɔ na inɛ gɔ nɛ na aa nɛ iri ku kɔ, inɛ gɔ na mɔ cio ku kɔsi, inɛ gɔ na mɔ idei Ilaaɔ ku waazo, inɛ gɔ na mɔ ide ku fɔ do fee iyi a kù waa gbɔ, inɛ gɔ na mɔ yaasei fee nau ku tuse. Í sɛa i maa ce fei ndɛɛ na ku ba ku mua inei igbei Jesu na gbugbã. ²⁷ Bii inɛ gɔ na à waa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ, kù sɛa a re amanɛ minji wala mɛɛta nɔ á sɛa a fɔ ide akã akã, nɔ inɛ gɔ mɔ ku maa tuseɛ ideu. ²⁸ Amma bii inɛ gɔ kù wa be iyi á yɔkɔ ku tuse ideu, i jò ku koko si kutɔtɔɔu, nɔ ku jɛ Ilaaɔi wa baa ide ku fɔ. ²⁹ Inɛ na iyi à waa ce walii, í sɛa ku jɛ amanɛ minji wala mɛɛta ku fɔ ide nɔ inɛ na iyi à gbe a wuse ideu a cɔ. ³⁰ Bii Ilaaɔ í nyisi inɛ gɔ ngɔgɔ si kutɔtɔɔu, i jò inɛ iyi í tako wa fɔ ideu ku koko. ³¹ Inɛ fei aa yɔkɔ i ce walii akã akã ku ba inɛ fei ku ba ikɔ nɔ i ba gbugbã na. ³² Í sɛa walii na a kãmia amua nɛa. ³³ Ntɔ

* **14:21** an jò isɛ mmu na a ba inɛ nau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu Ilaaɔ wa fɔ idei ijuukpã iyi inei Izireli nau à yɛ si waati iyi isɛ mmu na à na à jɛ na igũ. Isɛ mmu nau à mu na à nɛò ilɛ mmu, amma do nɛu fei lasabu nɛa kù lɔsi ide iyi Ilaaɔ wa sɔ nau.

ntò, Ilaaḍ kù bi ka maa ce kuwεε nwa beeteke, í bi ka cooi si laakai ku sũ.

Si bei inε ηa à ya ce si igbei woo dasi Jesu naane ηa fei, ³⁴ í s̄ia inaabo ηa a ya coko bi kutətə. Kù s̄ia a fə ide, amma a sũ iri ile si bei wooda wa fə. ³⁵ Bii à bi a mà ngəgə a ya bee məkə n̄ηa ηa kpasē, domi kù je dee dee inaabo ku maa fə ide bi kutətə.

³⁶ Hai bi tu ηei idei Ilaaḍ í sinti? Ma inε akāi ñ gbaa ηa. ³⁷ Bii inε gə í tamaa n̄ηu í je walii, walakə wa tamaa n̄ηu í ba amuai Hundei Ilaaḍ, í s̄ia ku jesi iyi ide iyi ñ jə n̄ηeu woodai Lafēi. ³⁸ Inε iyi kù jesi beεbe a kaa gba lafēi †.

³⁹ Na n̄ηu, inε inεm ηa, i dede amuai walii, amma i màà ti i ganji woo fə ide do fee iyi a ci ya fə si andunya. ⁴⁰ Amma i ce fei ndεε dee dee do yaase jiida ηa.

15

Kuj̄i Kirisi hai si bale

¹ Inε inεm ηa, ñ wa n ye ηe gigii laabaau jiidaui iyi ñ s̄o ηe wo n̄ ñ gba ηa, ñ n̄ ñ waa leek̄i si ηa. ² Bii ñ n̄ ñ muu dim dim ηa si bei ñ sisi n̄ηeu, n̄ηui í je faaba n̄ηe. Amma bii i kù muu dim dim ηa, inya ngbei ñ dasi naane ηa.

³ Ide iyi í nε amboe í re n̄ηui ñ sisi n̄ηe be si bei à daam si awə. Ideu wee. Kirisi í ku na irii dulum du wa si bei kukəi idei Ilaaḍ wa fə. ⁴ Á suu n̄ ñ j̄i hai si bale si ajə meetasia si bei kukəi idei Ilaaḍ wa fə. ⁵ Í tuse arae bi Sefaa iyi í je Piεε, si anyii n̄ηu bi məcə maateejie ηau. ⁶ Si anyii n̄ηu, í bei í koo í tuse arae bi məcəe ηa iyi à re baa amanε c̄iə miuu. Nkpə n̄ηa í wεε baa nsei, amma inε gə ηa à ku. ⁷ N̄ ñ koo í tuse arae má bi Zaaki, si anyie í bei í koo í tuse arae bi woo be ηau fei.

⁸ Si anyii aηa fei í bei í tuse arae bi tom, amu iyi ñ ye bei inε iyi cukpai kubie kù k̄ə à bei à búu. ⁹ Ntə ntə, amui ñ je keekei woo be ηau. N kù to a kpem woo be, domi ñ kpā inei igbei Ilaaḍ ηa iju. ¹⁰ Amma mii iyi ñ je nnyi, na didḍi Ilaaḍi, n̄ didḍi iyi í ceem n̄əu kù ce nfe.

Ñ ce kookaai ñ re baa woo be ηau fei, amma kù je amu takam nii ñ coo, didḍi Ilaaḍ iyi í wa sim nii í coo. ¹¹ Na n̄ηu, ide akāui awa fei à waa waazo be, n̄ηu m̄oi ñ n̄ ñ dasi naane ηa be.

Kuj̄i nwa hai si bale

¹² Nsei à waa waazo iyi Kirisi í ku n̄ ñ j̄i hai si bale má. N̄ beirei í ce inε gə n̄ηe ηa à ya ni iku ηa a kaa j̄i ma. ¹³ Bii iku ηa a kaa j̄i hai si bale, debēi Kirisi m̄ə kù j̄i. ¹⁴ N̄ bii Kirisi kù j̄i, waazo nwa ngbei, n̄ naane ku dasi n̄ηe m̄ə ngbei. ¹⁵ Bii í je ntəi iku ηa a kaa j̄i hai si bale, debēi Ilaaḍ kù j̄i Kirisi wo. Debei, seeda iboi à waa j̄e Ilaaḍ si waati iyi à ni í j̄i Kirisi hai si bale. ¹⁶ Ntə ntə, bii iku ηa a kaa j̄i, Kirisi m̄ə kù j̄i wo. ¹⁷ N̄ bii í je Kirisi kù j̄i hai si bale wo, ñ k̄ə ñ wa si dulum du ηei, n̄ naane ku dasi n̄ηe ngbei. ¹⁸ N̄ inε ηa m̄ə iyi à dasi Kirisi naane à bei à ku, à ce nfei. ¹⁹ Bii na kuwεeu ihē n̄ηu akāi à dasi Kirisi naane, à je ilu araare ηa í re baa inε fei.

²⁰ Amma ntə ntə Kirisi í j̄i hai si bale, n̄ ñ je inε sinte si in̄oi inε ηa iyi aa na a j̄i. ²¹ Inε fei ñ mà ηa iyi iku í naai hai bi inε akā. Beεbe m̄oi kuj̄i iku ηa í naa hai bi inε akā. ²² Ntə ntə, si bei ara akā nwa do Adamu í j̄ə awa fei aa ka na ka ku, beεbe m̄oi anu akā nwa iyi à ce do Kirisi á j̄ə awa fei ka na ka j̄i hai si bale, ²³ amma inε fei do waatiei. Sinte Kirisii, si anyii n̄ηu inε ηa iyi à je titεε si waati iyi á nyi wa. ²⁴⁻²⁵ Si anyie iri ku kpai andunya á to wa, n̄ kù nε bei á ce iyi Kirisi kù je bomma hee koo ceḍ mbεεε ηau fei bi ku lesi isεε. Si anyie n̄ ku so bommau ku daa Ilaaḍ Baaba si awə. Ntə ntə, Kirisi á kpa irii ilu yiiko ηa do ilu gbugbā ηa do inε ngbo ηau fei. ²⁶ Mbēei ankāanyi iyi Kirisi á kpa n̄ηui í je iku. ²⁷ Si tiaɪ idei Ilaaḍ à k̄ə à ni, Ilaaḍ í daa mii fei si awə. Amma baa bii kukəu í ni beεbe, kù je do Ilaaḍ takae iyi í j̄ə mii fei wa s̄uaa iri ileui wa fāa. ²⁸ N̄ waati iyi á daa Kirisi mii fei si awə, n̄ηu iyi wa je Amau, á so arae ku daa Ilaaḍ si awə, ku ba Ilaaḍ ku wa si antai mii fei.

† 14:38 a kaa gba lafēe A kù mà yaasee s̄aa s̄aa. Á yəkə ku je Pəlu í ni inei igbei Ilaaḍ ηa a màà gba lafēe, wala Ilaaḍ kaa gba lafēe.

29 Ntɔi, Kirisi í jǐ hai si bale. Bii kù je beɛbe, ine ɲa iyi à ce inyi ku dasi si agbei iku ɲa, aranfãani yoomai à waa ba. Bii í je ntɔi iku ɲa a kaa jǐ, na mii í ce ine ɲa à ce inyi ku dasi si agbe ɲa. 30 Awa taka nwa, na mii í ce à ya kaa maa wa si kpãai mbirisi waati kãma fei. 31 Inɛ inem ɲa, ajɔ fei si anui ikui n̄ ya n maa n wa. Nɔ ntɔ ntɔ beɛbei, si bei ì mà ɲa ntɔ ntɔ iyi n̄ wa n tɔɔ fufu na saabu nɲe si Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. 32 Inɛ ɲa iyi a kɔsim Efɛɛzu be a yei bei inɲai sako ɲa iyi awaɔ ɲa à waa jabu. Aranfãani yoomai n̄ ne bii í je n̄ wa n jabui na didɔi andunyau ihɛ nɲu akã. Bii í je iku ɲa a kaa jǐ, “ka je nɔ ka mɔ domi ala aa ka ku”.

33 I maà ya jò a dǐ iju nɲe. Kpaasi laalɔ, nɲui í ya beje ide jiidæ iyi ì waa ce. 34 I jò laakai jiiida nɲe ku nyi wa si bei á s̄la, nɔ ì jò kookoosui dulum. Gɔgɔ nɲe ɲa a kù mà Ilaaɔ do ntɔ. N̄ wa n fɔ iyi ihɛi ku ba anyɔ ku mu ɲe.

Ara titɔ iyi aa ka jò hai si bale

35 N̄ mà ine gɔ ɲa aa bee a ni, beirei iku ɲa aa ce a jǐ. Dimii ara mii aa ne. 36 Amma an je nɲa n ni ì kù ne bisi ɲa. I kù mà ɲa iyi bii ì gbɛ ngboi mii gɔ kaa fita bii kù je í ku. 37 Mii iyi amanɛ wa gbɛ fei dimii ngɔgɔi í ya je, bei iju iya, walakɔ ngɔgɔ. Kù je kpokpoo takaɛi aa tu wa ì naa ì lɔ. 38 Nɔ Ilaaɔ í na dimi ɲau fei ara ikã ikã si bei í bi, í na ngboi mii fei araɛ ikã ikã.

39 Mii ɲa iyi à waa mi fei, inɲai ara nɲa kù je dimi akã. Ti amanɛ ɲa ikã, ti mɛɛmu ɲa ikã, ti yei ɲa ikã, ti cɛɛ ɲa mɔ ikã.

40 Arai lele í wɛɛi, ti andunya mɔ í wɛɛi. Arai lele í ne kuslæi, nɔ ti andunya mɔ í ne tɛɛi. 41 Nunu í ne kuslæi, nɔ cukpa mɔ í ne tɛɛi do andaiya ɲa. Nɔ baa si inɔi andaiya ɲau à reò nje do kuslæi.

42 Beɛbe mɔi á ye si waati iyi Ilaaɔ á jǐ iku ɲa. Ara iyi à siu, ara iyi á bejei, amma bii à jũu kaa beje má. 43 Bii à suu ci ya ne beɛɛ, amma bii à jũu ilu jirima nla. Bii à suu, hai ne gbugbã, amma bii à jũu á ne gbugbã. 44 Bii à suu, arai ilei, amma bii à jũu ti lelei

á je. Ntɔ ntɔ, arai ile í wɛɛ, nɔ beɛbe mɔi arai lele mɔ í wɛɛ. 45 Beɛbe mɔi à kɔɔ à ni, waati iyi à taka Adamu sinte à daa si kuwɛɛ, amma Kirisi iyi à ya kpe Adamu ankãanyiu, nɲui í je hunde nɔ nɲui í ya daa ine ɲa si kuwɛɛ. 46 Kù je arai lelei í tako í naa, arai ileui, ti leleu í bei í naa. 47 Adamu sinteu, í naai hai si ile nɔ í je ti ile. Nɔ Adamu minjisiau í naa hai lelei Aɔ. 48 Inɛ ɲa iyi à je ti ileu ihɛ fei à yei bei ine sinte iyi à taka hai ile. Nɔ ine ɲa iyi à je ti lelei Aɔ à yei bei ine iyi í naa hai lelei Aɔ. 49 Nɔ si bei à jò inɛi ileu, beɛbe mɔi aa ka jò inɛi leleu.

50 Inɛ inem ɲa, iyi ihɛi n̄ wa n fɔ, arai ile kaa yɔkɔ ku ba ikpɛɛ si bommai Ilaaɔ. Nɲu iyi í je ti iku kaa yɔkɔ ku ba kuwɛɛ hai tã.

51 Idei asii wee iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe. Awa fei si aa ka ku, amma Ilaaɔ á kpaasi awa fei 52 gbakã, si iju kameɛ akã, waati iyi kãakãakɛi ankãanyi á kpata. Waati iyi kãakãakɛi ankãanyiu á kpata Ilaaɔ á jǐ iku ɲa nɔ a kaa ku má, nɔ ku kpaasi awa mɔ. 53 Ntɔ ntɔ, ara iyi á bejeu kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya beje. Nɲu iyi í je ti iku, kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya ku. 54 Nɔ waati iyi ara ku bejeu á kpaasi iyi kaa beje, nɔ ti iku mɔ ku kpaasi iyi kaa ku, waati beɛbei ide iyi à kɔu á ce, iyi í ni, Ilaaɔ í kãmia iku mam mam.

55 Iku kaa kãmia ine ɲa má.

Iku kaa ne gbugbã si ine ɲa má.

56 Iku kaa wɛɛ wo bii kù je na dulum, nɔ dulum mɔ kaa ne gbugbã wo bii kù je na wooda. 57 Amma ka saabu Ilaaɔ, nɲu iyi wa mu nwa gbugbã à waa kãmiaò dulum na anu akã nwa iyi à ce do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. 58 Na nɲu, inɛ baakɔm ɲa, ì leekɛ dim dim ì maà tɛkɛɛ ɲa. I ce kookaai si icei Lafɛɛ do ajɔ fei si na iyi í jò ì mà ɲa ice iyi ì waa cea Lafɛɛ kaa ce nfe ɲa.

16

Fia ku tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɲa

1 Nsei, ka fɔ idei fia iyi à waa tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa Zeruzalem. Í s̄la inɛ mɔ ì ce bei n̄ s̄ɔ inɛi igbei Jesu ɲa iyi à wa ilei Galati.

2 Si ajɔ ama azuma fei í s̄la ine fei ku

nya fiaε ikã, zaka bei á yókò, si bei Ilaaã í muaa, ku ba i maà ti i degbe hee waati iyi ò to wa i bei i maa tótò fiau ña. ³ Bii ò naa, an be ine ña iyi ò cica ñau Zeruzalemu do amua ññe do tia iyi á sisi ñña yaaseε. ⁴ Bii í nò í je í sía amu takam n koo mòi, awòò ña aa ka koo ajò.

Mii ña iyi Pòlu wa bi ku ce

⁵ Bii í kãasi an bò ilèi Masedòni nò hai be an naa bi tu ñe. ⁶ An ce baa ajò minji bi tu ñe, bii i kù laakai mòm, bei an je kpaa. Si anyii ññu, nò i sobim do bii ò ne ku bò ña. ⁷ Bèbei n kù bi n ye ñe do saasa, amma bii Lafèε í bi an kpe bi tu ñe be.

⁸ Amma hee ajò Pantekotu koo toò wa an maa n wa Efèεzu ihè titã ⁹ domi Ilaaã í cìim kpãa nla nla n ceò ice ihè iyi á ne aranfãani, baa bii mbèε ña à kpò.

¹⁰ Bii Timòtee í to wa bi tu ñe, i gbaa do yaase bei á neò ara ku fũ si anini ññe, domi ññu mò icei Lafèei wa ce bei ò wa n ceu. ¹¹ Na ññu, i maà jò ine gò ku dondaε ña, amma i sobie si isèenèε iyi á ce ku baaò wa ku ba ku to wa bi tom do laakai ku sũ, domi ò wa n cò kpãaε ññu do kpaasi ña iyi à waa suu wa.

¹² Amma iyi í je ideì kpaasi nwa Apolo, tuuba nkpò nkpò ò ya n maa n sòò n ni koo cò ñe do kpaasi nwa gò ña ajò, amma si nsei titã kù waa bi ku naa kpata kpata. Bii í ba fayae á naa.

Ideì ankãanyi ña

¹³ I ce laakaii ara ññe, i leekì si naane ku dasi dim dim ña. I ce wòkò ku ba i ba gbugbã ña. ¹⁴ Iyi ò waa ce fei, i coo do kubi ña.

¹⁵ Ì mà ña iyi Setefani do ineì kpasèε ñai à je woo dasi Jesu naane sinte si ilèi Gèrèsi à nò à na ara ñña à sobiò woo dasi Jesu naane ña. Ine inem ña, ò wa n tò ñei, ¹⁶ amanε dimi bèεbe ña do ine ña iyi à waa ba ña icèu ku ce do himma fei, i ya jirima ña ña.

¹⁷ Ì ne inò didò do kunaai Setefani, do Fòtunatu do Akaiku, domi si bei i kù wa ihè ña anai à ce mii iyi ò ne ku ce ña. ¹⁸ Ine ñau à tũ inòm bei à ya tũ tu ñe mò. Í sía i saabu ine dimi bèεbe ña.

¹⁹ Igbei ineì Jesu ña iyi à wa ilèi Azii à waa ce ñe fòò. Akilasi do Piisila do ineì igbei Jesu ña iyi à ya tótò kpasè ñña, à waa ce ñe fòò jiida jiida do irii Lafèε.

²⁰ Kpaasi woo dasi Jesu naane ña fei à waa ce ñe fòò.

Ine mò i ce ñe fòò ña do kubi.

²¹ Amu Pòlu, amui ò kò ññe fòòu ihè wa do awòm.

²² Ine iyi kù ne kubii Lafèε fei, ikpe ku muu.

Lafèε Jesu ku nyi wa.

²³ Didòì Lafèε Jesu ku wèε do inε.

²⁴ Kubim í wèε do inε fei na anu akã nwa do Jesu Kirisi. Ami.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inei Kɔrenti ɲa

Idei fɔɔ

¹ Amui Pɔlu woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ, do Timɔtee kpaasi nwa.

À ce inei igbei Ilaaɔ ɲa iyi à wa Kɔrenti fɔɔ do woo dasi naane ɲa fei iyi à wa si ilei Geresi fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ

³ Ka saabu Ilaaɔ, Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ɲɲui í ne araare, nɔ ɲɲui í ya maa tũ idɔ nwa waati kãma fei. ⁴ Wa tũ idɔ nwa si wahala baa yooma nwa fei. Í ya ce beɛbei ku ba awa mɔ ka yɔkɔ ka tũ idɔi inɛ ɲa iyi à waa wahala do yaase bei í tũò ti awa mɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ, à ne ikpɛ nla nla si ijuukpãi Kirisi, amma bei ijuukpãu í la í to, beɛbe mɔi yaase bei Kirisi wa tũò idɔ nwa ɲau mɔ í to. ⁶ Bii à ye ijuukpã, na iri ɲɲei, ku ba i ba faaba ɲa nɔ Ilaaɔ ku tũ idɔ ɲɛ. Bii Ilaaɔ í nɔ í tũ idɔ nwa, na iri ɲɲei, inɛ mɔ i temua ɲa do ijuukpã dimi akã do iyi à waa yeu, nɔ idɔi inɛ mɔ ku tũ. ⁷ À waa naane ɲɛ ntɔ ntɔ domi à mà, si bei ì ne ikpɛ si ijuukpã nwa ɲa, beɛbe mɔi Ilaaɔ á tũ idɔ ɲɛ si bei wa tũ tu wa.

⁸ Inɛ inɛ nwa ɲa, à bi i mà ɲa wahala iyi í ba wa si ilei Azii í caa. Í re gbugbã nwa hee a kù tamaa mà aa ka weɛ si hunde má. ⁹ À tamaa bei à ye taale nwa á kpa wai. Amma dimii ideu ihɛ í ba wai ku ba ka mà iyi kù sãa ka dasi naane nwa si awa taka nwa, amma ka dasi naane nwa fei si Ilaaɔ ɲɲu akã iyi á jĩ iku ɲa. ¹⁰ ɲɲui í nya wa hai si iku dimi beɛbe, á nɔ ku nya wa má. Ntɔi, à waa cɔ kpãae á nyi ku nya wa má. ¹¹ Inɛ taka ɲɛ ì waa sobi wa do kutɔɔ ɲɛ. Ilaaɔ á gba kutɔɔ iyi inɛ nkɔ í ce na iri nwa, nɔ ku ce nwa didɔ ku ba inɛ nkɔ ku saabuɛ na iri nwa.

Pɔlu í kpaasi ideu ilu ku bɔɛ

¹² Ide iyi í jò à waa tɔòò fufu wee. Idɔ nwa wa je nwa seɛda iyi isɛɛnɛ nwa í

má si wajui inei andunya ɲa, nɔ iyi í re mɔm ɲɲui í je si waju ɲɛ. Kù nɔ kù je do muafiti. Mii ɲau be fei, hai bi Ilaaɔi wa naa. Kù je do bisii amane ɲa, amma do didɔi Ilaaɔi. ¹³⁻¹⁴ Beɛbei si tia iyi à ce ɲɛ, a kù kɔ ɲɛ mii mmu gɔ bii kù je iyi ì cio ì gbɔ yaaseɛ ɲau be. Si ajɔ iyi Lafɛɛ Jesu á nyi wa aa ka yɔkɔ ka tɔɔ fufu na iri ɲɛ. Beɛbe mɔi inɛ mɔ aa yɔkɔ i tɔɔ fufu ɲa na iri nwa. Ì gbɔ yaasei ideu ihɛ keeke tã ɲa, amma ñ bi i gbɔ yaaseɛ ɲai mam mam.

¹⁵ Na saabu ideu ihɛi í jò ñ tako ñ dasi idɔ n bɔ bi tu ɲɛ ku ba i ba didɔ ikɔ minji ɲa. ¹⁶ Ñ lasabu bii ñ wa n bɔ ikpa ilei Masedani n yaa n ye ɲɛ, nɔ n nyi n ye ɲɛ má bii ñ wa n baa. Beɛbei aa sobim si isɛɛnɛm ɲa n bɔò ikpa ilei Zudee. ¹⁷ Si ide iyi ñ lasabuu, idɔ minjii ñ ce? Mà ì waa tamaa ɲa ñ ya n ni ñ wa n naa nɔ gbakã n kpaasi ide má n ni n kù wa n naa bei inei andunya ɲa à ya cei? ¹⁸ Si bei ì mà ɲa iyi Ilaaɔ í je ilu naane, ñ bi i mà ɲa iyi n ci ya ni, ñ wa n naa nɔ n ni, n kù wa n naa má. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, Jesu Kirisi amai Ilaaɔ, ɲɲu iyi amu do Silasi do Timɔtee à waaɔo ɲɲeu, kù naa do idɔ minji. Amma í naai do ide ntɔi Ilaaɔ, ²⁰ nɔ kuwã ɲa iyi Ilaaɔ í ce fei í kã sie. Na ɲɲu na saabuɛi à waa ni, ami, à waa saabuò Ilaaɔ. ²¹ Ilaaɔi í jò awae ɲa fei à leeki si Kirisi dim dim ajɔ. ɲɲui í nɔ í cica wa ikã. ²² ɲɲui í ce si wa seɛdaɛ iyi wa nyisi iyi à je tɛɛ, nɔ í da nwa si Hundee si idɔ ku je nwa bei kaazigi.

²³ Ilaaɔ í je seɛdam n kù bi n ba ɲɛ ide ku gaabu ku ce. Na ɲɔi í ce n kù nyi wa Kɔrenti. ²⁴ A kù bi ka jile ɲɛ ide gɔ do tilasi si naane ku dasi ɲɛ si na iyi í jò ì waa leeki dim dim ɲa tã si naane ku dasiu, amma à bi ka ce icei awae ɲa ajɔ ka mu ɲɛ inɔ didɔ.

2

¹ ɲɲui í jò ñ lasabu n mà ñ ti n naa bi tu ɲɛ n naa n fɔ inɔ ɲɛ má. ² N kù bi n fɔ inɔ ɲɛ domi bii ñ fɔ inɔ ɲɛ, yooi á tũ inɔm má bii kù je inɛ iyi ñ fɔ inɔ ɲɛ. ³ Na ɲɔi í jò ñ tako ñ kɔ ɲɛ tiaɔ be wa do yaase beɛbe. N kù bi n naa bi

tu ñe, inɛ iyi hai bi tu ñei an ba inɔ didɔ, ì fɔ inɔm ña. Ñ wa n naane inɛ fei iyi bii inɔm í dɔ, inɔ didɔi inɛ feii. ⁴ Bɛɛbei ñ kɔ ñɛ tiau wa do inɔ ku fɔ do cikãaju nkpɔ nkpɔ, kù jɛ n fɔ inɔ ñɛ, ñ bi i mà ña zaka bei ñ bi ñe í toi.

Iya kpa ideí kurara ña

⁵ Si bei inɛ gɔ ñɛ í fɔ inɔm, kù jɛ inɔi amu akãí í fɔ, ti inɛ feii. Walakɔ ñ tamaa í sɪa n ni, inɔi inɛ gɔ ñɛ ñai í fɔ, domi n kù bi n fɔ n lɔsi. ⁶ Amma í to bɛɛbe, si bei inɛ nkpɔ ñɛ í kpãa iju. ⁷ Í sɪa i kpa ideí kuraraɛ i mua gbugbã ña ku ba inɔ ku fɔ nlau ku maà caa siɛ. ⁸ Na ñɛ, ñ wa n tɔ ñe, i ceaa bei á mà iyi ì bi ñɛ ña. ⁹ Na ñai í jò ñ tako ñ kɔ ñɛ tiau wa wo n cɔ laakai ñɛ ku ba n mà bii í jɛ ì waa jirima fei ndɛɛ ña. ¹⁰ Inɛ iyi ì kpa ideí kuraraɛ ña, amu mɔ ñ kpa mbe baa do iyi kù jɛ amui í raraa. Nɔ ideu iyi ñ kpa, ñ kpaai na iri ñɛ si wajui Kirisi, ¹¹ ku ba Seetam ku maà zamba wa. Ntɔi, à mà sãa sãa iyi wa bi ku ce.

À jɛ igũ si kpãai Jesu Kirisi

¹² Iyi ñ to Torasi laabaau jiidai Kirisi ku sisi, ñ yɔo iyi didɔi Lafɛi í cɪim kpãa n ceò icɛ bɛ. ¹³ Amma laakaim kù sũ sɛɛ si bei n kù yɛ kpaasim Titee. Na ñai í jò ñ tɔo inɛi Torasi ña sukudɔ ñ nɛ ìlɛi Masedani.

¹⁴ Amma ka saabu Ilaaɔ, domi í mu nwa gbugbã ka jɛò igũ waati kãma fei si kpãai Kirisi. Wa ceò wa icɛ ku ba ku jò inɛ ña a mà Kirisi, nɔ kumai Kirisiu ku fangaa bii fei bei inúnùì tulare í ya fangaa. ¹⁵ Ntɔi, si wajui Ilaaɔ à yɛi bei inúnùì didɔi Kirisi, bi inɛ ña iyi à ba faaba, do bi woo bɔ nfe ku ce ña. ¹⁶ Bi inɛ ña iyi à waa bɔ bi ku ce nfe, inúnùì ikui iyi wa bí iku. Bi inɛ ña mɔ iyi à waa ba faaba, inúnùì kuwɛɛi iyi wa na kuwɛɛ. Yooi í to ku ce dimii icɛu bɛ. ¹⁷ A kù jɛ bei inɛ gɔ ña iyi à waa sisi ideí Ilaaɔ do ibo na fia. Amma si na iyi í jò Ilaaɔi í bɛ wa wa, ñɛi í jò à waa fɔ ide dee dee na anu akã iyi à ce do Kirisi, kù jɛ do muafiti.

3

Amaace ña iyi aa sisia inɛ ña akabuu titɔ

¹ Ide iyi à fɔ nseiuhɛ í yɛ bei à waa tɔo fufu máí? Awa mɔ à nɛ bukaatai ka naa bi tu ñe do tia iyi á sisi ñɛ yaase nwai, bei inɛ gɔ ña à ya ce? Mà ka tɔo ñe i kɔ nwa dimiɛ ñai. ² Inɛ taka ñɛi ì jɛ bei tia nwa iyi à kɔ si idɔ nwa. Í yɛ ñai bei tia iyi inɛ fei í mà wa cioɛ. ³ Kookoosu ñɛ wa nyisi ntɔ ntɔ iyi inɛi í jɛ bei tia iyi Kirisi í kɔ na icɛ nwa iyi à ce si inɔ ñɛ. Tiau, kù jɛ do biikii à kɔo, amma do Hundei Ilaaɔi à kɔo, ñɛu iyi í jɛ icui kuwɛɛ. Kù jɛ si kutai à kɔo, si idɔi amanɛ ñai.

⁴ Naane ñɛi à nɛ si wajui Ilaaɔ do saabu Kirisi. ⁵ Ntɔi, a kù to ara nwa ka ni à ce ngɔgɔ do ara nwa. Mii iyi à yɔkɔ à waa ce fei, hai bi Ilaaɔi wa naa, ⁶ domi ñɛi í mu nwa gbugbã ka jɛò amaaceɛ ña ka sisia inɛ ña akabuu titɔ. Akabuuu kù waa ce icɛ do wooda iyi à kɔu, bi kù jɛ do Hundei Ilaaɔ. Wooda iyi à kɔu í ya jò inɛ ku kui, amma Hundei Ilaaɔi í ya na kuwɛɛi.

⁷ Waati iyi à kɔ woodau akã akã si kuta, amboei Ilaaɔ í má inya. Amboeu í jò wajui Moizi wa daana hee inɛi Izireli ña à mɔngɔ ku kãsiɛ iju. Do ñɛu fei, amboeu í na í tã. Bii í jɛ wooda iyi í jò inɛ ña à kui í naa do dimii amboe bɛɛbe, ⁸ amboei icɛ iyi Hundei Ilaaɔ wa ce kaa re bɛɛbe? Ntɔ ntɔ á re. ⁹ Iɛi wooda iyi í ya yɛ taalei inɛ ña í nɛ amboe, amma ti icɛ iyi í jò inɛ ña à jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ í roo hee bii í jɪ. ¹⁰ Aa ka yɔkɔ ka ni mɔm amboe iyi wa má inya tako kù to ngɔgɔ do ti nsei iyi í la í roo. ¹¹ Ntɔi, bii mii iyi kaa kpɛ í nɛ amboe, zaka beirei amboei mii iyi á ya maa wɛɛ do ajɔ fei á la ku to.

¹² À waa fɔ ide do naane si na iyi í jò à nɛ kpãa ku cɔu ihɛ. ¹³ A kù jɛ bei Moizi iyi í bii fuugese ku ba inɛi Izireli ña a maà yɛ waati iyi amboeu í sekɛ hai si wajue. ¹⁴ Amma à lele idɔ ñɛa a kù yɔkɔ a kù gbɔ yaaseɛ. Baa do nnyi fei bii à waa cio tia akabuu sintei ideí Ilaaɔ, í yɛi bei fuugeseu í kɔ í wa bɛ. Nɔ fuugeseu kaa nya bii kù jɛ à dasi Kirisi

naane. ¹⁵ Baa nnyi má, waati iyi inei Izireli ña à waa cio tia iyi Moizi í kò fei, í ya ye bei fuugeseu wa ganji ña a gbò yaasei. ¹⁶ Amma kukòì ideì Ilaaḍ wa fò í ni, waati iyi inè í kpaasi idæ í sinda si Lafḗe, waati bebei fuugeseu á nya. ¹⁷ Nò wee, Lafḗeu, Hundei. Tengì bii Hundei Lafḗe í wa, tengì bei ara ku nè í ya wa. ¹⁸ Fuugeseu kù wa si waju nwa má nò inè ña à ya maa ye amboei Lafḗe si wai bei si digi, nò amboeè iyi à waa còu, ñhùi wa kpaasi wa ku ba ka jòò, nò í ya maa kḍòsìi waati kãma fei si wa. Iceu be, Hundei Lafḗei wa coo.

4

Amanii Hunde iyi í wa si wa

¹ Ilaaḍi í da nwa iceu si awò na jiida ku jee. Ñhùi í jò a kù mǎngò munya. ² À nyò daai anyò ña iyi inè ña à ya ce si asii. A kù wee do baai bisi laalò, a kù kpaasi ide ntòì Ilaaḍ ibo. Amma à jò inè ña à waa mà ntòu sãa sãa ku ba inè fei ku mà si idæ awa ilu ntò ñai si wajui Ilaaḍ. ³ Baa do iyi à waa sisi laabaau jiidau dee dee, inè gò ña a ci ya gbò yaasee, amma inè ña iyi aa ce nfe aña akãì a ci ya gbò yaasee. ⁴ Inè ñau a kù dasi naane si na iyi í jò Seetam, lafḗei andunyau í nya laakai ñña. Í nya laakai ññai ku ba a màà ye inya kumáì laabaau jiidau. Laabaau jiidau wa nyisi wa amboei Kirisi, iyi í je Ilaaḍ takae. ⁵ Do ntò, a kù waa waazo ideì iri nwa. Si waazo nwa à waa fò iyi Jesu Kirisii í je Lafḗe nò awa mà à je woo ce ice ññe ña na iri. ⁶ Ilaaḍi í ni, inya kumá ku ce si aninii ilu kuku, ñhùi í nò í da nwa si inya kumáe si idò nwa ku ba ka mà amboeè. Amboei Ilaaḍui à waa ye si wajui Kirisi.

⁷ Amma awa iyi à ne amani nlau ihḗ, à yei bei cakai amà ku ba kulai gbugbãu ku je ti Ilaaḍ, ku màà je ti awa taka nwa. ⁸ À yòyò wa do ijuukpã ikã fei, amma a kù ku. À bitì amma a kù mǎngò. ⁹ Inè ña à kpã wa iju, amma Ilaaḍ kù kòsi wa. À keke wa, amma a kù kpa wa. ¹⁰ Ajò fei si wahalau ihḗ í yei bei à waa ba ikpḗ nwa si ikui Jesu bii à waa bò fei ku ba a ye kuweeè si

ara nwa. ¹¹ Ntòì, baa do iyi à wee fei, si anui ikui à ya ka wa waati kãma fei na irii Jesu, ku ba a ye kuweeè si ara nwa. ¹² Bebei awa si anui ikui à wa, amma inè, kuweeè í je tu ñe.

¹³ Naane ku dasi nwa í ye bei ti inè iyi í kò si kukòì ideì Ilaaḍ í ni, nò dasi naane, na ñòì í jò nò wa n fò ide. Na ññu, awa mà, si na iyi í jò à dasi naane, ññui í jò à waa fò. ¹⁴ À mà do ntò, inè iyi í jì Lafḗe Jesu hai si bale, á jì wa do Jesu ajò nò kù jò awae ña ka kò si waju. ¹⁵ Na iri ññei à waa temuaò mii ñau ihḗ fei ku ba inè ña iyi à ba didòì Ilaaḍu, akpò ñña ku ya maa kḍòsi nò a ya maa saabue ntò ntò, domi bebei aa nyisiò amboeè.

Ka je kuwee do naane ku dasi

¹⁶ Ñhùi í jò a kaa ka mǎngò munya. Baa bii ara nwa wa gbò, hunde nwa í ya maa wee titòì do ajò fei. ¹⁷ Ijuukpã keeke iyi à waa ye si nseiu ihḗ wa ce nwa sòlui amboe iyi ci ya tãì iyi í la í re ijuukpãu. ¹⁸ Ntò ntò laakai nwa kù wa si mii iyi iju wa ye, í gbe si mii iyi kù waa ye. Mii iyi iju wa ye ci ya kpè, amma mii iyi kù waa ye í ya weeì do ajò fei.

5

¹ Arai í je bi ku wai hunde nwa si ilèu ihḗ. Nò à mà bii ara nwa í ku, Ilaaḍ í jile nwa bi ku wa lele iyi ññu takae í ce, kù je amane. Bi ku wau á maa weeì do ajò fei. ² Nò à wasi ku weewea si na iyi í jò hunde nwa í bi ku dasi bi ku wai leleu bei amane í ya dasi ibò. ³ Í bi bebei domi bii à dasi, hunde nwa kaa wee hai ne bi ku wau. ⁴ Ntò ntò, si waati iyi à wa si arau ihḗ à waa weewea à waa ne bei inè iyi aso wa wòò. Kù je à bi ka wee hai ne ara amma à bi a da nwa si ara titòì leleu, ku ba kuweeèu ku kpa irii mii ña iyi í je ti iku. ⁵ Inè iyi í jile nwa mii ñau ihḗ ññui í je Ilaaḍ. Ñhùi í mu nwa Hundee bei kaazigi.

⁶ Ñhùi í jò à ya ka ne wòkò ajò fei baa do iyi à mà si waati iyi à wa si arau ihḗ à jìò bi ku wai Lafḗe. ⁷ À waa ce isene nwa na naane ku dasi, kù je na mii iyi à waa ye. ⁸ Ntò ntò à ya ka ne wòkò. Amma iyi à bi í re fei ndeè ññui í je ka jò arau ihḗ ka bò bi Lafḗe ka maa wa bi

tɛɛ. ⁹ Nɲui í jò à waa ce kookaai ka ce iyi á d̄s̄a Lafɛɛ si, bii í jɛ à wɛɛ si arau ihɛ walakɔ bii à ku. ¹⁰ Í s̄l̄a ka ce iyi á d̄s̄a si domi kù nɛ bei aa ka ce iyi a kù leek̄i si wajui Kirisi ku kiiti wa awa fei, nɔ ku s̄aa inɛ fei si bei kookoosu iyi í ce si kuwɛɛɛ í to, bii laalɔi, bii í nɔ í jɛ jiida m̄ai.

Kirisi í jò à d̄s̄ do Ilaaɔ

¹¹ Ilaaɔ í mà wa s̄aa s̄aa, nɔ bɛɛbɛ m̄ai n̄ tamaa inɛ taka nɲɛ í mà wa ɲa. Si na iyi í jò à mà bɛɛɛi Lafɛɛ. À waa dɛ ka k̄am̄ia inɛ ɲai. ¹² Kù jɛ à waa tɔɔ fufu bi tu ɲɛ. Amma à waa bi i ba yaase bei aa ce i wɛɛò inɔ did̄s̄ ɲai na iri nwa. Bɛɛbei aa ba bei aa jɛa inɛ ɲa iyi à waa tɔɔ fufu na mii ɲa iyi à waa yɛ nɲu ak̄a, nɔ à f̄usi iyi í jɛ ti id̄ɔu awɔ. ¹³ Bii à waa ce wa s̄umu, na Ilaaɔi. Bii à nɔ à waa ce wa ilu laakai ɲa m̄ai, na iri nɲɛi. ¹⁴ Kubii Kirisii wa n̄ò wa. Si na iyi í jò à mà inɛ ak̄ai í ku na inɛ fei, à nɔ à mà iyi inɛ feii í nɛ ikp̄ɛ si ikue. ¹⁵ Í kui na inɛ fei ku ba inɛ ɲa iyi à wɛɛ si hunde a maà wɛɛ na irii aɲa taka nɲa má, í gbe na iriɛ, nɲu iyi í kù nɔ í j̄i na iri nɲa.

¹⁶ Na nɲu, bɛɛbei a kaa ka cɔ iyi à waa yɛò iju si amanɛ nɲu ak̄a. Baa bii bɛɛbei à tako à cea Kirisi wo, nsei a kaà ka ce bɛɛbɛ má. ¹⁷ Bii inɛ gɔ í nɛ anu ak̄a do Kirisi í jɛ inɛ tit̄s̄. Mii ndii tako ɲau à lɔ, nɔ wee mii tit̄s̄ ɲai à s̄asi wa. ¹⁸ Mii ɲau ihɛ fei icei Ilaaɔi, nɲu iyi í jò à d̄s̄ do nɲu na saabui Kirisi, nɔ í bɛ wa ku ba awa m̄o ka jò inɛ ɲa a d̄s̄ do nɲu. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, na saabui Kirisii Ilaaɔ í jò inɛ ɲa à d̄s̄ do nɲu. Í kpa ideɛi kurara nɲa kù waa dooae má, nɔ í jile nwa ice ka sisia inɛ ɲa bei aa ce a d̄s̄ do nɲu.

²⁰ Na nɲu, à jɛ woo bei Kirisi ɲa. Í yɛi bei Ilaaɔ takaɛi wa ba ɲɛ ide ku fɔ hai bi tu wa nɔ à waa tɔɔ ɲɛ do irii Kirisi, i jò i d̄s̄ do Ilaaɔ ɲa. ²¹ Kirisi, nɲu iyi kù ce dulum k̄ama, nɲui Ilaaɔ í k̄aa dulum du wa ku ba ka jɛ dee dee si wajue na anu ak̄a nwa iyi à ce do Kirisi ajɔ.

6

¹ Awa iyi à waa ce ice do Ilaaɔ ajɔ, à waa tɔɔ ɲɛi i maà jò did̄s̄ iyi Ilaaɔ í ce

nɲɛu ku ce nfe. ² Si tiai ideɛi Ilaaɔ à k̄ò à ni,

Ilaaɔ í ni,

N̄ gbɔ kutɔɔɛ nɔ n̄ jɛɛ si waati jiida.

N̄ sobiɛ si ajɔi faaba.

To, nsei í jɛ waati jiida, nnyii ajɔi faaba.

³ A kù waa bi inɛ gɔ ku yɛ taaleɛ ice nwa. Nɲui í jò a kù waa ce ngɔgɔ iyi á dasi inɛ kurara. ⁴ Amma si kookoosu nwa fei à waa bi kuwɛɛ nwa ku nyisi iyi à jɛ woo ce ice jiida Ilaaɔ ɲa. À waa temua ntɔ ntɔ si wahala do si are do si ijuukp̄a. ⁵ A tɛ nwa kp̄ɔtɔ à dasi wa piis̄ɔ, nɔ inɛ ɲa à dede gidi si wa amma si fei ndɛɛ à yɔkɔ temua. À ya ka ce ice hee ka gbɛɛji, à ya ka wɔ nɲoo, nɔ à ya ka d̄i anu. ⁶⁻⁷ À waa nyisi iyi à jɛ woo ce icei Ilaaɔ ɲa do kuwɛɛ jiida nwa, do kumà nwa, do suuru nwa, do jiida ku jɛ nwa, do kubi hai nɛ muafiti nwa, do ideɛi ntɔu ku waazo. Nɔ gbɔgb̄ai Ilaaɔ do ice iyi Hundɛɛ wa ce si wa wa nyisi iyi à jɛ woo ce iceɛ ɲa. Dee dee ku jɛi í jɛ nyauɛ iḡu nwa iyi à ya ka jaò nɔ ka k̄ò ara nwa. ⁸ À ya ka temuai bii inɛ ɲa à mà bɛɛɛɛ nwa walakɔ bii à waa nya f̄une nwa. Bɛɛbɛ m̄ai à ya ka temua bii à waa fɔ jiida nwa walakɔ bii à waa fɔ laalɔ nwa. À waa cɔ wa bei woo sɔ ibo ɲa baa do iyi à waa fɔ ntɔ fei. ⁹ À waa cɔ wa bei a kù mà wa, baa bii inɛ fei í mà wa s̄aa s̄aa. À waa cɔ wa bei inɛ ɲa iyi à kas̄am, amma hee nsei à wɛɛ si baani. À kp̄a wa iju ntɔ ntɔ, amma a kù kpa wa. ¹⁰ À waa cɔ wa bei ilu inɔ ku fɔ ɲa, amma à ya ka maane inɔ did̄s̄i waati k̄ama fei. À waa cɔ wa bei ilu are ɲa, amma à waa mua inɛ nkpɔ amani. À waa cɔ wa bei a kù nɛ ngɔgɔ, amma à nɛ fei ndɛɛ.

¹¹ Inɛ inɛi Kòrenti ɲa, à s̄ò ɲɛ ide ntɔ iyi í wa si id̄ɔ nwa fei. Id̄ɔ nwa í nɛ kubi nɲɛ jiida jiida. ¹² Kubi nwa kù kaye si ḡamɛ nɲɛ, amma inɛi i kù na wa ara. ¹³ Na nɲu, i ce nwa bei awa m̄o à waa ce nɲɛ. N̄ wa n ba ɲɛ ide ku fɔ bei amam ɲa, i jò i bi wa jiida jiida ɲa.

I maà nɛ anu tɔɔsi do hai dasi Jesu naane ɲa

14 I maà ne anu tõi do hai dasi Jesu naane ña domi i kù jò ña ña. Beirei jiida do laalo á ce ku tõtò. Mà beirei inya kumá do ilu kuku á ce ku tõtò. 15 Beirei Kirisi do Seetam aa ce a gbò si ñje. Mà mii woo dasi Jesu naane do hai dasi naane à ne si gãmei ñje. 16 Beirei bi ku wai Ilaaã do iwẽ ña á ce ku tõtò. Awai à je bi ku wai Ilaaã, ññu iyi í je icui kuwẽ. Nò ññu takae í fò í ni, An wẽ do aña nò awaò ña ka maa ne. An je Lafẽ ñña nò aa je inem ña. 17 Na ñoi í jò Ilaaã í nyi í ni má, I fa ara ñje hai bi tu ña nò i jìò ña ña. I maà má kəkəi mii iyi í riisi ña. Bii ì waa ce beebe ña an gba ñe. 18 An je baa ñje. Nò ñje mò aa je ama ineməkò do ama inaabom ña. Mii iyi Ilaaã ilu gbugbã fei í fò mbe.

7

1 Baakəom ña, kuwāu ihẽ fei tutu wai. Na ññu, ka jò idò nwa ku má sãa sãa si mii fei ku ba ara nwa do idò nwa ku maà ne taale kãma, nò kumá nwa ku maa kõi si Ilaaã nò ka mào beere.

Inò didõ Pəlu

2 I jò ì ne kubi nwa ña. A kù raraa inè gò, a kù beje kuwẽi inè gò, a kù nò a kù taki inè gò. 3 N kù wa n fò beebe na n ye taale ñje. Ntəi, si bei ñ fò tã, à ne kubi ñje si idò nwa, baa bii í je si kuwẽ wala si andei ikui. 4 N wa n naane ñe ntò ntò, nò ñ wa n tò fufu na iri ñje si mii fei. N ba gbugbã na iri ñje nò inəm í dõ í caa si ijuukpã nwa fei.

5 Ijuukpãu í jò a kù s̄imi waati iyi à to ilei Masedəni. À ba ijuukpã ikã ikã baa yooma fei. À ya ka ba ija hai waduude nò si idò nwa njo wa mu wa. 6 Amma Ilaaã, ññu iyi wa mua ilu inò ku fò ña gbugbã, í jò kunaai Titee í mu nwa gbugbã. 7 Kù je kunaae ññu akãi í mu nwa gbugbã, amma iyi í ni má ñje taka ñje ì mua ññu gbugbã ña. Í nò í s̄ wa bei ì waa bi ku yem ña ntò ntò, do bei ì ne inò ku fò ña, do bei ì ne kubim ña jiida. Ideu í jò inò didõm í kõi hee í caa.

8 Na ñoi í jò baa bii tia iyi ñ kò ñje í fò inò ñje, n kù ne inò ku fò do iyi ñ kò. N tako ñ ne inò ku fò si waati iyi ñ ye í fò inò ñje si waati keeke gò. 9 Amma nsei inəm í dõ. Kù je na iyi í jò ñ fò inò ñje, amma si na iyi í jò inò ku fò ñje í jò ì kpaasi daa ña. Bebei í ce si na iyi í jò Ilaaã í ceò inò ku fò ñje ice. Na ññu, a kù ce ñje laalo kãma. 10 Ntə ntə, inò ku fò iyi Ilaaã wa ceò ice í ya jò inè ku kpaasi daae nò ku ba faaba. Dimii daa ku kpaasi beebe i kaa ni, bii ñ mà. Amma inò ku fò andunya í ya bí ikui. 11 Ilaaã í ceò inò ku fò ññu ice, nò i cò ribae nsei ña. I cò zaka bei inò ku fòu í jò ì ce laakai ña ì ce himma ì kò ara ñje ña. Nò í jò inò ñje kù waa dõ wo nò ì waa ce njo ña, ì kpã woo ce laalou iju ña. Nò í jò ì bi i yem má ña nò ì ne kubim ña. Si fei nde ì nyisi iyi ì má si ideu ña.

12 Na ññu, bii ñ kò ñje tiau wa, n kù kò na inè iyi í ce laalou ññu akã, walakò na inè iyi í cea laalou ññu akã. Amma ñ kõi ku ba i mà sãa sãa ña si wajui Ilaaã iyi ì ne kubi nwa ntò ntò ña. 13 Na ñoi í jò à ba gbugbãu.

Kù nò kù je gbugbã ññu akãi à ba, amma iyi í re məm, à ye iyi Titee í wẽd inò didõ si na iyi í jò ñje fei ì tū inə. Ññu bei í jò inò didõ nwa í kõi má. 14 Baa bii ñ tò fufu keeke bi t̄e na iri ñje wo, i kù dasim anyò ña, domi si bei ide ña iyi à s̄ ññu fei ntəi, beebe m̄i Titee í yò iyi fufu ku tò nwa si ntəi. 15 Kubi ñje iyi Titee í ne wa kõi si bei wa ye gigi iyi ñje fei ì jirimaə nò ì gbaa ña do beere nla nla. 16 N ne inò didõ do iyi an yəkò n dasi ñje naane si mii fei.

8

I ce amua do inò didõ

1 Ñje kpaasim ña, à bi i mà ña bei Ilaaã í cea igbei inei Jesu ña iyi à wa ilei Masedəni didõ. 2 Añai à ye laakai ku cò si ijuukpã jiida. Amma inò didõ nla ñña í jò à ce amua ñña do inò akã, baa do iyi are ñña í la. 3 N je seeda iyi à na do idəbi ñña zaka bei à yəkò, nò à na məm nii hee í re zaka bei a kù waa tamaaò. 4 À mante wa ntò ntò à ni ka jò

an̄a m̄o an̄a a na sobii an̄a na irii woo dasi naane n̄a iyi à wa ilei Zudee. ⁵ À ce í re baa zaka bei à waa tamaa. Sinte titã à na Lafëe ara n̄a, à bei à na awa m̄o ara n̄a do idõbii Ilaaã. ⁶ N̄n̄ui í j̄ò à t̄o Titee ku naa bi tu n̄e ku na ku sobi n̄e si bei í tako í sintie, ku ba in̄e m̄o i tambõ ice jiidau be n̄a. ⁷ Fei ndeé í caa si n̄e, hai naane ku dasi do ide ku f̄o do kumã, do himma n̄e si mii fei, do kubi nwa iyi ì n̄e n̄a. N̄n̄ui í j̄ò à bi ice jiidau be m̄o ku caa si n̄e.

⁸ Kù je woodai ñ wa n na n̄e, himmai in̄e ḡo n̄ai ñ wa n s̄õ n̄e ku ba ku mu n̄e kp̄aa iyi á j̄ò in̄e n̄a a ȳõ iyi kubi n̄e n̄e ntõ. ⁹ Ì n̄o ì mà didõ Lafëe nwa Jesu Kirisi n̄a, n̄u iyi í tako í je ilu amani, n̄o í ce arae ilu are na iri n̄e ku ba areu ku ce n̄e ilu amani n̄a.

¹⁰ Si ideu ih̄e ikõ ñ wa n na n̄e. Hai ic̄i in̄e ì je in̄e sinte n̄a si iceu. Kù je si kucee n̄u akã, amma sinte in̄e ì dasi idõ i coo n̄a. In̄e í s̄ia i temua i m̄osiõ iceu n̄a. ¹¹ Na n̄u, i hanya si beebe nsei i kpa irii iceu n̄a. Si bei ì dasi idõ ntõ ntõ ì sintie do himma n̄a, beebe m̄oi á s̄ia i tambõ n̄a do himma si bei kune n̄e í to. ¹² Bii ì na do inõ akã, Ilaaã í ya gbaí. Zaka bei ì nei í ya cõ, n̄o baae ci ya wa si iyi ì kù n̄e n̄a.

¹³ N kù bi ti in̄e m̄o ku na ku maa gaizia n̄e na faabai in̄e ḡo n̄a, amma í s̄ia kune n̄e do tu n̄a ku munga. ¹⁴ Si nsei, kune n̄e í la. Na n̄u, aa ȳõkõ i sobi in̄e n̄a iyi à wa si are. N̄o ajõ iyi in̄e m̄o ì na ì wa si are, bii kune n̄a í la, an̄a m̄o a sobi n̄e. Bebei kunei in̄e fei á maa munga. ¹⁵ Bebei kukõ ideí Ilaaã í f̄o í ni, In̄e iyi í kó mana í kp̄o, kù re ḡõ. In̄e m̄o iyi í ko keeke, kù gaizia ḡõ.

In̄e n̄a iyi à b̄o amuau ku gba wa

¹⁶ Ñ wa n saabu Ilaaã, n̄u iyi í j̄ò Titee í bi n̄e bei awa taka nwa à bi n̄e. ¹⁷ Waati iyi ñ t̄õ ku naa bi tu n̄e í jesi idem tengi be gbakã, n̄o n̄u takae í dasi idõ m̄o wo ntõ ntõ ku naa bi tu n̄e hai a kù s̄õ. ¹⁸ N̄o à waa be in̄e nwa ḡo wa do n̄u takae ajõ, in̄e iyi igbei in̄e Jesu n̄a fei à waa saabu na iceí laabaau jiidau iyi wa ce. ¹⁹ Iyi í re m̄om, igbei

inei Jesu n̄a à cicae ku si wa si isene nwa ka naaõ amuau wa. Iceu à waa cooi ka naõ Lafëe takae amboe n̄o ka nyisiõ iyi à n̄e idõ jiidau ka sobiõ in̄e n̄a.

²⁰ À waa ce kookaai ku ba in̄e ḡo ku maà ye taale nwa na fia nlau ih̄e ku mué iyi à da nwa si awõ. ²¹ Ntõ ntõ, à waa bi ka ce mii iyi í s̄ia, ku maà je si ijui Lafëe n̄u akã, amma do bi amane n̄a fei.

²² À waa be n̄a do in̄e nwa ḡo má, in̄e iyi à cõ laakae ise f̄efelo, à n̄o à ye í je ilu himma si ice nkp̄o. Amma nsei himmae í k̄õsi domi wa naane n̄e ntõ ntõ. ²³ In̄e n̄a iyi à be si n̄e n̄u wee. Titee n̄u í je minjiam iyi wa bam ice ku ce bi tu n̄e. In̄e n̄a m̄o iyi aa suu wa, an̄ai à je woo bei igbei in̄e Jesu n̄a n̄o à je in̄e n̄a iyi à waa na Kirisi amboe. ²⁴ Na n̄u, i nyisi n̄a iyi ì bi n̄a n̄a ntõ ntõ, ku ba igbei in̄e Jesu n̄a a mà iyi à n̄e kp̄aa ka t̄õ fufu na iri n̄e.

9

Sobi iyi aa sambaa woo dasi naane n̄a

¹ Kù jem tilasi n k̄o n̄e tia wa na sobi iyi á je ti woo dasi Jesu naane n̄a iyi à wa ilei Zudee. ² Ñ wa n f̄o bebei si na iyi í j̄ò ñ mà kubi jiidau n̄e n̄o ñ t̄õ fufu na iri n̄e bi in̄e Masedõni n̄a ñ ni in̄e woo dasi naane n̄a iyi ì wa ilei Geresi n̄a ì tã s̄õlui sobiu hai ic̄i n̄a. Himma n̄e í dasi in̄e nkp̄o n̄a kookaai. ³ Do n̄u fei, ñ wa n be si n̄e in̄e nwa n̄au ih̄e wa ku ba fufu ku t̄õ nwa na iri n̄e ku maà je ngbe si ideu ih̄e. Ñ bi i weeõ s̄õlu n̄a si bei ñ f̄õ. ⁴ Bii kù je beebe, bii in̄e Masedõni ḡo n̄a à sim wa, n̄o à na à ba i kù ce s̄õlu n̄a, naane nwa iyi à n̄e si n̄e á kpaasi anyõ. Aa f̄o ideí in̄e má? ⁵ Na n̄u í j̄ò ñ ȳõ iyi í s̄ia n̄ t̄õ kpaasi nwa n̄au ih̄e a cuaam wa bi tu n̄e a ceõ s̄õlui amua jiidau iyi ì wãu tã n̄a. Si beebe á maa jilei hee n̄ maa n̄ to wa, n̄o ku nyisi iyi ì waa na do inõ akã n̄a, kù je do tilasi.

⁶ I kù mà n̄a, in̄e iyi í gb̄e keeke, keekei í ya da? In̄e m̄o iyi í n̄o í gb̄e í la, nla n̄ai í ya da. ⁷ Na n̄u, í s̄ia in̄e fei ku na bei í dasi idõ, ku maà ti ku je do tilasi walakõ do weewa, domi in̄e

iyi wa na do inò did̄si Ilaās í bi. ⁸ Ilaās á yòkò ku jò did̄s ikā ikā fei ku caa si ñe ku ba i ñe fei ndεε do ajò fei ña. Si bεεbei aa ba bukaatai mii iyi ì bi fei ña, hee ku gbe ññe nla nla i ceò icε jjiida fei ña. ⁹ Bεεbei kukòì ideì Ilaās wa fò í ni, Ilaās í kp̄ēa ilu are ña amaniε do inò akā.

Inò akāε kaa tā baa ajò gò.

¹⁰ Ilaāsì í ya na woo gb̄ē dimi nò ku jò ku so jjiida ku je mii iyi á je. Nñu mòi á mu ññe gbugbā i ceò amuau ña. Amuau á yei bei dimi iyi ì waa gb̄ē ña, nò Ilaās ku jò icε jjiida ññeu ku k̄òsi jjiida. ¹¹ Á na ñe amani ikā ikā fei iyi á to i ya ceò amua ña do inò did̄s. Nò inε nkp̄ò á saabu Ilaās na amua ññe iyi aa ka na ñau. ¹² Ntò ntò, icε iyi ì waa ce ña wa wūa bukaatai woo dasi naane ña jjiida. Amma kù je baa iyi be ññu akā. Á jò inε nkp̄ò ku saabu Ilaās. ¹³ Amuau á d̄ōa inε ña si hee ku jò a maa saabu Ilaās do yaase bei ì waa jirimae ña. Ilaās ku jirima ññei wa nyisi iyi ì dasi laabaau jjiidai Kirisi naane ña. Nò aa nyi a saabuε má do yaase bei ì ce ikp̄ēi amani ññe do inò akā in̄εò inε ña iyi à gbe fei. ¹⁴ Aa ce ññe kutòò do kubi nla nla na irii did̄s nlau ih̄ē iyi Ilaās í ce ññe. ¹⁵ Ka saabu Ilaās na amuae iyi í kpeeò kufò do gele.

10

Pòlu wa kòò arae na icεε

¹ Amu Pòlu, amu takam nii ñ wa n fāa ñe, amu iyi à ni ñ ya n kaye aram bii ñ wa bi tu ñe, bii ñ jìò ñe nò n ba ñe ide ku fò do kulele. Amma do daa did̄si Kirisi do jjiida ku j̄ei ñ wa n t̄ò ñe ideu ih̄ē. ² I maà tilasim n ba ñe ide ku fò do kulele waati iyi an na n to wa bi tu ñe, domi bεεbei ñ dasi id̄ò n cea inε gò ña iyi à waa ni id̄òbii ara nwai à waa ce. ³ Ntò, à wa si ara, amma a kù waa jabu do id̄òbii ara. ⁴ J̄inei igū ña iyi à waa jabuò kù je ti andunya, amma gbugbāi Ilaāsì iyi á jò ka kεkε bindi ña ka kpaò irii lasabui kurarai amanε ⁵ do dimii ara ku so iyi inε ña à ñe fei à waa j̄òò ide ntòì Ilaās. Nò do ññui à waa kāmiaò lasabu fei ku ba a jirima Kirisi. ⁶ À nò

à tā sòolu ka kp̄ā inε ña iyi a kù waa jirima ideu fei iju waati iyi ì na ì waa jirimae dee dee ña.

⁷ I jò i cò mii ña iyi ì waa ye si waju ññe. Bii inε gò í mà kam kam iyi ññu í je ti Kirisi, ku mà si id̄òe iyi bεεbe mòi awa mò à je ti Kirisi. ⁸ Laf̄ēε í mu nwa yiiko ku ba ka mu ññe gbugbā, kù je ka kεkε ñe. Nò baa bii fufu ku t̄òò nwa í la keeke na yiikou n kaa n ye anyò. ⁹ N kù bi a ni ñ wa n da zigi ññe do tiam ña. ¹⁰ Ntò ntò, inε ña à ya ni tiam í lele nò í gaabu, amma bii ñ wa inò ññe n ci ya ñe gbugbā, ide ku f̄m ci ya ñe bεεε. ¹¹ Inε iyi wa fò bεεbe í s̄ia ku mà iyi ih̄ē. Do yaase bei à waa kò si tia nwa bii a kù wa be, do yaase bεεbe mòi kookoosu nwa á ye waati iyi aa ka wa bi tu ñe.

¹² Ntòì, a kaa ka je ka wā ara nwa do inε ña iyi à ya maa so ara ñña lele hee ka jò ña. Inε ññu ñau a kù ñe bisi domi à so ara ñña í baa í je mii ku wā ñje, nò à ya maa wā ñje aña duus̄ò. ¹³ Amma awa, a kaa ka t̄òò fufu si mii iyi a kù ñe kp̄ā ka t̄òò fufu. Si icε iyi Ilaās í jile nwa ku cei aa ka t̄òò fufu, nò in̄ei ì je ribai icε nwa. ¹⁴ Ntò ntò, awai à naa ññe laabau jjiidau wa. Bii kù je bεεbe wo, a kaa ka ñe kp̄āi fufu ku t̄òò. ¹⁵ Si bεεbe, a kù waa t̄òò icεi inε gò fufu. Amma à waa cò kp̄ā, si bei naane ku dasi ññe í la wa k̄òsi, icε nwa mò á na ku k̄òsi si anini ññe ¹⁶ ku ba ka yòkò ka b̄òò laabaau jjiidau si ilu ña iyi à wa waju ññe, ku maà ti ku je do fufu ku t̄òò na saabui icε iyi inε gò ña à ce tā.

¹⁷ Kukòì ideì Ilaās wa fò, í ni, Inε iyi wa t̄òò fufu, ku t̄òò fufu na Laf̄ēε. ¹⁸ Na ññu, inε iyi wa cò arae inε jjiida, kù je ññui Ilaās á saabu, í gbe inε iyi Ās Laf̄ēε takae wa cò inε jjiida.

11

Pòlu í ni a ce laakai do woo be ilu ibo ña

¹ Oo, ñ bi i temuaòm ña bii ñ fò ide keeke iyi kù ñe yaase. Ntò ntò, i temuaòm ña. ² Ñ wa n ce igu iyi wa naa hai bi Ilaās na iri ññe, domi ì ye ñai bei mud̄ēε iyi ñ mua m̄kò akā. M̄kòui í je Kirisi nò ñ bi n kooò ñe bi t̄ēi bei

mudëe iyi kù mà məkə. ³ Amma si bei Seetam njou, í dī ijui Efa wo do bisi laabə, n̄ wa n ce njo lasabu n̄je m̄ ku maa na ku sinda hai si kp̄ai Kirisi iyi ì waa too nsei ña do naane hai ne muafiti. ⁴ Njo í nyi wa mum má si na iyi í jò bii iné ḡó í naa wa sisi n̄je ideí Jesu mmu ḡó i ci ya kə ña. Ì ba Hundei Ilaađ tã ña, amma ì nyi ì tã s̄əlu i gba hunde mmu ḡó má ña. Ì gba laabaau jiidau tã ña, amma ì nyi ì tã s̄əlu i gba laabaau ikā má ña.

⁵ N̄ wa n tamaa iné ñau ih̄e iyi à waa c̄o ara ñja woo b̄e nla ñau, k̄ama ñja ḡó kù rem do nḡəḡə. ⁶ Baa bii n kù d̄ə ḡeɛ bei iné ñau ih̄e, kù j̄e n̄ kua kumà, n̄ n̄ nyisi ñe si fei nd̄eɛ fei mam mam.

⁷ Waati iyi n̄ sisi n̄je laabaau jiidai Ilaađ, n̄ cooi ngb̄e ngb̄e. N̄ kaye aram ku ba n so ñe lele. Iyi n̄ ce b̄eɛb̄e n̄ rarai? ⁸ N̄ gba fiaí igbei inéí Jesu ḡó ña wai fei s̄aa s̄aa n̄ na n̄ sobi ñeð. ⁹ Waati iyi n̄ wa bi tu ñe n kù j̄e asoi iné ḡó n̄je. Bii n̄ ne bukaatai nḡəḡə, iné nwa ña iyi à ya naa hai iléi Mased̄oni añai à ya naam mii iyi n̄ ne bukaatae fei wa. N̄ mu aram si fei nd̄eɛ ku ba n maà n̄ j̄e aso n̄je. B̄eɛb̄e m̄oi an̄ n̄ maa n̄ mu aram. ¹⁰ Do ide nt̄oi Kirisi iyi í wa sim, n̄ wa n s̄ə ñe iyi iné ḡó kù w̄eɛ si iléi Geresi fei iyi á ganjiim n̄ t̄ə fufu si ideu ih̄e. ¹¹ Na mii í jò n̄ ce b̄eɛb̄e. Ì waa tamaa n̄ kù bi ñei? Ilaađ í mà s̄aa s̄aa iyi n̄ bi ñe.

¹² Amma bei n̄ wa n ce nsei, b̄eɛbei an̄ maa n ce má ku ba n dī ñja kp̄aa, añja iyi à waa d̄e a t̄ə fufu a ni awaò ña ña ak̄ai. ¹³ Iné ñau, woo b̄e ilu ibo ñai iyi à ya dī ijui iné ḡó ña, n̄ à waa kpe ara ñja woo bei Kirisi ña. ¹⁴ Nk̄ama kù wa b̄e iyi á biti iné, domi Seetam tak̄e á ȳk̄ə ku kpaasi araɛ bei amalekai Ilaađ. ¹⁵ Na ñju, biti ḡó kù w̄eɛ bii woo ce ic̄eɛ ña à kpaasi ara ñja bei woo ce ic̄eɛ Ilaađ ña. Amma aa ba riba ñja si bei ic̄e ñja í ȳe.

Ijuukp̄a iyi P̄əlu í ȳe si kub̄e

¹⁶ N̄ wa n f̄ə má, iné ḡó ku maà c̄əm bei s̄umu. Amma baa bii ì waa c̄əm s̄umu ña, ì gbam do b̄eɛb̄e, ku ba amu

m̄ə n t̄ə fufu keeke. ¹⁷ Iyi n̄ wa n f̄ə nsei kù j̄e bei Laf̄eɛ í bi iné ña a ya f̄ə. Amma si ideu ih̄e n̄ wa n t̄ə fufu n̄ n̄ f̄ə ide bei s̄umu. N̄ə bii n̄ wa n t̄ə fufu n̄ ne mii iyi n̄ wa n t̄ə fufu. ¹⁸ Amu takam m̄ə an t̄ə fufu si na iyi í jò iné nkp̄ə wa t̄ə fufu na ara. ¹⁹ Ì waa temuaò iné hai ne yaase ña, iné iyi ì waa tamaa ì ne yaase jiidai ña. ²⁰ Ì waa coko à waa ce ñe aru ña, à waa ce ñe ile, à waa taki ñe, n̄ə à waa donda ñe, n̄ə à waa sambala ñe. ²¹ Anȳə wa mum n̄ s̄ə ñe iyi n̄ kù ne gbugb̄a n ce n̄je b̄eɛb̄e.

Do ñju fei, bii iné ḡó í ne w̄ək̄ə wa t̄ə fufu amu m̄ə n̄ ne. N̄ wa n f̄ə ide bei s̄umu. ²² À j̄e inéí Eb̄eɛ ñai? B̄eɛb̄e m̄oi amu takam. À j̄e inéí Izireli ñai? B̄eɛb̄e m̄oi amu takam. À j̄e t̄əkuí Aburahamui? B̄eɛb̄e m̄oi amu takam. ²³ À j̄e woo ce ic̄eí Kirisi ñai? N̄ re ña si b̄e. Idem n̄ə, ideí s̄umui. N̄ ce ic̄e n̄ re ña, à dasim piis̄əó í re ña, à t̄eem kp̄ət̄ə n̄ kù mà baa jiāe. Ise nkp̄ə nkp̄əi n̄ maai iku. ²⁴ Ise gb̄eɛwui Zuifu ña à t̄eem kp̄ət̄ə anu ciiji fak̄a kù wa si. ²⁵ Inéí Romu ña à c̄əm do golo í to ise gb̄eeta. À tam kuta à bi a kpam gbak̄a ak̄a. Ise gb̄eetai ak̄oi inyi iyi n̄ l̄ə í j̄e inyi, n̄ə n̄ dasi inyi gbak̄a ak̄a n̄ wa b̄e hai daak̄ə hee iju í koo í má. ²⁶ Si is̄eɛnem ña āj̄ə nkp̄ə nkp̄ə si mbirisii n̄ ya n̄ maa n̄ wa na kuk̄ai ido do woo bata ku gba ña iyi à wa si kp̄aa. Āj̄ə ḡó ña n̄ ya n̄ wa si mbirisi bi d̄imii inem ña, āj̄ə ḡó ña m̄ə bi dimi mmu ña, āj̄ə ḡó ña m̄ə si ino ilu, āj̄ə ḡó ña m̄ə si gbabua, āj̄ə ḡó ña m̄ə si tenku, āj̄ə ḡó ña m̄ə bi iné ña iyi à s̄ə ibo à waa ni añja à j̄e kpaasi woo dasi naane ña. ²⁷ N̄ mà ic̄e ku gaabu ña do wahala nla nla ña, à ganjiim njoo ku s̄u. Ari í ya kpam n̄ə agb̄e í ya kpam, n̄ ce anu ku dī do tilasi, n̄ wahala do t̄ūt̄u n̄ə n̄ kù ne j̄ine ku dasi ña. ²⁸ Si anyii mii ñau b̄e fei, lasabum í ya maa wa si ic̄e ña iyi n̄ cea igbei inéí Jesu ña fei. ²⁹ Bii iné ḡó kù ne gbugb̄a, amu m̄ə n ci ya n̄ ne gbugb̄a. Bii iné ḡó í dasi dulum n̄ ya n̄ ne ara kuroi jiidai.

³⁰ Bii í j̄e n̄ wa n t̄ə fufu, an t̄əoi si mii iyi wa nyisi gbugb̄a hai nem fei.

³¹ Ka saabu Ilaađ baai Laf̄eɛ nwa Jesu

do ajò fei. Nɲui í mà iyi n kù wa n sò ibo. ³² Waati iyi à wa Damasi, inɛ ngbo iyi amanlu Aretasi í jilɛ si iluu í jilɛ inɛ ɲai a maa degbe anu koofai ilu nla a ba a mum. ³³ Amma à jò n fitai hai do fɛrɛntii bindii iluu nɔ à kitaam nii si kɔlɔ, nɔ do yaase bɛɛbɛi n ce n gbãð.

12

Kuye do kukɔsi iyi Ilaaɔ í nyisi Pɔlu

¹ Debɛi í gbe n tɔɔ fufu, baa bii í je kù nɛ aranfãani gɔ. Amma nsei an fɔ idei kuye do kukɔsi iyi Lafɛɛ í nyisim. ² N mà inɛi Kirisi gɔ iyi à soo hee lelei Aɔ í to adɔ maatɛɛ nnyi. Do araɛi à soo do ntɔ? Mà í ce kuyɛi? N kù mà. Ilaaɔ nɲu akã dei í mà. ³⁻⁴ N mà iyi à so mɔkɔu hee bi Ilaaɔ. Nɔ n sisi n wa n fɔ má, do araɛi à soo do ntɔ? Mà í ce kuyɛi? Ilaaɔ nɲu akãi í mà. Tengi bei í gbɔ ide iyi kù jɔ amanɛ ku fɔ, nɔ kaa yɔkɔ ku fɔɔ mɔm. ⁵ An tɔɔ fufu si inɛɛu bɛ. Amma n kaa n tɔɔ fufu si aram, bii kù je si gbugbã hai nɛm. ⁶ Bii í je n bi n tɔɔ fufu n kaa n je sũmu, domi an fɔ ntɔ. Amma n kù wa n tɔɔ fufu ku ba inɛ gɔ ku maà cɔm ku re bei wa yem, walakɔ bei wa gbɔ hai si gelem.

⁷ Amma ku ba n maà n ce faao na kukɔsi nla, bɔɔ gɔ í na í sɔkɛ sim bei agũ. Í naai bei woo bei Seetam * ku na ku cãm nɔ ku ganjiim faao ku ce. ⁸ Ise gbɛɛtai n tɔɔ Lafɛɛ na irii bɔɔu ku ba ku jò n ba iri. ⁹ Amma í jɛɛm í ni, didɔm í toɛ domi si gbugbã hai nɛɛi inɛ ɲa aa ye gbugbã. Na nɲu, n bi n tɔɔ fufu si gbugbã hai nɛm ku ba gbugbãi Kirisi ku wa sim. ¹⁰ Na ɲɔi í jò n nɛ inɔ didɔ si gbugbã hai nɛm, do arabu ɲa, do inɔ ku fɔ ɲa, do ijuukpã ɲa do wahala ɲa iyi í ya bam na irii Kirisi. N ya n nɛ inɔ didɔ domi waati iyi amu takam n kù nɛ gbugbã, waati bɛɛbɛi Ilaaɔ í ya muum gbugbã.

Zigiida iyi Pɔlu í nɛ na inɛi Kòrenti ɲa

¹¹ N wa n fɔ ide bei sũmu, amma í tilasim ɲai. Inɛi í sɛa i fɔ jiidam ɲa wo, domi baa bii n kù je ngɔgɔ, inɛ ɲau ihɛ iyi à waa cɔ ara ɲa woo bɛ nla ɲau,

* **12:7** woo bei Seetam amalekai Seetam nii Zuifu ɲa à ya kpe ɲa do fee ɲa, nɔ yaasei amalekai í je woo bɛ.

a kù rem. ¹² N nyisi ɲɛ ntɔ ntɔ iyi n je woo bɛ si kookoosum ɲa do temua nla nla iyi n ce. Kookoosu ɲau nɲui í je maamaake dimi ikã ikã ɲa do ice gbugbã ɲau fei. ¹³ Mii n cea igbɛi inɛi Jesu gɔ ɲa iyi n kù ce nɲɛ, bii kù je iyi n ni n kù bi n je aso nɲɛ. Nɔ bii na nɲui, i ceem suurui kuraram.

¹⁴ Wee n tã sɔɔlu n naa bi tu ɲɛ ise gbɛɛtasia. Nɔ n kaa n je aso nɲɛ má. Inɛ taka nɲɛi n bi, kù je fia nɲɛ. Kù je amu ɲai aa ba fia a wɔɔ baa nɲa ɲa, amma baa ɲai aa ba fia a wɔɔ ama nɲa ɲa, mà irei. ¹⁵ Inɔ didɔm nii n je mii iyi n nɛ fei, nɔ n loð aram na hunde nɲɛ. Bii kubi nɲɛ iyi n nɛ wa kɔɔsi, kubi iyi í bim ɲa á kayɛ?

¹⁶ Í mà do ntɔ ɲa iyi n kù je aso nɲɛ amma inɛ gɔ ɲa à ni n ya n ce nɲɛ bisii n maa n gba fia nɲɛ si asii. ¹⁷ Mà inɛ ɲa iyi n ya n bɛ si ɲɛ wa ɲau, baa inɛ akã nɲa, í taki ɲɛi? ¹⁸ N tɔɔ Titee ku naa bi tu ɲɛ, n bɔɔ wai nɲu do kpaasiu. Aa ni Titee í taki ɲɛ má ɲai? Lasabui awaò fei kù je akãi? Kookoosu nwa kù je akãi?

¹⁹ Í tamaa bei hai kukpɛ à waa dɛ ka kɔð ara nwa si waju nɲɛi? Aawo, kù je bɛɛbɛ baakɔɔ nwa ɲa. À waa fɔ idei bei Kirisi í bi si wajui Ilaaɔ ku ba naanɛ ku dasi nɲɛ ku bɔ waju. ²⁰ N wa n ce njo bii n na n to wa bi tu ɲɛ n maà n na n ba ɲɛ bei n kù bi, inɛ mɔ, i maa ti i na i bam bei i kù bi ɲa. N wa n ce njo ija do igu ku maà wa si ɲɛ, do idɔkɔ, do nje ku wã, do arabu ɲa, do irii inɛ ku sɔ, do faau, do mii hai nɛ yaase. ²¹ N wa n ce njo Ilaaɔ ku maà na ku kayem si waju nɲɛ waati iyi an na n nyi wa bi tu ɲɛ má. Nɔ n wa n ce njo má n maa n na n kpata na irii inɛ nkpɔ ɲa iyi à tako à ce dulum wo nɔ a kù kpaasi idɔ hai si abo kaafe ɲa ku sũð do si daa sãmi nkpɔ do daa nkpɔ nkpɔ iyi à ya ce.

13

Idei ankãanyi do fɔɛ

¹ Kukɔi ide Ilaaɔ wa fɔ í ni, i bei i ye taalei inɛ baa yooma fei í sɛa ku je

do sɛɛdai amanɛ minji walakɔ mɛɛta. Wee ise gbɛɛtasiã nɪ̀ n̄ wa n naa bi tu n̄ɛ bɛbɛi. ² Nɔ̀ n̄ nɛ ide iyi an s̄ɔ̀ inɛ n̄a iyi à ce dulum wo, do inɛ n̄a iyi à gbe fei. N̄ fɔ̀ tã waati iyi n̄ wa bi tu n̄ɛ ise gbɛɛjisiãu. Amma nsei iyi n kù wa bɛ, n̄ sisi n̄ wa n fɔ̀ má. Waati iyi an na n to wa bi tu n̄ɛ bɛ má, bii inɛ gɔ̀ n̄n̄ɛ í ce ide gɔ̀ an fɔ̀ siɛ ide do kugaabu. ³ An gaabu si na iyi í jò ì bi n nyisi n̄ɛ iyi Kirisii wa fɔ̀ ide hai bi tom n̄a. Debɛi, aa yɔ̀ n̄a. Kirisi kù kua gbugbã bi tu n̄ɛ, amma wa nyisi gbugbãɛ si anini n̄n̄ɛ. ⁴ Ntɔ̀i, à kpakpɛ si j̄li ku gaau si gbugbã hai nɛɛ, amma nsei í wɛɛ do saabui gbugbãi Ilaaɔ̀. Awa mɔ̀ à jɛ hai nɛ gbugbã si anu akã nwa do n̄n̄u, amma aa ka maa wɛɛ do n̄n̄u si anini n̄n̄ɛ na saabui gbugbãi Ilaaɔ̀.

⁵ I wuse ara n̄n̄ɛ i cɔ̀ yaasei kuwɛɛ n̄n̄ɛ bii í jɛ isɛɛnɛ n̄n̄ɛ wa too naanɛ iyi ì dasi n̄a do ntɔ̀. I kù mà n̄a iyi Jesu Kirisi í wa si n̄ɛi? Í gbe bii in̄ɛ ì mɔ̀ngɔ̀ ku nyisi iyi ì dasi naanɛ ntɔ̀ ntɔ̀ n̄a. ⁶ Amma do n̄n̄u fei n̄ tamaa aa yɔ̀ n̄a iyi kù nɛ sika awa à dasi naanɛ ntɔ̀ ntɔ̀. ⁷ Mii iyi à waa tɔ̀ Ilaaɔ̀ n̄n̄ui í jɛ i maà na i ce laalɔ̀ kãma n̄a. Kù jɛ à waa dɛ inɛ n̄a a saabu icɛ j̄iida nwa n̄n̄u akã, amma iyi à waa lele, n̄n̄ui í jɛ i ce mii j̄iida n̄a, baa bii inɛ n̄a à waa ni awa a kù ce nkãma. ⁸ A kù nɛ gbugbã ka kpaasiò ide ntɔ̀ do ibo, bii kù jɛ ka jò ntɔ̀u ku bɔ̀ waju. ⁹ À wɛɛò inɔ̀ didɔ̀ ka jɛ hai nɛ gbugbã n̄a bii ntɔ̀ ntɔ̀ in̄ɛ ì nɛ gbugbã n̄a. Nɔ̀ n̄n̄u mɔ̀m n̄i à waa tɔ̀ Ilaaɔ̀ ku ba i kɔ̀ n̄a. ¹⁰ Na n̄ɔ̀i í ce n̄ kɔ̀ n̄n̄ɛ mii n̄au ih̄ɛ hai waati iyi n̄ wa n̄ j̄iò n̄ɛ ku ba bii n̄ to wa, n maà n gaabu si n̄ɛ do gbugbã iyi Lafɛɛ í muum. Í muum gbugbãm n̄i, kù jɛ n kɛkɛò n̄ɛ, amma ku ba n̄ jò naanɛ ku dasi n̄n̄ɛ ku bɔ̀ wajui.

¹¹ Iyi í gbe nsei, in̄ɛ inɛm n̄a, i jò i nɛ inɔ̀ didɔ̀ n̄a, i ce kookaai i jɛò inɛ n̄a iyi à kɔ̀, i ya maa mua n̄jɛ gbugbã n̄a. I ce anu akã n̄a, i wɛɛò laakai ku s̄u n̄a. Ilaaɔ̀ ku wɛɛ do in̄ɛ, n̄n̄u iyi í bi wa nɔ̀ wa mu nwa laakai ku s̄u.

¹² I ce n̄jɛ fɔ̀ do kubi j̄iida n̄a. Woo dasi naanɛ n̄au fei à waa ce n̄ɛ fɔ̀.

¹³ Didɔ̀i Lafɛɛ Jesu Kirisi, do kubii Ilaaɔ̀, do anu akãi Hundei Ilaaɔ̀ ku wɛɛ do in̄ɛ fei.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Galati na

Í ce na fɔ

¹ Amu Pɔlu woo beu, amui n̄ kɔ n̄ɛ tiau ih̄e wa. Kù je aman̄ei í k̄pem n̄ jeò woo be, kù nɔ kù je in̄e gɔi í b̄em. Jesu Kirisii í k̄pem, n̄ɛ do Ilaaɔ Baaba iyi í j̄u hai si bale. ² Amu do k̄paasi woo dasi naane na iyi à wa ih̄e fei à ce igbei in̄ei Jesu na iyi à wa ilei Galati fɔ. ³ Ilaaɔ Baaba do Laf̄e Jesu Kirisi a mu n̄ɛ did̄ɔ do laakai ku s̄u. ⁴ Jesu Kirisi í na arae na irii dulum du wa ku ba ku nya wa hai si kuce laalɔi andunyau ih̄e. B̄ebei í ce í ceò idɔɔbii Ilaaɔ Baa nwa. ⁵ Ilaaɔi í n̄e amboe hee do aɔ fei. Ami.

Laabaau jiida ak̄ai í wee

⁶ Ideu í mum biti do iyi ì f̄usi Ilaaɔ awɔ gb̄aa gb̄aa b̄eɛbe t̄a na, n̄ɛ iyi í k̄pe n̄e wa si did̄ɔi Kirisi, nɔ ì waa bi ì too laabaau mmu gɔ má na. ⁷ Ntɔ ntɔ, laabaau jiida k̄ama gɔ kù wee má. Amma in̄e gɔ na à waa f̄ɔ lasabu n̄ɛ dei, nɔ à waa bi a k̄paasi laabaau jiidai Kirisiu. ⁸ Amma baa awa taka nwa walakɔ amaleka iyi í naa hai lele, bii í ce n̄ɛ wazoi laabaau mmu gɔ má, bii kù je iyi à ce n̄ɛ ih̄e, Ilaaɔ ku ceekpe laf̄e. ⁹ À tako à fɔ wo n̄ nɔ n̄ wa n̄ fɔ má, bii in̄e gɔ í ce n̄ɛ wazoi ide mmu gɔ iyi kù je iyi ì jesiu t̄a na Ilaaɔ ku ceekpe laf̄e.

¹⁰ Si ideu ih̄e aa ni n̄ wa n̄ de saabui aman̄e nai? Aawo, saabui Ilaaɔi n̄ bi. N̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄ɔa aman̄e na si? Aawo, bii n̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄ɔa aman̄e na si, n̄ kaa n̄ je woo ce icei Kirisi.

B̄ei Pɔlu í jeò woo be

¹¹ In̄e k̄paasim na, n̄ bi ì mà na iyi laabaau jiida iyi n̄ sisi n̄ɛ kù je hai bi aman̄ei í naa. ¹² Kù je aman̄ei í s̄ɔm, in̄e k̄ama sisi í ceem cioe, Jesu Kirisi n̄ɛ ak̄ai í nyisim.

¹³ Ì gbɔ bei kuw̄em í ye na wo si waati iyi n̄ wa n̄ tɔ Ilaaɔ bei Zuifu na.

In̄e fei ì mà na kookaai iyi n̄ tako n̄ ce n̄ k̄p̄ò in̄ei igbei Ilaaɔ na iju ku ba n̄ ce n̄fe n̄na. ¹⁴ Si k̄p̄ai Zuifu na ku too n̄ wa si in̄oi in̄e na iyi à waa je waju si in̄oi saam na.

¹⁵ Amma Ilaaɔ í cicaam à bei à b̄im nɔ í k̄pem si did̄ɔe n̄ cea ice. ¹⁶ Si waati iyi í j̄leu, í nyisim Amae ku ba n̄ cea dimi mmu na wazoi laabaau jiidae. Nɔ n̄ kù bɔ bi in̄e k̄ama ku muum bisi. ¹⁷ N̄ kù nɔ n̄ kù bɔ Zeruzalemu n̄ koo n̄ ye in̄e na iyi à tako à je woo be na n̄ bei n̄ jeò woo be. Amma iyi n̄ dede gbak̄a ilei Arabii n̄ bɔ. Hai be nɔ n̄ nyi Damasi má. ¹⁸ Í k̄pe í to zakai ad̄ɔ meeta n̄ bei n̄ bɔ Zeruzalemu n̄ koo n̄ mà Sefaa *, nɔ n̄ ce aɔ maat̄u bi tee. ¹⁹ N̄ kù nɔ n̄ kù ye woo be mmu k̄ama be má, bii kù je Zaaki, if̄ai Laf̄e.

²⁰ Iyi n̄ wa n̄ k̄u ih̄e nt̄oi. Ilaaɔi í je seɛdam bii n̄ wa n̄ sɔ iboi.

²¹ Si anyie nɔ n̄ bɔ ilei Siri do Silisi na. ²² Waati b̄eɛbe igbei in̄ei Kirisi na iyi à wa ilei Zudee a kù ye wajum tit̄a. ²³ N̄ɛ de à gbɔ iyi in̄e iyi í tako wa k̄p̄a na ijuu, wee n̄sei wa wazoi ide woo dasi Jesu naane na, ide iyi n̄ɛ takae wa bi ku ce n̄fe wo. ²⁴ Nɔ à saabu Ilaaɔ na irim.

2

Pɔlu do woo be na iyi à gbe

¹ Iyi í k̄pe í to zakai ad̄ɔ maat̄e n̄ɛ n̄ nyi Zeruzalemu má, amu do Baanabasi. Nɔ à gb̄a Titee í si wa. ² N̄ kooi si na iyi í j̄ò n̄ ce kuye. Nɔ si kuye Ilaaɔi í ni n̄ koo. N̄ k̄pe in̄e ngbo na ik̄ai awaò na à t̄ɔt̄ɔ nɔ n̄ sisi n̄ɛ yaasei ide laabaau jiidau iyi n̄ ya n̄ cea dimi mmu na wazoi wo. N̄ ce b̄eɛbei si na iyi í j̄ò n̄ kù bi icem iyi n̄ ce wo, walakɔ iyi n̄ wa n̄ ce n̄sei ku ce n̄fe. ³ Nɔ in̄e ngbo nau a kù tilasi Titee iyi í wa bi tom n̄u ku ce bango baa do iyi í je Ger̄eki fei. ⁴ A kù tilasi baa do iyi in̄e gɔ na iyi a kù je in̄e nwa na do ntɔ à lɔ wa si igbeu à waa bi a tilasi in̄e fei ku ce bango. In̄e nau woo zamba in̄e nai. À naai do bisi ku ba a beje ara ku n̄e nwa si anu ak̄a nwa do Jesu Kirisi nɔ

* 1:18 Sefaa n̄ɛi à ya k̄pe Piee má.

a ce wa aru. ⁵ Amma awa a kù je ide n̄ɲa baa keeke domi à bi ka leeki si nt̄ɔi laabaau jiidau na iri n̄ɲe.

⁶ N̄ɔ in̄e ɲa iyi à n̄e jirima à re a kù k̄ɔsi ide k̄ama má si ide iyi n̄ f̄ɔu. Nt̄ɔi, baa bii aɲai à je ilu jirima ɲa kù jeem nk̄ama, domi bi Ilaaɔ in̄e ḡɔ kù re n̄je. In̄e ngbo ɲau be a kù k̄ɔm si ide k̄ama.

⁷ Amma à ye iyi Ilaaɔ í daam laabaau jiidau si aw̄ɔ n̄ sisia dimi mmu ɲa, si bei í daa Piɛɛ si aw̄ɔ ku sisia Zuifu ɲa.

⁸ Ilaaɔi í na Piɛɛ gbugbã ku jeò woo beɛ bi Zuifu ɲa, mà irei. N̄ɲu m̄ɔi í n̄ɔ í nam gbugbã n̄ jeò woo beɛ bi dimi mmu ɲa.

⁹ N̄ɔ Zaaki do Piɛɛ do Zãa, aɲa iyi à je bei s̄obe si igbei in̄ei Jesu ɲa, à ye iyi Ilaaɔi í daam ic̄eu ih̄e si aw̄ɔ na did̄ɔe. N̄ɔi à jesi ka ce anu akã, amu do Baanabasi ka b̄ɔ bi dimi mmu ɲa n̄ɔ aɲa m̄ɔ a b̄ɔ bi Zuifu ɲa. ¹⁰ Amma à t̄ɔɔ wa ka ye ḡigii ilu are ɲa ɲa. N̄ɔ beɛbe m̄ɔi amu takam n̄ dasi id̄ɔ tã.

P̄alu wa gbagba si Piɛɛ Antiɔsi

¹¹ Si waati iyi Piɛɛ í naa Antiɔsi be n̄ gbagba sie si bantuma si na iyi í j̄ò wa ce taale. ¹² Taaleeu wee. In̄e ḡɔ ɲa iyi à wa bi Zaaki à naa Antiɔsi. In̄e ɲau à ya na gbugbã si bango ku ce. Hee a maa to wa Piɛɛ í ya maa je do dimi mmu woo dasi Jesu naane ɲa aj̄ɔ. Amma iyi in̄e ɲau à na à to wa, í fa arae ci ya je aɲaò ɲa má domi wa ce n̄jo ɲa. ¹³ N̄ɔi Zuifu woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa beu, ḡɔḡɔ ɲa m̄ɔ à ce bei Piɛɛ í ceu hee à fa Baanabasi m̄ɔ si muafiti n̄ɲau. ¹⁴ Iyi n̄ ye a kù waa n̄e do in̄ɔ akã si kp̄ai laabaau jiidau, ɲ̄ɔi n̄ s̄ɔ Piɛɛ si wajui aɲa fei n̄ ni, aw̄ɔ Zuifui n̄ɔ ì waa ce bei dimi mmu ɲa, i kù waa ce kucei Zuifu ɲa. To, beirei aa ce i tilasi dimi mmu ɲa a ce kucei Zuifu ɲa.

Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa à ba faaba na naane ku dasi

¹⁵ Nt̄ɔi, awa Zuifu ɲai, a kù je dimi mmu ɲa iyi à ya kpe ilu dulum ɲa, domi Zuifu ɲai à bí wa. ¹⁶ Do n̄ɲu fei, à mà iyi aman̄e kaa je dee dee si wajui Ilaaɔ na wooda ku too, bii kù je na naane iyi á dasi Jesu Kirisi. Na n̄ɲu, awa m̄ɔ à dasi Jesu Kirisi naane ku ba ka je dee dee na naane iyi à dasi

Kirisi, kù je na wooda ku too. Ilaaɔ kaa ce in̄e ḡɔ dee dee si na iyi í j̄ò wa jirima wooda. ¹⁷ Nsei, bii à waa de ka je dee dee na saabui Kirisi, n̄ɔ à ba wee awa m̄ɔ ilu dulum ɲai bei hai je Zuifu ɲa, aa ka je ka ni ic̄ei Kirisii í j̄ò dulum wa k̄ɔsi? Aawo, ka maà lasabu beɛbe.

¹⁸ Nsei, bii n̄ teese n̄ wa n̄ ma mii iyi n̄ tako n̄ lege wo, n̄ baa n̄ je ilu taalei.

¹⁹ Nt̄ɔ nt̄ɔ, woodau takae í j̄ò n̄ ye bei iku si wajue, ku ba n̄ ce kuweem na Ilaaɔ.

²⁰ Í ye bei à kpakpaam si j̄i do Kirisi aj̄ɔ. Na n̄ɲu, kù je na aram nii n̄ wee má, bebei Kirisii wa ce kuweee sim. N̄ɔ kuwee iyi n̄ wa n̄ wee nsei, n̄ wa n̄ weei do naane iyi n̄ dasi Amaí Ilaaɔ, n̄ɲu iyi í bim n̄ɔ í na kuweee na irim. ²¹ N̄ kaa n̄ f̄usi did̄ɔi Ilaaɔ aw̄ɔ n̄ maa n̄ jirima wooda, domi bii í je aman̄e á ȳk̄ɔ ku je dee dee na wooda ku jirima, debei ikui Kirisiu ngbei.

3

Wooda ku jirima de, mà naane ku dasi

¹ In̄e in̄ei Galati ɲau, i kù n̄e laakai ɲa. In̄e iyi à sisia ideí Jesu Kirisi iyi à kpakpa si j̄i ku gaau s̄aa s̄aa, yooi í k̄ɔt̄e ɲe. ² N̄ bi i s̄m̄ ide icu akãu ih̄e ɲa. Í ba Hundei Ilaaɔ na wooda ku jirima n̄ɲei de, mà na laabaau jiidau iyi ì gb̄ɔ ì dasi naaneu ɲai. ³ Beirei í ce ì kua laakai beɛbe ɲa. Í sinti do Hundei Ilaaɔ ɲa n̄ɔ ì waa bi i kpa irie do gbugbã ara n̄ɲe? ⁴ Ijuukpã iyi ì ye wo ɲa na naane ku dasi n̄ɲe, nsei aa j̄ò ku je ngbe ɲai? N̄ tamaa i kaa j̄ò ku je ngbe ɲa. ⁵ Iyi Ilaaɔ í na ɲe Hundee, n̄ɔ wa ce maamaake ɲa si anini n̄ɲe, wa cooi na wooda ku jirima n̄ɲe? Mà na iyi í j̄ò ì gb̄ɔ ideí laabaau jiidau ì dasi naane ɲai.

⁶ Í mà ɲa iyi kuk̄ɔi ideí Ilaaɔ í ni, Aburhamu í dasi Ilaaɔ naane, n̄ɲui í j̄ò Ilaaɔ í dooae aman̄e dee dee. ⁷ Na n̄ɲu, i j̄ò i mà ɲa iyi woo dasi Jesu naane ɲai à je t̄okui Aburhamu ɲa do nt̄ɔ. ⁸ Hai tako wo Ilaaɔ í mà iyi n̄ɲu á j̄ò dimi mmu ɲa a je dee dee na naane ku dasi ɲa. N̄ɔi í j̄ò í sisia Aburhamu laabaau jiidau hai ku kpe í ni, hai bi t̄ei an weea in̄ei andunya

fei. ⁹ Aburhamu í dasi naane nɔ́ í ba kuwee. Bεεβε mɔ́i inε ηa iyi à dasi naane aa ba kuwee do nηu ajɔ́.

¹⁰ Inε ηa iyi à waa na gbugbã si wooda ku jirima ikpei í je tu ηa, domi à kɔ́ à ni, inε iyi kù waa mu ide à kɔ́ si tiai woodau fei nɔ́ kù waa jirimae, lafɛε ilu ikpei. ¹¹ Nɔ́ nsei à yɔ́ mam mam iyi inε gɔ́ kaa je dee dee si wajui Ilaaɔ́ na wooda ku jirima, domi à kɔ́ à ni, inε iyi Ilaaɔ́ í jò́ í je dee dee na naane ku dasi, lafɛεi á nε kuwεε. ¹² Ntɔ́ ntɔ́, icui wooda kù wa si naane ku dasi. Amma à kɔ́ à ni, inε iyi í yɔ́kɔ́ wa jirima woodau dee dee, lafɛεi á basi kuwεε.

¹³ Amma Kirisi í ya wa hai si ikpei wooda si waati iyi í na í je ilu ikpe na iri nwa. Í na í je ilu ikpe si na iyi í jò́ kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, inε iyi à kpakpa si antai jli fei ilu ikpei. ¹⁴ Kirisi í ce bεεbei ku ba kuwee iyi Ilaaɔ́ í weea Aburhamuu kú je ti dimi mmu ηa na saabui Jesu Kirisi. Nɔ́ si bεεβε awa fei aa ka ba Hunde iyi Ilaaɔ́ í wã̀ò wa na naane ku dasi.

Wooda ku jirima do ideí kuwã

¹⁵ Inε inεm ηa, an so yaasei ide gɔ́ iyi inε fei í mà. Bii inε gɔ́ í kɔ́ bei í bi a kpɛ amanie hai kù ku í jilɔ́, inε gɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku ganji ideu hee má je ku kɔ́si, baa do iyi amanεi í kɔ́. ¹⁶ To, Aburhamu do tɔ́kuei Ilaaɔ́ í cea kuwã. Bii à ni tɔ́kue ηa, inε nkɔ́i à fãa. Amma à ni tɔ́kuei, waatɔ́ inε akã́i, nɔ́ nηui í je Kirisiu. ¹⁷ Na nηu, ide iyi ñ wa n bi n fɔ́ wee. Ilaaɔ́ í ce kuwã́i ideu nɔ́ í jilɔ́. Nsei, wooda iyi í naa si anyii adɔ́ cɔ́ cɔ́ mεε do kuntaa, kaa yɔ́kɔ́ ku ganji ideu hee ku jò́ ide iyi Ilaaɔ́ í wã́u ku je ngbe. ¹⁸ Amma bii na wooda ku jirimai à je tubu, kù je na ideí kuwã́ má. Nɔ́ wee do kuwã́i Ilaaɔ́ í ceàò Aburhamu didɔ́ε.

¹⁹ Debei, na mii í ce Ilaaɔ́ í na wooda. Í naai ku ba kookoosu iyi kù je tεε ku fita gbugbãa. Nɔ́ woodau wa ce iceεi hee tɔ́kui Aburhamuu koo tóo wa. Tɔ́kuei à cea inε ηa kuwã́εu. Woodau amaleka ηai Ilaaɔ́ í jò́ à na Moizi, nηu

iyi í wa gãmei Ilaaɔ́ do amanε ηa, nɔ́ nηu mɔ́ ku sɔ́ inε ηau. ²⁰ Amma waati iyi Ilaaɔ́ í ce kuwã́u, kù nε bukaatai inε iyi á wa si gãmei nηu do amanε ηa, domi nηu akã́i í ce kuwã́u.

Mii iyi wooda wa lele

²¹ Debei, woodau wa jã ide iyi Ilaaɔ́ í wã́u mεε. Aawo, kù je bεεβε. Ntɔ́ ntɔ́, bii í je à na wooda wo iyi á yɔ́kɔ́ ku mua amanε kuwεε, Ilaaɔ́ á jò́ amanε ku je dee dee wo na woodau. ²² Amma kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa nyisi iyi inε fei í wa si awɔ́ gbugbã́i dulum, ku ba do saabui naane ku dasi, kuwã́u ku je ti woo dasi Jesu Kirisi naane ηa.

²³ Tako wo wooda wa mu wai bei aru wa gbã wa hee Kirisi ku maa to wa ku na ku nyisi wa kpãai naane ku dasi. ²⁴ Bεεbei, woodau wa gbã wa wa bɔ̀ò wa bi Kirisi ku ba Ilaaɔ́ ku jò́ ka je dee dee na naane ku dasiu. ²⁵ Nsei iyi waatii naane ku dasiu í to, a kù nε bukaatai woodau ku gbã wa má.

²⁶ Bεεbei inε fei ì je amai Ilaaɔ́ na naane iyi ì dasi Jesu Kirisi ηa. ²⁷ Ntɔ́ ntɔ́, inε iyi ì ce inyi ku dasi do irii Kirisi fei, ì so daai Kirisi ηai. ²⁸ Inε fei ì je akã́ si anu akã́ nηe iyi ì ce do Jesu Kirisi ηa. Na nηu, inε gɔ́ kù je ikã́, hai Zuifu ηa hee do dimi mmu ηa, hai aru ηa do inε ηa iyi à nε ara nηa, hai inaabo ηa hee do inεmɔ́kɔ́ ηa. ²⁹ Bii ì nɔ́ ì je ti Kirisi ηa, ì je tɔ́kui Aburhamu ηa. Nɔ́ aa je tubu ηa bei Ilaaɔ́ takae í ce kuwã́εu.

4

¹ Nsei ñ wa n bi n na ηe yaase gɔ́. Yaaseu wee. Ama iyi á je tubui baaε, si waati iyi wa je amau kù tia aru * gɔ́, baa do iyi fei ndεε á na ku je titeε. ² Si waati iyi wa je amau, inε gɔ́ ηa à weε iyi à waa muu, nɔ́ à waa cea wã́a hee í tóò waati iyi baaε í jileaa. ³ Bεεβε mɔ́i do awa taka nwa. Waati iyi à tako à weε bei ama keeke ηa, à je arui mii ndii andunya ηa wo. ⁴ Amma iyi waati iyi Ilaaɔ́ í jileu í na í to, ηai í be Amaε wa. Inaaboí í buu, nɔ́ si woodai Zuifu ηai wa nε ⁵ ku ba ku

* **4:1** kù tia aru Aru do woo ce ice fei ide akã́u mbe si feei inε ηa iyi à kɔ́ akabuu titɔ́i ideí Ilaaɔ́.

ya ine ɲa iyi à wa si awɔi wooda. Í ce beɛbei ku ba ka je amai Ilaaɗ ɲa.

⁶ Nɔ Ilaaɗ í be Hundei Amae wa si ido nwa ku nyisiò iyi awai à je amae ɲa. Hundeu wa kpoo Baaba. ⁷ Si beɛbe i kù je aru má ɲa, inɛu amu ɲai bebei. To, nsei iyi ì je amai Ilaaɗ ɲa, Ilaaɗ í nyi í ce ɲe woo je tubue ɲa má.

Zigiida iyi Pɔlu í ne na inei Galati ɲa

⁸ Tako wo i kù mà Ilaaɗ ɲa, nɔ ì je arui iwē ɲa iyi a kù je Ilaaɗ. ⁹ Amma nsei ì mà Ilaaɗ ɲa. Nɔ iyi í re mɔm Ilaaɗ í mà ɲe. To, beirei í ce ì waa bi i sinda si mii ndii andunya ɲa má ɲa, iyi kù ne gbugbã nɔ kù ne beere. Na mii í ce ì waa bi i je aru ɲa má ɲa. ¹⁰ Ì ya maa na ajɔi jingau gɔ ɲa gbugbã ɲa, do cukpa gɔ ɲa do waati gɔ ɲa do adɔ gɔ ɲa. ¹¹ Nsei ñ wa n ce njo ice iyi ñ ce si gãme ɲe ku maà ce nfe.

¹² Ñ wa n tɔɔ ɲe, inɛ inem ɲa, i jile ara ɲe si agbem bei amu mɔ ñ jile aram si agbe ɲe. Waati iyi ñ wa bi tu ɲe, i kù ceem kurara gɔ ɲa. ¹³ Ì mà sãa sãa ɲa, waati iyi ñ sinti ku ce ɲe waazoi laabaau jiidau, do bɔɔi arai. ¹⁴ Amma i kù dondam ɲa, i kù nɔ i kù kɔsim ɲa, baa bii bɔɔm nɔu ku yeé í cé ɲe. Do ɲu fei, ì gbam ɲai bei aa gba amalekai Ilaaɗ ɲa, walakɔ bei Jesu Kirisi takae. ¹⁵ Ì ne inɔ didɔ wo ɲa. To, nsei, mii í ce ɲe. An yɔkɔ n je seeda na iri ɲe n ni bii á ce wo aa nya iju ɲe i nam ɲa. ¹⁶ Si na iyi í jò ñ sɔ ɲe ntɔui i jò n je mbeɛ ɲe nsei?

¹⁷ Ine ɲau, à waa na ɲe ara amma kù je do yaase jiidu. À waa bi a fa ɲei hai bi tu wa ku ba i na ɲa ara ɲa. ¹⁸ Í sãa i ne himma si mii jiidu ku ce ɲa waati kãma fei, nɔ ku maà je bii ñ wa inɔ ɲe ɲu akã. ¹⁹ Inɛ amam ɲa, bei inaabo iyi wa bi ku bí í ya gbɔ ara kuro, beɛbe mɔi amu mɔ ñ wa n gbɔ ara kuro má hee idei Kirisi ku buba si ɲe ntɔ ntɔ. ²⁰ Ñ bi n wa inɔ ɲe nsei ku ba n maà n fɔ ide be ihě má, amma do ɲu fei ñ ne zigiida na iri ɲe.

Idei Agaa do Sara

²¹ I jò n bee ɲe, inɛ iyi ì bi i wa si awɔi wooda ɲa, i kù gbɔ iyi wooda wa

fɔ ɲai? ²² À kɔɔ à ni Aburhamu í bí ama inemɔkɔ minji, akã do abo aru gɔ, akã mɔ do abo iyi í ne arae. ²³ Aruu, í bí amaɛi bei à ya bí ine fei, amma ine iyi í ne araeu í bí amaɛi do kuwãi Ilaaɗ. ²⁴⁻²⁵ Ideu ihě í yei bei mɔnda. Inaabo minji ɲau aɲai à je bei akabuu minji. Agaa ɲui í je bei akabuu iyi Ilaaɗ í na ine ɲa tako wo si geetei Sinai si ilei Arabi. ɲu bei í je wooda iyi wa dasi ine ɲa aru. Nɔ Agaa í yei má bei ilui Zeruzalemu iyi í weɛ nsei, domi í wa si aru do inee ɲa fei. ²⁶ Amma Sara í yei bei Zeruzalemu iyi í wa leleu iyi í ne arae. ɲui í je iye nwa. ²⁷ Nɔ à kɔɔ à ni,

Jò inɔe ku dɔ, awɔ inaabo gbenda iyi i kù bí.

La, i dɔ anu do inɔ didɔ, awɔ iyi i kù mà ara kuroi kubí,

Domi inaabo iyi à kɔsi á na ku bí ama ku re inaabo iyi í wa idei mɔkɔ.

²⁸ Nsei inɛ inem ɲa, inɛi ì je amu ɲa iyi Ilaaɗ í ce kuwãeu bei Izaaki í yeu. ²⁹ Waati ɲu, ama iyi à bí bei à ya bí ine fei í kpã ine iyi à bí do gbugbã Hundei Ilaaɗu iju. Beɛbe mɔi í ye nsei. ³⁰ Amma kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ, í ni, Lele aruu do amae fei, Domi amai aru kaa je tubu do amai abo iyi í ne araeu ajɔ.

³¹ Beɛbe mɔi inɛ inem ɲa, ì mà ɲa iyi a kù je amai aru, amma amai ine iyi í ne araei à je.

5

I leekí dim dim ɲa si ara ku ne ɲe

¹ Kirisi í jò à ne ara nwa ku ba ka ne ara nwa do ntɔ. Na ɲu, i leekí dim dim ɲa si ara ku ne ɲe, i maà jò i na i je aru má ɲa.

² I de ití i gbɔ. Amu Pɔlui ñ wa n sɔ ɲe ideu ihě. Bii ì jò à dasi ɲe bango, icei Kirisi kù ne aranfãani kãma bi tu ɲe. ³ Ñ nyi ñ sisi ñ wa n fɔ má, ine iyi í jò à dasie bango, tilasii lafěe ku jirima wooda fei. ⁴ Inɛ iyi ì waa bi i je dee dee si wajui Ilaaɗ na wooda ku jirima, ì fɛɛfe ara ɲe do Kirisii nɔ ì fũsi didɔi Ilaaɗ awɔ ɲa. ⁵ Amma awa, Hundei Ilaaɗ wa sɔ wa mam mam iyi Ilaaɗ á jò ka je dee dee na naane ku dasi

nwa. ⁶ Ntɔ ntɔ, bii à nɛ anu akã do Jesu Kirisi, à ce bango, a kù ce bango kù jɛ ide kãma. Ide iyi í nɛ amboe í re nɔui í jɛ naanɛ ku dasi iyi wa ce icɛ do kubi.

⁷ Ì waa ce kuwɛɛ nɛ wo dee dee ña. Yooi í ganji nɛ í jò i kù waa jirima ntɔu má ña. ⁸ Ikɔ iyi à na nɛu bɛ kù waa naa hai bi Ilaaɔ, nɔui iyi í kpe nɛ. ⁹ Na nɔui, i ce laakai ña, domi à ya fɔ a ni lefee keekei í ya dede pɛɛ fei. ¹⁰ Amma Lafɛɛ í jò ñ wa n naanɛ nɛ iyi i kaa ce lasabu gɔ iyi í jɛ ikã do lasabu iyi ñ ceu bɛ ña. Ine mɔ iyi wa bitandi nɛ, baa bii yooi Ilaaɔ á kpãa iju.

¹¹ Inɛ inɛm ña, bii í jɛ amu takam ñ wa n waaɔ hee nsei ñ ni inɛ ña a ce bangoi, na mii í ce à ya maa kpãm iju. Bii í jɛ bɛɛbɛ mɔm nii ñ wa n ce, ikui Jesu si jii kãa jɛa inɛ ña bi ku ko isɛ. ¹² Ine ña iyi à waa bitandi nɛu bɛ, ñ bi a nya ña ikã*.

¹³ Inɛ inɛm ña, à kpe nɛi i na i nɛ ara nɛ. Do nɔui fei, i maà jò ara ku nɛ nɛ ku mua daai inɛ taka nɛ kpãa i ceò idɔɔbii ara nɛ. Amma i ya maa sobi nɛ do kubi ña, ¹⁴ domi wooda fei í wa si irii ide akãu ihɛ iyi í ni, bi inɛ mmu ña bei ñ bi araɛ. ¹⁵ I maà ya maa nɔ nɛ ña bei inɛ sako ña. I ce laakai ña ku ba i maà ce nfei nɛ ña.

Ka jò Hundei Ilaaɔ ku nɛò wa

¹⁶ Ide iyi ñ wa n fɔu wee, i jò Hundei Ilaaɔ ku maa nɛò nɛ. Bii ñ waa ce bɛɛbɛ ña, i kaa ce kubi nfe nfei ara nɛ má, ¹⁷ domi mii iyi daai awa taka nwa í bi ci ya jɛ dimi akã do iyi Hundei Ilaaɔ í bi. Kubi minji ñau, à ya maa jai hee a kaa ka yɔkɔ ka ce bei à bi. ¹⁸ Amma bii Hundei Ilaaɔ wa nɛò nɛ i kù wa si awɔi wooda má ña.

¹⁹ Ine fei í mà daai amanɛ sãa sãa. Daa ñau à jɛ sɛɛ ku tɔtɔ hai nɛ yaase, do daa sãmi do daa nkɔ nkɔ, ²⁰ do iwɛ ku tɔɔ, do dobu dobu ku ce, do mbɛɛɛ, do ija, do igu, do idɔkɔ yaamɔ, do nɛ ku wã, do kakɔɔ, do nɛ ku fɛɛfɛ, ²¹ do kɔdɛɛ, do atɛ ku kpa inɛ, do ije ku

bi, do mii iyi í jò bɛɛbɛ fei. Ñ wa n sɔ nɛ bei ñ tako ñ fɔ ñ ni, inɛ ña iyi à waa ce dimi bɛɛbɛ a kaa ba tubu kãma si andunya titɔi Ilaaɔ.

²² Amma mii iyi Hundei Ilaaɔ í ya bí, nɔui í jɛ kubi, do inɔ didɔ, do laakai ku sũ, do temua, do jiiida ku jɛ, do inɔ akã, do naanɛ, ²³ do daa didɔ, do ara ku mu. Mii ñau bɛ fei, wooda kù ganji ña. ²⁴ Nɔ inɛ ña iyi à jɛ ti Jesu Kirisi í yɛ bei à kpa kucei daai ara nɛ si jii ku gaauu, do binɛ do kubie fei. ²⁵ Si bei Hundei Ilaaɔi wa mu nwa kuwɛɛ, ka jò ku nɛò wa. ²⁶ Kù sãa ka jɛ ilu faaò, wala woo kosi inɛ ña, walakɔ ka maa ce igu si awa duusɔ.

6

Iya sobi nɛ si aso ña

¹ Inɛ inɛm ña, inɛ iyi Hundei Ilaaɔ wa nɛò nɛ, bii ñ mu inɛ gɔ si kurara, i nyisi lafɛɛ kpãa jiiida do daa didɔ ña. Nɔ i ce laakai ña ku ba inɛ mɔ i maà na i dasi kurara bɛɛbɛ. ² I sobi nɛ si aso* ku so ña. Bii ñ waa ce bɛɛbɛ ña ñ waa jirima wooda Kirisi ñai. ³ Bii inɛ gɔ wa cɔ araɛ ngɔgɔ nɔ wee kù jɛ ngɔgɔ, wa lele araɛi. ⁴ I jò inɛ fei ku wuse daai nɔ takae nɔ ku yɛ si bii nɔui á tɔɔ fufu, amma ku maà tɔɔ fufu na iyi nɔui í re inɛ gɔ, ⁵ domi inɛ fei á so asoi † nɔui takaei.

⁶ Awɔ iyi à waa kɔ idei Ilaaɔ, mii iyi ñ nɛ fei jò i kpɔɔ do inɛ iyi wa kɔɛ si.

⁷ I maà ti i lele ara nɛ. A ci ya nyaanyi Ilaaɔ. Mii iyi amanɛ í gbɛ nɔui á da. ⁸ Bii wa gbɛ iyi daai nɔui takae í bi, nfe ku ceí á bíaa. Bii í nɔ wa gbɛ iyi Hundei Ilaaɔ í bi, kuwɛɛ hai tãi Hundei Ilaaɔu á bíaa. ⁹ Na nɔui, ka maà gbɛɛji do jiiida ku ce, domi bii a kù mɔngɔ aa ka ba ka da si awaati iyi í jò. ¹⁰ Bɛɛbɛ mɔi waati iyi à ba awɔɛ fei, ka cea inɛ fei jiiidaɛ. Nɔ iyi í re mɔm, ka cea kpaasi woo dasi Jesu naanɛ ñau bɛɛbɛ.

Idei ankãanyi do fɔ

* **5:12** ñ bi a nya ña ikã inɛ gɔ ña à ni, bii à bi mɔm a bántãm ara ña gbakã. * **6:2** aso nɔui í jɛ wahala ña. † **6:5** Yaasei isɛdeu ihɛi í jɛ, domi inɛ fei a na ku fɔ bei nɔui í ce icɛ. ‡ **6:11** hai bei do awɔi amu takam nii ñ kɔ nɛ wa Si dɔnɛ nɛ bii à waa ce leeti à ya maa fɔi nɔ inɛ gɔ ku maa kɔɔ. Amma Pɔlu í kɔ idei ankãanyi ñau ihɛ do awɔɛ.

¹¹ Hai ihē bei do awɔi amu takam nii n̄ kɔ n̄ɛ wa †. In̄ɛ taka n̄ɛ aa yɔɔ mɔm bei kukɔ ɲau à la à to. ¹² In̄ɛ ɲa iyi à waa bi a tilasi ɲe i ceɔ bango ɲau à waa ce beɛbei ku ba a ce mii iyi á d̄ɔa aman̄e ɲa si, nɔ a maà kpā ɲa iju na irii ikui Jesu Kirisi si j̄ii ku gaau. ¹³ Amma aɲa taka ɲa, baa do iyi à ce bango fei, a kù waa jirima wooda. À bi a dasi ɲe bango ku cei ku ba a tɔɔ fufu si na iyi í j̄ò à yɔkɔ à kāmia ɲe. ¹⁴ Amma amu n kù n wa n tɔɔ fufu bii kù j̄e na ikui Laf̄ɛe nwa Jesu Kirisi si j̄ii ku gaau. Na ikuɛu mii ndii andunya fei í yeem nii bei mii iyi kù weɛ má, nɔ beɛbe mɔi n̄ wa n yɔɔ baa do kuweɛi amu takam fei. ¹⁵ À ce bango, a kù ce bango kù j̄e ide kāmā. Mii iyi í n̄e amboe í re, n̄ɲui í j̄e a taka in̄e tit̄ɔ. ¹⁶ Laakai ku sū do did̄ɔ ku weɛa in̄e ɲa iyi à waa too woodau ih̄e hee do in̄ei Izireli ɲa, aɲa iyi à j̄e in̄ei Ilaaɔ ɲa.

¹⁷ Hai nnyi in̄e kāmā ku maà wahalam má domi na irii Jesui n̄ ba dalai juju ɲa iyi à wa si aram n̄ou ih̄e.

¹⁸ In̄e in̄em ɲa, did̄ɔi Laf̄ɛe nwa Jesu Kirisi ku weɛ do in̄e fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Efɛɛzu ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu amu iyi ñ je woo bei Jesu Kirisi do idɔɔbii Ilaaɔ.

Íɲe inɛi Efɛɛzu ɲa, íɲe woo dasi Jesu Kirisi naane ɲa, ñ wa n ce ɲe fɔ, íɲe iyi Ilaaɔ í cica. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa si anu akã nwa do Kirisi

³ I jò ka saabu Ilaaɔ Baa Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Na saabui anu akã nwa do Kirisi, í wee nwa do didɔ ikã ikã iyi Hundeɛ wa mu nwa wa hai lele.

⁴ Ilaaɔ í cica wa tã hai waati iyi kù taka andunya ka je titɛɛ si kpãai Kirisi, nɔ ka je inɛ kumá ɲa ka maà nɛ taale kãma bi tɛɛ. ⁵ Si kubie í lasabu wo hai ku kpɛ ku ce wa amaɛ ɲa si anu akã nwa do Jesu Kirisi, si bei í bi si jüida ku jɛɛ ⁶ ku ba ka saabu didɔ nla nlaɛ iyi í ce nwa si anu akã nwa do amaɛ, inɛ iyi siei kubie fei í wa.

⁷ Do saabui njei Jesui Ilaaɔ í ya wa nɔ í kpa ideidulum du wa si didɔ nlaɛ iyi í nyisi wa. ⁸ Didɔ iyi í ce nwa í caa si bei í mu nwa bisi nla nla do laakai jüida. ⁹ Nɔ í jò a mà asii iyi ɲɲu takæ í dasi idɔ ku ce hai tako na jüida ku jɛɛ. ¹⁰ Lasabui Ilaaɔu iyi á ce si ajɔ iyi awaatie í to ɲɲui í je ku tɔtɔ mii iyi í taka fei, hai mii iyi í wa lele do iyi í wa ile fei, nɔ Kirisi ku je irie.

¹¹ Ntɔ ntɔ, mii fei wa cei si bei Ilaaɔ í bi. Na ɲɲu, à je woo je tubu bi tɛɛ na anu akã nwa do Kirisi, si na iyi í jò í cica wa wo si bei ɲɲu takæ í dasi idɔ hai tako. ¹² Na ɲɲu, í jò ka saabu kulai Ilaaɔ, awa Zuifu ɲa iyi à tako à waa cɔ kpãai Kirisi wo.

¹³ Nɔ íɲe dimi mmu ɲa mɔ, ajɔ iyi ñ gbɔ ide ntɔu iyi í je laabaau jüida iyi wa naa ɲɛ faaba wa, waati bɛɛbei íɲe mɔ í dasi Kirisi naane ɲa. Nɔ Ilaaɔ í dasi nyindai ɲɲu takæ si ɲe. Nyindau ɲɲui í je Hunde iyi í da ɲɛ si si bei í

ce kuwãe wo. ¹⁴ Hundeɛu ɲɲui í ye bei kaazigii tubu nwa iyi Ilaaɔ í wãɔ inɛɛ ɲa wo. Nɔ wa sɔ wa kam kam iyi aa ka je tubuu si waati iyi Ilaaɔ á ya inɛɛ ɲa mam mam. Na ɲɲu, ka saabu kulæ.

Kutɔɔi Pɔlu

¹⁵ Na saabui ide ɲau bɛ feii í jò hai waati iyi ñ gbɔ baau naane ku dasi ɲɛ si Lafɛɛ Jesu do bei ñ bi woo dasie naane ɲa fei, ¹⁶ n ci ya n gbɛɛjüid Ilaaɔ ku saabu na iri ɲɛ. Ñ wa n ye gigi ɲɛ si kutɔm. ¹⁷ Ñ wa n tɔ Ilaaɔ ilu amboe, Baa Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ku ce ɲe ilu laakai jüida nɔ ku nyisi ɲe bei ɲɲu takæ í ye ku ba i mà sã sã ɲa. ¹⁸ Ñ wa n tɔɛ má ku jò inya kumá ku lɔ si idɔ ɲɛ ku ba i mà yaasei kpãa ku cɔ si bii í kpe ɲe, do si bei tubu iyi í jileɛ woo dasie naane ɲa í la í to, ¹⁹ do bei gbugbã nlaɛ wa ce ice si awa iyi à dasie naane. Gbugbãu, í je akã do gbugbã nla ²⁰ iyi í ce í jüid Kirisi hai si bale, nɔ í bubæ si awɔ ɲɛɛ lele. ²¹ Bei Kirisi í wa í reɔ ilu irii lele fei do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa do lafɛɛ ɲa fei. Nɔ irie í re iri fei si waatiu ihɛ do si waati iyi wa naa. ²² Nɔ Ilaaɔ í jò í je irii mii fei, nɔ í cicaɛ ku je ilaalu nla igbɛɛ. ²³ Igbɛui í je arai Kirisi. Si igbɛui Kirisi takæ í wa nɔ í kɔ dee dee, ɲɲu iyi í wa bii fei si mii baa yooma fei.

2

Hai si iku à bɔ si kuwɛɛ

¹ Tako wo ñ ye ɲai bei iku ɲa na irii kurara ɲɛ do dulum du ɲe. ² Kucei tako ɲɛ í jɔ ti inɛi andunya ɲa, nɔ ñ ya maa jirima Seetam, ilaalui ilu gbugbã lele ɲa. Ilaalu ɲɲui í je hunde iyi wa ce ice hee nsei si idɔ inɛ ɲa iyi a kù waa jirima ideidulum du. ³ Ntɔi, awa fei à tako à yei wo bei aɲa mɔ. Bine nwai wa nɛɔ wa, nɔ à waa ce mii iyi awa taka nwa à bi do iyi à waa lasabu. À yei wo bei inɛi andunya ɲa, aɲa iyi aa na a ye idɔkɔi Ilaaɔ.

⁴ Amma araarei Ilaaɔ í la na kubi nlaɛ iyi í bi wa. ⁵ Hai waati iyi kurara nwa í ce wa bei iku ɲa, Ilaaɔ í mu nwa kuwɛɛ do Kirisi ajɔ. Na didɔi ñ baɔ faaba ɲa. ⁶ Si anu akã nwa do Kirisi,

Ilaaḍ í jǐ wa hai si bale ka je bomma lele do Jesu Kirisi ajɔ. ⁷ Í ce beɛbei ku ba ku nyisi didḍ nla hai ne kɔɔɛ si jiida ku jɛɛ iyi í ce nwa do saabui Jesu Kirisi hee do ajɔ fei. ⁸ Na didḍi Ilaaḍi ì ba faaba ḡa do saabui naane ku dasi. Kù je na himma nḡe, amuai Ilaaḍi. ⁹ Kù je ribai ice nḡe. Na nḡu, ine gɔ kaa yɔkɔ ku tɔɔ fufu. ¹⁰ Awa icei awɔi Ilaaḍi à je. Í taka wai si anu akā nwa do Jesu Kirisi ka ceò ice jiida iyi í ce sɔɔlue hai ku kpe.

Dimi fei í je akā si Kirisi

¹¹ Ine dimi mmu ḡa, i ye gigi ḡa iyi ine ḡa iyi à ya ce bango ḡau à ya maa kpe ḡe hai ce bango ḡa wo. ¹² Waati beɛbe ì jǐò Kirisi ḡa wo nɔ ì je ise mmu bi inei Izireli ḡa. I kù ne baa nḡe si akabuu iyi Ilaaḍ í wāò ine ḡa. Ì wa si andunya ihē i kù waa còò kpāai nkāma ḡa, nɔ i kù wɛɛa Ilaaḍ ḡa. ¹³ Amma nsei iyi ì ne anu akā do Jesu Kirisi ḡa, ine iyi ì tako ì wa ijǐ ḡa, wee nsei ì ce amɛɛ do Ilaaḍ ḡa do saabui njei Kirisi. ¹⁴ Kirisi takaɛi í je nwa laakai ku sū, nḡu iyi í ce Zuifu ḡa do dimi mmu ḡa akā. Nḡui í kpa mbɛɛte iyi í ye bei idǐ iyi wa fɛɛfe wa wo. ¹⁵ Do ikui araɛi í kpaò irii woodai Zuifu ḡa do iwḍe ḡa ku ba ku yɔkɔ ku ce dimi minji ḡau dimi titḍ akā lege lege si nḡu takaɛ. Si beɛbei, í dasi laakai ku sū si anini nḡa. ¹⁶ Do saabui ikue si antai jǐi ku gaauui í kpaò mbɛɛte iyi a waa muò nje wo, nɔ í tɔtɔ dimi minji ḡau akā í jò à dḍ do Ilaaḍ. Anḡa fei à baa à je ara akā ajɔ. ¹⁷ Beɛbei kukɔi idei Ilaaḍ í kḍ, si bei í ni Kirisi í naa ku sisi laabaau laakai ku sū bi tu ḡe, ine iyi ì tako ì jǐò Ilaaḍ, do bi Zuifu ḡa, anḡa iyi à ceòɛ amɛɛ. ¹⁸ Nɔ ntɔi, do saabui Kirisi awa fei, Zuifu ḡa do dimi mmu ḡa, aa ka yɔkɔ ka bɔ wajui Ilaaḍ Baaba do sobii Hunde akāu.

¹⁹ Si beɛbe, i kù je dimi mmu ḡa ma, walakɔ ise mmu, amma nsei ì je inei ilu akā ḡa do woo dasi Jesu naane ḡa fei, nɔ ì je inei kpasɛi Ilaaḍ ḡa. ²⁰ Ine mɔ ì yei bei idǐ iyi à ma si antai icui ile iyi woo be ḡau do walii ḡau à jile. Jesu Kirisi takaɛi í je kuta sintei icui ileu. ²¹ Nḡui á jò ileu ku la nɔ ku ne gbugbā nɔ ku je bi ku tɔɔi Lafɛɛ iyi í má jiida. ²² Na anu

akā nḡe do Kirisi, ine mɔ ì yei bei ileu, nɔ ineò ḡa ì jeò bi ku wai Hundei Ilaaḍ ḡa.

3

Icei Pɔlu na dimi mmu ḡa

¹ Na saabui iyi ihēi amu Pɔlu ñ wa n ce kutɔɔ, amu iyi ñ wa piisḍɔ si na iyi í jò ñ wa n ce icei Kirisi na irii ine dimi mmu ḡa. ² Ñ mà kam kam iyi ì gbɔ tā ḡa bei Ilaaḍ í ceem didḍ ku ba n naa n sisi nḡe yaasei didḍu, ³ do si bei nḡu takaɛ í jò ñ mà asiiɛ. Wee ñ kɔ ideu keeke tā. ⁴ Bii ì cio ideu ḡa, aa yɔɔ ḡa iyi ñ mà asiii idei Kirisi do ntɔ. ⁵ A kù sɔ inei tako ḡa asiii ideu, amma nsei Ilaaḍ í jò Hundeɛ í nyisi woo beɛ do walii kumáɛ ḡa. ⁶ Asiiu wee. Do saabui laabaau jiidai dimi mmu ḡa do Zuifu ḡau à jeò woo je tubu ajɔ. Anḡaò ḡa à baa à je ara akā, nɔ anḡa mɔ à ne baa nḡa si ide iyi Ilaaḍ í wā nḡu ku ce si Jesu Kirisiu.

⁷ Do saabui didḍ iyi Ilaaḍ í ceem si gbugbāɛ nḡi í jò ñ je woo ce icei laabaau jiidau. ⁸ Amu iyi ñ je keekei woo dasi Jesu naane ḡa fei, amui Ilaaḍ í cea didḍ n sisia dimi mmu ḡa laabaau jiida nɔ n sɔ ḡa bei didḍi Kirisi í la í to nɔ í re kumà nwa. ⁹ Nɔ n sisia ine fei bei yaasei asiii Ilaaḍ á ce ku ceò. Ilaaḍ, nḡu iyi í taka mii fei í singa asiiu ihē hai ku kpe, ¹⁰ ku ba ine ngboi lele ḡa do ilu yiikoi lele ḡa a mà yaasei bisie do saabui igbei inei Jesu ḡa si waatiu ihē. ¹¹ Beɛbei í ce í jileò ide iyi wa ce, í bei í takaò andunya, nɔ í kpa irie si Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa. ¹² Naane iyi à dasiɛui í jò à ne anu akā do nḡu. Na nḡi í jò à ne ara nwa ka bɔ wajui Ilaaḍ do laakai akā. ¹³ Na nḡu, ñ wa n tɔɔ ḡe i maà mɔngɔ temua ḡa na ijuukpā iyi ñ wa n ye na iri nḡe, domi ijuukpāu, nḡui á jò ì ne beɛɛɛ ḡa ntɔ ntɔ.

Kubii Kirisi

¹⁴ Nɔ na saabui ideui ñ wa n gule si wajui Ilaaḍ Baaba. ¹⁵ Nḡui í je Baai nyaanze baa yooma fei iyi i wa lele do iyi í wa ile fei. ¹⁶ Ñ wa n tɔɔɛ ku jò Hundeɛ ku mu nḡe gbugbā jiida jiida si idɔ nḡe si bei amboeɛ í la í to, ¹⁷ nɔ

Kirisi ku ce bi ku wae si ido nne na naane ku dasi nne. No n wa n too ma ku jo i ne gbugba i maa leki dim dim si kubi na, ¹⁸ ku ba ine do woo dasi Jesu naane na iyi a gbe fei i yako i ma zaka bei kubii Kirisi i ci i to do kusae do kujisae do kugboka. ¹⁹ Baa do iyi kubiu i re kumai amane fei, n bi i ma yaasee na ku ba i ka mam mam bei Ilaad i ka.

²⁰ Ilaad i ne yiiko ku ce mii iyi a waa too fei do iyi a waa lasabu fei, no a yako ku ce baa mii iyi i re bebe mam hee ku caa. ²¹ I sha inei igbee na a jo ine na a ma beere waati kama fei hee do ajo fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

4

Anu aka iyi a ne, awa iyi a je arai Kirisi

¹ Na nnu, amu iyi n wa piiso si na iyi i jo n wa n ce icei Lafee, n wa n too ne i maa ne dee dee si bei i jo ine na iyi Ilaad i kpe a ya ne. ² I ya maa ne do ara ku kaye na, do daa dido do temua, no i ya maa mu ne na do kubi. ³ I ce kookaai i ya mu anu aka iyi Hundei Ilaad wa mu nne na saabui laakai ku su iyi i too ne. ⁴ Ara akai i wee, Hunde aka mai i wee, no kpa ku co aka mai i wee si bii Ilaad i kpe ne. ⁵ Lafee akai i wee, naane ku dasi aka mai i wee, no inyi ku dasi akai i wee. ⁶ Ilaad akai i wee iyi i je baai ine fei. Nnu i je ilalui mii fei, nnu i wa bi ine fei, no i wa si ine fei. ⁷ Amma do nnu fei awa fei a ba amua nwa si bei Kirisi i mu nwa. ⁸ Na nnu, kukai idei Ilaad wa fo i ni, Waati iyi i gu lele

I je mbee na igu i mu na aru,
No i cea ine na amua na.

⁹ To, bii a ni i gu lele, iyi be wa nyisi iyi i tako i kita i ba hee lelei ilei. ¹⁰ Ine iyi i kita i ba hee lelei ileu no i nyi i gu leleu ma ine akai, ku ba ku jo mii fei ku ka dee dee. ¹¹ Amua na iyi i cea ine na wee, i cica ine go na a je woo be na, ine go na ma walii na, ine go na ma woo sisi laabaau jida na, ine go na ma woo degbe inei igbei Jesu na, ine go na ma woo ka ine na si cio. ¹² Bebei i ce ku ba ku ceo soolui woo dasi Jesu naane

na si icee, ku ba ku kaso gbugbai arai Kirisi. ¹³ No bebe mai awa fei aa ka ce anu aka si naane ku dasi no ka ma Amai Ilaad, no ka je ine ngbo ka too alai Kirisi. ¹⁴ Do yaase bebei a kaa ka je bei amu na ma, hee cio ika ika ku maa tale wa ihe walako ihe bei fufu i ya maa tale akai inyi bii fei. No ine na a kaa di iju nwa ma hee ma je a wa inyii iti nwa do bisi laalo na. ¹⁵ Amma bii a waa sisi ntou do kubi aa ka la si mii fei ka too alai Kirisi iyi i je iriu. ¹⁶ Siei awa fei a waa ka bei ikai ara, no arau fei i masie do ika ika. Nsei, bii ika fei wa ce ice si bei i jo, arau fei a lai ku maa kaso na saabui kubi.

Kuwɛ titɔ si Kirisi

¹⁷ Ide iyi n wa n so ne do irii Lafee wee. I ma jo i ya maa ne ma bei hai dasi Jesu naane na, ine na iyi a waa too lasabu nfe nfe na. ¹⁸ A ku ne laakai jida. A le ido na no a ku ma nkama. Nnu i jo a ku ne ikpe si kuwɛ iyi Ilaad wa mu nwa. ¹⁹ A ku ne anyo go ma, a na ara na mam mam si dulum a ceo daa laalo dimi ika ika fei do bine.

²⁰ Amma ine, ku je bebei i ma do Kirisi na. ²¹ N no n ma kam kam iyi i gbo idee na, no a ka ne si nto iyi i wa si Jesu. ²² Na nnu, i jo daa nwo nne na iyi wa neo kuwɛ nne wo, domi binei daa nwo nne nau wa di iju nne no wa bo ne nfe ku ce. ²³ I jo i ne ido titɔ do lasabu titɔ mam mam na, ²⁴ no i jo i ne daa titɔ na iyi i jo ti Ilaad. Daa titou, aa yoi si dee dee ku je nne do kuwɛ hai ne dulum. Iyi be hai bi nto wa naa.

²⁵ Na nnu, i ma ya so ibo ma na. I jo ine fei ku so kpaasie nto, domi a je ika ika ikai ara aka. ²⁶ Baa bii ido nne i ka, i ma ya ce dulum na. I ma ya jo idokou ku wee nne hee inunu koo lo. ²⁷ I ma jo Seetam ku ba bi ku dasi ise si ne. ²⁸ Ine iyi i ya ce ile wo, ku ma ce ile ma, amma ku ya ce ice do awe. Bebei a ba mii jida na iyi a sobio ilu are na. ²⁹ No i ma ya jo ide laalo kama ku fita hai si gele nne. Amma i ya fo ide jida iyi a mua ine na gbugba si naane ku dasi no ku sobi na si bukaata na no ine na iyi a waa gbao ku je nna aranfaani jida. ³⁰ I ma fo ino Hundei

Ilaađ ɲa, domi Hundeu bei í je seɛdai Ilaađ si ɲe hee koo toð aɲo iyi Ilaađ á ya inee ɲa mam mam. ³¹ I nyɔ daa kuro nɲe fei do idɔɔkɔ yaamɔ do idɔɔkɔ. Nɔ i maà ya gbagba si nɲe walakɔ i maà sɔ irii nɲe ɲa. I jò inɔ sãmi baa yooma fei. ³² I cea nɲe didɔ ɲa, nɔ i ya ne araare i nɲe ɲa, nɔ i ya kpaa nɲe ide i kurara ɲa bei Ilaađ i kpa ide i kurarai i nɲe mɔ na irii Kirisi.

5

Kuwɛɛ si inya kumá

¹ Na nɲu, si na iyi í jò ì je amu ɲa iyi Ilaađ í bi ɲa, i ce bei nɲu takae. ² I jò kookoosui kuwɛɛ nɲe kú nyisi kubi bei Kirisi í bi wa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Kuwɛɛɛ iyi í nau nɲui í je kuwee jiida iyi inunue í dɔa Ilaađ si.

³ Inɲe ti Ilaađi í je ɲa. Na nɲu, i maà ya ce baa ngɔɔɔ iyi á jò inɛ ɲa a sɔ iri nɲe a ni ì tɔtɔ sɛɛ hai ne yaase ɲa walakɔ a ni ì ce daa laalɔ ɲa walakɔ binɛ. ⁴ Nɔ i maà ya jò ide i anyɔ walakɔ ide hai ne yaase walakɔ ide nfe nfe ku fita hai si gɛɛ nɲe, domi ide dimi beɛbe kù jòð nɲe, amma i jò ide nɲe ku ya je Ilaađ ku saabu. ⁵ I jò i mà ɲa kam kam iyi woo tɔtɔ sɛɛ hai ne yaase do ilu daa sãmi ɲa, kãma nɲa kù ne ikpɛ si bommai Ilaađ do ti Kirisi. Beɛbe mɔi hee do ilu binɛ ɲa fei, kãma nɲa kù ne ikpɛ si bommai Ilaađ do ti Kirisi domi binɛ í yei bei iwɛ ku tɔ.

⁶ I maà ya jò inɛ gɔ ku dɔi iju nɲe do ide nfe, domi na nɲu bei í jò idɔɔkɔi Ilaađ wa naa si irii inɛ ɲa iyi a kù waa jirimae. ⁷ Na nɲu, i maà ya jò ide gɔ ku tɔtɔ nɲe do amanɛ dimi beɛbe ɲa. ⁸ Inɲe taka nɲe, si ilu kukui ì wa ɲa wo, amma nsei, ì wa si inya kumá ɲa na anu akã nɲe do Lafɛɛ. Na nɲu, i jò iseeɛ nɲe ku jò inɛ ɲa iyi à waa ne si inya kumá, ⁹ domi bii à waa ne si inya kumá kuce iyi aa ka ce nɲui í je daa didɔ baa yooma fei do dee dee ku je do ntɔ ku fɔ. ¹⁰ I ce kookaai i mà mii iyi á dɔa Lafɛɛ si. ¹¹ I maà dasi ara nɲe si kookoosu laalɔ iyi amanɛ ɲa à waa ce si ilu kuku. Amma kookoosu dimi beɛbe i ya fɔ ɲa. ¹² Anyɔ nla nla mɔm nii bii à fɔ mii iyi inɛ ɲau à waa ce si

asii. ¹³ Amma kookoosuu be bii à fɔ á fita si inya kumá. ¹⁴ Nɔ mii iyi í fita gbugbã fei í ya mái. Na ɲoi í ce kukɔi kukɔi ide i Ilaađ í fɔ í ni, Awɔ iyi ì waa sí njoo, jí. Dede hai si inɔi iku ɲa, Nɔ Kirisi ku máe inya.

¹⁵ Na nɲu, i ce laakai iseeɛ nɲe. I maà jò i maa ne bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i maa ne do laakai ɲa. ¹⁶ Waati iyi ì ne ɲa, i ceð ice, domi waatiu ihɛ bei waati laalɔi. ¹⁷ Na nɲu, i maà ye bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i hanya ɲa ku ba i mà mii iyi Aɔ Lafɛɛ í bi i ce ɲa.

¹⁸ I maà ya jò atɛ ku kpa nɲe, domi si bei daa bereteke fei í wa. Amma i jò i kɔð Hundei Ilaađ ɲa. ¹⁹ I jò saabu do iri ku kɔ ku ya wa si faaji nɲe, i ya kɔ iri do irii Ilaađ, i cɔu do idɔ nɲe fei. ²⁰ I ya maa saabu Ilaađ Baaba waati kãma fei ɲa si mii fei do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

Abo do mɔkɔ

²¹ Inɲe iyi ì mà beɛrei Kirisi, i ya sɔa nɲe iri ile ɲa. ²² Inɲe inaabo ɲa i sɔa mɔkɔ nɲe ɲa iri ile bei aa cea Lafɛɛ ɲa, ²³ domi mɔkɔi í je inɛ ngboi aboe, bei Kirisi mɔ í je inɛ ngboi igbeɛ. Igbeui í je arai Kirisi, nɔ Kirisi mɔi í je woo faabae. ²⁴ Nɔ si bei igbeu í ya sɔa Kirisi iri ile, beɛbe mɔi inaabo ɲa à ne a sɔa mɔkɔ nɲa ɲa iri ile si mii fei.

²⁵ Nɔ inɲe mɔkɔ ɲau i bi abo nɲe ɲa bei Kirisi í bi inɛi igbeɛ ɲa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nɲa. ²⁶ Í nya ɲa ikã nɔ í wɛ ɲa í jò à má na saabui ideɛ. ²⁷ Í bi igbeu ku naa si wajue do kusɔae fei, ku maà ti ku ne riisi gɔ, nɔ batai araɛ ku maà yuguu, nɔ ku maà ne mii mmu dimi beɛbe gɔ ɲa má, amma í bi ku je dee deei, ku maà ne taale kãma. ²⁸ Beɛbei í jò mɔkɔ ɲa á bi abo nɲa ɲa bei à bi ara nɲa. Inɛ iyi í bi aboe í bi araɛi. ²⁹ Inɛ gɔ kù nɔ kù wɛɛ iyi í cé araɛ, amma í ya maa wɔoi nɔ ku maa gbɔa bei Kirisi wa ce na igbeɛ. ³⁰ Igbeɛu nɲui í je araɛ nɔ awa fei à yei bei ikɔ ikɔi araɛu. ³¹ Kukɔi ide i Ilaađ wa fɔ í ni, na nɲu, mɔkɔ á jò iyeð baɛɛi, nɔ ku wɛɛ do aboe ku ba aɲa minji fei a baa a je ara akã. ³² Asiiu ihɛ ide nla nla,

amma idei Kirisi do igbēi n̄ wa n fãa. ³³ Na n̄ju, m̄k̄o fei ku bi aboē bei í bi araē, n̄o abo fei ku jirima m̄k̄oē.

6

Amu ŋa do baa ŋa ŋa

¹ In̄e amu ŋa, i jirima in̄e ŋa iyi à waa mu ŋe si bei Ilaaã í bi, domi bēēbei í sía. ² Wooda sinte iyi Ilaaã í ceò kuwã wee. I jirima iyeò baa ŋe ŋa ³ ku ba i n̄e in̄o did̄o ŋa n̄o hunde ŋe ku s̄o si andunya.

⁴ In̄e baa ŋa, i maà ya k̄o id̄o ama ŋe ŋa, amma i bi ŋa, i dasi ŋa iju ŋa i k̄o ŋa si ide i Aã Laf̄ē ŋa.

Aru do laf̄ēē

⁵ In̄e aru ŋa, i jirima laf̄ēē ŋe ŋa si andunya ih̄e do bēēē do kuyaya, ku maà j̄e do muafti, n̄o kú ye bei Kirisii ì waa cea ŋa. ⁶ Ku maà j̄e bii à leek̄i à waa c̄o ŋe ŋu ak̄a. Bii í j̄e waati iyi à waa c̄o ŋe ŋu ak̄a, í ye bei aman̄e ŋai ì waa cea ŋa ku ba ku d̄o ŋa si. Amma i j̄o i ce id̄o bii Ilaaã do id̄o ŋe fei bei arui Kirisi ŋa. ⁷ Ice iyi à dasi ŋe, i j̄o i coo do himma ŋa, n̄o kú ye bei Ilaaã ì waa cea ŋa, ku maà ti ku j̄e aman̄e ŋu ak̄a. ⁸ Ì maà s̄a s̄a ŋa iyi Ilaaã á s̄a in̄e fei ribai ice j̄iida iyi í ce, baa bii aru, walak̄o in̄e iyi í n̄e araēi.

⁹ In̄e laf̄ēē ŋa m̄o, i cea aru ŋe ŋa bēēē, i maà ya ta ŋa gbugb̄a. I maà ŋa iyi in̄eò ŋa fei Laf̄ēē ak̄a ì n̄e lele bii in̄e ḡo kù re in̄e ḡo.

J̄inei igũ woo dasi Jesu naane

¹⁰ Ide iyi í gbe n̄ wa n bi n s̄o ŋe wee. Si anu ak̄a ŋe do Laf̄ēē i j̄o gbugb̄a nlaē ku mua in̄e m̄o gbugb̄a ŋa. ¹¹ I d̄i j̄inei igũ ŋa iyi Ilaaã wa mu ŋe fei, ku ba i ȳok̄o i leek̄i dim dim i k̄asiò kookoosu ik̄a ik̄a Seetam ŋa, ¹² domi kù j̄e do aman̄e ŋai à waa ja. À waa jai do ilu iri laabi lele ŋa do ilu yiiko ŋa, do ilaalui andunya ilu kuku ŋau ih̄e, do in̄e in̄o k̄o woo ce icei Seetam ŋa. ¹³ Na n̄ju, i so j̄inei igũ Ilaaã fei i d̄i ŋa. Si bēēē, bii aj̄o wahala í na í naa, aa ȳok̄o i k̄ò ara ŋe si wajui Seetam mbēē ŋe. N̄o bii ì ce igũ ì t̄a ŋa, i leek̄i dim dim hee k̄o. ¹⁴ Na n̄ju, i dede i

leek̄i dim dim ŋa. I j̄o nt̄o ku wēē ŋe bei santiiki iyi sooge í ya d̄iò gbankilie, n̄o i j̄o dee dee ku j̄e ku wēē ŋe má bei ib̄o is̄o. ¹⁵ I j̄o himmai laabaau j̄iida ku sisi ku wēē ŋe bei baata ŋe. Laabaau j̄iidaui á naaò laakai ku s̄u wa. ¹⁶ N̄o iyi í re m̄m, i j̄o naane ku dasi ku wēē ŋe j̄iida j̄iida bei teli iyi á ganji afa ku n̄e ina iyi Seetam mbēē á ta wau ku to wa si ŋe. ¹⁷ Ì gba faabau bei fulai is̄o, n̄o idei Ilaaã m̄o i gbaa ŋa bei taakubai Hundei Ilaaã. ¹⁸ Waati k̄ama fei i ya ce kut̄o ŋa n̄o i ya maa t̄o sobii Ilaaã ŋa. I dede i leek̄i do temua ŋa si idei kut̄o do gbugb̄a Hundei Ilaaã, n̄o i ya ce kut̄o na irii woo dasi naane fei ŋa. ¹⁹ N̄o i cea amu m̄o kut̄o ŋa ku ba bii ì c̄i gele, n̄o ya n̄ ba ide iyi an̄ f̄o n̄ n̄e w̄ok̄o n̄ sisiò idei laabaau j̄iida iyi wa singau wo. ²⁰ Na irii ideui ì j̄e woo bei Ilaaã baa do iyi ì wa piis̄o si n̄e. Na n̄ju, i ce kut̄o ku ba n̄ ȳok̄o n̄ sisi ideu do w̄ok̄o bei á sía.

F̄o si sukud̄o

²¹ Tisiki baak̄o nwa, woo ce ice ilu naane si kp̄ai icei Laf̄ēē, á sisi ŋe laabaau fei ku ba i maà bei ì wēēò ŋa do mii iyi ì wa n ce. ²² Na ŋo í ce ì b̄o wa si ŋe ku naa ku s̄o ŋe bei à wēēò ku ba ku t̄u id̄o ŋe.

²³ N̄o Ilaaã Baaba do Laf̄ēē Jesu Kirisi a mua kpaasi woo dasi Jesu naane ŋa fei laakai ku s̄u do kubi do naane j̄iida. ²⁴ N̄o did̄o Ilaaã ku wēē do in̄e ŋa iyi à bi Laf̄ēē nwa Jesu Kirisi fei n̄o kubi ŋa ci ya kpaasi.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Filipi ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu do Timɔtee, aɲa woo ce icei Jesu Kirisi ɲa. À ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛ si ilui Filipi fei fɔ, hee do inɛ ɲa iyi à je inɛ ngboi igbeu do woo ce icei igbeu fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a mu nɲe ididɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu í cea inɛi Filipi ɲa kutɔ

³ Ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ waati kãma iyi ñ ye gigi nɲe fei. ⁴ Si kutɔm ɲa fei iyi ñ ya n maa n ce na irii inɛ fei, ñ ya n cooi do inɔ didɔ, ⁵ si na iyi í jò ì sobim ɲa n sisiò laabaau jiidau hai ajɔ sinteu hee ku baa nsei. ⁶ Ñ wa n mà kam kam, Ilaaɔ iyi í sinti ice jiidau ihɛ si ɲe á maa cooi hee koo kpàò iriɛ si ajɔi kunyii Jesu Kirisi wa. ⁷ Nɔ í sɪa n ce lasabu nɲe beɛbe, domi ñ ne kubi nɲe si idɔm. Ntɔ ntɔ, ì ya bam ice ku ce ɲa ile piisɔ ihɛ do waati iyi ñ ne aram wo ñ ya n maa n sisi laabaau jiidau ku ba ku ne gbugbã ku maa koo nɔ ñ ya n maa n jabu na iriɛ. ⁸ Ilaaɔ í je sɛɛdam iyi ñ bi inɛ fei bei kubii Jesu Kirisi í ye.

⁹ Mii iyi ñ wa n bee si kutɔm nɲui í je kubi nɲe ku kɔsi ku maa koo nɔ kubi nɲe ku jò kumà nɲe do bisi nɲe ku kɔsi, ¹⁰ ku ba i yɔkɔ i wũa mii ɲa iyi à je jiidà à re ɲa. Beɛbe mɔi aa je inɛ kumá ɲa, nɔ si ajɔi Kirisiu i kaa ne taale kãma ɲa, ¹¹ nɔ ice jiidà nɲe ɲa iyi ì waa ce ɲa na saabu Jesu Kirisiu ku kɔ, nɔ ku jò inɛ ɲa a ye amboei Ilaaɔ nɔ a maa saabuɛ.

Kirisi nɲui í je kuwɛɛ

¹² Kpaasim ɲa, ñ bi i mà ɲa iyi mii iyi í bam nɔu ihɛi í je waju ku bɔi laabaau jiidau. ¹³ Ntɔ ntɔ, ciikui amanlu ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe fei à mà iyi na irii Kirisi ñ wa piisɔ ihɛ. ¹⁴ Ile piisɔ ku wam í mua kpaasi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane nkɔ gbugbã í kɔsi à waa sisiò ide i Ilaaɔ do idɔ ku buba do wɔkɔ.

¹⁵ Ntɔi, inɛ gɔ ɲa à waa sisi idei Kirisi do igu do nɲe ku wã, amma inɛ gɔ ɲa à waa cooi do yaase jiidà. ¹⁶ Inɛ nɲu ɲau à waa cooi do kubi domi à mà iyi icem nii n jabu na irii laabaau jiidau. ¹⁷ Inɛ ihɔ ɲa mɔ à waa waazo ide i Kirisi, kù je do inɔ akã, amma do nɲe ku wãi. À tamaa bei aa kɔm si ijuukpãui si ile piisɔ ihɛ.

¹⁸ Bii í yɔkɔ lasabu ɲa kù je laalo walakɔ kù je jiidà, kãmaɛ kù je em taale. Baa bii beirei nɲu de a sisi ide i Kirisi. Inɔm í dɔ á nɔ ku dɔ ku maa kooi, ¹⁹ domi ñ mà iri kukpai iyi ihɛ nɲui í je faabam na saabu kutɔ nɲe, do sobii Hundei Jesu Kirisi. ²⁰ Mii iyi ñ dasi idɔ nɔ ñ wa n cɔ kpãaɛ kam kam nɲui í je n mà ñ ce nkãma iyi á jò anyɔ ku mum. Mii iyi ñ bi nɲui í je n ne wɔkɔ bei ñ ne hai tako n maa n nyisiò kulai Kirisi bii ñ wɛɛ si hunde walakɔ baa bii í je ñ ku mɔi. ²¹ Ntɔ ntɔ, bi ti amu bii ñ wɛɛ, na irii Kirisi ñ wɛɛ, bii ñ nɔ ñ ku mɔi, an ba riba. ²² Amma bii í je ñ wɛɛ si hunde an yɔkɔ n ce ice jiidà iyi í ne aranfãani, to, n kù mà iyi an cica. ²³ Lasabum wa fam ni do cingaa minji minji fei. Ñ bi n ne n koo n wa bi Kirisi, domi iyi bei í sɪa í re. ²⁴ Amma na aranfãani nɲei í sɪa í re n maa n wa si andunya má. ²⁵ Na nɲu, ñ mà iyi kù ne sika kãma an buba n wɛɛ do inɛ fei na waju ku bɔ nɲe do inɔ didɔ nɲe si naane ku dasi nɲe. ²⁶ Si beɛbe aa ba kpãa ì saabu Jesu Kirisi ɲa do inɔ didɔ na irim si waati iyi an na n wa anini nɲe má.

²⁷ Nɲu de i ya jò isɛɛnɛ nɲe ɲa ku ye bei laabaau jiidai Kirisi í fɔ. Bii ì waa ce beɛbe ɲa, bii ñ naa bi tu ɲe, walakɔ baa bii n kù naa, n maa n gbɔ iyi ì waa leekɪ si dim dim ɲa, i ya maa gbɔsi nɲe nɔ i maa jabu do inɔ akã ɲa na laabaau jiidau iyi í je icui naane ku dasi nɲe. ²⁸ I mà ñ jò mbɛɛ nɲe ɲa a da zigi nɲe si nkãma. Nɲui á nyisi ɲa iyi anjai à waa bɔ nfe ku ce, nɔ ku nyisi inɛ mɔ iyi ì wa si kpãai faaba ɲa. Iyi be fei wa naai hai bi Ilaaɔ, ²⁹ domi Ilaaɔ í ce nɲe didɔ ì dasiò Kirisi naane ɲa, amma kù je baa iyi be nɲu akã, í ce nɲe didɔ má ì ya maa yeò ijuukpã ɲa na iriɛ. ³⁰ Inɛ mɔ

ì bam ku jabu ña si kujabu iyi ì ye ñ ce ña wo nò ì waa gbò ña iyi hee nsei ñ wa n m̀asi.

2

Kukayei Kirisi do aláe

¹ Ì mà sãa sãa ña, naane iyi ì dasi Kirisi ña wa mu nñe gbugbã. Kubiε wa dasi ñe himma. Hundei Ilaađ í j̀ ñ ne anu akã ña. Araarei Kirisi do jiidu ku jεε í wa si anini nñe. ² Na nñu, ñ wa n t̀o ñe, ì j̀ ì ya ne anu akã ña, do kubi akã, do idò akã, do lasabu akã. Iyi bei á j̀ inò didòm ku kã. ³ I màa ya ce ngògò do ñe ku wã ña walakò do fufu ku t̀o, amma ì kaye ara nñe ì ya dooa inε ña bei mii iyi à re ñe. ⁴ Nò kãma nñe gò ku màa ya ce lasabui iri nñu akã, amma ku ya ce lasabui inε mmu m̀o ña má. ⁵ I j̀ lasabu nñe si gãmei ñe ku ye bei Jesu Kirisi m̀o í ce.

⁶ Baa do iyi í to Ilaađ, kù cò arae bei mii iyi í jεε saai Ilaađ do tilasi.

⁷ Amma andi mii iyi í ne fei í j̀ò nò í baa í jεε amanε, í naa í jεε m̀m nii bei aru.

Iyi í sinda amanε í tã,

⁸ Í kaye arae ma nò í jirima Ilaađ hee í na arae í to siò iku si antai j̄i ku gaau m̀m.

⁹ Na saabu nñui Ilaađ í soo lele ntò ntò nò í naa iri iyi í ne beere í re iri fei,

¹⁰ Ku ba inε fei ku gule ku nyisiò beerei Jesu, hai inε ña iyi à wa lele do inε ña iyi à wa ilε hee do lεlei ilε fei.

¹¹ Nò gelei inε fei ku jesi iyi Jesu Kirisii í jε Lafẽε. Nñu bei á na Ilaađ Baaba amboe.

I mà inya ña bei fitila si andunya

¹² Inε baakòom ña, ì ya jirimam ña si waati iyi ñ wa inò nñe wo. Nsei iyi ñ j̀ò ñe í s̄a ì ya màa jirimam ku re ña. I kookaai ì ce icε do njo do kuyaya ku ba icε jiidu nñe ku j̀ a màa iyi ì ba faaba ña, ¹³ domi Ilaađi wa ce icε si ñe ku ba ku mu nñe idòobi do gbugbã iyi aa yòkò ì coò ña bei nñu takae í bi.

¹⁴ Mii iyi ì waa ce fei ì coo ña kugbagba ku màa wasi walakò kakò,

¹⁵ ku ba ì má dee dee ña nò ì màa ne taale gò, inε iyi ì jε amai Ilaađ ña. Kù s̄a ì ne kurara gò si wajui inε laalò andunya ña iyi a kù waa too kpãa. Í s̄a ì màa mà inya ña si anini nñu bei fitila ña, ¹⁶ nò ì ya màa s̄o ña idei kuwεε ña. Bii ì waa ce beεbe ña an t̀o fufu na iri nñe si ajò iyi Kirisi á nyi wa, si na iyi í j̀ ìcem do kookaaim kù jε ngbe.

¹⁷ Naane ku dasi nñe í yei bei kuwee iyi ì waa cea Ilaađ ña. Nò baa bii í jε à kpam nii, nò ñ nikã njem bei kuwee iyi à nikã si antai kuwee nñeu, do nñu fei inòm á d̄ò, nò awae ña ka kp̄ε inò didò. ¹⁸ Beεbe m̀o í s̄a inε m̀o ì wεεò inò didò nò inò didò nñeu ì kp̄ò ña do amu.

Timotee do Epafoditi

¹⁹ Bii Lafẽε Jesu í jε, si ajò gbeejiu ih̄ε an be Timotee wa bi tu ñe ku ba amu m̀o n gbò laabaau nñe nò ku muum gbugbã. ²⁰ Inε kãma kù wa bi tom ih̄ε màa iyi awaò à ne lasabu akã bii kù jε nñu akã, nò nñu akãi lasabuε í wa si ñe ntò ntò. ²¹ Inε ña iyi à gbe fei, lasabui idei aña taka nñai à waa ce, lasabu nñu kù wa si idei Jesu Kirisi. ²² Inε taka nñe ì mà ña iyi Timotee í nyisi arae ilu naane nò í na arae si icεi laabaau jiidau ku ce do amu bei ama do baaε. ²³ Nj̄o í j̀ ñ wa n bi n b̀o wa bi tu ñe si waati iyi an mà bii ñ wa. ²⁴ Ñ ne naane iyi Lafẽε á j̀ amu takam n naa bi tu ñe be si ajò gbeejiu ih̄ε.

²⁵ Amma nsei, ñ ye í s̄a ñ j̀ kpaasim Epafoditi ku nyi wa bi tu ñe, nñu iyi ì tako ì be sim wa ña do sobi iyi ñ biu. Nñui í jε kpaasi woo ce icεm nò wa bam ku jabu. ²⁶ Ñ wa n sindae wai si na iyi í j̀ wa bi inε fei ku ye ntò ntò, nò laakae í dede do iyi ì gbò ña kù waa ne baani. ²⁷ Í ce b̀o ñ ntò ntò hee í maai iku, amma Ilaađ í ce araareε. Nò kù jε araarei Epafoditi nñu akã, do ti amu takam nii, ku ba inò kufòm nòu ku màa k̀òsi má. ²⁸ Nj̄o í j̀ ñ wa n saasa n ba n sinda nñe wa ku ba inò nñe ku d̄ò má bii ì yòo ña, nò inò kufò amu takam ku kaye. ²⁹ Na nñu, ì gbaa ña do irii Lafẽε do inò didò nla nla. Í s̄a ì mà beerei inε dimi beεbe ña, ³⁰ domi ì maai iku si icεi

Kirisi. Í ta hundee í naaò sobi iyi inɛ taka nɛɛ i kù ba fayae i naam wa ɲa wo.

3

Béi aa jèò dee dee si wajui Ilaaḍ

¹ Nsei inɛ inem ɲa, i ya jò i wɛɛ do ino didḍ ɲa do iyi ì je ti Lafɛɛ ɲa.

Bi ti amu n kaa n gbɛɛjiò ide akāu ku kò nɛɛ wa, domi n mà iyi á mu nɛɛ gbugbā. ² I ya maa ce laakaii woo ce ice laalò ɲa iyi à nɛ daa sāmī bei aja ɲa. Inɛ ɲau à waa kaaba bango iyi à bu si ara. ³ Awai à ce bango do ntò, awa iyi à waa tḍ Ilaaḍ do gbugbāi Hundee, nò à waa tḍ fufu na irii Jesu Kirisi, kù nò kù je kuce nwai à waa kaaba. ⁴ Nò bii amu takam n bi an yòkò n kaaba kuce nwau. Bii inɛ gò wa tamaa si nɲu á yòkò ku kaaba kuce nwau, aa fò ide i amu má? ⁵ Si ajò mɛɛjòsiai à dasim bango, amuu amai Izireliu, si dimii Benzamɛɛ. Amuu alalai Zuifu ɲai, bii si woodai Zuifu ɲa ku jirimai n je Farisi. ⁶ N nɛ himma ntò ntò hee n kpā inɛi igbei Jesu ɲa iju. Inɛ gò kaa ye taalem do yaase bei n jirima ide i wooda n wa n dede n jèò inɛ dee dee. ⁷ Amma mii ɲa iyi n wa n tamaa à nɛ riba tako fei wo, nsei n wa n cḍi bei mii hai nɛ bɛɛɛ na saabui Kirisi. ⁸ N dḍo fei ndɛɛ fei mòm bei mii hai nɛ bɛɛɛ na ide iyi í nɛ amboe í re. Ideu nɲui í je Jesu Kirisi Lafɛɛm iyi n mà. Na iriɛi n jò mii fei, n doo aɲa fei bebei bei riisi iyi à kpā ku ba n nɛ Kirisi, ⁹ nò n wɛɛ do nɲu. Nò n wa n mà n kaa n yòkò n je dee dee na wooda ku jirima, amma n je dee deei si na iyi í jò n dasi Kirisi naane. Dee dee ku jɛu wa naai hai bi Ilaaḍ na saabui naane iyi à dasiu. ¹⁰ Iyi n bi, nɲui í je n mà Kirisi, do gbugbā iyi í jìò hai si bale nò n nɛ ikpē si ijuukpāɛu hee ku ye bei amu mḍ n ku do nɲu ajò, ¹¹ ku ba n nɛ kpāa ku cḍ iyi amu mḍ an jì hai si bale.

Amanii lele ku sei si

¹² Kù je n mà Kirisi bɛɛbe titā n kù toò awḍ kù nò kù je n kḍ. Amma n wa n ce kookaai fei ku ba n màa. Na nɲui í jò Jesu Kirisi í cem titɛɛ. ¹³ Inɛ inem ɲa, n kù wa n cḍ aram bei mii iyi n toò awḍ

titā, amma mii akāi n wa n ce. N ya n maa n gbɛɛ mii iyi í wa do anyim nii, nò n ce kookaai n maa n lele ti waju. ¹⁴ Bɛɛbei n ce n wa n bḍò waju bei inɛ iyi wa ce gaasai kusei, ku ba n ba riba iyi Ilaaḍ wa kpe wa ka na ka gba lele do saabui Jesu Kirisi.

¹⁵ Na nɲu, awa iyi à jì si kpāai naane ku dasi, ka ce lasabu bɛɛbe. Amma bii ì waa ce lasabu gò iyi kù waa too kpāa ɲa, Ilaaḍi á nyisi nɛ iyi kù je dee dee. ¹⁶ Si bei í jɛu fei, awa de ka maa bḍ waju si kpāa akā iyi à waa too.

¹⁷ Inɛ inem ɲa, inɛ fei i sḍim ɲa. À nyisi nɛ kuce jìda. Na nɲu, i ya maa cḍ inɛ ɲa mḍ iyi à yòkò à waa ce bɛɛbe.

¹⁸ N sḍ nɛ tā isɛ fɛɛfɛlo, nò n nyi n wa n sisi nɛɛ má do kukpata, inɛ nkpḍ í wɛɛ iyi wa je mbɛɛi ide i ikui Kirisi si jìi ku gaauu. ¹⁹ Nfe ku cei aa kpaò iriɛ, domi inḍ nɲai à ya maa cea ice si agbei Ilaaḍ. Iyi í jò ku je nɲa anyḍ nɲui aa ya maa tḍò fufu. Mii ndii andunya ihɛ nɲu akāi à waa lasabu si. ²⁰ Amma awa, lelei Aḍi í je ilu nwa. Hai bei à waa degbe woo faaba nwa Lafɛɛ Jesu Kirisi ku nyi wa. ²¹ Do gbugbāɛ iyi á jò mii fei ku jirimaeò nɲui á kpaasiò ara hai nɛ bɛɛɛ nwau ku jò arai nɲu takɛ iyi í nɛ amboe.

4

Ide iyi à jile nwa ka ce

¹ Na nɲu inɛ baakḍm ɲa, inɛ iyi n wa n bi ku ye jìda jìda má, inɛ iyi ì ya jò n nɛ inḍ didḍ, nò n ya n tḍ fufu na iri nɛɛ, i jò i leekī bɛɛbe ɲa dim dim si Lafɛɛ.

² N wa n tḍ inaabo minji ɲau ihɛ Efodi do Sentiki a ya jò anu nɲa ku je akā si ide i Lafɛɛ. ³ Awḍ mḍ woo ce ice kpaasim, awḍ iyi ì je ilu naane, n wa n tḍi i sobi inaabo minji ɲau bɛ. Aɲai à bam kujabu wo si laabaau jìda ku sisiɛ, aɲa do Kelema do woo ce ice kpaasim ɲa iyi à gbe fei, aɲa iyi iri nɲa í wa si tiaí kuwɛɛu.

⁴ I ya jò inḍ nɛɛ ku maa dḍ si Lafɛɛu do ajò fei ɲa, n nyi n fḍ n wa n sisi ma, i ya jò inḍ nɛɛ ku maa dḍ.

⁵ I jò inɛ fei ku ye daa didḍ nɛɛ ɲa, domi kunyii Lafɛɛ í maai wa. ⁶ I mà

ya jò zigi nɛe ku da do ngɔgɔ. Amma si mii fei i ya tɔɔ Ilaaɔ do ku saabu nɔ i beee bukaatai mii iyi i bi ɲa. ⁷ Nɔ laakai ku sũ Ilaaɔ iyi í re kumàì amanɛ fei á degbe idɔ nɛe do lasabu nɛe si anu akã iyi ì nɛ do Jesu Kirisi ɲa.

⁸ Iyi í gbe nɛe, inɛ inɛm ɲa, i ya ce lasabu ɲa si mii iyi í s̄la, iyi Ilaaɔ á saabu. Mii ɲauí í je mii iyi í je ntɔ fei, do mii iyi í nɛ beere fei, do iyi wa too kpãa fei, do iyi í má fei, do iyi í d̄s fei, do iyi í jɔ amanɛ ku saabu fei. ⁹ Ide iyi ñ kɔ nɛe si nɔ ì jesi ɲau, do iyi ñ s̄ɔ nɛe do iyi ì ye ñ ce ɲa, i ya coo ɲa. Nɔ Ilaaɔ, nɲu iyi wa mu nwa laakai ku sũ á wɛɛ do inɛ.

Pɔlu wa saabu inɛi Filipi ɲa na amua nɲa

¹⁰ Ñ nɛ inɔ did̄ɔ ntɔ ntɔ do iyi ñ ye ì waa ce lasabum má ɲa, nɔ ñ wa n saabu Laf̄ɛɛ. N kaa n yɔkɔ n ni i ci ya ce lasabum ɲa, faya dei i ci ya ba ɲa. ¹¹ Kù je a ni ñ nɛ bukaatai ngɔgɔí í jò ñ wa n fɔ beɛbe, domi ñ kɔkɔ inɔ did̄ɔ ku nɛ si mii iyi í bam fei. ¹² Ñ mà bei ñ ya n je kuwɛɛm si waatii are, ñ nɔ ñ mà bei ñ ya n je kuwɛɛm si waatii ayo. Bii fei do iyi í bam fei, ñ ya n wɛɛ do inɔ did̄ɔí, si waatii ayo do si waatii ari. Ñ nɔ ñ mà bei an ce bii ñ nɛ nla nla do bii n kù nɛ. ¹³ An yɔkɔ n ce fei ndɛɛ do saabui Kirisi iyi wa muum gbugbã. ¹⁴ Do nɲu fei, ì ce í s̄la ɲa do iyi ì kp̄ɛ wahalam nɔu ɲa.

¹⁵ Inɛ inɛi Filipi ɲau, inɛ taka nɛe ì mà s̄aa s̄aa ɲa iyi laabaau jiidau ku sinti ku fɔe si waati iyi ñ nɛ hai Masedoni, igbei inɛi Jesu gɔ kù sobim bii kù je inɛ akã, awaɛ ɲai à sobi nje. ¹⁶ Waati iyi ñ wa Tesalonika, ì sobim si bukaatam ɲa, iyi kù je baa gbakã akã mɔm. ¹⁷ Kù je a ni amuai ñ wa n tɔɔ, amma ñ wa n bi riba nɛe ku k̄ɔs̄sii. ¹⁸ Andi mii iyi ì sambaam wa fei ɲa ñ yɔɔ. Í nɔ í to hee í gbe. Bei Epafoditi í naam amua nɛe wa í ceem zaka. Amua nɲeu í yeɛm nii bei kuwee iyi í nɛ inunu jiidau iyi Ilaaɔ í gba í d̄s̄a si. ¹⁹ Do saabui Jesu Kirisi Ilaaɔ á mua inɛ fei bukaatai mii iyi ì nɛ ɲa si bei amanii

amboeɛ í to. ²⁰ Amboei Ilaaɔ Baa nwa ku wɛɛ do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankãanyi

²¹ I ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛu fei fɔɔ ɲa. Amu do inɛ ɲa iyi à wa bi tom à ce inɛ fei fɔɔ. ²² Inɛ ɲa iyi Jesu í cica à je tɛɛu, aɲa iyi à wa ih̄ɛ fei à ce nɛ fɔɔ. Ti inɛi kpas̄ɛi ilaalu ɲau, inɛ nɲu í re mɔm.

²³ Did̄ɔí Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do inɛ fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Kolosee na

Í ce na fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi na idɔɔbii Ilaaɔ, amu do Timɔtee ine nwa, ² à ce ne fɔɔ, ine ine nwa ilu naane na iyi Kirisi í cica í je tee na si ilui Kolosee be. Ilaaɔ Baa nwa ku mu nne didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ na iri nna

³⁻⁴ Hai waati iyi à gbɔ bei ì dasi Jesu Kirisi naane na, do bei ì bi woo dasi Jesu naane na fei, à ya ka maa ce nne kutɔɔi waati kãma fei, ka maa saabu Ilaaɔ Baai Lafɛe nwa Jesu Kirisi. ⁵ Waati iyi ideɔ laabaau jiidau iyi í je ntɔu í sinti to wa bi tu ne, à jò ì mà kpãa ku cɔ iyi ì ne na. Si beɛbe, naane ku dasi nne do kubi nne fei, si kpãa ku cɔ iyi à jile nne ikpa leleui í wa. ⁶ Laabaau jiidau wa fangaa bii fei nɔ wa naaɔ kuwee wa si andunya fei. Nɔ í la wa kɔɔsi si bei í ce bi tu ne hai waati iyi ì gbɔ ideɔ didɔi Ilaaɔu na nɔ ì mà bei í ye na do ntɔ. ⁷ Epafaasi, woo ce ice baakɔ nwa, nɔnui í kɔ nne si. Wa ce ice na aranfaani nne, nɔnui iyi í je ilu naane woo ce icei Kirisi. ⁸ Nɔnui í sɔ wa kubi iyi Hundei Ilaaɔ í mu nne.

⁹ Na nɔnui, hai waati iyi à gbɔ laabaau nne, waati kãma fei à ya ka maa ce nne kutɔɔi. À waa tɔɔ Ilaaɔ ku jò Hundee ku mu nne bisi do laakai ku ba i mà idɔɔbie na mam mam. ¹⁰ Beɛbei isene nne na á jò ti ine na iyi à je ti Lafɛe, nɔ waati kãma fei i ya ce iyi á dɔaa si na. Nɔ i ya ce ice jiidau ikã ikã fei na, nɔ Ilaaɔ kumà nne ku kɔɔsi. ¹¹ À waa tɔɔ Ilaaɔ ku mu nne gbugbã si mii fei do saabu gbugbã yiiko ku ba i yɔkɔ temua si mii fei na, nɔ i ya maa leekɔ dim dim na. ¹² I ya maa saabu Ilaaɔ Baaba do inɔ didɔ na, nɔnui iyi í jò ì ne ikpɛ si tubu iyi í jile woo dasi naane na si inya kumá.

* **1:24** mii iyi í gaizia si wahala na iyi Kirisi í ne ku ye Bii Pɔlu í ni beɛbe, kù je a ni ngɔɔ í gaizia iyi Kirisi kù ba kù ce na faaba nwa. Amma igbeui wa ba wahala. Nɔ bii igbeui wa ba wahala, nɔnui iyi í je irieu kù ne sika kãma wahalau á to siei.

¹³ Do ntɔi í nya wa hai si awɔ gbugbã ilu kuku nɔ í buba wa si bommai amaɛ iyi í bi. ¹⁴ Do saabu amaui í ya wa nɔ í kpa ideɔ dulum du wa.

Yaasei Jesu takae do ice

¹⁵ Ine gɔ kaa yɔkɔ ku ye Ilaaɔ. Amma Kirisi amaɛu Ilaaɔi, nɔ à yɔɔ, í nɔ í jɔɔi dee dee. Kirisiu í weɛi hai waati iyi a kù taka andunya. ¹⁶ Nɔnui í taka mii fei, nɔ mii fei í weɛi na irie. Na saabu Ilaaɔ í takaɔ mii fei iyi í wa lele do ile. Mii na iyi à waa ye do iyi a kù waa ye fei, nɔnui í taka na. Hai ilaalu lele na do ilu iri na do ilu yiiko na do ilu gbugbã na fei icei awɔe. ¹⁷ Kirisi nne í weɛ tã à bei à taka mii fei. Do gbugbãe í jò mii fei í wa si agbe. ¹⁸ Igbe í yei bei ara, nɔ nɔnui mɔi í je iri. Nɔnui í je icui kuwee, nɔ nɔnui mɔi í tako í jɔ hai si bale, ku ba ku je sinte si mii fei. ¹⁹ Ilaaɔ í bi nɔnui ku wa si amai nɔnui mam mam. ²⁰ Beɛbe mɔi í bi inei andunya fei ku dɔ do nɔnui, hai mii iyi í wa ile hee do iyi í wa lele fei. Í ce nɔnui bei si waati iyi Amaɛ í ku nɔ í nikã nne si antai jii ku gaauu nɔ í naaɔ laakai ku sũ wa.

²¹ Ine mɔ, baa do iyi ì jò Ilaaɔ na wo, nɔ lasabu laalo nne do kuce laalo nne na à jò ì je mbeɛe na, ²² do nɔnui fei, nsei Ilaaɔ í jò ì dɔ do nɔnui na. Í ce nɔnui bei si waati iyi í jò Amaɛu í so arai amanɛ ku ba ku ku, ku ba i naa i leekɔ si wajue na hai ne dulum, riisi do taale gɔ ku maà wa si. ²³ Amma í gbe i temua na si naane ku dasi i leekɔ si dim dim na. Nɔ si bei ì gbɔ laabaau jiidau na iyi à sisia inei andunya fei, i maà ti i jò a sinda ne hai si kpãa ku cɔ iyi wa jile nne. Laabaau jiidau, amu Pɔlu, amui ñ je woo ce ice.

Ice iyi à dasi Pɔlu na irii igbei inei Jesu na

²⁴ Nsei ñ ya n ne inɔ didɔ si ijuukpã iyi ñ wa n ye na iri nne. Nɔ mii iyi í gaizia si wahala na iyi Kirisi í ne ku ye, *, amui an tambɔe si aram na arae iyi í je igbeu. ²⁵ Nɔ Ilaaɔ í cem woo ce icei igbeu, si bei í jileem na iri nne, ku

ba n sisi ideε mam mam. ²⁶ Ideu, asiii iyi í singaa ine fei hai ku kpe, amma nsei í nyisi ineε ηa. ²⁷ Í nyisi ηai si na iyi í jò wa bi a mà bei asiii nηu í ne beεε do yiiko si anini dimi mmu ηa. Asiiu wee. Kirisi í wa si ηe, nò wa mu nηe kpāa ku cò iyi iηe mò aa ba ikpē si amboei Ilaaō ηa. ²⁸ Idei Kirisii à waa sisi, nò à waa sō ine fei ku ce laakai, nò à kò ηa si cioε do bisi baa yooma fei. À waa ce beεbei ku ba ine fei ku jla si anu akāε do Kirisi ka bei ka tuse ηa bi Ilaaō. ²⁹ Na ηai í jò n wa n ce ice do kookaai n wa n jabu do gbugbāi Kirisi iyi wa ce ice sim.

2

¹ N bi i mà ηa bei kujabum í la í to na iri nηe do inei Laodisee ηa do ine ηa iyi a kù yem do iju fei. ² N wa n ce beεbei ku ba n mu nηa gbugbā, nò a gbasi nje do kubi, nò kumà nηa ku maa kōsi, sika kāmā ku maà wa si. Beεbe mōi aa mà asiii Ilaaō iyi í je Kirisi takae. ³ Bisi nla do kumai Ilaaō fei wa singa sie.

⁴ N wa n sō ηe ide ηau ihēi ku ba ine gò ku maà dī iju nηe do gele didō. ⁵ Ntò ntò, baa do iyi aram í jìò ηe, lasabum í wa si ηe. Nò n ne inò didō si na iyi í jò ine fei wa ce ice si bei í jò, nò naane ku dasi nηe wa leekī si Kirisi dim dim.

Kuwεε iyi í kō si Kirisi

⁶ Na nηu, si bei ì gba Jesu Kirisi í je Lafēε nηe, i ce iseenε nηe si anu akā do nηu. ⁷ I jò icā nηe ku mi sie, nò i ba gbugbā nηe fei hai bi tεε ηa. I leekī si naane ku dasiu ηa si bei à kò nηe si, nò i ya saabu si ηa.

⁸ Nò i ya ce laakai ku ba ine gò ku maà na ku mu ηe do taε do bisii nηu takae walakò do ide ηa iyi à ya dīò ijui amanε ηa. Mii nηu ηau be wa naai hai si dedembai amanε ηa do mii ndii andunya ηa, kù je hai bi Kirisi. ⁹ Ntò ntò zaka bei Ilaaō í to fei, à yò si arai Kirisi mam mam. ¹⁰ Nò iηe mò ì kō ηa do saabui anu akā nηe do nηu, nηu iyi í je ine ngboi ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa fei.

¹¹ Nò si anu akā nηe do nηu à dasi ηe bango. Kù je bango iyi amanε ηa à ya

ce, amma iyi Kirisi í ya ceui. Bangou, nηui í je daa nwo nwa ηa iyi Kirisi í bu í nyòu. ¹² Ntò, si waati iyi à dasi ηe inyí iyi bei à si ηe do Kirisi. Nò à dede ηe do nηu, si na iyi í jò ì naane gbugbāi Ilaaō iyi í jūu hai si bale ηa. ¹³ Tako wo, ì yei bei iku ηa na irii kurara nηe do iyi ì je dimi mmu ηa iyi a kù ce bango. Amma nsei Ilaaō í ce ηe ilu hunde do Kirisi ajò. Í kpa idei dulum du wa fei.

¹⁴ Tako wo í yei bei à kò gbesei dulum du wa si tia
Iyi wa ye taale nwa na wooda hai jirima nwa.

Nò Ilaaō í so tiau í kpa ideε

Í kpakpae si jii ku gaauu í kpa irie.

¹⁵ Beεbei í kamiaò ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa

Í dasi ηa anyò si bantuma.

Do ikui Amaε si antai jii ku gaauui í kāmiaò ηa

Nò wa dabiìò ηa si inò ilu bei ilaalu ηa à ya dabiìò ine ηa iyi à mu wa hai si igū, zamaa fei ku ye ηa.

¹⁶ Na nηu, i maà ya jò ine gò ku ye taale nηe si ije do si mii ku mò. I maà jò ine gò ku tilasi ηe i maa jirimaò wooda ηa iyi à jile na ajò jingau ηa iyi à ya ce adō do adō walakò jingau cukpa titō walakò ajò kusimi. ¹⁷ Mii ηau be fei kù ye kaa bei ayai mii iyi wa naa ala, amma Kirisi takae nηui í je mii nòu. ¹⁸ I maà jò ine gò ku jò ì kua ribai ala nηe ku dasi ηe amaleka ηa ku tò. Dimii amanε beεbe ηa à ya naai do idei ara ku kaye, amma do ntò à ya maa saabu ara ηai na kuye ηa iyi à ya maa ce nò à ya maa tò fufu si laşabu nfe nfei amanε ηa. ¹⁹ Ine ηau a kù waa leekī si Kirisi, nηu iyi í je iri nò siei ara fei í tótò do ikō ikōε nò í ba gbugbā wa lá bei Ilaaō í bi.

Ka ku nò ka wεε do Kirisi

²⁰ Í kù do Kirisi ajò ηa si mii ndii andunya ηa. To, na mii í ce ì waa ce kuwεε nηe bei ine ηa iyi à je ti andunya. Na mii í ce ì jò à kāa nηe wooda, anηa iyi à ya ni, ²¹ maà je iyi ihē, maà tie iyi ihē, maà lu iyi ihē. ²² Mii ηau be fei á ce nfe bii à ceò ηa ice. Woodai amanε ηa do cio nηa nηui ì waa too ηa. ²³ Ntò,

wooda ɲau, bii ì waa cɔ ɲa aa ni à sɪai domi aa sobi wa ka jirima kpāai Aã ku tɔɔ gɔ, nɔ aa jò ka kaye ara nwa, nɔ ka kpā ara nwa iju, amma a kaa sobi wa ka kāmiaò kubii ara nwa.

3

Kuwɛɛ nwo do kuwɛɛ titɔ

¹ Ilaaã í dede ɲe hai si bale do Kirisi ajɔ. Na ɲɲu, i de mii ndii lele bii Kirisi wa buba si awɔ ɲjei Ilaaã ɲa. ² Mii ndii lele ɲai í sɪa i ya maa lasabu si ɲa. I maà ce lasabui mii ndii ilɛ ihɛ ɲa, ³ domi ì ku si mii ndii andunya ɲa, kuwɛɛ titɔ ɲɲe í nɔ wa singa do Kirisi ajɔ bi Ilaaã. ⁴ Kirisii í je kuwɛɛ ɲɲe do ntɔ, nɔ ajɔ iyi á faata wa, do inɛi ajɔ, nɔ aa ba ikpɛ ɲɲe si amboeɛ.

⁵ Na ɲɲu, i kpa kubii mii ndii andunya iyi wa ce ice si ɲe fei. Mii ndii andunya ɲau í je abo kaafe ku sũò, do daa laalɔ, do bine, do kubi nfe nfe, do kɔdeɛi mii nkpɔ. Ntɔ ntɔ bii ì waa ce kɔdeɛ, mii nkpɔi í ya tɔɔ si agbei Ilaaã. ⁶ Mii ɲau be feii í ya fa idɔkɔi Ilaaã wa si inɛ ɲa iyi à kɔ ku jirima ideɛ. ⁷ Inɛ taka ɲɲe beɛbei ì ya tako i maa ce ɲa wo waati iyi ì wa si dulum ɲau be ɲa.

⁸ Amma nsei, i nyɔ mii ɲau be fei ɲa, hai idɔkɔ, do mbɛɛɛ, do inɔ sãmi. I maà ya jò arabu walakɔ ide ku sisi ku fita hai si gele ɲɲe ɲa. ⁹ Nɔ i maà ya sɔa ɲje ibo ɲa si na iyi í jò ì jò daa nwo do dɔnɛɛ tã ɲa, ¹⁰ nɔ ì nɛ daa titɔ ɲa. Ì baa ì je amanɛ titɔ ɲa iyi Ilaaã woo taka nwa wa kpaasi kpɛle kpɛle ku ba i jɔɔ nɔ i màa sãa sãa ɲa. ¹¹ Beɛbe mɔi si inɔ ɲɲe inɛ gɔ kù je mmu, hai dimu mmu ɲa hee do Zuifu ɲa, hai inɛ ɲa iyi à ce bango hee do inɛ ɲa iyi a kù ce fei, hai inɛi ilɛko ɲa do ilu iju dũdũ ɲa, hai aru ɲa do hai je aru ɲa. ɲɲu ɲau be fei Kirisi ɲɲu akāi í je fei ndɛɛ nɔ í wa si inɛ fei.

¹² Na ɲɲu, si na iyi í jò Ilaaã í bi ɲe nɔ í cica ɲe ì je tɛɛ ɲa, mii iyi í jò i mu ɲa wee, araare do jiida ku je do ara ku kaye do daa didɔ do temua. ¹³ Í ya yɔkɔɔ ɲje temua ɲa nɔ i ya kpa idei kurarai ɲje ɲa bii ide gɔ í lɔ si anini ɲɲe. Si bei Kirisi í kpa idei kurara ɲɲe, inɛ mɔ i ya cea ɲje beɛbe ɲa. ¹⁴ Iyi í re

mɔm i bi ɲje ɲa. Kubiui á jò i ya maa gbɔsi ɲje jiida jiida ɲa. ¹⁵ Nɔ i jò laakai ku sũ iyi Kirisi í mu ɲɲe ku maa ce ice si idɔ ɲɲe, domi si laakai ku sũu bei Ilaaã í kpe ɲe i jeò ara akā ɲa. Nɔ i ya maa saabuɛ ɲa. ¹⁶ I jò idei Kirisi ku kɔ mam mam si idɔ ɲɲe ɲa, nɔ ku mu ɲɲe bisi ntɔ ntɔ ku ba i kɔ ɲje si cio nɔ i mua ɲje gbugbã ɲa. ¹⁷ Si kookoosu ɲɲe do si kufɔ ɲɲe i ce fei ndɛɛ do irii Lafɛɛ Jesu nɔ i saabu Ilaaã Baaba ɲa na saabuɛ.

Anu akāi inɛ ɲa si kuwɛɛ titɔ

¹⁸ Inɛ inaabo ɲa, i sũa mɔkɔ ɲɲe ɲa iri ilɛ si bei í jò inɛ iyi í nɛ anu akā do Lafɛɛ ku ce.

¹⁹ Inɛ mɔkɔ ɲa, i bi abo ɲɲe ɲa, i maà ya jò ì gaabu si ɲa ɲa.

²⁰ Inɛ amu ɲa, i jirima iyeò baa ɲɲe ɲa si ide baa yooma fei, domi beɛbei á dɔa Lafɛɛ si.

²¹ Inɛ baa ɲa mɔ, i maà kɔ idɔi ama ɲɲe ɲa inɔ ɲɲa ku fɔ.

²² Inɛ aru ɲa, i jirima lafɛɛ ɲɲe ɲa si fei ndɛɛ si andunyau ihɛ, ku maà je bii à leeki à waa cɔ ɲe ɲɲu akā. I jirima ɲa do inɔ akā ɲa si na iyi í jò ì mà beɛɛi Lafɛɛ ɲa, nɔ ku maà je mii iyi á dɔa amanɛ ɲa si ɲɲu akāi ì waa bi ku ce ɲa. ²³ Iyi ì waa ce fei i coo do inɔ akā ɲa, nɔ ku je bei Lafɛɛi ì waa cea ɲa, kù je amanɛ ɲa. ²⁴ I mà ɲa iyi Lafɛɛ á sã ɲɲe riba ɲɲe ɲa, iyi í je tubu iyi í jileá inɛɛ ɲa, domi Kirisii í je Lafɛɛ ɲɲe iyi ì waa cea ice ɲa. ²⁵ Amma inɛ iyi í ya maa ce laalɔ, á ye ribaɛ si bei laalɔ kuceɛ í to, domi Ilaaã ci ya nya inɛ gɔ ikā.

4

¹ Inɛ lafɛɛ ɲa, i cea aru ɲɲe ɲa dee dee si bei í jò. I ye gigi iyi inɛ mɔ ì nɛ Lafɛɛ iyi í wa lele ɲa.

Iyi à dasi wa

² I temua si kutɔɔ ɲa, i ya maa tɔɔ Ilaaã waati kãma fei nɔ i maa saabuɛ ɲa. ³ Nɔ i ce nwa kutɔɔ ɲa ku ba Ilaaã ku fũ nwa kpāa ka waazo ideɛ, ku ba ka yɔkɔ ka sisi asiii Kirisi. Na asiiui ñ waò piisɔɔ nsei. ⁴ Na ɲɲu, i ce kutɔɔ ɲa ku ba n yɔkɔ n sisi asiiu si bei í jò ku ba inɛ ɲa a mà ideu sãa sãa.

⁵ I je kuwεε nηε do laakai ηa si inɔi hai dasi naane ηau. I ya ce ice jiiida si waati iyi ì nε fei ηa. ⁶ I ya jò ide nηε ku dɔ̄ ku gbɔ̄ nɔ̄ ku too kpāa, ku ba i mà si bei í sía i jεa inε fei ide ηa.

Fɔ̄ɔi sukudɔ̄

⁷ Tisiki baakɔ̄ nwa, nηu iyi í je woo ce ice ilu naane do minjisiām si icei Lafēε, á sisi nηε baaum fei. ⁸ Ñ wa n bɔ̄ wai bi tu ηε ku sɔ̄ ηε bei à wεεð, nɔ̄ ku tū idɔ̄ nηε. ⁹ Onezimu, baakɔ̄ nwa ilu naane, iyi í je inei ide nηεui á suu wa. Aηai aa sisi nηε mii iyi í ba wa ihē fei.

¹⁰ Aritaaki iyi awað à wa piisɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Maaku ifɔi Baanabasiu mɔ̄ wa ce ηε fɔ̄. Ñ nɔ̄ ñ sisi nηε idei Maakuu tã wo. Bii í naa bi tu ηε i gbaa do inɔ̄ didɔ̄ ηa. ¹¹ Jesu iyi à waa kpe Zusitu, nηu mɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Amanε mεeta ηau aηa akāi à je Zuifu woo dasi Jesu naane ηa iyi à waa bam ice ku ce na bommai Ilaaɔ̄. À muum gbugbã ntɔ̄ ntɔ̄.

¹² Epafaasi, inei ide nηε, woo ce icei Jesu Kirisi, nηu mɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Waati kãma fei í ya maa jabui ku maa ce kutɔ̄ na iri nηε ku ba i jia si idei Ilaaɔ̄ nɔ̄ i yɔ̄kɔ̄ i leekĩ si dim dim ηa nɔ̄ i tã sɔ̄lu i maa ceð idɔ̄bii Ilaaɔ̄ fei ηa. ¹³ An yɔ̄kɔ̄ n je seedaε iyi wa ce lasabu nηε ntɔ̄ ntɔ̄, do inε ηa iyi à wa Laodisee do Herapolisi. ¹⁴ Luku lokotoro kpaasi jiiida nwau, nηu do Demasi à ce ηε fɔ̄.

¹⁵ I ce inε nwa ηa iyi à wa Laodiseeu fɔ̄ do abo iyi à waa kpe Nεnfa do inei igbei Jesu ηa iyi à ya tɔ̄tɔ̄ kpasēε. ¹⁶ Bii ì cio tiau ihē ì tã ηa i na inei igbei Jesu ηa iyi à wa Laodiseeu a cioε. Nɔ̄ bii inei Laodisee ηau mɔ̄ à cio tia iyi ñ samba nηau à tã, aηa mɔ̄ aa samba nηε wa i cioε ηa. ¹⁷ Nɔ̄ i sɔ̄ Aasipu ku dasi icei Lafēε iyi à jileau iju ku ba ku yɔ̄kɔ̄ ku faataε.

¹⁸ Fɔ̄ɔu ihē amu takam nii ñ kɔ̄ wa. Amui Pɔ̄lu ñ ce ηε fɔ̄. I maà gbεje iyi ñ wa ile piisɔ̄ ηa.

Nɔ̄ didɔ̄i Ilaaɔ̄ ku wa si ηε. Ami.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa inei Tesalonika ɲa

Pɔlu í ce inei Tesalonika ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inei igbei Jesu ɲa iyi í wa Tesalonika ɲa, inɛ iyi í je ti Ilaaɔ Baaba do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi ɲa. Didɔ do laakai ku sũ ku wɛɛ ɲɛ.

Naane ku dasii inei Tesalonika ɲa

² À ya ka maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na irii inɛ fei, à ya ka nɔ ka maa ye gigi ɲɛ si kutɔɔ nwa. ³ À waa ye gigi ɲɛ si wajui Ilaaɔ Baa nwa do yaase bei ì dasi naane ntɔ ntɔ ɲa, do bei ì bi inɛ ɲa do bei ì ya maa cɔ kpãai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi dim dim ɲa. ⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Ilaaɔ í bi, à mà iyi í cica ɲe ì je tɛɛ ɲa. ⁵ Nɔ laabaau jiiida iyi à sisi ɲɛ wo kù naa bi tu ɲɛ do ide ɲɲu akã, amma do gbugbãi í naa, do sobii Hundei Ilaaɔ ajɔ, nɔ sika kãma kù wa si. Inɛ taka ɲɛ ì mà bei à je kuwɛɛ nwa si anini ɲɛ na aranfãani ɲɛ. ⁶ Inɛ mɔ ì too si kuce nwa do ti Lafɛɛ, domi ì gba ide Ilaaɔ ɲa do inɔ didɔ iyi Hundee í mu ɲɛ, baa do iyi í naa ɲɛ ijuukpã nla nla wa. ⁷ Si beɛbe, ì baa ì je yaase jiiida iyi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedoni do Geresi fei aa yɔkɔ a too si. ⁸ Ntɔ ntɔ ide Lafɛɛu í fangaa hai bi tu ɲɛ, kù je si Masedoni do Geresi ɲɲu akã. Amma baau naane ku dasi ɲɛ si Ilaaɔ í fangaa bii fei hee kù je baa tilasi mɔm ka fɔ ideu. ⁹ A waa fɔ bei ì mu wa ɲa si waati iyi à naa bi tu ɲɛu, do bei ì jɔ iwɛ ku tɔɔ ɲa, ì kpaasi idɔ ì sinda si Ilaaɔ ɲa ku ba ì ceaa ice ɲa, ɲɲu akã iyi í je Ilaaɔ do ntɔ nɔ ɲɲui í je icui kuwɛɛ. ¹⁰ Nɔ à gbɔ bei ì waa degbe Jesu amaɛu ku nyi wa hai lele ɲa. ɲɲui í je inɛ iyi Ilaaɔ í jĩ hai si bale, nɔ á na ku faaba wa hai si idɔkɔi Ilaaɔ iyi wa naa.

2

Ice iyi Pɔlu í ce Tesalonika

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ taka ɲɛ ì mà kunaa nwa bi tu ɲɛ kù je ngbe. ² Ì mà

ɲa iyi à bú wa, à kpã wa iju Filipi be à bei à naa bi tu ɲɛ. Do ɲɲu fei, Ilaaɔ í mu nwa wɔkɔ à sisiò laabaau jiiidɛ si anini ɲɛ, baa do iyi inɛ ɲa à bi a ganji wa ntɔ ntɔ. ³ Kurara kù wa si waazi nwa, nɔ baa yaase bei à waa sisi ɲɛ ideu í je dee dee, a kù waa dĩ iju ɲɛ.

⁴ Amma si bei Ilaaɔ í dasi wa naane, í so laabaau jiiidɛ í da nwa si awɔ, beɛbe mɔi à waa sisi ideu. A kù waa coo si bei á dɔa amanɛ ɲa si. À waa cooi bei á dɔa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í mà yaasei idɔ nwa.

⁵ Inɛ taka ɲɛ ì mà sãa sãa ɲa nɔ Ilaaɔ í je seɛda nwa iyi a kù lele ɲɛ do ide didɔ gɔ, a kù nɔ a kù ce waazou ku ba ka gba fia ɲɛ. ⁶ Nɔ a kù waa de saabu bi tu ɲɛ walakɔ bi inɛ gɔ ɲa, ⁷ baa bii aa ka yɔkɔ ka nyisi ɲɛ gbugbã nwa wo si na iyi í jɔ à je woo bei Kirisi ɲa. Amma à ce ice do daa didɔ si anini ɲɛ bei iyei ama í ya ce do amaɛ ɲa. ⁸ Si na iyi í jɔ à bi ɲɛ ntɔ ntɔ, à ya ka tã sɔɔlu, kù je ka na ɲɛ laabaau jiidai Ilaaɔ ɲɲu akã, amma do kuwɛɛi awa taka nwaí, domi à nɛ kubi ɲɛ ntɔ ntɔ. ⁹ Inɛ inɛ nwa ɲa, ì waa ye gigi bei à ce ice si anini ɲɛ hee à gbɛɛji. À ce ice dasã do idũ ku ba ka maà je asoi inɛ gɔ ɲɛ si waati iyi à waa sisi laabaau jiidai ide Ilaaɔ si anini ɲɛ.

¹⁰ Inɛ ì je seɛda nwa ɲa do Ilaaɔ takɛ iyi iseɛne nwa si wajui inɛ woo dasi Jesu naane ɲau í má, í je dee dee, nɔ taale kãma kù wa si. ¹¹ Inɛ fei ì nɔ ì mà ɲa iyi à ce ɲɲei bei baa í ya cea amaɛ ɲa.

¹² À mu ɲɛ gbugbã, nɔ à tũ idɔ ɲɛ, nɔ à tɔɔ ɲɛ ntɔ ntɔ ì jɔ ì maa nɛ ɲa si bei á sɔaa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í kpe ɲɛ si bommaɛ do si amboeɛ.

¹³ À ya ka maa saabu Ilaaɔ ajɔ fei domi si waati iyi à waazo ɲɛ ì kù doo ideu si ide amane ɲa, amma ì gbaa ɲai si ti Ilaaɔ. Nɔ beɛbe mɔi í je do ntɔ, nɔ wa ce ice si inɛ woo dasi Jesu naane ɲa. ¹⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, mii iyi í ba igbei inei Jesu Kirisi ɲa iyi à je ti Ilaaɔ si ilei Zudee, ɲɲui í ba inɛ mɔ nsei. Ntɔ ntɔ ì ye ijuukpã ɲa hai bi inei ide ɲɛ ɲa, bei inɛ ɲau mɔ à ye bi Zuifu ɲa. ¹⁵ Zuifu ɲau ì kpa Lafɛɛ Jesu do walii ɲau, nɔ à kpã awa mɔ iju. Daa ɲɲa ci ya dɔa Ilaaɔ si, nɔ à je mbɛi inɛ fei. ¹⁶ À ganji mɔm

ka cea dimi mmu ɲa waazo iyi á jò a ba faaba. Bɛɛbei dulum du ɲa iyi á ya maa ce waati kãma fei í teese wa kɔ̄si wa caa. Amma idɔ̄kɔ̄i Ilaaɔ̄ í fuka si iri ɲa bɛɛbei.

Pɔlu í bi inɛi Tesalonika ɲau ku ye má

¹⁷ Inɛ inɛ nwa ɲa, si bei à kpɛ̀ò nɛ ku ye, nɔ̀ à fɛɛfɛɛ nɛ do ara baa do iyi kù je do idɔ̄, à waa ce bɛgɛ nɛ ntɔ̀ ntɔ̀ à waa ce kookaai ku ba ka ye nɛ. ¹⁸ À bi ka nyi wa bi tu nɛ bɛ má wo, nɔ̀ amu Pɔlu ñ dasi idɔ̄ isɛ fɛɛfɛlo n naa bɛ, amma Seetam í da nwa kpãa. ¹⁹ Ajɔ̀ iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa, yoomai á je kpãa ku cɔ̀ nwa do inɔ̀ didɔ̄ nwa. Mii aa ka tɔ̀ò fufu má si wajue bii kù je inɛ. ²⁰ Ntɔ̀i, na iri nɛi aa ka tɔ̀ fufu nɔ̀ aa ka nɛ inɔ̀ didɔ̄ na iri nɛ.

3

¹ Nɲui í jò waati iyi idɔ̄ nwa í kɔ̀ ku sũ, à lasabu iyi amu akã n gbe ilui Ateni. ² Nɔ̀ à bɛ Timɔ̀tee, inɛ nwa iyi wa ce icɛ do Ilaaɔ̄ àjɔ̀ si icɛi laabaau jiidai Kirisiu. À bɔ̀ bi tu nɛ ku ba ku sobi nɛ i leeki si dim dim ɲa, nɔ̀ ku mu nɛ gbugbã si naane ku dasi nɛu, ³ ku ba baa inɛ akã nɛ ku maà jò ijuukpãu ku da zigie. Inɛ taka nɛ i waa mà si ɲa, inɛ nɲu kù nɛ bei á ce iyi kù ba wa. ⁴ Baa hai waati iyi awaɛ ɲa à wɛɛ, à ya ka sɔ̀ nɛ wo ka ni aa kpã wa iju. Bɛɛbɛ mɔ̀i í nɔ̀ í ce, si bei ì waa mà si sãa sãa ɲa. ⁵ Nɲɔ̀i í jò waati iyi idɔ̄m í kɔ̀ ku sũ, ñ bɛ Timɔ̀tee bi tu nɛ bɛ ku ba n mà bei naane ku dasi nɛ wa ye. Ñ wa n ce nɲo Seetam, woo lɛlɛ inɛu, ku maa na ku lɛlɛ nɛ i ce dulum ɲa, nɔ̀ icɛ nwa ku maa na ku je ngbɛ.

⁶ Amma nɛi iyi Timɔ̀tee í baa hai bi tu nɛ, í sɔ̀ wa laabaau jiidai naane ku dasi nɛ do kubi nɛ. Í sɔ̀ wa iyi ì ya maa ye gigi nwa do kubi ɲa nɔ̀ ì waa bi ku ye wa ntɔ̀ ntɔ̀ si bei awa taka nwa mɔ̀ à waa bi ku ye nɛ. ⁷ Na nɲu, inɛ inɛ nwa ɲa, baa bii í je à ye ijuukpã do wahala fei, inɔ̀ nwa de í tũ do saabui naane ku dasi nɛ. ⁸ Bɛɛbei idɔ̄ nwa í baa, si bei ì waa leeki si kpãai Lafɛɛ dim dim ɲa. ⁹ Zaka beirei aa ka yɔ̀kɔ̀ ka saabu Ilaaɔ̄ na inɔ̀ didɔ̄ nla nla iyi à nɛ si wajui Ilaaɔ̄

Lafɛɛ nwa na iri nɛ. ¹⁰ Dasã do idũ fei à waa tɔ̀ɛ ntɔ̀ ntɔ̀ ku jò ka ye nɛ do iju má, ku ba mii iyi wa gaizia nɛ si naane ku dasiu ka kɔ̀ nɛ si.

¹¹ Ilaaɔ̄ Baa nwa takɛ do Lafɛɛ nwa Jesu a ce nwa kpãa ka naa bi tu nɛ. ¹² Nɔ̀ Lafɛɛ ku kɔ̀ nɛ si kubi si inɛ duusɔ̀ do si inɛ fei hee kù to bei awa mɔ̀ à bi nɛ. ¹³ Nɔ̀ ku jò idɔ̄ nɛ ku leeki si dim dim, ku jeò dee dee, ku maà nɛ taale gɔ̀ si wajui Ilaaɔ̄ Baa nwa, si waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa do inɛ ɲa iyi í cica fei.

4

Kookoosu iyi wa dɔ̀a Ilaaɔ̄ si

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, à kɔ̀ nɛ si bei í sãa i maa nɛ ɲa ku ba ku dɔ̀a Ilaaɔ̄ si. Ntɔ̀i, ì waa ce bɛɛbɛ tã ɲa. Amma iyi í gbe nɛi, à waa tɔ̀ nɛ do irii Lafɛɛ Jesu, i hanya i ce bɛɛbɛ i maa koo ɲa. ² Ntɔ̀ ntɔ̀, ì mà ikɔ̀ ɲa iyi à ba hai bi Lafɛɛ Jesu nɔ̀ à sɔ̀ nɛ. ³ Mii iyi Ilaaɔ̄ í bi si nɛ, nɲui í je i má ɲa, waatɔ̀ i nɔ̀ ara nɛ mam mam i maà ya ce sakara ɲa. ⁴ Inɛ fei í sãa i mà ara nɛ ku mu nɔ̀ kuwɛɛ nɛ ku má nɔ̀ ku nɛ bɛɛɛ, ⁵ ku maà ti ku je do kɔ̀dɛi ara bei dimi mmu ɲa à waa ce, aɲa iyi a kù mà Ilaaɔ̄. ⁶ Si ideu ihɛ, inɛ gɔ̀ ku maà raraa kpaasie walakɔ̀ ku jɔ̀ taki, domi Aɔ̀ Lafɛɛ á kpã woo ce mii bɛɛbɛ ɲa fei iju. À nɔ̀ à sɔ̀ nɛ à kɔ̀nkɔ̀m du nɛ tã à ni í ce laakai ɲa. ⁷ Ilaaɔ̄ kù kpe wa ka naa ka maa ce sakara, amma í bi ka je inɛ kumá ɲa. ⁸ Na nɲu, inɛ iyi í kɔ̀si ikɔ̀ ɲau ihɛ, kù je amanɛi í kɔ̀si amma Ilaaɔ̄ takɛi, nɲu iyi í mu nɛ Hundɛ.

⁹ Iyi í je kubii woo dasi Jesu naane ɲa, kù je tilasi a kɔ̀ nɛ wa, domi Ilaaɔ̄ í nyisi nɛ si bei í jɔ̀ i bi nɛ inɛ duusɔ̀. ¹⁰ Ntɔ̀i, ì nɛ kubii nɛ tã ɲa hee do woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔ̀ni fei. Amma à waa tɔ̀ nɛ, inɛ inɛ nwa ɲa, i hanya i ya maa ce bɛɛbɛ i maa koo ɲa. ¹¹ I kookaai ku ba i ya wa si anu akã ɲa, nɔ̀ i ya ce wũai ara nɛ ɲa, nɔ̀ i ya ce icɛ do awɔ̀ nɛ ku ba i ba mii iyi aa maa wɛɛò ɲa si bei à jilɛ nɛ. ¹² Bii ì waa ce bɛɛbɛ ɲa, isɛɛnɛ nɛ á nɛ bɛɛɛ baa si wajui hai dasi Jesu naane ɲa, nɔ̀ i kaa je asoi inɛ kãma ɲa.

Kunyii Lafɛɛ wa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, a kù bi i wɛɛ hai mà yaase iyi í je ti inɛ ɲa iyi à ku ɲa, ku ba i maà nɛ inɔ ku fɔ, bei inɛ ɲa iyi à gbe, aɲa iyi a kù nɛ kpãa gɔ iyi à waa cɔ. ¹⁴ Awa à dasi naane iyi Jesu í ku, nɔ í jì hai si bale má. Bɛɛbɛ mɔi à dasi naane iyi inɛ ɲa iyi à dasi Jesu naane à bei à ku, Ilaaɔ́ á jì aɲa mɔ má hai si bale.

¹⁵ Iyi ihɛ ikɔi Lafɛɛi à waa sɔ ɲɛ bɛ. Awa iyi aa ka wɛɛ si hunde si waati iyi Lafɛɛ Jesu á nyi wa, a kaa ka cuaa iku ɲa. ¹⁶ Waati nɲu, aa ka gbɔ anu ku dɔ, do imui amaleka nlau do anui kãakãakli Ilaaɔ́. Nɔ Lafɛɛ takae á kita wa hai lele. Inɛi Kirisi ɲa iyi à ku, aɲai aa tako a jì. ¹⁷ Si anyii nɲu, awa iyi à wɛɛ si hunde si waati bɛɛbɛ, á so wa awaɔ ɲa ajɔ si kudüi ijì, nɔ ka ko Lafɛɛ lele bɛ. Si bɛɛbei aa ka maa wɛɛ do Lafɛɛ hee do ajɔ fei. ¹⁸ Na nɲu, i jò i ya maa mua nɛ gbugbã ɲa na ideu ihɛ.

5

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, iyi í je ideu ajɔ do waati si bii mii ɲau bɛ á na ku ce, kù je tilasii ka kɔ nɲɛ. ² Inɛ taka nɲɛ ì waa mà sãa sãa ɲa iyi Lafɛɛ á na ku nyi wai si ajɔ iyi inɛ kãma kaa mà, bei woo ce ile ɲa à ya naa idü. ³ Waati iyi inɛ ɲa à waa ni laakai ku sũ í wɛɛ, zigiida kù wɛɛ má, bɛ gbakã iri ku kpai andunya á boe ɲa, bei ara kuro í ya ba bãasí. A kaa ba bii aa sa a bɔ má. ⁴ Amma inɛ inɛ nwa ɲa, i kù wa si ilu kuku ɲa hee ajɔ ku zamba ɲɛ bei kunaai ile. ⁵ Inɛ fei ì je inɛi inya kumá ɲa do inɛi dasã ɲa. A kù je inɛi idü ɲa iyi à wa si ilu kuku. ⁶ Na nɲu, ka maà sí njoo bei inɛ ɲa iyi à gbe, amma í sãa ka wɔ njoo ka maa ceɔ laakai ara nwa. ⁷ Idüi inɛ ɲa à ya sí njoo, nɔ idü mɔi woo mɔ atɛ ɲa à ya mɔ atɛ ku maa kpa ɲa. ⁸ Amma awa iyi à je inɛi dasã ɲa, í sãa ka ya ce laakai ara nwa. Ka jò naane ku dasi do kubi ku degbe wa bei ibɔi igü, nɔ kpãai faaba ku cɔ ku je nwa bei fulai iso. ⁹ Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ́ kù kpe wa ka naa ka yɛ idɔkɔɛ, amma ku ba ka ba faaba do saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ¹⁰ Nɲui í ku na iri nwa ku ba bii à wɛɛ si hunde si waati iyi á nyi wa walakɔ bii à nɔ à

ku mɔi, ka wɛɛ do nɲu ajɔ. ¹¹ Na nɲu, i ya mua nɛ gbugbã ɲa nɔ i ya maa sobi nɛ ku ba i la si naane ku dasi nɲɛ, si bei ì waa ce tã ɲa.

Idei ankãanyi do fɔɛ

¹² Inɛ inɛ nwa ɲa, à waa tɔɔ ɲɛ i ya jirima inɛ ɲa iyi à waa ce icɛ ntɔ ntɔ si inɔ nɲɛ, inɛ ɲa iyi Lafɛɛ í jò à waa gbã ɲɛ nɔ à waa nyisi ɲɛ kpãa. ¹³ I jò i nɛ kubi nɲa jiiida nɔ i mà bɛɛɛ nɲa ɲa na irii icɛ nɲa. I ya jò i wɛɛɔ laakai ku sũ inɛ duusɔɔ.

¹⁴ À waa tɔɔ ɲɛ inɛ inɛ nwa ɲa, i sɔ ilu ika ɲa a ce laakai. Inɛ ɲa iyi à mɔngɔ munya, i mu nɲa gbugbã. I sobi hai nɛ gbugbã ɲa. I temua do inɛ fei ɲa. ¹⁵ I ce laakai ɲa i maà jò inɛ gɔ ku sãa kpaasie laalɔ, amma i hanya i cea nɛ jiiida waati kãma fei ɲa do inɛ ɲa iyi à gbe fei.

¹⁶ I jò i ya nɛ inɔ didɔ waati kãma fei ɲa. ¹⁷ I ce kutɔɔ hai nɛ kɔɔ ɲa. ¹⁸ Bei í jeɔ fei i saabu Ilaaɔ́ ɲa. Bɛɛbei Ilaaɔ́ í bi i ce ɲa si kuwɛɛ nɲɛ do Jesu Kirisi.

¹⁹ I maà ganji Hundɛi Ilaaɔ́ ku ce icɛ si ɲɛ. ²⁰ I maà donda amuai walii ku ce ɲa. ²¹ Amma i jò i wãa mii fei ɲa nɔ i mu iyi í sãa ɲa. ²² I mu ara nɲɛ si kpãai laalɔ fei ɲa. ²³ Nɔ Ilaaɔ́ takae, nɲu iyi í je icui laakai ku sũ, ku nya ɲɛ i je titɛɛ mam mam ɲa, nɔ ku degbe hunde nɲɛ do laakai nɲɛ do ara nɲɛ, taale gɔ ku maà wa si, hee ku tɔɔ ajɔ iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á nyi wa. ²⁴ Ilaaɔ́, nɲu iyi í kpe ɲɛu, í nɛ naane, á nɔ ku ce fei ndɛɛ.

²⁵ Inɛ inɛ nwa ɲa, i ce nwa kutɔɔ ɲa.

²⁶ I ce inɛ nwa ɲa fei fɔɔ do kubi ɲa.

²⁷ N̄ wa n tɔɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ, i cioa inɛ nwa ɲa fei tiau ihɛ.

²⁸ Nɔ didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wa si ɲɛ.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inɛi Tesalonika ɲa

Pɔlu í ce inɛi Tesalonika ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inɛi igbei Jesu ɲa iyi ì wa Tesalonika, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baa nwa do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi. ² Ilaaɔ Baaba do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa si ajɔ iyi Kirisi á nyi wa

³ Inɛ inɛ nwa ɲa, í sɪa ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ. I jɔ ka maa ce beɛbe domi naane ku dasi ɲɛ wa kɔsi ntɔ ntɔ, nɔ kubi iyi ì ne inɛ duusɔ́ í la wa kɔsɪi. ⁴ Nɔi í jɔ à waa tɔɔ fufu na iri ɲɛ si igbei inɛi Ilaaɔ ɲa na temua ɲɛ do naane ku dasi ɲɛ si ijuukpã do wahala ɲɛ fei.

⁵ Iyi ihɛi wa nyisi kam kam iyi kiitii Ilaaɔ í je dee dee, domi ijuukpã iyi ì ye fei ɲa na irii bommai Ilaaɔi. Nɲui á jɔ Ilaaɔ ku ka ɲe si inɛ ɲa iyi à to a lɔsi bommaeu. ⁶ Ntɔi, Ilaaɔ á ce iyi í je dee dee. Inɛ ɲa iyi à waa kpã ɲe iju, á sã ɲɲa ijuukpã. ⁷ Nɔ inɛ iyi ì waa ye ijuukpã ɲau á mu ɲɛ kusimi do awa taka nwa. Iyi be á cei si waati iyi Lafɛɛ Jesu á faata wa hai lele do amaleka ilu gbugbãe ɲa. ⁸ Á naai do ina sàsá ku ba ku kpã inɛ ɲa iyi a kù mà Ilaaɔ iju, aɲa iyi a kù waa jirima laabaau jiidai Lafɛɛ nwa Jesu. ⁹ Gbese iyi aa sã ɲɲa ɲɲui í je nfe ku ce hee do ajɔ fei. Aa fɛɛfɛ do Lafɛɛ Jesu do si amboe ilu gbugbãe ¹⁰ si waati iyi á nyi wa ku je ilu jirima bi inɛ ɲa iyi à je tɛɛ, nɔ inɛ ɲa iyi à dasiɛ naane ɲa fei aa maa cɔɔ do beere si ajɔ ɲɲu. Inɛ taka ɲɛ aa wa inɔ ɲɲa ɲa, domi ì dasi seeda iyi à je ɲɲeu naane ɲa.

¹¹ Na ɲɔi í ce à waa ce kutɔɔ ajɔ fei na iri ɲɛ. Á waa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ nwa ku jɔ ì je kuwɛɛ ɲɛ dee dee si bei í jɔ inɛ ɲa iyi à gbɔ kukpɛɛ a ce. Nɔ à waa tɔɔ má gbugbãe ku jɔ ì ce jiidai iyi ì waa dasi idɔ ɲa nɔ ku jɔ kookoosui naane ku dasi ɲɛ ku kɔ. ¹² Beɛbei irii Lafɛɛ nwa Jesu

á baɔ amboe hai bi tu ɲɛ, nɔ inɛ mɔ i baɔ amboe hai bi tɛɛ ɲa, do saabu didɔi Ilaaɔ do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

2

Woo ce laabɔ

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, i jɔ n fɔ ideɪ kubaai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi do kutɔɔ nwa do ɲɲu ajɔ. N̄ wa n tɔɔ ɲɛ ² i maà jɔ idɔ ɲɲe ku dede ɲya ɲya bii inɛ gɔ ɲa à ni ajɔi Lafɛɛ í to wa tã. Nɔ i maà jɔ ku mu ɲɛ biti bii à ce waliɛ walakɔ waazɔɛ, walakɔ baa bii à ni awai à kɔɔ beɛbe. ³ I maà jɔ inɛ gɔ ku d̄i iju ɲɛ si ide kãma. Ajɔi Lafɛɛu ku bei ku to wa inɛ nkɔi á fũsi naane ku dasiɛ awɔ. Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa, ɲɲu iyi í je amai nfe ku ce. ⁴ Mbɛɛi Ilaaɔi wa je. Á so arae ku re mii fei, nɔ ku kɔsi Ilaaɔ do mii iyi inɛ ɲa à waa tɔɔ fei. Kpasɛi Ilaaɔ mɔm nii á koo ku bubu ku maa kpe arae Ilaaɔ.

⁵ I kù ye gigi iyi ì sã ɲɛ ideu ihɛ tã waati iyi ì wa bi tu ɲɛ? ⁶ Amma titã ngɔgɔ wa ganjie ku naa nsei, ì nɔ ì mà sãa sãa mii iyi í je ɲa. Si beɛbe, kaa naa bii kù je waatiɛ í to. ⁷ Ntɔ ntɔ laalɔ wa ce tã si asii, amma í gbe inɛ iyi wa ganjieu ku nè ku bei ku fita gbugbãa. ⁸ Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa nɔ amboei kunaai Lafɛɛ Jesu ku kpa iriɛ. Jesuu, ɲɲui á kpa do fufui geɛɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á naai do gbugbãi Seetam, nɔ ku ce maamaake dimi ikã ikã fei do dobu dobu ɲa ku d̄iɔ ijui inɛ ɲa. ¹⁰ Á nɔ ku ce laalɔ dimi ikã ikã baa yooma fei ku d̄iɔ ijui inɛ ɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. Aa ce nfe domi a kù ne kubii ntɔu iyi á faaba ɲa. ¹¹ Nɔi í jɔ Ilaaɔ á samba banlala nla nla wa si ɲa ku ba a ya dasi ibo naane. ¹² Beɛbe mɔi inɛ ɲa iyi a kù dasi ntɔ naane, nɔ à waa ce laalɔ do inɔ didɔ, aa so taale dei.

Á cica ɲɛi i baɔ faaba ɲa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Lafɛɛ í bi, à ne ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ, domi Ilaaɔ í cica ɲɛ hai sintɛɛ i baɔ faaba ɲa do gbugbãi Hundɛɛ, do naane ɲɛ iyi ì ne si ntɔu ɲa. Hundɛu ɲɲui í jɔ ì je inɛ kumá ɲa.

¹⁴ Mii iyi Ilaaɗ wa le mbe waati iyi í kpe ñe do laabaau jiidau iyi à sisi ññe, ku ba i ñe ikpẽ si amboei Lafẽe nwa Jesu Kirisi. ¹⁵ Na ññu, ññe inẽ nwa ña, i leeki dim dim i mu ide ña iyi à kò ña si geledò gele walakò si tia nwau.

¹⁶ Nò Ilaaɗ Baa nwa, ññu iyi í bi wa, nò do saabui didõe í mu nwa gbugbã iyi kù ñe kòò do kpãa ku cò jiidu, ññu do Lafẽe nwa Jesu Kirisi takae ¹⁷ a mua idò ññe gbugbã, nò a jò i leeki si dim dim i ceò ice jiidu do ide jiidu fei ña.

3

Pòlu í ni a cea aña kutò

¹ Iyi í gbe, ññe inẽ nwa ña, i ce nwa kutò ña ku ba idei Lafẽeu ku fangaa gbãa gbãa nò inẽ ña a mà beere, si bei i ce si anini ññe. ² I ce kutò ña ku ba Ilaaɗ ku nya wa hai si awai amanẽ laalò hai ñe iri ñau, domi kù je inẽ feii wa dasi ideu naane.

³ Amma Lafẽe ilu naanei. Á mu ññe gbugbã nò ku degbe ñe na irii Seetam, inẽ laalò. ⁴ Lafẽe í jò à dasi ñe naane. À mà iyi mii iyi à jile ññeu ì waa còò ña, nò beebèi aa ce i maa koo ña.

⁵ Nò Lafẽe ku jò kubii Ilaaɗ ku kòòsi si idò ññe do temua iyi Kirisi takae wa mu nwa.

Í sía amanẽ ku ce ice

⁶ Ññe inẽ nwa ña, à waa tò ñe do irii Lafẽe nwa Jesu Kirisi, i jìò kpaasi woo dasi Jesu naane baa yooma fei iyi à je ilu ika ña nò a kù waa too si kukòsi iyi à na ñeu. ⁷ Ññe taka ññe ì mà ña iyi í sía i sisi daa nwa ña. Í sía i sisi daa nwa ña domi a kù je kuwẽe nwa si anini ññe do ika. ⁸ A kù jò inẽ gò ku wo wa nfe nfe hai sã fia, amma à ya ka maa ce icei ntò ntò alèò daakò hee ka gbèji ku ba ka mà je asoi inẽ gò. ⁹ Kù je a ni a kù ñe kpãae, amma à bi awa taka nwa ka nyisi ñe yaase jiidu iyi ññe mò aa yòkò i sisi, ¹⁰ domi baa waati iyi à wa bi tu ñe à sã ñe à ni, inẽ iyi kù bi ice ku ce, kù ñe a jò lafẽe ku je.

¹¹ Wee à gbò iyi inẽ gò ññe ña ilu ika ñai iyi a kù waa ce ngògò í gbe wòbia ku gũ. ¹² À waa sã amanẽ dimi beebè ña a

tò ña suuru na irii Lafẽe Jesu Kirisi, a ya ce ice ku ba a wo ara ña.

¹³ Amma ññe inẽ nwa ña, i mà à ya gbèji do jiidu ku ce. ¹⁴ Inẽ iyi í kò ku gbò ide iyi à kò si tiau ihẽ i laakae ña nò i mà jò ngògò ku kosi ñe do ññu, ku ba anyò ku muu. ¹⁵ Amma do ññu fei i mà ti i dooae bei mbe, amma i nyisise kpãa bei inẽ ññe.

Fòò ankãanyi

¹⁶ Nò Lafẽe, ññu iyi í je icui laakai ku sũ, ku mu ññe laakai ku sũ waati kãma fei si mii iyi í ba ñe fei. Lafẽe kù wẽe do ññe fei.

¹⁷ Amui Pòlu, ñ ce ñe fòò. Fòò ihẽ, do awai amu takam nii ñ kòò. Ññu í je seadam si tiam ña fei. Kukòm nii mbe.

¹⁸ Nò didõi Lafẽe nwa Jesu Kirisi kù wẽe do ññe fei.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amu Pɔlu n̄ wa n̄ ceɛ fɔɔ, amu iyi n̄ je woo bei Jesu Kirisi. Ilaaɔ woo faaba nwa do Jesu Kirisi, n̄ju iyi à waa cɔ kpãae, aɲai à jilɔɔ si n̄ je woo be.

² N̄ ceɛ tiau ihẽ wai Timotee, awɔ iyi ì ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafẽe nwa a ce araaree a muue didɔ do laakai ku sũ.

I ce laakai woo kasi cio ilu ibo ɲa

³ Nsei, n̄ bi i buba Efɛɛzu si bei n̄ sɔɛ wo si waati iyi n̄ bɔ ilei Masedoni. Ine gɔ ɲa à wa be iyi à waa kɔ ine ɲa si cio mmu. Ganji ɲa. ⁴ Sɔ ɲa a maà ti a dasi laakai ɲa si ide ɲa iyi ine ɲa à bu à waa fɔ do irii bala nwa ɲa iyi à ya maa de ku mà. N̄ju ɲau bei wa naaɔ kakɔɔ ɲa wa, kaa nɔ kù mua ine ɲa gbugbã si naane ku dasi ɲa icei Ilaaɔ ku bei ku bɔ waju. ⁵ Amma mii iyi à waa le à waa sɔ ɲeɔ ideu ihẽi í je kubi n̄je ku kɔɔsi, kubi iyi wa naa hai si idɔ iyi í má, do idɔ hai ne taale. ⁶ Wee ine gɔ ɲa à yaa hai si ideu ihẽ nɔ à koo à lɔ si kakɔɔ nfe ku ce. ⁷ À bi aɲa a je woo kɔ ine ɲa si cioi woodai Ilaaɔ, amma aɲa taka ɲa a kù mà yaasei ide iyi à waa fɔ baa do iyi à waa fɔɔ do naane nla nla.

⁸ Awa à mà iyi wooda í s̄ia bii amanɛ ɲa à waa ceɔ ice si bei í jɔ. ⁹ Nɔ à mà iyi a kù jile wooda na ine dee dee ɲa. À jilɔɔi na woo donda wooda ɲa, do hai gbɔ ide ɲa, do ilu dulum ɲa, do ine ɲa iyi a kù mà beɛrei Ilaaɔ walakɔ mii ɲa iyi à je tɛɛ, do ine ɲa iyi à waa kpa iyeɔ baa ɲa ɲa, do woo kpa ine ɲa, ¹⁰ do woo ce sakara ɲa, do inemakɔ ɲa iyi à ya maa sũɔ n̄je, do ine ɲa iyi à waa ce ine ɲa ile à waa ta, do woo sɔ ibo ɲa, do woo ceekpe si ibo ɲa, do ine ɲa iyi à waa ce mii baa yooma fei iyi kù waa too si cio jiida. ¹¹ Cio jiidau í naai hai si laabaau jiida iyi à daam si awɔ. Ilaaɔ ilu amboei iyi í ya weea ine ɲai laabaau jiidau wa fãa.

Í saabu Ilaaɔ na araaree

¹² N̄ saabu Jesu Kirisi Lafẽe nwa, n̄ju iyi í muum gbugbã n̄ ceɔ iceɛ. N̄ saabue si na iyi í jò í kam ilu naane nɔ í cicaam si iceɛ, ¹³ baa do iyi n̄ ya n̄ maa n̄ fɔ laalɔe wo nɔ n̄ ya n̄ maa n̄ kpãa iju nɔ idɔɔkãɛ ci ya j̄i. Do n̄ju fei, í ce araarem si bei n̄ kù mà mii iyi n̄ wa n̄ ce, si na iyi í jò n̄ kù dasie naane wo. ¹⁴ Nɔ wee didɔi Lafẽe nwa í caa sim, nɔ í jò n̄ dasie naane nɔ n̄ ne kubii ine ɲa. ¹⁵ Ide ilu naane iyi í jò i yɔ awɔ i gba ɲa mam mam. Ideu wee. Jesu Kirisi í naai si andunya ku faaba ilu dulum ɲa. Amui n̄ re ɲa do dulum, ¹⁶ amma Ilaaɔ í ce araarem ku ba Jesu Kirisi ku yɔkɔ ku nyisi temua hai ne kɔɔe si amu iyi n̄ je ine ngboi ilu dulum ɲa. Nɔ n̄ bi n̄ jea ine ɲa iyi aa na a dasie naane a ba kuweɛ hai tã yaase jiida. ¹⁷ Ilaaɔ n̄ju akãi í je ilaalu hee do ajɔ fei, ci ya ku nɔ a ci ya yɔɔ do iju. Ka saabue nɔ ka mà beɛɛɛ hee do ajɔ fei. Ami.

¹⁸ Timotee amam, ide iyi n̄ wa n̄ jileɛ wee si bei à ce waliie wo na iriɛ. Jò idei waliu ku je j̄ine i gũɛ iyi aa maa jabuɔ i ceɔ igũ jiida. ¹⁹ Leek̄i dim dim si naane ku dasie nɔ i maà ce nkãma iyi á jò idɔe ku ye taaleɛ. Amma ine gɔ ɲa ngu ɲa à kɔ ku gbɔ lasabu jiida iyi idɔ ɲa wa sɔ ɲa nɔ à jò naane ku dasi ɲa í ce nfe. ²⁰ Si inɔ ɲai Himenee do Alesandu à wa, nɔ n̄ so ɲa n̄ daa Seetam si awɔ ku ba a mà iyi kù s̄ia a maa fɔ laalɔi Ilaaɔ.

Idei kutɔɔ

2

¹ Mii sinte iyi n̄ wa n̄ tɔɔ ɲei í je i ya ce kutɔɔ ɲa. Mii iyi ì ne bukaatae fei, i ya tɔɔ Ilaaɔ ɲa nɔ i ya ce kutɔɔ na irii ine fei ɲa nɔ i ya saabu Ilaaɔ na iri ɲa ɲa. ² Nɔ i ya ce kutɔɔ ɲa na irii ine ngboi ile ɲau hee do inei anyi ɲa ɲau fei, ku ba ka yɔkɔ ka je andunya nwa do laakai ku sũ, nɔ ka ya ce kuweɛ jiida ku ba ine ɲa a mà beɛrei Ilaaɔ. ³ Dimii kutɔɔ beɛbei í s̄ia nɔ í ya d̄ɔa Ilaaɔ woo faaba nwa si. ⁴ Í bi beɛbei domi í bi ine fei ku ba faaba nɔ ku mà ntɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ Ilaaɔ akãi í weɛ, nɔ ine akã m̄oi í wa si afei Ilaaɔ do amanɛ ɲa ku ba ku jò amanɛ ɲa a d̄ɔ do Ilaaɔ. Lafẽeu n̄ju í je Jesu Kirisi, n̄ju

iyi í baa í je amanε, ⁶ nɔ́ í na arae ku yaɔ́ inε fei hai si dulum deε. Beεbei si waati jiidae í nyisi wa iyi Ilaaɔ́ í bi amanε fei ku ba faaba. ⁷ Na nηui Ilaaɔ́ í cicaam n je woo waazo do woo be, nɔ́ n kɔ́ dimi mmu ηa si cio si ide ntɔ́ nɔ́ n sɔ́ ηa a dasi Jesu naane. Ntɔ́i n̄ wa n fɔ́ n kù wa n sɔ́ ibo.

⁸ Na nηu, tengi bii à ya ce kutɔ́ ηa fei, bii inεmɔ́kɔ́ ηa à wu awɔ́ lele à waa ce kutɔ́, n̄ bi ku ya je do idɔ́ kumá, idɔ́kɔ́ do kakɔ́ ku maà ya wasi.

⁹⁻¹⁰ Beεbe mɔ́i n̄ bi inaabo ηa a ya dasi jine ku ne beεre ηa si azaka. Í s̄ia booda nηa kú je kookoosu jiiida si bei í jɔ́ inaabo ηa iyi à ni aηa à mà beεrei Ilaaɔ́ a ya ce, ku maà tí ku je do iri kubai faayi walakɔ́ do sabai wura ηa walakɔ́ do lege ηa, nɔ́ a maà ya dasi jine fia nkɔ́ nkɔ́. ¹¹ Í s̄ia inaabo ηa a gbɔ́ ciou si laakai do jirima mam mam. ¹² N̄ kù je inaabo ηa a kɔ́ si cio walakɔ́ a je inε ngboi inεmɔ́kɔ́ ηa. Amma í s̄ia a ya maa koko. ¹³ N̄ wa n fɔ́ beεbei si na iyi í jɔ́ Adamui Ilaaɔ́ í tako í taka í bei í taka Efa. ¹⁴ Nɔ́ kù je Adamui Seetam í d̄i ijue. Ijui aboεi í d̄i nɔ́ abou í kua woodai Ilaaɔ́. ¹⁵ Amma inaabo ηa aa ba faaba si kp̄ai ama ku bí bii à waa mu ara nηa nɔ́ à leekí si kp̄ai naane ku dasi do kubi do kuweε iyi í má.

Inε ngboi inεi igbei Jesu ηa

3

¹ Ide ilu naane wee. Bii inε gɔ́ í bi nηu ku je inε ngbo si igbei inεi Jesu ηa, ice jiidai í bi. ² Í s̄ia laf̄εε ku maà ne taale gɔ́ nɔ́ ku ne abo akã lege lege, si anyie nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi í ya saku nɔ́ ku mà arae, ku maà je amanε yaka yaka, amma ku je inε gɔ́ iyi í ya yaaε inε njoo ηa nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi á yɔ́kɔ́ ku kɔ́ inε ηa si cio. ³ Nɔ́ ku maà je woo mɔ́ atē walakɔ́ woo bi ija, amma ku je ilu suuru iyi wa de laakai ku s̄u, nɔ́ ku maà je woo bi fia yaamɔ́. ⁴ Nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi í nɔ́ kpas̄ε mam mam, nɔ́ amaε ηa à ya jirimae nɔ́ à mà beεrei inε ηa. ⁵ Ntɔ́ ntɔ́, bii inε kù mà bei á ce ku mu kpas̄i nηu takaε, beirei laf̄εε á ce ku mu inεi igbei Ilaaɔ́ ηa. ⁶ Nɔ́ kù s̄ia ku je inε iyi í dasi

Jesu naane titɔ́ titɔ́, domi á yɔ́kɔ́ ku na ku ne faau nɔ́ Ilaaɔ́ á ye taaleε bei í ye taalei Seetam. ⁷ Si anyii nηu, í s̄ia hai dasi Jesu naane ηa a máa je seeda jiidae ku ba a maà dondaε, nɔ́ ku maà na ku dasi cekũm dii Seetam.

Woo ce icei igbei inεi Jesu ηa

⁸ Beεbe mɔ́i woo ce icei igbei inεi Jesu ηa á s̄ia a je inε ηa iyi à ne beεre, a maà tí a je ilu gele minji ηa, walakɔ́ woo mɔ́ atē yaamɔ́, walakɔ́ woo de fia do bisi laalɔ́.

⁹ Amma í s̄ia a leekí dim dim si naane ku dasi do idɔ́ iyi í má. ¹⁰ Nɔ́ í s̄ia a cɔ́ laakai nηa titá. Bii à ye a kù ne taale gɔ́ a bei a lɔ́si ice nηa ku ce. ¹¹ Beεbe mɔ́i í s̄ia abo nηa ηa a je inε ηa iyi à ne beεre, nɔ́ a maà je woo sɔ́ irii inε, amma a je woo gaya ηa iyi à ne naane si mii fei. ¹² Í s̄ia woo ce icei igbe ηau a je ilu abo akã lege lege nɔ́ a je inε ηa iyi à nɔ́ ama nηa ηa do inεi kpas̄ε nηa ηa mam mam. ¹³ Woo ce ice ηau, bii à waa ce ice nηa do inɔ́ akã aa ne beεre si kuweε nηa, nɔ́ aa ne idɔ́ ku buba ntɔ́ ntɔ́ si naane ku dasi iyi Jesu Kirisi wa mu nwa.

Asii nla nla

¹⁴ N̄ dasi idɔ́ n naa n yeε, amma n̄ kɔ́ε tiau ih̄ε wai ¹⁵ ku ba baa bii í na wa kp̄ei, i mà bei í jɔ́ inεi nyaanzei Ilaaɔ́ ηa a maa neɔ́ ara nηa, waatɔ́ inεi igbeε ηa, nηu iyi í je icui kuweε. Igb̄eui í ye bei sɔ́bei ntɔ́u do gbugb̄aε. ¹⁶ Do ntɔ́, inε gɔ́ kù weε iyi á yɔ́kɔ́ ku jã kulai asiii kp̄ai Ilaaɔ́ ku tɔ́ nwa.

Kirisi í baa í je amanε nɔ́ à yɔ́, Nɔ́ Hundei Ilaaɔ́ í jɔ́ à mà iyi inε dee deei.

Amaleka ηa mɔ́ à yɔ́.

À waazo ideε si dimi baa yooma fei.

Nɔ́ à dasi ideε naane si andunya.

Nɔ́ à soo lele í nyi si amboeε.

Woo kɔ́si cio ilu ibo ηa

4

¹ Hundei Ilaaɔ́ í fɔ́ dee dee í ni si awaatii ankãanyi inε gɔ́ ηa aa jɔ́ kp̄ai naane ku dasi, a máa jirima ideε woo d̄i ijui inε ηa do kukɔ́sii Seetam. ² Dimii kukɔ́si nηu wa naai hai bi ilu muafiti ηa do woo sɔ́ ibo ηa. Inε ηau à lele idɔ́ nηa hee ci ya ye taale nηa má. ³ Amanε

dimi beεbe ηai à ya ni kù s̄la ine ηa a so nje. Nò à ya nyi a ni má ije gò ηa à wεe iyi kù s̄la ine ηa a jòò, baa do iyi ije ηau Ilaaḍ í taka ηai ku ba woo dasie naane ηa iyi à mà ntòu a ya jòò do saabu ajò. ⁴ Nk̄ama kù wa si iyi aa nyò, domi mii iyi Ilaaḍ í taka fei mii jiidai, nò í s̄la ka gba fei ndεε do saabu. ⁵ Ntò ntò, mii fei í mái bii à waa ceò ice do yaase bei idei Ilaaḍ í fò do bii à waa ce kutò.

Woo ce ice jiidai Jesu Kirisi

⁶ Bii ì waa kòo woo dasi Jesu naane ηa si bisiu ihē, aa je woo ce ice jiidai Jesu Kirisi, nò naane ku dasi do idei kukòsi jiidai iyi ì waa too si á yei bei ije iyi ì waa na hundee. ⁷ Amma kòsi ará hai ne yaase ηa iyi a kù waa too si idei Ilaaḍ. Hanya i ce kuwεεε si bei á d̄sa Ilaaḍ si. ⁸ Ntò, icei ara aranfāanie kù la, amma idei Ilaaḍ ku leek̄i si í ne aranfāani si mii fei, domi si bei à ne kuwεei nsei do ti ala. ⁹ Ide iyi à fòu be ide ilu naane iyi í jò i yò awò i gba ηa mam mam. ¹⁰ Na ηòí í ce à jabu à waa ceò ice, domi kp̄aa ku cò nwa si Ilaaḍí í wa, n̄ju iyi í je icui kuwεε, nò í je woo faabai ine fei, woo dasi Jesu naane ηa m̄m n̄i à re.

¹¹ S̄ ηa a jirima mii ηau ihē nò i kò n̄ja si cioε. ¹² Maà ti i jò a dondaε na awaasũ ku jεε, amma jò i nyisi woo dasi Jesu naane ηa yaase jiidai si ide ku fòε, do kookoosui kuceε, do kubie, do naane ku dasie, do dee dee ku jεε. ¹³ Hee n maa n to wa, hanya i ka kukòi idei Ilaaḍ, nò i kò ine ηa si, nò i ce waazoε. ¹⁴ Maà ti i ce atafii si amua iyi í wa sie, iyi Hundei Ilaaḍ í muεε si waati iyi à ce walii na irie nò ine ngboi igbei Jesu ηa à leε awò si iri. ¹⁵ Laakaiε fei ku wa si ideu ihē, nò i naa araε mam mam ku ba ine fei ku ye waju ku b̄ε. ¹⁶ Ce laakai do bei ì waa je kuwεεε do cio iyi ì waa kò si nò i ya maa temua si. Bii ì waa ce beεbe, aa ba faaba, awò do ine ηa iyi à waa gbò ideε.

Isenei woo dasi naane ηa aηa duusò

* **5:9** tia bii à ya kò irii jaaḍ. Si tiau bei à ya kò irii jaaḍ ηa iyi à jesi aηa a maà so m̄kò má nò a na kuwεε n̄ja a ceaḍ Ilaaḍ ice hee kòò kuwεε n̄ja. Aηai inei igbei Jesu ηau à ya na bukaatai mii iyi à ne. † **5:10** ku wie kutei woo dasi Jesu naane ηa Bi Zuifu ηa bii ine gò í naa kpasē n̄ja à ya wieaa kutei bei awa m̄ò à ya ka muaa ine inyi ku m̄ò. Amma bi Zuifu ηau, arui í ya wie kutei ine njoou.

5

¹ Maà ya fò si m̄kò ngbo ηa ide do gbugbā, amma jò i ba ηa ide ku fò kpεε kpεε bei baai awò takaε. Nò i cea awaasũ ηa bei ifòε ηa do igbāε ηa, ² abo ngbo ηa m̄ò bei iyeε ηa, nò inaabo saatara ηa m̄ò i ce n̄ja bei wec̄ie ηa, daaε fei kù má bi tu ηa.

³ Gbòa jaaḍ ηa nò i mà beεε n̄ja, aηa iyi à je jaaḍ do ntò. ⁴ Amma bii jaaḍ gò í ne amu ηa wala t̄ku ηa, í s̄la amaε ηau a woo bei n̄ju m̄ò í tako í ce n̄ja. Bii à waa ce beεbe à waa cea Ilaaḍ icei, nò n̄juí á d̄sa Ilaaḍ si. ⁵ Inaabo iyi í je jaaḍ do ntò nò kù ne ine gò iyi á woo, kp̄aa ku c̄ε fei si Ilaaḍí í ya wa nò í ya maa ce kutò ku maa t̄ò sobie das̄ò idũ. ⁶ Amma jaaḍ iyi wa je andunyaε do faayi í ye bei iku baa bii í wεε si hunde. ⁷ Ide ηa iyi aa ya maa s̄ ηa mbe ku ba ine gò ku maà ye taale n̄ja. ⁸ Ine iyi kù waa gbòa nyaanzeε ηa, iyi í re m̄m inei kpasēε ηa, laf̄εε í kòsi naane ku dasi, nò laalò ku jεε í re baa hai dasi Jesu naane.

⁹ Maà ti i kò irii jaaḍ gò si tia bii à ya kò irii jaaḍ ηa * bii kù je laf̄εε í ne ad̄ò kita, nò kù je ilu m̄kò akā, ¹⁰ nò ku je ine gò iyi à waa je seεdai ice jiidae. Nò ku je inaabo iyi í mà amu ηa ku mu, nò ku je ine gò iyi í ya yaεε ine n̄joo ηa nò ku wie kutei woo dasi Jesu naane ηa †, nò ku ya sobi ine ηa iyi a wa si wahala, nò kù je ine gò iyi í ya ce ice jiidai baa yooma fei.

¹¹ Amma maà ti i doo jaaḍ saatara ηa si in̄i jaaḍ ηa, domi waati iyi kubi á tale ηa aa ce Kirisi atafii, aa bi a so m̄kò ¹² nò aa je ilu taale ηa si na iyi í jò a kù ceò ide iyi à wāu ice. ¹³ Si anyie nò aa ne ìkà a ya maa dabii dabii kpasē do kpasē. Iyi í re m̄m, aa ya maa s̄ irii ine ηa nò a ya maa gũ wòbia nò aa je woo sisi ide ηa. ¹⁴ Na n̄ju ηau bei í jò ñ bi jaaḍ saatara ηa a so m̄kò a bí ama, nò a dasi kpasē n̄ja iju jiidai, ku ba a maà na a mua mbeε nwa ηa kp̄aa a fò laalò

nwa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ jaaɔ̄ ηau, gɔgɔ ηa à yaa tã à waa too kp̄ai Seetam. ¹⁶ Amma bii woo dasi Jesu naane gɔ í ne jaaɔ̄ ηa si nyaanzee, í s̄la ku sobi ηa, ku maà ti ku k̄aa igbei inei Jesu ηa asou ku ba igbeu ku yɔkɔ ku sobi jaaɔ̄ ηa iyi a kù ne inε gɔ.

¹⁷ Si anyii n̄nu, inε ngboi igbe ηau iyi à waa ce icε jiida, í s̄la í doo ηa ilu beere iyi à ne aranf̄aani nla nla. Iyi í re m̄m n̄nu í je inε ηa iyi à waa ce kookaai si waazo do cio ku k̄asi. ¹⁸ Kuk̄ai ideɪ Ilaaɔ̄ wa fɔ́ í ni, i maà ti i d̄i gelei ketε iyi wa jojo si bilee wa nya yɔyɔe. Nɔ wa fɔ́ má í ni, woo ce icε í ne kp̄aa ku gba fiaε. ¹⁹ Bii à aa à s̄ε taale iyi inε ngboi igbe gɔ í ce, maà ti i jesi ideu, bii kù je amane minji wala m̄eta í je seedaε. ²⁰ Inε ηa iyi à waa ce dulum, s̄ ηa si wajui inei igbe ηau fei ku ba inε ηa iyi à gbe a ce njo.

²¹ Ñ wa n tɔɔe si wajui Ilaaɔ̄ do Jesu Kirisi do si wajui amaleka kumáe ηa, gbɔ ideɪ kuk̄asiu ih̄ε, maà ti i ce n̄joi ijui inε gɔ. Nɔ i maà ti i ce ngɔgɔ na kubii kpaasi. ²² Maà ti i saasa i lea inε gɔ awɔ́ si iri ku ba i maà ne ikp̄ε si dulum dii inε gɔ. Fa araε hai si dulum.

²³ Maà ya m̄o inyi n̄nu ak̄a, amma i ya m̄o v̄ε keeke na baanii in̄ε si na iyi í j̄ò í ci ya fε b̄ɔ.

²⁴ Dulum dii inε gɔ ηa í ya fitai gbasasa a bei a kiiti ηa. Amma ti inε gɔ ηa í ya fitai do ank̄anyi. ²⁵ Beεbe m̄oi icε jiida m̄o í ya fitai gbasasa, nɔ baa bubue iyi a kù yɔɔ waati beεbe, kaa manji do ajɔ fei.

6

¹ Inε ηa iyi à je aru fei í s̄la a doo laf̄εe n̄na ηa ilu jirima ηa si mii fei, ku ba inε gɔ ku maà ba faya ku fɔ taaleɪ irii Ilaaɔ̄ walakɔ kuk̄asi nwa. ² Aru ηa iyi à ne laf̄εe woo dasi Jesu naane ηa a maa donda ηa a ni āna à je saa na saabui Laf̄εe. Amma si na iyi í j̄ò inε ηa iyi à waa je aranf̄aanii icε n̄nu à je woo dasi Jesu naane ηa iyi Ilaaɔ̄ í bi, n̄nu í j̄ò í s̄la a ce n̄na icε ku re. Mii iyi í s̄la i waazo n̄na mbe nɔ i kɔ ηa si cioε.

Kuk̄asi ibo do amani jiida

³ Inε iyi wa k̄ɔa inε ηa si cio mmu gɔ nɔ kù waa too ide ntɔi Laf̄εe nwa Jesu Kirisi iyi á j̄ò ka mà beereɪ Ilaaɔ̄, ⁴ laf̄εe ilu faau nla n̄lai, kù mà nk̄ama. Amma wa ce b̄ɔi kakɔɔ do ide ku fengee. Nɔ hai bei igu do ija do arabu wa naa, nɔ n̄nu í ya j̄ò inε ηa a ci ya naane n̄je. ⁵ Nɔ í j̄ò irii inε ηa í sinda a kù mà ntɔ, à ya maa ce kakɔɔ hai ne kɔɔ. À tamaa kp̄ai ideɪ Ilaaɔ̄ ku too á ce ηa ilu amani ηai.

⁶ Ntɔi, kp̄ai ideɪ Ilaaɔ̄ ku tɔɔ amani nla gɔi, bii amane í saabu si mii iyi í ne. ⁷ Ntɔ ntɔ, a kù naaɔ nk̄ama wa si andunyau ih̄ε, nɔ beεbe m̄oi a kaa ka neɔ nk̄ama. ⁸ Na n̄nu, bii à ne ije do nyau ηa á s̄la ku to wai wo. ⁹ Amma inε ηa iyi à waa bi āna a je ilu fia nla, à ya dasi kulelei, nɔ bine laalɔ nkp̄o nkp̄o hai ne yaase a mu ηa bei cek̄um nɔ ku s̄asi ηa si ina iyi ci ya ku a ce nfe. ¹⁰ Beεbeɪ á ce si na iyi í j̄ò kubii fiaɪ í je ic̄ai laalɔ ik̄a ik̄a baa yooma fei. N̄nu inε gɔ ηa à l̄asi ku de hee à yaa hai si kp̄ai naane ku dasi, à baa à dasi ara n̄na si kp̄ai wahala.

Iyi Pɔlu í dasi Timotee ku ce

¹¹ Amma awɔ́ iyi ì je ti Ilaaɔ̄, saa mii ηau be fei. Nɔ i lele kp̄ai dee dee ku je do beereɪ Ilaaɔ̄ ku mà do naane ku dasi do kubi do temua do daa didɔ. ¹² Jabu jiida si kp̄ai naane ku dasi. Leek̄i dim dim si kp̄ai kuweε hai tã si bei Ilaaɔ̄ í kpeε. Na kuweεui ì je seeda jiida si wajui inε nkp̄o. ¹³ Ñ wa n s̄ε si wajui Ilaaɔ̄, n̄nu iyi wa na mii fei kuweε, do si wajui Jesu Kirisi, n̄nu iyi í je seeda jiida si wajui P̄onsu Pilati, ¹⁴ jirima woodau, nɔ kuweεε ku maà ne riisi do taale gɔ hee ku toɔ ajɔ iyi Laf̄εe nwa Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁵ Ilaaɔ̄, n̄nu iyi í je icui inɔ didɔ fei, á j̄ò ajɔu ku to wa si waatiε. N̄nu ak̄a lege lege í ne yiiko si mii fei, n̄nu í je ilaalui ilaalui ηa, do Laf̄εe laf̄εe ηa. ¹⁶ N̄nu ak̄a í je inε iyi ci ya ku. Nɔ í wa si inya kumá iyi inε gɔ kaa yɔkɔ ku maai si. Inε gɔ kù yɔɔ, nɔ inε gɔ kaa yɔkɔ ku yɔɔ m̄m. N̄nu í ne beere do gbugb̄a iyi ci ya tã. Ami.

¹⁷ S̄o ilu amani ηa a maà ti a tɔɔ fufu, nɔ naane n̄na ku maà wa si amani iyi á na ku tã, amma a j̄ò naane n̄na ku wa

si Ilaaḗ, nḡu iyi wa mu nwa fei ndεε do inḡ akā ku ba ka wεεḡ inḡ didḗ. ¹⁸ Sḗ ḡa a ce mii iyi í sía, a jε ilu amani si jiiida ku ce, nḡ a ya kpḗa inε ḡa amani nḡa do inḡ didḗ. ¹⁹ Bεεbei aa singaa ara nḡa amani jiidai ala iyi kaa beje nḡ a ba kuwεε iyi í jε kuwεε do ntḡ.

²⁰ Timotee, ide iyi à daε si αωου, muu ku sía. Fa araε hai si ide nfe nfei andunya. Maà ce kakḡḡ do inε ḡa iyi à waa tamaa aḡa à nε kumà. ²¹ Kumàui inε ḡḡ ḡa à waa ni aḡa à nε, nḡui í jḡ à nyḡ hai si kpāai naane ku dasi.

Didḗi Ilaaḗ ku wεε do inε.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ. Ilaaɔ í dasim n sisi idei kuwɛɛ iyi í wãd wa si anu akã nwa do Jesu Kirisi.

² Amui ñ kɔɛ tiau ihɛ wa Timotee, awɔ iyi ñ bi jiidã nɔ ñ ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a ce araareɛ a muue didɔ do laakai ku sũ.

Saabu do gbugbã ku mua

³ Ñ wa n saabu Ilaaɔ, nɔɔ iyi ñ wa n tɔɔ do idɔ hai ne taale si bei balam ña à tako à ce wo. Waati kãma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ na iriɛ, nɔ dasãd idũ fei ñ ya n maa n ye gigie si kutɔm.

⁴ Ñ wa n ye gigii kukpataɛ *, nɔɔi í jò ñ bi ku yeɛ ntɔ ntɔ ku ba inɔ didãm nɔu ku kɔ. ⁵ Ñ wa n ye gigii naane ku dasi hai ne muafiti iyi ñ ne. Dimiei ayie Loisi do iyeɛ Enisi à neu. Ñ mà kam kam iyi awɔ mɔ ñ nɔɔ. ⁶ Nɔi í jò ñ wa n yeɛ gigi iyi í sia i ce ice do amua iyi Ilaaɔ í muɛɛ si waati iyi ñ lee awɔ si iriu, ⁷ domi Hunde iyi Ilaaɔ í mu nwa kaa jò ka ce njo, amma í ya jò ka ne gbugbãi do kubi do ara ku mu.

⁸ Na nɔɔ, maà ti i ce anyɔi sɛɛdai Lafɛɛ nwa ku je, nɔ i maà ya ce anyɔi amu takam, amu iyi ñ wa ile piisɔɔ na iriɛ. Amma jò i jesi awaɛ ka ye ijuukpã ajɔ na irii laabaau jiidau nɔ i maa nɛd gbugbã iyi Ilaaɔ í muɛɛ. ⁹ Nɔɔi í faaba wa nɔ í kpe wa ka je inɛɛ ña. Kù je na ice nwa ña iyi à ce, amma si na iyi í jò nɔɔ takãɛ í bi bɛɛbei na didɔɛ. Didɔɛu í jile nwai hai tako tako na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ¹⁰ Nsei, kunaai woo Faaba nwa Jesu Kirisi í nyisi wa didɔu. Jesu Kirisiui í kpa irii gbugbãi iku nɔ í nyisi wa kuwɛɛ iyi ci ya tã na saabui laabaau jiidau.

* **1:4** ñ wa n ye gigii kukpataɛ Timotee í kpatai wo si waati iyi Pɔlu wa ne. Amma Pɔlu wa bi ku naa ku yɔɔ má ku ba inɔ ku fɔ nɔɔu ku kpa iri. * **2:6** Si tia nwo gɔ ña à ya ni, “bɛɛbe mɔi woo logoo á ce icei do wahala ku bei ku ba amaaje.”

¹¹ Ilaaɔi í jò ñ je woo be do woo kɔsi cio ku ba n sisia inɛ ña laabaau jiidau. ¹² Nɔi í jò ñ wa n ye ijuukpãu ihɛ. Amma anyɔ kù waa muum, domi ñ mà inɛ iyi ñ dasi naane ñ nɔ ñ mà kam kam iyi í ne gbugbã ku maa mu ide iyi í jòɔm nɔu hee ajɔu koo toð wa.

¹³ Ide ntɔu iyi ñ sisie, muu do naane jiidã do kubi iyi à ne si anu akã nwa do Jesu Kirisi. ¹⁴ Ide jiidã iyi à daɛ si awɔ, muu do gbugbãi Hundei Ilaaɔ iyi í wa si wa.

¹⁵ Awɔ takãɛ ñ mà iyi inɛi Azii ñau fei à fũ sim awɔ. Si inɔ nɔɔa bei Fijeli do Hɛɛmɔjɛni à wa. ¹⁶ Ilaaɔ kù ce araareɛ nyanzei Onɛzifɔɔ domi í muum gbugbã ise fɛɛfelo. Kù nɔ kù ce baa anyɔi iyi ñ wa piisɔɔ. ¹⁷ Iyi í to wa Romu mɔm i dɛdɛɛm nii do inɔ akã hee í koo í yɛm. ¹⁸ Nɔ Lafɛɛ ku jò Ilaaɔ ku ce araareɛ si ajɔi kiitiu. Awɔ takãɛ ñ mà sãa sãa ice iyi í ceem Efɛɛzu.

Woo jabu jiidai Jesu Kirisi

2

¹ Na nɔɔ, awɔ amam, mua araɛ gbugbã si didɔ iyi à ne do anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ² Iyi ñ gbɔ ñ wa n fɔ si wajui ilu sɛɛda nkpɔu, daa ilu naane gɔ ña mɔ si awɔ, inɛ ña iyi aa yɔkɔ a kɔ inɛ gɔ ña mɔ si cio.

³ Ijuukpã iyi á naa sie bei amu mɔ fei, jò i jesi bei woo jabu jiidai Jesu Kirisi. ⁴ Sooge iyi í wa ikoi igũ ci ya ce wũai andunya bii wa bi ku ce idɔɔbii inɛ ngboɛ. ⁵ Woo ce gaasai ku sei kaa yɔkɔ ku ba ribai areɛ bii kù je í jirima woodaɛ ña. ⁶ Bɛɛbe mɔi woo logoo iyi í ce ice do wahala nɔɔi á tako ku je amaajɛ *. ⁷ Lasabu si ide ña iyi ñ wa n fɔu ihɛ, nɔ Lafɛɛ á sobie i bei i gbɔd yaasei fei ndɛɛ.

⁸ Ye gigii Jesu Kirisi, tɔkui Davidi, iyi í jì hai si balɛu. Idei í wa si laabaau jiidau iyi ñ wa n waaɔo. ⁹ Na laabaau jiidau ñ wa n ye ijuukpã hee à ñim do sɛɛɛ bei woo ce laalɔ. Amma idei Ilaaɔ si à ñi. ¹⁰ Nɔi í jò ñ wa n temuãd

fei ndεε na irii ine ηa iyi Ilaaḗ í cicau, ku ba aηa mḗ a ba faaba do saabui Jesu Kirisi, nḗ a ne ikpē si amboeε iyi ci ya tā. ¹¹ Ide ilu naane wee.

Bii à ku do nηu, aa ka wεε do nηu.

¹² Bii à temua, aa ka je bomma do nηu ajḗ.

Bii à nḗ à kḗsiε, nηu mḗ á kḗsi wa.

¹³ Baa bii à je hai ne naane ηa, do nηu fei, nηu í je ilu naane,

Domi kaa yḗkḗ ku kḗsi arae.

Woo ce ice iyi kù waa ce anyai iceε

¹⁴ Ye inεε ηa gigii ide ηau ihē fei nḗ i kḗnkḗn du ηa si wajui Ilaaḗ i ni a maà ya maa ce kakḗḗ si ide ηa, domi dimii kakḗḗ beεbe kù ne aranfāani kāmā, í gbe ku jḗ ine ηa iyi à waa gbḗḗ a ce nfe.

¹⁵ Ce kookaai i maa ce iyi aa baḗḗ saabu si wajui Ilaaḗ, bei woo ce ice iyi kù waa ce anyai iceε, iyi í ya maa sisi ide ntai Ilaaḗ dee dee. ¹⁶ Amma waasu ide ηa iyi a kù ne aranfāani gḗ nḗ a kaa sobi ine ηa si naane ku dasi nηa, domi ine ηa iyi à waa ce beεbe à ya na a jḗḗ Ilaaḗ a maa kooi. ¹⁷ Idei ine ηau be í yei bei juju sāmi iyi wa beje ara. Si inḗ nηai Himeneε do Filetu à wa, ¹⁸ aηa iyi à jḗ kpāai ntḗ nḗ à waa keke naane ku dasii ine nkpḗ domi à ni awaatii kujii iku ηa í lḗ tā. ¹⁹ Do nηu fei, icui naane ku dasi nwa iyi Ilaaḗ í jile do gbugbā kaa yaya. À mà iyi ntai si na iyi í jḗ kukai idei Ilaaḗ wa fḗ í ni, Lafēε í mà inεε ηa. Nḗ í ni má, ine iyi wa kpe irii Lafēε fei ku saa laalḗ ku ce.

²⁰ Si ile nla jεε dimi ikā ikāi í ya wa be. À ce gḗgḗ ηa do wura, gḗgḗ ηa mḗ do iso fūfū. Inε nηu ηau be ajai jingau nla ηai à ya ceḗ ice. Amma gḗgḗ ηa mḗ à wεε má iyi à ce do amà, gḗgḗ ηa mḗ kaalei, ine nηu ηai à ya maa ceḗ icei ajḗ fei. ²¹ Na nηu, ine iyi wa nya arae hai si laalḗ ηa iyi n̄ fḗ ideεu fei, á yei bei jεε iyi í ne beεε. Á je ine iyi Ilaaḗ í cica ikā ku je tεε mam mam, nḗ Lafēε á yḗkḗ ku ceḗ ice si na iyi í jḗ í tā sḗḗlu ku ceḗ ice jiida baa yooma fei. ²² Saa kubi nfe nfei awaasū ηa, dεdε kpāai dee dee ku je, do naane ku dasi, do kubi, do laakai ku sū, awḗ do ine ηa iyi à waa tḗḗ Lafēε do inḗ akā. ²³ Amma maà ya ce kakḗḗ

si mii iyi kù ne aranfāani do iyi kù ne yaase, domi ì mà kam kam iyi nηui í ya na ku bí ija. ²⁴ Nḗ wee kù sīa woo ce icei Lafēε ku maa ja, amma í sīa kù bi ine fei, nḗ kù je ine iyi á yḗkḗ ku kḗ si cio nḗ ku ya temua. ²⁵ Inε ηa iyi a kù waa jesi ideε í sīa ku ba ηa ide ku fḗ do kúrḗ. Á yḗkḗ ku je Ilaaḗ á mu nηa kpāa a kpaasiḗ idḗ nηa a mà ntḗ, ²⁶ nḗ laakai nηa ku baa, a gbā hai si taai Seetam, nηu iyi wa mu ηa wo nḗ í jḗ à waa ce idḗḗbie.

Waatii ankāanyi

3

¹ Amma í sīa í mà ηa iyi kuwεε nwa á na ku gaabu si waatii ankāanyi. ² Amanε ηa aa maa ce idei iri nηa, lasabu nηa fei si fiái á ya wa, aa je woo tḗḗ fufu, aa nyisi iyi aηa à je ngḗgḗ, aa maa bu Ilaaḗ. A kaa jirima baa nηa ηa, aa je gudulu ηa, a kaa mà beεεi Ilaaḗ. ³ Aa je hai ne kubi ηa, a kaa ne araare i ne ηa, aa je woo sḗ irii ine ηa, a kaa mà ara nηa, aa je ine ku gaabu ηa, nḗ aa je mbeεi woo ce jiida ηa. ⁴ Aa je ilu zamba ηa, a kaa ne lasabu jiida, aa ne faao. Aa bi faayii andunya ku re Ilaaḗ. ⁵ Aa maa too kpāai Ilaaḗ do gele, amma ilu muafiti ηai domi à kḗsi gbugbāε. Fa arae hai bi amane dimi beεbe ηa. ⁶ Gḗgḗ ηa aa maa lḗ kpasē do kpasē ηa a maa kāmia inaabo hai donda kuleε ηa. Inaabo ηau, dulum du ηa í caa nḗ à waa too bine ikā ikā fei. ⁷ Iju iyi í má fei inaabo beεbe ηau à waa de aηa a mà ngḗgḗ, amma a kaa nḗ a mà ntḗu pai. ⁸ Si bei Zanesi do Zambεesi à kḗsi Moizi wo, beεbe mḗi ine ηau mḗ à kḗsi ntḗu, iri nηa í sinda mam mam. Naane ku dasi nηa kù ne aranfāani kāmā. ⁹ Amma kookaai nηa kaa baḗḗ ηa bii kāmā, domi ine fei á na ku ye sūmu ku je nηa, si bei à ye ti Zanesi do Zambεesi.

Iyi Pḗlu í dasi Timotee ku ce

¹⁰ Amma awḗ ì mà sāa sāa yaase bei n̄ kḗ ine ηa si cio do yaase bei n̄ ce isεenεm bí tu ηε, do mii ηa iyi n̄ dasi idḗ n̄ ce, do naane ku dasim, do laakaim, do suorum, do kubim, do

temuam. ¹¹ Ì mà bõne iyi à nyisim do ijuukpã iyi í bam si ilui Antiõsi do Ikonimu do Lisitu. Kù ne bõne gõ iyi n kù ye be. Amma Lafëe í nyam hai si fei ndee. ¹² Ntõ, inë iyi wa bi ku ce kuwëëë dee dee si wajui Ilaaõ si anu akã iyi í ce do Jesu Kirisi kù ne bei á ce iyi kù ye ijuukpã. ¹³ Amma inë laalõ ña do woo sõ ibo ña waati kãma fei laalõ ña í ya maa kõsii. Si bei à waa ði ijuui inë gõ ña, beëbe mõi à waa ði ijuui ara ña. ¹⁴ Amma awõ, leekí dim dim si cio iyi à kõe si, iyi ì dasi naane, domi ì mà inë iyi í kõe si. ¹⁵ Hai keekei, ì mà kukõi idei Ilaaõ iyi á yõkõ ku muë bisi i dasiò Jesu Kirisi naane ku ba i ba faaba. ¹⁶ Kukõi idei Ilaaõ fei hai bi Ilaaõ wa naa. Nõ í ne aranfãani ku kó inë ña si cio, ku nyisi amanë kuraraë, nõ ku dasië kpãa jiida má, nõ ku nyisië yaase bei á jèd dee dee, ¹⁷ ku ba inë Ilaaõ ku kõ, nõ ku tã sãlu ku ceò icë jiida baa yooma fei.

4

¹⁻² Ñ wa n tõe Timotee, i ya maa waazõa inë ña idei Ilaaõ waati kãma fei. I ya tã sãlu baa bii beirei, à je a kù je. Ñ wa n tõe si wajui Ilaaõ do si wajui Jesu Kirisi, ñu iyi á kiiti ilu hunde do iku ña. Na irii kunyie wa do kunaai bommaei ñ wa n dasië icëu be. Na ñu, leë ña, nõ i nyisi ña kurara ña, mu ña gbugbã, nõ i kõ ña si cioi idei Ilaaõ do suuru nla nla. ³ Ñ wa n fõ beëbei domi waati gõ wa naa iyi inë ña a kaa bi idei kukõsi jiida ku gbõ, amma aa dëdëa ara ña woo kõ si cio nkpõ, inë ña iyi aa leë ña do ide iyi à bi ku gbõ. ⁴ Aa kõ ku gbõ ide ntõ, nõ aa sinda ara ña si idei arái amanë ña. ⁵ Amma awõ, mu arae si mii fei, temua do ijuukpã, ce icëi laabaau jiidau ku waazõe, nõ i jõ icëi idei Ilaaõ iyi ì waa ce ku kõ mam mam.

⁶ Amma amu takam, kuwëem í je bei atëi kuwee iyi à waa nikã, nõ waati iyi an jõ andunya í maai wa. ⁷ Ñ jabu jiida, nõ ñ sei ñ bõ hee kõ, nõ ñ wa n leekí si naane ku dasi dim dim. ⁸ Nsei, ñ mà iyi an ba ribai dee dee ku je. Lafëe woo

kiiti dee dee á muum si ajõ ñu. Kù je amu akã, amma hee do inë ña iyi à bi ajõ kunyie wa fei.

Idei ankãanyi

⁹ Ce kookaai i hãmem wa ñya ñya, ¹⁰ domi Demasi í jòm í bõ Tesalonika si na iyi í jõ í bi andunya kaa kaa. Kerësan, inë ñu í ne ikpa ilei Galati nõ Titee mõi í ne ikpa ilei Dalumasi. ¹¹ Luku ñu akã í wa bi tom ihë. Gbã Maaku inë ña wa ajõ ña, domi á yõkõ ku sobim si icem nõ. ¹² Ñ be Tisiki Efëezu. ¹³ Bii ì waa naa, soom kumboo ku nya tütüm wa iyi ñ jõ Torasi kpasëi Kaapusi, do tiam ña, iyi í re mãm ñui í je iyi à ce do batau.

¹⁴ Alesandu gbëdeu *, í ceem laalõ ntõ ntõ. Lafëe á sãa mii iyi í ce. ¹⁵ Awõ mõi laakaie, domi í kòsì ide nwa do gbugbã.

¹⁶ Inë kãma kù nõ kù leekí do amu sinteu mãm iyi ñ wa n kõd aram, anja feii à jòm. Ilaaõ ku maà mu ña do. ¹⁷ Do ñu fei, Lafëe í leekí do amu í muum gbugbã, ku ba n waazõ laabaau jiidau mam mam nõ dimi mmu ñau fei a gbõ. Nõ ñ fita si wahalau bei inë iyi í gbã hai si gelei muusu nla. ¹⁸ Lafëe á nyam hai si laalõ baa yooma fei, nõ kù jõ n lõ si bommai lelee do alaafia. Ka saabuë hee do ajõ fei. Ami.

Fõi ankãanyi

¹⁹ Ce Pisisila do Akilasi fõ do inë kpasëi Onezifõ ña. ²⁰ Erasitu í gbe Kõrenti be nõ ñ jõ Torofimu Miletu, domi kù waa ne baani. ²¹ Ce kookaai í naa hee sukui tütü ku maa to.

Ebulusi, do Pudeni, do Linusi, do Kolodia, do inë nwa ñau fei à waa cee fõ.

²² Lafëe ku wëe do awõ.

Nõ didõi Ilaaõ ku wa si inë fei.

* **4:14** gbëdeu Gbëde iyi à waa fãau ihë kù je bei gbëde ku rõ kaako ña. Inë ñu isõ ku ce booda ña do iwë iyi inë ña à ya maa tõi í ya yõ.

Tia iyi Pɔlu í kɔa Titee

Pɔlu í ce Titee fɔ

¹ Amui Pɔlu, woo ce icɛi Ilaaɔ do woo bei Jesu Kirisi, amui n̄ kɔ tiau wa. À bɛm nii n koo n sobi inɛ n̄a iyi Ilaaɔ í cicau ku ba a dasiɛ naanɛ, nɔ a mà ntɔu si gãmɛi kpãai naanɛ ku dasi nwa. ² Iyi bei á jò a maa cɔ kpãai kuwɛɛ hai tã. Ilaaɔ ci ya sɔ ibo. Nɔ baa hai kù takai andunya í ce kuwãi kuwɛɛ hai tã. ³ Nɔ nsei, si awaati iyi í jilɛu, í jò ideu í fita. Ideui í daam si awɔ n waazoe si bei í jilɛm, n̄u iyi í jɛ Ilaaɔ woo faaba nwa.

⁴ Amu Pɔlu n̄ wa n ceɛ tiau ihɛ wai, Titee. Si bei do saabum nii ì dasiò Jesu naanɛ bei amu mɔ, n̄ui í jò ì jɛ ama abím. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi woo faaba nwa a muue didɔ do laakai akã.

Icɛ iyi Pɔlu í dasi Titee Kereti

⁵ N̄ jòɛ Kereti bei ku ba i teese ide n̄a iyi í gbeu, nɔ i cica inɛ ngbo n̄a si igbei inɛi Jesu n̄a si ilu n̄au fei si bei n̄ s̄ɛu.

⁶ Inɛ iyi á jɛ inɛ ngboi igbeu í gbe ku jɛ inɛ iyi kù nɛ taale gɔ, iyi í nɛ abo akã lege lege nɔ amaɛ n̄a à jɛ woo dasi Jesu naanɛ n̄a. Ku maà jɛ a maa sɔ iri n̄a do daa bututu nɔ a maà jɛ amu n̄a iyi a ci ya jirima inɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, inɛ ngboi igbeu icɛi Ilaaɔi wa ce. Na n̄u í gbe ku jɛ hai nɛ taale. Kù s̄ia ku jɛ ilu faau, walakɔ ilu idɔakɔ, walakɔ woo mɔ atɛ, walakɔ à bi ija, walakɔ inɛ iyi wa bi ku ba fia do bisi laalɔ. ⁸ Amma í gbe ku jɛ inɛ iyi í ya yaɛ inɛ njoo n̄a, nɔ ku ya bi mii jiida ku ce. Nɔ ku jɛ inɛ iyi í mà araɛ. Ku jɛ inɛ dee dee do inɛ kumá nɔ ku ya saku.

⁹ Í gbe ku maa mu ide iyi í nɛ naanɛu dim dim si bei à kɔaa si. Bɛɛbei á yɔkɔ ku mua inɛ n̄a iyi à gbe gbugbã nɔ ku tuse n̄a yaasei cio jiida nɔ ku kãmia woo jã ide n̄a.

¹⁰ N̄ wa n fɔ bɛɛbei domi inɛ nkpɔi í wa si igbeu iyi a kù waa jirima inɛ ngbo n̄au, inɛ n̄a iyi à waa dasi inɛ n̄a iju dūdū do ide nfe. Si inɔ n̄a, Zuifu n̄a iyi à dasi Jesu naanɛu, aɲa mɔm nii à re. ¹¹ Í gbe a ganji n̄a, domi à waa bitandi nyaanze nkpɔ si bei à ya

maa cio n̄a mii iyi kù jɔ. À ya maa ce bɛɛbei ku ba a baò fia do bisi laalɔ. ¹² Inɛi Kereti gɔ takɛ iyi í jɛ woo sisi idei iwɛ n̄a í ni, waati kãma fei inɛi Kereti n̄a woo sɔ ibo n̄ai, nɔ à gaabu bei in̄ai sako n̄a, ilu ika n̄ai, lasabu n̄a fei si kpãai ijei í wa. ¹³ Nɔ ide iyi í fɔu ntɔi. Na n̄u, s̄ɔ n̄a ide do kugaabu ku ba a leekɔ dim dim si kpãai naanɛ ku dasi, ¹⁴ nɔ a maà na a too si alái Zuifu n̄au, walakɔ woodai inɛ n̄a iyi à yaa hai si kpãai ntɔ. ¹⁵ Mii fei í mái bi inɛ n̄a iyi à má, amma nkãma ci ya má bi ilu riisi n̄a do hai dasi naanɛ n̄a, domi lasabu n̄a do idɔ n̄a fei í nɛ riisi. ¹⁶ À waa fɔ do gele à ni aɲa à mà Ilaaɔ, amma kookoosu n̄a wa jã n̄a ide. À jɛ inɛ laalɔ do woo kò ide n̄a, a kaa yɔkɔ a ce mii jiida kãma má.

2

Kukɔsi jiida

¹ Awɔ takɛ kɔ n̄a si cio jiida. ² S̄ɔ mɔkɔ ngbo n̄a a jò a mà mii iyi à waa ce, nɔ a jɛ ilu bɛɛɛ iyi à mà ara n̄a nɔ a leekɔ si kpãai naanɛ ku dasiu dim dim do ti kubi do ti temua. ³ S̄ɔ abo ngbo n̄a mɔ a maa jɛ kuwɛɛ n̄a dee dee b̄ei í jò inɛi Ilaaɔ n̄a à ya ce. A maà jɛ woo sɔ irii inɛ n̄a wala woo mɔ atɛ. Í s̄ia a ya maa mua abo aso mɔkɔ saatara n̄a bisi jiida ⁴ ku ba a mà bei aa bi mɔkɔ n̄a n̄a do ama n̄a n̄a. ⁵ Nɔ a kɔ n̄a si a mà ara n̄a a jɛ inɛ n̄a iyi aa leekɔ do mɔkɔ n̄a n̄a a maa ce icɛi abo aso mɔkɔ n̄a, a jɛ inɛ jiida n̄a iyi aa s̄ia mɔkɔ n̄a n̄a iri ilɛ. Iyi bei á jò inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku fɔ laalɔi idei Ilaaɔ na iri n̄a.

⁶ S̄ɔ awaasū n̄a mɔ a mà ara n̄a. ⁷ Bɛɛɛ m̄ai awɔ takɛ, i ya jò a ye sie jiida ku ce si mii fei. Si cioɛ, nyisi n̄a iyi ì jɛ dee dee nɔ ì waa ce mii iyi à dasiɛ. ⁸ S̄ɔ n̄a idei ntɔu iyi a kaa yeò taalei ideɛ. Iyi bei á jò anyɔ ku mu mbɛɛ n̄nɛ n̄a domi a kaa ba laalɔ nwa a fɔ.

⁹ S̄ɔ aru n̄a mɔ a jirima lafɛɛ n̄a n̄a si mii fei nɔ a ya ce mii iyi á d̄ɔ n̄a si. A maà ya ba n̄a kakɔ ku ce, ¹⁰ nɔ a maà ya ce n̄a ile, amma a nyisi ara n̄a iyi aɲa à jɛ ilu naanɛ si mii fei. Bɛɛɛ inɛ

na aa màò bεεrei cioi Ilaaã woo faaba nwa.

¹¹ N ni i ce bεεbei domi Ilaaã í jò didõe í naa si andunya. Didõu á yòkò ku mua ine fei faaba. ¹² Didõu wa sõ wa ka jò kòðei andunya do kuwεε iyi kù waa mà bεεrei Ilaaã. Bεεbei aa ka ce kuwεε nwa si andunyau ihε dee dee, ka màò ara nwa, nò ka màò bεεrei Ilaaã, ¹³ nò ka maa degbeò ajò jiida iyi à waa cò kpāae, si bii Jesu Kirisi woo faaba nwa á nyisi amboeε. Jesu Kirisi nηui í je Ilaaã, nò nηui í la. ¹⁴ Í so arae í na na iri nwa ku ya wa hai si laalò baa yooma fei, nò ku ce wa ine kumá na ka na ka je bei dimi akã iyi á je titi nηu akã nò ka je ilu himma ka maa ceò ice jiida.

¹⁵ Bεεbei í s̄ia i ya cioa ine na. Sõ na ide do kugaabu, nò i mu nηa gbugbã si bei i ne kpāae. Maà jò ine gò ku dondae.

3

Isεenei inei Jesu na

¹ Ye inei igbei Jesu nau fei gigi a ya s̄ua ilaalui ile na do ine ngbo na iri ile, a ya jirima na, nò a ya tã s̄òlu si ice jiida fei ku ce. ² Sõ na a màà ya fò laalò ine gò, nò a màà ya de anui ine gò, amma a ya cea ine fei jiida nò a nyisi ine na daa didõ. ³ Í s̄ia ka ce bεεbe domi tako wo awa mà à yei bei ine na iyi à gbe. A kù ne yaase, a ci ya ka jirima Ilaaã, à ya ka maa ce kurara. Kòðei andunya baa yooma fei do faayi ηai à waa neò wa. À waa ce kuwεε nwa do inò s̄ami do bine. Nò à cé nje. ⁴ Amma waati iyi Ilaaã woo faaba nwa í nyisi jiida ku jeε do bei í bi amanε na, ⁵ í faaba wa. Waati bεεbei Hundee iyi í da nwa si í bí wa ise gbeejisia nò í mu nwa kuwεε titõ. Kù faaba wa si na iyi í jò à ce ice jiida, amma si na iyi í jò í ce araare nwai. ⁶ Ilaaã í mu nwa Hundee do inò akã na saabui Jesu Kirisi woo faaba nwa, ⁷ ku ba ka na ka je ine dee dee si wajui Ilaaã na didõe nò ka je tubui kuwεε hai tã iyi à waa cò kpāae. ⁸ Ideu í ne naane. N bi i fò ideu i sisi ku ba ine na iyi à dasi Ilaaã naane a ce kookaai a ceò ice jiida. Ideu ide jiidai nò í ne aranfãani bi ine na. ⁹ Amma i ya feò kudedei ide hai ne yaase na ku ce, nò i màà ya de irii

bala nwa na kù mà, nò i màà ya maa ce kakò hai tã si gãmei wooda. Iyi be fei ngbei, kù ne aranfãani kãma. ¹⁰ Ine iyi wa fεεfe ine na, s̄ò bei ise gbeeji i bei i nya lafεε ikã. ¹¹ Awò takae ì mà iyi amanε dimi bεεbe í yaai hai si kpāa jiida, wa ce dulum nò kookoosue í jò à ye taalee.

Idei ankãanyi

¹² Wee an na n be Aatemasi walakò Tisiki wa bi tεε. Waati iyi ine akã nηa á na ku to wa, ce kookaai i naa i bam Nikopolisi, domi bei ñ bi n maa n wa sukui tütü. ¹³ Mua Zenasi woo mà woodau do Apolo bukaatai mii iyi à bi fei si isεene nηau, ku ba ngògò ku màà gaizia na. ¹⁴ Í s̄ia ine nwa nau mà a hanya si ice jiida ku ce, ku ba a ba bukaatai mii iyi à bi nò a màà je kuwεε nηa ngbe ngbe.

¹⁵ Ine na iyi à wa bi tom ihε fei à ceε fò. Ce ine na iyi à bi wa si kpāai naane ku dasi fò.

Didõi Ilaaã ku wa si inε fei.

Tia iyi Pᵋlu í kᵋa Filemᵋᵋ

Pᵋlu í ce Filemᵋᵋ fᵋᵋ

¹ Amu Pᵋlu iyi ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, amu do Timᵋtee ine nwa à ceε tiau ihḗ wai Filemᵋᵋ, awᵋ baakᵋᵋ nwa do minjisia nwa si icεu. ² Nᵋ à ce inei igbei Jesu ᵋa iyi à ya tᵋtᵋᵋ kpasḗeu fᵋᵋ do wecī nwa Apia, do Aasipu, ᵋᵋᵋ iyi wa ba wa ku jabu. ³ Ilaaᵋ Baa nwa do Lafḗε Jesu Kirisi a mu ᵋᵋε didᵋᵋ do laakai ku sū.

Kubii Filemᵋᵋ do naane ku dasi

⁴ Waati iyi ñ wa n ce kutᵋᵋ fei ñ ya n ye gigiei nᵋ ñ ya n saabu Aᵋ Lafḗεm na irie, ⁵ domi ñ wa n gbᵋ baau naaneε iyi ñ dasi Lafḗε Jesu do bei ñ bi woo dasi Jesu naaneε ᵋa fei. ⁶ Ñ wa n tᵋᵋ Ilaaᵋ ku jᵋ anu akā iyi awae ᵋa à ne na naaneε ku dasi ku jᵋ i mà mii jiida iyi à ne si kpāai Kirisi fei. ⁷ Baakᵋᵋm, kubieᵋ í muum gbugbā ntᵋ ntᵋ do inᵋ didᵋᵋ nla nla, domi ñ waa tū inᵋi inei Ilaaᵋ ᵋa.

Pᵋlu wa tᵋᵋa Onezimu suuru

⁸ Na ᵋᵋᵋ, baa do iyi ñ ne kpāa na irii Kirisi iyi an tilasie i ce iyi í sīa, ⁹ do ᵋᵋᵋ fei, na kubii í jᵋ ñ wa n tᵋᵋε suuru. Amu Pᵋlu, amu iyi ñ je mᵋkᵋ ngbo, nᵋ wee nsei ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, ¹⁰ ñ wa n tᵋᵋε suuru na irii Onezimu, ᵋᵋᵋ iyi í je bei amam iyi ñ bí si kpāai naaneε ku dasi si ile piisᵋᵋ ihḗ. ¹¹ Tako wo kù sobie jiida, amma nsei í je sobi nla nla bi tεε do bi tom.

¹² Nsei ñ bᵋᵋ wai bi tεε, ᵋᵋᵋ iyi ñ bi bei arai amu takam. ¹³ Ñ bi ku wa kᵋkᵋm nii wo ku sobim si agbeḗ si waati iyi ñ wa piisᵋᵋ ihḗ na laabaau jiida. ¹⁴ Amma n kù bi n ce ngᵋᵋᵋ bii kù yeε, domi n kù bi i sobim do tilasi, bii kù je do idᵋᵋbie.

¹⁵ Á yᵋkᵋ ku je inḗᵋ Onezimu ñ feeεe ᵋᵋε ᵋai wo si waati keekeu ku ba i naa i nᵋᵋ do aᵋᵋ fei. ¹⁶ Kaa nyi wa bi tεε baa bei aru ᵋᵋᵋ akā má, amma í re aru. Á nyi wai bei baakᵋᵋ jiidaε. Ñ ne kubieε ntᵋ ntᵋ, nᵋ í sīa titeε ku re, domi kù je

aruε ᵋᵋᵋ akā, í je baakᵋᵋε si kpāai Kirisi má.

¹⁷ Na ᵋᵋᵋ, bii ñ waa kam bei kpaasie, gba ᵋᵋᵋ mᵋ bei aa gba amu takam. ¹⁸ Bii ñ rarae, walakᵋ bii wa mu gbeseε, sindoe si irim. ¹⁹ Wee, ñ wa n kᵋ iyi ihḗ do awᵋi amu takam, amu Pᵋlu, an sāae fei ndεε. Baa bii n kù fᵋᵋ, awᵋ takae ñ mà iyi ñ waa mu gbesem na kuwεεε iyi ñ ba. ²⁰ Na ᵋᵋᵋ, awᵋ inεm, ñ wa n tᵋᵋε i ceem didᵋᵋ be na irii Lafḗε. Tū inᵋm si kpāai Kirisi.

²¹ Ñ ceε tiau ihḗ wai si na iyi í jᵋ ñ wa n naaneε iyi aa jirima ide iyi ñ wa n fᵋᵋ, nᵋ ñ mà kam kam aa ce ku re baa iyi ñ wa n tᵋᵋε. ²² Mii akāi í gbe, ceem sᵋlui ile bii an naa n wa, domi ñ wa n cᵋ kpāa iyi Ilaaᵋ á na ku sindoom wa bi tu ᵋᵋε má na saabui kutᵋᵋ ᵋᵋε.

Sukudᵋ ku tᵋᵋ

²³ Epafaasi, awaᵋ inε iyi a wa ile piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, í ni n ceε fᵋᵋ. ²⁴ Beεbe mᵋi woo bam icε ku ce ᵋᵋ, Maaku do Aritaaki do Demasi do Luku, aᵋᵋ fei à ceε fᵋᵋ.

²⁵ Didᵋi Lafḗε Jesu Kirisi ku wa si ᵋᵋε.

Tia iyi à kɔa inɛi Ebeɛ ɲa

Ilaaɔ́ í jò Amai nɲu takæ í ba wa ide ku fɔ

¹ Tako bala nwa ɲa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gɛlɛi waliie ɲa ise fɛɛfɛlo si kpāa ikā ikā. ² Amma si waatii ankāanyiu ihē awa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gɛlɛi Amae takæ. Amaui Ilaaɔ́ í cica ku je woo je tubui mii fei, nɲu iyi aɲaɔ̀ à taka andunya. ³ Amboe iyi Ilaaɔ́ í ne fei, si Amaei aa ka yɔɔ. Amau í jò Ilaaɔ́ takæ dee dee, í nɔ wa mu mii fei do gbugbāi ide. Waati iyi í ce ice iyi á kpa ide i dulum dii inɛ ɲa í tã, ɲɔi í koo í buba lele si awɔ nɲei Ilaaɔ́ ilu gbugbā fei.

Amai Ilaaɔ́ í re amaleka ɲa

⁴ Si bei Ilaaɔ́ í na Amaeu iri iyi í re ti amaleka ɲa, beɛbe mɔi Amau takæ í re amaleka ɲa. ⁵ Do ntɔ, Ilaaɔ́ kù sɔ́ inɛ akāi amaleka ɲau ku ni, Awɔi ì je Amam. Hai nnyi ì je baæ. Kù nɔ kù je amaleka gɔi wa fāa iyi í ni, An je baæ, nɔ nɲu mɔ ku je amam.

⁶ Amma waati iyi Ilaaɔ́ í be ama yemmae wa si andunya í ni, Amalekam ɲa fei a gulea.

⁷ Ide iyi Ilaaɔ́ í fɔ na irii amaleka ɲau wee. Í ni,

N̄ ce amalekam ɲai bei fufu,
Woo ce icem ɲau mɔ bei amei ina.

⁸ Amma Amaei wa fāa iyi í ni,
Awɔi ì je Ilaaɔ́. N̄ jile bommae hee do aɲɔ fei.

Dee dee ku jei í je akpai bommae.

⁹ Ì bi jiida nɔ ì cé laalɔ.

Na ɲɔi í ce amu Ilaaɔ́ ñ cicae, awɔ Ilaaɔ́.
N̄ nɔ ñ muue inɔ didɔ nɔ ñ jò beɛɛɛ í re ti kpaasi ɲa.

¹⁰ Nɔ í sɔ́ má í ni,
Awɔ Lafɛɛ, hai sinte awɔi ì jile icui ile.
Do awɔɛi ì ceò lele.

¹¹ Fei ndɛɛ á ce nfe amma awɔi aa weɛ.
Lele do ile fei á gboi bei ibɔ.

¹² Awɔi aa taabu ɲa bei jine.
Aa nɔ a maa kpaasi bei à ya kpaasi ibɔ.
Amma awɔ i kaa kpaasi, nɔ kuweɛɛ kàa kpa iri.

¹³ Ilaaɔ́ kù nɔ kù sɔ́ amalekae gɔ kù ni,
Buba awɔ nɲem hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ.

¹⁴ Debei, mii amaleka ɲa à je. À je hunde ɲa iyi à waa cea Ilaaɔ́ ice, aɲai í ya be a koo a sobi inɛ ɲa iyi aa ba faaba.

2

Idei faaba

¹ Na nɲu, í sɔ́a ka mu ide iyi à gbɔ dim dim ku ba ka maà nyɔɔ, ² domi baa ide iyi amaleka ɲa à naaɔ̀ wa í ne gbugbā hee inɛ iyi kù saaluɛ walakɔ kù jirimæ fei í ba ijuukpā iyi í jɔ. ³ Debei, beirei aa ka ce ka yɔkɔ ka saa ijuukpā bii à waa ceìò ide i faaba iyi í to beɛbe. Lafɛɛ takæ í tako í sisi ide i faabau, nɔ si anyie inɛ ɲa iyi à gbɔ̀ à sɔ́ wa à ni ideu ntai. ⁴ Nɔ Ilaaɔ́ í ce maamaake ikā ikā fei ku ba gbugbāi seeda ɲau ku kɔ̀si. Nɔ í cea inɛ ɲa amua ikā ikāi Hundee si bei í bi.

Woo faaba inɛ ɲa

⁵ Ntɔ ntɔ, andunya iyi á na ku naa iyi à waa fāau, kù je amaleka ɲai Ilaaɔ́ í jile a je inɛ ngboe. ⁶ Amma inɛ gɔ í kɔ bii gɔ í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ í ni,
Mii amanɛ í je hee ì waa ce lasabuɛ.
Yooi í je amanɛ hee i maa gbɔaa.

⁷ Si waati keeke gɔ ì coo inɛ iyi kù to amaleka ɲa.

Ì muaa amboe nɔ ì jò í ne jirima nla nla.

⁸ Ì muaa gbugbā si mii fei.

Ntɔi, iyi à ni Ilaaɔ́ í naa gbugbā si mii fei, nkāma kù weɛ iyi kaa sūaa iri ile.

Amma a kù ye bii mii fei í sūaa iri ile titã. ⁹ Do nɲu fei Jesu nɲu iyi à kaye wo, nsei à waa yɔɔ do amboe do jirima nla nla na wahala iyi í ye í kuò. Ntɔi, didɔi Ilaaɔ́ í tako í jò kù to amaleka ɲa si waati keeke gɔ. Ilaaɔ́ í ce beɛbei ku ba ku ye wahala ku kuò na irii inɛ fei.

¹⁰ Do ntɔ, Ilaaɔ́, nɲu iyi í taka mii fei nɔ wa mu fei ndɛɛ, í yɔɔ iyi í sɔ́a Jesu ku ye ijuukpā ku ba ku je amanɛ iyi í kɔ̀ nɔ ku gbā amanɛ nkpɔ nkpɔ ku naaɔ̀ ɲa wa si amboeɛ, domi Jesu í je icui faaba ɲa.

¹¹ Jesu iyi í we inɛ ɲa hai si dulum du ɲa, nɲu do inɛ ɲa iyi í we ɲau à je amai baa akā. Na nɲu, kù ce anyɔi ku kpe ɲa ifɔe ɲa ¹² tenɲi bii í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ í ni,

An sisia ifəm ɲa ideɛ.
 An saabuɛ si aninii inɛ ɲa iyi à tətəw.
 13 Nɔ́ í ni má,
 An dasi Ilaaɔ́ naanɛm.
 Si anyie má nɔ́ í ni,
 Amu wee do inɛ ɲa iyi Ilaaɔ́ í muum.

14 Si bei inɛ ɲau à nɛ ara do nje, Jesu takæ í na í so ara bei aɲa mɔ́. Í ce beɛbei ku ba na saabui ikuɛ ku kpa gbugbãi Seetam, ɲɲu iyi í nɛ gbugbãi iku wo,
 15 nɔ́ ku ya inɛ ɲa iyi à jɛ bei aru ɲa si kuwɛɛ ɲa fei na njoɪ iku. 16 Ntɔ́ ntɔ́, kù jɛ amaleka ɲai í naa ku sobi, tɔ́kui Aburhamu ɲai í naa ku sobi. 17 Na ɲɲu, kù nɛ bei á ce iyi kù jɔ́ ifɔɛ ɲa si mii fei ku ba ku na ku jɛ woo wee nla iyi í nɛ araare nɔ́ ku jɛ ilu naanɛ si icɛi Ilaaɔ́, nɔ́ ku sã gbesei dulum dii inɛ ɲa.
 18 Do yaase beɛbe á yɔ́kɔ́ ku sobi inɛ ɲa iyi à wa si kulɛɛ, domi ɲɲu takæ í yɛ ijuukpã si kulɛɛ.

3

Jesu í re Moizi

1 Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ì jɛ ti Ilaaɔ́, inɛ iyi í kpe do woo dasi Jesu naanɛ ɲa iyi à gbe ku ba i bɔ́ lelei Aɔ́ ɲa, i jɔ́ í cɔ́ Jesu, ɲɲu iyi Ilaaɔ́ í be wa ku jɛ woo wee nla si kpãai naanɛ ku dasi iyi à waa sisi. 2 Bei Moizi í tako í jɛ ilu naanɛ si icɛɛ iyi í cea inɛi Izireli ɲa fei, beɛbe mɔ́i Jesu takæ í nɛ naanɛ si wajui Ilaaɔ́, ɲɲu iyi í jilɔ́ si icɛu.
 3 Inɛ iyi í ma ile í nɛ beɛrɛ í re ileu takæ. Beɛbe mɔ́i Jesu í nɛ amboe nla nla iyi í re ti Moizi. 4 Ntɔ́i, ile iyi ì yɛ fei amanɛi í maɔ́, amma Ilaaɔ́i í jɛ inɛ iyi í ma mii fei. 5 Si icɛ iyi Moizi í cea inɛi Izireli ɲa fei, í yɛ bei amaacɛ ilu naanɛ si kpasɛi Ilaaɔ́ kù jɛ nwa sɛɛdai mii iyi á na ku ce. 6 Amma Kirisi nje amai kpasɛ ilu naanɛi iyi Ilaaɔ́ í ce inɛ ngboi kpasɛɛu. Inɛi kpasɛɛ ɲau mɔ́, awai bii à waa leekɪ si naanɛ dim dim do si kpãa ku cɔ́ iyi à waa tɔ́wɔ́ fufu.

Kusɪmi iyi Ilaaɔ́ í jilea inɛɛ ɲa

7 Na ɲɲu, i sotɪ i gbɔ́ ide iyi Hundei Ilaaɔ́ í fɔ́ í ni,
 Bii ì waa gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nnyi ɲa,
 8 I maà lele idɔ́ ɲɲɛ má bei si ajɔ́ iyi ì kɔ́sɪɛ ɲa,

Si waati iyi ì cɔ́ laakaiɛ ɲa si gɔ́buɔ́.
 9 Nɔ́i Ilaaɔ́ í ni,
 Tengi bei bala ɲɲɛ ɲa à kɔ́sim à dede idɔ́kɔ́m,
 Baa do iyi à yɛ mii iyi ì ce hee adɔ́ ciiji.
 10 Na ɲɔ́i í jɔ́ ì ce idɔ́kɔ́ do aɲa.
 Nɔ́ ì yɛ idɔ́ ɲɲa í ya sindai ajɔ́ fei hai bi tom.

A kù mà kpãam.

11 Si idɔ́kɔ́m ì ceekpe ì ni,
 A kaa lɔ́si bi kusɪmi iyi ì ce ɲa sɔ́luɛu ajɔ́ kãma.

12 Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, i ce laakai, i maà jɔ́ inɛ gɔ́ ɲɲɛ ku nɛ idɔ́ laalɔ́ hai dasi naanɛ, iyi á jɔ́ ku sinda hai bi Ilaaɔ́, ɲɲu iyi í wɛɛ. 13 Amma si na iyi í jɔ́ Ilaaɔ́ í mu nwa ajɔ́ nnyi, nɔ́ ala kù jɛ tu wa, í sɪa i ya maa mua nje gbugbã ajɔ́ fei ɲa ku ba inɛ gɔ́ ɲɲɛ ku maà jɔ́ dulum ku dɪ ijuɛ hee ku le idɔ́ɛ. 14 Ntɔ́i, à nɛ ikpɛ si kuwɛɛi Kirisi bii à waa leekɪ dim dim si naanɛ ku dasi iyi à nɛ hai sinte hee kɔ́ɔɛ.

15 Na ɲɔ́i í jɔ́ à ni,

Bii ì waa gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nnyi ɲa,
 I maà lele idɔ́ ɲɲɛ má bei si ajɔ́ iyi ì kɔ́sɪɛ ɲa,

16 Yoo ɲai à gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nɔ́ à kɔ́sɪɛ bii kù jɛ inɛ ɲa iyi Moizi í gbã hai ilei Ezibitiu fei. 17 Mà yoo ɲai Ilaaɔ́ wa ce idɔ́kɔ́ hee zakai adɔ́ ciiji bii kù jɛ do inɛ ɲa iyi à ce dulum nɔ́ à cuku à ku si gbabuau. 18 Si waati iyi Ilaaɔ́ í ceekpe í ni, a kaa lɔ́si bi kusɪmi iyi ɲɲu í ce ɲa sɔ́luɛu, yoo ɲai wa fãa bii kù jɛ inɛ ɲa iyi a kù jirima ideɛ. 19 Beɛbe mɔ́i, à yɛ iyi a kù yɔ́kɔ́ a kù lɔ́si bi kusɪmiu si na iyi í jɔ́ a kù dasi naanɛ.

4

1 Kuwãi Ilaaɔ́ iyi í ni aa ka lɔ́si bi kusɪmiu í wɛɛ baa nnyi. Na ɲɲu, i ce laakai ku ba inɛ gɔ́ ɲɲɛ ɲa a maà na a to wa do ankãanyi nɔ́ a ba wee aɲa a kaa ba a lɔ́ bi kusɪmiu. 2 À waazo nwa laabaau jüida si bei à cea inɛ ɲa iyi à tako à wa si gbabuau. À gbɔ́ ideu amma kù ce ɲa aranfãani kãma domi si waati iyi à gbɔ́, a kù dasi naanɛ.
 3 Awa iyi à dasi naanɛ aa ka lɔ́si bi kusɪmiu, bi kusɪmi iyi Ilaaɔ́ í fɔ́ ideɛ í ni,

Si idɔ̀kɔ̀m n̄ ceekpe n̄ ni,
A kaa l̄si bi kus̄imi iyi n̄ ce n̄ja
sɔ̀luɛu.

Í fɔ̀ bɛɛbɛ baa do iyi í ce sɔ̀lui kus̄imiu
tã hai waati iyi í taka andunya. ⁴ Do
ntɔ̀i, bii gɔ̀ à fɔ̀ idei ajɔ̀ mɛɛjesiau à ni,
Ilaaɔ̀ í kpa irii icɛɛ fei nɔ̀ í s̄imi si ajɔ̀
mɛɛjesia.

⁵ Do n̄ju fei Ilaaɔ̀ í fɔ̀ ide iyi à tako à ka
wau wo iyi í ni,

A kaa lɔ̀ si bi kus̄imi iyi n̄ ce n̄ja
sɔ̀luɛu ajɔ̀ kãma.

⁶ Inɛ gɔ̀ n̄a aa na a lɔ̀ si bi kus̄imiu.
Amma inɛ sinte n̄a iyi à gbɔ̀ laabaau
jiidau a kù l̄si na ide hai jirima n̄ju.

⁷ Na n̄ju, nsei Ilaaɔ̀ í jilɛ ajɔ̀ má, nɔ̀
ajɔ̀ui nnyi. Ideu í cei bei Ilaaɔ̀ í jɔ̀ à na
à gbɔ̀ hai si gelei Davidi si anyii ad̄
nkpɔ̀ nkpɔ̀. Ideu í ni,

Bii ì gbɔ̀ ide ku fɔ̀i Ilaaɔ̀ nnyi n̄a,
I maà ti í lele idɔ̀ n̄je.

⁸ Ntɔ̀i, bii í je si kus̄imiu bei Zozue
í bɔ̀d inɛ n̄au wo, Ilaaɔ̀ kaa fɔ̀ idei
ajɔ̀i kus̄imi mmu gɔ̀ iyi á na ku naa.

⁹ Bɛɛbei kus̄imi í wɛɛ má iyi í je ti inɛi
Ilaaɔ̀ n̄a bei Ilaaɔ̀ takɛ í s̄imi si ajɔ̀
mɛɛjesiau. ¹⁰ Inɛ iyi í l̄si bi kus̄imi iyi
Ilaaɔ̀ í ce sɔ̀luɛu, í kpa irii icɛɛi si bei
Ilaaɔ̀ mɔ̀ í kpa irii tɛɛ. ¹¹ Na n̄ju, ka ce
kookaai ka l̄si bi kus̄imiu. Kãma nwa
ku maà je hai gbɔ̀ ide bei inɛ n̄ju. Bii
kù je bɛɛbɛ aa ka na ka cuku ka kua bi
kus̄imiu.

¹² Idei Ilaaɔ̀i í je kuwɛɛ, í nɔ̀ í nɛ
gbugbã. Í d̄ɔ̀ anu í re taakuba ilu andɛ
minji. Í nɛ gbugbã iyi á yɔ̀kɔ̀ ku lɔ̀d hee
lelei idɔ̀ ku fɛɛfɛ idɔ̀i amanɛ do lasabue,
ikɔ̀i ara mɔ̀ do lompi. Nɔ̀ á wuse idɔ̀bii
amanɛ do lasabue. * ¹³ Nkãma kù wɛɛ
iyi wa manjia Ilaaɔ̀ woo taka. Fei ndɛɛ
í c̄i wa jilei si wajue. Nɔ̀ n̄ju awa fei aa
ka tusea kuwɛɛ nwa.

Jesui í je woo wee nlau

¹⁴ Do ntɔ̀i à nɛ woo wee nla iyi í bɔ̀
lelei Aɔ̀ í to hee bi Ilaaɔ̀ takɛ. N̄ju í je
Jesu amaɛ. Na n̄ju, ka leek̄i dim dim si
naane iyi à dasi, ¹⁵ domi woo wee nla
iyi à n̄u á yɔ̀kɔ̀ ku ce araarei gbugbã
hai nɛ nwa si na iyi í jɔ̀ à lelɛɛ ku ceɔ̀
laalɔ̀ si mii fei bei awa mɔ̀, amma kù

ce dulum. ¹⁶ Kitãi bommai Ilaaɔ̀i í je
tengi bii aa ka ba did̄ɔ̀. Na n̄ju, ka sɛkɛɛ
si kitãu si kutɔ̀ nwa do idɔ̀ ku buba,
ku ba ku ce araare nwa nɔ̀ ku mu nwa
did̄ɔ̀ iyi á sobi wa si waati iyi í jɔ̀.

5

¹ Woo wee nla iyi à ya so hai si inɔ̀i
amanɛ n̄a fei, à ya sooi ku cea Ilaaɔ̀
icɛ na iri n̄ja ku ba ku ya kooa Ilaaɔ̀
amua n̄ja n̄a nɔ̀ ku ce kuwee n̄a na irii
dulum du n̄a. ² Á yɔ̀kɔ̀ ku ce suuru do
inɛ n̄a iyi a kù mà ngɔ̀gɔ̀ do inɛ n̄a iyi à
yaa hai si kpãa, si na iyi í jɔ̀ n̄ju takɛ
mɔ̀ kù kɔ̀. ³ Na n̄ju í jɔ̀, kù nɛ bei á ce
iyi kù ce kuwee na irii dulum dii n̄ju
takɛ bei wa ce na irii inɛ n̄a. ⁴ Inɛ gɔ̀
kaa yɔ̀kɔ̀ ku so araɛ ku ni n̄ju í je woo
wee nlau, bii kù je Ilaaɔ̀i í kpoo bei í
kpe Arɔ̀ɔ̀ wo.

⁵ Bɛɛbɛ m̄ai baa Kirisi takɛ kù so
araɛ lele kù ni n̄ju í je woo wee nlau.
Ilaaɔ̀i í cicɛɛ, n̄ju iyi í s̄ɔ̀ í ni,
Awɔ̀i ì je Amam.

Hai nnyi n̄ je Baaɛ.

⁶ Bii gɔ̀ à kɔ̀ ide iyi í s̄ɔ̀ má í ni,
Awɔ̀i aa je woo wee do ajɔ̀ fei bei
Mɛɛkizedeki.

⁷ Si waati iyi Jesu í wa si andunya
í ya ce kutɔ̀ do anu ku d̄ɔ̀ nla nla do
cikãaju. Í tɔ̀ sobii Ilaaɔ̀, n̄ju iyi á yɔ̀kɔ̀
ku nyaa hai si awɔ̀i iku, nɔ̀ í gbɔ̀a si na
iyi í jɔ̀ í s̄ɔ̀aa iri ilɛ. ⁸ Do iyi í je Ama
Ilaaɔ̀ fei, í kɔ̀kɔ̀ ku jirimɛ si ijuukpã iyi
í yɛ. ⁹ Iyi í kɔ̀ í tã nɔ̀ í baa í jea inɛ n̄a
iyi à waa jirimɛ fei icui faaba iyi ci ya
tã. ¹⁰ Nɔ̀ Ilaaɔ̀ í coo woo wee nlau bei
Mɛɛkizedeki.

Ka maà jɔ̀ naane ku dasi nwa

¹¹ Mii nkpɔ̀ í wɛɛ iyi aa ka yɔ̀kɔ̀ ka fɔ̀
si gãmɛi ideu ihɛ, amma á gaabu a sisi
n̄je yaaseɛ domi ì baa ì je inɛ n̄a iyi a ci
ya gbɔ̀ yaasei ide n̄ya n̄ya n̄a. ¹² Waati
í to bebei bii í jɔ̀ inɛ mɔ̀ i kɔ̀ inɛ gɔ̀ n̄a
mɔ̀ si ideu, nɔ̀ do n̄ju fei, ì kɔ̀ ì waa nɛ
bukaatai inɛ iyi á kɔ̀ nɛ si mii sinte n̄a
si idei Ilaaɔ̀. Inɛ iyi ì to í je ije kili nla
nɔ̀ ì nyi ì waa nɛ bukaatai amɔ̀ má n̄a.
¹³ Inɛ iyi wa m̄m̄o fei amai, kaa yɔ̀kɔ̀
ku w̄a jiida do laalɔ̀. ¹⁴ Amma ije kili,

* **4:12** Idei Ilaaɔ̀ í je kuwɛɛ tia nwo n̄ju à ni, “Idei Ilaaɔ̀ í wɛɛ njaawɛ”.

ijei inɛ ngbo ɲai, aɲa iyi à mà jiiida do laalɔ ku wūa si na iyi í jò à nɛ dɔɔnɛɛ.

6

¹ Na nɲu, ka jò ide sinte ɲau si gāmei Kirisi nɔ ka bɔ waju ka jɛ inɛ ɲa iyi à jia. A kaa ka jilɛ icui ideu ku kɔsi má. Ideui í jɛ idei idɔ ku kpaasi hai si kookoosui nfe ku ce, do idei naane ku dasi si Ilaaɔ, ² do idei ikɔi inyi ku dasi ikā ikā, do idei awɔ ku lea inɛ ɲa si iri, do idei kujji iku ɲa, do ide iyi Ilaaɔ á jilɛ hee do ajɔ fei si kiitiu. ³ Kookaaii waju ku bɔi aa ka ce bii Ilaaɔ í bi.

⁴ Inɛ ɲa iyi à ba inya kumái Ilaaɔ tã, nɔ à tie amuai lele, nɔ à ba ikpɛ si Hundei Ilaaɔ, ⁵ nɔ à yɔɔ iyi idei Ilaaɔ í sɪa, nɔ à mà gbugbāi kuweɛi ala, ⁶ bii à sinda à toa idei Ilaaɔ anyi, a kaa yɔkɔ a sinda idɔ má, domi à sɪsɪ à waa kpakpa Amai Ilaaɔ si jii ku gaauu má nɔ à waa dasiɛ anyɔ si bantuma.

⁷ Ntɔ ntɔ, ilɛ á yɔkɔ ku mɔ inyii ijɪ nɔ amaaɲe iyi á cea woo logoo ɲa aranfaani á fita. Bii ilɛu í ce beɛbe, á ba kuweɛi Ilaaɔ. ⁸ Amma bii agū do agū fūfū ɲai à fita si, ilɛu kù ce nceɛi. Bii í kɔɔsi Ilaaɔ á ceekpeɛ, si anyiɛ nɔ ku joo.

⁹ Inɛ baakɔɔ nwa ɲa, baa do iyi à waa fɔ beɛbe, à waa naane ɲɛ. À mà iyi ì wa si kpāai faaba ɲa. ¹⁰ Ilaaɔ í jɛ inɛ dee dee, kaa gbeɲe icɛ nɲɛ do kubi iyi ì nyisi na iriɛ ɲa, si bei ì gbɔa inɛɛ ɲa wo ɲa, nɔ ì waa gbɔ nɲa baa nsei ɲa. ¹¹ Amma à bi inɛ baa yooma nɲɛ fei ku hanya do iju nkpa ku leekɪ si ideu hee kɔɔɛ ku ba mii iyi ì waa cɔ kpāae ɲau ku ce mam mam. ¹² A kù bi i na i ce ika ɲa, amma i sisi inɛ ɲa iyi à dasi naane nɔ à temua à waa jɛd tubu iyi Ilaaɔ í wā ɲa dou.

Ide iyi Ilaaɔ í wā kù nɛ sika

¹³ Waati iyi Ilaaɔ í cea Aburhamu kuwā í gbasi do irii nɲu takae si na iyi í jò inɛ gɔ kù weɛ iyi í roo má, ¹⁴ í ni, an weɛ do ntɔ, nɔ n jò dimiɛ ku kpɔ. ¹⁵ Si beɛbei Aburhamu wa temuaɔ nɔ í ba mii iyi Ilaaɔ í wā do. ¹⁶ Bii inɛ ɲa à waa gbasi ide, à ya cooi do irii inɛ iyi í re ɲa, nɔ kugbasu ku jò a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi nɔ ku kpa irii kakɔ fei. ¹⁷ Beɛbei, inɛ ɲa iyi Ilaaɔ í cea kuwāu, í

bi ku nyisi ɲa mam mam iyi idei nɲu kù nɛ gele ku kɔbia. Na ɲai í jò í gbasi ku ba a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi. ¹⁸ Na nɲu, idei kuwā do kugbasi, aɲa minjii à weɛ iyi kaa kpaasi, nɔ si ide minji ɲau be Ilaaɔ kaa yɔkɔ ku sɔ ibo. Si ide minji ɲau bei Ilaaɔ wa mu nwa gbugbā ntɔ ntɔ, awa iyi à waa leekɪ si kpāa ku cɔ iyi í jilɛ nwa nɔ à ba bi ku manji nwa siɛ. ¹⁹ Kpāa ku cɔu wa mu idɔ nwai dim dim bei isɔi akɔi inyi í ya gɛɛ akɔu. Isɔ iyi à nɛu wa soi dim dim do anyii ridoo bi ku wai Ilaaɔ lele. ²⁰ Tengi bei Jesu í cua nwa í lɔ na iri nwa domi í baa í jɛ woo wee nla do ajɔ fei bei Mɛekizedeki.

7

Mɛekizedeki í jɛ ilaalu nɔ í jɛ woo wee má

¹ Mɛekizedekii í jɛ ilaalui Salemu do woo weɛi Ilaaɔ ilu gbugbā fei. Si waati iyi Aburhamu í jɛ amanlu ɲa igū wa baa, ɲai Mɛekizedeki í bɔ ku kɔo ku weeaa. ² Mii iyi Aburhamu í ba wa fei, í naa í ce ikpɛɛ, si mɛɛwa fei í nya akā í na Mɛekizedeki. Yaasei irii Mɛekizedekiui í jɛ ilaalu iyi í jɛ dee dee. Si anyii nɲu, í jɛ ilaalui Salemu, waatɔ ilaalui laakai ku sū. ³ Inɛ gɔ kù mà baae walakɔ iyeɛ walakɔ balae gɔ. A kù ce faajii kubíɛ hee má jɛ faajii ikuɛ. Si beɛbe í jɔ Amai Ilaaɔ, nɔ í jɛ woo wee do ajɔ fei.

⁴ I cɔ zaka bei kulai mɔkɔu í to, nɲu iyi si waati iyi Aburhamu bala nla nwa í jɛ igū, mii ɲa iyi í ba wa, si mɛɛwa fei í nya akā í náa. ⁵ Si inɔi inɛi Levi ɲa, inɛ ɲa iyi à jɛ woo wee ɲau, wooda nwa í na ɲa kpāa, si mɛɛwa fei inɛi Izireli ɲa a nya akā a na ɲa. Do nɲu fei, à jɛ nyaanze akā, aɲa fei tɔkui Aburhamu ɲai. ⁶ Mɛekizedeki í weea Aburhamu iyi Ilaaɔ í cea kuwāu, nɔ baa do iyi Mɛekizedeki kù jɛ dimii Levi, do nɲu fei, Aburhamu í náa ikpɛu. ⁷ Kù nɛ sika gɔ, inɛ iyi í re nɲui í ya weea kpaasi. ⁸ Inɛi Levi ɲa, aɲa iyi inɛ ɲa à ya na akā si mɛɛwau fei, amane ɲai iyi à ya ku, amma Mɛekizedeki í weɛ, si bei kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ. ⁹ Nsei, si waati iyi Aburhamu í náa zakaa,

í yei bei Levi takae mɔ́ í náa, n̄ɲu iyi amaε ɲa à waa ba zakaau, ¹⁰ domi baa do iyi a kù bí Levi waati beεbe, í ye bei í wa si arai balae waati iyi balaeu í ko Mεekizedeki.

¹¹ Wooda iyi Ilaađ í na inei Izireli ɲa, kpāai kuweei inei Levi ɲai í je icue. Nsei, bii í je kpāai kuweeu be á yɔkɔ ku jò inε ɲa a kō mam mam, a kaa ne bukaatai woo wee mmu gɔ́ ku naa má bei Mεekizedeki, inε iyi kù je dimii Arɔ̄, ¹² domi bii à kpaasi kpāai kuwee beεbe, tilasi í gbe a kpaasi wooda mɔ́. ¹³ Ntɔi, Lafēε nwa iyi ideu wa fāau, í je inei dimi mmu gɔ́, nɔ́ si dimiu inε kāmá kù ce icεi kuwee. ¹⁴ Ntɔ ntɔ, à mà iyi à buui si dimii Zuda. Moizi kù nɔ́ kù fɔ́ idei inε kāmá si gāmei dimiu iyi á na ku je woo wee.

Woo wee gɔ́ iyi í ye bei Mεekizedeki

¹⁵ Yaasei ideu í fita sāa sāa ši bei à ye woo wee mmu gɔ́ í fita iyi í ye bei Mεekizedeki. ¹⁶ A kù coo woo wee si na iyi í jò à buu si dimii woo wee ɲa, amma do gbugbāi kuwee iyi ci ya tāi. ¹⁷ Do ntɔi, kukɔi idei Ilaađ í fɔ́ na iriε í ni, Awai aa je woo wee do ajɔ fei bei Mεekizedeki.

¹⁸⁻¹⁹ Si beεbei à kpa wooda nwou nɔ́ à naaɔ kpāa ku cɔ́ iyi í roo wa, nɔ́ do saabuei à waa sekeε si Ilaađ. À kpa wooda nwoi si na iyi í jò kù ne gbugbā nɔ́ kù ne aranfāani. Ntɔ ntɔ, wooda kù jò nkāmá kù kō mam mam.

²⁰ Ilaađ í jilɔ́ woo wee bei Mεekizedeki nɔ́ í gbasi ideu. Inε ihɔ́ ɲa à je woo wee ɲa, kù je do kugbasii Ilaađ. ²¹ Amma do kugbasii Ađ Lafēε í ce Jesu woo wee í ni, Amu Ađ Lafēε n̄ gbasi ideu.

N kaa n nɔ́ n dede si idem má. Aa je woo wee do ajɔ fei.

²² Beεbei Jesu í je nwa bei akaasii akabuu iyi í sīa í re wa.

²³ Tengɪ bii idei Jesu do idei woo wee ɲau í nya ikā wee. Woo wee ɲau à kpɔ́ si na iyi í jò amanε ɲai iyi à ya na à ku, nɔ́ icε ɲa ku leekí. ²⁴ Amma Jesu nje í weei do ajɔ fei, ɲoi í jò inε mmu gɔ́ kaa sāsi agbeε ajɔ kāmá. ²⁵ Na n̄ɲu á yɔkɔ ku faaba inε ɲa iyi à waa sekeε

si Ilaađ do saabue mam mam, domi í weei hee do ajɔ fei ku maa tɔ́ Ilaađ na iri ɲa.

²⁶ Na n̄ɲu, Jesu í je woo wee nla iyi à ne bukaataε. Kuweei n̄ɲu do ti ilu dulum ɲa kù je dimi akā. Í má, kù ce dulum ajɔ kāmá nɔ́ riisi kāmá kù wa siε. À soo í ne hee lelei Ilaađ. ²⁷ Kù ye bei woo wee nla iyi ihɔ́ ɲa, aɲa iyi à ne bukaatai kuwee ajɔ fei, sinte na irii dulum dii aɲa taka ɲa, si anyie ti inε ɲa iyi à gbe. Inε n̄ɲu í ce kuwee akā iyi í to hee do ajɔ fei si waati iyi n̄ɲu takae í na araε. ²⁸ Woo wee nla ɲa iyi à waa ce icε bei woodai Moizi í jilε, a kù kō. Amma woo wee nla iyi Ilaađ í jilε do idei kugbasie iyi í fɔ́ si anyii woodau, n̄ɲui í je Amaε iyi í kō hee do ajɔ fei.

8

Jesu woo wee nla nwa

¹ Nsei, irii ideu wee. Awa à ne woo wee nla dimi beεbe, inε iyi wa buba lele si awɔ́ njei kitāi bommai Ilaađ ilu gbugbā fei. ² Wa ce icεi woo wee nlau si inɔ́ kumái bi ku wai Ađ Lafēε takae, iyi Ađ Lafēε í ce, kù je amanε.

³ À jilε woo wee nla baa yooma fei ku cea Ilaađ amua do kuwee ɲa. Na n̄ɲu, í gbe woo wee nla nwa kù ne ngɔ́ɔ iyi á ceɔ́ kuwee. ⁴ Bii í je í wa si andunya kaa je woo wee, domi woo wee ɲa à weε iyi à waa ce kuwee si bei woodai Moizi wa fɔ́. ⁵ Woo wee ɲau à waa sīsì icεi lele. Icε ɲa í jɔ́ icεi kuwee ntɔ́ iyi wa ce leleu. Beεbe mɔ́i, waati iyi Moizi í tā sɔ́lu ku ce ilei acɔ́, Ilaađ í sɔ́ í ni, jò i coo mam mam ku ye bei n̄ nyisie si antai iri kutau. ⁶ Do yaase bei icεi Jesu í reɔ́ tu ɲa, beεbei akabuu iyi í teese si gāmei Ilaađ do amanε ɲa í ne beεre í re. Akabuuu, kuwā iyi í re do beεreui í je icue.

⁷ Bii akabuu sinteu í kō, kaa ne a kpaasie má. ⁸ Amma Ilaađ í ye taalei inε ɲa waati iyi í ni,

Amu Ađ Lafēε n̄ ni, ajɔ wa naa iyi an đī akabuu titɔ́ do dimii inei Izireli do inei Zuda ɲa.

⁹ Kaa ye bei iyi n̄ đī do bala ɲa ɲa,

Ajɔ iyi n̄ mu awɔ n̄ɲa n̄ fitaɔ n̄a hai ilei
Ezibiti.

A kù leekí do akabuu iyi n̄ d̄i do aɲa.
Na n̄ɲu, n̄ ce si n̄a atafii.

Ideu bei, amu Aɔ Lafɛɛ n̄ fɔ.

¹⁰ Nɔ n̄ ni má, akabuum wee, iyi an d̄i
do dimii in̄ei Izireli n̄a si anyii
ajɔ n̄ɲu.

An dasi woodam si lasabu n̄ɲa.

An kɔɔ si idɔ n̄ɲa.

An jɛ Aɔ Lafɛɛ n̄ɲa nɔ aa jɛ in̄em n̄a.

¹¹ In̄e k̄ama n̄ɲa kaa kó in̄ei ilue si
cio má walakɔ kpaasie ku ba ku
m̄am,

Domi aɲa fei aa m̄am hai ama keeke
hee ku bɔ in̄e ngbo.

¹² An kpa idei kuce laalɔ n̄ɲa. N kaa n
ye gigii dulum du n̄a má.

¹³ Idei akabuu titɔ iyi Ilaaɔ wa fɔui í jò
ti takou kù n̄e aranf̄aani má. Wee mii
iyi wa gbo wa fei, wa bɔ ku kpa irii.

9

Kutɔɔi akabuu sinte do ti lele

¹ Si waatii akabuu sinteu wooda í
wɛɛ si ḡam̄ei kutɔɔ, nɔ ile bi kuwai Ilaaɔ
mɔ í wɛɛ si andunya. ² Ntɔi à gũ ilei
acɔ. Inɔ sinteui à ya kpe ile kumá. Bei
fitila í wa do taabu do p̄ɛɛ iyi à jileɔ
Ilaaɔ. ³ Do wajui acɔ minjisiau * inɔ
mmue gɔ í wa be má iyi à ya kpe ile iyi
í re do kumá. ⁴ Bei bi kuwee iyi à ce
do wura í wa, si antaɛi à ya jo tularɛ.
Be m̄ai kpakoi akabuui Ilaaɔ í wa iyi
à bii do wura. Si inɔ kpakoui, cakai
wura í wa, bii à dasi mana †. Nɔ si inɔ
kpakou m̄ai goloí Arɔɔ iyi Ilaaɔ í jò í da
koko wo í wa, do kuta ku munga anu
si bii à kɔ wooda. ⁵ Si antai kpakoui
amaleka ilu amboe n̄au à wa. Wurai
à yɔ à ceɔ amaleka n̄au. À jò ikpa n̄ɲa
í fũ í bii tengi bii à ya nikā n̄jei kuwee
na dulum. Amma a kaa ka yɔkɔ ka sisi
idei mii n̄au ih̄ɛ fei n̄sei.

⁶ Do yaase beɛbei à jile fei ndɛɛ nɔ
woo wee n̄a à ya lɔ inɔ sinteui ajɔ fei
a maa ce icei kutɔɔ n̄ɲa. ⁷ Amma woo
wee n̄lau n̄ɲu akāi í ya lɔ inɔ minjisiau
adɔ do adɔ gbakā akā do n̄jei m̄ɛɛmu
iyi í ya ceɔ Ilaaɔ kuweeu na dulum

* **9:3** acɔ minjisiau acɔ sinteui í je bi ku lɔ. † **9:4** mana ije iyi Ilaaɔ í sambaa in̄ei Izireli n̄a wa hai lele
waatii iyi à wa gbaɲuu.

dii n̄ɲu takae do iyi in̄e n̄a à ce si kumà
hai mà n̄ɲa. ⁸ Beɛbei Hundei Ilaaɔ wa
nyisi wa iyi kpāa iyi wa bɔ inɔ ntɔ iyi í
re do kumá a kù c̄ɹu titā waatii iyi ile
sinteu í wɛɛ. ⁹ Iyi bei í je n̄wa yaasei mii
iyi wa ce n̄seiu ih̄ɛ, domi wa nyisi wa
iyi amua n̄a do m̄ɛɛmu n̄a iyi à ya ceɔ
Ilaaɔ kuwee n̄au kù to ku jò idɔi in̄e iyi
wa coou kù má mam mam. ¹⁰ Mii n̄au
be fei wa fɔ ideí kuje do kumɔ do ara
ku wie dimi ikā ikā. Woodai ara n̄ɲu
akāi iyi Ilaaɔ í jile hee titɔɛ ku maa naa.

¹¹ Amma waatii iyi Kirisi í naa, í je
woo wee n̄la iyi í naaɔ mii jiidai ala wa
n̄nyi. N̄ɲui í lɔ ile gɔ iyi í la í re nɔ í s̄ia
í re. Kù je amanɛ n̄ai à coo, waatɔ kù
wa si andunya iyi à taka. ¹² Kirisi n̄je
í lɔ inɔ iyi í re do kumáui gbakā akā
hee do ajɔ fei, nɔ kù je do n̄jei iwo n̄a
walakɔ ti ama ketɛ n̄a. N̄jei n̄ɲu takaei
í lɔɔ. Beɛbei í jò à baɔ faaba iyi ci ya tā.
¹³ In̄e n̄a iyi a kù má à ya f̄asi n̄a n̄jei iwo
n̄ai do ti ketɛ kombo n̄a do irurui ketɛ
n̄a iyi à jo, ara n̄ɲa ku bei ku má. ¹⁴ Bii
beɛbei, beirei aranf̄aanii n̄jei Kirisi á
to. Do saabui Hundei Ilaaɔ iyi kaa kui í
naɔ Ilaaɔ araɛ bei kuwee iyi kù n̄e agbe.
N̄jei á jò idɔ n̄wa ku má hai si ice n̄fe
n̄fe ku ce ku ba ka yɔkɔ ka tɔɔ Ilaaɔ, n̄ɲu
iyi í je icui kuwɛɛ.

¹⁵ Na n̄ɔi í jò Kirisi í je woo teese kpāa
ku ba Ilaaɔ ku d̄i akabuu titɔ do amanɛ
n̄a nɔ in̄e n̄a iyi Ilaaɔ í kpe a je tubu iyi
ci ya tā iyi í ce n̄ɲa kuwāɛu. Aa yɔkɔ a je
tubuui na iku iyi Kirisi í ku, ku yaɔ in̄e
n̄a hai si kurara n̄ɲa iyi à ce si waatii
akabuu n̄wou.

¹⁶ Akabuu dimi beɛbe iyi í je ti tubu
ku kp̄ɛ, ku bei ku ce ice tilasi í gbe in̄e
iyi í ce akabuuu ku ku titā. ¹⁷ Ntɔi,
a kaa ceɔ akabuui tubu ku kp̄ɛ ice bii
kù je in̄e iyi í ce akabuuu takae í ku,
domi bii í wɛɛ si hunde akabuuu kaa
n̄e gbugbā ku ce ice. ¹⁸ Na n̄ɔi í ce baa
akabuu sinteu, do n̄jei à d̄ɹu. ¹⁹ Sinte
Moizi í sisia in̄e fei wooda baa yooma
fei si bei Ilaaɔ í jilɔɔ. Si anyii n̄ɲu, nɔ í so
n̄jei ama ketɛ n̄a do ti iwo n̄a do in̄yi, nɔ
í so ikū nkpa do amaawɔi j̄li ndii isɔpu,
í dasi n̄jeu nɔ í f̄asi tiai woodau do in̄e

fei. ²⁰ Nɔ́ í ni, iyi ihēi í je nje iyi wa mua akabuu iyi Ilaaḏ́ í dī do inɛu gbugbā. ²¹ Nɔ́ í so nɛu má í fāsi ilei acɔu do mii ɲa iyi à ya ceò kuweeu fei. ²² Si ideɪ wooda nɛi í ya jò mii nkpɔ́ ku má. Bii nɛ kù nīkā́ Ilaaḏ́ kaa kpa dulum dii inɛ kāmā. ²³ Mii ndii andunya ɲau ihēi iyi à jɔ́ mii ndii lele ɲau à má do kuwee dimi beɛbe. Amma mii ndii lele ɲa taka ɲɲa à nɛ bukaatai kuwee iyi í re do beɛɛ.

Kuweei Kirisi í kpa ideɪ dulum

²⁴ Á mà sãa sãa iyi Kirisi kù lɔ́ ile kumá iyi amanɛ ɲa à ce. Kù lɔ́ ile iyi í jɔ́ bi ku wa ntɔ́ ntɔ́i Ilaaḏ́u, amma í lɔ́i hee lele takae nɔ́ nɛi wa leekí si wajui Ilaaḏ́ na iri nwa. ²⁵ Si bei í lɔ́ be, kù je á ni í nɛ bukaatai koo ce kuweei araɛ tuuba nkpɔ́ nkpɔ́. Woo wee nlaɪ, inɛ ɲɲu í ya lɔ́i adḏ́ do adḏ́ si inɔ́ iyi í re do kumáɪ do nɛi mɛɛmu gɔ́. ²⁶ Bii í je Kirisi í lɔ́ be tuuba nkpɔ́ nkpɔ́ wo, á ye ijuukpā isɛ fɛfɛlo hai sintei andunya. Amma nɛi, si waatii ankāanyiu ihē, í na araɛ bei kuwee gbakā akā iyi í to ku kpa ideɪ dulum hee do ajɔ́ fei. ²⁷ Si bei Ilaaḏ́ í jilɛa inɛ fei ku ku gbakā akā ku bei ku kiitiɛ, ²⁸ beɛbe mɔ́i Kirisi í na araɛ gbakā akā bei kuwee í soð dulum dii inɛ nkpɔ́. Á nɔ́ ku na ku faata wa isɛ gbeejisia, kù je ku naa ku so dulum dii inɛ ɲa má, amma ku ba faabai inɛ ɲa iyi à waa degbeɛ ɲau kú kḏ́ mam mam nii.

10

¹ Woodai Moizi ideɪ mii ɲa iyi à jɔ́ mii jiida ɲa iyi aa na a naai wa fɔ́, kù je mii jiida ɲau taka ɲɲa. Na ɲɲu, inɛ ɲa iyi à waa sɛkɛɛ si Ilaaḏ́ do kuwee ɲa iyi à ya maa ce dimi akā adḏ́ do adḏ́ hai nɛ kɔ́, woodau be kaa yɔ́kɔ́ ku jò a kḏ́ mam mam. ² Bii í je yaasei Ilaaḏ́ ku tɔ́ beɛbei á jò inɛ ɲau a má wo, idɔ́ ɲɲa kaa ye taale ɲɲa nɔ́ a kaa nɛ bukaatai a maa ce kuwee má. ³ Amma kuweeu, í je mii gɔ́ iyi í ya ye inɛ ɲa gigii dulum du ɲa adḏ́ do adḏ́. ⁴ Ntɔ́ ntɔ́, nɛi kɛtɛ do ti iwo ɲau kaa yɔ́kɔ́ ku kpa ideɪ dulum.

⁵ Na ɲɲu, waati iyi Kirisi í bi ku naa si andunya í sḏ́ Ilaaḏ́ í ni, Kù je kuwee walakɔ́ amua ɲai ì bi.

Na ɲɔ́i í jò ì ceem ara.

⁶ Kù je kuwee ɲa iyi à ya jɔ́ si ina fei sãa sãa
Walakɔ́ kuwee iyi à ya ce na dulum dii inɛ ɲai á dḏ́ɛ si.

⁷ Si anyii ɲɲu nɔ́ ñ ni, amu wee Ilaaḏ́.

Ñ wa n naai n na n ce idɔ́ɔ́biɛ

Si bei à kɔ́ idem si tiai wooda.

⁸ Sinte titā Kirisi í ni, kù je kuwee walakɔ́ amua ɲai ì bi. Kù nɔ́ kù je kuwee ɲa iyi à ya jɔ́ si ina fei sãa sãa walakɔ́ iyi à ya ce na dulum nii á dḏ́ɛ si. Do ɲɲu fei kuwee ɲa iyi wa fāau à waa cooi si bei wooda í jilɔ́. ⁹ Si anyii ɲɲu í ni, amu wee ñ wa n naai n na n ce idɔ́ɔ́biɛ. Si beɛbei ì kpa irii kutɔ́ nwou nɔ́ ì kpaasiɛ do mmuɛ. ¹⁰ Si bei Jesu Kirisi í ce idɔ́ɔ́bii Ilaaḏ́, na ɲɔ́i í jò aa ka yɔ́kɔ́ ka má hai si dulum du wa ɲa na saabui kuweei araɛ iyi í ce gbakā akā hee do ajɔ́ fei.

¹¹ Woo wee fei í ya maa ce icɛɛi ajɔ́ baa yooma fei. Nɔ́ tuuba nkpɔ́ nkpɔ́ kuwee akāu bei í ya maa ce nɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku kpa ideɪ dulum. ¹² Amma kuwee akāi Kirisi í ce na irii dulum. Si anyii ɲɲu, í koo í buba si awɔ́ nɛi Ilaaḏ́ hee do ajɔ́ fei, ¹³ wa degbe ajɔ́ iyi Ilaaḏ́ á ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ. ¹⁴ Á yɔ́kɔ́ ku maa bubae si na iyi í jò amua akāui í jò inɛ ɲa iyi Ilaaḏ́ í ce inɛɛ ɲa à má mam mam hee do ajɔ́ fei. ¹⁵ Hundei Ilaaḏ́ mɔ́ wa je nwa sɛɛdai ideu. Sinte titā í ni, ¹⁶ Aḏ́ Lafēɛ í ni, akabuu iyi an dī do aɲa si anyii ajɔ́ ɲɲu wee.

An dasi woodam si idɔ́ ɲɲa.

An kɔ́ si lasabu ɲɲa.

¹⁷ Nɔ́ í ni má,

N kaa n ye gigii dulum du ɲa

Do wooda ku kua ɲɲa má.

¹⁸ Debei, bii à kpa ideɪ dulum, kù nɛ a ce kuwee gɔ́ na iriɛ má.

Ka sɛkɛɛ si Ilaaḏ́

¹⁹ Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, aa ka yɔ́kɔ́ ka lɔ́ si inɔ́ iyi í re do kumáɪ do idɔ́ ku buba na saabui nɛi Jesu. ²⁰ Ridoo iyi wa ganji inɛ ɲa a lɔ́ inɔ́ iyi í re do kumáɪ í ga si waati iyi Jesu í na araɛ. Beɛbei í nya nwað kpāa titḏ́ iyi í je ti kuweɛ. ²¹ Nɔ́ à nɛ woo wee nla iyi í je inɛ ngboi kpasɛi Ilaaḏ́. ²² Na ɲɲu, ka

sekeε si Ilaađ do idō hai ne muafti do naane ku dasi hai ne sika, do idō kumá iyi kù waa ye taale nwa do ara iyi à we do inyi iyi í má. ²³ Ka jò ka leeki dim dim si kpāa ku cō iyi à waa je seedaεu ihē, domi Ilaađ, nηu iyi í ce kuwā í je ilu naane. ²⁴ Ka ce laakaii nje ku ba ka ya mua nje gbugbā iyi á jò ka bi ine ηa nō ka maa ce ice jiida. ²⁵ Ka maà ti ka jò idei kutatō nwa, si bei ine gō ηa à ya maa ce. Amma ka mua nje gbugbā. Bei ì ye ajōi Lafēε wa maai wa fei, beεbe mōi aa ya maa muaò nje gbugbā ηa.

²⁶ Awa iyi à mà ntō tā, bii à waa mōsi dulum ku ce, kuwee gō kù weε ma iyi á kpa idei dulum, ²⁷ í gbe ka weεò njo ka maa degbe kiitii Ilaađ do ina nla iyi á ce nfei mbεεε ηa. ²⁸ Inε baa yooma iyi í kua woodai Moizi fei, bii amane minji mεeta í je seedaε à ya kpaai, a ci ya ce araareε. ²⁹ Debei, ine iyi wa donda Amai Ilaađ wa cō njeε nfe, nje si bii Ilaađ í dī akabuue iyi á jò lafēε ku má, nō wa bu Hundei Ilaađ iyi wa nyisi wa didōu, i cō zaka bei mii iyi á na ku ba lafēε si ajōi kiituu á to. ³⁰ Ntō ntō, awa à mà ine iyi í fō í ni, amui an sāa ine laalō iyi í ce, amui an kpā woo ce laalō iju. Nō í ni má, amu Ađ Lafēε an kiiti inem ηa. ³¹ Ideu í to njo nla nla bii amane í dasi awōi Ilaađ, nηu iyi í weε.

³² I ye gigi mii iyi í tako í ba ηe wo ηa si waati iyi ì ye inya kumái Ilaađ ηa, ì ba ijuukpā ηa ntō ntō amma ì leeki si dim dim ηa. ³³ Waati gō ηa à ya maa bu ηe nō à kpā ηe iju si bantuma, nō si waati gō ηa mō ì ya maa mua ine gō ηa iyi à waa ye dimii wahalau be gbugbā ηa. ³⁴ Ntōi, ì ce araarei inei piisōō ηa. Iyi ine ηa à nō à gba mii ndu ηe ηa ì je ηai do inō didō, domi ì mà ηa iyi ì ne amani iyi í re do beεre iyi í ya maa weε do ajō fei. ³⁵ Na nηu, i maà fūsi idō ku buba nηe awō, domi ribae í la. ³⁶ Do ntō, í gbe i temua ηa ku ba bii ì ce idōbii Ilaađ ì tā ηa, i ba mii iyi í ce nηe kuwāε. ³⁷ Ntōi, si bei kukōi idei Ilaađ wa fō í ni,

Waati í gbe keeke, keekeke mōm. Nō ine iyi í ne ku naa á naa, kaa kpε.

³⁸ Nō inem iyi í je dee dee, á maa weε do saabui naane ku dasi.

Amma bii í nyi do anyi, inōm kaa dō do nηu má.

³⁹ Awa a kù je ine ηa iyi aa nyi do anyi a koo a ce nfe. Amma à dasi naane nō à wa si kpāai faaba.

11

Kpāai naane ku dasi

¹ Inε iyi í dasi Jesu naane í mà kam kam mii iyi nηu wa cō kpāεu nηu á baa. Í nō í mà mii iyi a kù ye do iju í weεi do ntō. ² Naane ku dasi dimi beεbei inei tako ηa à ne, ηōi í jò kuweε nηa í síaa Ilaađ si.

³ Na naane ku dasii, à mà iyi Ilaađi í taka andunya do ideε. Beεbei í taka mii iyi à waa ye hai si mii iyi a kù waa ye.

⁴ Na naane ku dasii, Abeli í cea Ilaađ kuwee iyi í ne beεre í re ti Kaεε. Na saabui naane ku dasiei Ilaađ takae í jesi amuεe nō í kpoo ine dee dee. Na naane ku dasiui Abeli wa ba wa ide ku fō hee nsei baa do iyi í ku fei.

⁵ Na naane ku dasii Enōku kù kú, Ilaađ í soo kú wa bi tee, nō ine gō kù yō do iju má. Waati iyi í wa si andunya, à ya maa je seedaε iyi kookoosue í dōa Ilaađ si. ⁶ Nō wee ine gō kù weε iyi kookoosue á dōa Ilaađ si bii kù je do naane ku dasi. Ntōi, ine iyi wa sekeε si Ilaađ í ne ku dasi naane iyi Ilaađ í weε nō ine ηa iyi à waa dedεε í ya sā nηa ribae.

⁷ Na naane ku dasii, Nowee í gbō idei Ilaađ waati iyi í ni ku ce laakai si mii iyi á na ku naa iyi kù ye titā. Í jirima idei Ilaađ nō í gbe akōi inyiu si bii nηu do inei kpasēε ηa fei aa ba faaba. Na naane ku dasiei í yeò taalei inei andunya ηa nō Ilaađ í ni í je amane dee dee.

⁸ Na naane ku dasii, Aburhamu í jēò kukpei Ilaađ nō í dasi kpāa wa ne ikpa ile gō iyi Ilaađ á náa bei tubu. Í dasi kpāa wa koo baa do iyi kù mà bii wa bō. ⁹ Na naane ku dasii í koo í buba si ileu bei ise mmu, si ile iyi Ilaađ í ceaa kuwāε. Si ilei acō ηa mōm nii í wa. Beεbei mōi Izaaki do Zakōbu à ce si anyie, aηa iyi Ilaađ í cea kuwā akāu. ¹⁰ Aburhamu í ce beεbei wa degbeò ilu nla iyi icue í ne gbugbāu. Iluu, Ilaađi í jile yaase bei á ye, nηui á nō ku maa.

11 Na saabui naane ku dasii, Sara takae * í ba gbugbã í bíò ama baa do iyi waatie í lɔ. Í mà iyi Ilaaɔ, nɔu iyi í ce kuwã, í je ilu naane. 12 Beɛbe mɔi inemakɔ akãu be, nɔu iyi í maai iku, tɔkuɛ ɲa à na à kpɔ bei andaiyai lele ɲa do bei sãai ido iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ka ku mà jiaɛ.

13 Si naane ku dasii inɛ ɲau be fei à ku. A kù ba mii iyi Ilaaɔ í ce ɲa kuwãɛu, amma à yɔɔi hai jiji à coo cenkã. À fɔ iyi aɲa à je inɛ nɔo ɲa do hai nɛ ide ɲa si andunyau ihɛ. 14 Inɛ ɲa iyi à waa fɔ beɛbe, à waa nyisi mam mam iyi aɲa à waa de ile iyi á je tu ɲai. 15 Bii í je à waa ce beɛɛi ide ɲa iyi à jò wa wo, aa ba kpãa a sinda a nyi. 16 Amma nsei à waa de ide iyi í sɔa í re, waatɔ ide iyi í wa lele. Na ɲoi í ce anyɔ kù waa mu Ilaaɔ a kpoo Lafɛɛ ɲa domi í ce ɲa sɔɔlui ilu gɔ.

17 Na naane ku dasii, Aburahamu í jesi ku ceò Izaaki kuwee si waati iyi Ilaaɔ wa cɔ laakaie. Nɔu iyi Ilaaɔ í cea kuwãu, í tã sɔɔlu ku ceò ama akãɛu kuwee. 18 Nɔui Ilaaɔ í sɔ wo í ni, hai bi Izaakii dimie á fita. 19 Í mà iyi Ilaaɔ í nɛ gbugbã ku jì inɛ baa hai si bale. Do ntɔ aa ka yɔkɔ ka ni í yei bei Ilaaɔ í jũu hai si bale.

20 Na naane ku dasii, Izaaki í weea Zakɔbu do Esau, í sɔ ɲa mii iyi á na ku ce.

21 Na naane ku dasii, Zakɔbu, waati iyi í maai iku, í weea amai Zozɛfu ɲa akã akã, nɔ í lókò si golo í tɔò Ilaaɔ.

22 Na naane ku dasii, Zozɛfu mɔ, waati iyi í maai iku, í fɔ idei kufitai inɛi Izireli ɲa hai ilei Ezibiti do bei aa cea küküi nɔu ɲa.

23 Si waati iyi à bí Moizi, na naane ku dasii baɛ ɲa a kù ce nɔi a kua woodai ilaalu nɔ à singɛ zakai cukpa mɛeta, domi à ye í je ama ku sɔa.

24 Na naane ku dasii, Moizi í kɔ a kpe nɔu amai ama inaaboí Faraɔ waati iyi í na í la. 25 Í gbasi a kpã nɔu iju do inɛi Ilaaɔ ɲa ajɔ do iyi nɔu á maa weɛò inɔ didɔ si faayii dulum iyi kaa

kpɛ. 26 Í gbasi a yaako nɔu bei aa na a yaako Kirisi. Wa lasabu iyi dimii yaako beɛbe ku ye í nɛ beɛre í re amanii Ezibiti, domi amanii alai wa lele.

27 Na naane ku dasii Moizi í fita hai ilei Ezibiti, kù ce nɔi idɔkɔi ilaalu. Í leekiɔ dim dim bei mii iyi í ye inɛ iyi a ci ya ye. 28 Na naane ku dasii í jò à je jingauí Iku ku kua. Nɔ í jò à fãsi nɛi angudã ɲa si andɛ koofa ɲa ku ba amaleka iyi á kpa ama yemma ɲa ku mà lu amai Izireli ɲa.

29 Na naane ku dasii, inɛi Izireli ɲa à kua Tenku Nkpau si ile ngbe. Amma waati iyi inɛi Ezibiti ɲa à bi a ce beɛbe, inyi í je ɲa.

30 Na naane ku dasii, bindii Zeriko í cuku waati iyi inɛi Izireli ɲa à kaako iluu ajɔ mɛɛje. 31 Na naane ku dasii, Rahabu abo à ta icuu kù ku do inɛ ɲa iyi a kù jirima Ilaaɔ ajɔ, si na iyi í jò í gba woo be ɲau do inɔ akã.

32 Mii an fɔ má. Waati kù waa tom hee n ce faajii Zedeɔ do ti Baraki do Samsɔ do Zɛfutee do Davidi do Samueli do walii ɲau. 33 Na naane ku dasii à je amanlu ɲau igũ, à ce iyi í je dee dee, nɔ à ba à gba mii iyi Ilaaɔ í ce ɲa kuwãɛ. À dɔi gelei muusu nla ɲa, 34 à kpa gbugbãi ina nla, à ba à fita hai si awɔi inɛ ɲa iyi à waa de a kpa ɲa do taakuba. À kua gbugbã wo, amma à na à ba gbugbã má. À waa ce nɔo ɲa si igũ, à je dimi mmu ɲa igũ. 35 Na naane ku dasii, inaabo gɔ ɲa à ba inɛ ɲa ɲa à jì wa hai iku.

Inɛ gɔ ɲa mɔ, baa do iyi à kpã ɲa iju hee à ku, a kù de aɲa a fita si, domi a waa bi aɲa a na a koo a ba kuweɛ iyi í je jiida í re. 36 À yaako inɛ gɔ ɲa mɔ nɔ à te ɲa kpɔtɔ. À dɔi inɛ gɔ ɲa do sesee à dasi ɲa piisɔ. 37 Gɔgɔ ɲa à ta ɲa kuta à kpa ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ à bu ɲa kiti minji, gɔgɔ ɲa mɔ à kpa ɲa do taakuba. Inɛ gɔ ɲa mɔ à dɔi batai angudã do batai iwo à waa dabiiò. A kù nɛ nkãma, à kpã ɲa iju, à wahala ɲa, 38 a kù jòò andunya. À ya maa dabii si gbabua do si antai iri

* **11:11** Na saabui naane ku dasii, Sara takae Tia nwo gɔ ɲa à ni, na saabui naane ku dasii, Aburahamu í ba gbugbã í bíò ama baa do iyi í gbo nɔ Sara takae í je gbenda.

kuta ɲa. À wa si isai kuta ɲa do isai ile ɲa.

³⁹ Inɛ ɲau fei, à jɛ ɲɲa sɛɛda jiida na naane ku dasi ɲɲa. Do ɲɲu fei, a kù ba kuwã iyi Ilaaɔ́ í ceu. ⁴⁰ Ntɔi, si bei Ilaaɔ́ í jile nwa mii iyi í nɛ bɛɛɛ́ í re, kù bi inɛ ɲau a kɔ́ dee dee iyi kù jɛ do awa ajɔ́.

12

Ilaaɔ́ Baa nwa

¹ Na ɲɲu, si na iyi í jò woo jɛ sɛɛda nkpɔu bɛ wa kaako wa, awa mɔ ka ɲyɔ mii iyi wa bitandi wa si kuwɛɛ nwa do dulum iyi ci ya kpɛtɛ ku má si wa dim dim. Nɔ ka temua si kpãai kuwɛɛ iyi wa degbe wa bei woo sɛi í ya temua si areɛ. ² Ka dasi laakai nwa fei si Jesu. Hai bi tɛɛi naane ku dasi nwa wa naa, ɲɲu mɔi í nɔ wa kɔ́. Í jò à kpaa si jii ku gaau, kù cɔ anyɔi dimii ikuu domi wa cɔ kpãai inɔ didɔ́ iyi à jileaa. Nsei, wa buba si awɔ ɲɛi kitãi bommai Ilaaɔ́. ³ I jò i lasabu si mii iyi Jesu í ce, si bei í temua do mbɛɛtɛ nlau hee í jò ilu dulum ɲa à kpaa. I mu ideu ɲa ku ba i maà kua gbugbã ɲa, nɔ i maà mɔngɔ munya ɲa.

⁴ Inɛ, si kujabu ɲɛɛ do dulum, i kù jabu i kù to hee si iku titã ɲa, ⁵ nɔ i gbeje ide i gbugbã iyi à mu ɲɛɛ waati iyi à kɔ́ à ni,

Amam, bii Aɔ́ Lafɛɛ wa kpãɛ iju, ikɔ́i wa naɛ, maà ce si atafii.

Inɔɛ ku maà fɔ́ bii wa fɔ́ sie ide,

⁶ Domi inɛ iyi Aɔ́ Lafɛɛ í bi, ɲɲui í ya kpã iju,

Nɔ ku cã inɛ ɲa iyi í doo si amaɛ ɲa fei.

⁷ Na ɲɲu, i temua do ijuukpã ɲɛɛ domi Ilaaɔ́ wa ce ɲɛi bei amaɛ ɲa. Ama yoomai í wɛɛ iyi baaɛ ci ya kpãa iju.

⁸ Bii a kù kpã ɲɛ iju bei amu ɲa iyi à gbe, debɛi í kù jɛ amai Baaba ɲa, inɛ ama seegɛ ɲai. ⁹ Baa nwa ɲa iyi à wa ile ihɛ́ à ya kpã wa iju à ya ka nɔ ka jirima ɲa. Bii bɛɛɛ́, beirei iri ile ku sũa Baa nwa iyi í wa leleu í nɛ ku to ku ba ka nɛ kuwɛɛ. ¹⁰ Baa nwa ɲa à ya kpã wa iju si waati keeke si bei í sũa ɲɲa. Amma Ilaaɔ́ í ya kpã wa iju na aranfãani nwa ku ba ka nɛ ikpɛ́ si kumáɛ. ¹¹ Ntɔi, bii à waa kpã wa iju, inɔ ku fɔ́i í ya jɛ nwa titã, ci ya jɛ inɔ

didɔ́. Amma si anyii ɲɲu, inɛ ɲa iyi à ba ijuukpãu nɔ à kpaaɛi, à ya jɛ dee dee nɔ a jɛ kuwɛɛ ɲɲa si laakai ku sũ.

¹² Na ɲɲu, inɛ iyi í waa mɔngɔ temua, i wu awɔ ɲɛɛ lele, nɔ ilugũ ɲɛɛ ɲa iyi à gbɛɛji ɲau i mu ɲɲa gbugbã ɲa. ¹³ Nɔ i cea isɛ ɲɛɛ ɲa kpãa iyi í munga anu ɲa ku ba ilu kutɛ bɔ́ɔ ɲa a maà tambɔ kute ɲɲa ɲau má, amma a ba iri.

Ide iyi à sɔ́ wa ka ce

¹⁴ I dɛ laakai ku sũ do inɛ fei nɔ i ce kuwɛɛ iyi í má ɲa domi inɛ gɔ́ kù wɛɛ iyi á yɛ Lafɛɛ bii kuwɛɛ kù má. ¹⁵ I ce laakai ɲa kãma ɲɛɛ ku maà na ku toa didɔ́i Ilaaɔ́ anyi, nɔ i maà jɛ ilu inɔ ku ro ɲa, domi inɔ ku rou á na ku la nɔ ku tosi inɛ nkpɔ́ bei icãi jii í ya yɔ. ¹⁶ I ce laakai ɲa ku ba inɛ gɔ́ ku maà ce sakara, nɔ inɛ gɔ́ ku maà na ku kɔ́ ku mà bɛɛɛ́i mii jiida ɲa. Bɛɛɛ́i Esau í ce waati iyi í so yemma ku jɛɛ́ í taa na ije jɛɛ́ akã.

¹⁷ Si anyii ɲɲu, inɛ taka ɲɛɛ í mà ɲa iyi í bi baa ɲɲu ku weea ɲɲu, amma í kɔ́aa domi kù ba kpãa ku kpaaɛi mii iyi í tako í ce baa do iyi wa dɛɛɛ do cikãaju fei.

¹⁸ Inɛ, kù jɛ iri kuta gɔ́ iyi aa yãkɔ́ a lui í sɛkɛɛ si ɲa, bei inɛi Izireli ɲa à sɛkɛɛ si iri kutai Sinai. Si antai kutai Sinai ina nla nla í wa bɛ do kudũi iji do ilu kuku do fufu dabii, ¹⁹ do kãakãaki do ide ku fɔ́ nla nla. Iyi inɛi Izireli ɲau à gbɔ́ ide ku fɔ́u à tɔ́ɔ́ suuru à ni ku maà ti ku ba aɲa ide ku fɔ́ má, ²⁰ domi à waa ce njo i wooda iyi í ni, ilu hunde baa yooma iyi í lu iri kutau, baa bii mɛɛmui, aa taa kuta a kpaaɛi. ²¹ Mii iyi à yɛ bɛ, í nɛ njo hee Moizi í fɔ́ í ni, njo í mum hee ñ wa n yaya.

²² Amma inɛ, iri kutai Siɔ́i í sɛkɛɛ si ɲa, bii ilui Ilaaɔ́, ɲɲu iyi í wɛɛ́ í wa. Iluu, ɲɲui í jɛ Zeruzalemui lele, tengi bii amaleka ɲa à ya tãtã nkpɔ́ nkpɔ́ do inɔ didɔ́. ²³ Í sɛkɛɛ si inɛ ɲa iyi à kɔ́ iri ɲɲa lele ɲa, aɲa iyi à jɛ ama yemmai Ilaaɔ́ ɲa. Í sɛkɛɛ si Ilaaɔ́ ɲa, ɲɲu iyi í jɛ woo kiitii inɛ fei, nɔ í sɛkɛɛ si inɛ jiidai tako ɲa iyi Ilaaɔ́ í jò à kɔ́ tã ɲa.

²⁴ Í sɛkɛɛ si Jesu do nɛɛ iyi í nikãu ɲa. Jesui í jɛ woo teese kpãa ku ba Ilaaɔ́ ku dɛ́ akabuu titɔ́ do amanɛ ɲa. Njɛɛui, wa

ba wa ide ku fɔ, nɔ ideε í dɔ̄ ku gbɔ í re ti Abeli.

²⁵ Na n̄ɲu, i ce laakai ɲa i maà kɔ ku gbɔ ideɪ inε iyi wa ba ɲε ide ku fɔ ɲa. Moizi í ba inε ɲa ide ku fɔ si andunyau ihē í ni a ce laakai, nɔ inε ɲa iyi à kɔ ku gbɔ ideεu a kù fita si ijuukpā. To, awa mɔ iyi à waa gbɔ inε iyi wa fɔ ide wa hai lelei Aɔ̄, beirei aa ka ce ka fita si ijuukpā bii à waa toaa anyi. ²⁶ Inε iyi ide ku fɔε í tako í jò ilε í yayau, í fɔ má nsei í ni, an nyi n yaya ilε má gbakā akā amma kù je ilε n̄ɲu akā, hee do lele feii. ²⁷ Iyi í ni, an nɔ n coo má gbakā akā, wa nyisi iyi mii iyi à taka á yaya ku lɔ ku ba mii iyi kaa yaya ku wεε.

²⁸ Na n̄ɲu, ka saabu Ilaaɔ̄ domi à nε bomma iyi kaa yaya nɔ ka tɔε si bei í bi, ka mà beεεε nɔ ka jirimae. ²⁹ Ntɔi, Aɔ̄ Lafēε nwa í yei bei ina iyi í ya ce nfei mii ɲa.

13

Mii iyi aa ka ce ka dɔ̄a Ilaaɔ̄ si

¹ I ya temua si kpaasi woo dasi naane ɲa ku bi. ² I ye gígí iyi í s̄la i ya yaaε inε n̄joo ɲa, domi inε ɲa iyi à waa ce beεbe, gɔgɔ n̄ɲa ɲa à yaaε amaleka ɲa a kù mà. ³ Nɔ i ya ye gígí inεi piis̄ɔ̄ ɲa bei mii iyi à mu inε mɔ piis̄ɔ̄ ɲa. I ye gígí inε ɲa iyi à waa ye ijuukpā bei mii iyi inε taka n̄ɲε í ye ijuukpā ɲa.

⁴ I jò mɔkɔ do abo baa yooma fei ku mà beεrei abɔdɔ̄ nɔ a leekìò n̄je dim dim domi Ilaaɔ̄ á kiiti inε ɲa iyi à waa s̄ùò n̄je hai ce abɔdɔ̄ do inε ɲa iyi à waa ce sakara.

⁵ I maà ti i jò kubii fia ku mu ɲε. I jò iyi ì nε ku ce n̄ɲε zaka, domi Ilaaɔ̄ í ni, n kaa n j̄de pai, n kaa n nɔ n fū siε awɔ̄ baa ajɔ̄ gɔ. ⁶ Na n̄ɲu, aa ka yɔkɔ ka cā gende ka ni,

Aɔ̄ Lafēε í je inε iyi á sobim.

Njo kù waa mum.

Mii amanε á yɔkɔ ku ceem.

⁷ I ye gígí woo cuai tako n̄ɲε ɲa, inε ɲa iyi à tako à sisi n̄ɲε ideɪ Ilaaɔ̄. I lasabuò aranfāani iyi kuwεε n̄ɲa í naaò wa, nɔ inε mɔ i sisi naane ku dasi n̄ɲa ɲa. ⁸ Jesu Kirisi ci ya kpaasi hai ana do nnyi hee do ajɔ̄ fei. ⁹ I maà ti i jò

a fa ɲε si kukɔsi ikā ikā, domi í s̄la idɔ̄ nwa ku maa leekì si did̄si Ilaaɔ̄, ku maà je si iw̄d̄i ije ku je ɲa. Inε ɲa iyi à waa too kpāau be fei a kù ba aranfāanie kāmā.

¹⁰ Awa à nε bi kuwee gɔ nɔ woo wee ɲa iyi à waa ce icε si ile kumáú a kù nε kpāa a je ij̄ei kuweeu. ¹¹ Í yei bei kuwee iyi woo wee nlau í ya ce. Í ya lɔò n̄jei mεεmu ɲaui si inɔ iyi í re do kumáú ku ceò kuwee na dulum dii amanε ɲa. Amma in̄ai mεεmuu takaε, angulei iluui à ya koo a joo. ¹² Na ɲɔi í jò Jesu mɔ, waati iyi í bi ku jò inε ɲa a má do n̄jei n̄ɲu takaε, í jò a kpaa angule. ¹³ Na n̄ɲu, ka bɔ bi titεε angule be, ka jesi à donda wa bei a dondaε, ¹⁴ domi a kù nε ilu gɔ si ilεu ihē iyi á maa wεε hee do ajɔ̄ fei. Ilu iyi wa naa n̄ɲui à waa dεdε. ¹⁵ Do saabuε ka maa saabu Ilaaɔ̄, waatɔ̄ ka ya fɔ do gele nwa mii iyi í ce si wajui inε ɲa. Nɔ saabuu kù je bei kuwee iyi à waa ceaa waati kāmā fei. ¹⁶ I maà gbεje jiida ku ce, nɔ i ya maa sobi n̄je ɲa, domi dimii kuwee beεbe í ya dɔ̄a Ilaaɔ̄ si.

¹⁷ I gbɔ ideɪ woo cua n̄ɲε ɲa nɔ i sū n̄ɲa iri ilε, domi à waa cɔ baanii hunde n̄ɲε si na iyi í jò Ilaaɔ̄ á na ku bee ɲa ideε. I ce beεbe ɲa ku ba a coo do inɔ did̄ɔ̄, ku maà ti ku je do inɔ ku fɔ. Bii à coo do inɔ ku fɔ, kaa ce n̄ɲε aranfāani kāmā.

¹⁸ I ya ce nwa kutɔ̄ ɲa. À mà kam kam iyi idɔ̄ nwa kù waa ye taale nwa domi à bi ka ce isεεε nwa dee dee si mii fei. ¹⁹ Iyi ñ wa n tɔ̄ ɲε ntɔ̄ ntɔ̄, n̄ɲui í je i ce kutɔ̄ Ilaaɔ̄ ku jò n baa r̄ya r̄ya bi tu ɲε má.

Kutɔ̄

²⁰ Lafēε nwa Jesu í je Woo degbe iyi í re. Na n̄jeε iyi í nikā, í j̄ile nwa akabuu tit̄ɔ̄ iyi ci ya tā. Na n̄ɲu Ilaaɔ̄ ilu laakai ku sū, n̄ɲu iyi í dedeε hai si bale, ²¹ ku mu n̄ɲε gbugbā i ceò daa jiida ɲa ku ba i ce idɔ̄ɔ̄bie. Nɔ ku ce si ɲε mii iyi á d̄ɔ̄aa si, na saabui Jesu Kirisi. Amboe ku je ti Jesu Kirisi hee do ajɔ̄ fei. Ami.

Fɔ̄ɔ̄i ankāanyi

²² Inε inεm ɲa, ñ wa n tɔ̄ ɲε i jò i gbɔ ideɪ gbugbā ku mua iyi ñ kɔ n̄ɲε wa si

tiau ihē do temuα, domi kù sɔ. ²³ N̄ bi i mà ηα iyi à da Timotee ine nwau hai piisō. Bii í to wa r̄yα, an naae wa bi tu ηε.

²⁴ I ce woo cua nηε ηα fei fɔ hee do ine ηα iyi à je ti Ilaaō fei. Woo dasi Jesu naanei ilei Itali ηα à ce ηε fɔ.

²⁵ Did̄si Ilaaō ku wεε do inε fei.

Tia iyi Zaaki í kò

Zaaki í ce ña fò

¹ Amui Zaaki woo ce icei Ilaaḍ do ti Lafēe Jesu Kirisi.

Ñ ce dimii Zuifu maateeji ña iyi à fangaa si andunya fei fò.

Naane do bisi

² Kpaasim ña, dimii laakai ku cò iyi á naa si ñe fei í ya jò ku je ñe inò didḵ nla nla, ³ domi ì mà ña, bii Ilaaḍ wa cò laakai naane ku dasi ñe nò ì kù mǎngò ña á bí ñe temua. ⁴ Amma ì jò temua ñe ku ce icee sãa sãa ku ba ì je inè ña iyi à jla nò à kḵ, nò nkãma kù gbe ñe má. ⁵ Do ñu fei bii bisi í na wa gaizia inè akã ñe gò, ku tḵ Ilaaḍ, ñu iyi í ya mua inè fei do inò akã, kù ne kugbagba. ⁶ Amma lafēe ku ce kutḵ do naane, ku maà sika sika, domi inè iyi wa sika sika í yei bei inyii tenku iyi fufu wa yaya bii fei. ⁷ Inè dimi beebe ku maà tamaa mà ñu á ba ngògò hai bi Aḵ Lafēe, ⁸ domi í je ilu idò minji iyi kù waa too kpãa akã si kuwēēē.

Are do fia ku ne

⁹ Í siã ilu are woo dasi Jesu naane ku tḵ fufu si na iyi í jò Ilaaḍ í soo lele. ¹⁰ Ilu fia mò ku tḵ fufu na irii kukayee domi á na ku lò bei kokoi jli. ¹¹ Bei inunu í ya dede do inya gbãa nò ku jo wua ku gbe, nò kokou ku cuku kusiaē ku tã, beebe mǎi ilu fia á na ku wó bei kokoi jli si aninii icee.

Laakai inè ku cò do kulele

¹² Ilu inò didḵi inè iyi í yḵkò í leekḵ dim dim si waati iyi Ilaaḍ wa cò laakae, domi si anyii laakai ku còu á ba ribai kuwēē hai tã iyi Aḵ Lafēe í wãò inè ña iyi à buu. ¹³ Bii à waa lele inè gò do laalò ku maà ti ku ni Ilaaḵi wa lele ñu. A ci ya lele Ilaaḵ do laalò, beebe mǎi ñu takae ci ya lele inè gò do laalò. ¹⁴ Amma waati iyi binei inè í faa í muu, ñu bei í je kulele. ¹⁵ Si anyie, bii bineu í na í la, dulum nii á bí. Bii dulum nòu í ce icee sié í tã nò ku bí a iku.

¹⁶ Baakḵm ña, ì maà dḵ iju ñe. ¹⁷ Amua jiida do amua ku sḵa baa yooma fei hai lelei Aḵi í ya naa. Wa naai hai bi Ilaaḵ Baaba, ñu iyi í ce inya kumái lele ña. Ilaaḵ ci ya kpaasi nò ilu kuku kù wa sié. ¹⁸ Si idḵbié, í bí wa ise gbeejisia do saabui ide ntḵe ku ba hai si inè ña iyi í taka fei ka je bei amaaje sinte ña iyi à je tēē.

Kugbò do kuce

¹⁹ Baakḵm ña, ì mà ideu ihē tã ña. Na ñu, í sḵa inè fei ku ya saku ku gbḵò ide, nò ku maà ya saasàò ide ku fò, nò idḵe ku maà ya kḵ gbãa gbãa. ²⁰ Kù sḵa idḵi inè ku ya kḵ gbãa gbãa domi kù je do idḵkḵi amané á ceò mii iyi í je dee dee si wajui Ilaaḵ. ²¹ Na ñu, ì nyḵ andi mii iyi í je riisi do laalò fei ña. Nò ì gba ide iyi Ilaaḵ wa gbē si idḵ ñe ña do ara kukaye, domi ideui á yḵkò ku faaba ñe.

²² Ì maà jò ì leekḵò ide ku gbḵ ñu akã, amma ì ya ceò ice ña. Bii kù je beebe, ì waa dḵ iju ara ñe ñai. ²³ Ntḵ ntḵ, ì inè iyi í gbḵ ideu nò kù waa ceò ice, í yei bei mḵkò gò iyi wa cò arae si digi. ²⁴ Iyi í cò digiu í tã nò í sinda wa ne, tengi be gbakã nò í gbeje bei arae í ye. ²⁵ Amma inè iyi á je ilu inò didḵ si mii iyi wa ce fei ñu iyi í je inè iyi wa cio wooda do laakai nò wa jirimae do temua. Nò bii í gbḵ ideu ci ya gbeje nsei nsei amma í ya ceò icei. Lafēe á je ilu inò didḵi si na iyi í jò woodau í je dee dee nò á nya inè.

²⁶ Inè iyi wa tamaa ñu wa too kpãai Ilaaḵ nò kù waa nò amēē, lafēe wa sḵa arae iboi. Kpãai Ilaaḵ ku tooe ngbei. ²⁷ Kpãai Ilaaḵ ku too iyi í má nò kù ne riisi kãma iyi Ilaaḵ Baaba í jilḵ si í je ntḵ, ñu iyi í je inè ku ya ce araarei kḵyḵ ña do jaaḵ ña iyi à waa wahala, nò ku mà arae ku mu si laalò yaamǎi andunya.

2

Maà ya cò bei amané ña à reò ñe do beere

¹ Kpaasim ña, inè iyi ì dasi Lafēe nwa Jesu Kirisi naane, ñu iyi í je ilu amboe, ì maà ya jò naane ku dasi ñe ku tḵtḵòò beerei inè ña ku cò. ² Yaase

gɔ wee. Ilu fia gɔ iyi í ne ibɔ jiidá do lɛlɛawɔi wura í naa si kutɔtɔɔ nɲɛ. To, wee, ilu are gɔ mɔ í naa bɛ do ibɔ ku gae. ³ Bii ì jirima ilu ibɔ jiidau ɲa nɔ ì ni ku buba si kitáì inɛ nla ɲa, nɔ ì sɔ ilu areu mɔ ì ni ku leekí ihɔ̄, walakɔ ku buba ilɛ, ⁴ ì waa cɔ bei inɛ ɲa à reɔ nɲɛ do bɛɛɛ ɲai. Nɔ ì waa kiiti inɛ ɲa mbe do lasabu iyi kù jɛ dee dee.

⁵ Baakɔm ɲa, ì gbɔ. Inɛ ɲa iyi à jɛ ilu are si andunyau ihɛì Ilaaɔ́ í cica ku ba naanɛ ɲa ku la nɔ a baɔ bommaɛ iyi í wãɔ inɛ ɲa iyi à buu. ⁶ Amma inɛ, ì ya donda ilu are ɲaui. Wee ilu fia ɲaui à waa kpã ɲɛ iju nɔ aɲai à ya bɔɔ ɲɛ ile kiiti, mà iboi. ⁷ Aɲai à ya maa nya cɔɔi iri jiidá iyi Ilaaɔ́ í mu nɲɛ.

⁸ Kukɔi ideì Ilaaɔ́ í ni, bi inɛ mmu bei ì bi araɛ. Ntɔ ntɔ, mii jiidai ì waa ce bii ì waa too woodai bommai Ilaaɔ́u bɛ ɲa. ⁹ Amma bii ì waa cɔ bei inɛ ɲa à reɔ nɲɛ do bɛɛɛ ɲa, dulum nii ì waa ce ɲa nɔ woodai Ilaaɔ́ á yɛ taale nɲɛ domi ì kù waa jirimaɛ ɲa. ¹⁰ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í kua wooda baa akã, wooda iyi wa too bɛbei fei ngbei. ¹¹ Inɛ iyi í ni, ì maà ce sakara, nɲui í ni má, ì maà kpa amanɛ. Na nɲu, baa bii ì kù ce sakara, bii ì kpa amanɛ, ì kua woodai. ¹² Na nɲu, ì ya fɔ ide nɔ ì ya ce bei inɛ ɲa iyi wooda iyi í ya nya inɛ á kiiti. ¹³ Inɛ iyi kù ne araareì kpaasi, Ilaaɔ́ á kiiti nɲu mɔi kaa ce araareɛ. Amma inɛ iyi í ne araareì kpaasi ɲa á jɛ igũ si aɲai kiitiu.

Naanɛ ku dasi do icɛ ku ce

¹⁴ Kpaasim ɲa, riba yoomai amanɛ í ne bii í ni nɲu í jɛ woo dasi naanɛ nɔ kù waa ce kookoosue. Naanɛu bɛ á faaba lafɛɛ? ¹⁵ Bii inɛ gɔ nɲɛ, inɛmɔkɔ walakɔ inaabo gɔ í ne areì jaaɛ, nɔ kù ne baa ijɛ iyi á jɛ, ¹⁶ nɔ inɛ gɔ nɲɛ ku ni, ka sukudɔ̄, ì ya jɛ ì yo, maà jò tũtũ ku kpae, bii kù muua bukaatai mii iyi í ne, sukudɔ̄i mii wa niaa. ¹⁷ Bɛɛɛ mɔi, naanɛ ku dasi iyi a kù waa yɛ kookoosue, naanɛu ngbei.

¹⁸ Inɛ gɔ á yɔkɔ ku ni, inɛ ihɛ́ í dasi naanɛ, inɛ ihɔ̄ mɔ wa ce kookoosue. Amma amu an jɛaa n ni, nyisim naanɛ ku dasiɛ iyi kù jɛ do kookoosu, nɔ amu mɔ n nyisi naanɛ ku dasim do kookoosue. ¹⁹ Kù jɛ ì dasi naanɛ iyi

Ilaaɔ́ akãì í wɛɛ? Í sɛa. Baa inɛi inɔkɔ ɲa mɔ à mà bɛɛɛ nɔ à waa yaya do nɲo. ²⁰ Amma awɔ iyi ì kù ne laakai, ì bi n nyisie iyi naanɛ ku dasii inɛ gɔ iyi kù waa ce kookoosue, ngbei? ²¹ Bala nwa Aburhamu í jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ́ na kookoosue iyi í ce, si iyi í jɛsi nɲu ku saka amaɛ Izaaki ku ceàɔ Ilaaɔ́ kuwee. ²² Ì kù yɛ naanɛ ku dasii Aburhamu nɲɛ do kookoosue wa too nɲɛi ba. Naanɛ iyi í dasi í bàa í kɔ na kookoosue iyi wa ce. ²³ Bɛɛɛi kukɔi ideì Ilaaɔ́u í ce iyi í ni, “Aburhamu í dasi Ilaaɔ́ naanɛ, nɔ do saabui naanɛu Aɔ̄ mɔ í kàa si inɛ dee dee”. Nɔ à waa kpoo kpaasii Ilaaɔ́. ²⁴ Debɛi amanɛ í ya jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ́i na saabui kookoosue iyi wa ce, kù jɛ na naanɛ iyi í dasi nɲu akã.

²⁵ Bɛɛɛ mɔi abo kaafe iyi à ya kpe Rahabuu, í ce. Í jɛ amanɛ dee dee si wajui Ilaaɔ́ na kookoosue si na iyi í jò ì gba Zuifu woo bɛ ɲau si kpasɛɛ nɔ í nya ɲa do kpãa mmu. ²⁶ Nɲi í jò à ni ara iyi kù ne hunde, ara ikui. Bɛɛɛ mɔi naanɛ ku dasi iyi kù waa ce kookoosue naanɛ ikui.

3

Ideì amɛ

¹ Kpaasim ɲa, ì maà de ì kpɔ inɛ iyi ì waa bi ì maa kɔ inɛ ɲa si ideì Ilaaɔ́, domi ì mà ɲa, awa iyi à waa kɔ inɛ ɲa si cioi ideì Ilaaɔ́, Ilaaɔ́ kaa ce araare nwa si kiitie. ² Si mii nkpɔi awa fei à ya ka rara. Inɛ iyi kù waa ce kurara si ide ku fɔɛ, lafɛɛ inɛ ku jɛai nɔ í yɛ bei inɛ iyi í dasi araɛ fei arezem. ³ Bɛɛɛ mɔi à ya ka dasi arezem si gelei aɔ́i ɲa ku ba a jirima wa, ka bei ka yɔkɔ ka bɔɔ ara ɲa bii à bi. ⁴ Nɔ ì ya cɔ akɔi inyi má ɲa, do bei à lau fei nɔ fufu jiidá wa ce í ya tale ɲai, amma do falafili keeke gɔi woo nyimbo akɔu í ya bɔɔɛ bii í bi. ⁵ Bɛɛɛ mɔi amɛ í jɛ mii keeke si ara, amma í ya tɔɔ fufu si mii nla.

Ì cɔ bei ina nyenyɛ í kere í to, amma do nɲu fei á yɔkɔ ku jo agbo nla nla. ⁶ Bɛɛɛ mɔi amɛ í yɛ bei ina. Nɲui í jɛ laalɔ nla nla. Nɲu mɔ ikɔ akãì ara nwai, nɔ í ya bejɛ ara nwa fei bei ina, domi laalɔ iyi í ya ce í yɛi bei inai ala.

⁷ Amane á yǎkǎ ku kāmia injai sako ikā ikā fei, do yei ŋa do mii ku cā ile ŋa fei do mii ndii inǎ inyi ŋa, í nǎ ŋa tā mǎm de. ⁸ Amma inε kāmia ci ya nǎ amεε. Mii laalǎ gǎi iyi inε gǎ kaa yǎkǎ ku kāmia, í ne ací ntǎ ntǎ ku kpa amanε. ⁹ Do amεi à ya ka saabuð Baaba Lafēε nwa, nǎ do nŋui à ya ka ceekpeð inε ŋa iyi Ilaað í taka bei nŋu takae. ¹⁰ Nǎ hai si gele akāu bei idei saabu do ikpe í ya fita. Inε kpaasim ŋa, kù sǎa ku je beεbe. ¹¹ Isǎ akā kaa yǎkǎ ku ne inyi didǎ do inyi laalǎ ajǎ. ¹² Beεbe mǎi kpaasim ŋa, í jǎ í mà ŋa iyi jǎi ndii figi kaa so olivi, nǎ jǎi ndii rezēε mǎ kaa so figi. Beεbe mǎi í kaa yǎkǎ í ba inyi jiida si inyi iyi í da imu.

Bisi iyi wa naa hai lele

¹³ Yoo nŋei í ne kumà do bisi. Bii lafēε í ne bisii do ntǎ, kù jǎ a yǎǎ si isεεne jiidaε do si kookoosu ŋa iyi wa ce do ara ku kaye. ¹⁴ Amma bii ì waa ce igu yaamǎ do nje ku wǎ, maà tǎǎ fufu, maà sǎa ntǎ ibo, ¹⁵⁻¹⁶ domi tengi bii igu do nje ku wǎ í wa, bei daa beεteke do kuce laalǎ fei í ya wa. Dimii bisi beεbe kù waa naa hai lele. Inε nŋu be ti andunyai, do ti idǎǎbii amanε, nǎ hai bi Seetam nii wa naa. ¹⁷ Amma bisi iyi wa naa hai lele, sinte titǎ í má. Si anyie inε iyi í ne bisiu í ya bi inε ŋa a ne anu akā, í ya maa mu arae, nǎ í ya bi nŋu ku ce mii iyi á dǎa inε ŋa si. Í ya ne araareí nǎ í ya ce ice jiida. Ci ya na kubi ntǎ, kù nǎ kù ne muafiti. ¹⁸ Inε ŋa iyi à waa de anu akā à ya ce kuwεε nŋa feii si laakai ku sū. Laakai ku sūu í yei bei dimi iyi à waa gbē nǎ mii iyi aa na a da nŋui í je kuwεε dee dee.

4

Kǎdεei andunya

¹ Mii í ya naað kakǎ do ija wa si aninii nŋε. Nŋu be wa naai hai si kǎdεei mii nkprǎ iyi wa ba idǎ nŋε ku ja. ² Ì bi í ne ngǎgǎ iyi í kaa yǎkǎ í ba ŋa, ŋǎi í ce ì ya bi inε ku kpa ŋa. Ì waa ce kǎdεei mii iyi í kaa ba ŋa, ì waa ce kakǎ do ija inε duusǎǎ. I kù ne mii iyi ì bi ŋa domi í ci ya tǎǎ Ilaað ŋa. ³ Nǎ

baa bii ì tǎǎ Ilaað í kaa ba ŋa domi do kurarai ì waa tǎǎ ŋa. Mii iyi ì waa tǎǎ na irii faayii ara nŋei. ⁴ Inε iyi í kù leekǎ inε akā ŋa, í kù mà ŋa iyi bii ì bi andunya, mbεei Ilaaði ì ya je ŋa? Inε iyi í bi andunya, mbεei Ilaaði í ya je. ⁵ I maà tamaa si ngbei kukǎi ideí Ilaað wa fǎ í ni, Ilaað í bi Hunde iyi í da nwa si do igu. ⁶ Amma Ilaað í ya mu nwa didǎ iyi í la í re. Nǎ beεbei kukǎi ideí Ilaað wa fǎ í ni, Ilaað kù wa anyii ilu faau ŋa amma woo kaye ara ŋai wa mua didǎε. ⁷ Na nŋu, í sūa Ilaað iri ile. I kǎsi Seetam á sa nŋε ku jǎ. ⁸ I sekεε si Ilaað nǎ nŋu mǎ ku sekεε si ŋε wa. Inε ilu dulum ŋa, í wǎǎ awǎ nŋε. Nǎ í fūuta idǎ nŋε, inε ilu idǎ minji ŋau. ⁹ I jǎ ì wεε do inǎ kufǎ ŋa, í buba gǎǎwoo nŋε do kukpata. I jǎ anyi nŋε ku kpaasi do kukpata, nǎ inǎ didǎ nŋε ku je nŋε inǎ kufǎ. ¹⁰ I kaye ara nŋε si wajui Að Lafēε nǎ ku so ŋε lele.

Maà kiiti kpaasie

¹¹ Inε kpaasim ŋa, í maà ya sǎ nje laalǎ ŋa. Inε iyi wa sǎ kpaasie laalǎ, laalǎi woodai wa fǎ. Inε iyi wa kiiti kpaasie, woodai wa kiiti. Wee, bii ì waa kiiti woodau í kù je inε iyi wa jirimae, amma ì jile arae si agbei woo kiitiu. ¹² Ilaað nŋu akāi wa na wooda, nŋui í nǎ í je woo kiiti. Nŋu akāi á yǎkǎ ku faaba inε, nŋui á nǎ ku yǎkǎ ku ce inε nfe. Beirei awǎ ì ye ì waa kiitið kpaasie ŋa.

Maà tǎǎ fufu

¹³ Inε iyi ì ya maa ni, nnyi walakǎ ala aa ka bǎ ilu ihǎ ka ce sǎa be zakai adǎ akā ku ba ka ba fia, í de iti í gbǎ iyi ñ wa n fǎ nsei. ¹⁴ I kù mà bei ala nŋε á ye. Mii kuwεε nŋε í je. Kuwεε nŋε í yei bei bukǎǎ iyi á tǎtǎǎ nsei nsei nǎ ku fangaa ma. ¹⁵ Ide iyi í jǎ í fǎ ŋa wee, í ya ni ŋa, bii Ilaað í bi aa ka wεε, aa ka nǎ ka ce iyi ihē walakǎ aa ka ce iyi ihǎ. ¹⁶ Amma nsei ì waa tǎǎ fufu ì so ara nŋε lele. Dimii faau beεbe fei kù sǎa. ¹⁷ Beεbei inε iyi í mà mii iyi í je jiida nǎ kù waa coo wa dasi arae dulum nii.

5

Laabaau iyi à sǎ ilu fia ŋa

¹ Nsei, inɛ ilu fia ɲa, i gbɔ̄ iyi ñ wa n sɔ̄ ɲɛ. I kpata i cã kpokpo ɲa na wahala ɲa iyi aa naa si ɲɛ! ² Amani nɲɛ ɲa í sãmi, nɔ̄ tütü ɲa à je ibɔ̄ nɲɛ ɲa má. ³ Wura nɲɛ ɲa do isɔ̄ fūfū nɲɛ ɲa fei à mu aɛ. Aɛ ku mu nɲaui á je sɛɛda si ɲɛ nɔ̄ ku ɲɔ̄ ara nɲɛ bei ina. Ì ko amani ì tɔ̄tɔ̄ɛ ɲa si waatii ankãanyiu ihɛ. ⁴ Wee i ci ya sãa woo da amaajɛ nɲɛ ɲa fia ɲɲa. I cɔ̄ inɔ̄ kufɔ̄ nɲa ɲa! Anu ku dɔ̄i inɛ ɲau í to hee si itii Aɔ̄ Lafɛɛ ilu gbugbã. ⁵ Ì ce kuwɛɛ nɲɛ ɲa si andunya do amani nla nla do faayi. Ì je ì ce kaato bei angudã iyi aa bɔ̄d̄ asɔ̄ laga ɲa. ⁶ Ì ye taalei inɛ dee dee ɲa ì kpa ɲa ɲa, a kù nɔ̄ a kù kɔ̄d̄ ara ɲɲa.

Temua do kutɔ̄

⁷ Kpaasim ɲa, inɛ fei i yɔ̄kɔ̄ temua ɲa hee Lafɛɛ koo nyið wa má. I cɔ̄ bei woo logoo i ya temua ku maa cɔ̄ ilɛɛ hee amaajɛɛ koo j̄lað. Temuai í ya ce ku yeð ij̄i sinte hee do ti ankãanyiɛ fei. ⁸ Inɛ mɔ̄ i yɔ̄kɔ̄ temua ɲa, i j̄ð idɔ̄ nɲɛ ku leeki dim dim ɲa, domi kunaai Lafɛɛ í maai wa mbɛ.

⁹ Inɛ kpaasim ɲa, i maà ya ye taalei nɲɛ ɲa ku ba Ilaaɔ̄ mɔ̄ ku maà na ku ye taale nɲɛ. Woo kiiti wee wa to wa, wa bi ku lɔ̄ wa. ¹⁰ Inɛ kpaasim ɲa, i ye gigii walii ɲa iyi à fɔ̄ ide wo do irii Lafɛɛ. I s̄is̄i temua ɲɲa iyi à ce si ijuukpã ɲɲa. ¹¹ Aa ka yɔ̄kɔ̄ ka ni ilu inɔ̄ didɔ̄ ɲai domi ngu ɲa à yɔ̄kɔ̄ temua. Ì gbɔ̄ temuai Zɔ̄ɔ̄bu ɲa, nɔ̄ ì mà mii iyi Aɔ̄ Lafɛɛ ilu araare si jiida ku jɛɛ í ceaa ɲa si anyii wahalɛ.

¹² Inɛ kpaasim ɲa, iyi í re mɔ̄m, i maà ya ceekpe do lele ɲa wala do ilɛ wala do ide mmu gɔ̄. Bii ntɔ̄i, ni ntɔ̄i, bii ibo mɔ̄i ni iboi, ku ba i maà na i dasi kiitii Ilaaɔ̄ ɲa.

¹³ Wahala í ba inɛ gɔ̄ nɲɛi? Ku ce kutɔ̄. Inɔ̄i inɛ gɔ̄ nɲɛ wa dɔ̄i? Ku saabu Ilaaɔ̄ do iri ku kɔ̄. ¹⁴ Inɛ akã nɲɛ wa ce bɔ̄ɔ̄i? Ku kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu ɲa, aɲai aa jɔ̄aa ikpo si iri do irii Lafɛɛ nɔ̄ a ceaa kutɔ̄. ¹⁵ Kutɔ̄ do naaneu á yɔ̄kɔ̄ ku faaba bɔ̄ɔ̄u. Aɔ̄ Lafɛɛ á muaa baani, bii í nɔ̄ í ce dulum nii á kpa ide i dulum dɛɛ. ¹⁶ Na nɲu, inɛ fei i ce tuubai dulum du ɲɛ si wajui nɲɛ ɲa nɔ̄

i ya cea nɲɛ kutɔ̄ ɲa ku ba i ba iri ɲa. Kutɔ̄i inɛ dee dee í nɛ gbugbã nla nla.

¹⁷ Elii amanɛi bei awa mɔ̄. Í ce kutɔ̄ ntɔ̄ ntɔ̄ ij̄i ku maà rɔ̄, ij̄i í nɔ̄ í leeki zakai adɔ̄ mɛɛta do cukpa mɛɛfa. ¹⁸ Si anyii nɲu nɔ̄ í ce kutɔ̄ má nɔ̄ Ilaaɔ̄ í j̄ð ij̄i í rɔ̄ nɔ̄ í j̄ð ije í fita si ilɛ.

¹⁹ Inɛ kpaasim ɲa, bii inɛ gɔ̄ nɲɛ í j̄lò ntɔ̄ nɔ̄ kpaasi gɔ̄ í baɛ wa si kpãai ntɔ̄, ²⁰ í mà ɲa, inɛ iyi í baad̄ ilu dulum wa hai si kpãa laalɔ̄ bii í wa wo, í faaba hundei ilu dulum nɔ̄ui hai si kpãai iku, nɔ̄ Ilaaɔ̄ á kpa ide i kurara nkpɔ̄ nkpɔ̄ɛ.

Tia sinte iyi Piεε í kǎ

Piεε í ce ηa fǎǎ

¹ Amui Piεε woo bei Jesu Kirisi.

Ñ kǎ nηε tiau ihēi, inηε iyi Ilaaǎ í cica nǎ ò fangaa ò je ise mmu ηa si ilēi Pǎntu, do Galati, do Kapadosi, do Azii, do Bitini. ² Ilaaǎ Baaba í cica ηei si bei í dasi idǎ nηu ku ce. Nǎ ò je inεε ηa do saabui Hundee, ku ba i jirima Jesu Kirisi ηa nǎ nηεε ku wε ηε.

Didǎ do laakai ku sū ku kǎǎsi si kuwεε nηε.

Kpǎa ku cǎ iyi í je ti kuwεε

³ Ka saabu Ilaaǎ, Baai Lafēε nwa Jesu Kirisi. Si araare nlaε, í jǎ kujji Jesu Kirisi wa hai si bale í bí wa ise gbeejisia. Si beεbe í mu nwa kpǎa ku cǎ iyi í je ti kuwεε. ⁴ Nǎ í jilε nwa tubu iyi kaa beje, kaa riisi, nǎ kusīaε kaa tā. Tubuui à jilε nηε lele, ⁵ inηε iyi gbugbǎi Ilaaǎ wa degbe do saabui naane ku dasi, aa ba faaba mam mam ηa. Faabau Ilaaǎ í ce sǎǎlue ku nyisi ηε si ajǎi ankǎanyiu.

⁶ Na ηǎi í jǎ ò ya ne inǎ didǎ nla nla ηa, baa bii í je ò wa si inǎ ku fǎ nsei ηa si waati keeke, si laakai ku cǎ dimi ikǎ ikǎ. ⁷ Naane ku dasi nηε í ne beεre ntǎ ntǎ í re wura, domi wura á na ku tā. Do nηu fei, do inai à yǎǎ à nya riisie. Beεbe mǎi, Ilaaǎ wa cǎ laakaii naane ku dasi nηε ku ba ku mà gbugbǎε. Nǎ aa ba saabu do yiiko do beεre ηa waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Ì buu baa do iyi i kù yǎǎ ηa. Ì dasiε naane baa do iyi i kù yǎǎ titǎ ηa. Nǎi í jǎ ò wεεǎ inǎ didǎ nla nla ηa iyi í ne amboe hee í kpeeǎ ku fǎ do gele. ⁹ Ì wεεǎ inǎ didǎ nla nla ηa si na iyi í jǎ ò waa ba ribai naane ku dasi nηε, iyi í je faabai hunde nηε.

¹⁰ Si ide i faabau ihē walii ηa iyi à ce walii si gǎmēi didǎ iyi Ilaaǎ í jilε nηε à ce kudede jiida jiida ku ba a mà yaaseε.

¹¹ Hundei Kirisiu í wa si ηa nǎ í sǎ ηa do njuma iyi Kirisi á ba ijuukpǎ, nǎ si anyiε á ba amboe. Nǎ à ce himma ku ba a mà waatiu do kpǎa iyi wa fǎau.

¹² Ilaaǎ í sisia walii ηau í ni ide iyi nηu í

sǎ ηau kù je ti aηa taka nηa, tu ηei. Nsei woo sisi laabaau jiida ηau à waazo nηε nǎ ò gbǎ ideu ηa. À fǎ ide i do gbugbǎi Hundei Ilaaǎ iyi à be wa hai lele. Nǎ amaleka ηau taka nηa à waa bi a mà yaasei ideu.

Ka leekǎ si kuwεε iyi í má

¹³ Na nηu, i ce laakai ηa. I mu ara nηε ηa, nǎ i dàsi kpǎa ku cǎ nηε fei si didǎ iyi aa na nηε si waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁴ I jǎ ò je bei amu ηa iyi à ya gbǎ ide nǎ i màǎ ti i jǎ kǎdeε iyi i ya tako i maa ce ηa wo si waati iyi i kù mà ngǎǎ ηa kù maa neǎ ηε. ¹⁵ Amma i jǎ iseeñε nηε ηa fei ku má, bei Ilaaǎ í má, nηu iyi í kpe ηε. ¹⁶ Ilaaǎ takae í fǎ si kukǎε í ni, í jǎ kuwεε nηε ku má, domi amu takam ò má.

¹⁷ Ilaaǎ, nηu iyi ò ya kpe Baaba ηa si kutǎ nηε, nηui í je inε iyi á kiiti inε fei si bei inε fei í ce nǎ kaa cǎ ijui inε gǎ. Na nηu, waati iyi í gbe nηε si andunya i jǎǎ do jirima ηa. ¹⁸ Bala nηε ηa à jǎ nηε tubui kuwεε nfe nfe. Nǎ inηε taka nηε ò mà ηa iyi à ya ηei hai si kuwεεu. Kù je do isǎ fǎfǎ walakǎ wura iyi á na ku tāi à ya ηeǎ. ¹⁹ Aawo, à faaba ηei do nηε ilu beεrei Kirisi, nηu iyi í ye bei angudǎi kuwee hai ne leebu nǎ kù ne riisi gǎ. ²⁰ Hai waati iyi a kù taka andunyai, Ilaaǎ í cica Kirisiu, amma í nyisi arae si waatii ankǎanyiu ihē na aranfǎani nηε. ²¹ Na saabuei ò dasi Ilaaǎ naane ηa, nηu iyi í dedeε hai si bale nǎ í muua amboe ku ba naane ku dasi nηε do kpǎa ku cǎ nηε ku wa si Ilaaǎ.

²² Nsei, si ntǎ ku jirimai ò fǎuta idǎ nηε ηa ku ba kubii kpaasi woo dasi naane ηa iyi ò ne ηa ku mà je do muafiti. Na nηu, i bi nηε ntǎ ntǎ do idǎ nηε fei ηa. ²³ Í sǎa i ce beεbe ηa si na iyi í jǎ ò bí ηei ise gbeejisia, nǎ kù je do ðimi iyi á ku, amma do ðimi iyi kaa kui. Dimiui í je ide i Ilaaǎ, nηui í je icui kuwεε nǎ kaa tā. ²⁴ Kukǎi ide i Ilaaǎ wa fǎ í ni,

Inε fei í yei bei fǎfǎ,

Nǎ beεrei inε fei í yei bei kokoi fǎfǎu.

Fǎfǎ í ya gbε, nǎ kokoe ku wǎ.

²⁵ Amma ide i Aǎ Lafēε á maa wεei do ajǎ fei.

Ideu, nηui í je laabaau jiida iyi à waazo nηε.

2

Kuta ilu hunde

¹ Na nηu, i jò laalò baa yooma fei ηa, hai ibo ku sò, do muafiti, do igu, do irii ine ku sò. ² Si bei ama kpòtòò í ya bi àmò, inηe mò í sía i bi àmò iyi í má iyi í je idei Ilaaõ. Hundei Ilaaõí wa mu nηe amòu ku ba i la si kpāai faabau ηa, ³ si bei ì tie didõi Aõ Lafēe tã ηa.

⁴ I sekee si Lafēe wa, nηu iyi í je kuta ilu hunde iyi ine ηa à kòsi, amma Ilaaõ í cicae si na iyi í jò í ne beere bi tee. ⁵ Inηe mò, i naa wa bei kuta ilu hunde a ceò ηe ice a maò ile bi ku wai Hundei Ilaaõ. Bei aa je woo wee ηa iyi à má iyi à na Ilaaõ ara nηa bei kuwee iyi á dõaa si do saabui Jesu Kirisi. ⁶ Í sía i ce beebe ηa si na iyi í jò à kò si tiai idei Ilaaõ à ni, Ilaaõ í ni,

N̄ cica kuta ilu beere n̄ jilòo ilui Siõõ bei kuta gbugbāi icui ile.

Ine iyi í dasie naane, kaa ye anyò.

⁷ Kutau, í ne beere bi inηe woo dasi Jesu naane ηa, amma hai dasi naane ηa à kòsie. Do nηu fei, kukòi idei Ilaaõ í ni, Kuta iyi woo ma ηa à kòsi Nηui í na í je kuta gbugbāi icui ile.

⁸ Nò bii gò ηa à ya ni má, Kutau ihēi í jò ine ηa à waa koose. Nηui í ya maa keke ηa.

À koosei si na iyi í jò à kò ku dasi ideu naane. Nò nηu bei Ilaaõ í jile nηa.

⁹ Amma inηei ì je dimi iyi Ilaaõ í cica, nò inηei ì je woo weei ilaalu ηa, ì je dimi iyi í má ηa iyi Ilaaõ í ya ku ba i sisi jiida ku jee, nηu iyi í kpe ηe hai si ilu kuku ì naa ì lòsi inya kumá ilu beere. ¹⁰ Tako wo i kù je dimi ηa iyi ine gò í mà, amma nsei ì je inei Ilaaõ ηa. Tako wo i kù mà mà Ilaaõ wa ce araare nηe, amma nsei bei ì mà ηa.

Kuweei woo dasi naane

¹¹ Inηe baakòom ηa, n̄ wa n̄ tòò ηei, inηe iyi ì ye bei ine njoo do ise mmu ηa si andunya ihē, i jò i nò ara nηe do binei ara iyi í ya maa ce igũ do hunde nηe.

¹² I jò i ne daa jiida ηa si inòi hai dasi Jesu naane ηa, domi baa bii à waa kpe

ηe ine laalò ηa, aa ye ice jiida nηe nò a saabu Ilaaõ si ajò iyi á kiiti ηa.

¹³ I jirima ilu iri fei ηa na irii Lafēe, hai ilu ile, nηu iyi í re do gbugbā, ¹⁴ hee ku koo si ilaalui ilu ηa, ine ηa iyi í be wa ku ba a kpā woo ce laalò ηa iju, nò a saabu woo ce jiida ηa. ¹⁵ Do ntò, iyi Ilaaõ í bi, nηui í je ice jiida nηe ku ði geleì hai mà ngògò ηa si ide hai ne yaase nηa. ¹⁶ Í sía i ya maa nè bei ine ηa iyi à ne ara nηa, amma i maà ti i jò ara ku ne nηe ku ye bei acò iyi wa bii laalò. I je kuwee nηe bei woo ce icei Ilaaõ ηa. ¹⁷ I jirima ine fei ηa, i bi kpaasi woo dasi Jesu naane nηe ηa, i ce njoi Ilaaõ, nò i jirima ilu ileu ηa.

Mii iyi wahalai Kirisi wa nyisi wa

¹⁸ Inηe amaace ηa, i sūa lafēe nηe ηa iri ile i jirima ηa ntò ntò, kù je ine jiida do amane ku rò aηa akāi aa ya cea ηa, amma hee do ine ku gaabu ηa feii. ¹⁹ Do ntò, bii à waa kpā ηe iju nfe nfe, í sía i yòkò temua ηa na irii Ilaaõ. ²⁰ Bii ì yòkò temuai goloi kurarae i kù ne saabu kāma. Amma bii ì ba ijuukpā na jiida iyi ì waa ce ηa nò ì temua, mii jiidai si wajui Ilaaõ. ²¹ Na ideu bei Ilaaõ í kpe ηe domi Kirisi takae í ba ijuukpā na iri nηe nò wa nyisi ηe yaase jiida ku ba i too tuubae ηa. ²² Kù ce dulum, a kù nò a kù gbò ibo si geleē ajò kāma. ²³ Iyi à buu, kù sã nηa arabu. Iyi à kpāa iju, kù ceekpe ηa, amma í leekí do Ilaaõ iyi í ya kiiti dee dee. ²⁴ Kirisi takae í so dulum du wa si arae si jli ku gaauu, ku ba ka je bei iku si wajui dulum, nò ka ce kuwee nwa dee dee. Do saabui kumeee ηai à baò iri. ²⁵ Tako wo ì ye ηai bei angudã ηa iyi à nyò, amma nsei ì nyi wa bi woo degbeu ηa, nηu iyi wa degbe hunde nηe.

3

Abo do makò

¹ Beebe m̄i inηe inaabo ηa, i sūa m̄kò nηe ηa iri ile, hee baa bii í je gògò nηa ηa a kù dasi idei Ilaaõ naane, daa nηe ku jò a dasi naane. Waati beebe i kù ne bukaatai ide ku fò má ηa, ² domi aa ye kuwee nηe í má, ì nò ì mà beerei amane ηa. ³ I maà dede i je abo kusia ηa do mii

ndii ara n̄ɲu akã, bei iri ku ba, do sabai wura ɲa, do nyau kusɪa ɲa. ⁴ Amma i j̄ɔ kusɪa n̄ɲe ku je si id̄ɔ n̄ɲe, kusɪa iyi ci ya tã. N̄ɲui í je daa did̄ɔ do id̄ɔ ku buba. Iyi bei í je mii ilu beere j̄iida si wajui Ilaaɔ. ⁵ Beɛbei inaaboi tako ɲa iyi à mà beere Ilaaɔ n̄ɔ à dasie naane à ya teese ara ɲa n̄ɔ à ya s̄ua m̄ak̄ɔ ɲa ɲa iri ile. ⁶ Beɛbei Sara í ce, í ya maa jirima Aburahamu, n̄ɔ wa kpoo laf̄ɛɛ. Nsei, bii ì waa ce j̄iida ɲa n̄ɔ i kù waa ce n̄joi nkãma, in̄e m̄ɔ ì je bei ama inaaboɛ ɲa.

⁷ In̄e inem̄ak̄ɔ ɲa m̄ɔ, si kuw̄ee n̄ɲe do abo n̄ɲe ɲa, i ye gigi iyi a kù to n̄ɲeò gbugbã. I j̄ɔ ì mà beere ɲa ɲa, domi Ilaaɔ á mua aɲa m̄ɔ kuw̄ee in̄eò ɲa āj̄ɔ. I ya maa ce beɛɛ ku ba nkãma ku maà ganji n̄e si kut̄ɔ n̄ɲe.

Ijuukpã na j̄iida ku ce

⁸ Si anyii fei ndeɛ i j̄ɔ in̄e fei i ne lasabu akã do kubi akã ɲa. I bi n̄je bei igbã do if̄ɔ ɲa, i ce araarei n̄je do ara ku kaye ɲa. ⁹ I maà ya s̄aa in̄e laal̄ɔɛ, walak̄ɔ arabu ɲa iyi í buɛ. Í s̄ia m̄ɔm i ya jeaa do kuwee, domi Ilaaɔ í kpe n̄ei ku ba i ba kuwee ɲa. ¹⁰ Si bei kuk̄oi idei Ilaaɔ wa f̄ɔ í ni, In̄e iyi í bi ku ce kuw̄ee j̄iida n̄ɔ kù ne in̄ɔ did̄ɔ āj̄ɔ fei, Kù j̄ɔ laal̄ɔ ku f̄ɔ n̄ɔ kù n̄ɔ gelee si ibo ku s̄ɔ.

¹¹ Í s̄ia ku saa laal̄ɔ n̄ɔ ku ce j̄iida, Í s̄ia ku maa de laakai ku s̄u waati kãma fei,

¹² Domi Laf̄ɛɛ wa degbe in̄e dee dee ɲa N̄ɔ wa gb̄ɔ kut̄ɔ ɲa.

Amma í f̄usi woo ce laal̄ɔ ɲa āw̄ɔ.

¹³ Yooi á ce n̄ɲe laal̄ɔ bii ì hanya ì waa ce j̄iida ɲa. ¹⁴ Baa bii ì waa ba ijuukpã ɲa na dee dee ku je n̄ɲe, i ne in̄ɔ did̄ɔ ɲa. I maà ce n̄joi aman̄e ɲa, n̄ɔ i maà ya biti ɲa. ¹⁵ Amma i j̄ɔ Kirisi ku je Laf̄ɛɛ si id̄ɔ n̄ɲe. I tã s̄ɔlu waati kãma fei i jea in̄e ɲa iyi à waa bee yaasei kpãa ku c̄ɔ n̄ɲe. ¹⁶ Amma i je ɲa do ide did̄ɔ do beere. I j̄ɔ id̄ɔ n̄ɲe ku maa má ku ba bii à waa má n̄e ide si is̄eɛn̄e j̄iida n̄ɲe iyi wa naa hai bi Kirisi, anȳɔ ku mu ɲa si ideu. ¹⁷ Bii í je na id̄ɔɔbii Ilaaɔi à waa kpãe iju na j̄iida iyi ì waa ce, iyi be í s̄ia do iyi aa maa kpãe iju na laal̄ɔ.

¹⁸ Gbakã akãi Kirisi í ku na dulum. N̄ɲu iyi í je in̄e dee dee, í ku na in̄e laal̄ɔ ɲa, ku ba ku b̄òɔ wa bi Ilaaɔ. Waati iyi à kpaa arae í ku amma hundee í weɛ.

¹⁹ Do hundeeui í koo í waazoa iku ɲa iyi à waa mu bei in̄e piis̄ɔ ɲa, ²⁰ in̄e ɲa iyi a kù tako a kù waa jirima Ilaaɔ si waati iyi í temuad̄ɔ ɲa hee Nowee í koo í ceò ak̄oi in̄yiu í tã. In̄e ɲa iyi à l̄ɔ si ak̄oi in̄yiu a kù kp̄ɔ, a kù re aɲa m̄eɛj̄ɔ, n̄ɔ à ba faaba hai si in̄ɔ in̄yiu n̄lau. ²¹ In̄yiu, í yei bei in̄yiu ku dasi. Kù je a ni wa nya riisii ara, amma wa nyisi iyi in̄e í dasi id̄ɔ n̄ɲu ku ce kuw̄ee iyi id̄ɔi n̄ɲu kaa ye taalei n̄ɲu si wajui Ilaaɔ. Mii ɲau be fei í ce na saabui kuj̄i Jesu Kirisi hai si bale, ²² n̄ɲu iyi í b̄ɔ lele n̄ɔ wa buba si āw̄ɔ n̄jei Ilaaɔ. Bei amaleka ɲa do ilu yiikoi lele ɲa do ilu gbugbã ɲa à waa s̄uaa iri ile.

4

Kuw̄ee iyi í kpaasi

¹ Kirisi í ba ijuukpã si arae. Na n̄ɲu, i mà ɲa iyi in̄e m̄ɔ aa ba ijuukpã n̄ɔ í s̄ia i ȳok̄ɔ temua ɲa, domi in̄e iyi í temuad̄ɔ ijuukpã si arae, dulum kaa kãmiaɛ má, ² n̄ɔ waati iyi í gbe si kuw̄eei andunyae ku je si id̄ɔɔbii Ilaaɔ, ku maà ti ku je do k̄ɔdeɛ n̄fe n̄fei ara. ³ Nt̄ɔ nt̄ɔ, tako wo ì ce bei hai dasi Jesu naane ɲa à ya bi, amma í to beɛɛ. Ì tako ì ce mii iyi í d̄ɔa ara n̄ɲe si ɲa, do bin̄e, do at̄ɛ ku m̄ɔ, do at̄ɛ ku kpa in̄e, do buki, do iw̄ɛ ku t̄ɔɔ iyi kù waa too wooda. ⁴ Nsei à biti si bei i kù waa ba ɲa daa bututu ɲau ku ce má ɲa, n̄ɔ à waa bu n̄e. ⁵ Amma aa na a koo a sisi daa ɲa bi Ilaaɔ, n̄ɲu iyi í tã s̄ɔlu ku kiiti ilu hunde do iku ɲa. ⁶ Na n̄ɲu m̄ɔm nii í j̄ɔ à tako à sisia in̄e ɲa laabaau j̄iidau wo ku ba baa do iyi à ku nsei na kiitii Ilaaɔ iyi í tosi in̄e fei, hunde ɲa ku maa weɛ bei Ilaaɔ takae í weɛ.

In̄e ɲa iyi à waa ce ice do amuai Ilaaɔ dee dee

⁷ K̄ɔɔi mii fei í maai wa. Na n̄ɲu, i mu ara n̄ɲe do laakai, n̄ɔ i j̄ɔ hunde n̄ɲe ku w̄ɔ njoo ku ba i ȳok̄ɔ i ce kut̄ɔ ɲa. ⁸ Iyi í re fei ndeɛ, n̄ɲui í je i ce kookaai i bi n̄je ɲa, domi kubi í ya bii dulum nk̄p̄ɔ.

⁹ I ya yaae nje na do ino akã, kugbagba kù maà wa si. ¹⁰ Ine baa yooma nje fei í ba amua hai bi Ilaaã. Na nju, i ceò amua ikã ikã Ilaaãu ice na i máa sobiò nje bei woo ce ice ilu naane na. ¹¹ Ine iyi wa waazo í sía ku fò ideí Ilaaã. Ine mɔ iyi wa cea ine gɔ ice ku coo do gbugbã iyi Ilaaã í muua, ku ba si mii fei a ye amboei Ilaaã do saabui Jesu Kirisi, nju iyi í ne amboe do gbugbã hee do ajɔ fei. Ami.

Temuai inei Kirisi na si ijuukpã

¹² Ine baakɔm na, i maà bití do ijuukpã iyi wa naa si ne bei ina ku còò laakai nje. I maà tí i dooe mii ikã. ¹³ Amma i jò ino nje ku dɔ bii ì waa ba ikpẽ si wahalai Kirisi na, ku ba i ne ino didɔ nla nla na si ajɔ iyi á nyisi amboe. ¹⁴ Ine ilu ino didɔ nai bii à waa bu ne na irii Kirisi, domi Hundeí Ilaaã, ilu amboe, í wa si ne. ¹⁵ Ine kãma nje ku maà jò ku ye ijuukpã na ine ku kpa, walakɔ na ile, walakɔ na laalɔ ku ce, walakɔ na wɔbia ku gũ. ¹⁶ Amma ine iyi wa wahala si na iyi í jò í je inei Kirisi, ku maà jò anyɔ ku muu, amma í sía ku saabu Ilaaã si na iyi í jò wa so irii Kirisiu.

¹⁷ Waati í to kiitiu ku sinti. Inei Ilaaã nai aa sinti ku kiiti. To, bii í sinti hai bi tu wa, beirei iri ku kpaé á ye bi ine na iyi à kɔ ku dasi laabaau jiidai Ilaaã naane. ¹⁸ Kukɔi ideí Ilaaã wa fò í ni, Bii faabai ine jiidai na í gaabu, Beirei tí ilu dulum na do ine na iyi a kù mà beereí Ilaaã á ye.

¹⁹ Na nju, ine na iyi à waa ye ijuukpã si idɔbii Ilaaã, í sía a teese a maa ce jiidae nɔ a leekí do woo taka nja iyi í je ilu naane.

5

Ka gbɔa inei Ilaaã na

¹ Nsei, si ino nje, ine na iyi à je ine ngboi igbei Ilaaã nai ñ wa n fãa. Amu mɔ ine ngboi bei aña mɔ, ñ nɔ ñ jé seɛdai ijuukpã Kirisi nɔ ñ ne ikpẽ si amboe iyi á na ku naa. ² Ñ wa n tɔ nje, i gbɔa ine na iyi Ilaaã í da nje si awɔ bei à ya gbɔa angudã na, ku maà tí ku je do tilasi walakɔ do binei fia, amma i

na ara nje si iceu do ino akã si bei Ilaaã í bi. ³ I maà taa ine na iyi à da nje si awɔ nau gbugbã, amma i nyisi na kuce jiidai iyi aa too si. ⁴ Nɔ waati iyi Kirisi á faata wa, nju iyi í je ine ngboi woo degbe nau, aa gba riba ilu amboe iyi kusíae kaa tá na.

⁵ Beɛbe mɔi, inje awaasũ na, i sũa ine ngboi igbe nau iri ile. Ine fei i jò ara ku kaye ku je nje bei ibɔ iyi à ya dasi, domi kukɔi ideí Ilaaã wa fò í ni, Ilaaã kù wa anyii woo tɔɔ fufu na, amma wa cea woo kaye ara na didɔ. ⁶ Na nju, i kaye ara nje si awɔ gbugbã Ilaaã, ku ba ku so ne lele si ajɔ iyi í dau. ⁷ I sɔ wahala nje fei bi tɛɛ, domi njuí wa gbɔ nje.

⁸ I mu ara nje na, i jò hunde nje ku wɔ njoo, domi Seetam, mbɛɛ njeí, í dabii wa dɔ anu bei muusu nla, wa dede ine iyi á nɔ. ⁹ I kòò ara nje si wajue do naane ku dasi nla nla domi ì mà na kpaasi woo dasi Jesu naane nje na iyi à fangaa si andunya fei, ijuukpã dimi akãu bei à waa ye. ¹⁰ Amma bii ì ye ijuukpã si waati keeke í tá na, Ilaaã ilu didɔ fei, nju iyi í kpe ne ku ba i ne ikpẽ si amboe hai ne kɔɔe na saabui anu akã nje do Kirisi, nju takaei á jò i kɔ dee de na. Njuí á nɔ ku jò i leekí dim dim na, nɔ ku mu nje gbugbã, i maà tekɛɛ hai si ideɛ na. ¹¹ Njuí i ne yiiko hee do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankãanyi

¹² Ñ wa n kɔ nje ide keekeu ihẽ wai do sobii Silasi kpaasi ilu naane nwa. Ñ bi n mu nje gbugbã nɔ n nyisi ne iyi ideu ihẽ iyi ì waa leekí si dim dim nau, didɔi Ilaaãí do ntɔ.

¹³ Igbei inei Jesu na iyi í wa ilui Babilɔni, iyi Ilaaã í cica bei inje mɔ, wa ce ne fɔɔ, beɛbe mɔi Maaku iyi wa je bei amam si naane ku dasi, wa ce ne ne fɔɔ. ¹⁴ I ce nje fɔɔ do kubi jiidai na.

Laakai akã ku wɛɛò inje iyi ì je tí Kirisi fei na.

Tia minjisia iyi Piεε í kɔ

Piεε í ce ηa fɔɔ

¹ Amui Simɔɔ Piεε amaace woo bei Jesu Kirisi.

Ñ kɔ nηe tiau ihēi, iηe iyi Jesu Kirisi, nηu iyi í je Ilaaɔ woo faaba nwa, í jò ì dasi naane ηa na dee dee ku jeε. Naane iyi ì dasi ηau í ne beere bei ti awa mɔ.

² Didɔ do laakai ku sū ku kɔɔ nηe si, si na iyi í jò ì mà Ilaaɔ do Jesu Lafēe nwa ηa.

Kukpe do kucicai Ilaaɔ

³ Yiikoi Ilaaɔ í mu nwa bukaatai mii iyi à bi fei ku ba kuweε nwa do kutɔɔ nwa ku maa bɔ waju. Nɔ í ce beebēi si bei í jò à màa, nηu iyi í kpe wa ka ba ikpē si amboeε do si jiida ku jeε.

⁴ Beebēi í ce nwa kuwā nla nla ilu beere ηa. Kuwā ηau aa jò i ye bei nηu takae í ye nɔ i saa kuce laalɔ sāmī ηa iyi í wa si andunya na binε. ⁵ Na nηu, i ce kookaai i kɔɔsi iseeηe jiida si naane ku dasi nηe, nɔ si iseeηe jiida i kɔɔsi kumà, ⁶ nɔ si kumà i kɔɔsi gaya, nɔ si gaya i kɔɔsi temua, nɔ si temua i kɔɔsi beere Ilaaɔ ku mà, ⁷ nɔ si beere Ilaaɔ ku mà i kɔɔsi jiida ku cea nje, nɔ si jiida ku cea nje i kɔɔsi kubi. ⁸ Bii mii ηau be à wa si ηe nɔ wa kɔɔsi, aa jò i ya maa ce kookaai si ice nηe, nɔ ice nηeu ku ne aranfāani ku ba i mà Lafēe nwa Jesu Kirisi ηa.

⁹ Amma ine iyi kù ne mii ηau be í yei bei fεeju, walakɔ bei ine iyi ijue kù waa dɔ, nɔ kaa ye ilu ku jī. Nɔ í gbεje iyi nηu í má hai si dulum dii takoe.

¹⁰ Na nηu, iηe inem ηa, i kɔɔsi himma ku ba i mà sāa sāa iyi Ilaaɔi í kpe ηe nɔ í cica ηe, domi bii ì waa ce beebēe ηa, i kaa dasi dulum ajɔ kāmā ηa.

¹¹ Beebēi aa jò i lɔ do beere ηa si bomma hai t̄ai Lafēe woo faaba nwa Jesu Kirisi.

¹² Na ηai í ce n kaa n gbεj̄iɔ ku ye ηe gigii mii ηau ihē, baa do iyi ì màa t̄a ηa, nɔ ì waa leek̄i dim dim si ntɔ iyi ì waa mu nseiuhē ηa. ¹³ Ntɔ ntɔ, waati iyi ñ weε si hunde, ñ ne n ya n maa n ye ηe gigii ku ba i ya maa wɔ njoo si ηa. ¹⁴ Ñ

wa n fɔ beebēi si na iyi í jò ñ mà iyi kaa kpe má an jò arau ihē, si bei Lafēe nwa Jesu Kirisi í s̄m. ¹⁵ An ce kookaai n s̄ ηe yaaseε ku ba i yɔkɔ i ye gigii mii ηau do ajɔ fei ηa si anyii ikum.

Ine ηa iyi à ye amboei Kirisi

¹⁶ Do ntɔ, a kù waa too si ará iyi ine ηa à waa kpa do bisi nηa, si waati iyi à jò ì mà gbugb̄ai Lafēe nwa Jesu Kirisi ηa do kunyie wa. Amma awa taka nwa mɔ à ye kulae do iju nwa ¹⁷ nɔ à gbɔ imui Ilaaɔ Baaba waati iyi í fɔ hai lele í ni, ine ihēi í je ama akām iyi ñ bi jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa. Waati nηu Ilaaɔ, ilu amboe nla nla, í nyisi beere Kirisiu do amboeε. ¹⁸ Si anyie, à nyi à gbɔ imui Ilaaɔ wa má hai lele si waati iyi awaɔ ηa à wa si antai geete kumáu.

¹⁹ Beebēe m̄ai naane nwa í kɔɔsi si ideɪ walii ηau. I jò i de sie it̄i ηa, domi í yei bei fitila iyi wa má inya si ilu kuku hee iju koo máɔ nɔ Jesu, nηu iyi í ye bei andaiyai daakɔ, ku má inya si idɔ nηe. ²⁰ Sinte, i jò i mà iyi ihē ηa, iyi ideɪ walii gɔ kù weε si kukɔi ideɪ Ilaaɔ iyi ine gɔ á tuse ndεε bei í bi *, ²¹ domi ideɪ walii gɔ kù weε iyi ine gɔ í ce do idɔɔbii nηu takae, amma ine ηa à ya sisi ideɪ Ilaaɔi si bei Hundee í nyisi ηa.

2

Woo kɔ si cio ilu ibo ηa (Cɔ Zudu 4-13)

¹ Walii ilu ibo ηa à weε wo si inɔi ine ηau. Beebēe m̄ai woo k̄asi cio ilu ibo ηa aa faata wa si anini nηe. Aa naaɔ kukɔsi ibo wa do bisi, iyi á ce ine ηa nfe, nɔ aa k̄asi Lafēe iyi í ya ηa. Beebēi aa faa ara nηa nfe ku ce anu akā. ² Ine nk̄p̄ai á too daa laalɔ nηa, nɔ na iri nηa ine gɔ ηa aa bu kp̄ai ntɔ. ³ Na binε nηa aa je ηe taki do ide ηa iyi aηa taka nηa à waa lasabu. Amma hai ku kpe woo kiiti nηa í t̄a s̄ɔlu ku kiiti nηa. Nηu m̄ai á ce ηa nfe nɔ kaa kpe m̄m.

⁴ Baa amaleka ηa iyi à ce dulum wo, Ilaaɔ kù jò ηa, amma í tale si ηa si isa nla nla. Tenḡi bei à waa mu ηa si ilu kuku hee aj̄i kiiti. ⁵ Ilaaɔ kù nɔ kù jò

* **1:20** iyi ine gɔ á tuse ndεε bii í bi Yaasei ideu be á yɔkɔ ku je má, iyi ine gɔ í kɔ do arae.

inei tako ηau mɔ waati iyi í jò iyi nlau í je inei andunya ηa iyi a kù mà bεερεε, amma Nowee, nηu iyi í ce waazoi ide ntɔui í faaba do amane mεεje gɔ ηa. ⁶ Si anyie í nyi í ye taalei inei Sodomu do Gɔmɔ ηa mɔ má, nɔ í kpa ηa do ina. Iyi beu bei í je seeda na ine laalo ηa iyi aa na a naa. ⁷⁻⁸ Amma í nya Lɔtu ine jiida iyi í wa si inɔi ine laalo ηau. Í nyaai si na iyi í jò í ya ne inɔ ku fɔ na daa bututu nηa, nɔ iju iyi wa má fei laalo iyi wa ye do iyi wa gbɔ wa bitandi idɔ dee deee. ⁹ Beεbe mɔi Aɔ Lafɛε í mà bei á ce ku faaba ine ηa iyi à mà bεερεε si wahala. Í nɔ í mà bei á mu ine laalo ηa ku wahala ηa si ajɔi kiiti. ¹⁰ Ine ηa iyi à waa ce kubi nfe nfei ara ηa nɔ à donda yiikoi Ilaaɔ, wahala nηa á caa.

Woo kɔsi cio ilu ibo ηau à je ilu wɔkɔ yaamɔ ηa do woo tɔɔ fufu ηa iyi a kù waa ce nɔi ilu yiikoi lele ηa ku bu. ¹¹ Baa amaleka ηau, aηa iyi à re ηa do gbughbã do yiiko ntɔ ntɔ, a kù waa ye taalei ilu yiikoi lele ηau hee má je a bu ηa si wajui Aɔ Lafɛε. ¹² Amma ine ηau à ya maa yaako mii iyi a kù mà. À yei bei inai sako ηa iyi a kù ne lasabu kãma, nɔ aa ce nfei bei inai sako ηau iyi à bí ku ba a mu ηa a kpa ηa. ¹³ Laalo iyi à cea ine ηai aa sã nηa. Inɔ didɔ nηa fei si inaabo ηai í ya wa baa bii dasã nkpai. Baa waati iyi inɛd ηa ì tɔtɔ ì waa je ijei Lafɛε ajɔ ηa, à ya maa ce daa laalo ηai nɔ a maa ne si inɔ didɔ. À yei bei angudã kuwee ηa iyi à ne leebu do riisi. ¹⁴ Iju nηa fei si abo kaafe ηai í ya wa, dulum ci ya to ηa. À ya mu ine ηa iyi a kù waa leekɪ dim dim do taa. Idɔ nηa í ne dɔɔnei bine. Ilaaɔ í ceekpe ηa. ¹⁵ À jò kpãa jiida nɔ à nyɔ. À too kpãai walii Balamu, amai Beɔɔ, nηu iyi í bi ribai laalo ku je. ¹⁶ Amma Ilaaɔ í fɔ sie ide na kurarae. Ntɔi, gbankεe iyi ci ya fɔ ide, Ilaaɔ í jò í baa ide ku fɔ bei amane nɔ í leekɪ ide hai ne yaasei waliiu.

¹⁷ Ine ηau, à yei bei isɔ hai ne inyi walakɔ bei iji iyi í dũ nɔ kaa rɔ si na iyi í jò fufu wa talee. Ilaaɔ í ce nηa sɔlui bi ku wa si ilu kuku nla nla. ¹⁸ À waa fɔ ide fufu ku tɔɔ iyi kù ne iri. À waa

fa ine gɔ ηa do bine ikã ikã mii iyi lafɛε ηa à ne si idɔ nηa ηa ku ba a mu ηa do taa. Ine ηau, do wahalai à ba à gbã wa hai bi ine ηa iyi à wa si kurarau. ¹⁹ Ine ηa iyi à ba à mu ηau, à ya ce nηa kuwã ara ku nei, amma aηa taka nηa à je arui daa ηa iyi wa bɔd ηa nfe ku ce, domi ine fei í je arui mii iyi í kãmiaε. ²⁰ Ntɔi, ine ηa iyi à jò laalo ku cei andunya si na iyi í jò à mà Lafɛε woo faaba nwa Jesu Kirisi, bii à nyi à jò laalo ku ceu í mu ηa má í kãmia ηa ise gbeejisia, kuweei tako nηa á tia do ti ankãanyiu. ²¹ Á tia nηa bii í je a kù mà kpãai ntɔ wo do iyi à mà tā nɔ à toa woodai Ilaaɔ iyi à na ηau anyi. ²² Mii iyi í ba ηau be wa nyisi iyi mɔndau ihɛ í je ntɔ. Mɔndau í ni, aja í nyi í koo wa fa itue má. À ya ni má, kusɔɔ iyi à we í nyi wa bimbili si pɔkɔdɔ má.

3

Lafɛε á nyi wa si bei í ce kuwãε

¹ Ine baakɔm ηa, tia minjisiām wee iyi n kɔ nηe. Si tia sinteu do minjisiām fei n wa n de n jì lasabu jiida nηe do kukɔsi ηa iyi n wa n ye nηe gigi. ² N bi i ye gigii ide iyi walii kumá ηau à fɔ wo, do woodai Lafɛε woo faaba iyi woo be nηe ηa à sisi nηe. ³ Sinte, n bi i mà ηa iyi si waatii ankãanyi ine gɔ ηa aa na a maa ne si idɔɔbi nηa. Nɔ aa yaako nηe ⁴ a maa ni, Kirisi í ce kuwã í ni nηu á nyi wa, mà iboi. To, iwoi í wa. Kù waa nyi wa má, domi hai waati iyi bala nwa ηa à ku, mii fei í weei bei hai sintei andunya ku taka. ⁵ Amma mii akãi ine ηau à gbeje na kance. Mii iyi à gbeje wee. Waati iyi Ilaaɔ í taka lele do ile, í taka ηai do idei gelee. Do ide ku fɔei í nyaɔ ile hai si inɔ inyi nɔ í fεεfεε do inyi. ⁶ Nɔ si anyie, do ide kufɔεui í kpaɔ irii andunyai tako si waati iyi í jò inyi í je mii fei. ⁷ Lele do ile iyi í wee nsei, do ide akãu bei Ilaaɔ á kpa ηaɔ, amma bebei do inai á je. Wa mu ηai titã hee koo toɔ ajɔ iyi á kiiti ine ηa iyi a kù mà bεερεε nɔ á ce ηa nfe.

⁸ Amma inɛ baakɔm ηa, i maà jò i gbeje mii akãu ihɛ ηa, iyi ajɔ akã í yea Ilaaɔi bei adɔ dubu, nɔ adɔ dubu í

yɛai bei ajɔ akã. ⁹ Aɔ Lafɛɛ ci ya jɔ ideɪ kuwãɛ iyi í jilɛu ku kɛɛ ideu ku kɔ̀ɔ si bei inɛ ɔɔ ɲa à waa tamaa. Amma wa temua nɲɛi, domi kù bi baa inɛ akã ku ce nfe. Í bi mɔm ku jɛ inɛ fei ku kɔaasi idɔ.

¹⁰ Do nɲu fei, ajɔi Lafɛɛ á naai bei ile. Si ajɔ nɲui, lele á kɔa iri do iba nla nla. Mii iyi í wa be fei, á ɔɔ si ina nɔ ile do mii iyi í wa si fei á kɔa iri. ¹¹ Na nɲu, si bei mii ɲau fei á ce nfe beɛbe, i jɔ̀ i mà sãa sãa ɲa zaka bei í sɪa isɛɛnɛ nɲɛ ku maa má nɔ i mà beɛrei Ilaaɔ ɲa. ¹² Nɔ i maa degbe ajɔu ɲa i maa ce kookaai ku ba ku naa ɲya ɲya. Si ajɔ nɲui ina á ce nfei lele, nɔ mii iyi í wa si fei ku ɔɔ do inya gbãa nla nla inau. ¹³ Amma Ilaaɔ í ce kuwã nɲu ku ce lele do ile fei titɔ bii dee dee ku jɛ á wa. Nɲui à waa degbe.

¹⁴ Na saabu nɲu, inɛ baakɔɔm ɲa, si bei ì waa degbe ajɔu, i ce kookaai Lafɛɛ ku na ku ba ɲɛ si laakai ku sũ, riisi do kurara ku maà wa si ɲɛ. ¹⁵ I doo temuai Lafɛɛ nwa bei kɔãai faaba nɲɛ, si bei Pɔlu baakɔɔ nwa í kɔ nɲɛ do bisi iyi Ilaaɔ í muaa. ¹⁶ Ideu ihɛi í kɔ si tia iyi í kɔ fei tengi bii wa fɔ ideɪ mii ɲau ihɛ. Si tiaɛ ɲau bii ɔɔ ɲa í wɛɛ iyi í gaabu ku gbɔ, nɔ hai mà ɲa iyi a kù waa leekɪ si ðim ðim à ya maa bejɛ yaasei ideui, si bei à ya maa ce do mbɔi kukɔi ideɪ Ilaaɔ ɔɔ ɲa. Beɛbei à waa faa ara ɲa nfe ku ce.

¹⁷ Amma inɛ baakɔɔm ɲa, ì mà ideu tã ɲa. Na nɲu, i ce laakai ara nɲɛ ku ba kurarai inɛ ɲa iyi a kù mà beɛrei Ilaaɔ ku maà jɔ̀ i yaa hai si kɔãa jiida iyi ì waa leekɪ si ðim ðim ɲa. ¹⁸ Amma didãi Lafɛɛ woo faaba nwa Jesu Kirisi ku maa kɔ̀ɔsi si ɲɛ, nɔ kumà iyi í nɛ si ɔãmɛɛ ɲa ku kɔ̀ɔsi ku maa koo. Nɲui í jɛ ìlu amboe hai nsei hee do ajɔ fei. Ami.

Tia sinte iyi Zãa í kɔ

Jesu, nɔu iyi à ya kpe Ideu, nɔu í je icui kuwɛɛ

¹ A waa kɔ nɔe si ideí Jesu, nɔu iyi í wɛɛ hai sintei mii fei. Nɔu í je Ideu, nɔ í je icui kuwɛɛ má. À gbɔ ideɛ, nɔ à yɔɔ do iju nwa, à cɔɔ do laakai, nɔ awɔ nwa í luu. ² Waati iyi kuwɛɛu í faata wa à yɔɔ, nɔ í jɔ à waa je sɛɛdaɛ, nɔ à waa sisi nɔe ideí kuwɛɛ hai tã iyi í tako í wa bi Ilaaɔ Baaba wo, nɔ wee nsei í nyisi wa. ³ Iyi à ye do iyi à gbɔ, nɔu à waa sisia inɛ mɔ ku ba awaɛ nɔ ka nɛ anu akã, nɔ anu akã iyi à nɛu à nɔɔi do Ilaaɔ Baaba do amaɛ Jesu Kirisi. ⁴ À kɔ nɔe tiaɔ ihɛi ku ba inɔ didɔi awa fei ku kɔ.

Ilaaɔi í je inya kumá

⁵ Laabaau iyi à gbɔ hai bi Jesu Kirisi, nɔ à waa sisi nɔe wee. Ilaaɔi í je inya kumá, ilu kuku kãma kù wa siɛ. ⁶ Bii à ni à nɛ anu akã do nɔu nɔ à bei à waa nɛ si ilu kuku, à waa sɔ iboi a kù waa ce kookoosui ntɔ. ⁷ Amma bii à waa nɛ si inya kumá, si bei Ilaaɔ takae í wa si inya kumá, aa ka nɛ anu akã awa duusɔɔ, nɔ nɔeí Jesu amaɛ á jɔ ka má hai si dulum fei.

⁸ Bii à ni a kù nɛ dulum, à waa sɔa ara nwa iboi, nɔ ntɔ kù wa si wa. ⁹ Amma bii à ce tuubai dulum du wa, Ilaaɔ ilu naanei, nɔu iyi í ya ce dee dee, á kpa ideí dulum du wa nɔ ku jɔ ka má hai si laalɔ ku ce nwa fei. ¹⁰ Bii à ni a kù ce dulum à waa ce Ilaaɔ ilu iboi, nɔ ideɛ kù wa si wa.

Kirisi wa sobi wa

2

¹ Inɛ amam nɔ, nɔ kɔ nɔe ideu ihɛ wai, ku ba i maà ce dulum nɔ. Amma bii inɛ gɔ í ce dulum, à nɛ inɛ gɔ iyi á tɔɔ nwa suuru bi Ilaaɔ Baaba, nɔu í je Jesu Kirisi inɛ dee deeu. ² Nɔu takae í ce kuweei araɛ ku ba ku kpa ideí dulum du wa, amma kù je ti awa akã, do ti inɛi andunya feii.

³ Bii à waa jirima woodaɛ, si beɛbei aa ka mà iyi à màa. ⁴ Bii inɛ gɔ í ni nɔu í màa, nɔ kù waa jirima woodaɛ, lafɛɛ ilu iboi, ntɔ kù wa siɛ. ⁵ Amma inɛ iyi wa jirima ideɛ, siɛi kubii Ilaaɔ í ya kɔ do ntɔ. Mii iyi á jɔ ka mà iyi à nɛ anu akã do nɔu wee. ⁶ Inɛ iyi í ni nɔu í nɛ anu akã do nɔu, lafɛɛ í nɛ ku maa nei bei Jesu takae í nɛ.

Wooda titɔ

⁷ Inɛ baakɔm nɔ, kù je wooda titɔi nɔ kɔ nɔe. Wooda nwoi, iyi í nɛ hai sinte wo nɔ. Wooda nwou, nɔu í je ide iyi í tako í gbɔ tã nɔ. ⁸ Do nɔu fei, wooda iyi nɔ wa n kɔ nɔe ihɛ, inɛ nɔu wooda titɔi, nɔ à waa ye ntɔeí si Kirisi do si inɛ taka nɔe, domi ilu kuku wa sɛkɛɛ, nɔ inya kumá ntɔ wa daana.

⁹ Inɛ iyi í fɔ wa ni nɔu í wa si inya kumá nɔ í cé kpaasiɛ, si ilu kukui í wa hee nsei. ¹⁰ Inɛ iyi í bi kpaasiɛ, lafɛɛi í wa si inya kumá, nɔ nkãma kù wɛɛa iyi á dasiɛ dulum *. ¹¹ Amma inɛ iyi í cé kpaasiɛ, si ilu kukui í wa, si ilu kukuu mɔi í nɔ wa nɛ si. Kù mà bii wa bɔ, domi ilu kukuu í dasiɛ fɛɛju.

¹² Nɔ kɔ nɔe wai, inɛ amam nɔ, si na iyi í jɔ Ilaaɔ í nya dulum du nɛ na irii Jesu. ¹³ Nɔ kɔ nɔe wai, inɛ baaba nɔ, si na iyi í jɔ í mà inɛ iyi í wɛɛ hai sinte nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe wai, inɛ awaasɔ nɔ, si na iyi í jɔ í je Seetam inɛ laalɔu igũ nɔ.

¹⁴ Nɔ kɔ nɔe má, inɛ amu nɔ, si na iyi í jɔ í mà Ilaaɔ Baaba nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe má, inɛ baaba nɔ, si na iyi í jɔ í mà inɛ iyi í wɛɛ hai sinte nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe má, inɛ awaasɔ nɔ, si na iyi í jɔ í nɛ gbugbã nɔ, nɔ ideí Ilaaɔ í wa si nɛ, nɔ í je Seetam inɛ laalɔu igũ nɔ.

¹⁵ I maà ti i bi andunya nɔ do mii nɔ iyi à wa si andunya. Inɛ iyi í bi andunya, kubii Ilaaɔ Baaba kù wa siɛ, ¹⁶ domi mii iyi í wa si andunya fei, hai kubi nfe nfei amane, do kɔdɛi mii iyi iju wa ye, hee do faau ku ce, gɔgɔɛ gɔ kù waa naa hai bi Baaba, bii kù je hai si andunya. ¹⁷ Andunya í nɔ wa tã mbe do binɛɛ, amma inɛ iyi wa ce idɔɔbii Ilaaɔ á maa wɛɛi hee do ajɔ fei.

* **2:10** iyi á dasiɛ dulum Si tiaí ideí Ilaaɔ gɔ nɔ à ni, "iyi á dasiɔ inɛ gɔ dulum".

Mbɛɛi Kirisi

¹⁸ Inɛ amam ɲa, kɔɔi andunya í maai wa. Si bei ì gbɔ ɲa à ni inɛ gɔ iyi í je mbɛɛi Kirisi á naa, wee nsei, mbɛɛi Kirisi nkpɔ́ í to wa. Nɔ́i í jò à mà iyi kɔɔi andunya í maai. ¹⁹ Mbɛɛ ɲau, hai si inɔ́ nwai à fita, amma a kù je inɛ nwa ɲa, domi bii à je inɛ nwa ɲai wo aa wa inɔ́ nwa. Amma à fita ku ba ka mà iyi kãma ɲa kù je inɛ nwai wo do ntɔ́.

²⁰ Amma inɛ ì ba Hundei Ilaaɔ́ hai bi inɛ kumáú ɲa, ɲɲui í jò inɛ fei ì ne kumà ɲa. ²¹ Bii ñ kɔ́ ɲɲe, kù je a ni i kù mà ntɔ́ ɲa, amma si na iyi í jò ì màa ɲai, ì nɔ́ ì mà ɲa iyi ibo kãma kaa yɔ́kɔ́ ku fita hai si ntɔ́.

²² Yooi í je woo sɔ́ ibo bii kù je inɛ iyi í ni Jesu kù je Kirisi. Lafɛɛ, mbɛɛi Kirisii iyi wa kɔ́si Baaba do Ama ajɔ́. ²³ Ntɔ́i inɛ iyi í kɔ́si Ama, kù ne Baaba. Inɛ iyi í gba Amau í ne Baau mɔ́i.

²⁴ Inɛ mɔ́, ide iyi ì gbɔ hai sinteu i jò ku wa si idɔ́ ɲɲe. Bii í wa si idɔ́ ɲɲe aa ne anu akã ɲa do Ama do Baau.

²⁵ Kirisi í ce nwa kuwã. Kuwã iyi í ce nwau, ɲɲui í je kuwɛɛ hai tã.

²⁶ Iyi ñ kɔ́ ɲɲeu ihɛ́, ñ kɔ́ wai na inɛ ɲa iyi à waa bi a dasi ɲe kurara.

²⁷ Amma inɛ, Hundei Ilaaɔ́ iyi Kirisi í na ɲeu, í wa si ɲe. Na ɲɲu, i kù ne bukaatai inɛ gɔ́ ku kɔ́ ɲɲe si cioi ngɔ́gɔ́, domi Hundeu wa kɔ́ ɲe si cioi mii fei iyi í je ntɔ́, ibo kù wa si. Na ɲɲu, i jò i ne anu akã do Kirisi ɲa, si bei Hundei Ilaaɔ́ í nyisi ɲe.

²⁸ Nsei, inɛ amam ɲa, i jò i ne anu akã do Kirisi ɲa, ku ba ajɔ́ iyi á faata wa ka ne idɔ́ ku bubu, nɔ́ anyɔ́ ku maà mu wa si wajue si ajɔ́ iyi á nyi wau. ²⁹ Si bei ì mà ɲa iyi Kirisi í je dee dee, i jò i mà ɲa iyi inɛ iyi wa ce dee dee fei amaɛi.

*Amai Ilaaɔ́ ɲa***3**

¹ I cɔ́ kubi nla nla iyi Ilaaɔ́ Baaba í bi wa, hee à waa kpe wa amaɛ ɲa. Nɔ́ ntɔ́i bɛɛbei à je. Nɔ́i í jò inɛi andunya ɲa a kù mà wa domi a kù mà Ilaaɔ́ mɔ́m wo.

² Inɛ baakɔ́m ɲa, si nsei à je amai Ilaaɔ́ ɲa, amma a kù mà beirei aa ka na ka je ala. Do ɲɲu fei, à mà waati iyi Kirisi á na ku faata wa aa ka jɔ́, domi aa ka

yɔ́ bei í ye. ³ Inɛ iyi wa cɔ́ kpãai ideu ihɛ́ fei, wa ce kookaai ku ba ku má bei Kirisi mɔ́ í má.

⁴ Inɛ mɔ́ iyi wa ce dulum fei, wa kua woodai Ilaaɔ́i, domi dulum wooda ku kuai. ⁵ Ì mà ɲa iyi Jesu, ɲɲu iyi kù ce dulum, í naai ku nya dulum dii amane ɲa. ⁶ Na ɲɲu, inɛ iyi í wɛɛ do ɲɲu fei ci ya maa mɔ́si dulum ku ce. Amma inɛ iyi wa ce dulum, lafɛɛ kù yɔ́, kù nɔ́ kù màa.

⁷ Inɛ amam ɲa, i maà ti i jò inɛ gɔ́ ku dí iju ɲɲe. Inɛ iyi wa ce mii iyi í je dee dee, inɛ dee dee, si bei Jesu takae í ye. ⁸ Inɛ iyi í ya maa mɔ́si dulum ku ce, inɛi Seetam nii, domi hai sintei Seetam wa ce dulum. Na ɲɔ́i í jò Jesu, amai Ilaaɔ́, í naa ku kpaò icei Seetam.

⁹ Inɛ iyi í je amai Ilaaɔ́ fei, ci ya maa mɔ́si dulum ku ce, domi kuwɛɛi Ilaaɔ́ í wa sie. Kaa yɔ́kɔ́ ku maa ce dulum, domi í je amai Ilaaɔ́. ¹⁰ Nsei, aa ka yɔ́kɔ́ ka mà inɛ ɲa iyi à je amai Ilaaɔ́ ɲa do inɛ ɲa iyi à je ti Seetam. Inɛ iyi kù waa ce mii iyi í je dee dee fei, do inɛ iyi kù bi kpaasiɛ, kù je ti Ilaaɔ́.

Ka bi nje

¹¹ Ide iyi ì gbɔ hai sinte ɲa, ɲɲui í je ka bi nje, ¹² nɔ́ ka maà ye bei Kaɛɛ inɛi Seetam inɛ laalɔ́u, ɲɲu iyi í kpa ifɔ́e. Na mii í ce í kpa. Í kpaai si na iyi í jò kuceɛ í je laalɔ́, nɔ́ ti ifɔ́e í je jiida.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, bii inɛi andunya ɲa à cé ɲe, i maà jò ku mu ɲe biti. ¹⁴ À mà iyi à kua ikui, nɔ́ à lɔ́ si kuwɛɛ si na iyi í jò à bi kpaasi nwa ɲa. Inɛ iyi kù ne kubi, si ikui í wa. ¹⁵ Inɛ iyi í cé kpaasiɛ fei, woo kpa inɛi. Inɛ taka ɲɲe ì nɔ́ ì mà ɲa iyi woo kpa inɛ ci ya ne kuwɛɛ hai tã.

¹⁶ À mà bei kubi í ye si na iyi í jò Kirisi í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Na ɲɲu, awa mɔ́ ka na kuwɛɛ nwa na irii kpaasi nwa ɲa.

¹⁷ Bii inɛ gɔ́ í ne amani si andunyau ihɛ́, nɔ́ í ye kpaasiɛ í wa si are nɔ́ í toaa anyi, beirei kubii Ilaaɔ́ á ce ku wa si inɛɛu bɛ. ¹⁸ Inɛ amam ɲa, i maà jò ka bi nje do ide ku fɔ́i gele ɲɲu akã, amma ka bi nje do ntɔ́ do si kuce.

Laakai ku sũ si wajui Ilaaɔ́

¹⁹⁻²⁰ Bii idɔ́ nwa wa ye taale nwa aa ka mà iyi à je ti ntɔ́ na kookoosu jiida

na iy à waa ce, nɔ laakai nwa á maa sūi bi Ilaaḏ, domi à mà iyi Ilaaḏ í re idɔ nwa, í nɔ í mà mii fei. ²¹ Na nɔ, inɛ baakɔm na, bii idɔ nwa kù waa ye taale nwa, à ne laakai ku sū bi Ilaaḏ. ²² Nɔ mii iyi à tɔɔe fei á mu nwa wai, domi à waa jirima woodae nɔ à waa ce mii iyi á dḏaa si. ²³ Woodaeu wee, ka dasi irii amae Jesu Kirisi naane, nɔ ka bi nje si bei í jile nwa. ²⁴ Ine iyi wa jirima woodai Ilaaḏ na, í wa si Ilaaḏi nɔ Ilaaḏ mɔ í wa si lafḗe. Hundee iyi í mu nwa, nɔnɔ í jò à mà iyi í wa si wa.

Hundei Ilaaḏ do hundei mbɛɛ

4

¹ Inɛ baakɔm na, i mà ya naane inɛ na iyi à ya ni aḅa à ne Hundei Ilaaḏ fei, amma i cɔ yaase nɔnɔ mà à je ti Ilaaḏ ntɔ ntɔ, domi walii ilu ibo na à waa kḏi si andunyau ihḗ. ² Yaase bei aa yɔkɔ i mà inɛ na iyi à ne Hundei Ilaaḏ na wee. Ine iyi í jesi iyi Jesu Kirisi í baa í je amanɛ do ntɔ fei, lafḗe í je ti Ilaaḏ. ³ Ine iyi kù jesi iyi Jesu í baa í je amanɛ do ntɔ, lafḗe kù je ti Ilaaḏ, ti mbɛɛi Kirisii. Mbɛɛi Kirisiui ì gbɔ à ni wa naa na, wee í to wa si andunya tā mɔm.

⁴ Inɛ amam na, ì je ti Ilaaḏ na, ì nɔ ì kāmia walii ilu ibo na tā na, domi inɛ iyi í wa si nje í ne gbugbā í re inɛ iyi í wa si andunyau. ⁵ Ine nɔnɔ na ti andunyai à je, nɔnɔ í jò à waa fɔ ide do bisii andunya, nɔ inɛ andunya na à waa gbɔ ide nɔnɔ.

⁶ Amma awa ti Ilaaḏi à je. Ine iyi í mà Ilaaḏ fei i ya gbɔ ide nwai, amma inɛ iyi kù je ti Ilaaḏ ci ya gbɔ ide nwa. Si beɛbei aa ka yɔkɔ ka wūa ntɔ do ibo.

Ilaaḏi í je kubi

⁷ Inɛ baakɔm na, i jò ka bi nje, domi kubi wa naai hai bi Ilaaḏ. Ine iyi í ne kubi, lafḗe amai Ilaaḏi, í nɔ í mà Ilaaḏ. ⁸ Ine iyi kù ne kubi, lafḗe kù mà Ilaaḏ, domi Ilaaḏi í je kubi. ⁹ I cɔ bei Ilaaḏ í nyisi wa kubie. Í be ama akāe wa si andunya ku ba ka ba kuwɛɛ na irie. ¹⁰ Kù je awai à tako à bi Ilaaḏ amma

nɔnɔ í bi wa, nɔ í be amae wa ku ba ku je kuwɛɛ iyi á kpa dulum du wa.

¹¹ Inɛ baakɔm na, bii beɛbei Ilaaḏ í bi wa, í sɔa awa mɔ ka bi nje. ¹² Ine gɔ kù ye Ilaaḏ ajɔ gɔ, amma bii à bi nje, Ilaaḏ í wa si wa, nɔ kubie á kḏ si idɔ nwa.

¹³ A mà iyi à wa sie nɔ nɔnɔ takae í wa si wa, si na iyi í jò í mu nwa Hundee.

¹⁴ Awa mɔ à ye iyi Ilaaḏ Baaba í be amae wa ku je woo faabai inɛ andunya na, à nɔ à waa je seɛdae. ¹⁵ Ine iyi í jesi iyi Jesu í je amai Ilaaḏ, Ilaaḏ í wa sie, nɔ lafḗe mɔ í wa si Ilaaḏ. ¹⁶ Nɔ awa à mà kubi iyi Ilaaḏ í bi wa, nɔ à dasi kubi naane.

Ilaaḏi í je kubi. Ine iyi í ne kubi í wa si Ilaaḏi, nɔ Ilaaḏ mɔ í wa sie. ¹⁷ Beɛbei kubie í kḏ si idɔ nwa, ku ba ka ne laakai ku sū si ajɔi kiitiu, domi si bei Kirisi í ye, beɛbe mɔi awa mɔ à ye si andunyau. ¹⁸ Njo kù wa si kubi, amma kubi iyi í kḏ í ya lele njo. Na nɔnɔ, inɛ iyi í ne njo, kubi ci ya kḏ sie domi njo ijuukpāi wa ce.

¹⁹ Awa à ne kubi domi Ilaaḏ í tako í bi wa. ²⁰ Bii inɛ gɔ í ni nɔnɔ í bi Ilaaḏ nɔ í cé kpaasie, ilu iboi, domi inɛ iyi kù bi kpaasie iyi wa ye, kaa yɔkɔ ku bi Ilaaḏ iyi kù waa ye. ²¹ Kirisi í na wa woodau ihḗ í ni, inɛ iyi í bi Ilaaḏ á bi kpaasie mɔ.

Andunya ku kāmia

5

¹ Ine iyi í dasi naane iyi Jesu í je Kirisi, lafḗe amai Ilaaḏi, nɔ inɛ iyi í bi Baa í bi Ama mɔi. ² Bii à bi Ilaaḏ nɔ à waa jirima woodae, nɔnɔ á jò ka mà iyi à bi amai Ilaaḏ na mɔ. ³ Ilaaḏ ku bii í je woodae na ku jirima. Woodae na a kù nɔ a kù gaabu. ⁴ Ntɔ ntɔ, amai Ilaaḏ baa yooma fei í ya kāmia andunyai. Naane ku dasi nwai á jò ka kāmia andunya. ⁵ Yooi í kāmia andunya bii kù je inɛ iyi í dasi naane iyi Jesu í je amai Ilaaḏ.

Seɛda iyi à jɛa Jesu Kirisi

⁶ Jesu Kirisi í je inɛ iyi í naa do inyi do nje. Kù naa do inyi nɔnɔ akā, amma do njei ajɔ. Hundei Ilaaḏ takae wa je

* **5:7** Si tia nwo gɔ na, kɔɔi isɛi ideu mbɛ. Amma si tia nwo gɔ na à ni, "... lelei Aḏ. Aḅa wee, Ilaaḏ Baaba do Jesu iyi à ya kpe ide, do Hundei Ilaaḏ. Aḅa mɛeta na à je inɛ akā. Nɔ seɛda mɛeta mɔi í wa si andunyau."

sɛɛdaɛ, domi nɛɛi í jɛ ntɔ. ⁷ Woo jɛ sɛɛda ɛɛa aɛa mɛɛtaí à wɛɛ *. ⁸ Aɛa wee, Hundɛi ɛɛaɔ, do inyí, do nɛɛ. Aɛa mɛɛta ɛɛa à ce anu akã. ⁹ Awa, à ya ka jɛsi sɛɛdaí amanɛ ɛa, amma sɛɛdaí ɛɛaɔ í la í re bɛɛbɛ, nɔ nɛɛu mɔi í jɛ sɛɛda iyi í jɛa amaɛ. ¹⁰ Inɛ iyi í dasi amaí ɛɛaɔ naanɛ, í nɛ sɛɛdaí si idɔɛ. Inɛ iyi kù dasi naanɛ, í ce ɛɛaɔ ílu iboi, domi kù jɛsi sɛɛda iyi ɛɛaɔ í jɛa amaɛ. ¹¹ Sɛɛdaí wee, ɛɛaɔ í mu nwa kuwɛɛ hai tã. Kuwɛɛu, í wa si amaɛ. ¹² Inɛ iyi í nɛ Amaí ɛɛaɔ, í nɛ kuwɛɛ. Inɛ iyi kù nɛ Amau kù nɛ kuwɛɛu.

Kuwɛɛ hai tã

¹³ N kɔ nɛɛ iyi ihɛ wai, inɛ iyi ì dasi irii amaí ɛɛaɔ naanɛ, ku ba í mà iyi ì nɛ kuwɛɛ hai tã ɛa. ¹⁴ À nɔ à nɛ naanɛ iyi bii à tɔɔɛ ngɔɔɔ iyi í jɛ ti idɔɔbiɛ, á gbɔ nwa. ¹⁵ Nɔ si bei à mà iyi wa gbɔ kutɔɔ nwa, à mà kam kam iyi mii iyi à tɔɔɛ fei, tu wai tã.

¹⁶ Bii inɛ ɔɔ í yɛ kraasiɛ wa ce dulum iyi kù jɛ ti iku, kù ce kutɔɔ nɔ ɛɛaɔ á muɔɔ kuwɛɛ. Amma dulum ɔɔ í wɛɛ iyi í ya bí iku. N kù ni inɛ ɔɔ ku ce kutɔɔ na nɛɛu. ¹⁷ Iyi kù jɛ dee dee fei dulum nii, amma kù jɛ fei ndɛɛi í jɛ ti iku.

¹⁸ À mà inɛ iyi í jɛ amaí ɛɛaɔ fei ci ya ce dulum ku maa mɔsi, domi Amaí ɛɛaɔ wa degbɛɛ, nɔ Seetam, inɛ laalɔu, kaɔ yɔkɔ ku ceɔɔ ngɔɔɔ.

¹⁹ À mà iyi à jɛ amaí ɛɛaɔ ɛa, nɔ andunyau fei í wa si gbugbãi inɛ laalɔu.

²⁰ À nɔ à mà iyi Amaí ɛɛaɔ í naa, nɔ í mu nwa bisi ka mà ɛɛaɔ ílu ntɔu. Nɔ à wɛɛ do ílu ntɔu do saabui amaɛ Jesu Kirisi. Jesu Kirisiui í jɛ ɛɛaɔ ílu ntɔ, nɔ í jɛ kuwɛɛ hai tã.

²¹ Inɛ amam ɛa, i fɛò iwɛ ku tɔɔ ɛa.

Tia minjisia iyi Zãa í kã

Fã

¹ Amu inε ngboi igbei inei Jesu ηa, ñ ceε fã, awã abo iyi Ilaaã í cica. Nã ñ ce amaε ηa mã fã, aηa iyi ñ bi si kpãai ntãu. Nã kù jε amu akãi ñ bi ηa, amma hee do inε ηa iyi à mà ntãu fei à bi ηai.

² À bi ηai si na iyi í jò ntãu í wa si idã nwa, á nã ku maa wεei do awa do ajò fei. ³ Ilaaã Baaba do Jesu Kirisi amaε a mu nwa didã do laakai ku sũ nã a ce araare nwa ku ba ka wεε do ntã do si kubi.

Ntã do kubi

⁴ Ñ ne inã didã ntã ntã do iyi ñ gbã amaε gã ηa à waa ne si kpãai ntã, si bei Ilaaã Baaba í jile nwa. ⁵ Nsei abooyi, ide iyi ñ kãε wau ihẽ kù jε wooda titã, amma iyi à ne hai sintei. Ñ wa n tãœi, i jò ka bi ηjε awa duusão ηa. ⁶ Kubii í jε woodai Ilaaã ku jirima. Nηui í jε wooda iyi ñ gbã hai sinteε ηa, si nηui í sĩa i maa ne ηa. ⁷ Woo wa inyii itĩ nkpõi í fangaa si andunya, inε ηa iyi a kù jesi iyi Jesu Kirisi í baa í jε amanε. Inε iyi wa ce bæβε, woo wa inyii itĩ inei do mbœei Kirisi. ⁸ Na nηu, i ce laakai ηa i maà ti i nyã ribai ice nηε, i jò i jε baakaε ηa.

⁹ Inε iyi kù leekĩ si kukãsii Kirisi, nã i kãõsi tεε, kù ne Ilaaã. Amma inε iyi wa leekĩ si, í ne Baaba do Ama. ¹⁰ Bii inε gã ñ naa bi tu ηε, nã kù jε do kukãsiu ihẽ, i maà gba lafẽε, nã i maà coo cenkã, ¹¹ domi inε iyi í coo cenkã, í ne ikpẽ si kuce laalãeu bei.

Idei ankãanyi

¹² Ñ ne mii nkpõ ku sã ηε, amma n kù bi n kã fei ndεε si tia. Ñ bi n naa n ye ηei awaε ηa ka fã ide gεlẽd gεle, ku ba inã didã nwa ku kã. ¹³ Ifãε iyi Ilaaã í cica, amaε ηa à ceε fã wa.

Tia μετasia iyi Zãa í kã

¹⁵ Laakai ku sũ ku wεε do awã.
Kpaasiε ηa fei à ceε fã. Nã i ce kpaasi
nwa ηau fei fã akã akã.

Fã

¹ Amu ine ngboi igbei inei Jesu ηa, ñ ceε fã, Gayusi, awã iyi ñ bi jiida si kpãai ntã.

² Awã baakãom, ñ wa n tã fei ndεε ku maa nεε dee dee, nã arae ku maa ne baani si bei hundεε í ye. ³ Inãm í dõ ntã ntã si waati iyi kpaasi woo dasi Jesu naane gã ηa à naa nã à je sεeda si bei ntã í wa siε do si bei ñ waa ne si ntã. ⁴ N kũ ne inã didã gã iyi í la í re iyi ñ gbã à ni amam ηa à waa ne si kpãai ntã.

Gayusi, ilu naane

⁵ Awã baakãom, ñ je ilu naane si mii ηa iyi ñ waa cea kpaasi woo dasi Jesu naane ηa hee do kpaasi woo dasi naane ine njoo ηau fei. ⁶ Ine ηau fei à waa je sεedai kubie si inã igbei inei Jesu ηa. Ce nηa kosia si isεene nηau si bei í sia inei Ilaaã ku ce, ⁷ domi na irii Jesu Kirisii à waa ce isεeneu, a kũ nã a kũ gba nkãma bi hai dasi naane ηa. ⁸ Na nηu, í sia ka sobi amanε dimi beεbe ηa, ku ba awa taka nwa ka ne ikpẽ awaò ηa si icei ntã ku sisie.

Diotεefu do Demetiru

⁹ N kãa inei igbei Jesu ηa tia keeke gã, amma Diotεefu, nηu iyi í bi ku je woo cua nηa, kũ jesi idem. ¹⁰ Na nηu, bii ñ naa, an fã daa ηa iyi í ne, do bei wa má wa ide laalã. Kũ je baa iyi be nηu akã, ci ya gba ine njoo woo dasi naane ηa. Bii ine gã ηa à bi à gba ηa mãm í ya kãi, nã ku lele ηa hai si igbei inei Jesu ηa.

¹¹ Awã baakãom, maà too kuce laalã, bii kũ je kuce jiida. Ine iyi wa ce jiida, ti Ilaaã, amma ine iyi wa ce laalã kũ mà Ilaaã.

¹² Ine fei, hee do ntã takae fei à waa je sεedai jiida ku jei Demetiru. Nã awa taka nwa mã à waa je sεedai jiida ku jεeu, ñ nã ñ mà iyi sεeda nwa í je ntã.

Fãi ankãanyi

¹³ N ne mii nkpã ku sãε, amma n kũ bi n kã fei ndεε si tia. ¹⁴ N wa n bi ka ye nje bii í ce ajã minji ka fã ide gεlẽd gεlẽ.

Tia iyi Zudu í kə

Zudu í ce ña fə

¹ Amu Zudu woo ce icēi Jesu Kirisi, amu iyi ñ je ifəi Zaaki, amui ñ kə ñje tiau ihē wa, ñje iyi Ilaađ Baaba í kpe. Í bi ñe, nə wa degbe ñe í je ti Jesu Kirisi ña.

² Ilaađ ku jə araaree do laakai ku sū do kubi ku maa kəsi si ñe.

Woo kəsi cio ilu ibo ña (Cə Piē 2, 2:1-17)

³ ñje baakəəm ña, ñ dasi idə wo ntə ntə n kə ñje tiau wa, na ideí faabai awae ñau. Amma wee ñ ye í cem tilasi n kə ñje tiau ihē wa nsei n kə ñje si himma ku ba i jabu i maa leekí si kukəsi ntə iyi à na ñei Ilaađ ña gbakā akā hee do ajə fei. ⁴ Tilasii n kə ñje wa nsei si na iyi í jə ñe laalə gə ña à ləsi ñə ñje do ile, aña iyi à waa kpaasi didəi Ilaađ a ba a ceə daa sāmí ña, nə a kəsi Jesu Kirisi, ñju akā iyi í je ñaalu nwa do Lafē nwa. Hai tako takoi à kə ideí ijuukpā iyi ñe ñau aa na a ye si ajəi kiitiu.

⁵ Nə baa bii ñ mà fei ndeē sāa sāa ña, do ñju fei, ñ wa n bi n ye ñe gígí iyi si ñəi ñei Izireli ña iyi Ađ Lafē í nya hai ñei Ezibiti, ñe ña iyi a kù na a kù waa dasiē naane í ce nfe ña. ⁶ Nə i ye gígí amaleka ña mə iyi à donda bi ku wa ña à kəsi. Ilaađ í jə à đí ñai si ilu kuku hee do ajə fei à waa degbeə ajəi kiiti nla nla. ⁷ Bəe bə məi ñei Sodomu do ñei Goməə ña do ilu ña iyi à kaako ña à ya maa ce daa laalə bei amaleka ñau, ñeməkə do ñeməkə à ya maa sūə ñje. Na ñəi í jə à kpa irii ilu ñau do ña iyi ci ya ku, nə ñju bə í jea ñe ña seeda.

⁸ Do ñju fei, ñe ña iyi à lə ñə ñje ñau, à waa ce bəe bə. Faayi ña í jə à waa dasi ara ña daa sāmí ñau bə. À donda yiikoi Ilaađ nə à waa bu ñei lele ilu amboe ña. ⁹ Wee baa Miseli, ñju iyi í je ñe ngboi amaleka ñau kù ce bəe bə. Si kakəə iyi añaə Seetam à ce à waa ja

si ikui Moizi kù je kù ye taalei Seetam hee ku buu, amma í səə í ni Ađ Lafēi à la siē. ¹⁰ Amma ñe ñau, mii iyi a kù mà yaasee fei à ya buui. Nə baa mii ña iyi à mà bei mēemu ña mə à ya mà, ñjui í ya ce nfe ña. ¹¹ Aa ye ijuukpā, domi tuubai Kaēi à waa too, à dasi ara ña kurara ku ba a ba fia bei Balamu í ce, nə à kəsi Ilaađ bei Koree í ce nə à ce nfei ara ña. ¹² ñe ñau à je sankala si jingau * ñjeu, à waa ba ñe ku je do iju hai ñe anyə, ara ñai à waa wo ngbe ngbe. À yei bei ñi iyi í dū nə kaa rə si na iyi í jə fufu wa tale. À yei bei ñi iyi í da koko nə kù so, bei ñi iyi à wuu do icāe í kú mam mam. ¹³ À yei bei tenku iyi wa tängām do gbugbā. Si bei kutängām nəu í ya fā ñyiu, bəe bə məi kucei iju hai ñe anyə ña í ya maa fangaa. À yei má bei andaiya iyi í kua kpāae, nə Ilaađ wa jile ña ilu kuku nla nla hee do ajə fei.

¹⁴ Enəku mə iyi í je təku mējesiai Adamu í ce walii na iri ña í ni, Ađ Lafē wee wa naa do amaleka kumāe ña bututu, ¹⁵ ku kiitiò ñe fei nə ku ye taalei ñe ña iyi a kù mà ñau na kuce laalə ña fei do bei à dondāe, do na ide laalə ña iyi ilu dulum ña à ya maa fəaa. ¹⁶ ñe ñau, à ya maa gbagbai, nə nkāma kù wee iyi í ya sīa ña si, bine ñai wa cua ña. À ya maa təə fufui nə à ya maa ləle ñe ñai do ide didə ku ba a ba mii ndii lafē ña.

Bei woo dasi naane ña à ñe a ce

¹⁷ Amma ñe baakəəm ña, í sīa i ye gígí ide iyi woo bei Lafē nwa Jesu Kirisi ñau à tako à fə wo. ¹⁸ À sə ñe wo à ni, si waatii ankāanyi, woo yaako ñe ña aa naa iyi a kù mà bēerei Ilaađ, nə bine ñai a maa cua ña. ¹⁹ Añai aa jə ñe ña a ja a maa fəfə ñje. Iyi à bi ñai aa ya maa ce, domi a kù ñe Hundei Ilaađ. ²⁰ Amma ñe baakəəm ña, i ya maa mua ñje gbugbā si naane iyi ñ dasi Jesu ña, nə i ya ce kutəə do gbugbāi Hundei Ilaađ ña. ²¹ Nə i leekí si kubii Ilaađ ña, i maa degbeə ajə iyi

* **1:12** jingau ñjeu Woo dasi naane ñau à ya tətəi a maa je nə a maa jəə ñei Lafē. I cə tiai Kərenti I, 11:18-22.

Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á mu nɛ kuwɛɛ hai tã na araare nɛ iyi wa ce.

²² I ya ce araarei inɛ ɛa iyi à waa sika sika ɛa. ²³ Inɛ ɛa iyi aa yɔkɔ a ba faabau, i nya ɛa wa hai si ina ɛa. Inɛ ɛa iyi à gbe ɛau mɔ i ce araare nɛa, amma i ya ce laakai ɛa ku ba inɛ taka nɛ i maà dasi dulum du ɛa ɛa. I maà lu baa ibɔ nɛa ɛa iyi dulum du ɛa í riisi.

Saabui ankãanyi

²⁴⁻²⁵ Ilaaɔ nɛu akãi í je woo faaba nwa, nɛu iyi á yɔkɔ ku degbe ɛe i maà na i cuku ɛa, nɔ ku jò i naa si amboe ɛa do inɔ didɔ, taale ku maà wa si. Amboe do jirima do gbugbã do yiiko ku je tɛɛ hai sinte, do nɛi, hee do ajɔ fei na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Ami.

Tiai Kuyei Zāa

Yaasei tiau

¹ Si tiau ihē n̄ k̄o asii ŋa iyi Jesu Kirisi í nya gbugbāa *. Ilaaḍi í naa kpāa ku nyisi woo ce icēe ŋa mii ŋa iyi á na ku ce bii í k̄oasi. N̄o Kirisi í be sim amaleka wa, amu Zāa woo ce icēe, ku ba n mà mii ŋau. ² Hai ide iyi Ilaaḍi í f̄o hee ku b̄o si sēeda iyi Jesu Kirisi í je fei, mii iyi n̄ ye fei n̄ wa n je sēeda. ³ Ine iyi wa cio idei waliu ihē do ine ŋa iyi à waa gb̄o n̄ à waa jirimaē, ilu in̄o did̄o ŋai domi awaatiu í maai wa.

Zāa í ce igbe mējei inei Jesu ŋa f̄o

⁴⁻⁵ Amui Zāa, n̄ ce ŋe f̄o, in̄e igbe mējei inei Jesu ŋa iyi ì wa ilei Azii.

Ilaaḍ, n̄ŋu iyi í wēe, iyi í tako í wēe wo, n̄o wa naa, ku mu n̄ŋe did̄o do laakai ku sū, n̄ŋu do Jesu Kirisi do hunde mēje ŋa iyi à wa si wajui kitāi bommaē. Jesu Kirisiu n̄ŋui í je woo je sēeda ilu naane, do ine sinte iyi í j̄i hai si bale, n̄o í je amanlui amanlu ŋa.

Í bi wa n̄o í faaba wa hai si dulum du wa do n̄je. ⁶ N̄o í t̄oṭo wa í je ilaalu nwa, í ce wa woo weei Ilaaḍ baae. Amboe do gbugbā ku je tēe hee do aj̄o fei. Ami.

⁷ Wee, wa naa si kudūi iji.

N̄o ijui ine fei á ȳo,

Baa ine ŋa iyi à gūu à kpa.

Dimi ikā ikāi andunya fei

Á kpata na iriē.

Beēbei á ce. Ami.

⁸ Aḍ Lafēe, ilu gbugbā fei,

N̄ŋu iyi í wēe, iyi í tako í wēe wo,

N̄o n̄ŋui wa naa í ni,

Amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

Zāa í ye Kirisi si kuyee

⁹ Amui Zāa, kpaasi n̄ŋe. Anu akā iyi n̄ ne do Jesui í j̄o n̄ ne ikp̄e si ijuukpā iyi in̄e m̄o ì waa ye ŋa, do si bommai Ilaaḍ, do si temua. À b̄oḍm gungum ḡo iyi à ya kpe Patim̄asi na idei Ilaaḍ do sēdai Jesu iyi n̄ wa n je. ¹⁰ Si aj̄o amaazuma ḡo Hundei Ilaaḍ í naa sim,

n̄o n̄ gb̄o imu nla nla ḡo do anyim bei ti k̄aak̄aak̄i ¹¹ í ni, k̄o iyi ì waa ye si tia, n̄o i samba tiau bi inei igbe mējei Jesu ŋa iyi à wa si ilui Efēezu, do Simiinu, do Pēegamu, do Tiatii, do Saadi, do Filadēfi, do Laodisee.

¹² Iyi n̄ sinda n̄ c̄o ine iyi wa bam ide ku f̄ou ŋoi n̄ ye bi ku lesi fitilai wura mēje. ¹³ N̄o n̄ ye ine ḡo í j̄o Amai Amane wa leek̄i si aninii bi ku lesi fitila ŋau. Wa dasi ib̄o sis̄o n̄o wa d̄i santikii wura si ḡaḡaē. ¹⁴ Iriē do ntoi iriē ŋa fei í f̄ūta pai pai bei iwu, n̄o ijue í ye bei amei ina. ¹⁵ Isee wa daana bei is̄o danya iyi à ȳo si ina à wiē, n̄o imue í j̄o ibai inyii tenku. ¹⁶ Wa mu andaiya mēje si aw̄o n̄je, n̄o taakuba ilu ande did̄o minji wa fita hai si geleē n̄o wajuē wa daana bei nunui das̄a. ¹⁷ Iyi n̄ ȳo, n̄ cuku si isee bei iku. N̄o í lesim aw̄o n̄je í ni, maà ce n̄jo, amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

¹⁸ Amui n̄ je ilu hunde. N̄ tako n̄ ku wo amma nsei n̄ wēe hee do aj̄o fei. N̄ ne yiiko si antai iku n̄o n̄ wa n mu kileei bi ku wai iku ŋa. ¹⁹ Na n̄ŋu, k̄o iyi ì ye do iyi wa ce nsei do iyi á na ku ce si anyiē. ²⁰ Andaiya mēje ŋa iyi ì ye si aw̄o n̄jem n̄o do bi ku lesi fitilai wura mēje ŋau yaasei aŋa fei wee. Andaiya mēje ŋau ì je amaleka † mēje ŋa iyi à waa mu igbe ŋau n̄o bi ku lesi fitila mēje ŋau, akā fei igbe akāi.

2

Ide iyi à s̄o inei Jesu ŋa iyi à wa Efēezu

¹ Kirisi í s̄om í ni, k̄o amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Efēezu. K̄oaa i ni, ine iyi wa mu andaiya mēje si aw̄o n̄je, n̄o wa ne si aninii bi ku lesi fitilai wura mēje ŋau í ni, ² n̄ mà kuce n̄ŋe do ice n̄ŋe do temua iyi ì ne ŋa. N̄ mà iyi í kaa ȳok̄o i temua do ine laalo ŋa. N̄o ì c̄o laakai ine ŋa iyi à waa kpe ara ŋa woo be amma a k̄u je woo be ŋa, n̄o ì nyisi iyi woo s̄o ibo ŋai. ³ Í waa temua ŋa, n̄o ì ye ijuukpā na irim ŋa, i k̄u n̄o ì k̄u gb̄eeji ŋa. ⁴ Amma iyi n̄ ye si ŋe wee, i k̄u bim bei tako má ŋa. ⁵ Na n̄ŋu, i ye gigi hai hee bii ì cuku wa ŋa, n̄o ì

* **1:1** Jesu Kirisi í nya gbugbāa yaasei ideu ihē á ȳok̄o ku je má “si ḡamei n̄ŋu takae”. † **1:20** amaleka Yaasei amalekau woo bei.

kpaasi idɔ i ce bei ì sintiò wa ɲa. Bii i kù kpaasi idɔ ɲa, an na n so bi ku lesi fitila nɲe hai si agbɛɛ. ⁶ Do nɲu fei, ì nɛ mii akā iyi í sía ɲa. Ì cé kookoosui inɛi Nikolaiti ɲa bei amu takam ñ còo.

⁷ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igũ, an jò ku je isoi j̄i ndii kuwɛɛ iyi í wa lelei Aɗ.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Simi-inu

⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Simiinu. Kɔaa í ni, inɛ iyi í je sinte do iri ku kpa, iyi í tako í ku wo nɔ í dede má si kuwɛɛ í ni, ⁹ ñ mà ijuukpā nɲe, nɔ ñ mà are ku je nɲe. Do nɲu fei, ì je ilu amani ɲa. Inɛ ɲa iyi à waa kpe ara nɲa Zuifu amma a kù je Juifu ɲa, ñ mà laalɔ iyi à ya maa ma ɲe. Inɛ ɲau inɛi igbei Seetam ɲai à je. ¹⁰ I maà ce njo na ijuukpā iyi wa naa si ɲe. Seetam á jò a dasi inɛ gɔ nɲe ɲa piisɔɔ ku cɔ laakai nɲe. Aa ye wahala hee ajɔ mɛɛwa ɲa. Amma i jò i leekí dim dim hee i koo i kuò ɲa. Bii ì ce bɛɛɛ ɲa an mu nɲe kuwɛɛ ku je riba nɲe.

¹¹ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igũ, iku minjisiau kaa ceaa nkāma.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Pɛɛgamu

¹² Kirisi í ni ma, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Pɛɛgamu. Kɔaa í ni, inɛ iyi wa mu taakuba ilu andɛ didɔ minjiu í ni, ¹³ ñ mà bii ì wa ɲa, Seetam nii wa je bommaɛ do gbugbā. Do nɲu fei, ì waa jirima irim ɲa, nɔ i kù fūsi naane iyi ì dasim awɔ ɲa, baa waati iyi à kpa Antipasi, ilu naane woo je sɛɛdam bi tu ɲe bi ku wai Seetam bɛ. ¹⁴ Amma mii iyi ñ ye si ɲe wee. Inɛ gɔ ɲa à wa si inɔ nɲe iyi à waa too si ikɔi Balamu. Balamu í tako í sɔ Balaki bei á ce ku dasi inɛi Izireli ɲa kurara ku ba a ɲɔ ɲa iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee, nɔ a sũò abo kaafe ɲa. ¹⁵ Bɛɛɛ mɔi, inɛ gɔ ɲa à wa inɔ nɲe iyi à waa too si ikɔi inɛi Nikolaiti ɲa. ¹⁶ Na nɲu, i kpaasi idɔ ɲa.

Bii kù je bɛɛɛ, an naa si ɲe bii í kɔɔsi nɔ n ce igũ do inɛ ɲau do taakuba iyi wa fita hai si gelem.

¹⁷ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igũ, nɲui an mua mana iyi wa manji wo. Nɔ n muua kuta fūfū si bii à kɔ iri titɔɛ iyi inɛ gɔ kù mà bii kù je nɲu iyi ñ mua.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Tiatii

¹⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Tiatii. Kɔaa í ni, Amai Ilaaɗ iyi ijue í ye bei amei ina, nɔ isɛɛ wa daana bei isɔ danya iyi à yɔ si ina à wiɛ í ni, ¹⁹ ñ mà kuce nɲe. Nɔ ñ mà kubi nɲe, do naane ku dasi nɲe, do ice jiida nɲe, do temua nɲe. Ñ mà iyi icɛi nsei nɲe í re ti tako. ²⁰ Amma mii iyi ñ ye si ɲe wee. Ì waa temuaò abo iyi à ya kpe Zezabeli ɲa, nɲu iyi wa kpe araɛ walii, nɔ i jò wa wa inyii ití woo ce icɛm ɲa do ikɔɛ ku ba a ya maa sũò abo kaafe ɲa nɔ a ya maa ɲɔ ɲa iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee. ²¹ Ñ muua waati ku kpaasi idɔɛ, amma kù bi ku jò kuce laalɔɛ. ²² Na ɲɔi í ce an jò ku sũò bɔɔ. Inɛmɔkɔ ɲa mɔ iyi à ya maa ce sakara do nɲu, an dasi ɲa ijuukpā nla nla, bii kù je à kpaasi idɔ à jò kuce laalɔ ɲa. ²³ Si anyiɛ an kpa amaɛ ɲa. Waati bɛɛɛ igbei inɛi Jesu ɲa fei aa mà iyi ñ mà idɔi inɛ ɲa do lasabu ɲa. An sãa inɛ fei si bei kookoosue í to.

²⁴ Amma inɛ iyi ì gbe si ilui Tiatii, inɛ iyi i ù too si ikɔ laalɔu ɲa nɔ i kù mà mii iyi inɛ gɔ ɲa à ya kpe asii nla Seetam, ñ wa n sɔ ɲe, n kaa n kã nɲe aso gɔ má. ²⁵ Amma iyi ì nɛ ɲa, i muu dim dim ɲa hee n koo n toò wa.

²⁶⁻²⁷ Inɛ iyi wa ce iyi ñ bi hee í jeò igũ hee kɔɔ, nɲui an mua yiiko iyi amu takam n gba hai bi Baam. An muua yiikou si antai dimi fei ku maa gbã ɲa do goloi isɔ ku cã ɲa ku lɛɛɛ ɲa bei caka.

²⁸ Nɔ an muua andaiyai amɛjuuma.

²⁹ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

3

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Saadi

¹ Kirisi í ni má, kǎa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Saadi. Kǎa i ni, inɛ iyi í nɛ hunde mɛɛjei Ilaaǎ ŋau do andaiya mɛɛje ŋau í ni, ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi à waa fǎ à ni ì jɛ ilu hunde ŋa baa do iyi ì jɛ iku ŋa. ² I jǐ hai si iri njoo ŋa nǎ i leekǐ si kuwɛɛ keeke iyi í gbe nɛɛ ku ba i maà ku mam mam ŋa, domi ñ yɛ kookoosu nɛɛ kù jɛ dee dee bi Ilaaǎ. ³ Na nɛɛ, i ye gígii mii iyi à kǎ nɛɛ si do bei ì gbǎ ŋa. I jirimɛ ŋa nǎ i kpaasi idǎ nɛɛ. Bii i kù jǐ hai si iri njoo ŋa, an na n ba ŋe bei ile. I kaa mà waati iyi an naa si ŋe. ⁴ Do nɛɛ fei, inɛ gǎ ŋa à wa inǎ nɛɛ iyi a kù dasi ara nɛɛ riisi, aɲai aa toom nǎ a maa dasi nyau fǎfǎ, domi aɲai à jǎd.

⁵ Inɛ iyi í jɛ igǔ, nɛɛi á dasi jaaɛ fǎfǎ bɛɛbɛ. N kaa n kpa iriɛ si tiai kuwɛɛ pai. Si bantuma an jesi si wajui Baam do amalekaɛ ŋa iyi inem nii.

⁶ Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbǎ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Filadɛɛfi

⁷ Kirisi í ni má, kǎa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Filadɛɛfi. Kǎa i ni, inɛ iyi í jɛ inɛ kumá do ilu ntǎ, iyi wa mu kileei ilaalu Davidi, nɛɛ iyi bii í cǔu, inɛ gǎ kaa cǐmboɛ, bii í nǎ í cǐmboɛ, inɛ gǎ kaa cǔu, nɛɛi í ni, ⁸ ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi gbugbǎ nɛɛ kù la. Do nɛɛ fei, ì jirima idem nǎ i kù kǎsi irim ŋa. Nɛɛi í jǎ ñ cǐ nɛɛ gambo iyi inɛ gǎ kaa yǎkǎ ku cǐmbo. ⁹ Wee an da nɛɛ inɛi igbei Seetam ŋa si awǎ, inɛ ŋa iyi à waa kpe ara nɛɛ Zuifu amma a kù jɛ Zuifu ŋa, iboi à waa sǎ. An jǎ a na bi tu ŋe a naa a gule si waju nɛɛ. Aɲa fei aa mà iyi ñ bi ŋe. ¹⁰ Ñ ni i temua ŋa, nǎ i jirima idem nǎu ŋa. Na ŋǎi í jǎ amu mǎ an degbe ŋe si waatii wahala iyi wa naa si andunya fei ku na ku cǎ laakaii inɛ ŋa. ¹¹ An nyi wa, kaa kpe. Iyi ì nɛ ŋa, i muu dim dim ŋa ku ba inɛ gǎ ku maà na ku gba ribai igǔ ku jɛ nɛɛ.

¹² Inɛ iyi í jɛ igǔ, an jǎ ku jɛ sǎbe si kpasɛi Ilaaǎ, kaa fita má. An kǎ irii Ilaaǎ siɛ do irii iluɛ iyi í jɛ Zeruzalemu titǎ iyi Ilaaǎ á jǎ ku kita wa hai lele. Nǎ n kǎ iri titǎm siɛ.

¹³ Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbǎ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Laodisee

¹⁴ Kirisi í ni má, kǎa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Laodisee. Kǎa i ni, inɛ iyi à ya kpe Ami, woo jɛ sɛɛda ilu naane iyi í jɛ ntǎu, nɛɛ iyi í jɛ icui mii iyi Ilaaǎ í taka fei í ni, ¹⁵ ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi i kù tǔ ŋa, i kù nǎ i kù gbǎa ŋa. Ñ bi wo i tǔ ŋa walakǎ i gbǎa ŋa.

¹⁶ Amma si na iyi í jǎ ì jɛ wǎwǎ ŋa, an kpa ŋe wai hai si gelem. ¹⁷ Ì ya fǎ i ni ŋa ì jɛ ilu fia ŋa, ì ba amani ŋa, nǎ i kù waa ce arei ngǎgǎ ŋa. Amma ñ wa n sǎ ŋe iyi idǎ nɛɛ wa ce bǎǎ, ì jɛ ilu araare ŋa, do ilu are do fɛɛju do basǐ ŋa. ¹⁸ Na ŋǎi í ce ñ wa n mu nɛɛ bisi, i jǎ ì ra wura iyi à yǎ si ina à wiɛ bi tom ŋa ku ba i jɛ ilu amani do ntǎ ŋa. Nǎ i ra nyau fǎfǎ i biiǎ anyii ara nɛɛ ŋa ku ba i maà maa nɛ bǔmbǔm ŋa nǎ anyǎ ku maà maa mu ŋe. Nǎ i ra iwǎi iju i dasi iju nɛɛ ku ba i ye ilu ŋa. ¹⁹ Inɛ ŋa iyi ñ bi fei, ñ ya n kpǎ ŋa iju nǎ n nyisi ŋa kpǎa. Na nɛɛ, i hanya i kpaasi idǎ ŋa. ²⁰ Wee ñ wa n leekǐ andɛi ile, nǎ ñ wa n cǎ gambo. Inɛ iyi í gbǎ imum nǎ í cǐim, an lǎ bi tɛɛ, nǎ n baa ku jɛ, nǎ awaǎ ka jɛ aǎ.

²¹ Inɛ iyi í jɛ igǔ, lafɛɛi an jǎ ku bam ku buba si kitǎi bommam, si bei amu mǎ ñ jɛ igǔ nǎ ñ buba do Baam si kitǎi bommaɛ. ²² Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbǎ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

4

Ilaaǎ ku tǎ lele

¹ Si anyii nɛɛ bɛ, si kuyɛ ñ ye gambo gǎ í cǐ lelei Aǎ.

Inɛ iyi í tako í bam ide ku fǎ wo, nɛɛ iyi imuɛ í ye bei ti kǎakǎkǎ, í bam ide ku fǎ má í ni, gǔ wa ihɛ n nyisiɛ mii iyi á na ku naa si anyiɛ. ² Gbakǎ Hundei Ilaaǎ í so í nɛɛm. Nǎ lelei Aǎ bɛ ñ ye

kitāi bomma gə, inε gə wa buba si. ³Inε iyi wa buba beu wa daanai bei kuta ku ne fia gə ηa iyi à ya kpe zasipu do saaduani. Njoi Ađ í sū í kaako kitāu nə wa daana bei emerodu. ⁴Nə n̄ ye kitāi bomma kənfia do mεε í kaako kitāi bommau. Nə inε ngbo kənfia do mεε wa buba si antai kitā ηau, à dasi nyau fufū do fulai wura. ⁵Njoi hai si kitāi bommau kunjoi ijī wa fita, do anu ku dā, do kulai ijī. Fitila mεεje iyi wa má í wa si wajui kitāi bommau. Anjai à je hunde mεεjei Ilaađu. ⁶Si wajui kitāu dimii tenku gə í wa be, wa daana bei digi.

Mii ilu hunde mεε gə ηa à kaako kitāi bommau cinga do cingae, à ne iju bii fei anyiò waju. ⁷Mii ilu hunde sinteu í yei bei muusu nla, minjisiau mə í yei bei ama ketε, mεetasiau wajuε í yei bei wajui amane, nə mεesiau í yei bei kungbā iyi wa fo. ⁸Ilu hunde mεε ηau à ne ikpa mεefa mεefa, nə à ne iju bii fei inə do waduude. À ya maa kō iri waati kāma fei aləð daakə a maa ni, Kumá, Kumá, Kumá, Beεbei Ađ Lafēε ilu gbugbā fei í je, Njui iyi í tako í wεε wo, nə í wεε baa nsei, nə wa naa.

⁹Ilu hunde ηau à waa kō iri à waa saabu inε iyi wa buba si antai kitāi bommau, nə à waa fə idei amboeε do beεεε, njui iyi í wεε do ajə fei. ¹⁰Waati iyi à waa kō iri beεbe fei inε ngbo kənfia do mεε ηau à ya seεbataa a maa təεi. Nə à ya bə fula nja ηai a jiləε si wajui kitāi bommau a maa ni,

¹¹Awə Ilaađ, Lafēε nwa, Awəi ì to í ne amboe do beεεε do gbugbā,

Domi awəi ì taka mii fei.
Si idəəbiεi ì taka ηa nə à wεε.

5

Tia do Angudā

¹Njoi n̄ ye inε iyi wa buba si kitāi bommau wa mu tia gə iyi à ka si awə njεε. À kə tiau anyiò waju, nə à cīmboε do seεda mεεje. ²Nə n̄ ye amaleka ilu gbugbā gə, í là do gbugbā í ni, yooi í to ku ga seεda ηau ihē, nə ku fū tiau. ³Nə inε gə kù wεε iyi í wa lele walakə

ile walakə lelei ile iyi á yəkə ku cí tiau ku cə inəε. ⁴N̄ kpata ntə ntə si na iyi í jə inε gə kù wεε iyi í to ku cí tiau ku cə inəε. ⁵Njoi inε akāi inε ngbo ηau í səm í ni, maà kpata. Muusu nla iyi í fita hai si dimii Zuda, iyi í je təkui Davidiu í je igū, á yəkə ku ga seεda mεεje ηau nə ku fū tiau.

⁶Iyi n̄ cə ikpa bi kitāi bommau nə n̄ ye Angudā iyi à ceð kuwee wo wa leeki anini be, nə ilu hunde mεε do inε ngbo ηau à kaakoε. Angudāu, í ne ngo mεεje do iju mεεje iyi í je hunde mεεjei Ilaađ ηa iyi í be si andunya fei. ⁷Angudāu í bə bi inε iyi wa buba si antai kitāu, nə í gba tiau hai si awə njεε. ⁸Iyi à naa tiau, njoi ilu hunde mεε ηau do inε ngbo kənfia do mεε ηau à seεbata si wajuε. Anja fei à ne məəə do kəəfui wura ηa si bii tulare í wa. Tulareui í je kutəəi inei Ilaađ ηa. ⁹Nə à kō iri titō gə à waa ni,

Awəi ì to í gba tiau

Nə í ga seεda ηau,

Domi à kpaε wo.

Nə do njεei ì raa Ilaađ amane ηa

Hai si dimi fei, do fee ikā ikā fei,

Do ile fei.

¹⁰Ì tətəə ηa ì je ilaalu nja,

Ì ce ηa woo weei Ilaađ Lafēε nwa,

Nə aa je bomma si andunya.

¹¹Iyi n̄ cə ilu má nə n̄ gbə anui amaleka nkpa gə ηa, kukpa nja í to dubu nkpa nkpa. À kaako kitāi bommau do ilu hunde ηau do inε ngbo ηau. ¹²À dā anu à waa ni,

Angudā iyi à ceð kuwee wo í to ku ba yiiko,

Do amani, do kumà, do gbugbā,

Do beεεε, do amboe, do saabu.

¹³Nə n̄ gbə mii ilu hunde ηa fei iyi à wa lele do ile, do si lelei ile, do si inə inyi, andi ilu hunde iyi í wa si andunya fei, à dā anu à waa ni,

Inε iyi wa buba si kitāi bommau

Do Angudāu,

Saabu, do beεεε, do amboe,

Do gbugbā ku je tu ηa hee do ajə fei.

¹⁴Nə ilu hunde mεε ηau à je à ni, ami.

Nə inε ngbo ηau à gule à ce kutəə.

6

À ga sɛɛda mɛɛfa

¹ Nɔi n̄ yɛ Angudāu í ga akāi sɛɛda mɛɛje n̄a iyi wa mási tiaú, n̄ n̄ gb̄o inɛ akāi ilu hunde mɛɛ n̄au í la hee aa ni bei kulai ijii. Í ni, naa wa. ² Iyi n̄ c̄o ilu, n̄o n̄ yɛ ací fūfū ḡo wa naa. Inɛ iyi wa gūu wa mu bioo, n̄ à daa si fulai amanlu. Í dasi kpāa bei woo jɛ igū iyi wa b̄o ku jɛ igū wa má.

³ Nɔi Angudāu í ga sɛɛda minjisiau, n̄ n̄ gb̄o ilu hunde minjisiau í ni, naa wa. ⁴ N̄o ací nkpa ḡo m̄o í fita wa. N̄o à mua inɛ iyi wa gūu gbugbā ku dede igū si andunya ku ba inɛ n̄a a kpa nje. N̄o à naa taakuba nla ḡo.

⁵ Nɔi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛtasiaú, n̄ n̄ gb̄o ilu hunde mɛɛtasiaú í ni, naa wa. Iyi n̄ c̄o n̄ n̄ yɛ ací dūdū ḡo wa naa. Inɛ iyi wa gūu wa mu gūa si aw̄ɛ. ⁶ N̄o n̄ gb̄o ímu ḡo hai si aninii ilu hunde mɛɛ n̄au, í ni, j̄o inɛ n̄a a ya ra bilee tongoo akā do fiaí ic̄eí aj̄o akā. Bɛɛbɛ m̄oí fiaí ɔ̄zu tongoo mɛɛta á ya jɛ. Amma j̄o fiaí ikpo do v̄ɛɛ si agbɛɛ.

⁷ Nɔi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛsiaú, n̄ n̄ gb̄o ilu hunde mɛɛsiaú í ni, naa wa. ⁸ N̄ c̄o ilu n̄ n̄ yɛ ací fūfū f̄ɛ̄f̄ɛ̄ ḡo wa naa. Inɛ iyi wa gūu, iriɛi Iku, n̄o bi ku wai iku n̄a wa tooɛ. An̄ai à na gbugbā a kpa ik̄o akāi kukp̄ɛ mɛɛi inɛi andunya n̄au do in̄ai sako n̄a iyi à wa si ilɛu do taakuba, do ari, do b̄o.

⁹ Si anyii n̄ju, Angudāu í ga sɛɛda miusiaú iyi wa mási tiaú. N̄o n̄ yɛ hundeí amanɛ n̄a si icui bi kuweeu, an̄a iyi à kpa na ideí Ilaā do na sɛɛdai Jesu iyi à jɛ. ¹⁰ Hunde n̄au à la à ni, Laf̄ɛɛ kumá, ilu nt̄o, hee waati yoomai ì waa degbe i bei i kiiti inɛi andunya n̄a, i s̄a n̄a gbese si na iyi í j̄o à kpa wa. ¹¹ Iyi à d̄o bɛɛbɛ à tā n̄oí à daa an̄a fei si jaɛ fūfū, n̄o à s̄o n̄a à ni a s̄imi keeke titā hee j̄ai woo ce icɛ kpaasi n̄a n̄a ku k̄o, an̄a iyi aa na a kpa bei à tako à kpa an̄a m̄o.

¹² N̄ c̄o ilu má si waati iyi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛfasiaú iyi wa mási tiaú. N̄o ilɛ í yaya do gbugbā, n̄o inunu í kuku inya kiti kiti bei ac̄o dūdū ilu sisima, n̄o cukpa í kpā konkom bei nje. ¹³ N̄o

andaiya n̄a à w̄o wa hai lele b̄eí isoi j̄i iko í ya w̄o wa waati iyi fufu nla wa ce wa yagaɛ. ¹⁴ N̄o lele í t̄o t̄o inya akā bei s̄ɛɛ iyi à ka. N̄o iri kuta do gungum n̄a fei à yaya a k̄u wa agbɛ n̄a má. ¹⁵ Waati bɛɛbei amanlui andunya n̄a, do ilu ilɛ n̄a, do ilaalui sooge n̄a, do ilu amani n̄a, do ilu gbugbā n̄a, do inɛ fei de, aru do inɛ n̄a iyi à nɛ ara n̄a, à waa manji si isai kuta do si afei kuta n̄a. ¹⁶ À waa d̄o anu si iri kuta n̄au do si kuta n̄au à waa ni, i cuku si wa wa, i bii wa ku ba Ilaā ku maà yɛ wa, n̄ju iyi wa buba si kitāi amanlu, do hai si id̄o k̄oí Angudāu. ¹⁷ I bii wa n̄a si na iyi í j̄o aj̄oí id̄o k̄o nla nla n̄au í to wa. Yooí á ȳo k̄o ku leekí si waju n̄a.

7

Inɛi Izireli 144.000

¹ Si anyii n̄ju, n̄ yɛ amaleka mɛɛ ḡo n̄a à waa leekí si andunya gonta mɛɛ, à waa ganji fufui andunya gonta mɛɛu ku ce si ilɛ do si tenku n̄o ku maà yaga j̄i ḡo. ² N̄o n̄ yɛ amaleka mmu ḡo wa naa hai nunui daak̄o, wa mu nyindai Ilaā, n̄ju iyi í jɛ icui kuwɛɛ. N̄o í d̄o anu si amaleka mɛɛ n̄a iyi Ilaā í mu n̄a gbugbā a cea ilɛ do tenku laal̄u, ³ í ni, i maà cea ilɛ do tenku do j̄i ḡo laal̄o hee k̄aa cea woo ce ic̄eí Ilaā n̄a nyinda si ikpo n̄a. ⁴ N̄oí à s̄o m̄ j̄ai inɛ n̄a iyi à cea nyindai Ilaā si ikpo n̄a. À wɛɛi an̄a dubu c̄o do ciiji do mɛɛ (144.000) hai si dimii inɛi Izireli n̄a fei. ⁵ Si dimii Zuda amanɛ dubu maateejii (12.000) à cea nyinda. Bɛɛbɛ m̄oí si dimii Rub̄ɛɛ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Gadi amanɛ dubu maateejii. ⁶ Si dimii Azɛɛ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Nɛfitali amanɛ dubu maateejii. Si dimii Manase amanɛ dubu maateejii. ⁷ Si dimii Simēo amanɛ dubu maateejii. Si dimii Levi amanɛ dubu maateejii. Si dimii Isakaa amanɛ dubu maateejii. ⁸ Si dimii Zabul̄o amanɛ dubu maateejii. Si dimii Zozɛfu amanɛ dubu maateejii. Si dimii Benzamɛɛ amanɛ dubu maateejii. Inɛ n̄a iyi à daa si nyindau mbɛ.

Zamaa nkpɔ nkpɔ

⁹ Si anyii n̄ju, nɔ n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ ye zamaa nkpɔ nkpɔ iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ka ŋa. À fita wa hai ile fei do si dimi fei do si fee ikā ikā fei. An̄a fei à waa leekɪ si wajui kitāu do Angudāu, à waa dasi jaaɛ fūfū nɔ à waa mu wuai kpakpa si awɔ n̄ja. ¹⁰ À waa dɔ anu à waa ni, faaba nwa wa naai hai bi Ilaaɔ Lafɛɛ nwa iyi wa buba si kitāi bommau do hai bi Angudāu. ¹¹ Nɔ amaleka ŋau fei à leekɪ à kaako kitāi bommau do inɛ ngbo ŋau do ilu hunde mɛɛ ŋau. À sɛɛbata si wajui kitāu à waa tɔɔ Ilaaɔ ¹² à ni, ami.

Kuɔɪ do amboe

Do kumà do saabu do bɛɛɛɛ,

Do gbugbā, do yiiko,

Fei ndɛɛ ku je ti Ilaaɔ Lafɛɛ nwa

Hee do ajɔ fei. Ami.

¹³ N̄ɔi inɛ akāi inɛ ngbo ŋau í beem í ni, yoo ŋai à waa dasi jaaɛ fūfū ŋau ihɛ. Hai iwoi à naa. ¹⁴ Nɔ n̄ jɛaa n̄ ni, lafɛɛm, n kù mà, awɔi aa mà. Nɔ í s̄m í ni, inɛ ŋau ihɛ à fita wai hai si b̄nɛ nla nla. À fɔ jaaɛ n̄ja ŋa à fūutae do n̄jei Angudāu. ¹⁵ N̄jui í j̄ɔ à waa leekɪ si wajui kitāi bommai Ilaaɔ à waa tɔɔɛ dasāɔ idū inɔ kpasɛɛ. Nɔ Ilaaɔ á wa inɔ n̄ja ku maa degbe ŋa. ¹⁶ Ari kaa kpa ŋa má hee má je agbɛ, nɔ inunu kaa cā ŋa má, bɛɛbɛ m̄ɔi inya gbāa kaa wahala ŋa ma. ¹⁷ Angudā iyi wa leekɪ bi kitāi bommau á gbā ŋa ku b̄ɔɔ ŋa is̄ɔi kuwɛɛ. Ilaaɔ m̄ɔ á gbā cikāaju n̄ja fei.

8*À ga sɛɛda mɛɛjesia*

¹ Waati iyi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛjesiau, ilu í coko lelei Aɔ zakai iju kameɛ kuntaa. ² Si anyii n̄ju, nɔ n̄ ye à na amaleka mɛɛje ŋa iyi à ya maa leekɪ si wajui Ilaaɔu kākākāki mɛɛje.

³ Si anyii n̄ju, amaleka mmu gɔ í na í leekɪ kɔkɔi bi kuweeu, wa mu fatai wura bii à ya jo tularɛ. À náa tularɛ nkpɔ nkpɔ ku tɔtɔɔ kutɔɔi woo dasi naanɛ ŋa ku ba ku joo si antai bi kuweei wura iyi í wa si wajui kitāi bommai Ilaaɔu. ⁴ Cuai tularɛu do

kutɔɔi woo dasi naanɛ ŋau í dede lele si wajui Ilaaɔ hai si awɔi amalekau.

⁵ N̄ɔi amalekau í so fatau nɔ í bu ina hai bi kuweeu, í dasi inɔɛ hee í kɔ, nɔ í nyɔɔ ile bɛ. Waati bɛɛbɛ à gbɔ kulai ijɪ do iba ŋa nɔ à ye kun̄ɔi ijɪ do kuyayai ile.

Kākākāki ŋa

⁶ Si anyiɛ, amaleka mɛɛje ŋa iyi à waa mu kākākāki mɛɛje ŋau, à ce sɔɔlu a fāa.

⁷ Amaleka sinteu í fā kākākākiɛ. N̄ɔi kutai ijɪ do ina do n̄je í yɔgɛɛ si n̄je nɔ wa naa hai lele do gbugbā. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai ile í jo do j̄i ŋa do fɔfɔ tūtū ŋa fei.

⁸ Nɔ amaleka minjisiau í fā kākākākiɛ. Nɔ à nyɔ ngɔgɔ iyi í ye bei iri kuta nla iyi wa jo si tenku. N̄ɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai tenkuu í kpɔɔ n̄je, ⁹ nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai mii ilu hunde ŋa iyi à wa si inyiu à ku, nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai akɔi inyi fei í ce nfe.

¹⁰ Si anyii n̄ju, amaleka mɛɛtasiau í fā kākākākiɛ. N̄ɔi andaiya nla gɔ iyi í ya ina bei jugula í cuku wa hai lele si ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai ido do is̄ɔ ŋa. ¹¹ Irii andaiyau Kuro. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inyiu í ro. Iyi inɛ ŋa à m̄ɔɔ, nkpɔ n̄ja í ku si na iyi í j̄ɔ inyiu í ro.

¹² Si anyii n̄ju, amaleka mɛɛsiau í fā kākākākiɛ. N̄ɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inunu do ti cukpa do ti andaiya ŋa í dū, nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inya kumái dasā kù wɛɛ má, bɛɛbɛ m̄ɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inya kumái idū kù wɛɛ má.

¹³ Iyi n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ ye kungbā wa fo hee lelei Aɔ. Kungbāu wa kpata wa dɔ anu hee lele wa ni, waiyooi, iko í jɛm, iko í jɛm. Beirei ijuukpāi inɛi andunya ŋa á to si waati iyi amaleka mɛɛta ŋa iyi à gbe ŋau aa fā kākākāki n̄ja.

9*Kākākāki miusia*

¹ Si anyii n̄ju, amaleka miusiau í fā kākākākiɛ. Nɔ n̄ ye andaiya gɔ í cuku ile hai lele wa. N̄jui à na kileei isa nla hai nɛ kɔɔu. ² Andaiyau í cɪ isau nɔ cua wa fita bei cuai ina nla, nɔ í bii inunu

í jò inya fei í dū. ³ Nò ketengbo ña à fita wa hai si cuau à waa te ile, nò à mu ñña gbugbā bei ací cencee. ⁴ À na ñña wooda à ni a maà beje fəfə walakə mii tūtū gə walakə jii gə bii kù je ine ña iyi a kù ne nyindai Ilaađ si ikpo ñña. ⁵ A kù na ketengbo ñau wooda a kpāð amanə ña bii kù je a kpā ña iju hee zakai cukpa miu. Ara kuroi ijuukpāu í mungað bei bii cencee í ta amanə. ⁶ Si cukpa miuu, ine ña aa dede iku amma a kaa ba. Aa bi aña a ku amma iku á sa ñña.

⁷ Ketengbo ñau à jə ací ña iyi à tā səəlu a bə igū. Ngəgə í wa si iri ñña bei fulai wura, nò waju ñña í ye bei ti amanə ña. ⁸ Ntoi iri ñña í ye bei ntoi irii inaabo ña nò inyi ñña í ye bei ti muusu nla ña. ⁹ À bii gendə ñña do bata ku ne sisima gə iyi bii 1i yəə aa ni isəi. Nò ikpa ñña í ya maa ce iba bei sareti nkpə iyi ací ña à waa fa bi ku ce igū. ¹⁰ À ne akpaamu ku ne ací bei cencee ña. Do akpaamu ññau bei aa kpāð amanə ña iju si cukpa miuu. ¹¹ Ilaalui ketengbo ññau í je amaleka ilu irii isa nla hai ne kəəu. Irii í je Abadəə do feei Ebeə. Do Gereki mə à ya kpooi Apoliə, waatə Woo beje.

¹² Nsei, iyi ijuukpā sinte í lə í gbe ijuukpā minji gə ña iyi aa naa má.

Kāakāakī mēefasia

¹³ Njoi amaleka mēefasiau í fā kāakāakīe. Nə n gbo ide ku fə gə hai gonta mēei bi kuweei wura iyi í wa si wajui Ilaađ. ¹⁴ Ide ku fəu í sə amaleka mēefasia iyi wa mu kāakāakīu í ni, fū amaleka mēə ña iyi à dī kəkəi ido nla iyi à ya kpe Efaratau. ¹⁵ Njoi à fū amaleka mēə ñau. Na adəu do cukpau do ajəu do isəu bei amaleka ñau à tā səəlu mam mam ku ba a kpa ikə akāi kukpē mēetai amanə ña. ¹⁶ A sōm jiai masa ñau, à wēei dubu minji ikə dubu cīə má (200.000.000). ¹⁷ Si bei n ye ací ñau do masa ñau si kuyem wee. À dasi batai igū nkpa bei ina do boogu bei bulam do igbaagba bei fainwita. Irii ací ñau í ye bei irii muusu nla, nò ina do cua do fainwita wa fita wa hai si gele ñña. ¹⁸ Ikə akāi kukpē mēetai inei

andunya ña á ku na saabui bōne mēeta ñau, waatə ina do cua do fainwita iyi wa fita hai si gele ací ñau. ¹⁹ Gbugbāi ací ñau í wai si gele ñña do si akpaamu ñña. Akpaamuu í yei bei njo, nò í ne iri. Do nñui à ya kpā ine ña iju.

²⁰ Do nñu fei, inei andunya ña iyi à gbe a kù ku si bōne u à kə ku kpaasi idə. Nə à kə ku jə mii ña iyi à ce do awə ñña ku təə. À waa məsi inei inəəko ña ku təə do iwē ña iyi à ce do wura do isə fūfū do isə danya do kuta do jii ñña, aña iyi a kaa yəkə a gbo ide, a kaa nə a yəkə a ye ilu, hee má je a ne. ²¹ Bebe məi ine ñau a kù jə ine ku kpa do dobu dobu ñña ña ku ce, do sakara ku ce, do ile ñña ña.

10

Amaleka do tia keeke

¹ N nyi n ye amaleka ilu gbugbā gə má wa kita wa hai lele. Kudūi ijí í biie bei jine iyi í dasi, nò njoi Ilaađ í wenwee si irie, wajue wa daana bei inunu, nò kutee í ye bei amei ina. ² Wa mu tia keeke gə iyi wa cī si awəe. Í lesi ise njee si antai tenku, ise cangae mə si ile. ³ Nə í də anu bei muusu nla. Iyi í də anu í tā nji dagba lele mēje gə ña mə à waa də anu. ⁴ Iyi dagba lele mēje ñau à də anu à tā, gbakā n tā səəlu n kə ide ññau. Amma n gbo ide ku fə gə wa hai lele wa ni, maà ti i kə mii iyi dagba lele mēje ñau à fə. Muu si asii.

⁵ Njoi amaleka iyi n ye wa leekī si antai tenku do si ileu, í wu awə njee lele, ⁶ nò í gbasi do irii ine iyi í wēe hee do ajə fei, iyi í taka lele do ile do tenku do mii ndu ña ña fei. Amalekau í fə í ni, waati iyi í gbe kù waa sə má, ⁷ amma waati iyi amaleka mējesia u mə á fā kāakāakīe, waati bebei Ilaađ á kə mii iyi í dasi idə ku ce iyi ine kama kù mäu, si bei í sə walii woo ce icee ña wo.

⁸ Si anyii nñu, imu iyi n tako n gbo hai leleu, í bam ide ku fə má í ni, koo gba tia keeke iyi wa cīu hai si awəi amaleka iyi wa leekī si antai tenku do si ileu. ⁹ Njoi n bə bi amalekau, n təəe ku nam tia keekeu. Nə í sōm í ni, gba i nəə. Á ro si inəe, amma á dāi si gele

bei nyikō. ¹⁰ Nɔi n̄ gba tia keekeu hai si awɔɛ, nɔ n̄ n̄ɔɔ. Ntɔi, í d̄s̄ si gelem bei nyikō, amma iyi n̄ muu n̄ tā, í roi kom kom si in̄m.

¹¹ Nɔi à s̄m̄ à ni, í gbe i sisi i ce walii má na in̄e nkpɔ, do il̄e nkpɔ, do dimi nkpɔ, do ilaalu nkpɔ.

11

Woo je s̄eda minji ɲa

¹ Si anyii n̄ɲu, in̄e gɔ í nam mii ku wā il̄e iyi í ȳe bei akpa, nɔ í s̄m̄ í ni, dede i koo i wā kpas̄ɛi Ilaaɔ do bi kuweeu, nɔ i ka in̄e ɲa iyi à waa ce kutɔɔ b̄e. ² Amma maà wā bantum̄aɛ, domi à mua dimi mmu ɲa, aɲa iyi aa t̄eɛɛ ilu kumáú si afei cukpa ciiji do minji * . ³ Nɔ í ni n̄ɲu á j̄ò woo je s̄eda minjii n̄ɲu ɲau a f̄ò ide i n̄ɲu. Aa maa we saaki ɲa, nɔ n̄ɲu á mu ɲa yiiko a ceò walii si afei aj̄ɔ dubu do c̄ɔ minji do kita † (1.260).

⁴ Woo je s̄eda minji ɲau i ȳe bei j̄li ndii olivi minjiu, do bi ku lesi fitila minji iyi wa leek̄i si wajui Ilaaɔ Laf̄ɛi il̄eu fei. ⁵ Bii in̄e gɔ wa bi ku ce ɲa laalɔ, ina í ya fitai hai si gele ɲa ku kpa irii mb̄eɛ ɲa ɲa. B̄eɛɛi in̄e iyi wa dede ku ce ɲa laalɔ á kuò. ⁶ À n̄e gbugbā a cimbo lele, ij̄i ku maà r̄ɔ si waati iyi à waa ce walii. À nɔ à n̄e gbugbā a kpaasi inyi n̄je. À nɔ à n̄e gbugbā má a naaò dimii wahala ikā ikā baa yooma fei wa si andunya si waati iyi à bi fei.

⁷ Waati iyi aa je s̄eda a tā, in̄ai sako gɔ á ba ɲa igū ku ce ku kāmia ɲa ku kpa ɲa. In̄ai sakou á fita wai hai si isa nla hai n̄e k̄ɔɔ. ⁸ Iku ɲa á maa s̄ui si bantum̄ai ilu nla bii à kpa kpa Laf̄ɛe ɲa si j̄li n̄ɔ. À n̄e a kpe iluui wo Sodomu walak̄o Ezibiti. ⁹ In̄e ɲa si dimi fei do si fee fei do si il̄e fei aa c̄ɔ iku ɲa zakai aj̄ɔ m̄eeta do bubu, a kaa je a si ɲa. ¹⁰ In̄ai in̄e andunya ɲa á d̄s̄, aa ce j̄ingau nɔ a sambaa n̄je amua ɲa si na iyi í j̄ò walii minji iyi à tako à wahala ɲa ɲau à ku.

¹¹ Si anyii aj̄ɔ m̄eeta do bubuu, Ilaaɔ í nyi í da ɲa si hunde ma, nɔ à dede à

leek̄i. Njo nla nla í mu in̄e ɲa iyi à ȳe ɲa fei. ¹² Nɔi walii minji ɲau à gb̄ɔ ide ku f̄ò gɔ wa hai lele wa ni, i gū wa ih̄ɛ. Nɔ à gū lele si kud̄ui ij̄i ij̄ui mb̄eɛ ɲa ɲa. ¹³ B̄e gbakā nɔ il̄e í yaya nt̄ɔ nt̄ɔ, nɔ ik̄o akāi kukp̄ɛ m̄eɛwai iluu í cuku. In̄e ɲa iyi à ku si kuyayai il̄eu, kukp̄ɔ ɲa í to aman̄e dubu m̄eɛje (7.000). Z̄igii in̄e ɲa iyi à gbe í da nt̄ɔ nt̄ɔ, nɔ à ni Ilaaɔ í la.

¹⁴ Nsei, ijuukpā minjisiau í l̄o, wee m̄eɛtasiaɛ wa naa má.

Kākākākī m̄ejesia

¹⁵ Si anyii n̄ɲu, amaleka m̄ejesiau í fā kākākākīɛ. Nɔi à gb̄ɔ anu ku d̄s̄ nla nla gɔ ɲa lelei Aɔ à ni, a sindoa Aɔ Laf̄ɛe nwa do in̄e iyi í cicau bommai andunyau, nɔ a je bomma hee do aj̄ɔ fei. ¹⁶ Waati b̄eɛɛi in̄e ngbo k̄anf̄ia do m̄eɛ ɲa iyi à waa buba si kitāi bomma si wajui Ilaaɔ, à s̄eɛbata à waa t̄ɔɛ ¹⁷ à waa ni,

Aɔ Laf̄ɛe, ilu gbugbā fei,

Aw̄ɔ iyi ì w̄eɛ nsei, ì n̄ɔ ì w̄eɛ wo,

À waa saabuei si na iyi í j̄ò ì ce ic̄e do gbugbā nlaɛ.

Nɔ ì sinti bommaɛ ku je.

¹⁸ Dimii andunya fei í dam̄ɔ.

Amma id̄ɔk̄ɔɛ í to wa.

Waati í to i kiiti iku ɲa.

Waati í nɔ í to i na walii woo ce ic̄eɛ ɲa riba ɲa,

Do woo dasi naane ɲa do in̄e ɲa iyi à waa jirim̄aɛ,

Hai keekeò nlaɛ.

Waati í to i ce nfei in̄e ɲa iyi à waa ce nfei andunya.

¹⁹ Nɔi à c̄i kpas̄ɛi Ilaaɔ iyi í wa lele nɔ à ȳe kpakoi akabuue si in̄e. Nɔ ij̄i wa ɲɔ, nɔ à waa gb̄ɔ iba ɲa do kulai ij̄i. Nɔ il̄e wa yaya, nɔ kutai ij̄i ɲa à waa cuku wa do gbugbā.

12

Abo gɔ do akandama

¹ Nɔi nyinda nla gɔ í fita lelei Aɔ. Inaabo gɔ í wa b̄e, nunui í je ib̄ɔɛ, nɔ wa leek̄i si cukpa nɔ wa dasi fulai andaiya

* **11:2** cukpa ciiji do minji waat̄o ad̄s̄ m̄eeta do cukpa m̄eɛfa. † **11:3** aj̄ɔ dubu do c̄ɔ do minji do kita, waat̄o ad̄s̄ m̄eeta do cukpa m̄eɛfa.

maateeki. ² Abou í ne así, nɔ wahalai kubí do ara ku roi inɔu í jò wa dɔ anu.

³ Njɔi nyinda mmu gɔ í fita má lelei Aɔ. Akandama nkpa nla nla gɔ í wa be, í ne iri meeje do ngo meewa nɔ wa dasi fulai bomma si iriu akā fei. ⁴ Akandamau í wɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai andaiyai lele ɲa í nyɔ ɲa wa si ile do akpaamue. Nɔ í koo í leekí si wajui abo iyi wa bi ku bú, ku ba ku ɲɔ amau bii í cuku wa. ⁵ Njɔi abou í bi ama inemakɔ. Amaui á gbā dimi fei do goloí isɔ. Hee akandamau ku maa ɲɔ amau à so à bɔðe bi Ilaaɔ, bii wa buba si kitāi bommae. ⁶ Abou í sa í ne ikpa ghabua bii Ilaaɔ í ceaa sɔɔlui inya bú á wa a maa woo si afei ajɔ dubu do cɔ minji do kita (1.260).

⁷ Njɔi igū í dede lele be. Miseli do amalekae ɲa à ce igū do akandamau do amalekae ɲa. ⁸ Nɔ Miseli do amalekae ɲa à je ɲa igū. Nɔ à kɔ akandamau do amalekae ɲa a wa lele be má. ⁹ Njɔi à nyɔ akandama nla nlau wa ile. Akandamaui í je njo iyi í wee hai tako. Njui á ya kpe mbirisi walakɔ Seetam. Nɔ njui í dɔ ijuí inei andunya ɲa fei. À nyɔ wa ile do amalekae ɲa ajɔ.

¹⁰ Si anyii nɲu, nɔ n̄ gbɔ ide ku fɔ nla gɔ lele í ni,

Nsei, waatii faabau í to wa.

Nsei, Aɔ Lafɛe nwa

í nyisi gbugbāe,

nɔ í jile bommae.

Nsei, inɛ iyi í cicau í gba inɛ ngbo ku je,

Domi woo fɔ laaloí inɛ nwa ɲa,
nɲu iyi í ya maa fɔ laalo ɲɲa
si wajui Ilaaɔ dasāò idū

À nyɔ wa hai lele.

¹¹ Inɛ nwa ɲau à jɔ igū
do saabui njei Angudāu
do seɛdai ntɔu iyi à je.

A kù doo kuwee ɲɲa nkāma,
amma à jesi aɲa a ku.

¹² Na nɲu, lele, jò í weeò inɔ didɔ,
Nɔ inɛ iyi ì wa lele, í weeò inɔ didɔ ɲa.
Amma inɔ ku fɔi í je ti ile,
Nɔ inɔ ku fɔi í je ti tenku,
Domi Seetam í kita si ɲe wa
do idɔkɔ nla nla,

Si na iyi í jò í mà iyi
waati keekei í gbea nɲu.

¹³ Iyi akandamau í ba à nyɔ nɲu wa ile, ɲɔi í lɔsi ku lele abo iyi í bí ama inemakɔ. ¹⁴ Amma à na abou ikpa minjii kungbā nla ku ba ku fo ku bɔ ikpa inya iyi Ilaaɔ í ceaa sɔɔluɛu si ghabua bii aa woo adɔ meeta do bubu. Tengi bei á jò njou. ¹⁵ Njɔi njou í tu inyi wa hai si gelee, wa cā bei ido nla nla si anyii abou ku ba inyi ku jɔ. ¹⁶ Amma ile í faaba abou, domi í là, í mɔ inyi iyi wa fita hai si gelei akandamau wa. ¹⁷ Njɔi idɔi akandamau í kɔ si abou ntɔ ntɔ, nɔ í bɔ igū ku ce do dimie ɲa iyi à gbe, aɲa iyi à waa jirima woodai Ilaaɔ fei, inɛ ɲa iyi à waa leekí dim dim si seɛdai Jesu. ¹⁸ Nɔ í koo í leekí si sāai tenku.

13

Injai sako iyi wa fita hai si tenku

¹ Si anyii nɲu, n̄ ye injai sako gɔ wa fita wa hai inɔ tenku. Í ne ngo meewa do iri meeje nɔ fulai bomma wa lesi ngo ɲau fei, nɔ si iri ɲau fei à kɔ iri laalo ɲa ikā ikā iyi wa yaako Ilaaɔ. ² Injai sako iyi n̄ yeu í gaabu bei mua, nɔ kutɛe í ne gbugbā, nɔ gelee í ye bei ti muusu nla. Akandamau í so gbugbāi nɲu takae í naa, do kitāi bommae do yiiko nlae. ³ Iri akāi injai sakou í jɔ bei í ba kumɛe iyi á yɔkɔ ku kpaa, amma kumɛu í tā nɔ í ba iri. Inei andunya ɲa fei à waa cɔ do biti nɔ à waa tooe. ⁴ Aɲa fei à waa tɔ akandamau si na iyi í jò í na injai sakou yiiko. Nɔ à waa tɔ injai sakou mɔ à waa ni, yooi í ye bei injai sakou ihɛ. Yooi á yɔkɔ ku baa igū ku ce.

⁵ Injai sakou í ne kpāa ku tɔò fufu nɔ ku bu Ilaaɔ, nɔ í ne yiiko ku ceò gbugbāe ice zakai cukpa cijji do minji. ⁶ Njɔi í cɔ gelee wa bu Ilaaɔ do bi ku wae do inɛ ɲa iyi à wa lele fei nɔ wa fɔ si ɲa ide laalo. ⁷ À muaa kpāa ku ce igū do inei Ilaaɔ ɲa nɔ ku je ɲa igū. Nɔ à naa yiiko si dimi fei do fee fei do ile baa yooma fei. ⁸ Inei andunya fei á tɔe, waatɔ inɛ ɲa iyi Ilaaɔ kù kɔ iri ɲɲa si

tiai kuwεε hee ku maa taka andunya, tia iyi í je ti Angudā iyi à kpau.

⁹ Na n̄ju, inε iyi í nε ifi, ku gbə. ¹⁰ Inε iyi í nε piisōo ku bə, tilasi piisōoi á bə. Inε mə iyi à nε a kpa do taakuba, tilasi taakubai á kpa. Na n̄ju, í s̄ia woo dasi naane ηa a ya maa temua nə a leekí si naane ku dasi n̄ja*.

Injai sako iyi wa fita hai si ile

¹¹ Si anyii n̄ju, n̄ ye injai sako gə má wa fita wa hai si ile. Í nε ngo minji bei ngoi angudā, nə wa fə ide bei akandama. ¹² Inja santeui í naa yiiko iyi í nε fei ku ceò ice si wajue. Í tilasi inei ile ηa a təo inja sante iyi í ba kumεε iyi á yəkə ku kpa wo, nə í ba iriu. ¹³ Inja minjisiau bei í ce dobu dobu nla nla ηa hee í jə ina í kita wa hai lele í naa ile si wajui amanε ηa. ¹⁴ Í d̄i ijui inei andunya ηa do dobu dobu ηa iyi í ce si wajui inja sante iyi í náa yiikou. Wa s̄i inei andunya ηa a gbe mii iyi á jə inja sante iyi à tako à mεε do taakuba nə kù kuu. ¹⁵ Injai ankāanyiu í ba yiiko ku mua mii iyi à gbeu kuwεε, nə ku fə ide bei amanε, ku ba ku kpa inε ηa iyi à kə ku təε fei. ¹⁶ Nə in̄ju í tilasi inε fei, ilu gbugbā ηa do hai nε gbugbā ηa, ilu fia ηa do ilu are ηa, aru ηa do inε ηa iyi à nε ara n̄ja ηa, à ce n̄ja nyinda si awə n̄je n̄ja walakə si ikpo n̄ja. ¹⁷ Inε gə kù wεε iyi á yəkə ku ra walakə ku ta bii kù nε nyinda iyi í je irii injai sakou, walakə lambai iriε.

¹⁸ Iyi í s̄ia ka ce si laakai wee, inε iyi í nε bisi fei í s̄ia ku mà yaasei lambai injai sakou. Lambaε, lambai amanεi. Jiaei c̄i mεefa do kita do mεefa (666).

14

Iri ku k̄si inε ηa iyi à faaba

¹ Si anyiε iyi n̄ cə ilu nə n̄ ye Angudāu wa leekí si iri kutai Siō. Amanε dubu c̄i do ciiji do mεε (144.000) í wa bi tεε, aηa iyi à kə irii Angudāu do ti Baεε si ikpo n̄ja. ² Nə n̄ gbə imu gə hai lele aa ni bei ibai iri cuui inyi nla, walakə

bei kulai ijii. Iba iyi n̄ gbəu wa d̄si bei məolə iyi inε ηa à waa cā. ³ Inε ηau à waa leekí si wajui kitāi bommau, bii ilu hunde mεε ηau do inε ngbo ηau à wa. À waa k̄o iri tit̄o iyi inε gə kaa yəkə ku mà bii kù je amanε dubu c̄i do ciiji do mεε ηau (144.000), aηa iyi à yá hai si andunya. ⁴ Inε ηau, a kù s̄iò inaabo. À mu ara n̄ja a kù mà inaabo titā. À waa too Angudāu bii wa bə fei. À yá ηa hai si inəi amanε ηa. À yei bei amaaje sinte iyi à na Ilaaō do Angudāu. ⁵ Inε gə kù gbə ibo hai si gele n̄ja, à je inε ηa iyi à kù nε taale.

Amaleka mεeta ηa

⁶ N̄oi n̄ nyi n̄ ye amaleka gə má wa fo hee lelei Aō. N̄ju í sisi laabaau jiida iyi ci ya tā bi inei andunya fei, si ile fei, do si dimi fei, do si fee ikā ikā fei, do bi inε fei. ⁷ Í d̄s̄ anu wa ni, i jirima Ilaaō nə i naa amboe ηa, domi waati í to ku kiitiò inε fei. I təo Ilaaō, n̄ju iyi í taka lele do ile, do tenku, do is̄o ηa.

⁸ Amaleka minjisia gə wa too anyiε wa ni, Babiloni, ilu n̄lau, í cuku, í cuku. N̄ju í fa dimi fei si sakara hai nε kəεε. Sakaraεui í ye bei at̄ε iyi wa c̄i ηa iju. At̄ε v̄εui í je idəək̄si Ilaaō.

⁹ Amaleka mεetasia gə wa too inε minji ηa iyi à cuau, nə í d̄s̄ anu wa ni, inε iyi wa təo injai sakou do mii iyi í gbeu* fei, nə í jə à kə iriε si ikpoe walakə si awəε, ¹⁰ n̄ju mə á mə at̄ε iyi í je idəək̄si Ilaaōu. Inε iyi wa ce bεεbe fei á ye b̄nε si ina do fainwita si wajui Angudāu do amaleka kumá ηau. ¹¹ Cuai ina iyi á nyisi ηa b̄nεu á dedei hee lele hee do ajə fei. Inε ηa iyi à waa təo injai sakou do mii iyi à gbeu †, do inε ηa iyi à nε nyindai iriεu, a kaa nε kusimi aεə daakə.

¹² Na n̄ju, í s̄ia woo dasi naane ηa a temua, aηa iyi à waa jirima woodai Ilaaō nə à dasi Jesu naane.

¹³ Si anyii n̄ju, n̄ gbə ide ku fə gə má hai lele í ni, kə iyi ih̄ε, ilu inə did̄o ηai inε ηa iyi aa na a ku hai nsei na naane

* **13:10** Tia nwo gə ηa à ya ni, inε iyi í dasi kpaasie piisōo, piisōoi aa na a dasi n̄ju mə. Inε iyi í kpa inε gə do taakuba, do taakubai aa kpa n̄ju mə. * **14:9** mii iyi í gbeu ide mii iyi à gbe í jə inja santeui wa fāa (cə Kuyε 13:14) † **14:11** mii iyi à gbeu ide mii iyi à gbe í jə inja santeui wa fāa (cə Kuyε 13:14)

iyi à dasi Lafēe. N̄oi Hundei Ilaaḍ í ni, nt̄ai, b̄ebei. Aa sími, domi ribai ice jiida n̄ja á too n̄ja.

Kudai aman̄e n̄ja

¹⁴ Si anyii n̄ju, n̄ n̄ ye anduulai iji ḡo, in̄e ḡo wa buba b̄e í j̄o amai aman̄e. Wa dasi fulai wurai amanlu si irīe, n̄ wa mu k̄ōma ku d̄ō anu ḡo. ¹⁵ Amaleka ḡo í fita wa hai kpas̄i Ilaaḍ, n̄ í d̄ō anu í s̄ō in̄e iyi wa buba si kud̄ui ijīu í ni, so k̄ōmae i mu, domi awaatii kumu í to. Andunyau í to ku mu. ¹⁶ N̄oi in̄e iyi wa buba si kud̄ui ijīu í dasi k̄ōmae si andunya, wa mu.

¹⁷ Amaleka ḡo í fita wa hai kpas̄i Ilaaḍ iyi í wa leleu má, n̄ju m̄o wa mu k̄ōma ku d̄ō anu ḡo.

¹⁸ N̄o amaleka ḡo í fita wa má hai bi kuweeu, í ne gbugb̄a si antai ina. Í la hee lele í s̄ō in̄e iyi wa mu k̄ōma did̄ou í ni, ka rez̄e iyi í wasi andunya do k̄ōmae domi í j̄ia. ¹⁹ Amalekau í dasi k̄ōmae n̄ í kaḍ isoi j̄ii n̄ju, n̄ í cuusi dangala bi ku f̄ō inyii rez̄e. Iyi b̄e wa nyisi id̄ōk̄oi Ilaaḍ. ²⁰ À f̄ō isoi rez̄e bi ku f̄ō anyii in̄o iluu. N̄o hai bi ku f̄ō inyii isoi j̄ii n̄ju, n̄je í c̄a wa b̄e hee kus̄e í to dubu ak̄a do c̄ō m̄eefa † (1.600) si yaasei ile ku w̄a, n̄ kuj̄ii isae í to gendei ac̄i.

15

Amaleka n̄ja do ijuukp̄ai ank̄anyii

¹ Si anyii n̄ju, n̄ ye nyinda ḡo má lelei Aḍ, í lá n̄ í ne n̄jo. Iyi n̄ ye wee, amaleka m̄eje ḡo n̄ja à waa mu ijuukp̄a m̄eje. An̄ai à je ijuukp̄ai ank̄anyii domi si bei id̄ōk̄oi Ilaaḍ á t̄a.

² N̄oi n̄ ye tenku ḡo wa daana bei digi í ȳoge do ina. N̄o n̄ ye in̄e n̄ja iyi à je in̄ai sakou iḡu do mii iyi à gbeu * do lambai irīe. In̄e n̄ju à waa leek̄i si antai tenkuu à waa mu m̄ōl̄o n̄ja iyi Ilaaḍ í na n̄ja. ³ À waa k̄ō irii Moizi, woo ce icei Ilaaḍu, do ti Angud̄au †, à waa ni, Aḍ Lafēe, ilu gbugb̄a fei,

‡ **14:20** dubu ak̄a do c̄ō m̄eefa si yaasei ile ku w̄a Lambau í ne yaase ḡo. Kus̄e í to kilo c̄ō m̄eeta (300).

* **15:2** mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í j̄o in̄a s̄int̄eui wa f̄aa (c̄ō Kuyei 13:14) † **15:3** Irii Moizii do ti Angud̄au In̄e ḡo n̄ja si kuyei n̄ja, à ya ni iri ik̄a ik̄a minjii. In̄e ḡo n̄ja m̄o à ya ni iri ak̄ai iyi wa f̄ō bei Ilaaḍ í faaba wa na saabui Jesu Kirisi bei í tako í faaba in̄e Izireli n̄ju na saabui Moizi. * **16:2** mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í j̄o in̄a s̄int̄eui wa f̄aa (c̄ō Kuyei 13:14)

Ic̄e í la, n̄ í je maamaake.

Aw̄oi ì je amanlui ile fei.

Kp̄aae í je nt̄o, n̄ í je dee dee.

⁴ Yooi kaa ce n̄joe, Lafēe.

Yooi á k̄ō ku saabu irīe.

Aw̄o ak̄ai ì je in̄e kumá.

In̄e ile baa yooma fei á naa bi t̄e,

Aa na a gule a t̄ōe,

Domi ì nyisi iyi kiitie í je dee dee.

⁵ Si anyii n̄ju, iyi n̄ c̄ō ilu n̄ n̄ ye à c̄i kpas̄i Ilaaḍ iyi í wa lele, tengi bii í je bi kuwai akabuueu. ⁶ Amaleka m̄eje n̄ja iyi à waa mu ijuukp̄a m̄eje n̄ju à fita hai kpas̄e. À waa dasi nyau f̄uf̄u iyi wa daana n̄o à waa d̄i santikii wura si kpaka n̄ja. ⁷ N̄oi in̄e ak̄ai mii ilu hunde m̄eje n̄ju í na amaleka m̄eje n̄ju fatai wura ara m̄eje iyi í k̄ō do id̄ōk̄oi Ilaaḍ, n̄ju iyi í w̄e hee do aj̄o fei. ⁸ N̄o kpas̄e í k̄ō do cua iyi wa naa hai si amboei Ilaaḍ do gbugb̄ae. In̄e ḡo kaa n̄o ku ȳok̄o ku l̄o si in̄e hee ijuukp̄ai amaleka m̄eje n̄ju koo kp̄aḍ iri.

16

Fatai id̄ōk̄oi Ilaaḍ n̄ja

¹ N̄oi n̄ gb̄o ide ku f̄ō nla ḡo hai kpas̄i Ilaaḍu í s̄ō amaleka m̄eje n̄ju í ni, i koo í nik̄a id̄ōk̄oi Ilaaḍ iyi í wa si fata m̄eje n̄ju si ile.

² Amaleka s̄int̄eui í koo í nik̄a titee ile. N̄oi dimii ngoli kuro laalo ḡo í naa si in̄e n̄ja iyi à ne nyindai in̄ai sakou n̄o à waa t̄ō mii iyi à gbeu *.

³ N̄oi amaleka minjisiau m̄o í nik̄a titee si tenku. Inyiu í sinda bei n̄jei iku, n̄o mii ilu hunde baa yooma fei í ku si in̄o inyiu.

⁴ N̄oi amaleka m̄etasiaui m̄o í nik̄a titee si ido nla n̄ja do si is̄o n̄ja, n̄o inyii n̄ja í kpaasi n̄je. ⁵ N̄o n̄ gb̄o anui amaleka iyi í ne gbugb̄a si antai inyiu í ni, aw̄o Ilaaḍ ì ne nt̄o i kiiti b̄e ih̄e, aw̄o in̄e kumá, aw̄o iyi ì w̄e, ì n̄o ì w̄e wo. ⁶ In̄e n̄ju à kpa woo dasi naane n̄ja do walii n̄ja à nik̄a n̄je n̄ja, n̄o ì na n̄ja n̄je a

mə. Bɛɛbei à jòð. ⁷ Si anyii n̄ɲu, n̄ gbə ide ku fə gə má hai bi kuweeu í ni, ntai Að Lafɛɛ ilu gbugbã fei, kiitiɛ í tɛ í je ntɔ.

⁸ N̄ɔi amaleka mɛɛsiau mə í nikã titɛɛ si inunu, n̄ inunu í ba gbugbã wa jo amanɛ ɲa do inya gbãɛ bei ina. ⁹ N̄ɔ inya gbãa nlau í jo amanɛ ɲa, n̄ à waa bu Ilaað, n̄ɲu iyi í nɛ yiiko si antai bõnɛ ɲau. Amma à kə ku kpaasi idə a jirimɛ.

¹⁰ N̄ɔi amaleka miusiau mə í nikã titɛɛ si antai kitai bommai in̄a buuu. N̄ɔ ilu í kuku si bommaɛu. N̄ɔ inɛ ɲa à waa ɲə amɛ ɲɲa ɲa na ara kuro. ¹¹ À waa bu Ilaað na ara kuro do ngoli ɲɲa ɲa, amma à kə ku jə laalə ku ce ɲɲa.

¹² N̄ɔi amaleka mɛɛfasiau mə í nikã titɛɛ si ido nla iyi à ya kpe Efarata, n̄ í gbɛ mam mam ku mua amanlui nunui daakə ɲa kpãa a kua. ¹³ N̄ɔ n̄ yɛ inɛi inəko mɛɛta gə ɲa à kpaasi ara ɲɲa bei kpələ, akã í fita wa hai si gelei akandamau, akã mə hai si gelei in̄a buuu, mɛɛtasiau mə hai si gelei walii ilu ibou. ¹⁴ Inɛi inəko ɲau í à je məcəi Seetam ɲa iyi à waa ce dobu dobu ɲa. N̄ɔ à waa bə bi amanlui andunya ɲa fei a tətə ɲa a ce igũ si ajə n̄lai Ilaað ilu gbugbã fei.

¹⁵ N̄ɔi Jesu í ni, n̄ wa n̄ naa ku zamba ɲɛ bei ile. Ilu inə didəi inɛ iyi wa wə n̄joo, n̄ wa dasi j̄inɛɛ ɲa ku ba ku maà na ku dasi kpãa bəsí ku na ku yɛ anyə si bantuma.

¹⁶ N̄ɔi inɛi inəko ɲau à tətə amanlu ɲau fei bii gə iyi à ya kpe do feei Ebɛɛ Aamagedə.

¹⁷ Si anyii n̄ɲu, amaleka mɛɛjesiau mə í nikã titɛɛ si fufu. N̄ɔ à gbə ide ku fə nla gə hai bi kitai bomma iyi í wa kpasɛi Ilaaðu í ni, ide í tā. ¹⁸ N̄ɔi ij̄i í ɲə, n̄ à gbə iba ɲa do kulai ij̄i. N̄ɔ ile í yaya ntə ntə. Ile kuyayau í caa. Dimie kù ce titã hai waati iyi à taka amanɛ ɲa. ¹⁹ Ilu nlau í kpɛ ikə mɛɛta, n̄ ilui ile fei í cuku. Ilaað kù gbɛje laalə ku cei inɛi Babiloni ɲa ilu nlau n̄ í nyisi ɲa idəəkə nlaɛ. ²⁰ Gungum kãma kù wa bɛ má, n̄ a kù waa yɛ iri kuta ɲa mə má. ²¹ N̄ɔi kutai ij̄i nla nla ɲa à waa cuku si inɛ ɲa wa. Akãɛ fei í to kilo ciiji. N̄ɔ à waa bu

Ilaað na bõnɛi kutai ij̄i, domi bõnɛu í caa.

17

Abo à ce sakara nla nla

¹ N̄ɔi inɛ akai amaleka mɛɛje ɲa iyi à waa mu fata mɛɛje ɲau í s̄m í ni, naa wa, an nyisɛ bei Ilaað á kiiti abo à ce sakara nlau ihɛ, n̄ɲu iyi wa buba si antai inyi nlau. ² Abo à ce sakara nlau í dasi amanlui andunya ɲa sakara ku ce, n̄ inɛi andunya ɲa à waa too si daa nkpə nkpəɛ hee í baa í sinda iri ɲɲa bei atɛ í ya sinda irii inɛ.

³ N̄ɔi Hundei Ilaað í naa sim n̄ɔ amalekau í bəðm gɛabua. Bei, n̄ yɛ abo gə wa buba si antai in̄ai sako nkpa gə. In̄ai sakou í nɛ iri mɛɛje do ngo mɛɛwa n̄ à kə si araɛ fei iri laalə ku yaako Ilaað ɲa. ⁴ Abou wa dasi nyau nkpa jiida gə dimi iyi amanlu ɲa à ya dasi, n̄ wa dasi booda ɲa iyi à ce do wura do kuta ku nɛ fia gə ɲa do legɛ fufu bii fei. Wa mu kəɔfui wura si awə si bii m̄ii laalə do riisii sakara ku cɛɛ wa kã. ⁵ À kə iri gə si ikpəɛ, yaasei iriui í je asii. Iriu wee, Babiloni ilu nla, iyei inaabo à ce sakarai andunya ɲa, do iyei daa bututu fei. ⁶ N̄ɔ n̄ yɛ abou í mə n̄jei woo dasi naane ɲa do ti inɛ ɲa iyi à kpa si na iyi í jə à je sɛɛdai Jesu, n̄ iriɛ í sinda bei atɛ í ya sinda irii inɛ.

Iyi n̄ yə, n̄ biti ntə ntə. ⁷ N̄ɔi amalekau í s̄m í ni, na mii í ce ì waa biti. An sisɛ asiii abou do ti in̄ai sako iyi í nɛ iri mɛɛje do ngo mɛɛwau. ⁸ In̄ai sako iyi ì yɛu bɛ í wɛɛ wo amma kù wɛɛ má nɛi. Bii í k̄ɔsi à fita wa hai si isa nla hai nɛ kəɔu ku bə nfe ku ce. Inɛi andunya ɲa iyi Ilaað kù kə iri ɲɲa si tiai kuwɛɛ hee ku maa taka andunya, aa biti bii à yɛ in̄ai sakou má, domi í tako í wɛɛ wo amma kù wɛɛ má nɛi n̄ à na ku faata wa má.

⁹ Inɛ ku bei ku gbə yaasei ideu, í nɛ bukaatai bisi iyi í nɛ laakai. Iri mɛɛje ɲau, an̄ai à je iri kuta mɛɛje bii abou wa buba. ¹⁰ N̄ɔ an̄ai à nyi à je amanlu mɛɛje ɲau. Amanlu miu í cuku tā, inɛ akã í wɛɛ si nɛi, n̄ inɛ akã mə kù to wa titã. Bii í na í to wa, kaa kpɛ. ¹¹ N̄ɔ in̄ai sako iyi í wɛɛ wo n̄ kù wɛɛ nɛi máu, n̄ɲu takɛ í je ilaalu mɛɛjɔsia, n̄ í je inɛ

akāi amanlu mēεje ηau nɔ wa bɔ nfe ku ce.

¹² Ngo mēεwa iyi ì yeu, aηai à je amanlu mēεwa ηa iyi a kù je bomma titā, amma aa ba yiiko a je bomma isɔ akā do inηai sakou ajɔ. ¹³ Aηa mēεwau fei mii akāi à waa lele, nɔ aa na inηai sakou gbugbā do yiiko nηa. ¹⁴ Aa ce igū do Angudāu, amma Angudāu á je ηa igū si na iyi í jò í je Lafēi lafēe ηa nɔ í je Amanlui amanlu ηa. Nɔ ilu naane ηa iyi Ilaaɔ í kpe í cica, aηaò Angudāu aa je igū ajɔ.

¹⁵ Nɔ amalekau í sɔm má í ni, inyi iyi ì ye abo à ce sakarau wa buba si antaεu be, nηui í je ine nkpɔ iyi wa naa hai ile ikā ikā nɔ à waa fɔ fee ikā ikā. ¹⁶ Ngo mēεwa iyi ì yeu be do inηai sakou, aa cé abo à ce sakarau. Aa so mii iyi í ne fei nɔ a jòɔ basí. Aa ηɔ inηae nɔ a joo ina mam mam. ¹⁷ Aa ce beεbei si na iyi í jò Ilaaɔ í jò à ce idɔɔbiε. Beεbei à ce anu akā ku ba a so yiikoi amanlu nηa a na inηai sakou. Aa maa jirima inηai sakoui hee ideí Ilaaɔ koo ceò.

¹⁸ Abo iyi ì yeu, nηui í je ilu nla iyi í ne gbugbā si amanlui ile fei.

18

Kucukui Babilɔni ilu nlau

¹ Si anyii nηu ñ ye amaleka mmu gɔ wa kita wa hai lele. Í ne yiiko nla nla, nɔ amboeε wa daana bari bari wa má inya si andunya fei. ² Í dɔ anu í ni, Babilɔni ilu nlau, í cuku, í cuku. Nsei í baa í je bii ku wai zii ηa do bii ku manjii inei inɔɔko baa yooma fei. Yei laalɔ do yei sámi fei í wa be. ³ À jò iluu í cuku si na iyi í jò dimi fei í dasi sakaraε ku ce. Sakaraεui í ye bei atē iyi wa cɪ ηa iju. Í dasi amanlui andunya ηa sakara ku ce do nηu takae ajɔ, nɔ woo nya sɪai andunya ηa à ce fia na amani nlaεu.

⁴ Nɔi ñ gbɔ ide ku fɔ gɔ má hai lele í ni, inε inem ηa, i fita wa hai inɔ iluu, ku ba í maà na í ne ikpē si dulum dεε nɔ bɔne ηa iyi á baa ku maà ba ηε, ⁵ domi dulum dεeu í kã hee lele, nɔ Ilaaɔ kù gbεje laalɔ ηa iyi í ce. ⁶ Bei í cea ine ηa, í sãa beεbe ise gbeeji. Wahala iyi í dasi ine ηa í sãa ikɔ minji. ⁷ Zaka bei í so araε lele í wεε do inɔ didɔ si amani

nlaε, inε mɔ i nyisie ijuukpã do inɔ ku fɔ zaka beεbe ηa. Wa ni si idɔε, ñ wa n buba bei amanlu, n kù je jaaɔ. Beεbe mɔi n kaa n ye inɔ ku fɔ pai. ⁸ Na nηu, bɔne ikā ikā á baa si ajɔ akā. Bɔne ηau wee, bɔɔ do inɔ kufɔi iku do ari. Nηu takae á joi mam mam, domi Aɔ Lafēe iyi í kiitie í je ilu gbugbā.

⁹ Amanlui andunya ηa iyi à ce daa nkpɔ nkpɔ do abo à ce sakarau fei nɔ à kpē amani nlaεu, aa na a kpata, aa cã buubuu na irie si waati iyi aa ye cuai ina iyi wa joo. ¹⁰ Aa leekí a jìðε si na iyi í jò à waa ce njoí ijuukpã iyi í baa, nɔ aa ni, waiyooi, waiyooi, Babilɔni ilu nla ilu gbugbā, si isɔ akāi kiiti í jeε.

¹¹ Woo nya sɪai andunya ηa aa kpata do inɔ ku fɔ na irie, si na iyi í jò ine gɔ kù waa ra iwò nηa má ¹² iyi í je wura do isɔ fufū, do kuta jiida ku ne fia ηa, do lege fufū ηa, do acɔ fufū kú ne fia gɔ do acɔ iyi í je ti ilaalu do acɔ iyi à ya ceò maηgò bɔnsue do acɔ nkpa jiida. Ine gɔ kù waa ra jii ku ne inunu jiida ilu fia má, do dimii mii ikā ikā iyi à ce do inyii jua walakɔ do jii jiida wala do isɔ nkpa wala do isɔ wala do kuta fufū. ¹³ A kù waa ra fufui anyii jii iyi à ya kpe kaneli, do nyauí ayε do tulare do ikpo ku dɔ inunu iyi à ya kpe miru do ikpo dimi mmu gɔ má, do vεε do ikpo do iyafū do bilee, do ketε ηa do angudā ηa, do acɪ do sareti nηa ηa, do aru ηa. ¹⁴ Nɔ woo nya sɪa ηau à sɔ iluu à ni, mii jiida iyi ì bi ku je titeε fei wo í lɔε, nɔ amaniε do mii ku sɪae fei í nyɔε, amane kaa yɔɔ má pai.

¹⁵ Woo nya sɪa ηau, aηa iyi à ce fia do saabui iluu aa leekí ku jii, aa maa kpata, a maa weewea na njoí ijuukpã iyi í baau, ¹⁶ aa maa ni, waiyooi, irei ì gbɔ bɔne iyi í ba ilu nlau ihē. Iluu í tako í yei bei abo iyi í ya we acɔ fufū ku ne fia gɔ, do acɔ nkpa jiida do acɔ iyi í je ti ilaalu, nɔ í ya dasi wura si araε do kuta jiida ku ne fia ηa, do lege fufū ηa. ¹⁷ Nɔ si isɔ akā amaniε fei í ce nfe.

Woo mu akɔi inyi ηau fei do woo ce iceε ηa do ine ηa iyi à wa inɔ akɔi inyi ηau fei hee do ine ηa iyi à waa ba ije si inyi dūdūu, à leekí à jìðε, ¹⁸ à waa dɔ

anu iyi à ye cuai kujoi iluu à waa ni, ilu nla gò kù wεε bei iluu ihē má. ¹⁹ À waa kosi iri n̄a s̄a à waa nyisiò inò ku fò n̄a. À waa kpata à d̄s̄ anu à waa ni, waiyooi, irei ì gbò b̄n̄e iyi í ba ilu n̄lau ihē. Do saabui amaniei ilu ak̄oi inyi n̄a fei à ceò fia. Nò si isò ak̄a, fei ndεε í kpòò bomma.

²⁰ In̄e inei lele n̄a, i jò inò n̄n̄e ku d̄s̄. In̄e woo dasi naane n̄a m̄o do woo be n̄a do walii n̄a, i jò inò n̄n̄e ku d̄s̄, si na iyi í jò Ilaaḍ í kiiti iluu í s̄a n̄n̄e gbese.

²¹ N̄oi amaleka ilu gbugb̄a gò í so kuta nla bei alò gò í nyò si inyi d̄ūdū í ni, beεbe m̄oi aa k̄εk̄ε Babil̄oni ilu n̄lau do gbugb̄a nò a kaa yòò má pai. ²² A kaa gbò anu ku d̄ai m̄òlò má bi titeε do woo k̄o iri n̄au do gaasia n̄au do woo f̄a k̄ak̄ak̄i n̄au. A kaa ba woo ce icei awò dimi ik̄a ik̄a má, a kaa gbò ibai alò iyi wa l̄òlò má. ²³ A kaa ye inya kumái fitila be má, a kaa nò a gbò gelei abo tit̄s̄ do m̄ak̄o tit̄s̄. Woo nya s̄iæ n̄ai à ne gbugb̄a à re wo si andunyau ihē fei, nò ì d̄i ijui inei il̄eu ihē fei do dobu dobuε.

²⁴ À nyisi ilui Babil̄oni ijuukp̄a si na iyi í jò à ye sie n̄jei walii n̄a do ti woo dasi naane n̄a do n̄jei in̄e n̄a iyi à kpa si andunyau ihē fei.

19

¹ Si anyii n̄n̄u, n̄ gbò ide ku fò gò bei anu ku d̄ai zamaa ikpa lelei Aḍ í ni, ka saabu Ilaaḍ Laf̄εε nwa, n̄n̄ui í faaba wa, í nò í ne amboe do gbugb̄a. ² Kiitiε í je ntò, nò í te, domi í kiiti abo à ce sakara iyi í beje andunya fei do daa bututuε, nò í nyisiε b̄n̄e si na iyi í jò í nik̄a n̄jei woo ce iceε n̄a. ³ Nò à d̄s̄ anu má à waa ni, ka saabu Ilaaḍ Laf̄εε nwa. Cuai ilu n̄lau á maa b̄o lelei hee do ajò fei. ⁴ N̄oi in̄e ngbo k̄anf̄ia do m̄εε n̄au do ilu hunde m̄εε n̄au à seεbata si wajui Ilaaḍ, n̄n̄ui iyi wa buba si kit̄ai bommau à t̄òε à waa ni, ami, ka saabu Ilaaḍ Laf̄εε nwa.

Jingauì ab̄d̄si Angud̄au

⁵ Waati beεbei à gbò ide ku fò gò hai ikpa bi kit̄ai bommau í ni, i saabu Ilaaḍ Laf̄εε nwa, in̄e woo ce iceε n̄a fei, in̄e iyi ì waa ce n̄joe, keekeò nla. ⁶ Nò n̄ gbò ide ku fò gò bei imui zamaa. Aa

ni bei iri cuui inyi nla gò walakò bei kulai ij̄i. Ide ku f̄ou í ni, ka saabu Ilaaḍ, domi Ilaaḍ Laf̄εε nwa ilu gbugb̄a fei í je bomma. ⁷ I jò ka nyaanyi, ka wεεò inò did̄s̄. I jò ka saabu amboeε domi ab̄d̄si Angud̄au í to wa, mud̄εeu takae m̄o í t̄a s̄òlu. ⁸ À jò í dasi nyau f̄uf̄u wau wau ku ne beεre iyi í má. Nyau ku ne beεreui í je kookoosu j̄idai woo dasi naane n̄a.

⁹ N̄oi amalekau í s̄m í ni, kò iyi ihē. Ilu inò did̄s̄ n̄ai in̄e n̄a iyi à kpe ku je bi ku ce ab̄d̄si Angud̄au. Nò í s̄m má í ni, ideu ide ku f̄oi Ilaaḍ takaei.

¹⁰ N̄oi n̄ seεbata ku ba n̄ t̄òε, amma í ni, maà ce beεbe. Amu m̄o woo ce icei bei awò do bei kpaasiε n̄a iyi à waa mu ide ntò iyi Jesu í nyisi wau. T̄ò Ilaaḍ.

Ide ntò iyi Jesu í nyisi wau n̄n̄ui í je icui idei walii fei.

Masa ilu ac̄i f̄uf̄u

¹¹ Si anyii n̄n̄u, n̄ ye lelei Aḍ í c̄i nò ac̄i f̄uf̄u gò í faata wa. In̄e iyi wa ḡuui à ya kpe ilu naane do ilu ntò. Si nt̄oi í ya kiiti, beεbe m̄oi í ya ceò iḡu. ¹² Ijue í yei bei amei ina, nò wa dasi fulai bomma nkp̄o si iriε. Nò à kò iri gò sie iyi in̄e gò kù mà bii kù je n̄n̄u ak̄a. ¹³ Wa dasi ibò gò iyi à mù do n̄je. Iriεi Idei Ilaaḍ. ¹⁴ Woo ce iḡui lele n̄a à ḡu ac̄i f̄uf̄u n̄a à waa tooε nò à waa dasi jaæ f̄uf̄u ku ne beεre iyi í má wau wau. ¹⁵ Taakuba did̄s̄ gò wa fita wa hai si gelee iyi á jeò dimii andunya n̄a iḡu. Si anyiε nò ku gb̄a n̄a do goloi isò nò ku f̄o inyii isoi j̄i ndii rez̄εε. Iyi be wa nyisi id̄òk̄ò n̄lai Ilaaḍ ilu gbugb̄a fei iyi á naa si inei andunya n̄a. ¹⁶ Si ib̄æ do si it̄æ à kò iriε à ni, Amanlui amanlu n̄a do Laf̄εi laf̄εε n̄a.

¹⁷ Nò n̄ ye amaleka gò ma wa leek̄i si inunu. Nò í d̄s̄ anu wa kpe yei n̄a iyi à waa fo hee lelei Aḍ fei wa ni, i naa i t̄òt̄ò í je jingau n̄lai Ilaaḍ n̄a. ¹⁸ I naa í je in̄ai arai ilaalu n̄a do ti in̄e ngboi sooge n̄a do ti woo ce iḡu n̄a, do ti ac̄i n̄a do masa n̄n̄a n̄a, do in̄ai in̄e fei, hai aru hee do in̄e n̄a iyi à ne ara n̄n̄a, keekeò nla.

¹⁹ N̄oi n̄ ye in̄ai sakou do amanlui andunya n̄a do woo ce iḡu n̄n̄a n̄a, an̄a

fei à tətəw ku ba a ce igū do inε iyi wa gū ačiu do woo ce igūε ηa. ²⁰ Nəi masau do woo ce igūε ηa à mu injai sakou do walii ilu ibou ajə, nηu iyi wa ce dobu dobu si wajui injai sakou wo. Do dobu dobuui í dī ijui inε ηa iyi à tako à ne nyindai injai sakou nə à təw mii iyi à gbeu. À səsɪ aηa minji fei si ina nla iyi wa jo do fainwitau njaawε. ²¹ Nə masau í kpa woo ce igū nηa ηa do taakuba iyi wa fita wa hai si gεlεε. Nə yei fei í je inja nηa í yo.

20

Adə dubu

¹ Si anyii nηu, n̄ ye amaleka gə má wa kita wa hai lelei Ađ, wa mu kileei isa hai ne kəw do sesee nla gə. ² Nəi í bata akandama, njo iyi í wεε hai tako tako, iyi í je mbirisi do Seetam, nə í dūu do seseeu hee adə dubu. ³ Nə í tale siε inə isa nlau í səkə siε nə í ce nyinda ku ba ku maà dī ijui dimii inei andunya ηa má hee adə dubuu koo tād. Si anyie à ne a cūu nə a fūu si waati keeke má.

⁴ Nəi n̄ ye kitāi bomma gə ηa nə inε ηa à waa buba si. À na inε ηa iyi à waa buba si ηau yiiko a kiiti inε ηa. Nə n̄ ye inε ηa iyi à bu iri nηa na idei Ilaađ do si na iyi í jə à je sεedai Jesu. Anai a kù təw injai sakou hee má je mii iyi à gbeu, nə a kù je aηa a ne nyindaε si ikpo nηa wala si awə nηa. À dede hai si bale nə à je bomma do Kirisi ajə adə dubu. ⁵ Iyi bei í je kudede sintei iku ηa. Amma iku ηa iyi à gbe a kù dede hai si bale, í gbe hee adə dubuu koo kəd. ⁶ Ilu inə didə ηai inε ηa iyi à wa si kudede sinteu. Anai à nya ikā na irii Ilaađ. Iku minjisiau kù ne gbugbā si ηa má, amma aa maa je woo weei Ilaađ ηa do ti Kirisi, nə aa je bomma do nηu adə dubu.

À je Seetam igū

⁷ Bii adə dubuu í kə aa jə Seetam hai si piisəwε. ⁸ Nə á fita koo dī ijui dimii inei andunya ηa fei, waatə Gəgu do Magəgu *, nə ku tətəw ηa a ce igū. Aa kpə bei sāai ačii ido. ⁹ Anai à dede wa hai ilε fei à naa à kaako gbodoi

woo dasi naane ηa do ilu iyi Ilaađ í biu. Amma ina í naa hai lele, nə aηa fei à jo. ¹⁰ Nəi à so Seetam, nηu iyi í dī ijui inε ηau, à səsɪ ina nla iyi wa jo do fainwitau, tengi bii à dasi injai sakou do walii ilu ibou wo. Bei aa ye ijuukpā nla nla dasə idū hee do ajə fei.

Kiiti ankāanyi

¹¹ Si anyii nηu, ηəi n̄ ye kitāi bomma nla fūfū gə do inε iyi wa buba si antae. Nə ilε do lele à sa hai wajuε, nə a kù ye gəgə nηa gə má. ¹² Nəi n̄ ye iku ηa, keekeə nla, à waa leekī si wajui kitāi bommau. Nə à cī tia ηa do tia gə iyi à ya ni tiai kuwεε. À kiiti iku ηa si bei kookoosu nηa iyi à kə si tia ηau í to. ¹³ Waati beεbei tenku í sindo iku ηa iyi à wa inəε wa, nə iku do bi ku wai iku ηa à sindo iku nηa ηa iyi à waa mu wo. Anai fei à baa si kuwεε nə à kiiti ηa si bei kookoosu nηa í to. ¹⁴ Nəi à so iku do bi ku wai iku ηau à dasi ina nlau. Ina nlau í je iku minjisia. ¹⁵ Inε baa yooma iyi a kù kə irie si tiai kuwεεu à soo à dasi ina nlau.

21

Lele titə do ilε titə

¹ Si anyii nηu, n̄ ye lele titə do ilε titə. Lele nwo do ilε nwo ηau a kù wεε má. Tenku mə kù wεε má. ² Nə n̄ ye ilu kumá iyi í je Zeruzalemu titə í kita wa hai lelei Ađ. Í tā səwlu bei abo titə iyi wa bə məkəε ku kə. ³ Nə n̄ gbə ide ku fə nla gə hai bi kitāi bommau í ni, nsei bi kuwai Ilaađ í wεε do amane ηa. Ilaađ á maa wεε do aηa, nə aa je inεε ηa. Ilaađ takae á wa si anini nηa. ⁴ Á gbā cikāaju nηa ηa fei. Iku do inə ku fəε do kukpata do ara ku ro kaa wεε má, domi mii ndii tako ηau fei í lə.

⁵ Waati beεbei inε iyi wa buba si kitāi bommau í ni, wee n̄ ce mii fei titə. Nə í səm í ni, kə iyi ihē domi idem ide ntai, nə í ne naane. ⁶ Nə í səm má í ni, fei ndεε í tā. Inε kāma kù takom nə inε kāma kaa naa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kpae. Inε iyi agbe wa kpa fei an jə ku mə inyii isə

* **20:8** Gəgu do Magəgu Ezekieli 38 do 39 í fə idei Gəgu do Magəgu. Si afeu be, Gəguu ilaalui, Magəgu mo ilεei.

hai ne fia ku sā. Nɔ inɛ iyi í mɔ inyiu fei á maa wɛɛi. ⁷ Inɛ iyi í jɛ igũ aa naa mii n̄au bɛ, nɔ an jɛ Ilaaḏ Baabaɛ, nɔ n̄nu mɔ ku jɛ amam. ⁸ Amma inɛ n̄a iyi à mɔngɔ do hai dasi naane n̄a do woo ce laalɔ n̄a do woo kpa inɛ n̄a do woo ce sakara n̄a, do woo ce dobu dobu n̄a do woo tɔɔ iwɛ n̄a do woo sɔ ibo n̄a fei aa ba ikpɛ n̄n̄a si ina n̄la iyi wa jo do fainwitau. Iyi bei í jɛ iku minjisiau.

Zeruzalemu titɔ

⁹ N̄ɔi amaleka mɛɛjɛ n̄a iyi à tako à waa mu fata mɛɛjɛ n̄a si bii bɔnɛ mɛɛjɛ í wa siu, inɛ akã n̄n̄a í naa í s̄m í ni, naa wa n nyisie abo titɔ iyi Angudãu í so. ¹⁰ Hundei Ilaaḏ í naa sim nɔ amalekau í bɔḏm si antai iri kuta n̄la gɔ. Í nyisim Zeruzalemu, ilu kumá iyi wa kita wa hai lelei Aḏu. ¹¹ Wa daana do amboei Ilaaḏ bei kuta kus̄la jiida ku ne fia gɔ iyi à ya kpe zasipu, iyi í má bei digi. ¹² Nɔ bindi n̄la ku gboka gɔ í kaakoɛ. Í ne andɛ maateejɛ, nɔ amaleka maateejɛ gɔ n̄a à waa degbe andɛ koofa n̄au. Si andɛ koofa n̄au à kɔ irii dimi maateejii inɛi Izireli n̄au. ¹³ Gonta mɛɛi bindiu fei í ne andɛ mɛɛta mɛɛta. Andɛ mɛɛta í wa ikpa nunui alɛ, mɛɛta mɔ í wa ikpa nunui daakɔ, nɔ mɛɛta mɛɛta í wa cingaa do cingaa. ¹⁴ À nyɔ icui bindii iluui do kuta maateejɛ. Si antaɛi à kɔ irii woo bɛ maateejii Angudãu.

¹⁵ Amaleka iyi wa bam ide ku fɔu, wa mu goloɛ wura iyi í jɛ mii ku wã ku ba ku wãḏ iluu do koofaɛ n̄a do bindiɛ. ¹⁶ Gontai iluu fei wa mungai, kuciɛ do kusɔɛ fei akãi. Amalekau í wãa do golo ku wãɛ. Nɔ kusɔɛ í ce dubu maateejɛ (12.000) si yaasei ilɛ ku wã *. Bɛɛbɛ mɔi kuciɛ do kugbokaɛ. ¹⁷ Amalekau í wã bindiu nɔ sisimaɛ í ce agbãawɔ c̄lɔ do ciiji do mɛɛ (144). Í wãa do yaase bei amanɛ n̄a mɔ à ya ce. ¹⁸ À ma bindiui do dimii kuta ku ne fia gɔ iyi à ya kpe zasipu nɔ à ma iluu takaɛi do wura alala iyi í má bei digi. ¹⁹ À nyɔ icui bindiui à ce boodaɛ do kuta kus̄la ku ne fia

gɔ n̄a dimi ikã ikã, í ne ila ikã ikã. Kuta sinteui à ya kpe zasipu, minjisiaɛ mɔ safira, mɛɛtasiaɛ agati, mɛɛsiaɛ emɛrodu, ²⁰ miusiaɛ saadonisi, mɛɛfasiaɛ saadoni, mɛɛjesiaɛ kisoliti, mɛɛjɔsiaɛ berili, mɛɛsãsiaɛ topazi, mɛɛwasiaɛ kisopazi, maatakãsiaɛ zasenti, maateejisiaɛ ametisi. ²¹ Nɔ à ce gamboi lɛgɛ maateejɛ. Gambo akã fei à cooi do lɛgɛ fũfũ akã ku ne fia. Nɔ à ce kpãai iluu do wura alala iyi í má bei digi.

²² N kù yɛ bi kuwai Ilaaḏ si iluu si na iyi í jɔ Aḏ Lafɛɛ ilu gbugbã fei do Angudãu, à wai bii fei. ²³ Iluu kù ne bukaatai inunu walakɔ cukpa iyi á máa inya, domi amboei Ilaaḏ wa má inya siɛ, nɔ Angudãu í jɛ fitilaɛ. ²⁴ Dimii ilɛ fei á maa ne si inya kumáɛ, nɔ amanlui ilɛ n̄a fei aa naaḏ amani n̄n̄a wa bɛ. ²⁵ Koofai iluu á maa c̄ii waati kãma fei, domi idũ kaa dũ bɛ má pai. ²⁶ Aa naaḏ amani ilɛ fei wa do bɛɛɛɛ si iluu. ²⁷ Amma mii riisi kãma kaa lɔ bɛ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi wa ce laalɔ do woo sɔ ibo a kaa lɔ bɛ pai. Inɛ n̄a iyi aa lɔ bɛ, aɲai à jɛ inɛ n̄a iyi à kɔ iri n̄n̄a si tiai Angudãu iyi í jɛ tiai kuwɛɛ.

22

¹ Si anyii n̄nu, amalekau í nyisim inyii ido iyi í ya na inɛ n̄a kuwɛɛ. Inyiu wa daana bei digi nɔ wa cã wa hai si kitãi bommai Ilaaḏ do Angudãu. ² Wa cã si aninii kpãai iluu. J̄ii ndii kuwɛɛ wa leek̄i si ice do icei idou. Í ya so tuuba maateejɛ si adɔ akã, gbakã akã si cukpa baa yooma fei. À ya ce iwɔ do wuai j̄ii n̄nu a faabaḏ dimii andunya fei. ³ Ilaaḏ kaa ceekpe inɛ gɔ má.

Kitãi bommai Ilaaḏ do ti Angudãu í wa bɛ, nɔ woo ce icei Ilaaḏ n̄au aa maa tɔɔɛ. ⁴ Aa yɛ wajue, nɔ á kɔ iriɛ si ikpo n̄n̄a. ⁵ Idũ kaa ya dũ bɛ. A kaa ne bukaatai inya kumáɛ fitila walakɔ ti inunu, domi Aḏ Lafɛɛi í jɛ inya kumá n̄n̄a. Aa nɔ a jɛ bomma hee do aɲɔ fei.

Kubaai Jesu

* **21:16** dubu maateejɛ si yaasei ilɛ ku wã Lambau í ne yaase gɔ. Kusɔɛ í to kilo dubu minji do c̄lɔ minji (2.200).

⁶ N̄oi amalekau í s̄m í ni, ideu ihē ide nt̄oi, í n̄o í ne naane. Ās Lafēe, n̄ju iyi í gb̄a walii n̄au, í be amalekae wa bi woo ce icēe n̄a ku s̄o n̄a mii iyi á ce bii í k̄ōsi.

⁷ N̄oi Jesu í ni, wee, an nyi wa kaa kpe. Ilu in̄o did̄oi in̄e iyi wa jirima ide iyi à ce waliie si tiau ihē.

⁸ Amu Zāa n̄ gb̄o ideu ihē, n̄o n̄ ye mii n̄au. Iyi n̄ gb̄o n̄o n̄ ȳo n̄ t̄a, n̄oi n̄ seebata si wajui amaleka iyi í nyisim fei nd̄eu ku ba n̄ t̄o. ⁹ Amma í s̄m í ni, maà ce bebe. Amu m̄o woo ce ic̄ei bei āw̄o do bei walii kpaasie n̄a do bei in̄e n̄a iyi à waa jirima idei tiau ihē fei. T̄o Ilaā. ¹⁰ N̄oi í ni má, maà ti i singaa in̄e n̄a idei walii iyi à k̄o si tiau ihē domi waati í maai wa ku ce. ¹¹ In̄e iyi wa ce laalo ku hanya ku maa ce laal̄e, in̄e m̄o iyi wa ce daa s̄ami ku hanya ku maa ce daa s̄amie. In̄e m̄o iyi wa ce j̄iida ku hanya ku maa ce j̄iidae, in̄e m̄o iyi í je in̄e kuma ku j̄o ku má ku maa koo.

¹² Jesu í ni, wee n̄ kaa n̄ kpete n̄ nyi wa. An naaò riba wa n̄ s̄aaò in̄e fei si bei icēe í to. ¹³ Amui n̄ je iriò ise. In̄e k̄ama k̄u takom n̄o in̄e k̄ama kaa naa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kpa.

¹⁴ Ilu in̄o did̄o n̄ai in̄e n̄a iyi kuw̄e n̄a í má bei nyau iyi à f̄o s̄a s̄a, ku ba a ba kp̄a a je isoi j̄i ndii kuw̄eu n̄o a lo in̄o iluu hai do and̄e. ¹⁵ Amma woo

ce laalo n̄a anyii iluui aa wa do woo ce dobu dobu n̄a do woo ce sakara n̄a do woo kpa in̄e n̄a do woo t̄o iw̄e n̄a do in̄e n̄a iyi à bi ibo n̄o à ya maa s̄o ibou fei.

¹⁶ Amu Jesu, amui n̄ be n̄je amalekam wa ku s̄o igbei in̄em n̄a fei ideu ihē. Amui n̄ je t̄okui Davidi, n̄o n̄ je andaiyai am̄ejuuma iyi wa má inya.

¹⁷ HundeI Ilaā do abo tit̄o à f̄o à waa ni, naa wa, Lafēe Jesu.

In̄e iyi wa gb̄o ideu fei n̄ju m̄o ku ni ku naa wa.

In̄e iyi agbe wa kpa ku naa wa, in̄e m̄o iyi í bi in̄yi iyi í ya na in̄e n̄a kuw̄e ku naa ku gba, k̄u ne ku s̄a.

Iri ku kpai ide

¹⁸ Amu Zāa, ide iyi n̄ wa n̄ s̄o in̄e baa yooma iyi wa gb̄o idei tiai waliuu ihē wee, bii in̄e ḡo í k̄ōsi ide ḡo si antai iyi à k̄o si tiau ihē, Ilaā á k̄ōsi ijuukp̄ai laf̄e do b̄ōne n̄a iyi à k̄o si tiau. ¹⁹ Bebe m̄o in̄e iyi í kaye ide ḡo hai si tiai idei waliuu ihē, Ilaā á k̄o laf̄e ikp̄ei isoi j̄i ndii kuw̄e do ilu kumá iyi à sisi yaase si tiau ihē.

²⁰ Jesu, n̄ju iyi í f̄o ideu ihē fei í jil̄o do naane, í ni, bebei an nyi wa kaa kpe.

N̄o amu Zāa n̄ je n̄ ni, ami, naa wa Lafēe Jesu.

²¹ Did̄oi Lafēe Jesu ku w̄e do in̄e n̄a fei. Ami.